

# *Rendvédelem-történeti Füzetek*

Acta Historiae Preasidii Ordinis

HU-ISSN 1216-6774

XV. évf. (2008) 18. sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA



Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

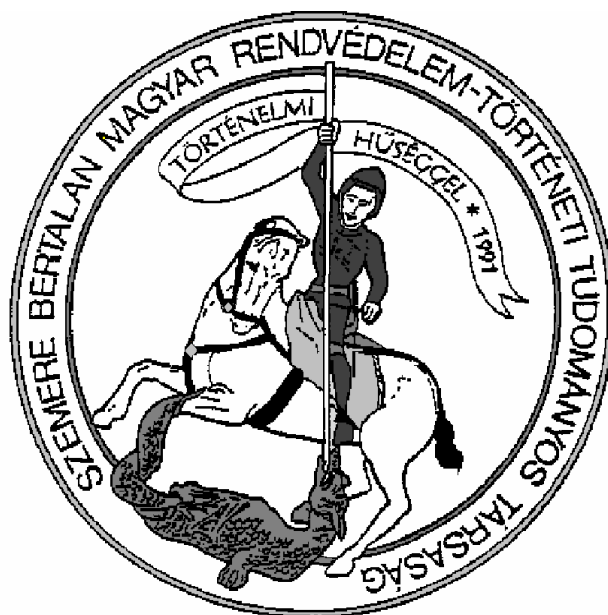
# *Rendvédelem-történeti Füzetek*

Acta Historiae Preasidii Ordinis

HU-ISSN 1216-6774

XV. évf. (2008) 18. sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA



**Karhatalmai feladatok a bűnmegelőzés  
és a békefenntartás szolgálatában  
Európában a XIX–XX. században**

**Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság  
Budapest**

*Főszerkesztő:* **Dr. PARÁDI József**  
*Szerkesztő:* **PARÁDI Ákos**  
**Mag. SIMON F. Nándor**  
**SOM Krisztián**  
**Dr. SUBA János**  
**SZÉKELY Zoltán**

*A szerkesztőség elérhetősége:*

✉: H-1037 Budapest, Haránt u. 12.

☎: (+36/06-1) 325-1673

📠: (+36/06-1) 325-1647

☎: (+36/06-30) 479-5654

@: szbmrnt@gmail.com

HU ISSN 1216-6774  
Budapest 2008

*Tisztelt Elnök Úr!*

*Tisztelettel és egyben örömmel tájékoztatom, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága, az éves tervében foglaltaknak és az Önök kérésének megfelelően megvizsgálta a hadtudományban meglévő mértékadó folyóiratokat, továbbá az új kérelmeket.*

*Megköszönjük az adatszolgáltatás során nyújtott segítségüket és együttműködésüket.*

*A kérelmek elbírálását követően a Hadtudományi Bizottság a hadtudományban mértékadó folyóiratok listájára, 2008-tól felvette a következő folyóiratot:*

***„Rendvédelem-történeti Füzetek, HU-ISSN 1216-6774”***

*Tisztelt Elnök Úr! További tudományos munkájukhoz a Bizottság nevében kívánunk Önnek, a magyar tudomány, benne a hadtudomány nem kis felelősséggel járó szolgálatában kiapadhatatlan alkotóerőt és kitűnő egészséget, sok sikert és eredményt.*

*Budapest, 2008. június 09-én.*

*Szívélyes üdvözléssel:*

***Dr. FELHÁZI Sándor***  
*sk. titkár*

## SZERZŐK

**Dr. BALLA Tibor**

(+36/06-20) 421-9105 ; ukadel@freemail.hu

A történelemtudomány egyetemi doktora, a hadtudomány Ph.D. doktora. A Magyar Tudományos Akadémia Köztudományi tagja. A Magyar Történészek Nemzeti Bizottságának a titkára. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar hadtörténelem.

**FAZAKAS László**     

(+36/06-30) 986-3997 ; fazakas@imm.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke, a rendvédelem-történet magisztere. Kutatási területe a magyar testőrségek, koronaőrség, és képviselőházi őrség története.

**HEGEDŰS Ernő**   

(+36/06-20) 470-8734 ; hegedus.erno@freemail.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskolájának doktorandusz hallgatója. Kutatási területe a légideszantok és haditechnikai eszközök fejlődéstörténete, valamint azoknak a XX. századi rendvédelme során megvalósított alkalmazásai, illetve a Koronaőrség története.

**Dr. OLASZ György docens**

(+36/06-70) 394-3859 ; gy.olasz@gmail.com

A nyelvtudomány egyetemi és Ph.D. doktora. Kutatási területe a rendvédelmi szakkifejezések etimológiája.

**PARÁDI Ákos**   

(+36/06-70) 326-1150 ; paradi.akos@gmail.com

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar rendvédelem civil szerveződéseinek története.

**Dr. PARÁDI József főiskolai tanár**      

(+36/06-30) 912-7651 ; paradi.jozsef@gmail.com

Bölcsészdoktor, a hadtudományok kandidátusa. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnöke. A rendvédelem-történet magisztere. Határőrizet-történeti szakértő. A Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) és a Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiones Historiae Praesidii Ordinis) periodikák főszerkesztője. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar rendvédelem.

**PERÉNYI Roland**

(+36/06-30) 398-7704 ; perenyir@mail.btm.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a Budapest dualizmuskori rendvédelme.

**SIMON F. Nándor**     

(+36/06-20) 347-4602 ; simon.f.nandor@freemail.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke, a rendvédelem-történet magisztere, a diplomatica-paleográfia-papirologia-szfragisztika segédtudományoknak a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre alkalmazott változatát műveli, munkásságában az általa gondozott szakterület szakértője, a Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiones Praesidii Ordinis) HU ISSN 1785-3257 szerkesztője.

**Dr. SUBA János**     

(+36/06-30) 566-7120 ; suba.janos@webmail.hu

A történelem segédtudományai (történeti-földrajz) egyetemi doktora, a történelemtudomány Ph.D. doktora. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke. A rendvé-

delem-történet magistere. A Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) HU ISSN 1216-6774 szerkesztője. Kutatási területe a történeti földrajz, a XVIII–XX. századi magyar állam határának története, objektumtörténet, a magyar fegyveres erők diszlokációjának története. Kárpát-medencei erődítések.

**VEDÓ Attila** 







(+36/06-30) 963-6119 ; vedo.attila@freemail.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar államhatár.

**ZEIDLER Sándor**    

(+36/06-30) 961-9148 ; zeidler.o@chello.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke. Az archontológia, fallerisztika, heraldika, insigniológia, vexillológia, numizmatika, ikonográfia történelmi segédtudományoknak a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre alkalmazott változatát műveli, munkásságában az általa gondozott szakterület szakértője.

Piktogram	A rendvédelem-történeti elismerések
	Rendvédelem-történetért Díj
	Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet kiváló művelőjének
	Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának
	Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet kiváló művelőjének
	Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának
	Rendvédelem-történetért Érdemérem



## TARTALOM

**Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás  
szolgálatában Európában a XIX–XX. században**

<b>BALLA Tibor</b>	
A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmusban .....	13
<b>FAZAKAS László</b>	
Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében .....	16
<b>HEGEDŰS Ernő</b>	
Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra .....	20
<b>OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor</b>	
A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig .....	29
<b>PARÁDI Ákos</b>	
A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945 .....	64
<b>PARÁDI József</b>	
Rendőrség a magyar határőrizetben .....	88
<b>PARÁDI József</b>	
A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig .....	98
<b>PERÉNYI Roland</b>	
Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulás Budapesten .....	113
<b>SIMON F. Nándor</b>	
A Munkásőrség karhatalmi feladatai .....	125
<b>SUBA János</b>	
Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920 .....	131
<b>SUBA János</b>	
A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben .....	143
<b>VEDÓ Attila</b>	
Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947 .....	156
<b>Recenziók</b> .....	167
<b>Rezensionen</b> .....	169
<b>Citációs index publikációk és kéziratok</b> .....	171
<b>Citációs index periodikák</b> .....	200
<b>Citációs index levél-, irat-, és dokumentumtárak</b> .....	206
<b>Citációs index jogszabályok</b> .....	207
<b>Index nominum</b> .....	231
<b>Index geographicus</b> .....	244
<b>Index chronologicus</b> .....	269
<b>Index organicus</b> .....	298
<b>Kéziratokkal szemben támasztott igények</b> .....	325
<b>Szerzői úrlap</b> .....	327
<b>Szerzői adatlap</b> .....	328
<b>Összesített tartalom</b> .....	329





*In memoriam a magyar állami rendvédelmi szervezeteinek detektívtestületei*



*„Condita decrescit, vulgata scientia crescit.”  
Az elrejtett tudás csökken, a másokkal közölt ellenben gyarapszik.*



**A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában**

A kiegyezés eredményeként létrejött Osztrák-Magyar Monarchia fegyveres erejének részét alkotó, 1868-ban felállított Magyar Királyi Honvédség rendeltetéséhez a belső rend fenntartása is hozzátartozott, ezért ha a szükség úgy kívánta karhatalmat kellett kiállítania. A honvéd lovasságot előszeretettel alkalmazták erre a feladatra. Ilyenkor a fegyvernem békeállományú századai egy-egy szakaszt alakítottak és négy ilyen szakaszból szerveztek egy bevethető századot.<sup>1</sup> A haderő alakulatainak karhatalmi célra történő igénybevétele nem csorbította a kivételes hatalomról szóló 1912/LXIII. tc.-ben foglaltakat. Az igénybevételekre ugyanis nem csupán a kivételes hatalom időszakában került sor, illetve a karhatalom végső soron a polgári hatóság felügyelete alá került.<sup>2</sup>

A fennmaradt iratanyag tanúsága szerint karhatalmi, illetve rendfenntartó bevetésekre rendszeresen sor került.<sup>3</sup>

Az 1896 októberében kiadott, a Magyarországon a közös hadsereg vagy a honvédség karhatalomként történő igénybevételét szabályozó utasítás szerint, annak célja a közhatóságok támogatása volt valamilyen erőszakos ellenállás leküzdésében. A karhatalom kirendelése a belügyminiszter vagy a horvát-szlavón országos kormány útján történt, aki azt az illető császári és királyi hadtestparancsnokság közbeiktatásával hajtotta végre. Sürgős esetek kivételével az igénybevételre vonatkozó minden megkeresést írásban kellett felterjeszteni. A karhatalmat rendszerint a közös hadsereg adta. A honvédség csak akkor állított ki ilyet, ha helyben vagy a közelben nem, illetőleg csak csekély erővel állt rendelkezésre császári és királyi alakulat. Ilyenkor azt a bel-, és a honvédelmi miniszter vezényelhette ki. Az állomás szolgálati körletében kirendelhetett karhatalmat a közös vagy a honvéd állomásparancsnokság; sürgős esetekben a közigazgatási tisztviselő és rendőr, alapos indoklás mellett a csapat- vagy laktanyaparancsnok, a helyőrségi ügyeletes tiszt és napos tábornok, vagy törzstiszt is rendelhetett ki karhatalmat az állomáshelyen belül, saját felelősségére. A polgári hatóságok csak akkor voltak jogosultak karhatalmat igénybe venni, ha a rendelkezésükre álló fegyveres közbiztonsági közegek a rend fenntartására vagy helyreállítására nem voltak elégségesek.<sup>4</sup>

A karhatalom csak arra volt hivatva, hogy a hivatalos közegeket oltalmazza és rendelkezéseiknek a szükséges nyomatékot adja, de azok hivatalos ügyködésében soha nem volt szabad részt vennie. Rendőri ténykedésre nem voltak alkalmazhatók. A kirendelt csapatokkal csakis a karhatalom parancsnoka rendelkezett. Fegyveres erőszakot csak zavargások és lázongások esetén, a felhatalmazott közigazgatási tisztviselő határozott és indokolt kérelmére lehetett alkalmazni, ha a megelőző felhívások a törvényes állapot helyreállítására eredménytelenek maradtak, valamint akkor, ha a kivezényelt csapatot ténylegesen bántalmazták vagy fegyverrel megtámadták, illetve ha a tömeg ellenséges szándékkal és felfegyverezve vonult az alakulat ellen. Lehetséges volt karhatalom kirendelése képviselőválasztások alkalmával, például a közlekedési útvonalak lezárására, a választási hely biztosítására. A karhatalmi csapatok élelmezéséről és elhelyezéséről a helyi hatóságoknak kellett gondoskodniuk.<sup>5</sup>

Az 1905 december végén kiadott honvédelmi miniszteri rendeletről kiderül, hogy a polgári közigazgatás rendelkezésére bocsátott karhatalmak és segédletek után a civil hatóságoknak a honvédelmi tárca felé külön elszámolás szerint térítést kellett fizetniük. A honvédségi alakulatokat pénzügyőri szolgálatokra, közigazgatási vagy közbiztonsági célokra (pl. vesztégzár, záróvonal fenntartása, foglyok őrkísérete, rablók elleni kiküldetések), a hatóságok által kibocsátott rendelkezések és tilalmak végrehajtására, adóvégrehajtó különítményként, postakíséretül, árvizeknél és más elemi csapásoknál segítségnyújtásra, polgári közigazgatás alá tartozó pénztárak, börtönök és egyéb intézetek őrizetére, valamint egyéb karhatalmi és segédleti célokra lehetett igénybe venni.<sup>6</sup>

Azokban az esetekben, amikor elemi csapásoknál történő segítségnyújtásra vezényeltek ki karhatalmat, parancsnokul egy tisztet jelöltek ki.<sup>7</sup>

A továbbiakban a dualizmus korszakából vett néhány konkrét példával kívánjuk bemutatni ezen bevetések sokféleségét.

1874 július végén a jászberényi honvéd térparancsnokság BORSOS Sándor fegyveres rabló elfogására 15 honvéd lovas kiküldését rendelte el.<sup>8</sup>

1876. március 20-án egy lovasszakaszt rendeltek ki karhatalomként Jászapátiba.<sup>9</sup>

1877 májusában a 3. honvéd lovasezred laktanyáját a Maros árvize elöntötte. Ennek ellenére a katonák közreműködtek a város polgári lakosságának mentésében. 16 honvéd lovas küldöncként ténykedett, illetve 10 huszár karhatalmi szolgálatot látott el.<sup>10</sup>

1878. augusztus 4-én a honvédelmi tárca feje a tiszalöki képviseléválasztáshoz a 39. közös gyalogezred egy százada mellé, egy az 5. honvéd lovasezred II. osztályából alakított különítményt is kivezényelt.<sup>11</sup>

Szabolcs vármegye közönségének kérésére 1878. december 27-én a Tisza áradása miatt, SZENDE Béla honvédelmi miniszter rendeletére, az 5. honvéd lovasezred II. osztálya karhatalmi segédletet állított ki tényleges állományából.<sup>12</sup>

1879. március 5-én a helybeli szolgabíró kérésére a csákovai állomásparancsnokság a Petromány községben zajló bíróválasztáshoz a 3. huszárezred 3. századából, egy 25 huszárból álló különítményt rendelt ki HASLINGER József hadnagy parancsnoksága alatt. A megválasztott bírót a zajongó tömegből kiszabadították. Egy huszárt megdobtak kövel, mire a többiek belelovagoltak a több száz fős kiabáló tömegbe és kardlapozással oszlatták azt szét.<sup>13</sup>

1880 januárjában a budapesti zavargások miatt a kőbányai fegyvergyárat karhatalommal kellett megvédeni, ezért az 1. honvéd lovasezredből 6 huszárt és 1 altisztet irányítottak a helyszínre. A lovasokat csak küldönccszolgálatra vették igénybe.<sup>14</sup>

1883. augusztus 10-én és 11-én éjjel Budapesten az utcai zavargások szétoszlátására az 1. honvéd huszárezredbe tartozó 30 lovas járőrözött, de semmilyen ellenállásra nem talált.<sup>15</sup>

1883. szeptember 9-én egy lovasszázadot küldtek Pécsről Bükkösdre, amely másnap vissza is tért onnan állomáshelyére, közben nem ütközött ellenállásba, bevetésére nem került sor.<sup>16</sup>

1901. augusztus 4-én a szamosújvári honvéd huszárosztályt 105 huszárral Kolozsvárra irányították, az ottani zavargások megfékezésére.<sup>17</sup>

1912. május 23-án, az ún. vérvörös csütörtökön, a budapesti 1. honvéd huszárezred a honvéd huszárlaktanyában két lovasszázadot helyezett előzetesen készenlétségbe, egyenként 90 huszárral. Parancsnokuk FRÁTER Jenő őrnagy volt. Az események előrehaladtával a budapesti IV. hadtest parancsnoksága elrendelte bevetésüket.

Az 1. honvéd huszárezred egy százada 1912. május 23-án, illetve 24-én egy 90 fős századdal karhatalomként működött Budapest belvárosában. Csak járőrözést folytattak, rendfenntartó beavatkozásra nem került sor. Egy másik század 23-án a Podmaniczky utca és a Városliget környékén tartotta fenn a rendet, minden incidens nélkül. Egy harmadik század 24-én kisebb összetűzésbe keveredett a Lehel úton és környékén a tömeggel, de erőszakosan nem lépett fel.<sup>18</sup>

1913. június 3-án a Szociáldemokrata Párt budapesti felvonulása alkalmával, a budapesti helyőrség többi alakulatához hasonlóan az 1. honvéd huszárezredet a József főherceg lovassági laktanyában készenlétségbe helyezték.<sup>19</sup>

A fentebb felsorolt esetekből is érzékelhető, hogy a dualizmus viszonylagosan békésnek nevezhető időszakában milyen sokszor került sor – önállóan vagy más fegyvernemekkel együttműködve – a honvéd lovas alakulatok rendvédelmi alkalmazására.<sup>20</sup>

#### Jegyzetek:

<sup>1</sup> BERKÓ István (szerk.): *A Magyar Királyi Honvédség története 1868-1918*. Budapest, 1928, Magyar Királyi Hadtörténelmi Levéltár, 92. p.

<sup>2</sup> MEZEY Barna: A kivételes Hatalom. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5. sz. 4-6. p. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>3</sup> A dualizmus időszakában nem emeltek áthidalhatatlan akadályokat a külső és a belső védelem megvalósítására létesített testületek igénybe vétele elé a rokon szakterületeken. A fővárosi rendőrség detektív testületét például szükség esetén bevonták az ellenséges hírszerzők elleni akciókba és a haderő csapatait is igénybe vették karhatalmi teendők ellátására. A korabeli gyakorlat – egy-egy feladatot illetően – a testületek alkalmasságát tekintette mérvadónak. A törvényi szabályozás a rendfenntartás jogosultságait nem a rendvédelmi testületekhez, hanem az önkormányzatokhoz, illetve a központi államhatalomhoz telepítette. Törvényt a rend védelmére és nem a rendőrségre alkottak. A rend védelméért felelős állami szervezetek hozhattak létre rendvédelmi testületeket rendvédelmi kötelezettségeik eredményes megvalósítása érdekében. (a szerk.) PARÁDI József: *A Magyar Királyság rendvédelme. 1867-1919. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IX. évf. (1999) 10. sz. 98-147. p. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>4</sup> Idem: *A dualista Magyarország belügyi szervei. Belügyi Szemle*, XXXIV. évf. (1986) 4. sz. 45-50. p.

<sup>5</sup> 6.707/1896. sz.HM. kr. Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. 1-7. p.

<sup>6</sup> 10.767/1905. sz.HM. kr. Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. 384. p.

<sup>7</sup> 15.698/1913. sz.HM. kr. Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. 402. p.

<sup>8</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1874. fp. 1809.

<sup>9</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1876. fp. 524.-544.

<sup>10</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1877. fp. 1523.-1613.

<sup>11</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1878. fp. 2086.

<sup>12</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1878. eln. 2493.

<sup>13</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1879. eln.500., 556., 569., 641.

<sup>14</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1880. eln. 104., 199.

<sup>15</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1883. eln. 1245.

<sup>16</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1883. eln. 1444.

<sup>17</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1901. eln. 1466.

<sup>18</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1912. eln. 1599.

<sup>19</sup> Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Főparancsnokság, 1913. eln. 1813.

<sup>20</sup> A rendvédelem, a közigazgatás és a véderő kapcsolatát azonban az alkotmányos monarchia demokratikus elveinek megfelelően szabályozták. (a szerk.)

- PARÁDI József: A rendvédelem, közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történelmi Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 12. sz. 79-87. p. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történelmi tudományos konferenciasorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Pusztán az a körülmény, hogy a karhatalmi feladatok ellátására hivatott rendvédelmi szervezetek létrehozását az állam vezetése nem érezte szükségesnek, jelzi a társadalmi berendezkedés stabilitását. Ilyen jellegű helyzettel a későbbi idők magyar állama nem dicsekedhet. Az ezredforduló Magyarországon külön rendőri ezred hivatott a karhatalmi teendők ellátására.

- Idem et al.: *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris.



## FAZAKAS László

### Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében

Nehezen fogadható el, hogy az Országházban és közvetlen környezetében végrehajtott karhatalmi feladatok a bűnmegelőzést szolgálták. Inkább az országgyűlés működőképességének megőrzéséért hajtották végre. E dolgozat az 1904-ben, 1905-ben és 1912-ben zajló politikai események hatásaként az országgyűlés épületében és közvetlen környezetében zajló események esetenként karhatalmi eszközökkel történő kezelésével foglalkozik. 1993-ban hasonló témában TÓTH László, Társaságunk tagja ismertette kutatása eredményeit<sup>1</sup>. Ő a Képviselőházi Őrség születésének történetét dolgozta fel és csak érintette a katonaság, csendőrség és rendőrség különböző létszámmal végrehajtott karhatalmi tevékenységét.

A testőrségek, koronaőrség és az országközi őrség többször jelent meg úgy a lakosság szeme előtt az állami és egyházi ünnepek alkalmával, amikor ők az úgynevezett „belső gyűrűben” végezték inkább díszelgő, mint őrző–védő feladataikat és a kirendelt katonai, csendőri, vagy rendőri egységek a karhatalmi feladatok legbékésebbikét, a blokározást hajtották végre. Ennek célja csupán az volt, hogy az ünnepség helyszínét elválasszák a területen, vagy közvetlen környezetében zajló egyéb eseményektől. Csak a rendezvényre veszélyt jelentő események, cselekmények esetén és csak szűk területen, néhány személyt érintően került sor erőszakosabb fellépésre (személyek, csoportok eltávolítása, vagy távoltartása). Valójában ez sem nevezhető karhatalmi „mértékű” tevékenységnek, inkább a rendőri, csendőri intézkedések körébe tartozott.

E bevezető után rátérek a címben jelzett témára. Érzékeny terület az országgyűlésen résztvevő képviselő sérthetatlensége és az országgyűlés működőképessége között kialakult konfliktus megoldása. Egy rövid visszatekintést kell tennem az országgyűlések történetében, hogy az üléseken a rend fenntartását milyen szabályozásokkal érték el. Az 1848-ban szabályozták külön törvénnyel a polgári társadalom egyik alappilléreinek számító országgyűlés működését. Megalkotói fel sem tételezték, hogy az ülések rendjét a képviselők megzavarhatják, ezért az ülések nyilvánosságára tekintettel a hallgatóság és a vendégek irányban fogalmazták meg szabályaikat. A 10. §-a meghatározta: „A tanácskozásában szükséges csend és rend, s a hallgatók teljes hallgatóságban tartása iránt mindenik tábla szabályokat alkot, s azoknak végrehajtását elnöke által szigorúan eszközölteti.” A 12. § szerint: „Ha egyes hallgató, vagy a hallgatóság a tanácskozást háborgatja, és az elnök egyszeri intésének sikere nincs, másod ízben a jelen törvényre hivatkozva az egyes hallgatót, vagy illetőleg a hallgatóságot kiharancsolhatja, és annak helyét bezáráthatja.” A 14. § választ ad arra, hogy az elnöknek milyen erő áll rendelkezésére: „A rend és csend fenntartása terembiztosok által, szükség esetében a nemzeti őrség alkalmazásával eszközöltetik.” Értelemszerűen a karhatalmi fellépés erejére vonatkozóan a későbbiekben a „fegyveres erő”, „rendőri és katonai fegyveres erő” kifejezéseket használták.<sup>2</sup>

A magyar Országházban folyó politikai életnek két olyan időszak volt, amikor különösen kiéleződött az ülésteremben és az épület körüli téren a különböző pártok képviselői és a velük közös nézetet valló polgárok harca. Az ülésteremben többször megtörtént a szóbeli és tetteges inzultáció, a fizikai bántalmazás, a rongálás. Az épületen kívül tömeges megmozdulások zajlottak. Sokszor előfordult, hogy az Országház téren katonai, rendőri kordon zárta el a továbbhaladás útját.

Már az 1894. február 20-i országgyűlésen – még a régi, Sándor utcai épületben – felszólalt SZALAY Imre képviselő, hogy kifogásolja a rendőri kordon felállítását az épület körül. ÓNODY Géza képviselő így fogalmazta meg jogai megsértését: „Nekem az ellen egyáltalában semmi kifogásom nincs, ha a rendőrség a belügyminiszter úr nyilatkozata szerint az utcán csoportosulások alkalmával a rendet fenntartja. Ez nézetem szerint mindenkinek közérdekét képezi; de az ellen van kifogásom, hogy a mikor a képviselők kötelességük teljesítése végett az ülésre jönnek, a Sándor utca sarkán csoportosuló rendőrök az illető képviselőket megszólítják, feltartóztatják és igazolásra szólítják fel. HIERONYMI Károly belügyminiszter a kordon felállítását azzal indokolta, hogy „...a rendőrségnek egyik elsőrendű kötelessége az utcákon a szabad közlekedés fenntartása és minden csoportosulás megakadályozása... Arról, hogy az utca vagy a képviselőházhoz való hozzájutás rendőrök által le lenne zárva, szó sincs, s a rendőrök ... nem tesznek egyebet, mint azt, hogy a Sándor utcában a csoportosulást megakadályozzák.”<sup>3</sup>

Az országközi őrségbe beosztott rendőrökre a külön rendőrfőparancsnoki napiparancs intézkedett. Volt olyan időszak, amikor 60 főnyi állomány tartózkodott az Országház őrszobáján.<sup>4</sup>

Az 1904–1905-ös években az országban a választójogra vonatkozó törvény módosítása miatt voltak zavargások. Az Országházon belül – ekkorra fejeződött be az épület teljes építése és berendezése – a technikai obstrukciót megakadályozni szándékozó házszabály-szigorítás és a kormányválság váltotta

ki az indulatok elszabadulását. Ez olyan mértékűvé fokozódott, hogy többször került sor a házelnök utasítása alapján karhatalmi fellépésre.

1904. december 13-án gróf TISZA István miniszterelnök és egyben belügyminiszter intézkedett az Országház körülzárására és az épületbe bevonult az ebben az évben felállított – eredetileg a budai királyi palota őrzésére létrehozott – darabonttestőrség. Az ellenzéki képviselőket az annyira felháborította, hogy félórával az ülés kezdete előtt bementek a terembe és a közepén lévő miniszteri és elnöki székeket és berendezéseket összetörték. A darabonttestőrökkel is dulakodtak. A korbeli sajtó leköszölte a feldúlt terem képeit.

Az 1905. szeptember 15-i ülés napján a választójogot követelő tömeg az Országház-térre vonult, ahol az épület körül rendőrkordon zárta le az utat. Hasonló módon decemberben is felállították a rendőrkordont.

A következő, karhatalmi tevékenységben bővelkedő időszak az 1912-es év volt. Az év elejét kormányválság jellemezte. Május 22-én gróf TISZA Istvánt választották meg a Ház elnökévé. Már másnap az elnök szóbeli felkérésére a belügyminiszter jelentős létszámú katonai, csendőri és rendőri erőt vezényelt az Országházhoz. Rendőrjárőrök ellenőrizték az Országház-tér rendjét, a környéket rendőrkordonnal zárták le. A környék úgy nézett ki, mint egy kiképzőtér. A kivezényelt katonák fegyvereiket gúlába rakták, készenlétben voltak és várták a bevetést, az attak végrehajtását. Közben az épületen belül, az ülésteremben az új elnök elhatározta, hogy kemény kézzel letöri az ellenzék obstrukcióját, mely elsősorban a véderőről szóló törvény elfogadásának késleltetésére irányult.

A június 4-i ülés megnyitását lehetetlenné tette az ellenzék hangoskodása szóval és zajkeltő eszközökkel. A Ház elnöke a Házsabályok 255. §-ára hivatkozva azonnali intézkedésként a hangoskodó ellenzéki képviselőkkel szemben eljárta. A megnevezett § a következőket mondta ki: „Ha az illető tag a rendezést folytatja s rögtön intézkedés szüksége forog fenn, valamint az elnök iránti engedetlenség egyéb eseteiben az elnök kérdésére a ház vita nélkül egyszerű szavazással utasíthatja a mentelmi bizottságot, hogy a Ház további intézkedése iránt 24 óra alatt javaslatot tegyen.

A mentelmi bizottság javaslata ilyen esetben a háznak ünnepélyes megkövetésére, vagy a jegyzőkönyvi megrovásnak a hivatalos lapban és az illető képviselő választó-kerületében falragaszok által eszközözendő közzétételére, sőt ismétlés esetében határozott tartalmú időleges kizárás elrendelésének véleményezésére terjedhet.” Az elnök kénytelen volt bővebben indokolni, amint tett. A Házsabály az elnök feladatává teszi az ülés rendje feletti örködést és indokolt esetben az illető személy eltávolítását. Azonban a szabályalkotók fel sem tételezték, hogy a tilalmazott magatartást képviselő követi el, vagyis a vendégekkel, a hallgatósággal szembeni intézkedésként értették. Az ülés jegyzőkönyve az elnök indoklásából az alábbiakat rögzítette: „Ha tehát a csendnek fenntartása ilyen erősebb rendelkezéseket kíván, méltatlan volna az elnöki székre az, aki ezen erősebb rendelkezésekért a felelősséget magára nem venné.

Ebből a meggyőződésből kiindulva s ezen felelősségérzet által indítva...a háznagy utján fegyveres erő kiállításáról gondoskodtam s a kivonult rendőri karhatalomnak azt az utasítást adtam, hogy távolítsa el a ház épületéből azokat, akik ismételt felszólítás dacára ezt a magaviseletet tanusították.”<sup>5</sup> Ezt követően felsorolta a kivezetett képviselők neveit és egyben felkérte a mentelmi bizottságot, hogy 24 órán belül tegyen jelentést a képviselők viselkedése tárgyában.

A magyar sajtó egyik kiemelkedő jelentőségű napilapja, a Budapesti Hirlap 1912. június 5-i száma részletesen beszámolt a 4-én történekről. Ez azért érdekes, mert a „Tisza napja” című cikk leírja az ülésteremben intézkedő rendőrök szolgálati tevékenységét és a képviselők magatartását. „Utcáinkon ismét katonaság tanyáz, rendőrség cirkál, a közönség nyugodtan s kíváncsian nézi a megszállott tereket.” A „Szenzációk a képviselőházban” című cikk a következőket írta: „A képviselőház mai ülésére fokozott előkészületet tett a rendőrség: az országháza egész környékét rendőrök őrizték, s az egymástól tiz-tizenöt lépésnyire álló rendőrök a képviselőket a Ház alkalmazottai és az ujságírókat kivéve feltartóztattak mindenkit, a ki az országházába igyekezett. Megszállotta a rendőrség magát az épületet is: az őrszoba és a földszinti folyosó tele volt rendőrökkel. A mai ülés miatt kivezényelt rendőrök száma meghaladta az ötszázat.” A délelőtti ülésről így tudósított: „Az ülés felfüggesztése után az elnöki emelvény alatt lévő följáróból...mintegy kétszáz gyalogos rendőr vonult be a Ház jobboldali folyosójára és ott sorfalat állott a rendnek és TISZA István grófnak védelmére.”

A déli órák eseményei: „A képviselőház körül már akkor lovascsendőrök és lovasrendőrök foglaltak állást, szétszórtan gyalogos rendőrök és rendőrtisztek teljesítettek szolgálatot. Később huszárság érkezett a térre és táborított a képviselőház előtt, a hol több helyütt kisebb gyalogos csendőrséget is alkalmaztak.” A délutáni ülésen történekrrel folytatta: „Az ülés berekesztésével egy időben nagy csapat rendőr vonult fel a Házba és állást foglalt a jobboldali folyosón.” „ És megjelent a Házban, ott a

hegy oldalában PAVLIK rendőrfelügyelő köpcös alakja. Utána ANGYAL háznagy, ivvel a kezében, BENICZKY és SCHMIDT rendőrfelügyelő és utána rendőrsipkák vonala. ...azután újabb csapat nyomul be és fölvonulnak a balmező padsorai közé. Az egész balmező föl van gerezdelve rendőr-kordonnal.” „PAVLIK szalutál, odaáll JUSTH elé és bemutatja magát...Ott áll mellette ANGYAL háznagy meg egy terembiztos. ANGYAL egy névsort olvas föl, a proskribáltak (törvényen kívül helyettek) névsorát, utána a rendőrfelügyelő fölszólítja a megjelölt képviselőket, hogy távozzanak a teremből.

- Nem megyünk! – felel a kórus.
- Kénytelen leszek karhatalmat alkalmazni.”

Ezalatt gróf KÁROLYI Mihály dulakodni kezdett a rendőrökkel és eltaszította PAVLIK rendőrfelügyelőt, akinek utasítására a rendőrök kivezették a képviselőt annak ellenére, hogy nem szerepelt a kivezetendők névsorán.

A karhatalom alkalmazásának jogi alapját a háznagy által felolvasott névsor adta. A rendőri végrehajtás sajátosságát adta, hogy azokkal a képviselőkkel szemben, akik a felszólításnak nem tettek eleget, az erőszak alkalmazása általában csak képletes volt. Három-négy rendőr körülfogta a képviselőt és kikísérte az Országház épületéből. Más esetekben a képviselő vállára tette az egyik rendőr a kezét, ezzel fejezte ki az erőszakot. Esetleg szóban is elhangzott: „Méltóztassék ezt erőszaknak venni.” „Akkor engedelmevel alkalmazom az erőszakot.” Természetesen volt, amikor ruházatát, karját megfogva vezették ki az ellenállást tanúsítót. Bekövetkezett ezt meghaladó erőszak is. „CSUHA István lekapja PAVLIK sipkáját és a felügyelő fejéhez vágja. Erre a rendőrfelügyelő letartóztatja s viszik – kissé messzebb, mint a többi.”

A következő nap hasonlóan zajlott, szinte ugyanazokat a képviselőket távolították el. A délutáni ülésen a házelnök további intézkedést hozott; „...már nem csak eltávolítanom kell őket, de miután már két ízben követték el...a házból távol is kell tartanom őket mindaddig, amíg a képviselőház ügyük felett nem határozott.”<sup>6</sup>

A 10-ig terjedő időszakban hasonló körülmények között zártak ki ellenzéki képviselőket az ülésről, az Országház épületéből. Csak megjegyzem, a 7-i délelőtti ülésen történt a gróf TISZA István elleni fegyveres merénylet, amikor KOVÁCS Gyula képviselő több lövést adott le az elnök irányába, majd önmagára.

Az ülésteremben májusban előforduló zavargásokkor gróf TISZA István, a Ház elnöke ANGYAL József háznagynak írt – akinek joga és kötelessége a képviselőház alkalmazásában álló portásoknak, terembiztosoknak és az épületben szolgálatot adó rendőri egységnek utasítást adni – átiratában naptári napban határozta meg a képviselők kizárását. Amennyiben megjelennének, úgy kell kezelni őket, mintha a hallgatósághoz tartoznának.

A jogszerűnek elfogadott eljárás a júniusi események során alakult ki. A június 4-i ülésről eltávolítottak – mivel kizárásuk egyszeri alkalomra volt érvényes – a másnapi ülésen megjelentek. Ismételt eltávolításukon felül a Ház elnöke már a „távol tartásukra” is tervezett intézkedést mindaddig, amíg „a képviselőház ügyük felett nem határozott.” Ez csak szóban hangzott el, valójában ennek nem szerzett érvényt. A 7-i ülésen azzal indokolta, hogy „...a ház csendjére és rendjére való kötelességszerű tekintet mellett egyéb szempontokat is figyelembe kell vennünk.”<sup>7</sup> Tekintettel arra, hogy ezekben a napokban fokozódtak az utcai demonstrációk, az Országház környezetét katonai és csendőri egységek szállták meg, két csendőrből és egy rendőrből álló járőrök cirkáltak. Június 10-re alakult ki az a rend, hogy amikor a mentelmi bizottság javaslata alapján a képviselőház a képviselő kizárásáról határozott, akkor annak az időtartamát is megszabta. A kizárás az épületbe belépést is megtiltotta. Ezzel kizáródott az a korábbi megítélés, hogy a „hallgatósághoz” tartozik.

Az intézkedések következő lépése volt az épületbe, illetve az ülésterembe belépni szándékozók ellenőrzése, személyazonosságuk megállapítása. A képviselőket érintő valóságos karhatalmi tevékenységet ettől kezdve elemezhetjük. Az épület köré vont kordonon átmenni nem lehetett. Csak egy helyen volt ellenőrző-áteresztő pont, ahol a rendőrök munkáját az Országház egy tisztviselője segítette. Ő ismerte a képviselőket és azokat a személyeket, akik az Országház működésében közreműködtek. A képviselőház elnöke erről június 7-én a következő átiratban értesítette ANGYAL József háznagyot:

„Felhatalmazom Méltóságodat arra, hogy a képviselőháznak bármelyik rangosztályba és munkakörbe kinevezett tisztviselőjét vagy alkalmazottját rövid uton saját rendelkezése és felügyelete alá vehesse a tekintetben, hogy ők Méltóságodnak mindenütt /kapuknál kordonoknál stb./ segítségére legyenek képviselőházból kizárt képviselők személyazonosságának megállapításánál. Ezen tisztviselők illetve alkalmazottak teendője kizárólag abból fog állani, hogy a képviselőházba jutni kívánó képviselők személyazonossága felől a karhatalom vezetőjének felvilágosítással szolgáljanak. Minden egyéb intézkedés az eljáró karhatalmi személyzet hatáskörébe és felelősségi körébe tartozik.”<sup>8</sup>

A szeptember 17-i ülésen előfordult egy olyan eset, amikor a képviselők karhatalmi eltávolítására bevonult rendőrök közül az egyik lelkiismereti válságba került. Nem tudta magában feloldani a képviselőt megillető sérthetlenség és a szolgálati kötelesség ellentmondását. A kivezetésre vonatkozó parancsnak nem tett eleget. A súlyos fegyelemsértés miatt letartóztatták.

E rövid tanulmányban ismertetett sajátos körülmények között lezajlott karhatalmi tevékenység volt az előzménye – és egyben jól felhasznált indoka – a Képviselőházi Őrség megalakításának. Az őrség 1913. áprilisában kezdte meg szolgálatát az Országház épületében<sup>9</sup>. A törvény kimondta: „... intézkedések foganatosítására, a melyekhez karhatalom alkalmazására van a képviselőház elnökének szüksége, képviselőházi őrség állittatik fel.” „... a képviselőház elnökének rendelkezése alatt áll és a képviselőház elnökétől akár közvetlenül, akár a képviselőházi háznagy útján vagy más uton kapott rendeleteket végrehajtani köteles.” A törvényben megfogalmazottak már egyértelművé tették, hogy az Országház működését lehetővé tevő személyzet részévé vált az őrség. Tehát a képviselők már nem érezhették azt, hogy külső „karhatalom” lép fel, amikor a házelnök intézkedést kezdeményezett.<sup>10</sup>

Jegyzetek:

<sup>1</sup> TÓTH László: A Képviselőházi Őrség születésének története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5. sz. 36–41. p. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Háború, forradalom, Trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás jaított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>2</sup> 1848/IV. tc. az országgyűlés évenkénti üléseiről.

<sup>3</sup> 1892-96. országgyűlés 295. országos ülés 1894. február 20-i ülés jegyzőkönyve.

<sup>4</sup> 279/1902. a budapesti államrendőrség rendőrfőparancsnoki parancsa.

<sup>5</sup> 1910-14. országgyűlés 388. országos ülés 1912 június 4-i ülés jegyzőkönyve.

<sup>6</sup> 1910-14. országgyűlés 390. országos ülés 1912 június 5-i ülés jegyzőkönyve.

<sup>7</sup> 1910-14. országgyűlés 391. országos ülés 1912 június 7-i ülés jegyzőkönyve.

<sup>8</sup> MOL K. szekció KZ A VII-4-8 sz. irat.

<sup>9</sup> 1912/LXVII. tc. képviselőházi őrség felállításáról.

<sup>10</sup> PARÁDI József et al. (szerk): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris.

A repülő eszközök tűzrendvédelmi, illetve a katonai célú alkalmazás során számos esetben kerülhet sor azonos típusok alkalmazására, aminek jól körülírható szervezeti, technikai, illetve alkalmazási mód-szerre visszavezethető okai vannak. *Célom az, hogy a légideszant csapatok és a rendvédelmi szervezetek tevékenysége, szervezetei és haditechnikai eszközei közötti párhuzamokat vizsgáljam, illetve mutassam be, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskoláján folytatott kutatásom adta keretek lehetőségei között. A haderő és a rendvédelmi szervek tevékenysége és feladatrendszer közötti átfedésekre világíthat rá a mindkét területen egyaránt alkalmazott eszközök beazonosítása és többszemponút vizsgálata. Témámat a haderő és a rendvédelmi szervek által egyaránt alkalmazott haditechnikai eszközök egy szűk csoportjának, a repülőeszközöknek a vizsgálata alkotja a tűzrendvédelem területén. A légi tűzoltás technológiáját részben erdőtüzek, részben magas épületekben keletkezett tüzek oltása (és onnan személyek mentése) esetén alkalmazzák. Ugyanakkor a tűzrendvédelmi feladatokra alkalmazott hidroplánokat és helikoptereket számos más, katonai és rendvédelmi feladatra is használják. Vizsgálatom során több ponton érintem a rendvédelmi terület történeti vonatkozásait. Egyértelmű törekvésem, hogy konkrét történeti fejlődésben, azon belül a rendvédelemhez kötődő példákon mutassam be a rendvédelmi és katonai feladatokra alkalmazott repülő eszközök alkalmazását.*

*Az állami alkalmazásban lévő repülő eszközök egyes kategóriái esetében nemzetközi szinten elterjedt megoldás, hogy azokat – gazdaságossági megfontolásokból – a haderő magas szinten kiépült hajózó, üzemeltető és javító, illetve mérnöki- és logisztikai bázisán üzemeltetik. E közös üzemeltetési megoldásnak természetesen alapvető feltétele, hogy az állami célú repülést folytató szervek (haderő, rendvédelmi és betegszállító szervezetek) egyes területeken azonos típusú repülő eszközöket alkalmazzanak. Vizsgálatom tárgyát általában annak a kérdésnek a megválaszolására irányuló törekvés jellemzi, hogy mely területeken léteznek ilyen repülő eszközök. A vizsgálat tárgyát haditechnikai szempontból a hidroplánok (főként a futóművel rendelkező vegyes üzemű amfibiák) a könnyű helikopterek (3-6 személy szállítására alkalmas többfeladatú típusok), illetve ejtőernyő rendszerek (személyi és teher ejtőernyők) rendvédelmi és katonai szerepének elemzése képezi. Hidroplánokat tűzrendészeti, illetve légideszant, kutató-mentő és tengeri-folyami határrendészeti feladatokra egyaránt alkalmaznak. A könnyű helikopterek katonai alkalmazása széles körű, de rendőrségi, határőrizeti, különleges műveleti és terrorellhárító feladatokra is bevetésre kerülnek ezek az eszközök. Az ejtőernyő-rendszereket szintén a tűzrendvédelem területén alkalmazzák. A haditechnikai eszközök mellett az alkalmazó szervezetek is vizsgálat tárgyát képezik, hiszen nemcsak az a kérdés merül fel, hogy léteznek-e olyan többfeladatú repülő eszközök amelyek egyaránt képesek kielégíteni a rendvédelem és a haderő komplex alkalmazási igényeit, hanem az is, hogy költségsökkentő céllal lehetséges-e egy ilyen technikai eszköz bázisán kettős rendeltetésű, katonai-rendvédelmi szervezeti elemek felállítása? Külföldi példák ismertetésével törekszem választ adni erre a felvetésre.*

A címben vázolt téma feldolgozásának különös aktualitását adja, hogy a magyar honvédség közép és hosszú távú fejlesztéséről szóló 2004 évi kormányhatározat kimondja a szállító helikopterek jövőbeni beszerzésének szükségességét.<sup>1</sup> Egy ilyen, a nemzetgazdaságot érzékenyen érintő haditechnikai beszerzés döntéshozó szakaszában különösen célszerű megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a rendszeresítendő haditechnikai eszköz üzemeltetési és üzemeltetési bázisát a honvédségi alkalmazás szűk keretei között kell e megvalósítani, vagy pedig – az üzemeltetés gazdaságosságának jelentős növelése mellett – ki lehet terjeszteni azt az állami célú légi közlekedés más területeire is, különös tekintettel a rendvédelmi szervekre (rendőrség, tűzrendvédelem), esetleg az egészségügyre. (Utóbbira jó példa a német haderő helikoptereinek bevonása a légi betegszállítás feladataiba.) Hasonló többfeladatú, széleskörű légi jármű-felhasználásra került sor a hetvenes évek végétől mintegy húsz éven át a haderő, a rendvédelmi szervek és a légi betegszállítás által egyaránt alkalmazott Mil Mi-2 többfeladatú könnyű helikopter esetében. Nem kevésbé aktuális terület – már csak a napjainkban egyre intenzívebbé váló általános felmelegedés, az erdőterületek ebből fakadó fokozott kiszáradása, illetve városi körülmények között a magas épületek gyors terjedése miatt – a légi tűzoltás iránti igény egyre fokozottabb megjelenése. A tűzrendvédelmi szakemberek éppen a konferenciánkat megelőző hónapokban foglalták meg a tűzrendvédelem technikai eszköz tárának ez irányú bővítésére irányuló törekvéseiket.

Vizsgálatom során annak a kérdésnek a megválaszolására törekszem hogy léteznek-e azonos típusú repülő eszközök a rendvédelmi és a haderő-alkalmazás területén. Kérdésfelvetésemet nagy mértékben nehezíti, hogy *figyelembe veszem a légideszant csapatok haditechnikai eszközeinek fejlődését vizs-*

*gáló kutatásom eddigi eredményeit is.* Eszerint a légideszantok által alkalmazott légi szállító eszközöknek minden körülmények között ki kell szolgálniuk *a légideszant fő fejlődési folyamataként nevesíthető légi gépesítés igényeit.* (A légi gépesítés lényegében a légideszant csapatok harc-és gépjárművekkel történő ellátásának folyamata.) A vizsgálat haditechnikai eszközzel szemben támasztott követelményei tehát komplexek, emellett az elemzés a haditechnikai eszközök (repülő eszközök) vizsgálatán túl célszerűen a haderő és a rendvédelem egyes szervezeteire és alkalmazási elveire is kitékint.

### **Hidroplánok katonai, illetve rendvédelemhez kötődő alkalmazása**

A **hidroplánok tűzrendvédelmi alkalmazásának** egyaránt vannak hazai és külhoni vonatkozásai. Az általános felmelegedés folyamatával jellemezhető globális klímaváltozás, a növénytakaró ebből fakadó általános kiszáradása fokozatosan *egyre több és intenzívebb erdei tüzeset* létrejöttéhez vezet. E tendencia hazánkban is érvényes. A fokozódó kiszáradásból fakadó erdőtűz-intenzitás növekedéssel és a légi tűzoltás bevezetésének szükségességével hazai tanulmányok is foglalkoznak.<sup>2</sup> Egy esetleges kiterjedt erdőtűz lehetőségére felkészülve 2007-ben a Balatonnál szervezett nemzetközi katasztrófavédelmi-tűzoltási gyakorlatba *bevonták a horvát légierő Canadair CL-415 hidroplánját* is. A kedvező tapasztalatok alapján *magyar részről felmerült a beszerzés,* vagy – tekintettel az eszköz 22 millió dolláros piaci ára – a horvátokkal megvalósított közös alkalmazás igénye. A repülőtérről is üzemeltethető, (víztartályok kiszáradása függvényében) 8-30 fő vagy 6 tonna teher (6140 liter víz) szállítására képes amfibiát *tűzrendvédelmi, kutató-mentő és katonai szállító* feladatokra egyaránt alkalmazhatják. A gázturbinás hajtóművel szerelt legkorszerűbb variáns maximális sebessége 376 km/h, starthossza szárazföldön 810, vízen 840 méter. A legkorábbi variáns a dugattyús motorral szerelt CL-215, míg legmodernebb módifikáció a CL-415GR, amely a görögöknél üzemel, ez már harci kutató-mentő bevetést is teljesíthet, a tenger felett katapultált pilóták kimentését végezheti. A tengeri üzemeltetés miatt szériatartozékként beépített hajtómű-mosó rendszerrel szerelik a típust, amelyből 7 bar nyomással porlasztanak mosófolyadékot (édesvizet) a működő hajtóműbe. Ez a megoldás elméletileg kedvező lehetőséget teremt a gázturbinás hajtómű teljesítményét 30-35%-kal növelő *vízbefecskendező rendszer* kiépítésére, amelynek segítségével – a katonai szállítórepülőgép-alkalmazás rövid felszálló-úthosszra való igényét figyelembe véve – szárazföldön valószínűleg megközelíthető a jelenleg általános 600 méteres felszálló úthossz.<sup>3</sup>

**Szervezeti szempontból** fontos körülmény, hogy a típust – *az üzemeltetési költségek csökkentése érdekében* – a gyártó Kanada, illetve a francia, görög, olasz, horvát, spanyol, venezuelai és thaiföldi alkalmazók *egyaránt a légierő kötelékében alkalmazzák vegyes, tűzoltó, kutató-mentő és könnyű szállító szerepkörben,* így hajózó állományuk hivatásos katonákból áll. Spanyolország légierejének 431. és 432. százada repüli a CL-215T gépeket a torrejóni légibázisról, míg Horvátországban a 855. repülőszázad CL-415-ösei repülnek a zadari és dubrovnikai repülőtérről. Görögország légierejének 355. százada CL-215-össel repül Elefsisben, míg a 383-as század CL-415-ösei Szalonikiben települnek. Természetesen a légierőn belül integrált elemektől eltérő szervezeti megoldások is léteznek: az olaszoknál és a franciáknál a légierő tulajdonában lévő gépeket polgári szervezet, a meteorológiai szolgálat, illetve a katasztrófavédelem üzemelteti. Az üzemeltetési jogkört azonban minden esetben a haderő gyakorolja.

Napjainkban a **hidroplánok tűzrendvédelmi alkalmazására** elsősorban az egyre szárazabb erdőségekkel rendelkező dél-európai államokban kerül sor. Más példák mellett főként *Spanyolország területén keletkezett tüzek oltásában* segédkeztek ezek a hatékony repülő eszközök, de igen jelentős szerepet játszottak a *2007 júliusi görögországi erdőtüzek megfékezésében* is. Megjegyzendő, hogy a hidroplánok alkalmazása nem annyira az adott ország tengerparti elhelyezkedésétől, mint inkább az alkalmazó területének Európán belüli déli pozíciójától és – ebből fakadóan – az erdőterületeit érintő kiszáradás és a tüzesetek intenzitásának növekedéséből fakad. *Hidroplánokat tavakról, nagy kiterjedésű víztározókról és folyókról is üzemeltethet az alkalmazó ország.* Az említett Canadair típus üzemeltetési rugalmasságát pedig tovább fokozza az amfibia kialakítás, ami lehetővé teszi üzemeltetését repülőterekről.

A **hidroplánok katonai alkalmazásának** jelentős történeti előzményei vannak. A második világháború második és harmadik évére kiforrottá vált a légideszant hadviselés, amelyet elsőként a szovjet, ezt követően a német haderő alkalmazott széles körben. A német haderő észak- és nyugat-európai hadjárataiban a légideszant-műveletek több, viszonylag kis mélységben, azonos időben végrehajtott légideszant-bevetésből álltak. A hadjárat folyamán kialakult egy **harcjelzés**, amely szerint a viszonylag *kis létszámú, általában repülőterek elfoglalására bevetett ejtőernyős deszantot jóval nagyobb létszámú légi szállítású deszant követte.* Vitorlázó repülőgépeket csak kis számban alkalmazták, és akkor sem a lövészgyalogoság vagy a nehézfegyverzet deszantolására, hanem speciális rohamműveletek vég-

rehajtására. A légideszant-műveletek eredményesek voltak, és jelentős mértékben hozzájárultak a gépesített csapatok gyors előretöréséhez, végső soron a hadjáratok sikeres kimeneteléhez. Ugyanakkor a hollandiai hadjárat folyamán, a repülőterek egyre fokozódó védelme miatt már érzékelhető volt, hogy **nem lehet ilyen mértékben építeni a kiépített repülőterek elfoglalására**: a légi szállítású gyalogság deszantolását legalább részben függetleníteni kell a repülőterektől. **E problémának egyik speciális megoldása volt a hidroplánok alkalmazása.** A hidroplánokat is alkalmazó légi megerősítés légideszant előképzettség (ejtőernyős specializáció) nélküli könnyűgyalogos egységek erőinek és eszközeinek beérkeztetését tette lehetővé a part menti hídfőbe, tengeren, folyókon vagy tavakon. A rakomány és a haditechnikai eszközök kirakodása a hidroplánból gumicsónakokkal és kisméretű, ideiglenesen összeállított teherkompokkal történt. Ezért – és a kisméretű tehertér-ajtók miatt – nagyméretű és nagy tömegű haditechnikai eszközök kirakodása nem volt lehetséges. A hidroplános szállítás viszont nem igényelt semmiféle kikötői infrastruktúrát, és ami még fontosabb: független volt a repülőterektől.

A német haderő 1940 május 10-én megkezdett *hollandiai támadó hadművelete* során a német légideszantcsapatokat hidak és repülőterek elfoglalása érdekében vetették be. A légideszantcsapatok meglepetésszerűen elfoglalták a *Rotterdam* melletti hidat. A kijelölt híd elfoglalására, és egyúttal a város elleni támadás végrehajtására egy ejtőernyős ezredet vetettek be, amelynek *egy részét hidroplánok szállították a hídra*. A hidat az ezred állománya elfoglalta.

A *Narvik környéki harcokban* 1940. május 15. és 23. között német ejtőernyős zászlóalj bevetésére és jelentős légi ellátási műveletre került sor. A deszantok bekerítésben harcoló hegyivadász erők harcát támogatták. A megerősítésül ledobott ejtőernyős zászlóalj támogatása nagyban elősegítette a hegyivadász ezred harcát. A légi ellátás is döntő fontosságúnak bizonyult, miután a hegyivadászok partaszállításánál a nehéz fegyverzetet szállító hajókat a britek elsüllyesztették. A Narviknál harcoló erőknek így csak a légideszantcsapatoknál rendszeresített, légi úton eljuttatott lövegek biztosítottak tűzérési támogatást. A műveletek során három személy-, illetve teherdeszant formát alkalmaztak: ejtőernyős ledobás, leszálló módszer befagyott tóra (Hartvig tó), illetve *hidroplánok alkalmazása fjordok vízfelszínére* (Bejn és Rumbak fjordok). A műveletekben főként Dornier Do-24 és Do-26 típusú hidroplánok vettek részt.<sup>4</sup> (A háború végén – Kelet-Poroszország kiürítésekor – a Do-24 típusal néhány hét alatt mintegy 12 000 főt szállítottak el légi úton.) *A hidroplánnal végzett deszant-tevékenység során három alkalommal összesen 50 fő élőerőt, egy alkalommal általános utánpótlási anyagot, egy-egy alkalommal hegyi ágyút, illetve postát szállítottak Narvik térségébe.* Az ejtőernyős zászlóaljjal megerősített, légi úton – részben hidroplánok alkalmazásával – folyamatosan ellátott hegyivadász ezred harca végül sikerrel járt, mivel hosszas harcok után elfoglalták Narvikot.

A krétai német légideszant alkalmazás során a németek nem alkalmazták a hidroplános deszantmódszert. Annál inkább a sziget gyors kiürítésére kényszerülő britek, akik *két, Short Sunderland hidroplánokkal felszerelt repülőszázad segítségével mintegy 800 főt menekítettek ki Krétáról légi úton.* (A második világháború során partaszállítások támogatására az amerikai tengerészgyalogság is kísérletezett vízre leszállni képes légiszállító eszközök – speciális deszant-vitorlázógépek – alkalmazásával, ezek azonban végül nem kerültek rendszeresítésre.)

*A német légideszantokat 1942. november. 08.–15. között deszantolták Tunisz, illetve Bizerta repülőtereire, ellenlépésként a szövetségesek térségben végrehajtott partaszállítására. E művelet során ejtőernyős, illetve repülőgépes légi szállítású deszantok mellett hidroplános deszantokat is kiraktak a kikötők elfoglalása céljából. A repülőterekre deszantolt hagyományos légideszant kötelékek első feladata az volt, hogy – további erők beérkezése érdekében – biztosítsák a kikötőt, ahova a hidroplánok még a szállítóhajók beérkezését megelőzően megkezdték a könnyűlövészekből álló megerősítő lépcső deszantolását.*<sup>5</sup> *E célból főként Blohm & Voss BV 222 nehéz szállító hidroplánokat vetettek be. A hidroplánok részt vettek az Afrika Korps légi ellátásában is, Tobruk és Derna célállomásokkal. A Földközi-tengeren 1942 végéig végrehajtott hidroplános légi szállítási műveletek során csak a BV 222 típus 1400 tonna terhet és 19400 fő élőerőt szállított különböző kikötőkbe.*

1944. március 5-től augusztus 26-ig brit légideszant-műveletre került sor *Burmában*. Egy ejtőernyős dandár, három légi úton szállított lövészhadosztály, három brit különleges-műveleti dandár, egy gyalogdandár és amerikai légideszant-műszaki alegységek kerültek bevetésre Imphalnál és Kohimánál, illetve az Indaw-Mytikyna vasútvonal térségében. A légi szállító kapacitás főként amerikai, a bevetésre kerülő légideszant főként brit erőkből állt. A légideszant tevékenységét *néhány nagy szállítókapacitású hidroplán* is támogatta, ezeket *tavakról üzemeltették.*<sup>6</sup> A művelet során a hidroplánok jelentős szerepet játszottak az utánpótlás- és sebesült szállításban.

Hidroplánok rendvédelmi célú alkalmazására napjainkban első sorban a tűzrendvédelem területén kerül sor, tűzoltó repülőgépként. Ugyanakkor a hidroplánok alkalmazásának történeti vizsgálata során

más rendvédelemhez kötődő területek is kimutathatóak. Ilyen alkalmazási példa lehet a **spanyol csendőrség hidroplános határőrizeti és tengeri kutató-mentő tevékenysége**, amelyet Dornier Do-24 típusú géppel végeztek a második világháború végétől a 70-es évekig. (Kutató-mentő feladatra számos haderő alkalmazott, illetve alkalmaz ma is hidroplánokat.) Emellett – visszatekintve a második világháború éveire – több, különleges erők által kivitelezett tús- illetve fogolyszabadító művelet is felsorolható.

*Hidroplánon kijuttatott különleges műveleti erők túszzabadítási műveletére* került sor 1943. október 17-én *Levítha* szigetén. A szigeten német katonákat tartottak fogságban a szövetségesekhez átállt olasz, illetve az ott partra szállt brit csapatok. A szigetre vonatkozó felderítési adatok alapján a 4. „Brandenburg” ezred egyik százada parancsot kapott, hogy erői egy részével hajtsa végre *Levítha* birtokba vételét, valamint az ott fellelhető német hadifoglyok kiszabadítását és evakuálását. A küldetés végrehajtására kijelölt támadó különítmény kora reggel szállt fel Athén térségéből *két úszótalppal felszerelt Ju-52 szállítógép és egy Do-24 hidroplán* fedélzetén, hat biztosítást-támogatást végző harci repülőgéppel együtt. A hidroplánok 10.00-kor a sziget egy alkalmasnak ítélt partszakaszánál szálltak le és gumicsónakokon deszantolták erőiket a partig. Az átszállás során az egyik felfújható gumicsónak felborult és a nagy tömegű felszerelés, illetve ellátmány súlya a víz alá rántotta az egyik katonát. A partszálló németek – a kísérő harci repülőgépek szoros tűztámogatása mellett – két olasz rádióállomás közül az egyiket rövid tűzharc után elfoglalták. Az olasz személyzet két halottat hátrahagyva vonult vissza a sziget belsejébe. Ezt követően a különleges műveleti erők biztonságba helyezték a német foglyokat, majd megkezdték a sziget belső területeinek átfésülését. Ennek során mintegy húsz főt – kilenc brit és tizenegy olasz katonát – fogtak el. Délután a Luftwaffe 11. tábori hadosztályának alegységei érkeztek be megerősítésként, így – négy és fél órával deszantolásuk után – a német erők már szilárdan uralták a szigetet.<sup>7</sup>

1943. október 22-én újabb, ejtőernyős-hidroplános **túszzabadítási műveletre** került sor Asztipálea szigetén.<sup>8</sup> A 4. „Brandenburg” különleges műveleti ezred ejtőernyős százada került ledobásra a szigeten. Támadásukat a hadosztály egy további, *hidroplánokon kijuttatott századának partraszállása* támogatta a délnyugati partra beérkezett második deszant-lépcsőben. A támadás előkészítéseképpen támogató repülőgépek támadták a Porto Scalánál elhelyezkedő olasz rádióállomást. Ezt követően 09.15 órakor Maltezana mellett, a sziget középső területén dobták le az ejtőernyős századot. A hidroplános alegység katonáit – a part menti leszállást követően – felfújható gumicsónakokon juttatták ki a partra. A németek megkezdték előrenyomulásukat. Az olaszok gyenge ellenállást tanúsítottak. A különleges műveleti erők *negyvennyolc német foglyot szabadítottak ki*. 14.00 órára a támadók az egész szigetet uralták.

*A hidroplánok deszantfeladatra történő alkalmazását modern viszonyok közt sem vetették el.* Az amerikai légierő 1950-ben állította rendszerbe a Convair R3Y Tradewind szállító-hidroplánt. Ezzel 103 felfegyverzett katonát vagy 21 tonna rakományt, illetve a hidraulikus működtetésű rámpán kigördülő **páncélozott harcjárműveket deszantolhattak** közvetlenül a partra. Ezen a technikai szinten már a *légi gépesítés* igényének is megfeleltek a hidroplánok. Napjainkban a hidroplánokat szállító, illetve harci kutató-mentő szerepkörben tartják rendszerben a haderők.

### **Helikopterek katonai, illetve tűzrendvédelemhez kötődő alkalmazása**

Az erdőtüzek oltásának kulcseleme a hidroplánokkal biztosítható nagy vízmennyiség, ennek ellenére e területen is jelentős szerephez jutnak a terepről, rugalmasan üzemeltethető **tűzoltó helikopterek**. Fajlagos hajtómű-teljesítményük növekedése már a leginkább elterjedt könnyű helikopterek esetében is lehetővé teszi, hogy külső függesztésű puhafalú tartályokkal hatékony tűzoltó tevékenységet folytassanak. A helikopterek bármilyen kisméretű vízfelületről képesek megmeríteni külső tartályukat, ami fokozza üzemeltetésük rugalmasságát tűzoltó feladatok esetén. A forgószárnyas repülő eszközök hazánkban is széles körű alkalmazást nyertek az erdőtüzek oltásában. A helikopteres „légi tűzoltás ... hazánkban is egyre elterjedtebb ... sikerrel alkalmazták Kevélyhegyen, a Hortobágyon, Veszprém és Bács-Kiskun megyékben is ... a helikoptert leggyakrabban a Magyar Honvédségtől és magánszemélyektől bérelték”.<sup>9</sup> A helikopterek rendelkezésre állása tehát nem, vagy csak más szervezetekkel együttműködésben biztosított a tűzrendvédelmi szervezet számára. Az állami szférán belül megoldva ezt a feladatot, jelenleg az a megoldás vált gyakorlattá, hogy a Magyar Honvédség helikoptereit – és a haderőben alkalmazott tűzoltó külső tartályokat – együttműködési szerződéssel biztosítják tűzrendvédelmi célra. Egy másik alkalmazott megoldás, hogy az ORFK Rendészeti Biztonsági Szolgálat Légirendészeti Parancsnokság bocsátja időlegesen rendelkezésre a helikoptereket. Mindegyik modell az állami szervezetek közös helikopter-alkalmazására épít és feltételezi egy azonos típusú, többfeladatu helikopter rendelkezésre állását. Ilyen helikoptertípus jelenleg nincs, hiszen a rendőrség könnyű, míg a



haderő közepes helikoptereket alkalmaz. A közepes kategória – amint az az alábbiakban kifejtésre kerül – nem alkalmas minden tűzrendvédelmi feladatra.

A 70-es évektől világszerte megnövekedett a nagyvárosokban álló *magas épületek* száma, ezzel megjelent az igény a helikopteres tűzoltásra és mentésre. Hazánkban Budapesten, Szolnokon, Gyöngyösön és Debrecenben jelentek meg elsőként hagyományos eszközökkel nehezen, vagy egyáltalán nem oltható magas épület. Ennek következtében érezték szükségesnek a *Budapesti Tűzoltó Parancsnokság Különleges Helikopteres Mentési Csoport* létrehozását, amelynek feladata tűzoltás és mentés magas épületek kigyulladásá esetén. Ez a rajpszintű erő három váltásban tevékenykedik, kijuttatásáról helikopterek gondoskodnak. Saját repülő eszközök hiányában kiképzését a MH különleges műveleti alegységénél, illetve kutató-mentő szolgálatainál oldják meg (MI-17 közepes helikopterrel), míg a feladataihoz szükséges helikoptereket (MD-500-as könnyű helikopter) a rendőrség bocsátja rendelkezésre szükség esetén. *A könnyű helikopterek alkalmazása tudatos választás.* Ennek oka, hogy a MI-17 közepes típusú lefolytatott korai kísérletek nem vezettek eredményre, mivel az eszköz tömege és rotorjának leáramlása túlzottan nagy bizonyult.<sup>10</sup> A közepes helikopterekkel szemben a könnyű helikopter leszállhat az épületek tetőire, emellett kis leáramlással rendelkezik ami lehetővé teszi a mentett személyek gyors ki- és beszállását magas épületek tetején. A csoport feladatai között szerepel a bozót-, nádas- és erdőtüzek esetén végzett oltás is.

A könnyű **helikopterek katonai alkalmazása** egyre szélesebb körű az utóbbi ötven év során. A nagy mozgékonyágú könnyű gépesített- és páncélos hadosztályok alkalmazása során kiemelt szerepet kaptak a helikopteres szervezeti elemek. Az első Öböl-háborúban a 6. francia könnyű páncélos hadosztály három könnyű páncélozott és *egy helikopter ezredből* állt. A 82. légideszant-hadosztály (ejtőernyős) főbb elemeit tekintve öt dandárból áll: négy légideszantdandárból (egyenként két ejtőernyős lövész zászlóaljjal, egy ejtőernyős tüzérosztállyal, egy különleges műveleti-, egy felderítő- és egy támogató zászlóaljjal), illetve egy ötzászlóaljas helikopteres repülődandárból (*könnyű helikopteres felderítő*, harci, szállító és támogató alegységekkel). A 101. (helikopteres légimozgékony) légideszant-hadosztály állományában 72 AH-64 harci helikopter, emellett 24 OH-58D könnyű felderítő helikopter, 126 UH-60 közepes-, és 34 nehéz szállító helikopter tevékenykedett.<sup>11</sup> A légideszant-hadosztályok könnyű felderítő helikopterei – illetve a 24. könnyű gépesített hadosztály és a 6. könnyű páncélos hadosztály helikopterei – kulcsszerepet játszottak a könnyű gépesített erők előrenyomulása során, amikor lézeres célravezetéssel segítették az ellenfél páncélozott harcjárműveit pusztító A-10 csatarepülőgépek tevékenységét.

A könnyű helikopterek különösen hatékonyak bizonyultak a *városharc* megvívása során. A Nedzsef elleni támadáshoz a 101. légideszant-hadosztályt – a városharc megvívása során – saját AH-64 Apache harci- és OH-58 Kiowa Warrior könnyű felderítő helikoptereik támogatták városi harcukat. „A Nedzsefért vívott csata az utcák tömbről tömbre végzett megtisztításának formáját öltötte, amit a helikopterek védőernyője alatt hajtottak végre. A helikopterek közvetlen megfigyelési lehetőséget biztosítottak, rávezették a gyalogságot az ellenállás fészkeire és azonnali légi támogatást nyújtottak számukra. A városon kívül a harci helikopterek több mint 200 ellenséges járművet semmisítettek meg”.<sup>12</sup> Az Al-Hillánál vívott harc során is kulcsszerepet játszott a 101-esek szervezetszerű légi támogatása, mivel a harcok során „a hadosztály helikopterei 256 légvédelmi állást, 110 löveget és rakétavetőt, 287 páncélozott járművet és 800 egyéb gépjárművet, valamint rengeteg bunkert és más tüzelőállást semmisítettek meg”.<sup>13</sup> A légi támogató tevékenységet részben a könnyű helikopterek végezték.

A második Öböl-háború során a könnyű helikopterek – a különleges műveleti erők támogatásakor – már önálló tűztámogató feladatokat láttak el. 2003 március 25. és április 11. közt a szövetséges haderő *különleges műveleti zászlóaljakból és légi szállítású megerősítésekből álló* légideszantokat juttatott ki a fővárostól 100–150 km-re nyugatra, az egymáshoz közeli H-1 repülőtérré, összességében ezred erővel. A deszantok feladata a Bagdadot nyugat felé (Szíria irányába) elhagyó autópálya elvágása volt Baiji és Tikrit térségében, emellett le kellett zárniuk a Bagdadból Jordániába vezető utat, továbbá a Haditha-gát elfoglalásával és oltalmazásával biztosítaniuk kellett az iraki erőket üldöző szövetséges főerők Tigris-menti előrevonási útvonalatát. Március 25. és április 3. között az amerikai 75. Ranger ezred 1. és 3. zászlóaljának részeit, illetve légi szállítású megerősítéseket deszantolták a sivatagban a H1 jelzésű repülőtér elfoglalására. 25-én éjjel egy Ranger századot deszantoltak a repülőtér környékére.<sup>14</sup> A század – gépjárműves megközelítést követően – elfoglalta álcázott megfigyelő állásait a repülőtér körül és megkezdte az objektum felderítését. Március 27-én éjjel egy újabb Ranger századot deszantoltak ejtőernyővel a repülőtér körülvevő erők megerősítésére. Három C-17-es szállító repülőgép dobott század erejű ejtőernyős deszantot a H-1 repülőtér térségében.<sup>15</sup> A repülőtér térségében deszantolt két századnyi erő már lehetővé tette az objektum gyors elfoglalását. Az ejtőernyős deszantok gyüleke-

zését követően az amerikai csoportosítás elfoglalta a repülőteret, amelynek betonját a légideszant-műszakiak megtisztították és előkészítették a megerősítő lépcsők fogadására. A továbbiakban a 3. Ranger zászlóalj egy további századát deszantolták leszálló módszerrel a H-1 repülőtérré, megerősítve a már ott tartózkodó különleges műveleti erőket. A repülőtérré *felfegyverzett könnyű helikopterek* is érkeztek, hogy hatékony és azonnal elérhető közvetlen légi támogatást biztosítsanak a további támadásban részt vevő könnyű gépesített erőknek.<sup>16</sup> A könnyű helikopterek által is támogatott deszantok elvágták a Bagdadot nyugat felé elhagyó utat, továbbá elfoglalták és a főerők beérkezéséig megtartották a Hadi-tha-gátat.

A könnyű helikopterek térnyerése, többfeladatúvá válása folyamatos a katonai alkalmazásban. Alkalmazásuk már az első és Öböl-háborúban is széles körű volt, majd a 2003-as iraki műveletek során – a felderítés mellett immár önálló támogatási feladatokat ellátva – még jelentősebbé vált. Ennek egyik oka a *haditechnikai fejlődés általános tendenciáiban* keresendő. A gázturbinás helikopter-hajtóművek fajlagos teljesítményének folyamatos növekedése, illetve a helikopter sárkányszerkezetek tömegének új szerkezeti anyagok elterjedése miatti csökkenése egyaránt a könnyűhelikopter-kategória alkalmazási lehetőségeinek bővülése irányába hatnak.<sup>17</sup> A megnövekedett teheremelő képességű, illetve teherbírási könnyű helikopterek ezáltal képessé válnak 2–2 fő (vagy 1–1 motorkerékpár) szállítását lehetővé tevő deszant-padok hordozására. A napjainkban alkalmazott korszerű, *nagy fajlagos szilárdságú sárkányszerkezeti anyagok már a könnyű helikoptereknél is lehetővé teszik a teljes törzskeretszemet megnyitó teherátvitel alkalmazását* (pl. Eurocopter EC-635). *Ez viszont lehetővé teszi a könnyű gépjárművek (pl. quadok) belső térben megvalósított gazdaságos szállítását, így már a könnyű helikopter kategória alkalmazásával is megvalósítható a légi gépesítés.* A könnyű helikopterek megnövekedett szállítási kapacitása miatt *a rendvédelmi alkalmazás lehetőségei is jelentősen bővülnek*, hiszen az eddigi, gépjárműforgalom megfigyelésére-szabályozására, illetve személyek felkutatására-követésére irányuló tevékenységek mellett *egyre reálisabbá válik rendvédelmi feladatkörű beavatkozó csoportok kijuttatása, akár városi környezetben is* (gyors- illetve ereszkedő kötelekkel). A könnyű helikopterek alkalmazásának további előnye, hogy lokátor-visszaverő felületük kisebb más helikoptereknél, a védettséget biztosító terepkövető repülést magas szinten képesek megvalósítani, illetve kisebb az általuk keltett zaj is. Ugyanakkor kétségtelen hátrányuk a nagyobb kategóriáknál kisebb hatótávolság.

További fontos, a könnyű helikopterek alkalmazási körét alapjaiban befolyásoló tényező a *helikopter-fedélzeti lokátorok* tömegének és térfogatának csökkenése, illetve az új, kis tömeg mellett is nagy hatékonyságú *fegyverrendszerek* – 20-30 mm-es gépágyú (pl. AH-6M), 40 mm-es gránátvető (OH-6 C) illetve 70 mm-es nem irányított rakétablokk és Stinger irányított levegő-levegő rakéta, TOW, illetve Hellfire páncéltörő rakéták (pl. AH-6J) – alkalmazásának elterjedése is. Külön kell szólni arról a fejlődési tendenciáról, amely napjainkban a 70 mm-es rakéták esetében számos gyártónál és alkalmazónál megmutatkozik. Ezeket a kis átmérőjű, rakétablokkból indított, nem irányított rakétákat – az elektronika költség- és méretcsökkenése, illetve az aszimmetrikus hadviseléssel kapcsolatos alkalmazói igényváltozás és a pilóta nélküli repülőeszközök napjainkban zajló felfegyverzése miatt – irányított változatban is gyártani kezdték. Mindez alapjaiban érintheti a könnyű helikopterek felfegyverezhetőségét, mivel a korábbi kis számban hordozott hagyományos irányított rakéta helyett (vagy mellett) a 70 mm-es rakétákból jelentősen nagyobb szám függeszthető. (Ugyanakkor megjegyzendő, hogy ennek a rakéta-kategóriának a páncélatütő-képessége jelenleg a könnyen páncélozott eszközökre korlátozódik).

### **Ejtőernyő-rendszerek katonai, illetve tűzrendvédelmi alkalmazása**

Az **ejtőernyő rendszerek katonai alkalmazása** rendkívül széles körű. Az ejtőernyős deszantok személyi és teherdeszant rendszerei, a mélységi felderítő és a különleges műveleti erők ejtőernyős kijuttatása, a különféle pilótamentő rendszerek, illetve a nagysebességű repülőgépek és egyes fegyverek fékezőrendszerei egyaránt nagyszámú ejtőernyő alkalmazását igénylik. Ez az oka annak, hogy a korszerű haderőknél jelentős kapacitásokat hoztak létre az ejtőernyős kiképzés, illetve az ejtőernyőrendszerek üzemeltetése (mérnök-műszaki, raktározási, karbantartási-javítási háttér) vonatkozásában.

Ejtőernyő-rendszerek **tűzrendvédelmi feladatokra** történő alkalmazására rendszerint erdőtüzek esetén kerül sor, amikor – a repülőgépes tűzoltás alkalmazása mellett – nehezen megközelíthető területekre, gyorsan kell felszíni beavatkozásra (ellentűz létrehozása, védősávok létrehozása) alkalmas, nagyobb létszámú tűzoltót kijuttatni. A repülőgépes-ejtőernyős deszantmód nagy létszámú tűzoltó gyors kijuttatását teszi lehetővé és érzéketlen a terepre. Az ejtőernyős tűzoltók természetes deszant-zónákba (tisztások, tó- és folyópart menti sík területek) landolhatnak a növényzet behatása ellen óvó védőruhában és védősisakban. E módszer elterjedése nagy mértékben összefügg az erdőterületek klímaváltozás

miatti kiszáradásával, illetve az ebből fakadó erdőtűz-intenzitás növekedéssel. Az erdőtűzek kiterjedtségének, terjedési sebességének növekedése egyre inkább gyors és nagy létszámú beavatkozást követel meg, ami egyre gyakrabban igényel nemzetközi, illetve regionális együttműködést.

Az ejtőernyős tűzoltás *szervezeti háttere* nagyban függ az alkalmazó ország anyagi lehetőségeitől. A nagy erdőterületekkel rendelkező nagyhatalmak (USA, Kanada) a tűzoltóságon belül szervezik meg ejtőernyős egységeiket, míg a kisebb erdőterülettel rendelkező, illetve szerényebb anyagi lehetőségekkel bíró országok az egyébként is ejtőernyős-kiképzést folytató haderőn belül szerveznek ilyen elemeket, költségtakarékossági okokból. Utóbbi szervezés jellemző az *indiai ejtőernyős tűzoltókra*. Az indiai haderő 5. légideszant-dandárát 1941-ben hozták létre, részben támogató feladatokkal. A dandár zömében olyan harctámogató és biztosító elemeket tartalmaz, mint a tűzérség, egészségügyiek, híradó, stb. Ugyanakkor – a műszaki támogató elemek részeként – a dandár szervezetébe integráltak *egy ejtőernyős tűzoltó századot* is. Az ejtőernyős tűzoltók felszerelése (ásó, csákány, robbanóanyag, lángszóró) és tevékenysége leginkább a légideszant-műszakiakkal azonos. (A légideszant-műszaki alegységek a leszállópálya létrehozásáért felelős, műszaki képességű szervezeti elemek.)<sup>18</sup> Megjegyzendő: az ejtőernyős tűzoltókra, illetve a légideszant-műszakiakra egyaránt igaz, hogy *gépesítésük* (ellátásuk könnyű földmunkagépekkel) *jelentősen növelheti alkalmazásuk eredményességét*.

### **Azonos típusú repülő eszközök alkalmazásának lehetőségei a haderőnél és a tűzrendvédelemben**

A haderőnél és a rendvédelmi szerveknél alkalmazott *azonos típusú repülő eszközök elsősorban a költséghatékonyabb közös kiképzés és üzemeltetés lehetőségét* teremtik meg.

A **hidroplánok** világszerte egyre fontosabb eszközeivé válnak a tűzrendvédelemnek. Ugyanakkor a megfelelően nagy teljesítményű hidroplánok harcbevételével az ejtőernyős csapatoknak mindössze egy, a megerősítő deszant-lépcső kirakodására alkalmas (tengerparti, tóparti, folyami) partszakaszt kellett elfoglalniuk és biztosítaniuk, és nem kellett erősen védett repülőteret birtokba venniük. A légideszantok egyik leggyakoribb célpontját képező *hidak birtokbavételének* megkönnyítésére sikeresnek bizonyult a hidroplánok alkalmazása, mivel repülőteret elfoglalása nélkül tette lehetővé az ejtőernyősöket megerősítő erők beérkeztetését *folyókra*. Emellett *tavakra* leszállva is végezhetőek hidroplános légi szállítások a légideszantcsapatok támogatására. Ugyanakkor a *nyílt tengeren* is hasznosíthatóak a hidroplánokat, amelyek alkalmazásakor történeti példák alapján jelentősen megnövekedett a légideszantcsapatok haditengerészeti deszant-képessége, hiszen azokkal a haditengerészet vízi szállításaitól függetlenül is megerősíthették a hidak, szigetek és partszakaszok elfoglalásakor légi úton harcba vetett első deszantlépcsőt. Napjainkban is számos haderő tart rendszerben könnyű hidroplánokat, amelyek a tűzoltó és kutató-mentő feladatok mellett könnyű szállító repülőgépként is alkalmazásra kerülnek. Megfigyelhető, hogy a különböző rendvédelmi szervek (tűzrendvédelem, határrendészet) döntő többségében a haderő által beszerzett és üzemeltetett hidroplánokat tartanak rendszerben. A haderő szervezetén belüli közös üzemeltetésük összefügghet az azonos céllal létrehozott ejtőernyős tűzoltó szervezetek haderőn belüli szervezésével. Megjegyzendő, hogy a hidroplánok – könnyű szállító repülőgépként üzemeltetve – segíthetik az ejtőernyős csapatok kiképzését.

A **könnyű helikopter** kategória napjainkban egyre inkább képes egyidejűleg megfelelni a könnyű, de nagy hatékonyságú fegyverrendszerek hordozásával, katonai és rendvédelmi deszantok kijuttatásával (illetve a sebesült- és betegszállítással) továbbá a légideszantok légi gépesítésével kapcsolatos követelményeknek, így lehetővé vált egy a haderő és a rendvédelmi szervezetek (továbbá egyes polgári területek) által egyaránt alkalmazható könnyű helikoptertípus rendszeresítése. A *technikai fejlődés következtében a könnyű helikopterek képességei minden tekintetben jelentősen megnövekedtek*. Ez a közeljövőben önmagában is előnyösen hat alkalmazásuk lehetőségeire a rendvédelmi szerveknél, de még nagyobb lehet e fejlődés áttételes hatása. A korszerű könnyű helikopterek ugyanis *a korábnál jóval nagyobb szerepet játszhatnak a katonai alkalmazásban*. A haderőnél ennek következtében történő széles körű rendszeresítésük megteremtheti és *kibővítheti a rendvédelmi szervekkel kialakított közös üzemeltetés feltételeit*, ami visszahat a rendvédelmi szervek helikopter alkalmazására és *lehetőséget teremthet annak költséghatékonyabb kiszélesítésére*. Jelenleg az ilyen típusú üzemeltetési együttműködés – tekintettel arra, hogy a haderő többségében közepes, míg a rendvédelmi szervek inkább könnyű helikoptereket alkalmaznak – kevésbé reális.

### **Konklúzió**

Megállapítható, hogy napjainkra számos területen létrejöttek az állami célú repülés több területén is alkalmazható azonos típusú repülőeszközök rendszeresítésének feltételei:

- Létezik egy speciális repülőeszköz-csoport (hidroplánok, könnyű helikopterek, ejtőernyő-rendszerek) amelyet a katonai és a tűzrendvédelmi tevékenység során egyaránt alkalmaznak, így – költségcsökkentő céllal, számos példa alapján – felmerül a közös kiképzés és üzemeltetés, illetve közös szervezetek létrehozásának lehetősége.

- A tűzrendvédelem és a különleges műveleti erők túsztatási tevékenysége, illetve harcászati támogatási igénye *egyaránt egy többfeladatú könnyű helikopter alkalmazását* kívánják meg.

- A megnövekedett teheremelő képességű, illetve teherbírású könnyű helikopterek képessé válnak 2-2 fő szállítását lehetővé tevő deszant-padok, vagy *1-1 motorkerékpár hordozására*, így – különleges műveleti és terrorelhárító csoportok hatékony kijuttatása mellett – minimális szinten megvalósíthatják a légi gépesítést.

- Az alkalmazott korszerű, nagy fajlagos szilárdságú sárkányszerkezeti anyagok már a könnyű helikoptereknél is lehetővé teszik a teljes törzskeresztmetszetet megnyitó teherter-ajtók alkalmazását, *könnyű gépjárművek belső térben megvalósított szállítását, és deszantolását, azaz a légi gépesítést.*

- A könnyű helikopterek *megnövekedett szállítási kapacitása miatt* a rendvédelmi alkalmazás lehetőségei is jelentősen bővültek, egyre reálisabbá válik a külső függesztett tartályokkal végzett légi tűzoltás hatékony alkalmazása (vagy rendvédelmi feladatkörű beavatkozó csoportok belső teres kijuttatása).

- A *hidroplánok* világszerte egyre fontosabb eszközeivé válnak a tűzrendvédelemnek, de a légideszantok tevékenysége során is hatékonyan alkalmazhatók. Szállítóképességük lehetővé teszi az ejtőernyőscapatok kiképzésének támogatását, illetve deszantfeladatok során a könnyű légi gépesítés (páncélozatlan könnyű járművek deszantolása) megvalósítását.

- Az ejtőernyős tűzoltók felszerelése és tevékenysége leginkább a légideszant-műszakiakkal azonos. Esetenként sor kerül haderőn belüli szervezésükre. Gépesítésük növelheti alkalmazásuk eredményességét.

Összességében az azonos típusú repülő eszközök rendszeresítésére, a különféle rendvédelmi szervek és a haderő, illetve egyes állami célú repülő szervezetek esetében – a tűzrendvédelem, a felderítő és támogató, illetve szállító könnyűhelikopter-alkalmazás vonatkozásában – egyaránt lehetőség nyílik. A közös kiképzés és üzemeltetés, illetve közös szervezetek létrehozása *jelentős mértékben csökkentheti az üzemeltetés költségeit.* Azt a szerepet, amit korábban a Mil Mi-2 könnyű helikopter töltött be ezen a területen, napjainkban – konkrét típust csak egy példaként említve – magasabb szinten tölthetné be az Eurocopter EC 635 könnyű helikopter, de figyelemre méltó lehetőségeket hordozhat magában a Canadair CL-415 hidroplán esetleges jövőbeni alkalmazása is.

(A rendvédelem és a honvédelem gyakorlása tehát felveti – a történelem során egyébként sokszorosán bebizonyosodott tézist – hogy értelmetlen dolog a két szakterület merev szétválasztása, hiszen minden kor kihívásai között akadnak olyanok, amelyekre a rendvédelem eredményes választ a honvédelem eszköz- és metodikai tárából merítve adhat.

Természetesen kiépíthető a kettős eszközbázis és újra kifejleszhető a már kialakult metodika mellé egy másik is, ennek azonban nincs értelme. a szerk.)<sup>19</sup>

#### Jegyzetek:

<sup>1</sup> Országgyűlési határozat

<sup>2</sup> RÉPÁSY – KOMJÁTHY ; HADNAGY

<sup>3</sup> HEGEDŰS

<sup>4</sup> TOWNSHEND BICKERS: 32. p.

<sup>5</sup> LUCAS: 223. p.

<sup>6</sup> PIEKALKIEWICZ: 305. p. ; TOWNSHEND BICKERS: 110–111., 117. p.

<sup>7</sup> ROGERS: 75. p.

<sup>8</sup> Loc. cit. 77-78. p.

<sup>9</sup> RÉPÁSY – KOMJÁTHY: op. cit.

<sup>10</sup> Loc. cit.

<sup>11</sup> BABOS: 15. p.

<sup>12</sup> KEEGAN: 247. p.

<sup>13</sup> Loc.cit 254. p.

<sup>14</sup> MICHELETTI: 82. p.

<sup>15</sup> D. INGRAM: 30. p.

<sup>16</sup> W. JONES

<sup>17</sup> A könnyű helikopterek hajtómű-teljesítménye a hatvanas évek 250-350 LE nagyságrendjéről napjainkig az 5-600 LE teljesítményig növekedett. Sárkányszerkezetük tömegének csökkenését a kompozitanyagok alkalmazásának elterjedése okozza.

<sup>18</sup> TURCSÁNYI – HEGEDŰS

<sup>19</sup> Álláspontunk szerint helytelen, ha ideákhoz kívánjuk igazítani a gyakorlatot. Nézetünk szerint a racionalitásokból helyes kiindulni. A szerző írásában a racionalitás mellett szállt síkra, tényekkel bizonyította annak a nézetnek a tarthatatlanságát, hogy ami katonai az eleve csak káros, rossz dolog lehet a rendvédelemben. A szerző által kifejtettekkel ellentétes antimilitáns

prekoncepciót tévútnak tartjuk. (a szerk.) GÁSPÁR-PARÁDI ; PARÁDI 1994.; PARÁDI 1996.; PARÁDI 2000/23-26.; PARÁDI 2000/79-87; PARÁDI 2001.; PARÁDI 2002.

A jegyzetekben használt rö vidítések:

MONOGRÁFIÁK

- D. INGRAM – Jeffrey D. INGRAM: *Where is the Heavy-Light Organization in the Army 's Future Force?* [Hol vannak a könnyű szervezetek nehéz elemei a jövő haderejében?] Fort Leavenworth, 2005, School of Advanced Military Studies.
- KEEGAN – John KEEGAN: *Az iraki háború.* Ford. MOLNÁR György. Budapest, 2004, Európa Kiadó.
- LUCAS – James LUCAS: *Hitler végrehajtói: a német hadigépezet vezetői 1933-1945.* Ford. LENGVÁRI Ágnes .Pécs, 2003, Alexandra Kiadó.
- MICHELETTI – Eric MICHELETTI: *Special Forces: War Against Saddam Hussein.* [Különleges műveleti erők: háború Szaddam Husszein ellen] Paris, 2006, Histoire and Collections.
- PARÁDI 1996 – PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris
- PIEKALKIEWICZ – Janusz PIEKALKIEWICZ: *Légi csaták 1939-1945.* [Luftkrieg 1939-1945.] ford.: KALTENECKER Krisztina, TUZA Csilla, Budapest, 2007, Ventus Libro Kiadó
- ROGERS – Anthony ROGERS: *Churchill baklövése: Lérosz és az Égei-tenger.* [Churchill's Folly] ford.: BÍRÓ Blanka, Budapest, 2006, Gold Book Kiadó.
- TOWNSHEND BICKERS – Richard TOWNSHEND BICKERS: *Airlift, Military Air Transport.* [Hadi légiszállítás] London, 1998, Osprey Aerospace.
- TURCSÁNYI – HEGEDŰS – TURCSÁNYI Károly – HEGEDŰS Ernő: *A légideszant.* Nagykovácsi, 2007, Puedlo Kiadó.

TANULMÁNYOK

- BABOS – BABOS László: Az amerikai 3. gyaloghadosztály harcai Irakban I. rész. *Haditechnika*, XLI. évf. (2007) 2. sz. 15-21. p.
- GÁSPÁR-PARÁDI – GÁSPÁR László – PARÁDI József: A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXII. évf. (1987) 134. sz. 131-151. p.
- HADNAGY – HADNAGY Imre József: *Repülőgépek és helikopterek a tűzoltás szolgálatában.* ZMNE BJKMF Repüléstudományi Konferencia, 2008. Szolnok.
- HEGEDŰS – HEGEDŰS Ernő: Vízbefecskendezés és emulziók alkalmazása repülőgép hajtóműveknél. *Haditechnika XXXIV.* évf. (2000) 2. sz.
- W. JONES – Robert W. JONES: Team Tank: Armor in Support of Special Operations. [Páncélos Harcsoport: Harckocsik a különleges műveleti erők tevékenységének támogatásában] *Veritas*, I. évf. (2005) 4. sz. 69-72. p.
- PARÁDI 1994 – PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5. sz. 13-17. p. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI 2000/23-26. – Idem: A rendvédelmi diszciplína Magyarországon. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 12. sz. 23-26. p. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI 2000/79-87. – Idem: A rendvédelem, közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 12. sz. 79-87. p. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI 2001. – Idem: Rendvédelem vagy rendészet. *Belügyi szemle*, XLIX. évf. (2001) 2. sz. 97-108. p.
- PARÁDI 2002. – Idem: Rendvédelem kontra rendészet. *Pécsi határőr tudományos közlemények*, I. évf. (2002) 1. sz. 7-12. p. A tanulmány korábbi változata 2002. júniusában Pécsen hangzott el a Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja által szervezett hadtudományi tudományos konferenciasorozatnak „Határőrség és rendészet” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- RÉPÁSY – KOMJÁTHY – RÉPÁSY Péter – KOMJÁTHY László: Az erdőtűzek kialakulásának körülményei és oltásának taktikai lehetőségei. In BÉKÉS Bertold – SZABÓ László (szerk.): *70 éves a légierő* 2008. Szolnok ZMNE BJKMF

JOGSZABÁLY

- Országgyűlési határozat – Az Országgyűlés 14/2004. (III. 24.) határozata a Magyar Honvédség hosszú távú fejlesztésének irányairól

**OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor**  
**A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei**  
**a kiegyezéstől az ezredfordulóig**

A magyar nyelvben a rendfenntartók elnevezése a XIX. században gyökeres változáson esett át. Egyrészt a nyelvújítás kapcsán igyekeztek kigyomláni az idegen eredetű szavakat, másrészt pedig – a polgári magyar állam kiépülésének részeként létrehozott országos rendvédelmi testületek nevéből fakadóan – új elnevezésekkel illették a rend védelmét megvalósítókat.

A XIX. század elején még *bakternak*, *negyedmesternek*, *csákányosnak*, *pandúrnak*, *persekutor-nak*, *csendbiztosnak*, *örségmesternek*, *tizedesnek*, stb. nevezték a rend fenntartóit. Nem csak a város és a vidék, hanem az egyes térségek között is jelentős eltérés volt tapasztalható a rend fenntartóinak megnevezését illetően.<sup>1</sup>

A nyelvújítás tekintetében jellemzően az ör szócskát ötvözték a rendvédelmi testülettípus elnevezéssel pld.: csendőr, rendőr, pénzügyőr. A határőr kifejezés korábbi eredetű, nem zárható ki, hogy innen eredeztethető a többi testületi tag megnevezése is.

A rendőr szavunk a magyar törvényekben először 1840-ben jelent meg.<sup>2</sup>

Katonai rendfokozati rendszerrel a haderő rendelkezett. 1848-ig valamennyi – a Magyar Királyság területén működő – rendvédelmi testület, a hagyományokon és a munkakör megnevezésén alapuló, egyedi rangrendszert használt. A neoabszolutizmus időszakában a császári rendvédelmi szervezetek működtek a megszüntetett Magyar Királyság területén. Ezen testületek az osztrák rangrendszert használták.<sup>3</sup>

A kiegyezés nyomán visszaállt az alkotmányos rend. Ennek megfelelően katonai rangokat a katonai szervezetek használták. A fegyveres erő részei voltak a hadsereg (közös hadsereg), a haditengerészet, és kiegészítésként a Magyar Királyságban a honvédség, a népfelkelés, az Osztrák Császárságban pedig a Landwehr és a Landstrum. A haditengerészet rangrendszere némileg eltért a szárazföldi erőké-től.<sup>4</sup> A korabeli katonai rendfokozati rendszer döntően francia eredetű volt, amely német közvetítéssel került az Osztrák-Magyar Monarchiába. A császári haderőben az 1848–49-es forradalom és szabadságharc időszakában vezették be a hármas tagolási rendszeren nyugvó katonai rendfokozatokat. A kiegyezés nyomán az Osztrák-Magyar Monarchia teljes haderejében ezt a rangrendszert alkalmazták, így a Magyar Királyi Honvédségnél és a népfelkelésnél is.<sup>5</sup>

Mindazon magyarországi fegyveres szervezetek (a testőrségek, a képviselőházi őrség, a koronaőr-ség és a csendőrség) tagjai, akik személyükben katonának minősültek – tekintet nélkül arra, hogy melyik tárca alárendeltségébe tartoztak és a testület feladata honvédelmi vagy rendvédelmi jellegű volt – katonai rendfokozatot viseltek.<sup>6</sup>

A neoabszolutizmus időszakában a történelmi Magyarország területén kiépített császári csendőrséget a kiegyezéssel feloszlatták. Csupán Erdélyben és Horvátországban maradt fenn egy-egy csendőrezred. Mivel azonban az alaptörvény funkcióját betöltő kiegyezési törvényben foglaltak nem tették lehetővé azt, hogy a közös haderő, vagy annak egy része lásson el folyamatosan rendvédelmi tevékenységet, ezért az erdélyi csendőrezredet 1876-ban a magyar kormány, a horvátországit pedig a horvát bán alárendeltségébe helyezték. Ekkor az erdélyi csendőrezrednél az egyenruha formai elemeit magyaros motívumokkal cserélték fel. A rangrendszer azonban mindkét áthelyezett csendőrezrednél változatlan maradt, mivel a szárazföldi csapatok rangjai az Osztrák-Magyar Monarchiában egységesek voltak.<sup>7</sup>

A kiépülő magyar polgári állam részeként létrehozott rendvédelmi testületeknél (Magyar Királyi Pénzügyőrség, büntetvégrehajtási testület és a rendőrségek) – a csendőrség, testőrségek, a képviselőházi őrség és a koronaőr-ség kivételével – testületenként eltérő rangrendszer működött. Valamennyi magyarországi városi rendőrség – az 1848 előtti hagyományoknak megfelelően – önálló rendfokozati rendszerrel rendelkezett, így az állami rendőrségként működő Fővárosi Rendőrség is.<sup>8</sup> A Magyar Királyságban a dualizmus időszakában a településeket – a nagyságuk figyelembe vételével – több csoportba osztották. Az eltérő csoportokba tartozó települések eltérő jogosultságokkal és kötelezettségekkel rendelkeztek, mivel a pénzügyi lehetőségeik is eltérőek voltak. A felső csoportba tartozó legnagyobb településeket törvényhatósági jogú városoknak nevezték. E települések jogát alkotta az önálló rendőrség működtetése.<sup>9</sup> A fővárosi rendőrséget azonban nem a főváros, hanem a kormány felügyelte. Rangrendszere azonban egyedi volt. Mivel tagjai nem minősültek katonának, így katonai rendfokozatot sem viselhetek. A fővárosi rendőrség rangrendszere – hasonlóan a többi városi rendőrségéhez – a helyi hagyományokon nyugvó, egyedi rangrendszer volt.<sup>10</sup>

A határrendőrségről szóló törvény alapján 1906 elején létrehozott Magyar Királyi Határrendőrségnek is önálló rangrendszere volt.<sup>11</sup>

Az 1881-ben országos hatáskörrel felállított a Magyar Királyi Csendőrségnél is a katonai rendfokozati rendszert vezettek be a külföldi gyakorlatnak megfelelően, mivel a csendőrség tagjai mindenütt személyükben katonának minősültek és a haderő táborigazgatási szolgálatának az ellátása is – ugyan csak a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – e testület feladatát képezte.<sup>12</sup>

A Magyar Királyi Csendőrség altiszti személyi állománya tekintetében azonban – a haderő rangrendszeréhez viszonyítva – kisebb eltérések keletkeztek. Az eltérések létrejöttének az okai kétség kívül a haderő és a csendőrség feladatai közötti különbségekből fakadtak.<sup>13</sup>

A Magyar Királyi Csendőrség rangrendszerének részletesebb megvizsgálását elsősorban az indokolja, hogy a polgári magyar állam rendvédelmének a gerincét a csendőrség alkotta. A testület létrehozásához kapcsolódik a Magyar Királyságban a polgári fejlődéshez szükséges közrend és közbiztonság létrehozása és fenntartása. Működési területe – a törvényhatósági jogú – nagyvárosok kivételével kiterjedt az egész országra, ahol a lakosság döntő többsége élt. E téren 90% körüli bűnfelderítést valósított meg, amely kiemelkedő közbiztonságot eredményezett.<sup>14</sup> **(I. sz. melléklet)** Ezen eredményeket a harmadik évezred elején – a korábbinál jóval erőteljesebb személyi- és eszközállomány birtokában – sem képesek megközelíteni a magyar rendvédelmi testületek.

**1881-ben** a Magyar Királyi Csendőrség felállításakor a csendőr altisztek kezdő rendfokozata a *csendőr* megfelelt a haderőben a tizedesi rangnak, amely két fehér celluloid csillag volt, a *csendőr őrsvezetők* rendfokozata a véderőben a szakaszvezetői ranggal volt azonos, amely három fehér celluloid csillagból állt, végül pedig a *csendőr őrmester* is három fehér celluloid csillagot viselt, de már sárga paszomány társaságában, ugyanúgy mint a hadseregbeli őrmesterek. Így módon érvényesültek a SZUT-ban rögzítettek.<sup>15</sup> Nevezetesen a csendőrök a honvédség altisztjeinek a jellegével bírtak. A Magyar Királyi Honvédségben pedig a tizedesek, a szakaszvezetők és az őrmesterek tartoztak ebben az időben az altiszti karba. Az őrsvezetők a legénységhez tartoztak. Az őrsvezetői rendfokozat olyan jelleggel funkcionált, mint egyes hadseregekben napjainkban az első osztályú katona. Az őrsvezetői rang jelölése pedig egy fehér celluloid csillag volt.

**1903. szeptember 1-i** hatállyal módosították a Magyar Királyi Csendőrség szervezeti felépítését. Legalacsonyabb parancsnoksági szintként – a korábbi parancsnoksági rendszert érintetlenül hagyva – létrehozták a járásparancsnokságokat. Járásparancsnokokká a járások székhelyein állomásozó csendőr-őrsök parancsnokait nevezték ki, akik a járás székhelyén működő őrs parancsnoki teendőit továbbra is ellátták. 1904. február 1-én léptették elő a járásparancsnokokat csendőr járásőrmesterekké. Ők voltak az első csendőr járásőrmesterek.<sup>16</sup> A *csendőr járásőrmesterek* rendfokozata annyiban tért el a csendőr őrmesterek rangjától, hogy a sárga paszományt hosszában piros csík osztotta ketté. Ezt nevezték kettős paszománynak. **(II. sz. melléklet)**

A csendőr járásőrmesterek átmenetet képeztek a testületi fizetési osztályrendszerbe sorolt altisztek – akik zsoldot kaptak – és az állami fizetési osztályrendszerbe sorolt tisztok – akik havidíjat kaptak – között. A csendőr járásőrmesterek rangosztályba nem sorolt havidíjasok voltak. Így módon illetményük az állami fizetési osztályok legalacsonyabb osztályában megállapítottához közeli volt, hasonlóan a gyakornoki státuszon lévő köztisztviselő jelöltekhez.

A Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának ugyancsak rangosztályba nem sorolt havidíjasai voltak a *csendőr törzsőrmesterek*, akik gazdasági teendőket láttak el. Rendfokozatuk csupán színében tért el a járásőrmesterektől. A csendőrségi rangok alapszíne a piros volt. Erre kerültek fel az adott rangnak megfelelő csillagok, illetve paszományok. A gazdaságok esetében azonban a rangfokozat alapszíne kék volt.<sup>17</sup> **(II. sz. melléklet)**

**1907-ben** a *csendőr járásőrmesterek* és *csendőr törzsőrmesterek* rangjainak formája – a haderő azonos rangjainak formai megjelenésében bekövetkezett változás miatt – megváltozott. A csendőr járásőrmesterek és csendőr törzsőrmesterek rangjában az úgynevezett kettős paszományt (piros csík által hosszában kettéosztott sárga paszomány) ezüst paszomány váltotta fel.<sup>18</sup> **(II. sz. melléklet)**

**1912-ben** átfogóan módosították a csendőr altiszti rangokat. A *csendőrök* ettől fogva nem kettős, hanem három fehér celluloid csillagot viseltek. Megszűnt az őrsvezetői rendfokozat. A *csendőr őrmesterek* rangját pedig a korábbi – 1907 előtti – járásőrmesteri ranggal megegyező formára változtatták. Ekkor az őrsvezetők is megkapták az őrmesteri rendfokozatot.

Megmaradt a *csendőr járásőrmesteri* rang.<sup>19</sup> **(II. sz. melléklet)** Így a testület létrehozásakor funkcionáló – hármas tagolású – csendőr altiszti rangcsoport újjáéledt ugyan, azonban disszonanciák is keletkeztek.

A helyzetet valamelyest enyhítette ugyan, hogy a Magyar Királyi Csendőrségnél is működött – a magyar államapparátus más részeihez hasonlóan – az úgynevezett címzetes rendszer. A soron következő magasabb beosztást, vagy magasabb rangot címzetes formában azok kaphatták meg, akik a ma-

gasabb beosztás, illetve rang képesítési követelményeivel már rendelkeztek, azonban nem üresedett még meg olyan beosztás, amely lehetővé tette volna kinevezésüket, illetve még nem telt el a megfelelő várakozási idő a magasabb rendfokozatba történő előléptetésükhöz. A magasabb beosztás, illetve rang elérésének ugyanis magasabb szakmai képzettség volt az előfeltétele. A magasabb szakmai képzettség elnyerését lehetővé tevő tanfolyamokra jelentkezésnek pedig az alacsonyabb beosztásokban eltöltött megfelelő mennyiségű – általában 10 év – szolgálati idő letöltése volt a feltétele. Ezt a várakozási időt speciális esetekben – például háborús viszonyok között, vagy ha az illető a rangcsoportja számára előírt állami iskolai végzettségénél magasabb végzettséggel rendelkezett – a felére csökkentették.

1912 után is élt tehát a címzetes csendőr őrmester cím, illetve az őrsparancsnokok esetében az őrsvezető címzetes csendőr őrmester. A csendőr és a csendőr címzetes őrmester a csendőr zsoldot kapta, az őrsvezető címzetes őrmester az őrsvezetőit, az őrmester az őrmesterit, a járásőrmester pedig a havidíját. Így tehát az a csendőr, aki az előírt szakmai tanfolyam eredményes elvégzése nyomán címzetes csendőr őrmesteri rangot kapott a valóságban három celluloid csillagot viselhetett, mint a honvédségnél a szakaszvezetők, a valóságos rendfokozata pedig csendőr volt. Az a csendőr őrsparancsnok pedig, aki még nem érte el csendőr őrmesteri rangot szintén három celluloid csillagot viselt mint a honvédségi szakaszvezetők, és őrsvezető címzetes csendőr őrmesteri címmel rendelkezett, a valóságos rendfokozata pedig csendőr volt annak ellenére, hogy a beosztása és a zsoldja is magasabb volt, mint a többi csendőré.

1900 után a csendőröket – akiknek a rangját a három celluloid csillag jelezte – tekintették a testület legénységi állományának. A csendőr altisztek közé pedig a címzetes őrmestereket, az őrsvezető címzetes őrmestereket és a valóságos őrmestereket valamint a járásőrmestereket sorolták.

**1916-ban** – az ellentmondások kiküszöbölése érdekében – újra módosították a Magyar Királyi Csendőrség legénységi-altiszti rangrendszerét. A csendőr legénységi állomány részére bevezették a járőrtárs és a járőrvezetői beosztást, de mindkét beosztás ugyanazon rendfokozattal – a három celluloid csillaggal jelölt csendőr rendfokozattal – volt betölthető. A testületnél történő véglegesítés nyomán, a kezdő beosztás – a tiszti kar kivételével – a járőrtársi beosztás volt. A járőrtársi beosztásban eltöltött bizonyos idő után, a járőrvezetői tanfolyam eredményes elvégzése nyomán kerülhetett sor a járőrvezetői kinevezésre. A járőrvezetők járőrvezetői jelvényt kaptak. Ennek a viselését azonban nem a zubbony gallérján – mint a rendfokozatokat – hanem a zseben rendszeresítették. A járőrvezetői jelvény tehát nem rendfokozati, hanem beosztást jelölő jel volt. A címzetes csendőr őrmesterek pedig új rangot kaptak csendőr alőrmester elnevezéssel. Az alőrmesteri rendfokozat formai megjelenése pedig megegyezett a korábbi őrmesteri ranggal. A volt őrsvezető címzetes őrmesterek 2. osztályú csendőr őrmesteri címet, a volt őrmesterek pedig 1. osztályú csendőr őrmesteri címet kaptak. Az 1. és a 2. osztályú őrmesterek rendfokozati jelölése azonos volt. Piros alapon ezüst paszomány és három fehér celluloid csillag. A csendőr járásőrmester rang jelölése pedig oly módon módosult, hogy a széles ezüst paszomány mellé egy keskeny ezüst paszományt is kapott. A csillagok száma pedig továbbra is három maradt fehér celluloid csillag formájában.<sup>20</sup> **(II. sz. melléklet)**

**1919-ben** újra módosult a Magyar Királyi Csendőrség legénységi, illetve altiszti rendfokozati rendszere, amely a „KÁROLYI-féle csendőrségi rendfokozati rendszer” néven vált ismertté. A testületnél véglegesített csendőrök alőrmester rendfokozatot kaptak, amelynek a formai megjelenése nem változott. Az alőrmesterek fokozatosan váltak – a szolgálati időtől és az eredményesen elvégzett szakmai tanfolyamoktól függően – előléptethetővé őrmesterré majd főtörzsőrmesterré végül pedig tiszthelyettesé. (A tiszthelyettes konkrét rendfokozatot jelölt, nem pedig rendfokozat csoportot.) Az új őrmesteri rang formai megjelenése megegyezett a volt 1. és 2. osztályú őrmesterek rangjával, a törzsőrmesteri rendfokozat pedig a volt járásőrmesteri rendfokozattal. A tiszthelyettesek pedig egy széles és egy keskeny arany paszomány társaságában egy ezüst csillagot viseltek a gallérjukon. 1919-ben a csendőr legénységi és altiszti rangok. Teljes egészében elváltak a beosztásoktól abban az értelemben, hogy a rangok már nem egy adott beosztást jelöltek. Négy szintű beosztási rendszert vezettek be, nevezetesen ellenőr, főellenőr, segédfelügyelő és felügyelő elnevezéssel. A fizetések pedig nem a rangokhoz, hanem a betöltött beosztásokhoz kapcsolódtak elsősorban, bár a rangok is befolyásolták a fizetést, a csendőrségi pótdíj pedig egységes volt.<sup>21</sup> **(II. sz. melléklet)**

**1920-ban** új rendszer lépett életbe. A csendőr barna sűjtással és sárga paszománnyal három fehér celluloid csillagot viselt. A csendőr őrmesterek, csendőr törzsőrmesterek és a csendőr főtörzsőrmesterek sárga paszománnyal egy, kettő, illetve három fémcillagot kaptak. A csendőr tiszthelyettesek pedig szintén három fémcillagot viseltek oly módon, hogy a 3. osztályú tiszthelyettesnek egy széles és egy keskeny, a 2. és 1. osztályú tiszthelyettesnek pedig egy széles mellé kettő, illetve három keskeny ezüst paszományt is kaptak.<sup>22</sup> **(II. sz. melléklet)**



1926-ban újra módosították a rendszert. Eltörölték a *csendőr főtörzsőrmesteri rangot*. A *csendőr őrmesteri és a csendőr törzsőrmesteri* rangban pedig a sárga paszományt ezüstre cserélték. A *csendőr tiszthelyettesi* rangokat pedig egybeolvasztották oly módon, hogy a keskeny paszományokat elhagyták. Ekkor rendszeresítették a *csendőr alhadnagy* rendfokozatot, mint a legmagasabb altiszti rendfokozatot. A csendőr alhadnagyi rang arany paszományt kapott egy ezüst csillaggal. A *csendőr* rang és annak jelölése pedig változatlan maradt.<sup>23</sup> **(II. sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Csendőrség legénységi és altiszti rangjai tehát – a csendőrtiszti rangokhoz hasonlóan – megegyeztek a honvédségi rangokkal. Kezdetben ugyan megkísérelték a beosztásokhoz kapcsolni az altiszti rangokat, azonban visszatértek a honvédségnél alkalmazott rendfokozatokhoz. A rangoknak megmaradt az a szerepe, hogy tükröztesse a viselője szakmai felkészültségét. A rangok tehát a folyamat eredményeként nem egy-egy konkrét beosztást fejeztek ki, azonban áttételesen a képzettség kifejezésre juttatásával mégis meghatározták, hogy viselőjük mely beosztások betöltésére alkalmas. Így módon a rang kifejezésre juttatatta viselőjének a testületen belül betöltött szerepét.

A rendvédelmi testületeknél alkalmazott katonai rangrendszerek megegyeztek a haderő rangrendszerével. Azok a tiszavirág életű kezdeményezések, amelyek elvéve ugyan, de megtalálhatók voltak a véderő rangrendszer fejlődésének történetében – mint például a második világháború időszakában az alig néhány hónapot megélt főtiszthelyettesi rangok – a rendvédelmi testületekhez nem gyűrűztek be.<sup>24</sup>

Téves képet nyújtanánk a rangrendszerről, ha elhallgatnánk hogy a rangok formai megjelenése soha sem nélkülözte a nemzeti jelleget. Ezt a galléron megjelenő ranghoz kapcsolódó nemzeti motívummal az úgynevezett vitéz kötéssel érték el. Nevezetesen a vitéz kötés színe mindig megegyezett a rangcsoport alapszínével (altisztek ezüst, tiszték és tábornokek arany). Az egyes állománycsoportok vitézkötéseinek díszítettsége is állománycsoportonként változott a legdúsabb természetesen a tábornokoké volt.<sup>25</sup> **(III. sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Csendőrség rangrendszerénél figyelembe kell venni azt is, hogy a csendőrtiszteket – hasonlóan a közigazgatás más területein az állami fizetési osztályrendszerbe kinevezésre aspirálókhoz – három éves gyakornoki idő után véglegesítették, miután eredményesen letették az elméleti és gyakorlati közigazgatási szakvizsgának a csendőrségre kidolgozott változatát. Gyakornokká kinevezés előfeltétele pedig a fizikai és egészségügyi felmérésen az eredményes teljesítés, továbbá a tiszt beosztáshoz előírt diploma megléte, valamint a kedvező eredményt produkáló környezettanulmány létrejötte volt.

A legénység esetében ugyancsak – társrendvédelmi testületekkel megegyezően – három éves próbaszolgálatot kellett teljesíteni, amely csendőr tanfolyammal kezdődött. A csendőrtanfolyamra pedig azok kerülhettek be, akik megfeleltek a szigorú alkalmassági vizsgán, amely fizikai, egészségi és szellemi vizsgálatból, valamint a jelentkező család és lakóhelyi bűnözési fertőzöttségét vizsgáló környezettanulmány elkészítéséből állt. A legénység esetében az állami iskolai végzettség esetében a felvétel előfeltétele az elemi iskolai végzettség volt. Kedvező eredmények nyomán kezdhette el a jelölt próbaszolgálatát a csendőrségi tanfolyamon. Csendőrré azonban akkor válhatott, ha a csendőrségi tanfolyam eredményes elvégzése nyomán a három éves próbaidőn belül kifogástalan szolgálatot látott el. Ezt követően véglegesítették a próbacsendőrt a testületnél.<sup>26</sup>

A próbacsendőrök rangjelzései többször változtak. Általában két celluloid csillaggal jelölték státuszukat. Egyes időszakokban azonban megengedett volt véglegesítésükig a hadseregben elért rendfokozatuk viselése. Csendőrnek ugyanis kizárólag a katonai szolgálatukat letöltött személyek, illetve aktív katonák jelentkezhetek.

A rangrendszer bemutatásakor nem lehet eltekinteni attól a körülménytől, hogy a korabeli rendvédelmi testületek személyi állománya – így a csendőrség is – nem csupán a zubbonyán, hanem egyes fejfedőkön és a köpenyen is viselte rendfokozatát.<sup>27</sup> **(IV–V. sz. melléklet)**

Az első világháború után a magyarországi rendőrségeket államosították Magyar Királyi Államrendőrség elnevezéssel.<sup>28</sup> Az új szervezet a fővárosi rendőrség rangrendszerét vette át. A testület nevét 1931-től Magyar Királyi Rendőrségre változtatták, ez azonban nem érintette a rangrendszert. A rangrendszert 1922-ben módosították.

A Magyar Királyi Nemesi Testőrség és a Magyar Királyi Darabont Testőrség utódaként 1920-ban létrehozott Magyar Királyi Testőrségben – az elődszervezetekkel megegyezően – katonai rangrendszer rendszeresítették, hiszen a testületben szolgálatot teljesítők személyükben katonának minősültek. A tiszt kar tagjait a haderő tisztjei közül hosszabb rövidebb időre vezényelték a testőrséghez. A véderő tisztjeivel szemben támasztott követelményrendszeren túlmenően a testőrtisztekkel szembeni elvárás volt, hogy a magyaron kívül legalább két idegen nyelven folyékonyan beszéljenek, jó táncosok és jó lovasok legyenek, továbbá olyan magánvagyonuk legyen, amelynek a jövedelme lehetővé teszi, hogy

ne a fizetésükből éljenek, a fizetésük csupán a zsebpénz szerepét töltsse be. A testőrsegek, a koronaőr-ség és a képviselőházi őrség tagjai tehát a haderő szárazföldi rangrendszerével egyező rangokat viseltek, hiszen katonák voltak. Az egyenruhájuk azonban nem a hadsereg, hanem a testület speciális ünnepléses alapfeladat rendszeréhez igazodó egyenruha volt. A testőrségnél betöltött rangokat a társadalmi tekintélyük vonatkozásában két szinttel magasabbnak tekintették a hadseregbeli rangoknál, például a testőrségi őrnagy megfelelt a hadseregbeli ezredesnek.<sup>29</sup>

A Magyar Királyi Koronaőr-ség és a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség a két világháború között is a dualizmusban rendszeresített katonai rangrendszert használta.

A Magyar Királyi Vámőr-ség (1921–1931) és a Magyar Királyi Határőr-ség (1932–1938) rangrendszere is katonai volt.<sup>30</sup>

A két világháború közötti magyar katonai rendfokozati rendszer – néhány kisebb módosítástól eltekintve – megegyezett az első világháború előtti rangrendszerrel. A magyar katonák számára háromféle rangrendszert rendszeresítettek. A szárazföldi, a légi és a vízi haderőnem külön rendfokozati rendszerrel rendelkezett.<sup>31</sup> A katonai rangrendszert alkalmazó rendvédelmi testületek értelemszerűen a szárazföldi haderő rangrendszerét használták és egyenruhájuk szabása is a szárazföldi haderőnem öltözékét követte.<sup>32</sup> **(VI. sz. melléklet)**

Ez alól kivételt a Magyar Királyi Folyamőr-ség jelentett. A Magyar Királyi Folyamőr-ségnek<sup>33</sup> önálló – a monarchiai tengerészeti rangrendszeren alapuló<sup>34</sup> **(VII. sz. melléklet)** – rangrendszere volt, melyet a haderőbe integrálásakor (1939) is megőrzött.<sup>35</sup> **(VIII. sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Honvédségnél a két világháború között is a földi erők rangjait jelölték csillaggal, a légi- és a folyami erőknél különböző sávokkal jelölték a rangot, a légi<sup>36</sup> **(IX. sz. melléklet)** és a folyami erők között eltérő megnevezéssel. Miután a Magyar Királyi Folyamőr-séget visszaintegrálták a Magyar Királyi Honvédségbe a vizirendészet teendőit a területileg illetékes csendőr-ség és rendőr-ség vette át. A vizirendészeti feladatokat ellátó csendőrök és rendőrök rendfokozati jelzéseit azonban nem változtatták meg.

A két világháború között a pénzügyőr-ség megőrizte a pénzügyőri rangrendszer önállóságát. Ugyancsak önálló rangrendszerrel rendelkezett a büntetés-végrehajtási testület. A központi államhatalom közvetlen alárendeltségében működött rövid időtartammal a vám- és adóőr-ség a volt katonai határőrvidék területén, amely ugyancsak önálló rangrendszerrel rendelkezett. Hasonlóan önálló rangrendszerrel bírt a fiemei révőr-ség is.

A Magyar Királyi Rendőr-ségnél 1944-ben vezették be a katonai rendfokozati rendszert, a magyarországi harcok azonban nem tették lehetővé e rendelkezés maradéktalan megvalósítását.<sup>37</sup> **(X. sz. melléklet)** 1945 után több fázisban, valamennyi rendvédelmi testületben katonai rangrendszert vezettek be, melyet a pártállam kiépülésével az orosz eredetű szovjet katonai rangrendszerrel váltottak fel. 1956 után pedig a magyar fegyveres szervezeteknél a szovjet rangrendszert az eredeti magyar katonai rangrendszer módosított változatával cserélték fel.

Magyarországon először 1944-ben fordult elő – a rendőr-séget érintően – hogy olyan szervezet számára rendszeresítették a katonai rangokat, amely testület tagjai nem minősültek katonának. Ettől fogva a rangok elnevezése nem változott. Gyakran módosították azonban a rangok jelölését, amely a mindenkor politikai vezetés sajátos ízlésvilágát tükrözte. 1963-tól viszonylagos stabilitás alakult ki a rangok jelölése terén. **(XI. sz. melléklet)** Változást csupán az új rangok bevezetése képezett. Ilyen volt a zászlósi rendfokozat többfokozatúvá tétele, az alhadnagy rang megszüntetése – amely a magyar katonai rangrendszerben eredetileg altiszti rang volt, a rendőr-ségnél azonban már a legalacsonyabb tiszt rangként rendszeresítették – valamint a tábournoki rendfokozati csoport dandártábournoki ranggal való gyarapítása. Mivel Magyarországon a pártállami rendszer örökségként valamennyi fegyveres szervezet katonai rangot visel, ezért a rangváltozatok egyöntetűen valamennyi szervezetre kiterjedtek.

1945-ig Magyarországon is az Európa szerte elfogadott rangjelölési rendszert alkalmazták. Nevezetesen a katonák – elsősorban a szárazföldi haderő tagjai – rangjukat csillaggal, mégpedig hatágú, úgynevezett Dávid-csillaggal jelölték. A nem katonai állományban lévők pedig rendőrök, pénzügyőrök, vagy éppen a haderő nem katonai állományú tagjai rangjukat úgynevezett csillagrózsácskával jelölték. 1945 után áttértek – az egységesített katonai rendfokozat viselés keretében, a szovjet mintát követve – az ötágú csillag használatára. 1956 után is ez a jelölési mód maradt meg. A rendszerváltás után pedig – a nem katonai testületeknél fennmaradó – katonai rendfokozatokat is csillagrózsácskával jelölték. Így módon az elképzelhető leghetetlenebb variáció jött létre, amely nélkülöz minden hagyományt, praktikumot és ízlést.

A Tanácsköztársaság és a nyilas uralom erőszakos szervezeteinek rendfokozati rendszere érdekesség ugyan, azonban nem része a magyar rendfokozati fejlődésnek. Mindkét rendfokozati rendszer impor-

tált ihletésű és rendkívül rövid ideig funkcionált. Magyarországon sem előzménye, sem utóhatása nem volt e két rendfokozati rendszernek.

Magyarországon sajátságosan alakult a rangrendszer. A kiindulási helyzet a XIX. sz. második felében megegyezett a nyugat-európaival, ahol az alaphelyzet nem változott. A magyarországi helyzet azonban jelentős módosításokon esett át. Magyarországon – alapvetően a pártállami időszak kezdetén – a testületi rangrendszereket megszüntették és valamennyi fegyveres szervezetnél a katonai rangrendszert vezették be.

Érdekes módon azonban az egységes katonai rangrendszer kialakításával egy időben a különböző testületeknél azonos rangot viselők és hasonló színvonalú munkakört betöltők képesítési követelményeiben és fizetésében jelentős eltérés alakult ki. E jelenség azért is sajátságos, mivel korábban – a testületi rendfokozati rendszerek megszüntetését megelőzően – az állami alkalmazottak egységes fizetési rendszerbe tartoztak, és az azonos fizetési osztályba soroltak számára azonos szintű képesítési követelményeket írtak elő. A VIII. fizetési osztályba tartozó állami alkalmazott például ugyanazt a fizetést kapta, ha rendőrtiszt, honvédtiszt vagy közigazgatásban tevékenykedő tisztviselő volt. A specialitásokat pótlékokkal honorálták. A példánál maradva a VIII. fizetési osztályba tartozók számára azonos szintű képesítési rendszert írtak elő, a szinten belül azonban a tartalom nyilvánvalóan eltérő volt a szakterület jellegétől függően. A rangrendszer egységesítésével tehát a forma egységessé vált ugyan, a tartalom tekintetében azonban – a korábbi, 1945 előtti helyzethez képest – meglehetősen tarka kép alakult ki.

A második évezred elejére tehát látszólagos egység jött létre, amelynek a tartalmi része azonban hiányzik, és a formai egység is számos kívánni valót hagy maga után. Akaratlanul is felvetődik a kérdés, hogy nem intézték-e bölcsbben elődeink a rangrendszerek témáját, amikor a testületi hagyományokat megőrizték a forma tekintetében, az állam hatékonysága érdekében azonban egységes képesítési és fizetési rendszert alakítottak ki, amelynek a rugalmasságát a specialitásokhoz igazodó pótlékrendszer biztosította.

Természetesen a testületi rangrendszerek alkalmazásának is voltak disszonanciái. A különböző testületekhez tartozó és ebből fakadóan különböző rangrendszer szerinti rangokat viselők esetében nem volt egyértelmű, hogy kinek kell előre tiszteletadást teljesíteni. Ezeket a vitás kérdéseket általában az irányító tárcák közös rendelettel szabályozták.<sup>38</sup> A rendezés elveként egyértelműen azt vették figyelembe, hogy ahhoz a beosztáshoz, amelyhez az adott rendfokozat kapcsolódott, mely képesítési követelmény tartozott. Az alacsonyabb képzettségűnek kellett a magasabb képzettséggel rendelkezőnek tiszteletadást teljesíteni.

Sajnálatos módon már a rendszerváltás után csaknem két évtizeddel még mindig nem sikerült teljesen felszámolni azt az áldatlan állapotot, hogy alacsonyabb kvalifikációval rendelkező személyek felettesei lehetnek a náluk kvalifikáltabbaknak. Ennek a megelőzésére pedig jól bevált gyakorlat áll a rendelkezésünkre, az úgynevezett „rangsorolási” névjegyzék.<sup>39</sup> Ennek a lényege az volt, hogy a polgári magyar állam időszakában nyilvántartották a személyi állomány képzettségét és rangosztály szerinti besorolását. Magasabb rangosztályi státusz megüresedése esetén a beosztást kötelező volt a megelőző rangosztályba tartozók közül annak felajánlani, aki a legrégebben rendelkezett a legmagasabb végzettséggel. Ily módon a rangfokozati névjegyzék alkalmazása elejét vette az egyéni és politikai kapcsolatok érvényesülésének.

Talán egyszer újra eljut a magyar rendvédelmi rangrendszer oda, hogy a rangok tükrözik viselőjük képzettségét, a becsületes munka, a szorgalom és a tudás kifejezője lesz a rang, amelyben nem tükröződik a személyi kapcsolatrendszer. Talán egyszer újra elérjük elődeink színvonalát, amikor a politikai megbízhatóság nem fogja háttérbe szorítani a tudást és a tehetséget. Minden bizonnyal az lehet ez egyik előfeltétele annak, hogy visszafordíthatóvá váljék a rangok devalvációja, amely a XX. század második felét jellemezte. A devalvációs folyamat lényeges eleme, hogy az állami alkalmazottak juttatásának kialakítását meghatározó alapelvek közül hiányzik azon elem, amely pedig 1945-ig az állam szolgálatában állók juttatásainak a lényegét képezte. Nevezetesen az állam által foglalkoztatott személyek számára olyan juttatásokat kell biztosítani, amelyek a betöltött állás társadalmi elvárásainak megfelelő életvitelhez szükséges feltételeket biztosítják.

A rangok – a polgári magyar állam időszakához viszonyítva – devalvációjának az egyik sarkalatos oka abban rejlik, hogy a pártállam időszakában valamennyi fegyveres szervezetre ráerőltetett katonai rangot a testületek között kompatibilisnek tekintették. Aki az egyik szervezetben elér egy rendfokozatot, a másik szervezetbe ugyanazzal a szervezetbe átléphetett a két fegyveres testület vezetőjének a beleegyezésével. Ezáltal a „pártkatonák” számára kitűnő tereppé váltak a fegyveres szervezetek. Eredetileg – a polgári állam időszakában – a fegyveres szervezetekhez történő felvételt szakmai kvali-

tásokhoz kötődtek. Az egyik testületnél szerzett szakmai kvalitás értelemszerűen nem volt elismerhető a másik testületnél, hiszen a szervezetek feladatkörei eltértek egymástól. Ez alól kivételt az azonos kvalifikációs igény jelenthetett, mint például a testőrsegek esetében a katonai szaktudás. A pártállam időszakában azonban a megbízhatóság követelménye megelőzte a szakmai kvalifikációt. Ilyen módon logikusnak tekinthető, hogy aki az egyik szervezetnél megbízhatónak bizonyult, az a másik testületnél is az marad. Az, hogy az illető értett é és ha igen milyen mértékben az adott szakterülethez másodlagosnak bizonyult. Ennek a helyzetnek a következményeként a katonai rangot viselők tekintélye mérséklődött. Hasonló esetek azonban nem csak a pártállam időszakában, hanem napjainkban is előfordultak, amikor a rendvédelmi testületek vezető pozícióiba az állam más területéről neveztek ki személyeket. Ezek nem csupán egyedi jelenségek maradtak, hiszen teljes fegyveres testület személyi állományát – mintegy 10 000 főt – vett át a rendőrség nem is oly rég a határőrségnél elért rendfokozat megtartásával. Ennek a jellegén az sem változtat, hogy a határőrség tiszthelyettesi képzését – a két testület egyesítését néhány évvel megelőzően – a rendőrtiszthelyettesi képzéshez hasonlóvá tették.

A rangok vizsgálata nem szorítkozhat csupán a formai megjelenésre, amely ugyan nyilvánvalóan fontos, azonban korántsem az egyetlen kritérium.

Jegyzetek:

- <sup>1</sup> CSIZMADIA 1942 ; DUDÁS ; NAGY ; ZOLTAI ; ÉRDÚJHELYI
- <sup>2</sup> 1840/IX. tc.
- <sup>3</sup> O'SVÁTH
- <sup>4</sup> 1867/XII. tc. ; 1868/XL. tc. ; 1868/XLI. tc. ; 1868/XLII. tc. ; GALÁNTAI
- <sup>5</sup> BARCY – SOMOGYI
- <sup>6</sup> PARÁDI 1996.
- <sup>7</sup> CSAPÓ
- <sup>8</sup> 1872/XXIV. tc. ; 1881/XXI. tc. ; ERNYES.
- <sup>9</sup> 1872/XLII. tc. ; 1871/XVIII. tc.
- <sup>10</sup> ZEIDLER 2008; REKTOR
- <sup>11</sup> 1903/VIII. tc.
- <sup>12</sup> 1881/III. tc.
- <sup>13</sup> ZEIDLER 1997
- <sup>14</sup> SZAKÁLY
- <sup>15</sup> SZUT
- <sup>16</sup> PRESZLY
- <sup>17</sup> GERGELY
- <sup>18</sup> Loc. cit.
- <sup>19</sup> Loc. cit.
- <sup>20</sup> Loc. cit.
- <sup>21</sup> Loc. cit.
- <sup>22</sup> Loc. cit.
- <sup>23</sup> 121.400/1925. BM. kr.
- <sup>24</sup> BARCY – ÉDER – ZEIDLER
- <sup>25</sup> 212.228/1919.HM. r. ; 212.619/1919.HM. r.
- <sup>26</sup> CSIZMADIA 1976
- <sup>27</sup> 3692/1925.HM. r. ; 7367/1925.HM. r. ; 28.090/1940.HM. r. ; 138.490/1941.HM. r.
- <sup>28</sup> 5047/1919.ME. r.
- <sup>29</sup> BANGHA
- <sup>30</sup> PARÁDI 1990
- <sup>31</sup> BARCY – SÁGVÁRI
- <sup>32</sup> SÁGVÁRI 1993 ; SÁGVÁRI 1995
- <sup>33</sup> CSONKARÉTI – BENCZÜR
- <sup>34</sup> 258.400/1925. BM. kr.
- <sup>35</sup> 63.126/1940. HM. r.
- <sup>36</sup> TABLÓ
- <sup>37</sup> ZEIDLER 2008
- <sup>38</sup> PARÁDI 1985 ; 120.982/1924. BM. r. ; 120.745/1925. BM. kr.
- <sup>39</sup> PARÁDI 1985 ; PARÁDI 2008

A jegyzetekben alkalmazott rövidítések jegyzéke:

MONOGRÁFIÁK

- |                 |   |   |
|-----------------|---|---|
| BANGHA          | – | BANGHA Ernő: <i>A Magyar Királyi Testőrség 1920-1944.</i> Budapest, 1990, Európa.   |
| BARCY – SÁGVÁRI | – | BARCY Zoltán – SÁGVÁRI György: <i>Évszázadok egyenruhái.</i> Budapest, 1991, Stúdió.  |
| BARCY – SOMOGYI | – | BARCY Zoltán – SOMOGYI Győző: <i>A királyért és a hazáért. A Magyar Királyi Honvédség szervezete, egyenruhái és fegyverzete 1868-1918.</i> Budapest, 1990, Corvina. |
| CSAPÓ           | – | CSAPÓ Csaba: <i>A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.</i> Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. /Pannónia Könyvek/                                 |
| CSIZMADIA 1942  | – | CSIZMADIA Andor: <i>Tizedesek a régi Kolozsváron.</i> Kolozsvár, 1942, Kolozsvár Város.   |

- CSIZMADIA 1976 – CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig*. Budapest, 1976, Akadémia.
- CSONKARÉTI – BENCZÚR – CSONKARÉTI Károly – BENCZÚR László: *Haditengerészet és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet dunai flottillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőkhöz 1870-1945*. Budapest, 1991, Zrínyi.
- ERNYES – ERNYES Mihály: *A Magyar Rendőrség története*. Budapest, 2002, Belügyminisztérium.
- GALÁNTAI – GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918*. Budapest, 1985, Kossuth.
- O'SVÁTH – O'SVÁTH Pál: *Közbiztonságunk múltja és pandúrkorom emlékei*. Budapest, 1905, s.n.
- PARÁDI 1996 – PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris.
- PRESZLY – PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1918*. Budapest, 1920, Hírlap Nyomda.
- REKTOR – REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története*. Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat.
- ZOLTAI – ZOLTAI Lajos: *Debreceni utcakapitányok, tizedesek és tízháznagyok*. Debrecen, 1939, s.n.
- TANULMÁNYOK**
- DUDÁS – D. Gy. [DUDÁS Gyula]: *A pristáldokról. Századok*, XXXI. évf. (1897) 463-464. p.
- GERGELY – GERGELY Endre: *Legénységi rendfokozatok változásai. Csendőrségi lapok*, XXIV. évf. (1934) 19. sz. 593-595. p.
- ÉRDÚJHELYI – ÉRDÚJHELYI Menyhért: *A pristáldokról. Századok*, XXXI. évf. (1897) 266-272. p.
- NAGY – NAGY Aladár: *A pristáldusok. Századok*, X. évf. (1876) 337-343. p.
- PARÁDI 2008 – PARÁDI József: *A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XIV. évf. (2008) 17. sz. 21-50. p. A tanulmány korábbi változata 2003. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SÁGVÁRI 1993 – SÁGVÁRI György: *Csendőr és rendőr egyenruhák a dualizmuskori Magyarországon. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, III. évf. (1993) 4. sz. 161-169. p. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SÁGVÁRI 1995 – SÁGVÁRI György: *A rendvédelmi testületek egyenruházata a két világháború között Magyarországon. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, V. évf. (1995) 6. sz. 89-93. p. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SZAKÁLY – SZAKÁLY Sándor: *A Magyar Királyi Csendőrség az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, III. évf. (1993) 4. sz. 21-50. p. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZEIDLER 1997 – ZEIDLER Sándor: *A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, VII. évf. (1997) 8. sz. 110-112. p. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZEIDLER 2008 – ZEIDLER Sándor: *A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XIV. évf. (2008) 17. sz. 116-137. p. A tanulmány korábbi változata 2003. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- KRESZTOMÁTIÁK**
- BARCY – ÉDER – ZEIDLER – BARCY Zoltán – ÉDER Miklós – ZEIDLER Sándor: *A XIX-XX. századi magyar haderő rangok szabályozásának kresztomátiája*. Rendeletgyűjtemény. Kézirat. Budapest, ZEIDLER Sándor tulajdonában.
- JOGSZABÁLYOK**
- 1840/IX. tc. – 1840/IX. tc. a mezei rendőrségről

1867/XII. tc.	– 1867/XII. tc. a magyar korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fenforforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról
1868/XLI. tc.	– 1868/XLI. tc. a honvédségről
1868/XL. tc.	– 1868/XL. tc. a véderőről
1868/XLII. tc.	– 1868/XLII. tc. a népfelkelésről
1871/XVIII. tc.	– 1871/XVIII. tc. a községek rendezéséről
1872/XLII. tc.	– 1872/XLII. tc. a köztörvényhatóságok rendezéséről
1872/XXIV. tc.	– 1872/XXIV. tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről
1881/XXI. tc.	– 1881/XXI. tc. Budapest-fővárosi rendőrségről
1881/III. tc.	– 1881/III. tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről
1903/VIII. tc.	– 1903/VIII. tc. a határrendőrségről
5047/1919.ME. r.	– 5047/1919.ME. r. a magyarországi rendőrségek államosítása.
212 228/1919.HM. r.	– 212 228/1919.HM. r.
212 619/1919.HM. r.	– 212 619/1919.HM. r.
120.982/1924. BM. r.	– 120.982/1924. BM. r. a Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi Államrendőrség egyénei közötti kölcsönös tiszteletadás szabályozása.
120.745/1925. BM. kr.	– 120.745/1925. BM. kr. a Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi Pénzügyőrség egyénei közötti kölcsönös tiszteletadás szabályozása.
121.400/1925. BM. kr.	– 121.400/1925. BM. kr. a csendőrség legénységi rendfokozatainak megváltoztatása
3692/1925.HM. r.	– 3692/1925.HM. r.
7367/1925.HM. r.	– 7367/1925.HM. r.
28.090/1940.HM. r.	– 28.090/1940.HM. r.
138.490/1941.HM. r.	– 138.490/1941.HM. r.
TABLÓ	– TABLÓ. Budapest, 1942, LOÓSY Alajos (51 964/1942. Honvéd Vezérkar Főnöke rendelet.)

#### SZABÁLYZATOK

##### SZUT

- Szervezeti és Szolgálati Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1887, Központi Községi Nyomda.

#### KÉZIRATOK

##### PARÁDI 1985

- PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914*. Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985.

##### PARÁDI 1990

- PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990.

#### Mellékletek jegyzéke:

<i>I. sz. melléklet</i>	
A Magyar Királyság rendvédelmi testületei. ....	38
<i>II. sz. melléklet</i>	
A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozatai. ....	38
<i>III. sz. melléklet</i>	
Vitézkötések. ....	39
<i>IV. sz. melléklet</i>	
Rendfokozati jelek a köpenyen. ....	42
<i>V. sz. melléklet</i>	
Rendfokozati jelek a táborig (bocskai) sapkán. ....	51
<i>VI. sz. melléklet</i>	
A Magyar Királyi Honvédség szárazföldi haderőnemének rangjai. ....	52
<i>VII. sz. melléklet</i>	
Az Osztrák-Magyar Monarchia hadereje vízi haderőnemének rangjai. ....	55
<i>VIII. sz. melléklet</i>	
A folyamőri rangok. ....	57
<i>IX. sz. melléklet</i>	
A Magyar Királyi Honvédség légierijénél rendszeresített rangok. ....	60
<i>X. sz. melléklet</i>	
A katonailag szervezett rendőrség rendfokozatai. ....	62
<i>XI. sz. melléklet</i>	
Rendőri rendfokozatok 1963-tól. ....	63

A Magyar Királyság rendvédelmi testületei

Testületek	1867–1918		1919–1945	
Magyar Királyi Csendőrség	12 000	35,3%	12 000	30,00%
Rendőrség	12 000	35,3%	12 000	30,00%
Büntetésvégrehajtás	3 000	8,8%	3 000	7,50%
Magyar Királyi Pénzügyőrség	5 500	16,2%	4 500	11,25%
Testőrsegek, koronaőrség, képviselőházi őrség	300	0,9%	500	1,25%
Határőrizeti szervezetek	1 200	3,5%	8 000	20,00%
Mindösszesen	<b>34 000</b>	<b>100,0%</b>	<b>40 000</b>	<b>100,00%</b>

A jelölt adatok átlagértékek

Forrás: PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris, 101–135. és 283. p.

A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozatai



Forrás: ZEIDLER Sándor magángyűjteménye.

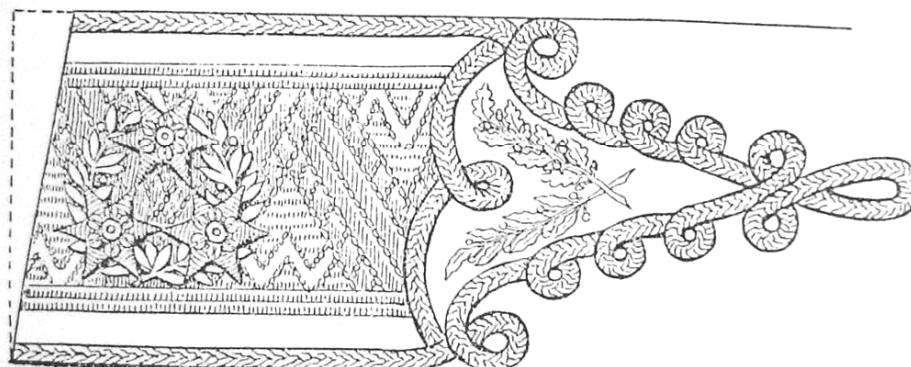
Vitézkötések  
Tábornokok

Gallérhajtóka tábornok számára.



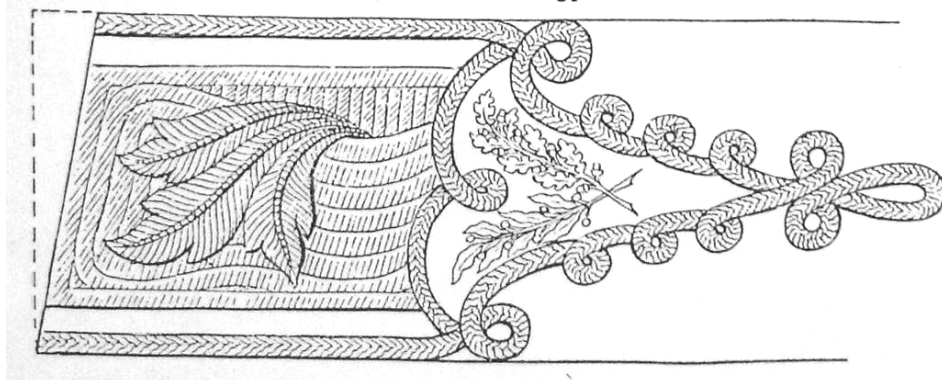
44. ábra.

Gallérhajtóka vezérezredes számára.



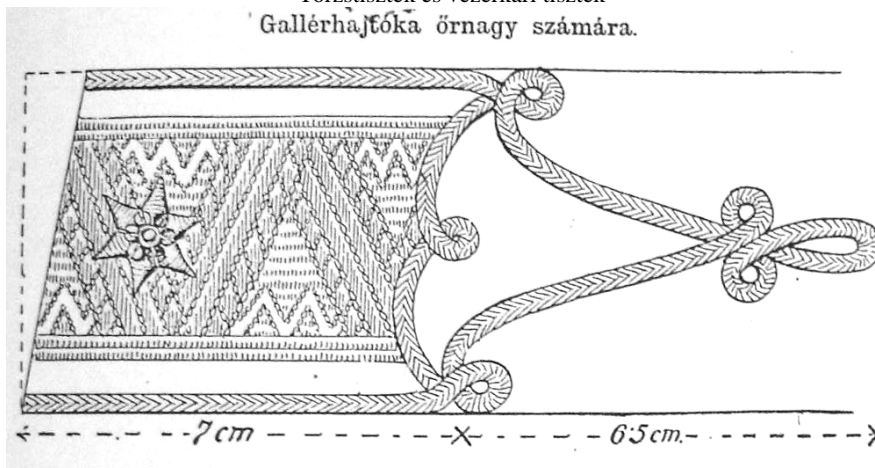
45. ábra.

Gallérhajtóka tábornagy számára.

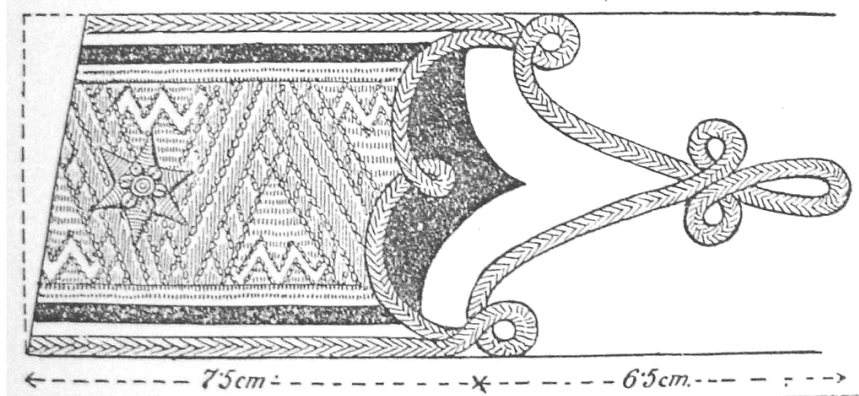




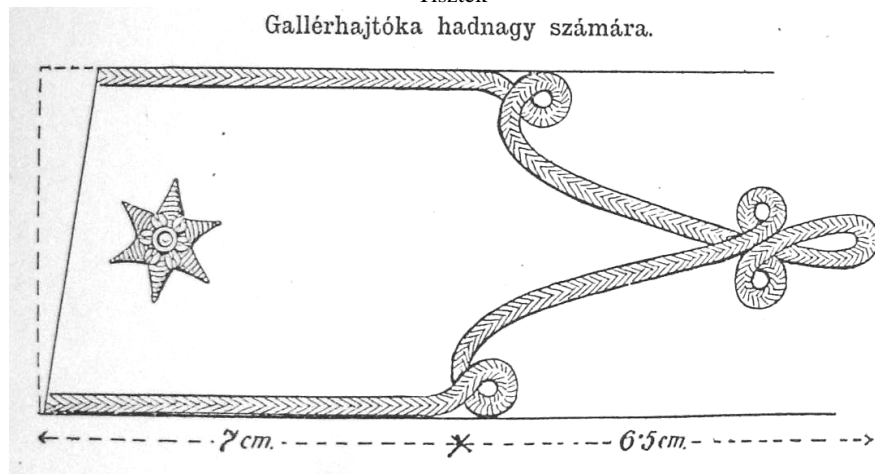
Törzstisztek és vezérkari tisztek  
Gallérhajtóka őrnagy számára.



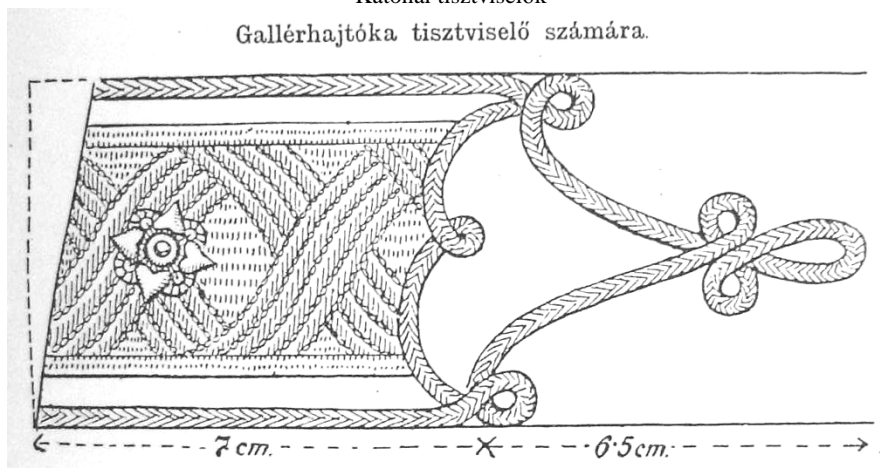
Kettőshajtóka a zubony gallérján vk. őrnagy számára.



Tisztek  
Gallérhajtóka hadnagy számára.



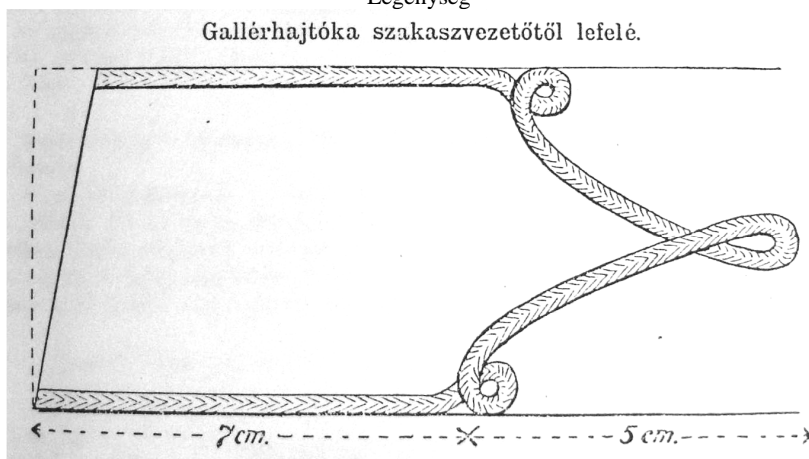
Katonai tisztviselők  
Gallérhajtóka tisztviselő számára.



Altisztek  
Gallérhajtóka őrmester számára.



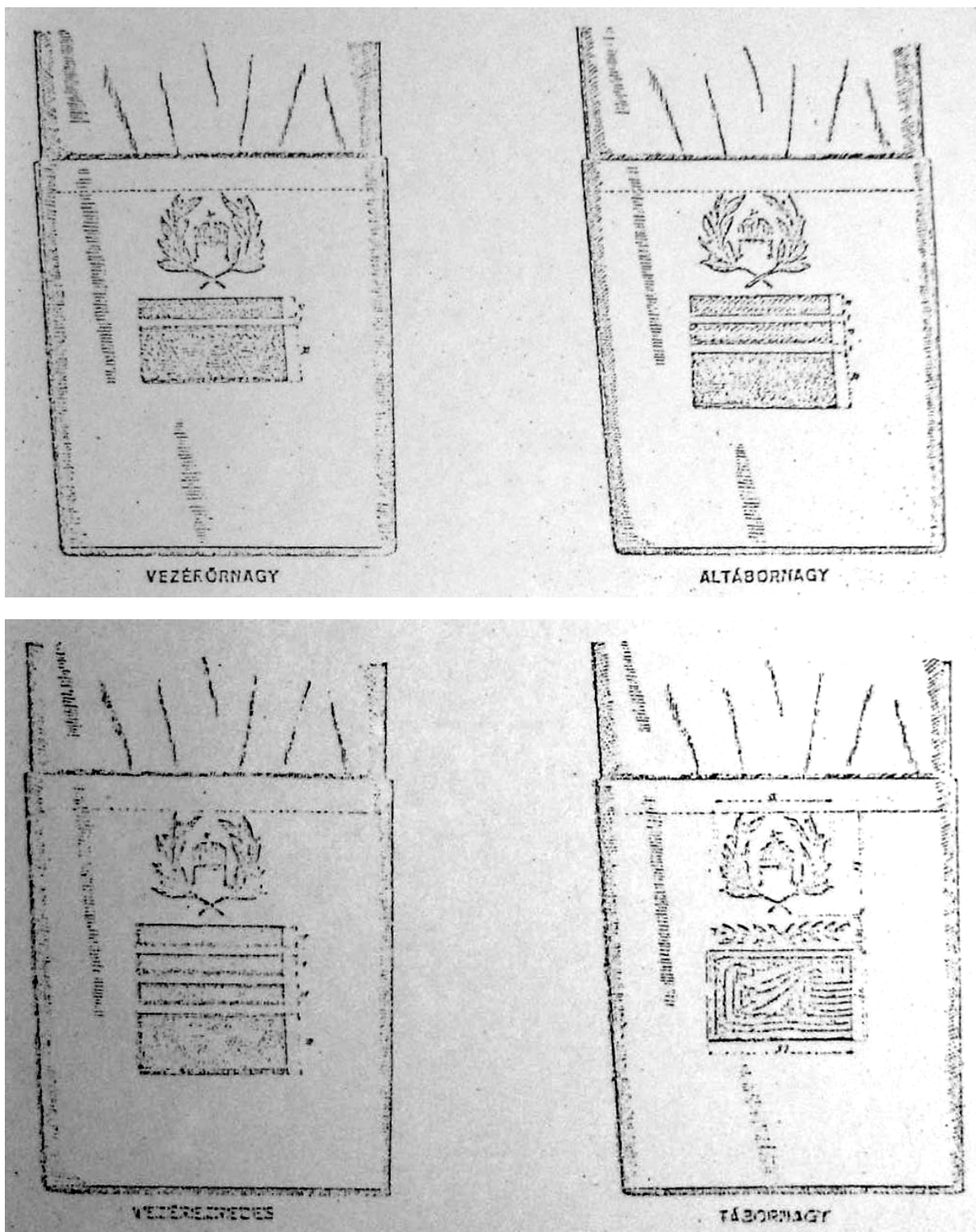
Legénység  
Gallérhajtóka szakaszvezetőtől lefelé.



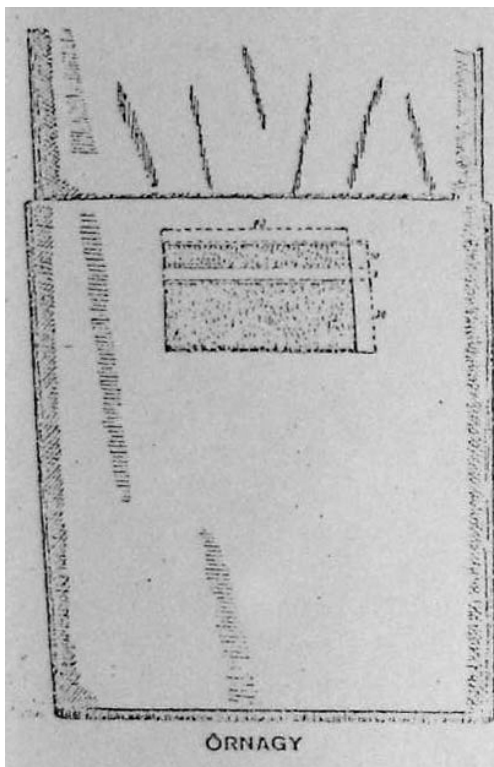
Forrás: 212 228/1919 HM. r. ; 212 619/1919 HM. r.

**Rendfokozati jelek a köpenyen**  
1941 előtt a köpeny ujján

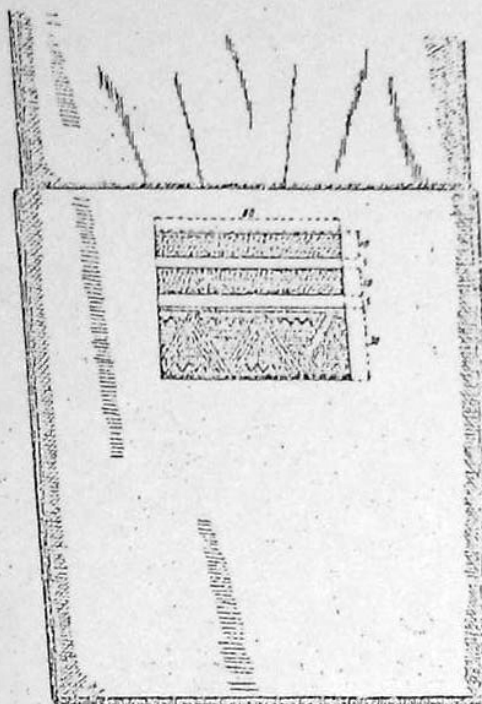
Tábornokok



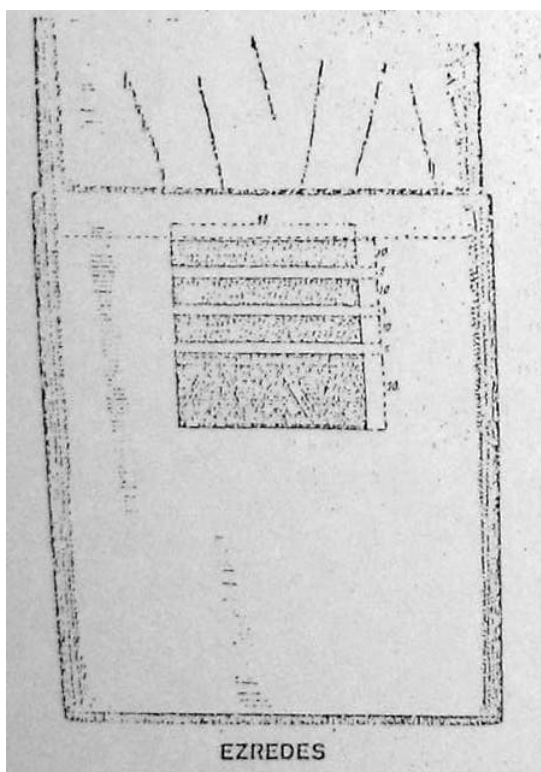
Törzstisztek



ŐRNAGY

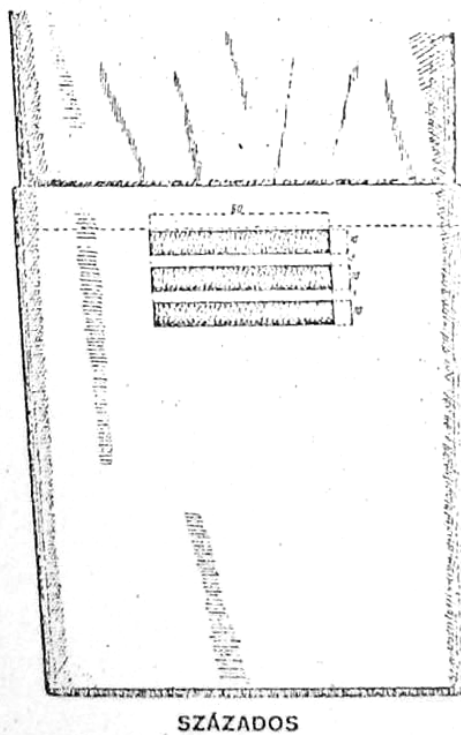
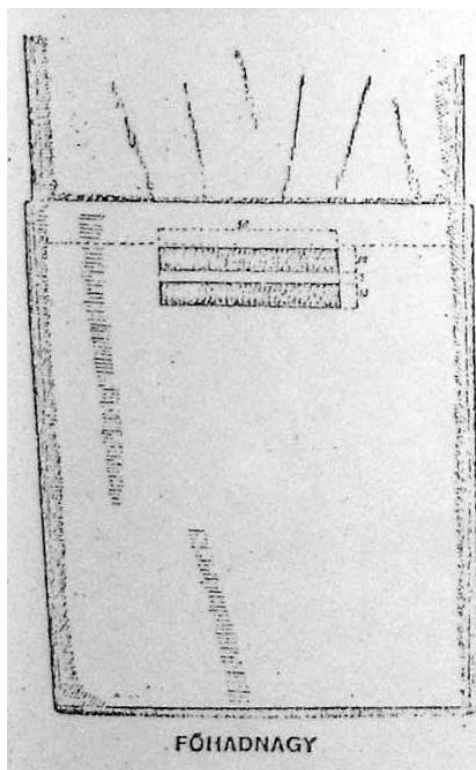
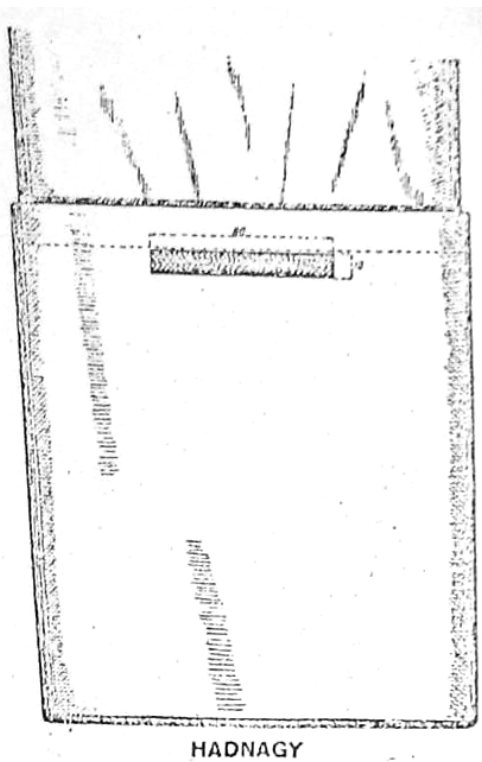
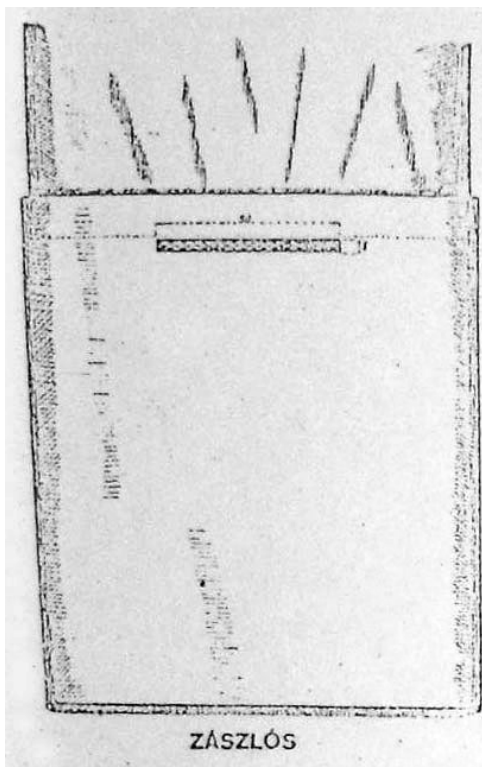


ALEZREDES

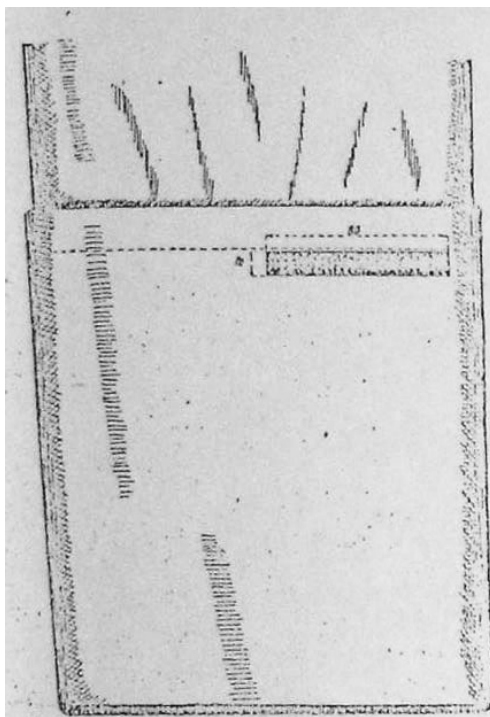


EZREDES

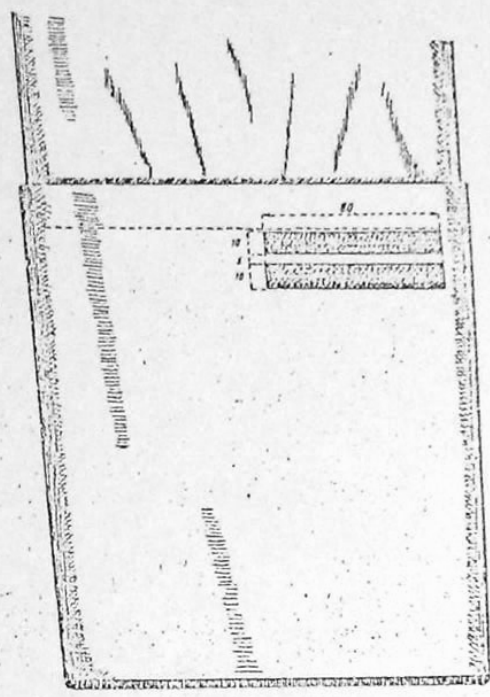
Tisztek



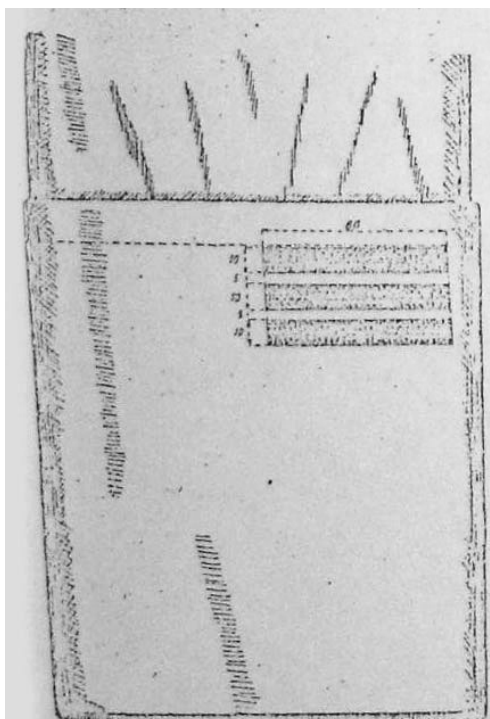
Altisztek



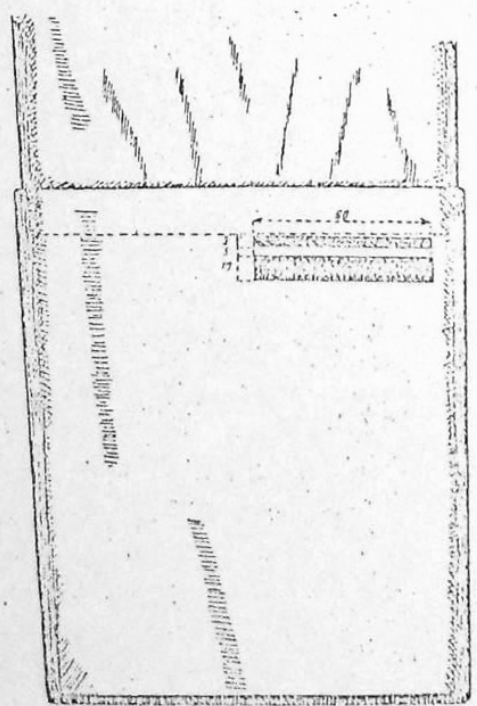
ÖRMESTER



TÖRZSÖRMESTER

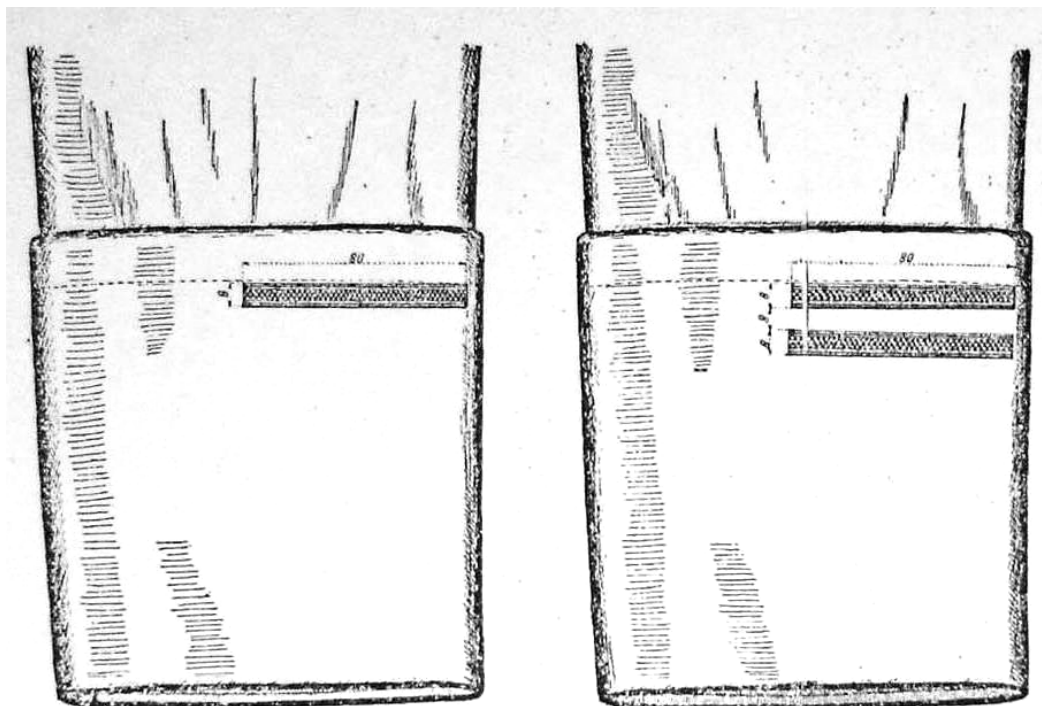


FŐTÖRZSÖRMESTER



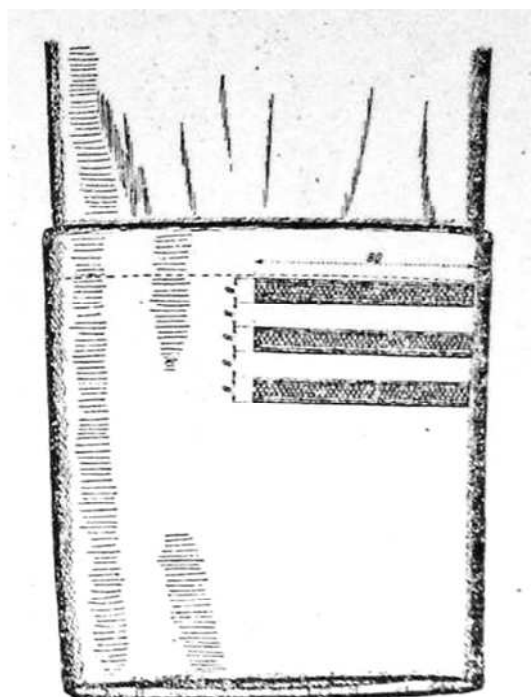
ALHADNAGY

Tisztesek



Őrvezetős

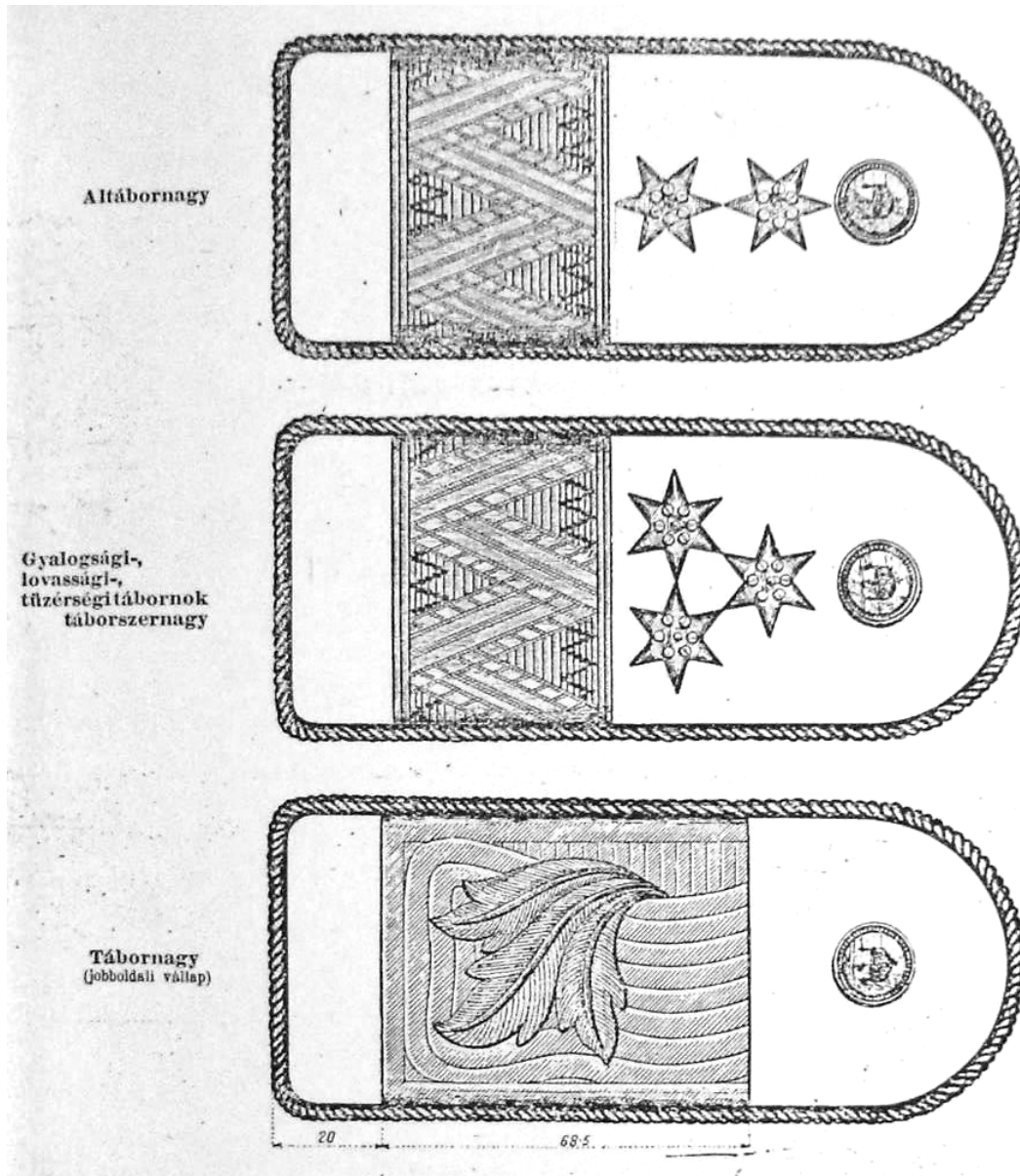
Tizedes



Szakasvezetős

**Vállapok és rendfokozati jelek 1941-től a köpeny vállán**

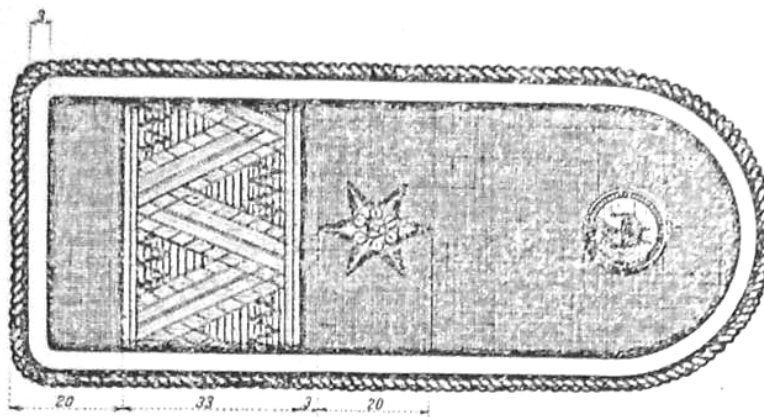
Tábornokok



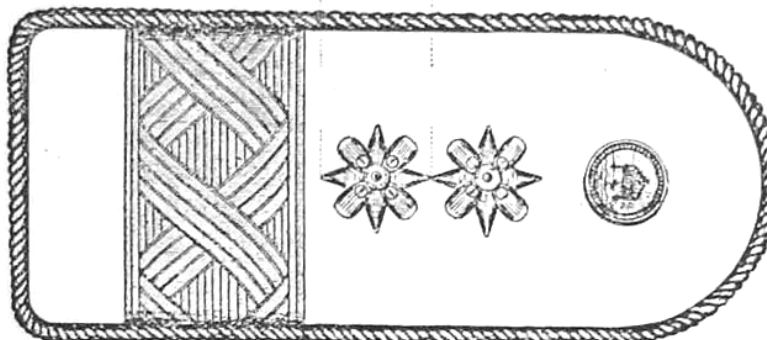


Törzstisztek, katonai tisztviselők és tábornokok

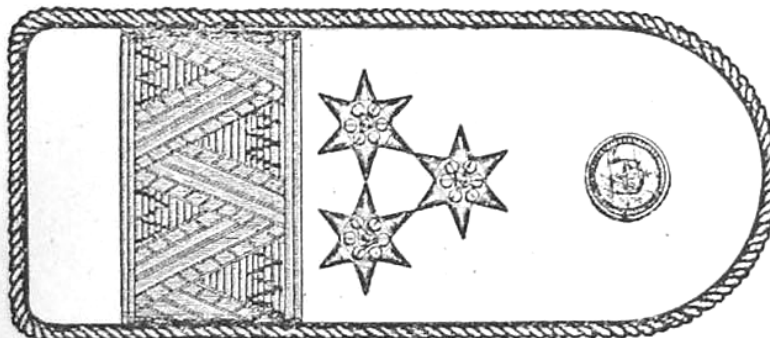
Őrnagy  
kettős hajtókával



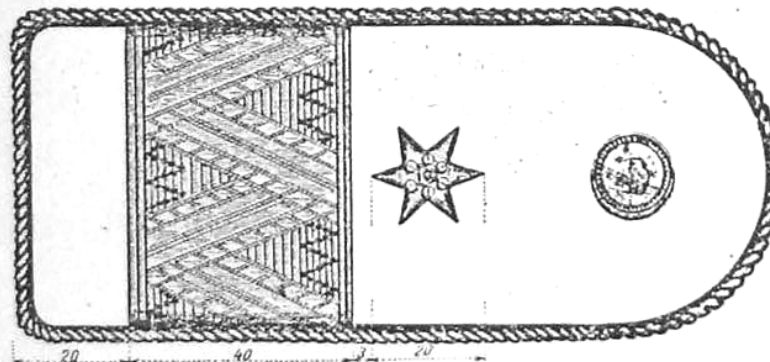
VI. rangosztályú  
tisztviselő



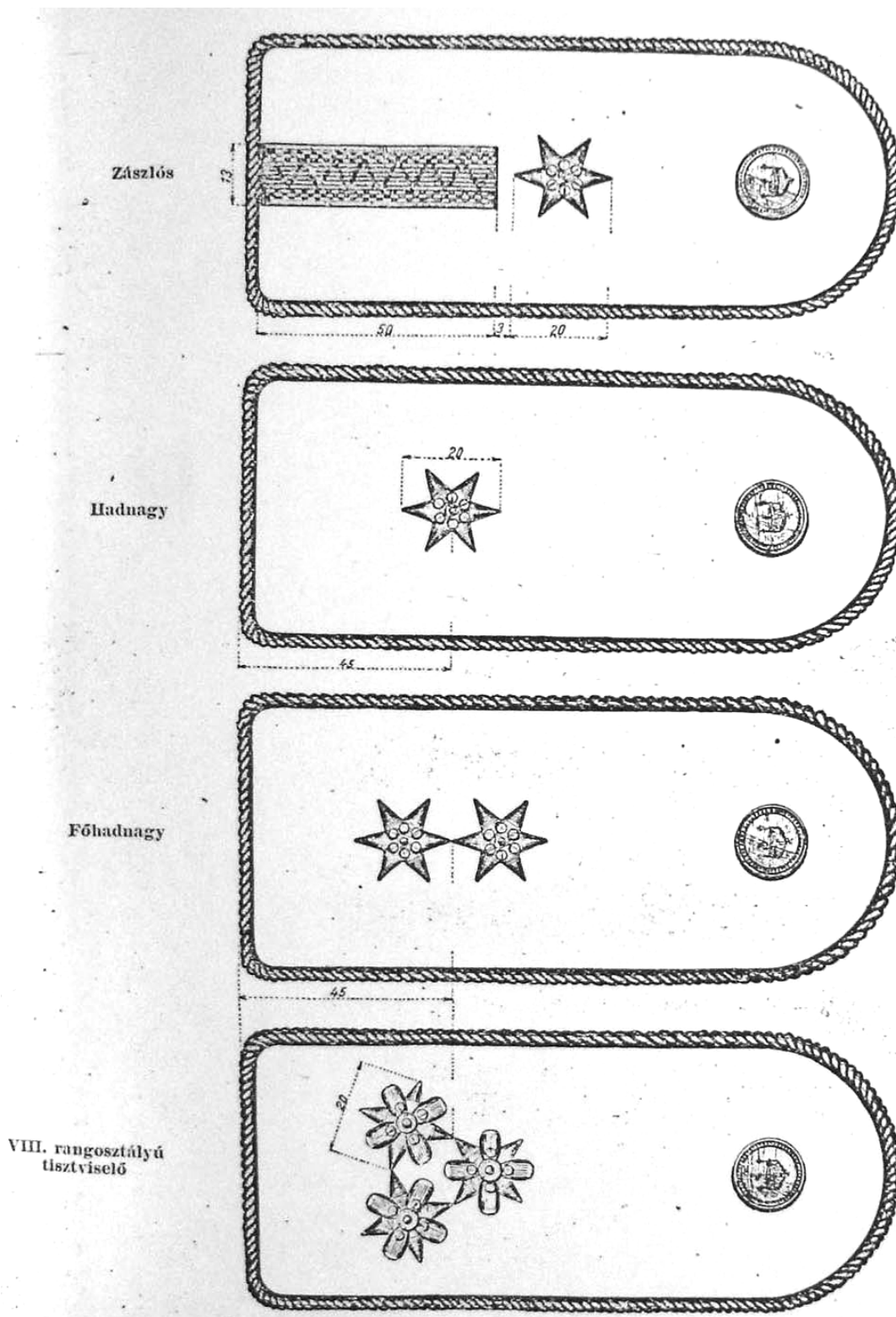
Ezredes



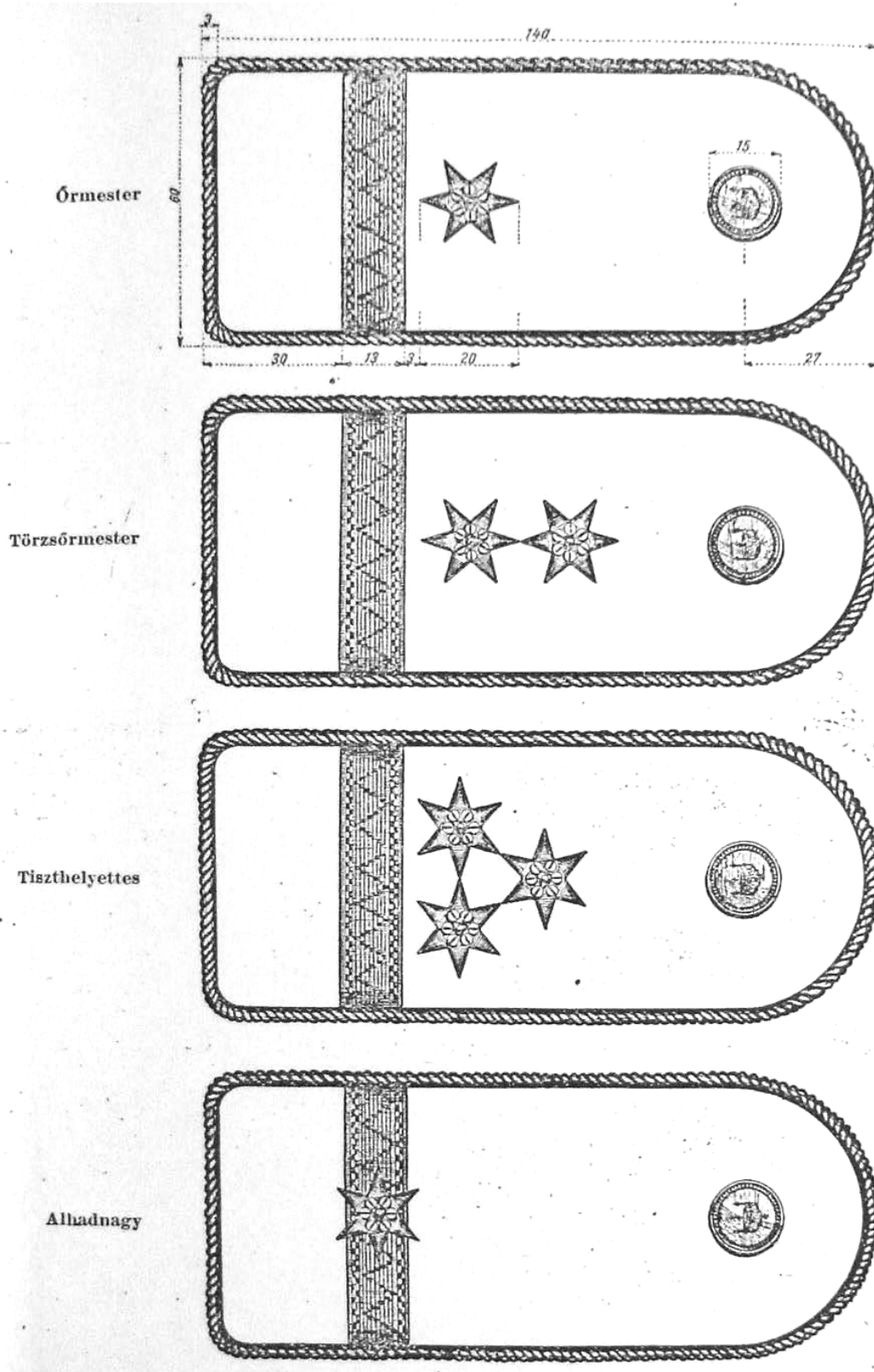
Tábornok



Tisztek

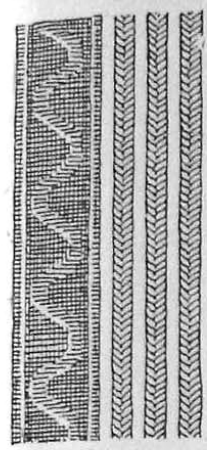


Altisztek

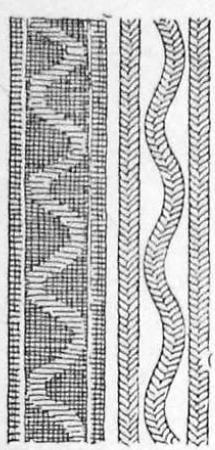


Forrás: 28 090/1940. HM. r. ; 138 790/1941. HM. kr.

Rendfokozati jelek a tábori (bocskai) sapkán.



j) gyal. stb. tábornoki rendfokozat



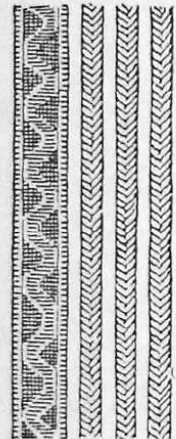
k) vezérezredesi rendfokozat



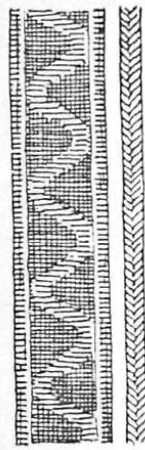
l) tábornagyi rendfokozat



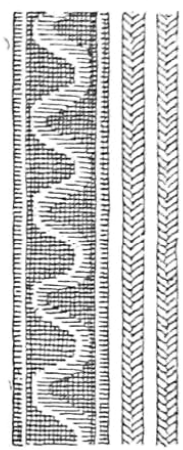
f) alezredesi rendfokozat



g) ezredesi rendfokozat



h) tábornoki rendfokozat



i) altábornagyi rendfokozat



rendfokozati paszomány  
altisztek és a rangosztályba nem sorolt havidíjasok  
részére.



a) altábornagyi rendfokozat  
Z. 452/53.



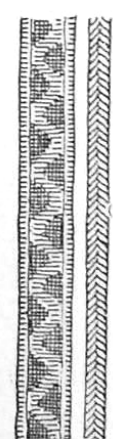
b) hadnagyi rendfokozat



c) főhadnagyi rendfokozat



d) századosi rendfokozat






















e) őrnagyi rendfokozat

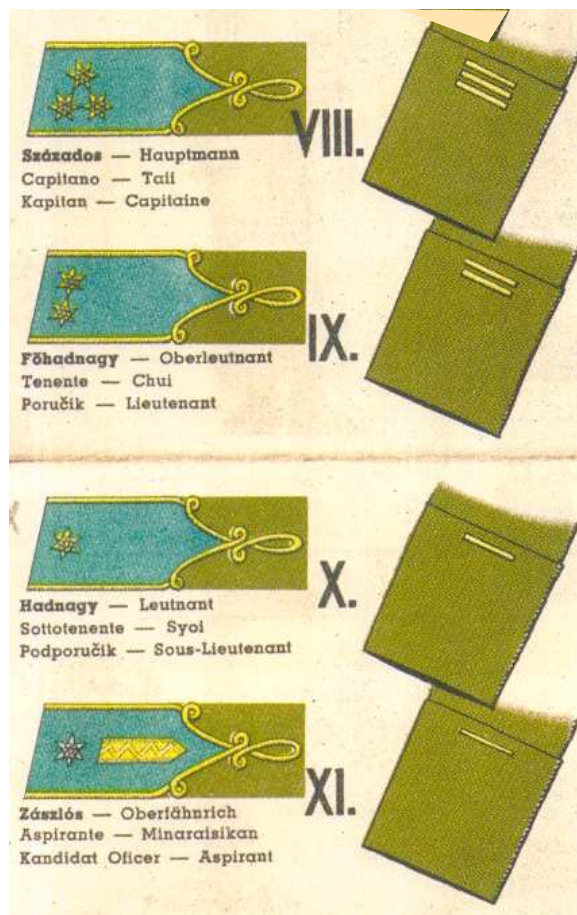
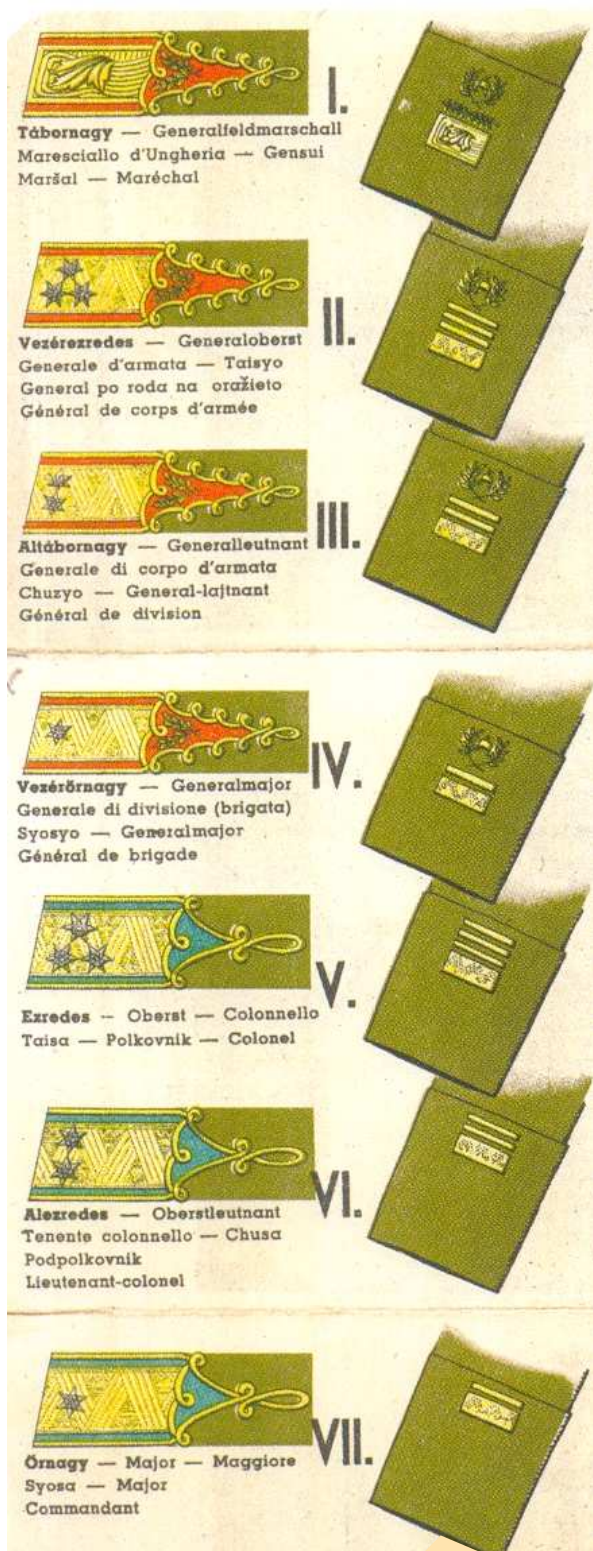
Forrás: 7 367/1925.HM. r. ; 3 692/1925.HM. r.

VI. sz. melléklet

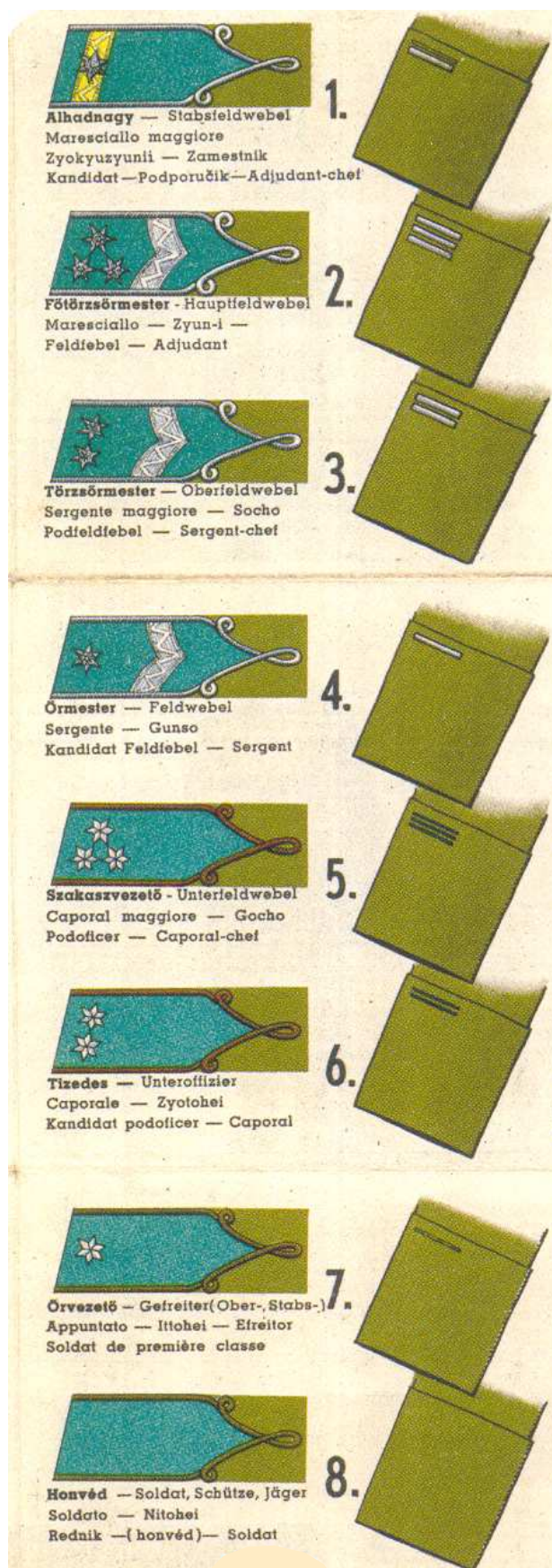
**A Magyar Királyi Honvédség szárazföldi haderőnemének rangjai**

	Táborbágy		Zászlós
	Vezérezredes		Tiszthelyettes
	Tábornagy		Törzsőrmester
	Altábornagy		Őrmester
	Vezérőrnagy		Szakaszvezető
	Ezredes		Tizedes
	Alezredes		Őrvezető
	Őrnagy		Honvéd
	Százados		
	Főhadnagy		
	Hadnagy		

Tisztek és magasabb rendfokozatúak



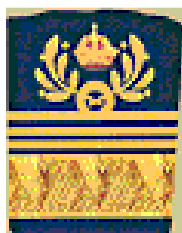
## Altisztek és alacsonyabb rendfokozatúak



Forrás: LOÓSY Lajos (szerk.): *Tabló*. Budapest, 1942, s.n. (51.964/1942. Honvéd Vezérkar Főnöke rendelet.)

**Az Osztrák-Magyar Monarchia hadereje vízi haderőnemének rangjai**

Admiralen / Tengernagyok



Großadmiral /  
Vezértengernagy



Admiral /  
Tengernagy



Vizeadmiral /  
Altengernagy



Kontreadmiral /  
Ellentengernagy

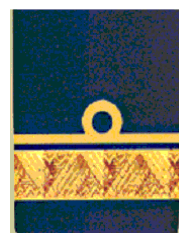
Stabsoffiziere / Törzstisztek



Linienschiffskapitän /  
Sorhajókapitány



Fregattenkapitän /  
Fregattkapitány



Korvettenkapitän /  
Korvettkapitány

Oberoffiziere / Főtisztek



Linienschiffsleutnant /  
Sorhajóhadnagy



Fregattenleutnant /  
Fregathadnagy



Korvettenleutnant /  
Korvetthadnagy



Seefanrich /  
Tengerészászlós



Seekadett /  
Tengerészkadett



Stabsunteroffiziere / Törzsaltisztek



Obersatbsbootsmann /  
Törzsfőhajómester



Satbsbootsmann /  
Törzshajómester

Höhere Unteroffiziere / Felsőbb altisztek



Unterbootsmann /  
Alhajómester

Niedere Unteroffiziere / Alsóbb altisztek

(A fehér csontcsillag rendfokozati jelzésüket a matrózblúz gallérján hordták)



Bootsmansmaat /  
Negyedmester



Marsgast /  
Árbócos

Matrosen / Matrózok

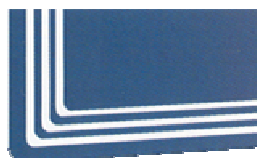
(A fehér csontcsillag rendfokozati jelzésüket a matrózblúz gallérján hordták)



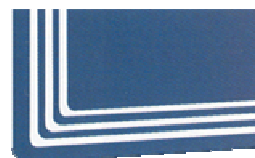
Matrosen I. Klasse /  
I. osztályú matróz  
(szárazföldi haderőnél  
örvezető)



Matrosen II. Klasse /  
II. osztályú matróz



Matrosen III. Klasse /  
III. osztályú matróz



Matrosen IV. Klasse /  
IV. osztályú matróz

Forrás: BARCY Zoltán – SÁGVÁRI György: *Évszázadok egyenruhái*. Budapest, 1991, Stúdió.

A folyamóri rangok  
Tábornokok és törzstisztek



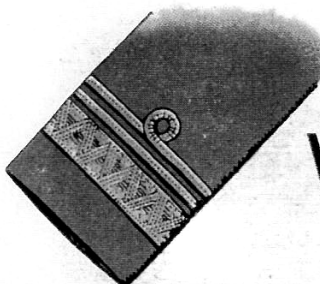
**III.** Vezériőkapitány — Generalleutnant  
Generale di corpo d'armata  
Chuzyo — General-lajtnant  
Général de division



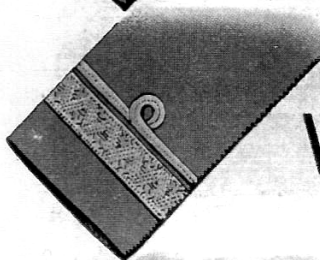
**IV.** Vezérkapitány — Generalmajor  
Generale di divisione (brigata)  
Syosyo — Generalmajor  
Général de brigade



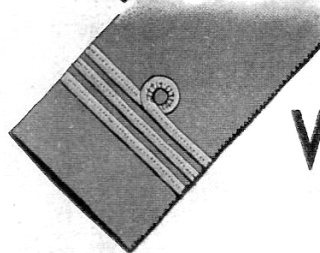
**V.** Főtörzskapitány — Oberst — Colonnello  
Taisa — Polkovnik — Colonel



**VI.** Törzskapitány — Oberstleutnant  
Tenente colonnello — Chusa  
Podpolkovnik  
Lieutenant-colonel

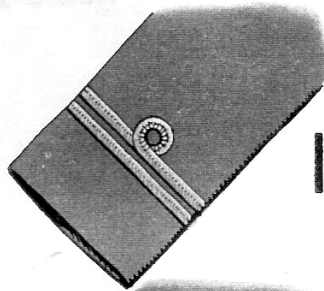


**VII.** Törzsalkapitány — Major  
Maggiore — Syosa — Major  
Commandant

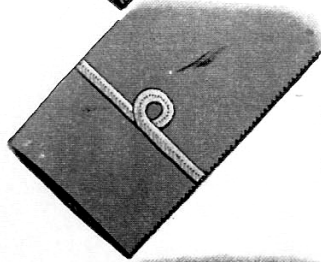


**VIII.** Kapitány — Hauptmann  
Capitano — Taji  
Kapitan — Capitaine

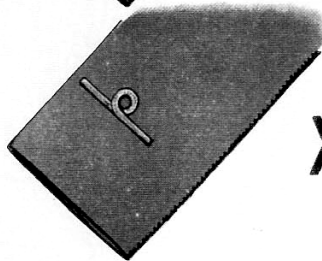
Tisztek és altisztek



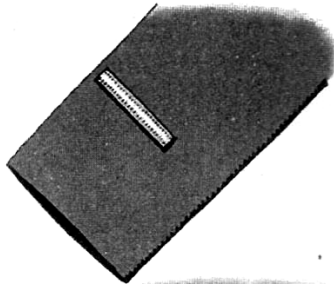
**IX.** Főhajónagy — Oberleutnant  
Tenente — Chui  
Poručik — Lieutenant



**X.** Hajónagy — Leutnant  
Sottotenente — Syoi  
Podporučik — Sous-Lieutenant

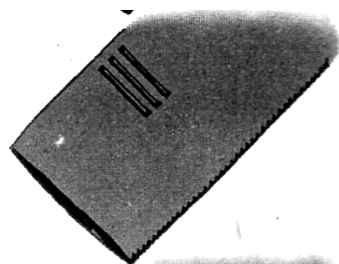


**XI.** Folyami zászlós — Oberfähnrich  
Aspirante — Minaraisikan  
Kandidat Officer — Aspirant



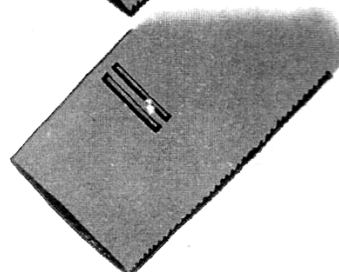
**4** Hajómester — Feldwebel  
Sergente — Gunso  
Kandidat Feldfebel — Sergeant

Tisztesek



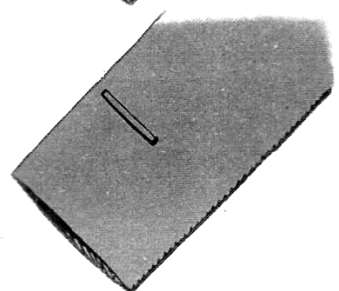
5

**Szakaszvezető - Unterfeldwebel**  
Caporal maggiore — Gocho  
Podoficer — Caporal-chef



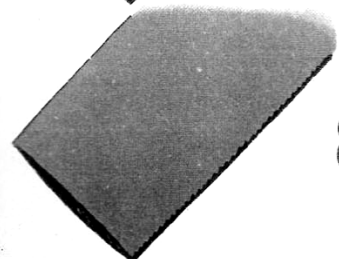
6

**Tizedes — Unteroffizier**  
Caporale — Zyotohei  
Kandidat podoficer — Caporal



7

**Őrvezető — Gefreiter (Ober-Stabs-,)**  
Appuntato — Ittohei — Efreitor  
Soldat de première classe



8

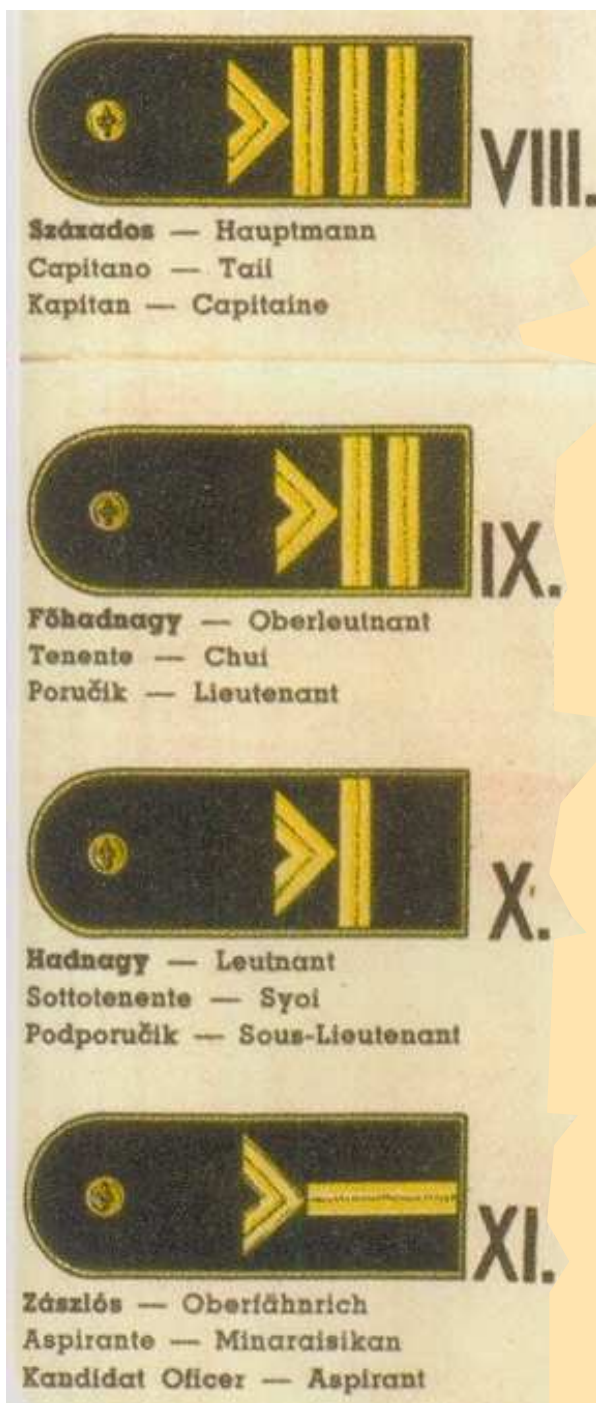
**Honvéd — Soldat (Matrose)**  
Soldato — Nitohei  
Rednik (honvéd) — Soldat



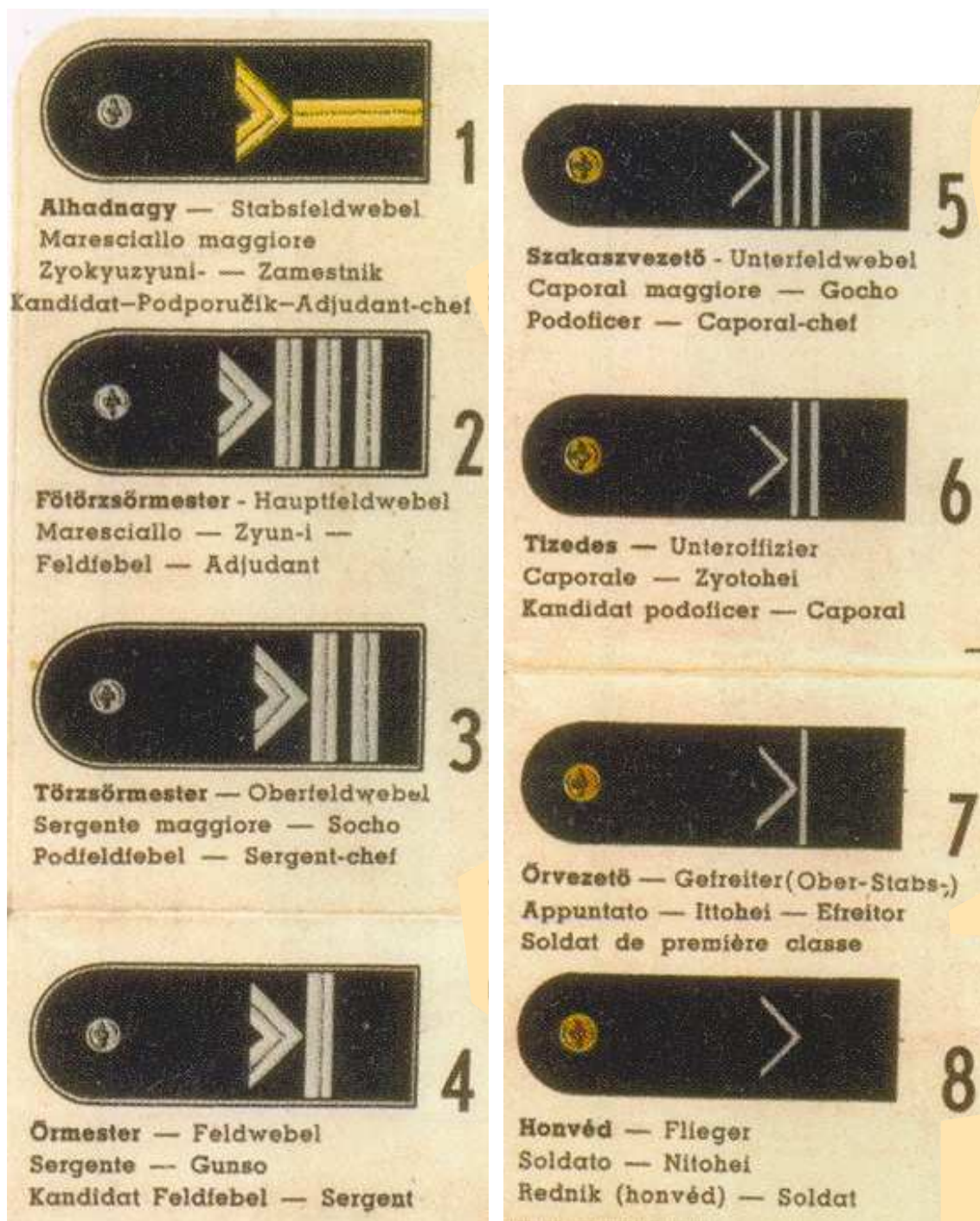
1921–1938 között a főtörzskapitányt–főkapitánynak, a törzskapitányt–I.o.törzskapitánynak, a törzsalkapitányt–II.o. törzskapitánynak, a zászlóst–hajógyakornoknak, a főtörzshajó mestert–tiszthelyettesnek, a szakaszvezetőt–negyedesnek, a tizedest–rajosnak, az őrvezetőt–folyamőrnek és a honvédet–II. o. folyamőrnek nevezték.

Forrás: LOÓSY Lajos (szerk.): *Tabló*. Budapest, 1942, s.n. (51 964/1942. Honvéd Vezérkar Főnöke rendelet.)

A Magyar Királyi Honvédség légierejénél rendszeresített rangok  
Tábornokok, törzstisztek és tisztek



Altisztek és tisztsek



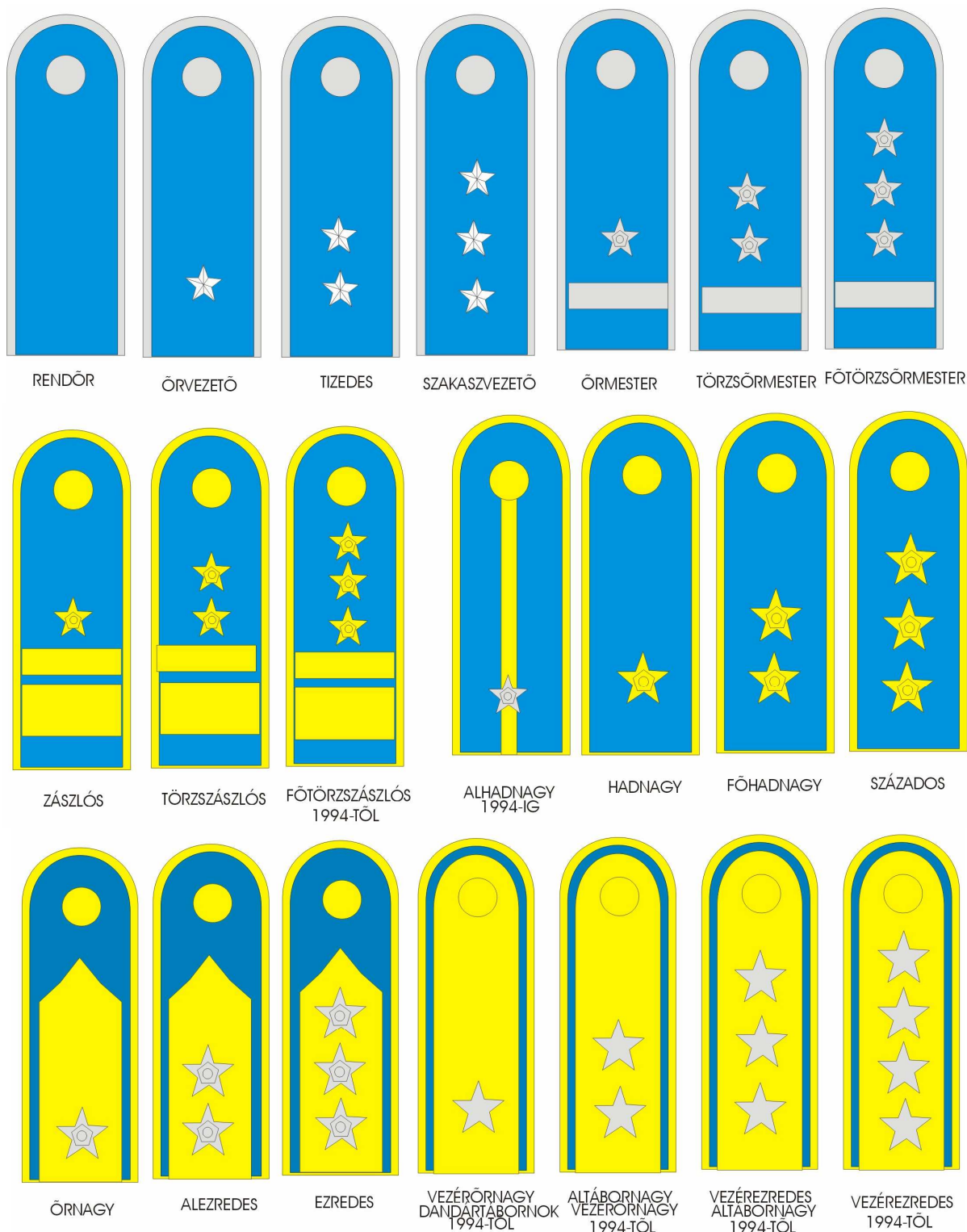
Forrás: LOÓSY Lajos (szerk.): *Tabló*. Budapest, 1942, s.n. (51 964/1942. Honvéd Vezérkar Főnöke rendelet.)

**A katonailag szervezett rendőrség rendfokozatai**

	1944-1946 VI. R. EZREDES		VI. R. EZREDES
	R. ALEZREDES		VII. R. ALEZREDES
	R. ŐRNAGY		VIII. R. ŐRNAGY
	R. SZÁZADOS		IX. R. SZÁZADOS
	R. FŐHADNAGY		X. R. FŐHADNAGY
	R. HADNAGY		XI. R. HADNAGY
	ALHADNAGY		
	R. FÖTÖRZSŐRMESTER		RENDŐR
	R. TÖRZSŐRMESTER		KÉPESITETT RENDŐR
	R. ŐRMESTER		PRÓBARENDŐR

Forrás: ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XIV. évf. (2008) 17. sz. 114–136. p. A tanulmány korábbi változata 2003. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Rendőri rendfokozatok 1963-tól.**



Forrás: ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV. évf. (2008) 17. sz. 114–136. p. A tanulmány korábbi változata 2003. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



**PARÁDI Ákos**  
**A magyar rendvédelem civil szerveződése 1867–1945**

A vizsgált időszak kezdetén Európa-szerte felváltotta a gondoskodó állam mintáját – a „Polizeistaat” ideát – a veszélyelhárítás gondolata. Már nem tartották az állam feladatának a lakosságról való sokoldalú gondoskodást. Ehelyett előtérbe került a veszélyelhárítási felfogás. Ennek lényege, hogy az állam jólétet biztosító hivatásának princípiuma helyébe a veszélyelhárítás lépett.<sup>1</sup>

Ebbe a veszélyelhárító felfogásba illett bele az élet és vagyon ellen irányuló cselekmények, illetve elemi csapások (tűzesetek, árvizek stb.) elleni fellépés, illetve azok megelőzése. A rend védelmére a központi államhatalom a kormány és az önkormányzatok voltak hivatottak.<sup>2</sup> Ebből fakadóan a rendfenntartásért a kormány és az önkormányzatok feleltek. Kisebb „fehér folt” maradt, így a magánkézben lévő személy- és vagyonőri társaságok piacra lelhettek. Ennek ellenére természetesen társadalmi és magánszervezetek is láttak el rendvédelmi feladatokat, azonban a rend fenntartásában betöltött szerepük jóval mérsékeltebb volt, mint ahogyan az a harmadik évezred elején tapasztalható.<sup>3</sup>

A rend védelme érdekében veszély-elhárítási teendők körében ideiglenes vagy állandó jelleggel többféle szervezet működött. Általában az élet megszokott működéséhez szükséges és nagyobb értéket képviselő létesítmények, illetve értékek őrzése képezte ezen szervezetek tevékenységét, például gátörsegek, vasúti pályáőrsegek, gyárőrsegek, bizonyos értelemben a tűzoltóságok is.

A tűzoltóságok feladatát a tűz elleni védelem képezte ugyan, azonban abba implicite – amíg a katasztrófavédelemre külön szakhatóság létre nem jött – a katasztrófavédelmet is beleértették.

A magyar állam polgári változatának kialakulásakor, illetve működése során a tűz elleni védelmet társadalmi alapokon szervezték meg. E tevékenységben természetesen az államnak is volt szerepe, elsősorban a szabályozásban. A szervezet és a finanszírozás azonban döntően társadalmi volt.<sup>4</sup>

A kiegészítés nyomán egy-egy település tűzvédelmének érdekében önkéntes tűzoltóegyletek alakultak. Már a neoabszolutizmusban is tapasztalható volt a lakosság spontán szerveződése tűzvédelmi feladatokra, azonban a habsburgiánus közigazgatás ezt gyanakvóan kezelte. Bürokratikus herce-hurcák nyomán a legelszántabbaknak ugyan engedélyezték a tűzoltóegylet létrehozását, azonban e társaságok tevékenységét a hatalom részéről gyanakvás övezte.<sup>5</sup>

A tűzvédelem szervezetei tehát – a magyar állam polgári változatának létrejöttékor – nem a közigazgatás részeként, hanem spontán társadalmi szerveződések formájában alakultak ki, a Kárpát-medencei hagyományoknak megfelelően.<sup>6</sup> Ezek a társadalmi szervezetek jutottak különböző kompetenciákhoz, illetve fonódtak össze a közigazgatás szakhatóságaival. Ily módon egyfajta szimbiózis alakult ki, amely rendkívül takarékos, ugyanakkor hatékony módon működött.<sup>7</sup> A tűzoltóegyleti mozgalmat gróf SZÉCHENYI Ödön – gróf SZÉCHENYI István másodszülött fia – indította el. Őt azonban a török kormány az isztambuli tűzoltóság megszervezésére kérte fel, s ennek eleget is tett. A hazai mozgalom kibontakozása után ugyan felkérték az elnöki tisztségre, akkor azonban már nem fogadta el, mivel a törökországi teendői lefoglalták. A korabeli pletykák szerint a tisztséggel járó fizetés oly szerény volt, hogy azt személyéhez és a felkínált feladathoz egyaránt méltatlannak tartotta.<sup>8</sup>

Az önkéntes tűzoltóegyletek 1870-ben hozták létre a *Magyar Országos Tűzoltó Szövetséget*. E szövetség képezte a magyar tűzvédelem gerincét.<sup>9</sup> Rövid időn belül nyilvánvalóvá vált azonban, hogy az önkéntes tűzoltóegyletek kitűnően működnek, takarékos megoldást jelentenek és a kisebb településeken hatékonyak. Azokon a településeken azonban, ahol nem jöttek létre az önkéntes tűzoltóegyletek, a tűzesetek, katasztrófák elleni védelem megoldatlan maradt. A nagyobb településeken működtek ugyan önkéntes tűzoltóegyletek, de az áldozatos tevékenységük ellenére sem oldódott meg a helyzet. Ezért belügyminiszteri rendeletben hívták fel az önkormányzatok figyelmét a tűzoltó egyesületek létrehozásának fontosságára. A nagyobb települések számára pedig a hivatásos tűzoltóság létrehozását javasolták. Azokon a kisebb településeken, ahol nem jött létre önkéntes tűzoltóegylet, a lakosság tagjainak kötelezésével kellett szükség esetén tűzoltólétszámot kiállítani. Ez persze csupán átmeneti megoldás volt. Fokozatosan kiépítették a falvakban a tűzoltóegyleteket, amelyek a városokban a fizetett tűzoltó szervezetekkel együttműködve hatékonyan ellátták a tűzvédelmet.<sup>10</sup>

Az országos szinten döntően társadalmi szervezetek által megvalósított tűzvédelem szakmai felügyeletét azonban a belügyi tárca látta el. E kompetenciáját még a helytartótanácsból örökölte. A tűzvédelmi feladatkör azonban a későbbiek során is a belügyi tárcánál maradt, mint a közigazgatáshoz tartozó szaktevékenység.<sup>11</sup>

A belügyminisztérium 1878-ban a *Magyar Országos Tűzoltó Szövetség* központi választmányát a tűzvédelem legfelsőbb szakközegeként ismerte el.<sup>12</sup> A belügyminisztérium jóváhagyta, hogy a szakmáért a *Magyar Országos Tűzoltó Szövetség* központi választmánya felelős. A kormányzat kezdemé-

nyezte a tűzrendészeti felügyelői státuszok létrehozását a törvényhatóságoknál. Ezek a tisztségek azonban nem a központi kormányzat, hanem az önkormányzatok által dotált munkatársi helyek voltak. Nem is hozott létre minden önkormányzat tűzrendészeti felügyelői státuszt. Pedig a kormányzat az önkormányzatok vezetőit tekintette a helyi tűzvédelem felelőseinek. Az idő azonban bebizonyította, hogy szükség van a szakterület szakmai felügyeletét ellátó tisztségekre. Végül is a harmincas évek második felében építették ki országszerte a járási, városi és a vármegyei tűzrendészeti felügyelői rendszert. A tűzrendészet középszintű felügyeleti rendszere mellett ekkor épült ki a rendszer felső szintű része is. Az országot hét tűzrendészeti kerületre osztották, amelyek élén egy-egy tűzrendészeti felügyelő állt. A kerületi tűzrendészeti felügyelők munkáját pedig az országos tűzrendészeti felügyelő fogta össze. Az országos tűzrendészeti felügyelő egyben a *Magyar Országos Tűzoltó Szövetség* társelnöke is volt.<sup>13</sup>

A tűzrendészeti kerületek és székhelyek megegyeztek a honvéd vegyesdandár, majd honvéd kerület-parancsnokságok működési területével és székhelyével (Székesfehérvár, Győr, Szombathely, Pécs, Szeged, Debrecen, Miskolc). Nyilvánvaló szándékosságot rejt magában ez a fajta beosztás, hiszen az államosított rendőrséget is ennek megfelelően szervezték meg.<sup>14</sup> A rendőrség 1931. évi átszervezésével ugyan a hét vidéki rendőr-főkapitányságot egy vidéki főkapitánysággá vonták össze, azonban a korábbi főkapitánysági területekre kiterjedő kompetenciával úgynevezett körzeti szemlélő központokat is létrehozta.<sup>15</sup> Ezzel lényegében a veszélyelhárítás rendőri és katasztrófavédelmi ágazatainak regionális vezetési szintjét teremtették meg összhangban a honvédelmi regionális vezetési szinttel<sup>16</sup>, mivel a csendőrkerületek diszlokációja is a honvédkerületeket követte.<sup>17</sup>

A zömében társadalmi szerveződésű tűzoltóságot tehát az állam részéről szakfelügyeleti formában ellenőrizték. Az állam más oldalról is igyekezett megteremteni a tűzoltóság hatékony működésének feltételeit anélkül, hogy a *Magyar Országos Tűzoltó Szövetség* társadalmi szervezetként való működését akadályozta volna.

A magyar állam a jogi szabályozás és a szakképzési bázisok megteremtésével járult hozzá a társadalmi szervezettségű tűzoltóság sikeres működéséhez. Már 1888-ban kötelezte a belügyminiszter a vármegyei székhely szerepét is betöltő törvényhatósági jogú városokat tűzoltó tanfolyamok szervezésére. E témakört – a későbbiekben – több rendeletben pontosították, bevezetve a tűzoltó-tisztképzést is. Tűzoltó tisztekkel szemben a képesítési követelményeket először 1903-ban fogalmazták meg. Középiskolai végzettséggel és tűzoltó tiszti képesítő vizsgát igazoló bizonyítvány birtokában kerülhettek csak kinevezésre. (Ebben az időben az érettségizetteknek a lakosság létszámához viszonyított aránya jóval kisebb volt, mint a harmadik évezred elején a diplomásoknak az ország lakosságához viszonyított aránya). A városi tűzoltószervezetek parancsnokaival és a magasabb tűzoltótiszti beosztásokat betöltőkkel szemben főiskolai vagy egyetemi diploma volt a képesítési követelmény. A tűzoltótechnika fejlődésével és a közigazgatási alkalmazottakkal szembeni követelmények emelkedésével, a tűzoltók és a tűzoltótisztek is egyre képzetebbek lettek. A tűzrendvédelmi, tűzoltási ismeretek oktatása azonban nem szűkölt csupán a tűzoltásra. Igyekeztek a legfontosabb ismereteket széles körben hirdetni. Ennek volt az egyik leghatékonyabb módja a tanítók felkészítésében a tűzoltási ismeretanyag bevezetése.<sup>18</sup>

Nem csupán a szakmai és az általános intelligencia körébe tartozó ismeretek tekintetében kellett minél magasabb mércének megfelelni a tűzoltószövetség egyleti tagjainak. A szakértelemhez jogosultságokat is társított az állam. A tűzoltókat – függetlenül attól, hogy hivatásos, köteles, önkéntes vagy magán tűzoltótestület tagjaként folytatták tevékenységüket – közhatósági személynek ismerték el. Valamennyien a hatóságok büntetőjogi védelméről szóló törvény hatálya alá estek.<sup>19</sup>

A tűzoltó szervezetek szakmai felügyelete, a személyi állomány szakmai ismeretszintjének biztosítása, jogállásuk rendezése mellett fontos szerepet töltött be a technikai eszközök színvonala és elterjedésük a tűzvédelmi tevékenységben. A kormányok az új technikák beszerzésének és rendszerbe állításának elősegítésével igyekeztek minél hatékonyabbá és korszerűbbé tenni a magyarországi tűzoltóságokat. Emellett eszközbeszerzésekkel igyekeztek a hazai ipart támogatni, előnyben részesítették a hazai gyártmányú tűzoltó felszerelések beszerzését.<sup>20</sup>

Az ország valamennyi települését lefedő, viszonylag jelentős létszámot foglalkoztató szervezet felhasználta a szakterület legfejlettebb technikai eszközeit és a kutatások eredményeit. Elméleti munkák a XIX. század második felétől kezdtek megjelenni.

Elsőként gróf SZÉCHENYI Ödönt célszerű megemlíteni, aki a tűzoltó szervezet témakörében fejtett ki tudományos munkásságot. A *Pesti Napló* 1862. december 11-i számában már jelent meg cikk a tollából „A tűzoltó intézetek hasznosságáról” címmel. 1864-ben publikálta a gróf a „Tűzoltás körül tett tapasztalatok” című munkáját, amelyben a külföldi útjai során tapasztaltakat foglalta össze. Az elmé-

leti tevékenységbe FOLLMAN Alajos is bekapcsolódott, akivel közös tanulmányt jelentettek meg a tűzoltóságok szervezeti kereteire vonatkozóan. Az elméleti munkásságot gyakorlati tettek követték. Külföldi minták nyomán a nagy taglétszámú *Nemzeti Torna Egylettel* társultak a még gyér számú tűzoltóegyletek. Így jött létre a *Nemzeti Torna és Tűzoltó Egylet*. Gondot okozott azonban a bevételek elosztása. A tűzoltók úgy látták, hogy háttérbe szorulnak a bevételek felhasználásakor. Ezért kiváltak a *Nemzeti Torna és Tűzoltó Egyletből* és létrehozták a *Magyar Országos Tűzoltó Szövetséget* 1870. decemberében.<sup>21</sup> A szakterület elméleti gondozása azonban nem szakadt meg gróf SZÉCHENYI Ödön külföldi munkavállalásával. RÖSCH Frigyes a *Soproni Tűzoltó Egylet* főparancsnoka, és az *Országos Tűzoltó Szövetség* kezdeményezője és alapítója – szintén jelentős elméleti munkásságot fejtett ki. A soproni főreál iskola tanáraként nem állt távol tőle az elméleti tevékenység. Vezetésével hozták létre a szövetség első alapszabályzatát. A későbbiek során pedig Dr. HAUER Gyulával javaslatot készítettek a tűzrendészeti törvényre 1883-ban. Ezzel jelentősen megelőzték korukat, hiszen az első tűzrendészeti törvényt a magyar országgyűlés 1936-ban alkotta meg.<sup>22</sup>

Amikor a hazai tűzoltás elméleti gyökereit vizsgáljuk, feltétlenül célszerű megemlíteni Dr. LINDNER Gusztávot a nagyszombati jogakadémia, majd a kolozsvári egyetem tanárát, aki önkéntes tűzoltó parancsnok volt. 1876-ra kidolgozta a tűzrendészeti törvény tervezetét. LINDNER Gusztáv a tűzoltás történetével is foglalkozott. Feltárta a tűzoltó fecskendő görög és római előzményeit. A „Tűz” című könyvének első kiadása német nyelven látott napvilágot.<sup>23</sup>

Ezek azok az elméleti gyökerek, amelyekből a XX. századra jelentős tudományos művek születtek. A tűzvédelmi kutatóknak azonban nem adatott meg az önálló magyar tűzvédelmi kutatóintézet felállítása. Színvonalas tevékenységüket, ha nem is egymástól elszigetelve, de önálló kutatóintézeti háttér hiányában végezték, felhasználva a rokon szakterületek kutatóbázisát.

A századforduló tájékán ugyan felmerült a kutatóintézet létrehozásának ötlete, de a közelgő háború miatt erre már nem került sor. A koncepció lényege az volt, hogy a *Magyar Országos Tűzoltó Szövetség* olyan székházat hoz létre, amely az adminisztratív egység mellett magába foglalja a tűzoltók szociális intézményeit és kutatóintézetét is. A praktikus ötlet megvalósítását a háborús felkészülés akadályozta meg.

Az elméleti tevékenység azonban így is jelentősen hozzájárult a gyakorlati élet színvonalas munkájához. Ez kifejezésre jutott a szakterületet szabályozó előírásokban, szabályzatokban is. Az egyes tűzoltószervezetek működésüket a XVIII. századra visszanyúlóan írásban is szabályozták. A *Magyar Országos Tűzoltó Szövetség* létrehozásával felmerült azonban a tűzoltás egységes szabályozásának gondolata. Tehát nem az állam határozta meg központilag a tevékenység szabályozását, hanem a szakterület művelői az elméleti és gyakorlati tevékenységük tapasztalatai alapján alakították ki működésük szabályozását. Az egységes tűzoltó szabályzat létrehozása azonban nem volt mentes a gyermekbetegségektől. Kezdetben a katonai regula adaptációja volt csupán. Szakmai jelleget a XIX. század utolsó évtizedeiben megvalósuló átdolgozása nyomán öltött. A szakmai jelleg kialakulása nyomán – a kiadónál a korábbiakhoz képest – ugrásszerűen többen rendelték meg a szabályzatot. Egyben pedig elindultak – a szakma ezen alapvető dokumentuma – fejlesztésére irányuló törekvések. Ellátták képanyaggal, nyelvileg is lektorálták, a tartalmat oly mértékben átdolgozták, hogy az ne kötődjön egyfajta technikához. A szabályzat helyes értelmezésére és alkalmazására tanfolyamokat és versenyeket szerveztek.<sup>24</sup>

A szövetség központi szervezete arra törekedett, hogy egység alakuljon ki, míg a tagszervezetek az önállóságukat hirdető formai jegyeket részesítették előnyben. E helyzetből fakadóan minden tűzoltóság önálló egyenruhával és rangrendszerrel rendelkezett. A közös csupán annyi volt, hogy a szövetség bizonyos színeket és anyagokat igyekezett központilag előírni. A tagszervezetek többnyire akceptálták. A rangok tekintetében pedig a *Császári és Királyi Hadsereg* gyakorlata ugyanúgy kisugárzott a tűzoltó szervezetekre, mint a rendőrségre vagy más rendvédelmi szervezetekre. Ez a gyakorlat fennmaradt a két világháború közötti időszakban is. Ennek az volt a lényege, hogy a katonák és a rendőrök stb. csillagot viseltek a rangjuk jelölésére. A nem katonai állományú fegyveres szolgálatot ellátók, illetve a katonai tisztviselők pedig úgynevezett rózsácskával jelölték rendfokozataikat. A rózsácskával jelölt rendfokozatok többnyire megnevezésükben is eltértek a haderőben szokásostól.<sup>25</sup>

Az egyenruhát, rendfokozatot, ékítményeket élénk viták nyomán alakították ki. Annak ellenére, hogy a vizsgált időszakban a szebbik nem még nem képviseltette magát a tűzoltóságokban, valóságos divatcsatákra került sor a külsőségek témakörében.<sup>26</sup>

A *Magyar Országos Tűzoltó Szövetség* fokozatosan bővült. A kezdeti 17 tagszervezet gyorsan gyarapodott. A történelmi Magyarország területén 13 099 település volt. Közülük 12 943 község és 31 törvényhatósági jogú város. A 125 rendezett tanácsú város is a községek közé tartozott. A századfordulón a Magyar Királyság területén 60 667 önkéntes és hivatásos tűzoltó tevékenykedett. A tűzoltók

döntő többsége önkéntes volt. 1913-ban még csupán 11 városban működött hivatásos tűzoltóság (Arad 1892, Budapest 1870, Cegléd 1911, Győr 1908, Hódmezővásárhely 1892, Kecskemét 1902, Marosvásárhely 1911, Nagyvárad 1911, Szabadka 1890, Szeged 1879, Újpest 1910). Több településen alkalmaztak – elsősorban az önkéntes tűzoltóság kiegészítése céljából – úgynevezett fizetett tűzoltóságot is. Akadtak olyan városok, ahol csupán fizetett tűzoltók tevékenykedtek. Nyilvánvalóan nem fedték le az ország összes települését az önkéntes és hivatásos tűzoltóságok. Azok a települések sem maradtak azonban tűzvédelem nélkül, amelyekben nem került sor tűzoltóegylet szervezésére. A 20 és 40 év közötti férfiakból úgynevezett köteles tűzoltóságot kellett szervezni. Valószínűleg nem járhatunk messze az igazságtól, ha a köteles tűzoltóságok létszámát a rendezett tanácsú városokban 8 főben állapítjuk meg, mivel az 1925. évi szabályozás már ezt a minimumlimitet használja. A községekben átlag 3-4 főt számolhatunk. Valószínűleg a köteles tűzoltók száma 7000 fő lehetett. A köteles tűzoltókat azonban csupán jóindulattal lehet tűzoltónak nevezni.

A közel 20 millió lakosú és mintegy 283 000 km<sup>2</sup> területű Magyar Királyságban tehát hozzávetőlegesen 7000 fő köteles és 53 667 fő önkéntes és hivatásos tűzoltó teljesített szolgálatot. Mindez lényegében nem terhelte meg az ország költségvetését. A központi kormányzatot bizonyosan nem, hiszen a tűzrendészet az önkormányzatok felelősségi körébe tartozott.<sup>27</sup>

Hasonló helyzet alakult ki a trianoni Magyarországon is. Ekkor 43 városban 3255 tűzoltó teljesített szolgálatot. Az országban 8401 önkéntes tűzoltó végzett tűzoltói tevékenységet. A 93 000 km<sup>2</sup> területen a mintegy 8 millió főnyi lakosság körében tehát összességében 11 565 fő tűzoltó tevékenykedett, nem számolva az úgynevezett köteles tűzoltókat. Velük együtt a tűzoltók országos létszáma 13 665 fő körüli lehetett.<sup>28</sup>

A tűzvédelem társadalmi szerveződése tehát takarékos megoldásnak bizonyult. Ennek a szisztémának azonban az árnyoldalát képezte az alulfinanszírozottság. Tény ugyan, hogy a városokban sorra épültek a tűzoltólaktanyák, a falvakban pedig a tűzoltó szertárak és a tűzoltó objektumokba előbb-utóbb használható tűzoltó technika is került. A tűzoltók azonban mégis úgy érezték, hogy felszerelésük nem teszi lehetővé, hogy hatékony tevékenységet fejtsenek ki.

Hasonló helyzet alakult ki a dualizmus időszakában a rendőrségeknél is. A rendőrtisztviselők azonban a *Magyar Rendőrtisztviselők Országos Egyesületébe* (MROE) szerveződve a kiutat a rendőrségek államosításában vélték megtalálni, melynek érdekében mozgalmat is indítottak.<sup>29</sup>

A tűzoltók esetében azonban fel sem merült az államosítás gondolata. Ehelyett – nyugat-európai minták nyomán – a tűzbiztosítási szervezetek jövedelmének megcsapolása került előtérbe. Tény, hogy – az Osztrák Magyar Monarchia időszakában is – a Lajtán túli területeken a tűzbiztosítók nyereségének csaknem 10%-át tűzvédelmi feladatok megvalósítására fordították. Magyarországon azonban a tűzoltók részéről felmerülő ezen óhajok csupán igények maradtak. Végül is tűzrendészeti járulék címen 1936-ban érték el a tűzoltók, hogy a tűzbiztosítók bevételeinek 1-2%-ig terjedő részét a tűzvédelemre fordítsák.<sup>30</sup>

1871-től 1936-ig 65 éven át harcoltak a magyar tűzoltók a tűzbiztosítók – tűzvédelem érdekében történő – megadóztatásának bevezetéséért. Végül is siker koronázta elszántságukat. A 65 év során számos alternatívát vetettek fel, mire törekvéseiket siker koronázta.<sup>31</sup>

*A korabeli katasztrófa-elhárítás* ugyancsak országosan kiépített szervezetének meghatározó részét az úgynevezett *gátőrség* alkotta. A gátőrségek nem a központi államhatalom, illetve az önkormányzatok testületei voltak, hanem a vízszabályozási társulatokhoz tartoztak. Lényegében tehát magántársaságok szervezeteiként működtek.

A vizsgált időszakban tehát a veszélyelhárító katasztrófavédelem két meghatározó szakterülete a tűzvédelem, valamint az ár- és belvízvédelem szervezetei társadalmi, illetve magán szervezések voltak.

A vízszabályozásra az országgyűlés 1871-ben hozott törvényt.<sup>32</sup> A szabályozás az érintett területek földtulajdonán alapult. Az érintett területeken földtulajdonnal rendelkező természetes- és jogi személyek hozhattak létre úgynevezett vízszabályozási társulatokat, abból a célból, hogy földjüket az ár- és belvíztől megvédhessék. A társulatok voltak hivatottak a szükséges gátak, vízelvezető árkok és egyéb műtárgyak létrehozására és fejlesztésére. Felettük felügyeletet a területileg illetékes törvényhatóság, vagy több törvényhatóság illetékessége esetén – a közlekedési és közmunkaügyi miniszter által kijelölt törvényhatóság gyakorolta. A társulatok tevékenységét a közlekedési és közmunkaügyi minisztérium felügyelte. A tárca minisztere hagyta jóvá a társulatok alapszabályait és hozzá kellett felterjeszteni az évente összehívott közgyűlések jegyzőkönyveit is. A testületek üzemterveit azonban a helyi hatóságok hagyták jóvá.

A törvény meghatározta a vízszabályozási társulatok működési rendjét, kereteit és a társulatok nagyságának figyelembevételével (közgyűlési elnök, választmány, igazgató, tisztviselő, mérnök stb.) a tisztségeket. A társulatok kölcsönt vehettek fel, amelyek törlesztését ugyancsak a víztársulási tagok földbirtokosaira terhelték. A társulatok működési és adóság törlesztésük fedezetét az érintett birtokokra eső költségrészek behajtása által fedezték. A költségjárulékokat a társulati tagok a társulat pénztárába kötelesek voltak befizetni. Ez adó módjára is behajtható volt. Amennyiben a víz által veszélyeztetett terület többségének a birtokosai vízszabályozási társulat létrehozásáról döntöttek, abból a földtulajdonnal rendelkezők nem vonhatták ki magukat.

Abban az esetben, ha a vízszabályozási társulatok a hatóságok által jóváhagyott tervükben foglaltakat elhanyagolták, a közlekedési miniszter jogosult volt azok megvalósítására, a költségeket pedig a vízszabályozási társaságra terhelhette. A vízszabályozási társulatok működésében fellépő zavar esetén a közlekedési miniszter jogosult volt kormánybiztos kirendelésére is.

A vízszabályozási társulatok műtárgyai által érintett területek kisajátíthatók voltak.<sup>33</sup>

A földtulajdonon alapuló bel- és árvízvédelem hallatlanul takarékos megoldásnak bizonyult. A közigazgatásnak jóformán csak felügyeleti szerep jutott a kivételes helyzetekben történő (például, ha a vízszabályozási társulat elhanyagolta a feladatait) beavatkozások kivételével. A műtárgyak létrehozási és fenntartási költségeit az érintett birtokosok fedezték, bár az is igaz, hogy a víztársulat alapítási kedvet a kormányzat méltányos kölcsönhöz jutás lehetőségének a biztosításával elősegítette.

A vízszabályozási társulások tevékenysége nyomán jelentős értéket képező építmények jöhettek létre a bel- és árvíz által veszélyeztetett térségekben. Ennél is nagyobb értéket képviseltek azonban azok a területek és a rajta elhelyezkedő javak, amelyeket e műtárgyak védelmeztek. A helybeliek magukénak érezték a víztársulati berendezéseket. Nem csupán azért, mert lényegében őket védte, hanem azért is, mert a földbirtokaik tulajdonjogából fakadóan e javak valóságos birtokosai is voltak, mivel azt az ő költségjárulékaikból hozták létre és tartották fenn, illetve fejlesztették.

A kortársak természetesen tartották ezen értékek őrzését, védelmét. Ezért a vízszabályozási társulatokról szóló törvénnyel egy időben létrehozták a gátrendőrségről szóló törvényt is. Mindkét törvényt az uralkodó 1871. június 10-én szentesítette (ez a mai fogalmak szerinti hatályosítás), melyet az országgyűlés alsó- és felsőházában 1871. június 19-én hirdettek ki.<sup>34</sup>

A gátőrségről szóló törvény előírta a vízszabályozási társulatok számára, hogy a gátak hosszától függően, gátőröket kötelesek foglalkoztatni, mégpedig mérföldenként egy gátőrt, akinek a számára gátőrlakást kell állítani, valamint az őrszemélyzetet kell biztosítani örködési utasítással és a szükséges felszereléssel el kell látni.

A törvényben foglaltaknak megfelelően a vízszabályozási társulatok – többnyire a társulati alapszabályaik mellékleteként – gátvédelmi szabályzatot alkottak, amelyben a gátőrök teendőit szabályozták. Általában 10–15 gátőr munkáját egy-egy gátbiztos felügyelte. A gátbiztosok pedig a társulat mérnökének vagy mérnökeinek az alárendeltségébe tartoztak. A gátőrök feladatát képezte: a védművek őrzése, az esetleges rongálások megelőzése és megakadályozása, az egyszerűbb és kisebb karbantartási munkálatok végzése, illetve felügyelete.<sup>35</sup>

A társulati gátőröket a társulatok fegyverrel és szolgálati jelvényvel is ellátták. A bádogjelvényeken a T.G. (társulati gátőr) és a gátőrt jelölő sorszám volt látható. Ily módon a gátőrök beazonosíthatók voltak, illetve mindenki számára nyilvánvaló volt – még az írástudatlan számára is –, hogy közhatalósági személlyel állnak szemben.<sup>36</sup> A gátőrökre ugyanazok a szabályok vonatkoztak, mint a mezőrendőrség tagjaira. A kárt okozókat elfogták, azoktól zálogot vehettek, amelyet – a többnyire szabálysértési eljárás keretében kiszabott – bírság kifizetése nyomán visszakapott a kárt okozó.<sup>37</sup> A víztársulati javakban keletkezett károk okozóit a mezőrendőrségi törvényben szabályozott büntetésekkel sújtotta a törvény, amely taxatív felsorolta a vízvédelmi művek terén megvalósítható speciális károkozói lehetőségeket is.<sup>38</sup> Minősített esetekben ismétlődő szándékos rongálás, áradás alatti védmű károsítás esetén a cselekményt a törvény, büntető eljárás hatálya alá is helyezhette, amelyet maximum hat évig terjedő börtönnel sújthattak.<sup>39</sup>

A gátőröknek a szolgabírárnál esküt is kellett tenniük. Az eskütétel után voltak alkalmazhatók.<sup>40</sup>

A vízszabályozási társulatokról és a gátrendőrségről szóló törvények keletkezése után alkotta meg az országgyűlés a fegyverek adóztatásáról szóló törvényt.<sup>41</sup> E törvény alkotói a fegyveradó alól mentesítették a munkájuk végzéséhez fegyvert használókat, így az állami és önkormányzati csend- és rendőröket. Ez alapján kérte egy Tisza menti vízszabályozási társulat a közmunka és közlekedési minisztert, hogy a gátőröket is mentesítse a fegyveradó alól. A gátőrök végső soron valóban a közmunka és közlekedési minisztérium felügyelete alatt álltak, mivel a vízszabályozás és annak részeként a vízszabályozási társulatok feletti kompetencia e tárcához tartozott. Az adóügyek azonban a pénzügyi tárca

hatáskörébe tartoztak, így a közmunka és közlekedési miniszter pártolón át küldte a kérvényt a pénzügyminiszternek. A pénzügyminiszter pedig 1876-ban rendeleteileg mentesítette a gátöröket a fegyveradó alól.<sup>42</sup>

A vízszabályozási társulatokat nyugodtan tekinthetjük biztonsági szolgáltatást nyújtó vállalkozásoknak, hiszen a víz elleni védelem biztonságát nyújtották. E minőségükben a gátőrségek ugyanazokat a jogokat gyakorolták, mint a mezőrendőrség. A vizsgált időszakban tehát a rendvédelem civil ágazatára is igaz volt, hogy nem egyes szervezetekhez telepítettek jogköröket a törvényhozók, hanem a feladatot teljesítők jutottak azoknak a jogosultságoknak és kötelezettségeknek a birtokába, amelyek hivatásuk teljesítéséhez szükségesek voltak.

A vízszabályozási társaságok rendőrségei lényegében magánrendőrségeknek tekinthetők, hiszen a társaságok is magáncégek voltak. Irányukban ugyan különleges felügyeleti jog illette meg az önkormányzatokat és a központi államhatalmat, azonban a társaságok teljes egészében magáncégnek minősültek, amelyek tulajdonosai a veszélyeztetett földterületek birtokosai közül kerültek ki. Ebből a szempontból azonban egyfajta sajátos érdekvédelmi egyesületként is felfoghatók a vízszabályozási társulatok, amelyek gazdasági társaságokként működtek. Céljaik olyan lényeges társadalmi érdekeket testesítettek meg, melyek védelme érdekében törvény kötelezte őket magánrendőrségek működtetésére. Bár hogyan is értékeljük e társaságokat az nyilvánvaló, hogy sem a központi államhatalom, sem az önkormányzatok szerveinek nem tekinthetők. Ily módon a korabeli rendvédelem civilszférájába sorolhatók akkor is, ha a helyi társadalmi igényeket kielégítő szerveződésnek, vagy gazdasági társaságoknak tekintjük őket.

A vízszabályozási társaságok gondozásába a XX. század elején 6379 kilométer hosszúságú gátak tartoztak, amelyek a trianoni békediktátum határai közé szorított Magyar Királyságban 3882 kilométerre zsugorodtak. Ebből fakadóan a dualizmus időszakában mintegy 3896 fő, míg a két világháború közötti időszakban – a terület visszacsatolásokig – 2491 fő teljesített szolgálatot gátörként.<sup>43</sup>

Ez a létszám első látásra tekintélyesnek tűnhet a 12 000 főnyi csendőrség és a 12 000 főnyi rendőrség létszámával összehasonlítva.<sup>44</sup> Amennyiben azonban figyelembe vesszük, hogy 1867–1930-ig 600 millió korona értékben, 6 249 km hosszúságú gát épült, amely 24 000 km<sup>2</sup>-nyi terület mezőgazdasági művelés alá vonását tette lehetővé, már érthető a gátörök viszonylag tekintélyes száma.<sup>45</sup>

Arról sem szabad elfeledkezni, hogy a vízszabályozás a reformkor és dualizmus időszakának kiemelt teljesítménye volt. A Tisza völgyében 4,5 millió, a Duna völgyében pedig 1,5 millió hektárnyi területet vontak mezőgazdasági művelés alá a folyamszabályozások nyomán. Az első vízszabályozási jogszabályok ugyan a XVI. századik nyúlnak vissza,<sup>46</sup> komolyabb eredményeket azonban a XVIII. században értek el vízszabályozással.<sup>47</sup> Ekkor szabályozták a Sió, a Hanság, a Béga, a Garam stb. vízfolyások térségét.

A reformkor és a dualizmus folyamszabályozó munkálatai tették fel a koronát a magyarországi vízszabályozásra. E munkálatok jelentős részét állami finanszírozással valósították meg. A vízszabályozással kapcsolatosan számos jogszabály született ebben az időben.<sup>48</sup> A magyar társadalom egészét megmozgató, az állami forrásokat jelentős mértékben felhasználó és hatalmas környezet-átalakítást eredményező munkák figyelembevételével logikusnak tűnik ezen építmények őrzése és védelme.<sup>49</sup>

*Az erdőőrségek* a vizsgált időszak „civil” rendvédelmének egyik fontos elemét alkották. A tűzrendészethez hasonlóan külön erdőrendészet alakult ki, amelynek az intézményesíttetése érdekében erdőőri rendszert alakítottak ki. Az erdők gondozásának igénye, a művelés és óvás jogszabályokban történő megjelenítése a középkorig nyúlik vissza.<sup>50</sup> A dualizmus és a két világháború közötti időszakra már kialakult elméletet és gyakorlatot örökölték a korabeli erdészek. Ennek nyomán a dualizmus és a két világháború közötti időszakban is komplex erdőtörvényt alkottak.<sup>51</sup>

Az erdőrendészettel kapcsolatos koncepció lényege abban egyezett meg a tűzrendészetével, hogy a szakterületen a hatályos jogszabályok betartatását nem állami szervezetekre kívánta bízni a törvényhozó, hanem magánszervezetekkel valósította meg. Az erdők tekintetében társadalmi szerveződések nem jöttek létre, ellentétben a tűzvédelemmel.

Az első kérdés a tulajdonviszonyok témaköre volt, amit rendezni kellett. Ezt követhették a rendezés további területei. A feudális jellegű maradványokat felszámolták. A volt határőrvidék lakosainak az erdőhasználati szerzett jogait a magyar állam megváltotta oly módon, hogy a kérdéses állami erdőbirtokok 50%-át az érintett községek tulajdonába adta. Ezek az erdők a továbbiakban községi erdőnek minősültek.<sup>52</sup>

A törvény hangsúlyozta, hogy a községi erdők kijelölésénél úgy kell eljárni, hogy a település faszükségletét a leendő erdőbirtok kielégítthesse és azok a község közelében kerüljenek el.

A Magyar Királyságban alapvetően hétféle címen birtokoltak erdőt. Léteztek állami erdők a központi államhatalom, illetve valamely szervezetének birtokában. Az önkormányzatok és a községek egy része szintén rendelkezett erdőtulajdonnal. Az egyházaknak is voltak erdőségeik. Erdőtulajdonnal rendelkeztek még társadalmi szervezetek (alapítványok), valamint hitbizományok és magánszemélyek, továbbá társaságok. Végezetül pedig azok a tulajdonosok, akik kis erdőterülettel rendelkeztek, úgynevezett erdőbirtokossági társulatot is létrehozhattak, sőt bizonyos körülmények között ilyen társulás létrehozása kötelező volt.<sup>53</sup>

A nagyobb erdőbirtokosok azonban – a már meglévő gyakorlatra támaszkodva – szabályozták erdőtulajdonuk védelmét és őrzését. A vizsgált időszak legkorábbi szabályozásai a hetvenes évek elején születtek.<sup>54</sup>

Az erdőségek művelését, védelmét a vizsgált időszakban – első ízben – a XIX. század hetvenes éveinek végén szabályozták.<sup>55</sup>

Az erdőségeket illetően is azt a sémát alkalmazták, amit a tűzvédelemnél. A szakterület társadalmi fontosságára való tekintettel külön jogszabályokban rendezték az erdőművelés szervezeti kereteit, rögzítették az erdőkihágásokat és megteremtették az erdők magánúton történő őrzésének és védelmének lehetőségét. Az erdőrendészeti teendők felügyeletére pedig – a kulcsfontosságú tevékenységek gyakorlása céljából – úgynevezett erdőrendészeti hatóságokat hoztak létre rendkívül csekély létszámmal. E modellek szerint az állam a szakterületet takarékos módon felügyelhetett, mert nagyobb létszámot feltételező teendőket ellátó személyzetet az erdőtulajdonosok voltak kötelesek alkalmazni.<sup>56</sup>

Az erdőkkel kapcsolatos szakterületet a két erdőtörvény komplexitásában kezelte. Ennek keretében szabályozták az erdőművelés feladatát. A tulajdonosoknak úgynevezett üzemtervet kellett készíteni, melyet az erdőrendészeti illetékesekkel kellett jóváhagyatni. Az életképtelen méretű erdőtulajdonosoknak pedig erdőbirtokossági társulat formájában kellett erdőbirtokaikat kezelni. Akik az üzemtervben foglaltaktól eltértek, azoknak az erdejét az erdőrendészet saját művelése alá vonhatta, melynek haszna természetesen a mindenkori tulajdonost illette. A tulajdonosok kezelésébe akkor kerülhetett vissza az erdő, ha az erdőrendészek által kifogásolt viszonyokat kijavították. A erdőket felmérték, különböző szempontok szerint osztályozták és törzskönyvet is vezettek róluk.<sup>57</sup>

Míndez azt mutatja, hogy az erdőket kiemelt fontosságú vagyonnak tekintették, melynek kívánatos használata hatással van az élet minőségére, a gazdaság működésére, hasonlóan a víztársulatokhoz. Az erdőrendészet, illetve erdőgazdálkodás hatósági szervezeti keretei fokozatosan épültek ki.<sup>58</sup>

A vízgazdálkodási szervezetekhez hasonlóan az erdők védelmét megvalósító szervezet sem különült el élesen az üzemterveket megvalósító szakapparátustól. Az erdők védelmét alapvetően a tulajdonosok feladataként határozták meg a vonatkozó törvények.

Az erdőkihágások bírságaiból befolyt összegek  $\frac{4}{5}$ -ét az *Országos Erdei Alapba* helyezték. Ebből az alapból nyújtottak segítséget az olyan tevékenységekhez, amelyekre szüksége volt ugyan a község lakosságának, azonban a tulajdonosok saját költségükön nem voltak kötelezhetőek annak végrehajtására, vagy anyagi lehetőségeik nem tették azt lehetővé. Ide sorolható például a káros rovarok és élősdik növények irtása stb.

Az erdőtulajdonosok és a közérdek közötti összhang érdekében *Országos Erdőigazgatási Tanácsot* is létrehozta, melynek tagjait a földművelésügyi miniszter kérte fel három évre. Törvény által meghatározott számban – az *Országos Erdészeti Egyesület, a Mezőgazdasági Kamara és az Országos Magyar Gazdasági Egyesület* – javasolta őket. A tanácsban az *Országos Erdészeti Gazdasági Egyesület* előterjesztettjei többséget alkottak. Az egyesület által javasolt személyekkel szemben azt a követelményt támasztották, hogy legalább két évtizedes külső erdőmérnöki gyakorlattal rendelkezzenek.<sup>59</sup>

Az erdőtulajdonosok 3 000 holdanként voltak kötelesek erdőmérnököt alkalmazni. Az első világháborút megelőzően az erdőmérnökök megnevezése erdőtiszt volt. A kisebb erdőbirtokok vagy társultak, vagy pedig erdőmérnökkel szerződtek állandó szaktanácsadásra.

Az erdőmérnökök felügyelete alatt álltak az erdőgazdasági segédszolgálatot ellátók. Őket neveztek alerdészeknek. Az alerdészek csoportjába a főerdőrők, az erdőőrök és a vadászok tartoztak. Egyes vidékeken erdőmesternek, lövőmesternek, vagy erdőkerülőnek is nevezték őket. Az erdőgazdasági segédszolgálatokat ellátók hatósági közegnek minősültek.<sup>60</sup>

Az erdei kihágásokat egyébként a többi hatósági közegeknek is üldöznie kellett. A tudomásukra jutott erdei kihágásokat a bizonyítékokkal a területileg illetékes rendőri büntető bíróságnál kellett bejelenteni.<sup>61</sup>

Erdőgazdasági segédszolgálatot ellátókat (főerdőört, erdőört és vadört) 1000 holdanként voltak kötelesek foglalkoztatni az erdőtulajdonosok, vagy a kezelők. Az erdőgazdasági segédszemélyzetet lőfegyverrel is ellátták. Az erdőmérnököknek és az erdőgazdasági segédszolgálatosoknak hatósági es-

küt is kellett tenniük. Az erdőmérnökök a területileg illetékes erdőfelügyelőség vezetője, az erdőszolgálati segédszolgálatosok pedig a területileg illetékes főszolgabíró előtt tettek esküt.<sup>62</sup>

A hatósági esküről az esküt tevők bizonyítványt kaptak és az esküt tevőket nyilvántartásba vették.<sup>63</sup>

Az erdőgazdasági segédszolgálatosoknak – a földművelésügyi miniszter által meghatározott – könnyen felismerhető szolgálati jelvényt is kellett viselniük.

Az erdőgazdasági segédszolgálatot ellátókat vármegyénként *Erdészeti Segédszolgálati Szervezet*-be szervezték. E szervezetekben tevékenykedők ugyan az őket foglalkoztató erdőbirtokosok alkalmazottai maradtak, azonban szolgálati és nyugellátásuk rendjét – a földművelésügyi miniszter mintaszabályzatában foglaltak szerint – törvényhatóságokként az erdőfelügyelőségek külön szabályzatban rögzítették.

Az erdőigazgatóságok és az erdőfelügyelőségek érdemi munkatársai is erdőmérnöki képesítéssel rendelkeztek, akárcsak a területen tevékenykedő erdőmérnökök. E munkakörökbe csak olyan személy alkalmazását tette lehetővé a törvény, aki magyar állampolgár volt és erdőmérnöki oklevéllel rendelkezett. A külföldi diplomát honosítani kellett.

Erdőgazdasági segédszolgálatra azok a 20 év feletti magyar állampolgárok voltak alkalmazhatóak, akik az erdőőri vagy vadőri szakiskolát sikeresen elvégezték és erdőőri szakvizsgát tettek.

Erdőmérnöki és erdőgazdasági segédszolgálati beosztásokat egyaránt csak feddhetetlen erkölcsű személyek tölthettek be.<sup>64</sup>

Az erdészeti segédszolgálatot ellátók kötelesek voltak naplót vezetni az erdőben észlelt károsítókra a pontos időpont feltüntetésével. Szolgálati feladataik teljesítése során a közbiztonsági közegek jogai illették meg őket.

Az erdészeti kihágásokat elkövetőktől az erdészeti segédszolgálatosok a kártevés eszközét (fegyvert, szerszámot és az igavonó állatokat, valamint a járműveket) elkobozhatták.

Az erdei kihágásokat pénzbírsággal sújtották. Illetéktelen legeltetés esetén egy napi „hajtópénz” képezte a bírságot. A legelő jószágot nem lehetett elkobozni. A kártevőktől azonban zálogot lehetett venni. Az erdei kihágásokat az okozott kár megtérítése mellett pénzbírsággal büntették. A bírságok és az okozott károk mértékének megállapítása céljából országos „árszabályzatot” hoztak létre.

Az erdei kihágások esetében első fokon a szolgabírák, másodfokon a városokban a rendőrkapitányok, másutt a tanácsok megbízott tisztviselői szabtak ki bírságot. Bírói hatóságként pedig – elsőfokú bíróság gyanánt – a főispán vagy a polgármester elnökletével a közigazgatási bizottság által választott négy–négy fő erdőmérnök részvételével alakított társas bíróság járt el.<sup>65</sup>

Az ország erdőterületét tehát tökéletesen lefedték az erdészeti segédszolgálatot ellátók, akik alapos helyismerettel rendelkeztek. Semmi sem kerülte el a figyelmüket. Ha a szokásostól eltérő eseményeket észleltek, azokról az állami rendvédelmi testületek tagjait értesítették. Nem csupán arról volt szó tehát, hogy az erdőtiszt személyzet előállította, illetve az erre utaló nyomokat biztosította és az állami rendvédelmi szervezetek tudomására hozta. Az erdészeti segédszemélyzet folyamatos jelenléte bűncselekményt megelőző hatással bírt. Az állami rendvédelmi testületek számára pedig pótolhatatlan volt az a helyismeret és információ, amelyet az erdészeti segédszemélyzet szükség esetén a rendelkezésükre bocsátott.

Amennyiben feltételezzük, hogy az erdészeti törvény passzusait betartották, akkor megállapítható, hogy a 15 000 000 hold, illetve 2 200 000 hold nagyságú erdőterületen a dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyságban 20 000 főnyi, illetve 4 000 főnyi erdészeti segédszemélyzet teljesített fegyveres szolgálatot. A tulajdonos mulasztása esetén az állami erdőhatóságok hivatalból kötelesek voltak pótolni a hiányzó személyzetet. A foglalkoztatott erdészeti segédszemélyzet létszáma minden bizonnyal a törvényi normában megszabott körüli lehetett. Ehhez a létszámhoz azonban hozzászámíthatjuk az erdőmérnököket is, akik munkájuk végzése során szinte naponta megfordultak a terepen is. Így az erdészeti segédszemélyzet 25%-kal növelhette a közhatósági jogkörrel rendelkező fegyveres létszámot a magyar erdőkben. A dualizmus időszakában tehát hozzávetőlegesen 25 000 fő, míg a két világháború közötti időszakban mintegy 4 000 fő látott el ilyen jellegű feladatokat.

Az erdőgazdasági segédszolgálatosok az ország ritkán lakott területén is megvalósították a fegyveres rendfenntartók jelenlétét. Így ezek a vidékek sem jelenthettek rejtekhelyet a bűnözőknek és ebül szerzett javaiknak.

*A polgárőrségek* rendszere a vizsgált időszak rendvédelmének sajátos részét képezte. Az első kérdés, amit meg kell válaszolnunk, hogy hová sorolhatók a polgárőrségek? Nevezetesen a központi államhatalom, illetve az önkormányzati rendvédelmi testületek számát gyarapították-e, vagy pedig társadalmi, esetleg a magánszférába tartozó rendvédelmi szerveződésként foghatók fel?



A polgárőrségeket feltétlenül társadalmi szerveződésnek kell tekintenünk, hiszen a szervezet tag-sága önkéntes alapú volt. Tevékenységükért állami, illetve önkormányzati honoráriumban nem részesültek. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy tevékenységük lényegét a település rendvédelmét megvalósító szervezet támogatása alkotta. Alapvetően karhatalmi – bár nem csapaterős – jellegű támogatás nyújtásából állt a polgárőrségek tevékenysége.

Ez a helyzet összhangban állt a kivételes hatalom magyarországi koncepciójával. Ennek az volt a lényege, hogy a kivételes hatalom által biztosított kompetenciákat a polgári közigazgatás hatóságai és nem a haderő gyakorolta. A Magyar Királyság területén, a hadművelleti területek kivételével – a rendvédelmi testületek nem kerültek a véderő fennhatósága alá, ezért a polgárőrségeknek is a rendvédelmi testületek fennhatósága alá kellett kerülniük.<sup>66</sup>

E helyzetből fakadóan felmerülhet a kérdés arra vonatkozóan, hogy a magyar állam miért kényszerült a rendvédelmi testületek társadalmi szerveződések által megvalósuló támogatására? Békeidőben erre nem is volt szükség. A rendfenntartását az e célra létrehozott szervezetek megvalósították. A szükségessé váló fejlesztéseket a rendvédelmi testületeken belül, illetve az új rendvédelmi testületek létrehozásával valósították meg.<sup>67</sup>

A polgárőrségek létrehozását a háború következtében kialakult helyzet tette szükségessé. Korábban ugyanis – a nagyobb élő erőt igénylő és a csapaterős feladatokat is – a haderő igénybevitelével valósították meg. E teendőket alapvetően a háború időszakában is a véderő igénybevitelével teljesítették. A rendvédelmi testületek létszáma azonban jelentősen csökkent, mivel a testületben szolgálatot teljesítők nem mentesültek a behívások alól és – a háború elhúzódása miatt – a létszám kiegészítésére felvételek útján sem kerülhetett sor.<sup>68</sup>

Ilyen helyzetben szükséges volt a hiányzó rendvédelmi létszám pótlására, bár a háború kezdetén még nem számítottak annak elhúzódására. Az elnyúló fegyveres harcok nyomán romló közbiztonsági helyzet pedig fokozottan igényelte a rendvédelmi testületek polgárőrök általi megerősítését. 1914 őszén belügyminiszteri rendelettel hozták létre a polgárőrséget a meglévő rendvédelmi szervezetek támogatására, a közrend biztosítása érdekében.<sup>69</sup>

A polgári őrségek szervezetét a rendelet a Magyar Királyság egész területére kiterjesztette, feladatát a lakosság élet- és vagyonvédelme alkotta. Polgárőrségek rendvédelmi jogkört nem gyakorolhattak, tevékenységüket a rendőrhatalóságok utasításai szerint kellett ellátniuk, tagjainak felkészítéséről – elsősorban a fegyverhasználatra vonatkozóan – a rendőrhatalóságoknak kellett gondoskodniuk.

A polgárőrségek tagjai 18. életévüket betöltött, feddhetetlen erkölcsű, magyar állampolgárságú, egészséges férfiak lehettek. Azok, akik még nem részesültek katonai kiképzésben, nem kérhették felvételüket. A polgárőröket ugyanúgy behívhatták katonai szolgálatra, mint akik nem léptek be a polgárőrségbe. A polgárőrök parancsnokait és helyetteseit választották, de a rendőrhatalóság hagyta jóvá.

A polgárőröknek fegyverhasználati joguk volt, fegyverzetük kardból és lőfegyverből állt. Fegyverüket önállóan szerezték be. Abban az esetben azonban, ha a rendvédelmi testületek tagjai nélkül láttak el szolgálatot, csak önvédelemre használhatták. A polgárőrség egyenruhát nem kapott. Bal karjukon azonban szolgálatban „polgári ör” feliratú nemzeti színű szalagot voltak kötelesek viselni.

A polgári őrségek tagjait elsősorban olyan szolgálatokra osztották be, amelyek nem igényeltek különösebb rendvédelmi szakismeretet. Természetesen szükség esetén más jellegű szolgálatot is elláthattak, azonban arra kellett törekedni, hogy ilyen esetekben feladatukat szakképzett rendvédelmi testületi tag társaságában lássák el.

A polgári őrségeknek esküt is kellett tenniük.<sup>70</sup>

A polgárőrség nem számított vadonatúj szervezetnek, eredete a XVI-XVII. századra nyúlik vissza. Túléltek a céheken nyugvó, úgynevezett fertályrendszerű városi rendőrségeket. E rendőrségek részleges felbomlásának voltak utódai a polgárőrségek.

Elsősorban őrzésvédelmi feladataik voltak. Nekik kellett ellátni – háború idején – a katonai őrzést igénylő objektumok, sóhivatalok, postahivatalok, raktárak; laktanyák; sőt, néha egyes erődök védelmét, de felhasználták őket katonai szállítmányok kíséretére is. A XIX. században törvénycikk mondta ki, hogy a nemesi felkelés számára a városoknak nem kell lovasokat kiállítaniuk, ha azok helyett a belbiztonság védelmére „kellőleg fölszerelt s fegyverekkel ellátott polgárőrséget” tartanak.<sup>71</sup> 1808-ban az országgyűlés már egyenesen kötelezte a szabad királyi városokat a polgárőrség felállításra „a törvényes felmerülő esetben, nyílt háború idején”.<sup>72</sup>

„A polgárőrség fő feladata szükség esetén a belső rend fenntartása, «mellesleges célja az ünnepélyeken való díszelgés» volt. A polgárőrség mai fogalmaink szerint háborúban, a háterszágban biztosította a fontosabb objektumokat. Ezzel segítette elő a haderő összevonását, erejének felhasználását. Amikor a rend helyreállítása érdekében elégtelennek bizonyultak a csekély létszámú önkormányzati

rendvédelmi erők, ugyancsak a polgárőrséget alkalmazták. Ily módon olcsó, helyi manővertartalékra tett szert a korabeli rendvédelem. A polgárőrség tagjai – néhány kivételtől eltekintve – ellentétben a rendvédelmi testületek tagjaival, nem élethivatásként úzték polgárőri teendőiket. Tisztes polgári hivatással rendelkeztek. Szükség esetén állították őket hadrendbe. Bizonyos rendszerességgel azonban kiképzésben is részesültek. A polgárőrség háborús helyzet esetén köteles volt a katonai előljárásnak engedelmessé válni, békeidőben a városi hatóság irányítása alá tartozott. A polgárőrség 1809-ben a szabad királyi városokban összesen 35 800 főt, 1811-ben (Fiume nélkül) 34 052 főt számlált. A nagyobb mezővárosokban szintén megszervezték a polgárőrséget. A napóleoni háborúk végeztével a polgárőrségre nem volt komolyabb szükség, erről tanúskodik létszámának drasztikus csökkenése: 1848 tavaszán a szabad királyi városokban összesen 7530 főt mutatnak a források.<sup>73</sup>

Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc során a polgárőrsegek alkották a nemzetőrsegek csíráit.

„A nemzetőrseget fontossága, egységes irányítása érdekében gróf BATTYÁNY Lajos miniszterelnök saját fennhatósága alá helyezte. Az első hetekben a nemzetőrsegek szervezése a városokban hozott nagyobb eredményeket. Kezdetben a nemzetőr alakulatok többsége úgy jött létre, hogy a meglévő polgárőrsegek kiegészültek az önként jelentkezőkkel. Ekkor a létszám kb. 55-60 000 fő lehetett. A Pozsonyban és Pesten kirobbant antiszemita zavargások felszámolásában a nemzetőrsegek jól szerepelt, komoly segítséget jelentett a kormánynak. Országos szervezésre vonatkozó első intézkedésekre április 20-a után került sor. Gróf BATTYÁNY Lajos miniszterelnök intézkedésére felállították a nemzetőrsegek csúciszervét, az *Országos Nemzetőrsegi Haditanácsot*. A haditanács az ország minden nemzetőr alakulata fölött rendelkezhetett. Május végétől megalakultak a haditanács osztályai. Az egységes szervezés miatt a meglévő polgárőrsegeket feloszlatták, és lakóhelyük szerint osztották be őket a helyi nemzetőrsegekbe.”<sup>74</sup>

Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc leverését követően a polgárőrsegek visszaállítására nyilvánvalóan nem kerülhetett sor. A HABSBURGOK jogeljárásai koncepciójával nem állt összhangban a rendvédelem társadalmi szerveződésű megerősítése. A kiegyezés után pedig nem merült fel a polgárőrsegek újbóli létrehozásának igénye. Az I. világháború azonban felvetette a Magyar Királyságban működő rendvédelmi testületek megerősítésének szükségességét. Ekkor nyúlt vissza a magyar kormányzat a magyar polgárőr hagyományokhoz.

Ma már meglehetősen reménytelen a polgárőrsegek pontos létszámának megállapítása. Nem járhatunk azonban messze az igazságtól, ha – figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy az ország valamennyi településén létre kellett hozni – a tűzoltósággal hasonló méretű szervezetként becsüljük meg. A mintegy 60 667 főnyi létszám azonban csupán a háború időszakára értendő.

Az Osztrák Forradalom időszakában a gyökeresen megváltozott közbiztonsági helyzet kikényszerítette a rendvédelmi testületeket támogató karhatalmi jellegű szervezetek létrehozását. A frontokról tömegesen hazatérő felfegyverzett tömegek kordában tartására az eredeti személyi állománnyal rendelkező rendvédelmi testületek elégtelenek bizonyultak volna, hát még az önmaguk árnyékaként működő magyar rendvédelmi szervezetek. A helyzetet jól érzékelteti dr. DIETZ Károly rendőrfőkapitánynak a TISZA-perben elhangzott tanúvallomása.

„Lövethettem volna, de nem volt kivel. Az én 700 emberemmel szemben a proletárdiktatúra oldalán állt: a 20 000 főnyi helyőrség, a 2000 főnyi tengerész, a 18 000 leszerelt katona, 1000 vasúti rendőr, a felfegyverzett munkásság és még 5000 népőr”. (A kommunista párt sok fegyvert vásárolt az országon át visszavonuló Mackensen hadtest katonáitól, és ezzel fegyverkezett fel.)<sup>75</sup>

Szükség volt tehát különböző névvel működő karhatalmi szervezetek létrehozására. Városokban többnyire az önkormányzatok, vidéken pedig a nagyobb birtokosok hozták létre ilyen szervezeteket. Budapesten ilyen szervezet volt például a *Védőrség* és – a tisztán szociáldemokrata alakulatnak tekinthető – *Népőrség*. A központi államhatalom is törekedett országos karhatalmi szervezet létrehozására, ez volt a *Nemzetőrség*.<sup>76</sup> A *Nemzetőrség* létszáma 1918 végére már meghaladta a 80 000 főt.

A Tanácsköztársaság létrejöttével azonban minden rendvédelmi erőt megszüntettek, illetve a *Vörös Őrség*be integráltak.<sup>77</sup>

A Tanácsköztársaság leverését követően – a jogfolytonosság alapelvéből kiindulva – a forradalmak előtti állapotokhoz tértek vissza. A háborús körülmények szülte speciális megoldásokat – mint például a polgárőrség – azonban nem hívták újra életre. Ehelyett – az 1914–1919 közötti időszak tapasztalatait figyelembevéve – igyekeztek konszolidálni a magyar rendvédelmet.<sup>78</sup>

A vizsgált időszak rendvédelmének új eleme volt a *magánkutató* (napjaink szóhasználatával magánnyomozó) irodák létrehozása. A magánkutató irodákra vonatkozó első jogszabály 1913-ban lépett hatályba.<sup>79</sup> Az Osztrák-Magyar Monarchia másik felében, az Osztrák Császárságban császári pá-

tenssel már 1904-ben szabályozták a magándetektívek működését. A magyarországi jogszabály nyilvánvalóan rendet kíván tenni a magánnyomozó munka vállalásának és végzésének témájában.

Az 1913-as rendelet azt szabályozta, hogy:

- mely hatóságok engedélyezhették a magánkutatói tevékenységet (törvényhatóságok első tisztviselői);
- mik a feltételei a tevékenységnek (jogvégeztség vagy a rendvédelmi testületek egyikénél, illetve a közigazgatásban huzamos ideig kifogástalan szolgálatot látott el és erkölcsileg feddhetetlen);
- a vállalkozás telephelyét a területileg illetékes rendőrhatalóságnak be kellett jelenteni, továbbá az iratforgalmat adminisztrálni, az ügyfelekről nyilvántartást vezetni, melyet két évre visszamenően meg kellett őrizni;
- a működésüket a hatóságok ellenőrizhették, az engedélyt kiállítók pedig, azt visszavonhatták, ami ellen a belügyminiszterhez lehetett fellebbezni;
- az engedély nélkül működők 15 napi elzárással és pénzbüntetéssel voltak sújthatók.

Érdekes módon a rendelet nem vonatkozott a gazdálkodó szervezetek egymás közötti magánkutató tevékenységére.

Amennyiben az iroda tulajdonosa nem rendelkezett az előírt kvalifikációval, irodavezetőt kellett alkalmaznia, akire ugyanúgy vonatkoztak a kvalifikációs előírások, mint az iroda többi munkatársára.

A jogszabály egyértelmű célja a szolgáltatást igénybevevők érdekeinek védelme, illetve a hatósági ellenőrzés biztosítása volt.<sup>80</sup>

A rendelet 1914. február 1-én lépett hatályba, a magánkutató irodák pedig 1914. május 1-ig kaptak türelmi időt működési engedélyük beszerzéséhez. Budapesten 28 kérelmező jelentkezett engedélyért. Közülük 12 főt elutasítottak. A rendelet megjelenését megelőzően 32 iroda működött a fővárosban. A 16 iroda közül – amely engedélyt kapott – hat iroda munkatársat is alkalmazott. A hat irodában 10 főt alkalmaztak. Az alkalmazottak közül három fő volt jogvézett a többiek rendőri, csendőri, illetve közigazgatási múlttal rendelkeztek. Az irodatulajdonosok közül 2 fő jogász volt, rendőri, csendőri múlttal 7 fő, közigazgatási múlttal pedig 1 fő rendelkezett. A többi irodatulajdonos nem rendelkezett az előírt képesítési követelményekkel.

1916-ig a magánkutató irodák száma 20-ra emelkedett.

1918-ban 12 magánkutató iroda működött a fővárosban 16 alkalmazottal. Valószínűsíthető, hogy a háború következtében romló életviszonyok negatívan hatottak a megbízói kedvre, így az irodák egy része beszüntette tevékenységét.

1920-ra a magánkutató irodák száma 27-re nőtt, az irodákban pedig 41 fő látott el magánnyomozói tevékenységet.

Budapesten – hullámzó módon ugyan –, de az 1918 és 1920-as szám adatok között állandósult az irodák és alkalmazottaik létszáma.

Egyes becslések szerint a magánnyomozói rendeletet követően folyamatosan mintegy 30-40 fő végezhetett magánnyomozói tevékenységet. A XIX. század végétől 1945-ig hozzávetőlegesen 200-250 fő foglalkozhatott magánnyomozással.<sup>81</sup>

Vidéken már jóval szerényebb igények keletkeztek a magánnyomozó irodák tevékenysége iránt. A háborút megelőzően vidéken még nem jöttek létre magánnyomozó irodák. A háború után fokozatosan épültek ki a vidéki magánkutató irodák. A dunántúli adatok állnak az utókor rendelkezésére. Sopronban, Szombathelyen, Székesfehérváron, Pécsen és Kaposváron működött iroda 7 főnyi munkatársal. Semmi sem indokolja, hogy az ország többi részén nagyobb számú magánnyomozó tevékenykedett volna. Vidéken tehát összességében egyszerre mintegy 15 magánnyomozó iroda tevékenykedett. A két világháború közötti időszakban e tevékenységet – egymást követően – 30-50 fő végezhetette. Összességében tehát 1867-től a Magyar Királyság területén hozzávetőlegesen 250-300 fő végzett magánnyomozó munkát.<sup>82</sup>

Ahhoz képest, hogy – a rendvédelem más területeihez viszonyítva – milyen csekély létszámot érintett a magánnyomozói tevékenység, viszonylag számos jogszabály foglalkozott a témával.

A magánnyomozói tevékenység háború utáni szabályozását a magyarországi rendőrségek államosítása tette szükségessé.<sup>83</sup> 1921-ben – az új körülményeknek megfelelő szabályozás – hatálytalannította az 1913. és az 1914. évi rendeleteket.<sup>84</sup>

Az 1921. évi rendezés lényegében új elemeket nem tartalmazott, csupán az újjászervezett rendőrség hatáskörét pontosította.<sup>85</sup>

Az újabb szabályozások lényegében nem is a tevékenység végzésre irányultak, hanem a visszatartott területeken működő irodák további működését szabályozták.<sup>86</sup>

A vizsgált időszakban a magánnyomozói tevékenységgel rendeleti úton utoljára – a zsidótörvények kapcsán – 1940-ben foglalkoztak.<sup>87</sup>

Végül a magánnyomozói tevékenységet 1949-ben tiltották be, a magyar állam szovjettípusú rendszerre történő átformálása kapcsán.<sup>88</sup>

*Vasút- és távírda őrök* a Magyar Államvasutak (MÁV) és a Magyar Posta alkalmazottai voltak. Így a közrend és a közbiztonság fenntartásához hozzájáruló országos szervezetnek tekinthető a Magyar Államvasutak<sup>89</sup> és a Magyar Posta is.<sup>90</sup> Mindkét szervezet országos vonalhálózatot tartott fenn, amelynek az üzemzavar nélküli biztosításához szüksége volt őrsemélyzetre. Ezek a vonalak behálózták az egész ország területét. A vonalakat őrző és gondozó személyzet pedig – a gátőrökhöz és az erdőőrökhöz hasonlóan – hathatósan segítették a rendvédelmi teendőket.

Mivel a postai távírdai vonalak a vaspályákat követték, azokat – gazdasági megfontolásokból – a vasútvonalakra telepítették, így az őrzésük és a védelmük nem vált ketté.<sup>91</sup> A posta és a távírda egyesítésére Európa-szerte a XIX. század utolsó negyedében került sor. Németországban 1876-ban, Franciaországban 1878-ban, Ausztriában 1884-ben, Olaszországban 1889-ben, Magyarországon pedig 1887-ben egyesítették a távírdákat a postával.<sup>92</sup>

Az egyesítést BAROSS Gábor miniszter vitte keresztül, bár az egyesítés témájával a minisztertanács már 1875-ben is foglalkozott, 1876-ban pedig – a költségvetés indoklásában – már hangot kapott a két intézmény egyesítésének gondolata. A pénzügyi bizottság azonban az irányító tárcától részletes tervezetet igényelt, amelyet több ízben is visszaküldött az előterjesztőnek részletesebb kidolgozásra. Ezzel párhuzamosan azonban a tárca az újonnan létesített és kisebb távírda állomások kezelését fokozatosan a postamesterekre bízta. BAROSS Gábor 1887. június 25-én az uralkodó számára előterjesztés készített a posta és a távírdák egyesítése tárgyában. Királyi jóváhagyás alapján 1887. július 3-án kelt rendeletével, 1887. szeptember 1-i hatállyal, kilenc posta- és távírda igazgatóságot hozott létre a Magyar Királyság területén.<sup>93</sup>

A történelmi Magyarország területén az utolsó békeévben 7 051 posta, 5 380 távírda-hivatal és 2 535 távbeszélő-hivatal működött. A távíró vonalhossza 26 593 km volt. A 321 851 km<sup>2</sup> területű (Horvátországgal együtt) és 20 886 487 főnyi lakossal rendelkező Magyar Királyságban 59,8 km<sup>2</sup>-re és 3 882,2 lakosra jutott egy távíróhivatal.<sup>94</sup>

A trianoni Magyarországon – a terület-visszacsatolásokat megelőzően – a 93 000 km<sup>2</sup> területű és a mintegy 8 millió lakossal rendelkező Magyar Királyságban 2 756 távíróhivatal működött, tehát 33,74 km<sup>2</sup>-re és 2 902,75 lakosra jutott egy távíróhivatal.<sup>95</sup>

Az ország működését alapvetően befolyásoló tényező volt a közlekedés és a hírközlés, amelyben kulcsszerepet játszottak a távírdák és a vasút. Mindkettő számára egy vonalat, a vasúti pályák vonalát tartották fenn. E vonal őrzésére az állam kellő gondot fordított. 3–5 kilométerenként a helyszínre telepített pályaőrök (bakterek) látták el a vonalak őrzését, egyben pedig az egyszerűbb karbantartási feladatokat. Az alkalmazott korabeli technológiából fakadóan (fa talpfák) folyamatos jelenlétüktől nem lehetett eltekinteni. A bakterek verték be a kilazult szegeket, húzták meg a laza hevedercsavarokat. Tevékenységük a gátőrökhöz és az erdőőrökhöz hasonlóan nem csupán őrzés-védelemből, hanem a rájuk osztott szakaszon az egyszerűbb karbantartási teendők végzéséből is állt. Míg azonban az erdőőröknél a tevékenység zömét az őrzés tette ki, addig a baktereknél ez a feladataik kisebbik hányadát képezte.<sup>96</sup>

A bakterek – családjukkal egyetemben – a vasútvonalak mentén épített és a hozzá tartozó kis kertekkel rendelkező házakban laktak. A szó szoros értelmében állandóan szemmel tarthatták a rájuk bízott vonalszakaszt. A történelmi Magyarországon 22 117 km hosszú vasútvonalon 5 530 fő, míg a trianoni Magyarországon – a terület-visszacsatolásokat megelőzően – 7 606 km hosszú vasútvonalon 1 902 fő teljesített szolgálatot a vasútnál pályáőrként.<sup>97</sup>

A vizsgált időszakban vasúti alkalmazottá válni rangot és biztos egzisztenciát jelentett. Ebből adódóan a társadalom széles rétegei igyekeztek a vasút szolgálatába állni. Ez a helyzet lehetővé tette, hogy a vasút minőségorientált személyzeti politikát folytasson. A vasút szolgálatába kizárólag olyan személyeket lehetett felvenni aki:

- magyar állampolgár;
- 18 évnél idősebb, 35 évnél fiatalabb volt;
- egészséges;
- és a munkaköréhez előírt iskolai végzettséggel rendelkezett.<sup>98</sup>

A vasúti alkalmazottaknak esküt is kellett tenniük. Az állandó alkalmazásban lévők esküt, míg az ideiglenesen alkalmazottak fogadalmat tettek.<sup>99</sup>

A vasúti szolgálati rendtartásról külön szabályozás született, amelyet törvénybe is iktattak. A szabályozás részletesen foglalkozott a személyzet jogaival és kötelességeivel, a magatartási szabályokkal,

a munkatársak függelmi viszonyaival, a szolgálati renddel, stb. A vasúti rendtartás – a vizsgált időszakban – érvényben maradt, bár azon kisebb módosításokat eszközöltek.<sup>100</sup>

A vasúti pályaőrök jól felkészített és katonai rend szerint működő szervezet tagjai voltak, akik tevékenységüket alaposan és körültekintően valósították meg. A bakttereket is hatósági közegeknek tekintették, hasonlóan a gátőrökhöz és erdőőrökhöz stb.<sup>101</sup>

A dualizmus időszakában – a vasútépítés fellendülésének az időszakában – előfordult a pályák rongálása és a vasúti szerelvény ellen indított rablótámadás.<sup>102</sup> A hatóságok ez ellen, a lehető legszigorúbban fel kívántak lépni. Igyekeztek megelőzni az ilyen eseményeket. A vasúttársaságok a pályaőröket forgó-pisztollyal látták el, már abban az időben, amikor az erdélyi csendőrség sem rendelkezett ilyen korszerű fegyverrel. A közbiztonság fejlődésével a vasúti pályaőrök fegyverviselése háttérbe szorult. A két világháború között már fegyvertelenül őrizték a rájuk bízott vonalszakaszokat. A fegyveradóról és a vadászati adóról szóló törvényben az adómentesek csoportjába a baktterek nem kerültek be.<sup>103</sup>

A vasúti pályaőrök a közrend és közbiztonság tekintetében ugyanazt a szerepet töltötték be, mint az erdőőrök és a gátőrök. Nemcsak a rájuk bízott vagyontárgyakat őrizték, hanem figyelemmel kísérték a környezetüket, az esetleges bűncselekményeket igyekeztek meggátolni, megelőzni. A rendvédelmi testületeket a gyanús körülményekről tájékoztatták, illetve helyismeretük pótolhatatlan információk birtokába juttatta a rendvédelmi testületek tagjait.

A vasutak, gátak, valamint az erdők behálózták az ország teljes területét. Ezen a hálón nagy valószínűséggel nem csupán a menekülő bűnözők akadtak fenn, hanem kitűnő hírforrást is jelenthettek a rendvédelmi szervek számára.

Hatékonyaságuk abban rejlett, hogy nem elszigetelten, hanem más rendszerekkel karöltve országos jelenlét formájában működtek. A csendőrséggel és a rendőrséggel karöltve megvalósították a hatósági közegek folyamatos jelenlétét azokon a területeken, ahol a lakosság előfordult, illetve a folyamatos őrzésre a mindennapi élet működését biztosító létesítmények számára szükséges volt. Ebből fakadóan létük jelentősen hozzájárult a lakosság biztonságérzetéhez és a közbiztonság javításához. A vasútorok munkáját figyelemmel kísérték, a törvények ellen vétőket szigorúan felelősségre vonták. Igyekeztek megelőzni a pandúrok és a betyárok hajdani összejátszására emlékeztető helyzetek létrejöttét.<sup>104</sup>

### **Periodizáció**

A vizsgált időszak magán személy- és vagyonvédelme – hasonlóan a központi államhatalom és az önkormányzatok által megvalósított rendvédelemhez – két periódusra, a dualizmusra és a két világháború közötti idősakra oszlik. Mindkét időszak a polgári magyar rendvédelem időszakának tekinthető az állami és a civil szférában egyaránt. Természetesen a polgári magyar állam és társadalom berendezkedés – ennek részeként a rendvédelem és annak civil – ága nem egyik napról a másikra jött létre, hanem egy folyamat eredményei voltak. E folyamat már a reformkorban elindult, elsősorban elméleti síkon a municipalisták és a centralisták közti vitában. Akadtak azonban gyakorlati megnyilvánulások a rendvédelem civil szférájában is, mint például a települési tűzoltó egyletek, vagy a polgárőr szervezetek, melyek előzményei a XV–XVII. századig nyúltak vissza.

Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc során, ezen alapokon nyugvó rendvédelem kialakítására törekedett az ország vezetése, amit azonban a harcok háttérbe szorítottak. A neoabszolutizmusban pedig – bár a polgári viszonyokat nem szüntették meg – a magyar rendvédelmet elvetették, annak helyébe az osztrák mintát erőltették a rendfenntartás valamennyi területén. A magán személy- és vagyonvédelem terén csak nagyon szűk korlátok között nyitottak lehetőséget a korábbi gyakorlat követésére. Ezen ritkaságok közé tartozott a *Soproni Önkéntes Tűzoltó Egylet* engedélyezése. Minden valószínűség szerint az engedélyezésben nagy szerepet játszott, hogy Sopron polgárainak jelentős része németajkú volt.

A vizsgált időszak kezdetén, a kiegyezéskor a magyar rendvédelem állami, önkormányzati magán- és társadalmi szerveződései csak nyomokban léteztek. A szabadságharcot leverő és megtorlást alkalmazó osztrák közigazgatás és rendvédelem nem volt fenntartható. Ezeket szervezeteket a lakosság nem volt hajlandó fenntartani. Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc rendvédelmi rendszere ki sem tudott épülni, így annak öröksége meglehetősen foghíjas volt. A reformkori rendvédelmi rendszer a forradalom és szabadságharc után is fennálló részének többségét pedig a neoabszolutizmus számolta fel. Ezek voltak azok az alapok, amelyeket figyelembe véve – a reformkori elméleti viták eredményeit és a szabadságharc, valamint a neoabszolutizmus tapasztalatait hasznosítva – a nyugat-európai gyakorlat elemeit a Magyar Királyság körülményeire adaptálva, kialakult a polgári magyar rendvédelem részeként annak magán és társadalmi szerveződésű ága.

A vizsgált időszak tekintetében két periódust, a dualizmust és a két világháború közötti időszakot tekintjük önálló szakasznak.

A Tanácsköztársaság időszaka ugyanis egy rendkívül rövid 133 napos periódus, amely tulajdonképpen egy kísérletet testesít meg. Nevezetesen azt a kísérletet, hogy a hazai körülményektől eltérő kulturközegben létrejött proletárdiktatúrát sikerül-e – a háború csapása alatt megingott – magyar társadalomba átültetni, vagy sem? Végül is a Tanácsköztársaság erre nem tudott választ adni, mivel katonai úton megsemmisítették. A Tanácsköztársaság hatálytalanította a hatalomra jutását megelőző jogszabályokat. Új jogrendszer kialakítására pedig nyilvánvalóan kevés volt a rendszer működési ideje. Rendleti úton minden rendvédelmi szerveződést a *Vörös Őrségbe* osztott be. Magán, illetve társadalmi szervezetek számára a jelek szerint nem kívántak teret biztosítani a rendvédelem terén. Ez a nézet a diktatúrák sajátja és a diktatúrák szempontjaiból nézve logikus és szükséges lépés.

A dualizmuskori és a két világháború közötti időszakot nem csupán azért tekintjük két periódusnak, mert szétválasztja őket a Tanácsköztársaság időszaka. A trianoni békediktátum olyan hatást gyakorolt a magyar államra, illetve társadalomra, amely alól a magyar rendvédelem egyik ága sem vonhatta ki magát. Ez nem mond ellent annak a ténynek, hogy az egész magyar közigazgatást – annak részeként – a rendvédelmet is a jogfolytonosság elve alapján állították helyre. Kétségtelen tény azonban, hogy a két világháború közötti magyar rendvédelem ágazataiból a magán és társadalmi szerveződésű részekre hatottak a legkevésbé a békediktátum következményei.

*A vizsgált időszak magyar civil rendvédelmének első periódusa 1867–1919-ig tartott.*

Az első időszak jellemzői közé tartoztak:

- a rendvédelem civil szférája tekintetében az osztrák uralom maradványaként nem volt mit felszámolni, mivel a civil rendvédelem számára a neoabszolutizmus nem nyitott teret;
- a veszélyelhárítás filozófiai alapjaira helyezkedve fokozatosan épült ki a civil szféra rendvédelme;
- a civil rendvédelem alapvetően a vagyonvédelemhez kapcsolódott, mégpedig elsősorban a nagy értékeket képviselő, országos hálózatu műtárgyrendszereket, vagy egyéb vagyontárgyakat érintő területeken (gátőrök, vasúti pályaőrök, erdőőrök, tűzoltók, magánkutatók);
- a folyamatban a tűzoltók álltak az élen, mivel az országos hatáskörű szervezetüket már 1871-ben létrehozták, a különböző őrségek pedig a nyolcvanas évekre épültek ki, legkésőbb a XIX. század utolsó évtizedeiben a magánkutató irodák jöttek létre;
- a civil szféra rendfenntartó szerveinek többsége a gazdasági vállalkozások körébe tartozott, egyedül a tűzoltóság működött társadalmi szervezetként;
- a civil rendvédelmi szerveződések többsége (gátőrök, pályaőrök, erdőőrök) nem önálló gazdasági társulati formaként működtek, hanem egy-egy nagyvállalat alapvető eszközeit védelmezték.

Az első időszak fő jellemzőjének a rendvédelmi struktúra kiépülése tekinthető.

*A vizsgált időszak magyar civil rendvédelem második periódusa 1919-től 1945-ig tartott.*

A második időszak jellemzői közé tartoztak:

- helyreállították a magyar rendvédelem civil szférájának az 1918–1919-es forradalmat megelőző állapotát;
- a civil rendvédelmi szférát hozzáigazították a módosított közigazgatási, rendvédelmi struktúrához;
- a magyar rendvédelem civil szférájának 1918–1919-es állapotához képest a két háború közötti időszakban lényeges változtatás nem történt (A tűzoltás továbbra is döntően társadalmi keretek között, míg a gátőrök, pályaőrök, erdőőrök, magánkutatók továbbra is gazdasági szervezeti keretek között működtek);
- a visszacsatolt területekre is kiterjesztették a magyar rendvédelem civil szféráját.

A második periódus fő jellemzőjének – a polgári demokrácia magyarországi változatának megfelelő, és a trianoni helyzethez igazodó – a civil rendvédelmi szféra reorganizálása és működtetése és a visszacsatolt területekre való kiterjesztése tekinthető.

Mindkét időszak alapvető jellemzője volt, hogy a civil rendvédelem mintegy kiegészítette az állam által dotált rendvédelmi szervezetek tevékenységét. Ez a kiegészítés kétirányú volt. Egyrészt speciális szakterületre irányult, mint például a tűzoltás vagy a magánnyomozás. Másrészt pedig a nagy kiterjedésű és mérsékelt rendvédelmi ismereteket követelő vagyonvédelem terén működtek a magán rendvédelmi szervezetek.

**Konklúzió**

Az 1867-től 1945-ig terjedő időszak magyar rendvédelmének úgynevezett „civil szféráját” (társadalmi és magán szerveződések) vizsgálva talán a legfontosabb megállapítás, hogy ez a szakterület az állami

és önkormányzati rendvédelem egyfajta kiegészítését képezte. Önállóan a „civil rendvédelem” nem lett volna képes a rend fenntartására.

A második megállapítás, amely a vizsgált időszak jellegéből következik, hogy a „civil” rendvédelem alapvetően a nagy kiterjedésű területeken elterülő (gátak, erdők, vasúti pályák stb.) értékek őrzését, illetve a veszélyelhárítás speciális részét (tűzvédelem) valósította meg, amelyhez mérsékeltebb rendvédelmi szakismeretek, illetve speciális (tűzvédelem) ismeretek voltak szükségesek.

A „civil” rendvédelemben működők döntő többségére (például tűzoltókra, gátőrökre) kiterjesztették a közhatósági személy jogosultságait és kötelezettségeit. Ebben nem tettek különbséget a társadalmi vagy gazdasági tartalmú szervezetek között. A lényeg a cél volt, aminek az érdekében működtek. E célok társadalmi hasznosságát vették figyelembe.

A civil rendvédelmet nem az a helyzet jellemezte, mint a harmadik évezred elején. Nevezetesen döntően nem a rendvédelem egyes szakterületeire specializálódott cégek adták el szolgáltatásaikat, bár erre is akadt példa a magánkutató irodák tekintetében. A civil rendvédelemben működők döntő többségét azonban a nagyobb társaságok saját alkalmazottaikként foglalkoztatták azal a céllal, hogy a vállalkozás alapvető és meghatározó értékeit (például gátakat, távirdavezeték hálózatot stb.) védelmezzék. E feladatokból adódóan a védelmezési és karbantartási munkálatok nem mindig váltak el élesen. A gátőröknek például a gátakon dolgozók felett felügyeleti joguk is volt.

A vizsgált időszak „civil” rendvédelmének vizsgálatakor szembeötlő jelenség, hogy hiányzik a rendvédelem monopóliumának a fogalma. Egyrészt a központi államhatalom és az önkormányzatok tekintetében is megoszlottak a rendvédelmi teendők. Másrészt pedig a társadalmi és magán szerveződésű keretek között működő rendvédelmi szervezetek is kaphattak hatósági jogköröket, például a tűzoltóságok esetében. Azaz a rendvédelem a civil- és az állami szféra, azon belül pedig a központi államhatalom és az önkormányzatok között is megoszlott.

Sokat vitatott kérdés a rendvédelem – azon belül a civil rendvédelem – militáns vagy antimilitáns jellege. A vizsgált időszakban ez a fajta szelekció fel sem merült. Természetesnek tartották, hogy a rend fenntartásában militáns és demilitáns testületek is részt vesznek és ezen szervezetek együttműködve teremtik meg a rendet. A militánságot vagy antimilitánságot önmagában nem tekintették minőségi jelzőnek. Amennyiben mégis címkézni kellene a korabeli rendvédelmet, feltétlenül antimilitánsnak tekinthető. Mi az, ami alapján egy rendvédelmi testületet militánsnak tekintenek? Nyilvánvalóan nem a fegyveres harc megvívására való alkalmassága, hiszen e testületeket nem ezeknek a céloknak a megvalósítása érdekében hozták létre és tartották fenn. Következésképpen a militáns tevékenységükhöz szükséges felszereléssel stb. sem rendelkeztek. A testületek függelmi viszonyai alapján szokás a militáns jelzővel illetni e szervezeteket. Mindezek alapján megállapítható, hogy a csendőrség, a testőrség és a koronaőrség, valamint a képviselőházi őrség kivételével a rendvédelmi testületekben nem voltak katonai függelmi viszonyok. E testületek tagjainak aránya a központi államhatalom és az önkormányzati rendvédelmi szervezetek számarányához viszonyítva mintegy 37,5%, illetve 34,1% volt a dualizmus és a két világháború közötti időszakban. A civil rendvédelemben foglalkoztatottakat is figyelembevéve ez az arány 4,32%, illetve 17,5% volt. A rendvédelem „civil” szférája teljességgel mentes volt a katonai függelmi viszonyrendszerrel.

A vizsgált időszak magyar rendvédelmének „civil” szférája a tevékenységéhez szükséges jogosultságokkal rendelkezett. E téren különösebb gondok nem merültek fel. A jogköröket nem az éppen regnáló testületekhez testálták, hanem azok a rendvédelmet szabályozták. Ilyen helyzetben nem okozott nehézséget a civil rendvédelem felruházása működéséhez szükséges jogkörrel.

Az állam nem vindikált magának olyan hatáskört, amellyel az irányítása alá vonhatta volna a rendvédelem társadalmi- és magán szervezeti keretek között működő részét. Természetesen a vizsgált időszakban is akadtak hivatalnokok nem kis számban, akik ellenállhatatlan vágyat éreztek befolyásuk gyarapítására. E célból igyekeztek maguk alá gyúrni, amit csak lehetett. A jogrendszer, annak jogfilozófiai alapja, a politikai légkör, a társadalmi tudat azonban, gátat vetett ezen a kezdeményezéseknek. A törvényhozás, a pártok, az állam vezetői arra törekedtek, hogy az állam csupán ott jelenjen meg, ahol arra feltétlenül szükség van. Egyébként pedig a társadalmi- és a magán szervezetekkel igyekezett megvalósíttatni a keletkezett teendőket. Ez a hozzáállás érvényesült a rendvédelemben is, amely meglehetősen takarékosnak bizonyult. Erre minden bizonnyal a legjobb példa a tűzoltóság.

A vizsgált időszak rendvédelmében a „civil” szféra szerepét nem csupán az öregbítette, hogy az állam nem kívánta azt szervezetébe olvasztani, hanem inkább elősegítette működését a közös cél – a rend fenntartása – érdekében. A rendvédelem civil ágazatának súlyát érzékelteti az e te-

rületen foglalkoztatottak aránya a központi államhatalom és az önkormányzatok által foglalkoztatottak rendvédelmi létszámához képest.

Figyelemreméltó az a löfegyver mennyiség is, amellyel a rendvédelem „civil” szférája rendelkezett. A tűzoltók kivételével ugyanis a teljes civil rendvédelem rendelkezett löfegyverrel. Ez összeségében mintegy 222 977 löfegyvert jelentet a dualizmus és 54 577 löfegyvert a két világháború közötti időszakban. Az igaz ugyan, hogy ezek a fegyverek korántsem voltak olyan korszerűek és egységesek, mint az állami rendvédelmi testületeknél rendszeresítettek, azonban kényserítő eszközként használható löfegyverek voltak.

Amennyiben abból a szempontból vizsgáljuk a korabeli rendvédelmet, hogy a magyar társadalomban létrejöttek-e olyan szervezetek, amelyek a rendvédelmi testületek tevékenységének jogszerűségét kísérték figyelemmel, bizton állíthatjuk, hogy ilyen szervezetek nem alakultak ki. Meglehetősen egyoldalú volna azonban a kép, ha csak erre a körülményre koncentrálnánk vizsgálódásunk során. A helyzetértékelés részeként ugyanis nem lehet eltekinteni attól a körülménytől, hogy a rendvédelem egy részét eleve társadalmi szervezetek valósították meg. Másrészt pedig nem elhanyagolhatók a korabeli büntetőeljárás arányok, illetve a lakosság biztonságérzete.

A dualizmus kezdetén a rendvédelmi rendszer kiépülésekor – valamint az inkriminált időszakokban, mint például az I. világháború, illetve azt követő forradalmak idején – a közbiztonság visszaesett. A vizsgált időszak döntő többségében azonban a rendőrségek 80%, a csendőrség pedig 90% körüli büntetőeljárás eredményt produkált. A rendvédelmi szervezetek személyi állományának döntő többsége (általában a szervezet 95%-a) közterületen, illetve az állampolgárokhoz közvetlenül kapcsolódóan látott el szolgálatot. A lakosság számára biztonságérzetet nyújtott, hogy egyrészt érzékelte a rendfenntartók jelenlétét, másrészt pedig, még az eldugottabb helyeken (pl. gátörök, pályaörök) is megtalálható volt valamilyen „hatósági közeg”, aki ha kellett akár fegyverrel is érvényt szerezhetett a jogszabályban foglaltaknak. E helyzet megvalósításában jelentős szerep jutott a „civil” rendvédelem számára.

Mivel a különböző őrségek az értékekre koncentráltan lefedték az ország területét, meglehetősen nehéz volt a bűncselekmények elkövetőinek észrevétlen maradniuk! A rendvédelem „civil” szférájának legnagyobb érdeme véleményünk szerint a bűnmegelőzésben rejlik. Eleink mentesek voltak a rendvédelem monolitikus értékelésétől. Nem tartották elégségesnek a rendőrség, vagy a csendőrség létszámának az őrzött terület nagyságával, illetve az ott élők létszámával való összevetését. Sokkal árnyaltabban közelítették meg a kérdést úgy elméleti, mint gyakorlati síkon. (lásd: I. sz. melléklet). A rendvédelem számukra nem testületet, hanem egy organikus rendszert jelentett, amelyben helye volt az állami, önkormányzati, társadalmi és magán szervezeteknek is. Ebben a rendszerben nem az volt a lényeges, hogy ki, kit tud maga alá gyűrt, hanem az, hogy a jogosultságok a feladatokhoz igazodjanak, és a rendvédelmi részterületek összhangja folytán szilárd közbiztonság valósuljon meg. Egyértelműen olyan struktúrának volt nélkülözhetetlen eleme a „civil” rendvédelem, amely nem a bűnüldözésre, hanem a bűnmegelőzésre koncentrált.

A civil rendvédelem polgári viszonyok közötti történetének az egyik legfontosabb tapasztalata a rendvédelem körülményeire vonatkozik. Nevezetesen az eltérő körülmények között keletkezett hajdani tapasztalatok nehezen adaptálhatók napjainkra. Nem arról van azonban szó, hogy az eltelt idő következtében korszerűsödött viszonyok teszik nehezzé a tapasztalatanyag hasznosítását. Ellenkezőleg, a helyzet az, hogy a rendszerváltás után másfél évtizeddel még mindig a tekintélyuralmi helyzetet tükröző állapot jellemzi rendvédelmünk egyik fontos elvi alapját abban a tekintetben, hogy azt a magyar alkotmány a központi államhatalom monopóliumának tekinti. Alkotmányunknak ez a része nyilvánvalóan változtatást igényel, mégpedig a polgári demokrácia irányába célszerű elmozdulni. A demokrácia lényege a hatalom megosztottsága, ami alól a rendvédelem sem jelenthet kivételt. Következésképpen a rendvédelem központi államhatalom és az önkormányzatok közötti megosztottságának a hiánya teszi a jelenlegi körülményeket alapvetően eltérővé a vizsgált időszak magyar és a jelenlegi nyugat-európai viszonyoktól egyaránt.

A rendvédelmi monopólium felszámolása nyomán nem csak az önkormányzatokhoz kerülhetnek vissza a rend védelmére vonatkozó természetes kompetenciák, hanem lehetőség nyílhatna a közrend fenntartására a privát- és a társadalmi szervezeteknek a jelenleginél erőteljesebb bevonására is.

#### Jegyzetek:

<sup>1</sup> PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris, 9-11. p.

<sup>2</sup> - 1870/XLII. tc. a törvényhatóságok rendezéséről;

- 1871/XVIII. tc. a községek rendezéséről.

<sup>3</sup> 1998/IV.tv. a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység szabályozásáról, személy-, vagyonvédelmi és magánnyomozói szakmai kamaráról;



- 1996/XXXI.tv. a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról.
- <sup>4</sup> - 53 720/1878. BM. r. az Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányának szakközegül elismerése tárgyában.
- 53 888/1888. BM. r. a tűzrendészeti kormányrendelet kibocsátása tárgyában;
- 230 000/1925. BM. r. a tűzrendészetről alkotott 53 888/1888. BM. r. kiegészítése, módosítása és végrehajtása tárgyában;
- 1936/X. tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.
- <sup>5</sup> RONCSIK Jenő: *A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hatvan éves története 1870-1930*. Debrecen, 1935, Városi Nyomda. 11-17. p.
- <sup>6</sup> Loc. cit. 9-10; 310-311. p.
- <sup>7</sup> - 53 720/1878. BM. r. az Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányának szakközegül elismerése tárgyában.
- <sup>8</sup> Vö. 5. sz. jegyzettel.
- <sup>9</sup> VASS János: *Magyarország tüzrendészeti igazgatása s annak fejlődési irányzatai*. Eger, 1912, Egri Nyomda, 5-12. p.
- <sup>10</sup> Vö. 5. sz. jegyzettel 411-429. p.
- <sup>11</sup> RONCSIK Jenő: *A magyar közigazgatás szervezete. A magyar tűzrendészeti közigazgatás szervezete és szervei. Közigazgatási eljárások. Tűzrendészeti szemlék*. Budapest, 1942, s.n.
- <sup>12</sup> 53 720/1878. BM. r. az Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányának szakközegül elismerése tárgyában.
- <sup>13</sup> - 1936/X. tc. a tűzrendészet fejlesztéséről;
- 180 000/1936. BM. r. a tűzrendészeti törvény végrehajtásáról.
- <sup>14</sup> 5.047/1919. ME. r. a rendőrségek államosításáról.
- <sup>15</sup> 6.500/1931. ME. r. a rendőrség szervezete tárgyában.
- <sup>16</sup> CSIMA János (szerk.): *Adalékok a Horthy-hadsereg szervezetének és háborús tevékenységének tanulmányozásához 1938-1945*. Budapest, 1961, Zrínyi Kiadó.
- <sup>17</sup> - CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. /Pannónia Könyvek, Pécsi Tudománytár/ 155., 158. p.
- KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között*. Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány /Pannónia Könyvek, Pécsi Tudománytár/ 55-64. p.
- <sup>18</sup> - 53.888/1888. BM. kr. tűzrendészeti kormányrendelet kibocsátása tárgyában;
- 49.745/1891. BM. r. a tanítóképezdei növendékeknek a tűzoltásban elméletileg és gyakorlatilag való kiképzetése tárgyában;
- 38.012/1895. BM. r. az országos tűzoltó tanfolyamról;
- 230.000/1925. BM. r. a tűzrendészetről alkotott 53 888/1888. sz. BM. r. módosítása tárgyában;
- 254.300/1928. BM. r. a tűzoltó tisztképzés tárgyában;
- 249.793/1929. BM. r. a tűzoltótiszt hallgatók fegyelmi szabályzata tárgyában;
- 251.974/1929. BM. r. a tűzoltótiszt hallgatók vizsgarendjének tárgyában;
- 180.000/1936. BM. r. a tűzvédelemről szóló 1936/X. tc. végrehajtása tárgyában.
- <sup>19</sup> - 1914/XL. tc. a hatóságok büntetőjogi védelméről;
- 230.000/1925. BM. r. a tűzrendészetről alkotott 53.888/1888. sz. BM. r. kiegészítése, módosítása és végrehajtása tárgyában.
- <sup>20</sup> - 82.502/1888 és 53.888/1888. BM. r. a tűzoltószerkeknek kizárólag a hazai szakgyári cégektől leendő beszerzése tárgyában;
- 6.840/1889. BM. r. tűzi fecskendők tömlőjéhez használható „Magyar országos egységes csavar” szabványrajza és leírása tárgyában;
- 36.281/1890. BM. r. a törvényhatóságok által megrendelt tűzoltószerkeknek a hazai vasútvonalakon kedvezményes szállítása tárgyában;
- 113.390/1890. BM. r. az Eberhardt-féle tűzoltóanyagok ajánlása tárgyában;
- 29.774/1900. BM. r. a hazai tűzoltógépek beszerzése tárgyában;
- 83.860/1902. BM. r. az egységes fecskendő feltételei tárgyában.
- <sup>21</sup> Az alakuló közgyűlésen 17 egyesület 52 képviselője vett részt. [Debreceni főiskola (1650 körül), Arad(1834), Budapest gözmalmi, Sopron (1866), Nagyvárad (1867), Budapest önkéntes (1869), Nyitra (1869), Pécs (1870), Pest-városi (1870), Zágráb (1870), Kassa (1870), Békéscsaba (1870).]
- vö: 5. sz. jegyzet 431-434. p.
- <sup>22</sup> Vö. 5. sz. jegyzet 431-434. p.
- <sup>23</sup> LINDNER Gusztáv: *Das Feuer*. [A tűz.] Brüsszel, 1881, s.n.
- <sup>24</sup> Vö. 5. sz. jegyzet 310-321. p.
- <sup>25</sup> Loc. cit. 296-309. p.
- <sup>26</sup> A vitákra „Tűzoltó Közlöny”, hasábjain és a tűzoltó országos nagygyűléseken került sor. Voltak, akik a katonai mintát szerették volna adaptálni és az egységesítés mellett törtek lándzsát. Mások a közigazgatási kereteket kívánták előnyben részesíteni, az uniformis egységesítést nem tartották célravezetőnek. Az egységesítésre törekvők megkísérelték elérni, hogy a belügyminiszter rendeleti úton döntsön az egységes tűzoltó egyenruháról, de csak annyit ért el, hogy a kormány a tűzoltó egyenruha viselését kizárólag a tűzoltók számára tette lehetővé. Magát az egyenruhát azonban nem szabályozta, azt a tűzoltók belügyének tekintette.
- A szövetségként működő társadalmi szervezetnél végül is örökös vitatéma maradt a tűzoltói külsőségek kérdése, az egységes egyenruha és rangrendszer bevezetésére soha nem került sor. A viták során azonban kikristályosodtak olyan formai elemek, amelyeket a magyar tűzoltóságok elfogadtak és alkalmaztak.
- A XIX. század második felében – a mai ízlésünkhöz viszonyítva – meglehetősen túldíszített tűzoltó egyenruhák pompáztak országszerte. Ez a helyzet a külföldieknek is feltűnt. A Danzigban megjelenő *Norddeutsche Feuerwehr* hasábjain kemény kritikával illették a magyarországi tűzoltó egyenruhaviseletet. „A magyar tűzoltók – Budapestnek csaknem egyedüli kivételével – képzelődő hóbortos bolondok, akik nagyobb súlyt fektetnek a szép egyenruhára, mint a komoly szolgálatra.”
- A dualizmus kori tobzódás után azonban fokozatosan egyszerűsödtek a tűzoltó egyenruhák. Jelképként fennmaradt a balta és a rőzsekés. A rangjelzések pedig a gyakorlati élet során kialakult beosztástípusokat jelölték meg. Ily módon tiszti, altiszti

és legénységi kategóriák alakultak ki arany, ezüst és vörös jelöléssel. Egységes jeleket viseltek a tűzrendészeti felügyelők, a szövetség vezető testületének a tagjai is.

Loc. cit.

<sup>27</sup> Loc. cit. 410-411. p.

<sup>28</sup> Loc. cit. 412-413. p.

<sup>29</sup> PARÁDI József: A dualista Magyarország rendvédelmi testületei és az önkormányzatok kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, I. évf. (1991) 1. sz., 30-37. p. A tanulmány korábbi változata 1990. április 24-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzatok kapcsolata 1848-1945” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>30</sup> 1936/X. tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.

<sup>31</sup> A tűzbiztosítók jövedelmének a tűzvédelem érdekében történő megcsapolása, vagy ahogyan a kortársak fogalmaztak megadóztatása, a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség fennállása idején először 1871-ben merült fel. A Pesti nagygyűlésen NAGY Ferenc a temesvári tűzoltók képviselője vetette fel a témát. Az elvi előzmények azonban a XVIII. századig nyúlnak vissza. TORKOS János Győr megyei táblabíró 1792-ben már röpiratot adott ki, melyben azt indítványozta, hogy az elemi csapások károsultjainak segítése érdekében a lakosságot évi egy garas fizetésre kellene kötelezni. Az ily módon befolyó 300 000 Ft összegből nemcsak a károsultakat lehetne kárpótolni, hanem kölcsönözni is lehetne.

Az első tűzkárbiztosítási egyesületek azonban a XIX. században önkéntes alapon szerveződtek. (Marosszéki Tűzkármentesítő Egyesület 1842, Tiszamelléki Tűzkár Biztosító Társaság 1847, stb.).

A NAGY Ferenc által felvetett téma azonban lekerült a napirendről, mivel az a felfogás került előtérbe, hogy a tűzoltó egyesületek önkormányzati segélyezését célszerű szorgalmazni, illetve a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség országos hatáskörű általános tűzkárbiztosító társaságot alapítson. Az általános tűzkárbiztosító társaság alapító tőkét azonban nem sikerült összeszedni.

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1874. évi soproni nagygyűlésén a téma Dr. LINDNER Gusztáv nagyszombati tűzoltóparancsnok javaslataként úgy merült fel, hogy a tűzbiztosító társaságokat az állam kötelezze a rokkant tűzoltókat segélyező alap létrehozására. JOKUS Ottó zágrábi tűzoltóparancsnok pedig azt indítványozta, hogy – mivel az országos hatáskörű általános tűzbiztosító társaság felállítására tett kísérlet nem koronázta siker – önkormányzatoként kellene ilyen társaságokat létrehozni.

Az indítványokat azonban nem sikerült a gyakorlatba átültetni. Az 1876. évi aradi nagygyűlésen RÖSCH Frigyes a Soproni Önkéntes Tűzoltó Egyesület főparancsnoka a biztosító társaságokkal való tárgyalást szorgalmazta annak érdekében, hogy azokon a településeken, ahol önkéntes tűzoltó társaságok működnek a biztosítótársaságok az első évi bruttó bevételük 1%-át a Magyar Országos Tűzoltó Szövetségnek engedjék át.

A tűzkárbiztosító társaságok – miután érdekelték voltak a jövedelmük megosztására irányuló kísérletekben – a komolyabb nyereségkiesés megelőzése céljából 10 000 Ft. tőkét alapítványt hoztak létre a sérült tűzoltók segélyezése céljából 1879-ben.

Ez a gesztus azonban nem elégítette ki a tűzoltókat. Az 1880. évi pozsonyi nagygyűlésen a szatmárnémeti tűzoltók küldöttei ismét felvetették a tűzoltók és a tűzbiztosító társaságok viszonyának rendezési témáját. A nagygyűlés azonban nem tartotta időszerűnek a téma érdemi megtárgyalását.

A téma azonban ismét felbukkant, mégpedig a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1882. január 2-i központi választmányi ülésén, ahol RÖSCH Frigyes azt indítványozta, hogy a szövetség kezdeményezze a belügyminiszternél a kényszer tűzbiztosítást. RÖSCH Frigyes nem hagyta a témát elhalni. Gróf CZIRÁKY Béla elnöki programjának kapcsán ismertette elképzeléseit. A tűzbiztosító társaságok bruttó bevételük 2%-át fordítsák tűzrendészeti feladatok finanszírozására. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnöke gróf CZIRÁKY Béla pártfogolta RÖSCH Frigyes indítványát. A kezdeményezésük felkeltette a belügyminiszter érdeklődését is, aki 1884. augusztus 9-i leiratában arról értesítette a szövetséget, hogy a témában értekezletet kíván összehívni, amelyre meghívja a szövetség küldötteit is. Természetesen a tűzkárbiztosítók sem maradtak tétlenek. Élénk sajtókampányba kezdtek a koncepció ellen. A korabeli számítások szerint ugyanis a megcélzott 2% évente hozzávetőlegesen 160 000 forintot tett volna ki. Végül is 1883 november 15-én RIBÁRY József miniszteri tanácsos elnökségével sor került az anketára, ahol a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség küldöttei kifejtették álláspontjukat. Az anketát azonban nem követte törvényjavaslat beterjesztése az országgyűlésen.

1889. június 29-én újra létrejött egy anket, melynek nyomán nem került sor ugyan a tűzbiztosító társaságok célirányos megadóztatására, azonban a kormányzat kiegészítette a hatályos tűzrendészeti rendeletet és létrehozták a tűzoltók segélyező-pénztárát.

Ezen intézkedések ugyan hasznosak voltak, de nem tántorították el a tűzoltókat az eredeti elképzelésüktől. A brassói tűzoltó testület 1893. június 29-i központi választmányi ülésén beterjesztett javaslata nyomán a szövetség törvényjavaslatot dolgozott ki, amely FIATH Miklós földművelésügyi minisztériumi tanácsos 1891-ben készített memorandumában lefektetett elveken nyugodott.

A tűzkárbiztosítási téma végül is 1893 őszén merült fel az országgyűlésen, amikor FILTSCH József erdélyi képviselő vetette fel sikertelenül a szövetség által szorgalmazottakat az 1894. évi költségvetés tárgyalása során.

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1896. évi milleniumi nagygyűlésén is foglalkoztak a témával, ifj. KADÁR Henrik hódmezővásárhelyi tűzoltóparancsnok interpretálásában.

A kudarcok nyomán a szövetség taktikát változtatott. Dr. ÓVÁRY Ferenc szövetségi alelnök mozgalmat indított annak érdekében, hogy a törvényhatóságok felirattal forduljanak a képviselőházhoz a tűzkárbiztosítási témában. A szövetség pedig elképzeléseit felterjesztette a belügyi tárcahoz. 1898-ban KOMJÁTHY Béla országgyűlési képviselő ismét felvetette a kérdést a Pénzügyi Bizottságban, amelyet azonban PERCZEL Dezső belügyminiszter elutasított.

A XX. század elején – mivel a központi kormányzat nem bizonyult partnernek a tűzkárbiztosítók magadóztatása tárgyában – a szövetség figyelme az önkormányzatok felé irányult. KÓNYA Imre kecskeméti tűzoltóparancsnok kezdeményezte, hogy törvényhatóságoként hozzanak létre hatósági tűzkárbiztosítót.

Az 1901. évi képviselőválasztások alkalmával a szövetség valamennyi párthoz körlevelet intézett a tűzkárbiztosító intézetek megadóztatásáról és a tűzrendészeti törvény megalkotásának a szükségességéről.

Végül is SZÉLL Kálmán belügyminiszter ígéretet tett az ügy elintézésére és arra kérte a szövetséget, hogy a vonatkozó európai gyakorlatról készítsen tájékoztatót.

A szövetség ismertetőjét 1902. június 7-én terjesztette fel a belügyminiszternek. Ebben leírták, hogy Európai államainak többségében a tűzkárbiztosító társaságok kötelesek bevételeik egy részét tűzrendészeti fejlesztésre átadni (Bajorországban 5%, Ausztria tartományaiban átlag 10%, stb.). A Magyar Királyság tekintetében a célszerű arányt a szövetség 2%-ban javasolta megállapítani, amely akkor 500 000 korona lett volna.

A felterjesztés hírére azonban a tűzkárbiztosítók is aktivizálódtak. A Magyar Királyság és az Osztrák Császárság területén működő tűzkárbiztosítók közös delegáció meghallgatását kérték a magyar kormány minisztereinél, és memorandumban igyekeztek bizonyítani a Szövetség álláspontjának káros ökonómiai hatásait. Végül a kormányzat a tűzkárbiztosítók megadóztatásának témáját a tűzrendészeti törvény létrehozásával kötötte össze. A tűzrendészeti törvény kialakítását azonban más témakörök előzték meg. A szövetség kezdeményezésére ugyan BÖLCS Gyula miniszteri tanácsos kidolgozott egy tűzrendészeti törvénytervezetet, de az nem került az országgyűlés elé.

Egyes törvényhatóságok (Budapest, Kecskemét, Versec, Fejér vármegye stb.) szabályrendeletet alkottak ugyan a tűzkárbiztosító társaságok helyi jövedelmeinek megadóztatásáról, amit azonban a kormány nem hagyott jóvá. Ily módon a XX. század elejére a tűzkárbiztosító társaságok megadóztatásának témája túlnőtt a Magyar Országos Tűzoltó Szövetségen, azt az önkormányzatok is pártolták. 1911-ben Dr. SZAUTER Ferenc Győr törvényhatósági jogú város polgármestere a magyar városok kongresszusa elé vitte a témát. Érvelésében precedensként hozta fel az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak betegség esetén és baleset esetére való biztosítás tárgyában hozott 1907/XIX. tc.-t.

1912-ben a jegyzők is elkötelezték magukat a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség álláspontja mellett, amikor a Községi és Körtjegyzők Országos Egyesülete kérvényt intézett a képviselőházhoz a szövetség álláspontjának akceptálása érdekében.

A világháború és az 1918–1919-es forradalmak során a témakör háttérbe szorult. 1921. októberében azonban a belügyi tárca tűzrendészeti ankétot szervezett, amelyre a tűzoltók és a tűzkárbiztosítók képviselőit is meghívták. A biztosítók elvi állást foglaltak abban a tekintetben, hogy nincs kifogásuk a tűzrendészet költségeinek érdekeltségi alapú fedezése ellen. A tűzkárbiztosító társaságok hajlanak arra, hogy a tűzrendészet finanszírozásához hozzájáruljanak. Elzárkóznak azonban attól, hogy ezen kiadásokat kizárólag a biztosító társaságokra terheljék. A téma azonban gróf RÁDAY Gedeon belügyminiszter felmentésével lekerült a napirendről.

1925-ben – a főváros sürgetésére – a belügyminiszter elvben hozzájárult ahhoz, hogy a tűzoltási járulékot életbe léptessék a biztosítottakra való terhelés formájában. A járulék mértékét a belügyminiszter 10%-ban limitálta. Ez azonban csupán nem kötelező formájú lehetőség volt. Hajdú vármegye 1927-es feliratában arra kérte a miniszterelnököt, hogy valósítsa meg a tűzkárbiztosító társaságok kötelező és általános megadóztatását. 1928-ban a belügyminiszter leiratban kérte a Magyar Országos Tűzoltó Szövetséget arra, hogy fejtse ki álláspontját a tűzkárbiztosító társaságoknak a tűzrendészeti kiadásokhoz való hozzájárulása érdekében történő megadóztatása tárgyában.

Végül a téma 1936-ban zárult, amikor a tűzrendészeti fejlesztésről szóló 1936/X. tc. 9 §-ban kötelező formában előírták a tűzbiztosító társaságok számára – a biztosítottakra át nem hárítható módon – tűzrendészeti járulék fizetését jövedelmük 1 és 2%-a értékében, a belügyminiszter éves pontosítása szerint. A járulék adó módjára volt behajtható.

Vö. 5. sz. jegyzet 447-456. p.

<sup>32</sup> 1871/XXXIX. tc. a vízszabályozási társulatokról.

<sup>33</sup> 1868/LV. tc. a kisajátításról.

<sup>34</sup> 1871/XL. tc. a gátórségről.

<sup>35</sup> Gátvédelmi szabályzat a halásztelki gáttársulat részére. 1876. november 1-én írta alá a társulat képviselője, gróf BOLZA István, melyet az irányító tárca képviselőjében 1877. január 6-án PÉCHY Tamás hagyott jóvá. A szabályzat az 1877. évi Magyarországi Rendelet Tárában jelent meg, 16-19. p.

<sup>36</sup> 1914/XL. tc. a hatóságok büntetőjogi védelméről.

<sup>37</sup> - 1871/XL. tc. a gátrendőrségről. 11.§.;

- 1840/IX. tc. a mezei rendőrségről. 9.§.

<sup>38</sup> Loc. cit.

<sup>39</sup> 1871/XL. tc. a gátrendőrségről. 15-16.§.

<sup>40</sup> Gátvédelmi szabályzat. 24.§. Magyarországi Rendelet Tára 1877. év 731. p.

<sup>41</sup> 1875/XXI. tc. a vadászatnak és vadászatra használható fegyvereknek a megadóztatásáról.

<sup>42</sup> 34 021/1876. PÜM. r. a gátörök löfegyvereinek adómentessége tárgyában.

<sup>43</sup> IHRING Dénes: *A magyar vízszabályozás története*. Budapest, 1973, Országos Vízügyi Hivatal, 385-391. p.

<sup>44</sup> A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság területén 12 000 fő rendőr és 12 000 fő csendőr teljesített szolgálatot a terület-visszacsatolásokig. Az antant ugyanis a magyar haderő létszámát 35 000 főben maximalizálta, és megfosztotta a nehézfegyverzettől stb. Ezzel szemben viszont – tekintettel az 1918-1919-es forradalmakra – a rendvédelmi testületek létszámát a világháború előtti szinten hagyta. Ezt a lehetőséget a korabeli vezetés kihasználta. A rendvédelmi erők rejtésében igyekezett honvédelmi erőket és eszközöket elrejtetni. Vö. 1. sz. jegyzettel. 101-136. p.

<sup>45</sup> SCHMIDT Elek: *A vízszabályozás fejlődése és jelen állása Magyarországon*. Budapest, 1929, Egyetem Nyomda, 1-8. p.

<sup>46</sup> - 1569/XXI. tc. Pozsony és Komárom vármegyék munkája felének a szigetbe áttétele a Duna víztorkolása gátjaihoz és töltéséhez;

- 1613/XXVII. tc. hogy a Tisza és más folyók kiöntése ellen töltések készítsenek;

- 1622/XLII. tc. a Duna és a Rába folyók medrének, meg az újabban készült árkoknak, biztosok útján való megvizsgálásáról;

- 1625/XV. tc. a Rába folyó eldugult medrének a megvizsgálására biztosokat neveznek ki;

- 1630/XV. tc. a Szent Korona joghatósága alá állított harminczadoknak a pozsonyi kamara alá rendeléséről, a fiók harminczadoknak megvizsgálás után történő megszüntetéséről és a zsidóknak a harminczadok haszonbérletétől való elmozdítása;

- 1635/LXIV. tc. azonképpen a Rába medre kitarításának megvizsgálására is biztosokat rendelnek ki;

- 1638/XIII. tc. a Rába folyó kitisztítására nézve az arról alkotott czikkelyt megújítják;

- 1647/LXXIX. tc. a szabad városok és a végvidékek és hajdúvárosok kapitányai az előttük perlekedőknek az ország törvényeivel megegyező jogot és igazságot szolgáltatassanak és a törvényes ügyvédvalló leveleknek helyet adjanak;

- 1655/XXX. tc. a szomszéd országokkal és tartományokkal való határigazításokra, továbbá a Rába folyó kitisztítására és a Mura mellett való töltések készítésére határidőt és biztosokat jelölnek ki;
- 1659/LXXIV. tc. a Pozsony és Komárom megyei jég-átjárások őrzésére szükséges katonaságot engedélyeznek;
- 1687/XVI. tc. a Vág és Duna folyók megvizsgálására biztosokat neveznek;
- 1715/LXIX. tc. az 1622:72-ik és 1625:59-ik törvénycikkek megújításáról s a közös épületek késedelmes kijavítói elleni eljárás módjáról;
- 1715/LXXXIX. tc. Trencsén város kérésére az 1867-ik évi 16-ik törvénycikket megújítják s annak foganatosítására biztosokat neveznek ki.
- <sup>47</sup> - 1723/XV. tc. a száraz és nem szükséges vámnak, még a folyóvizeiknek is eltörléséről s a zsidók elmozdításáról;
- 1723/LXX. tc. a haza gyermekeinek jó tanokban nevelése, s hogy az alapítványok és kegyes hagyományok, melyeket bármiképpen elhanyagoltak helyreállítandók s a nem foganatosítottak foganatosítandók;
- 1751/XIV. tc. az országban a közönségre nézve káros malmok megszüntetéséről;
- 1764-65/XIX. tc. a Garam folyó hajózhatóvá tételéről;
- 1790/LXXVII. tc. a közpolitikai és bírósági ügyeknek s más tárgyaknak melyek az országgyűlésen nem voltak bevégezhetők rendszeres kidolgozásra bizottságok rendeltetnek és megbízottak neveztetnek ki.
- <sup>48</sup> - 1807/XVII. tc. a magánosok költségén létesítendő vízművekről;
- 1836/XXV. tc. az ország köz-javát és kereskedését gyarapító magányos vállalatokról;
- 1836/XXXVI. tc. egy állandó hídnak Buda és Pest közötti építéséről;
- 1840/X. tc. a vízkezelésről és csatornákról;
- 1840/XXXVIII. tc. a Dunát a Tiszával összekötő csatornáról;
- 1867/XIII. tc. a vasutak és a csatornák építése végett létesítendő kölcsönökről;
- 1871/XXXIX. tc. a vízszabályozási társulatokról;
- 1871/XL. tc. a gátrendőrségről;
- 1874/XI. tc. a belvizek levezetése körüli eljárásról;
- 1875/VII. tc. a földadó szabályozásáról;
- 1879/XXXIV. tc. a vízszabályozási társulásokról szóló 1871. évi XXXIX. tc. módosításáról és kiegészítéséről;
- 1880/XX. tc. a Tisza és mellékfolyói mentén alakult vízszabályozó és ármentesítő társulatok és Szeged szabad királyi város részére köteendő állami kölcsönről;
- 1881/XLII. tc. az 1875/VII. tc. ármentesített területekre vonatkozó rendelkezéseinek megváltoztatásáról;
- 1882/XXVI. tc. a Temes–Béga völgyi vízszabályozási társulat ügyeinek állami kezeléséről és a Tiszavölgyet érdeklő egyéb intézkedésekről;
- 1884/XIV. tc. a Tiszának és mellékfolyóinak szabályozásáról, ezen folyók ügyeinek ármentesítéséről, úgyszintén a vízszabályozó és ármentesítő társulatok igazgatási szervezéséről;
- 1885/VIII. tc. a Duna folyam dévény-dunaradványi szakaszának szabályozásáról;
- 1885/XV. tc. a Rába és mellékfolyóinak szabályozásáról, valamint Győr város és Győrsziget községárvédelmi biztosításáról;
- 1885/XXIII. tc. a vízjogról;
- 1888/XXVI. tc. az al-dunai Vaskapunál és ottani zuhatagoknál létező hajózási akadályok elhárítása tárgyában;
- 1889/XVIII. tc. az 184-48/III. tc. módosításáról;
- 1889/XXX. tc. a magyar földhitelintézet által engedélyezendő vízszabályozási és talajjavítási kölcsönökről és némely hitelintézetek zálogleveleinek adómentességéről;
- 1892/XXXII. tc. az al-dunai Vaskapu–zuhatagon át épülő csatornának, valamint a csatornától Orsováig terjedő folyamszakasz további lemélyítése tárgyában;
- 1893/XVI. tc. a Duna folyam fajszi és Bogyiszló–Baja közötti szakaszának szabályozása;
- 1893/XVII. tc. a Rábán és mellékfolyóin az 1885/XV. tc. elrendelt szabályozás hátralévő részének befejezéséről;
- 1894/III. tc. a Tisza és Bodrog mellék-folyók szabályozásának folytatásának munkálatairól, valamint a Ferencz–csatorna tiszai torkolatának áthelyezéséről;
- 1894/XXXVI. tc. a Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt. alakításáról és állami segélyezéséről;
- 1895/XIII. tc. a Rába és mellékfolyóinak szabályozásáról szóló 1885/XV. tc. és 1893/XVII. tc. végrehajtása folytán szükséges teendőkről;
- 1895/XVI. tc. az al-dunai Vaskapu szabályozásánál felmerült pótmunkálatokról, valamint a szabályozási munka költségeinek hitelművelet útján való fedezéséről;
- 1895/XLVIII. tc. a Közép–Duna egységes szabályozásáról, valamint az ország egyéb jelentősebb folyóvizein első sorban szükséges szabályozási munkálatokról;
- 1900/XXX. tc. a közérdekű öntöző csatornák létesítése tárgyában;
- 1902/XXII. tc. a Béga csatornának a temes–bégavölgyi vízszabályozó társulat ármentesítése érdekében is szükséges rendezéséről;
- 1904/XXXIX. tc. a Rába szabályozó társulat vízrendészeti munkálatainak befejezéséről és pénzügyi viszonyainak rendezéséről;
- 1908/XLIX. tc. a vízi beruházásokról;
- 1913/IX. tc. a Béga csatornának a temes–bégavölgyi vízszabályozó társulat ármentesítése érdekében is szükséges rendezéséről szóló 1902/XXII. tc. módosítása tárgyában;
- 1913/XVIII. tc. a vízjogról szóló 1885/XXIII. tc. kiegészítéséről és módosításáról;
- 1916/XXXVI. tc. a Rábaszabályozó Társulat vízrendezési munkálatainak befejezéséről és pénzügyi viszonyainak rendezéséről szóló 1904/XXXIX. tc. módosítása tárgyában;
- 1923/XLI. tc. a mezőgazdasági művelésre alkalmas területek lecsapolásáról.
- <sup>49</sup> - IHRING: op. cit.;
- SCHMIDT: op. cit.
- <sup>50</sup> LESENYI Ferenc: *A magyar erdőgazdaság története és mai helyzete*. Budapest, 1936, Pátria.
- <sup>51</sup> - 1879/XXXI. tc. Erdőtörvény.

- 1935/IV. tc. az erdőkről és a természetvédelemről.

<sup>52</sup> 1873/XXX. tc. a határörvidéki lakosokat az állami államerdőségekben illető erdei szolgálalmak megvalósításáról.

<sup>53</sup> Vö. 51. sz. jegyzettel.

<sup>54</sup> 1022.393/1871. VKM. r. szolgálati utasítás a közalapítványi erdővédszemélyzet számára.

<sup>55</sup> 1879/XXXI. tc. erdőtörvény.

<sup>56</sup> Loc. cit.

<sup>57</sup> Vö. a 51.sz jegyzettel.

<sup>58</sup> Az elsőfokú erdőrendészeti hatóság a közigazgatási bizottság, a másodfokú erdőrendészeti hatóság pedig a földművelésügyi miniszter volt. Az erdőrendészeti hatóságok szakközegeik útján gyakorolták teendőiket. Az ország területét erdőkerületekre osztották, melyek élén – néhány fős segédzemélyzettel – az erdőfelügyelők álltak. A XX. század második évtizedének derekára e rendszert tovább finomították. Erdőigazgatóságokat és erdőhivatalokat is létrehoztak. Az erdőigazgatóságok az agrárminiszternek közvetlenül alárendelt szervezetek voltak. Az erdőigazgatóságok vezetői a törvényhatósági bizottságok tagjai voltak. Az erdőigazgatóságok területe és székhelye megegyezett a honvédkerületek, illetve a Magyar Királyi Államrendőrség, továbbá a csendőkerületek vidéki kerületeinek körzeteivel. Ezeket tekinthetjük a mai régiók előzményeinek. Az erdőigazgatóságok az erdőfelügyelőségeket fogták össze. Az erdőfelügyelőségek vezetői a közigazgatási bizottságok albizottságainak tagjai voltak, véleményezési jogkörrel. Az erdőfelügyelőség területén fekvő állami tulajdonú erdő nagyságától függően – az erdőfelügyelőség alárendeltségében – erdőhivatalok is felállíthatóak voltak az állami erdők kezelése céljából. A diszlokációt az agrárminiszter volt hivatott megállapítani, aki – szükség esetén – erdőfelügyelőségi kirendeltségeket is létesíthetett.

- 1879/XXXI. tc. az erdőtörvényről;

- 1923/XVIII. tc. az erdészeti igazgatásról;

- 6410/1923.FM. r. az erdészeti igazgatásról szóló törvény folytatólagos életbeléptetéséről;

- 13.800/1923.FM. r. az erdészeti igazgatásról szóló törvény végrehajtásáról;

- 1935/IV. tc. az erdőkről és a természetvédelemről;

- 611/1925.FM. r. az erdészeti igazgatásról szóló törvény életbeléptetése;

- 80.400/1937.FM. r. az erdészeti igazgatás ellátására hivatott erdőigazgatások és erdőfelügyelőségek szervezetének módosítása.

<sup>59</sup> 1935/IV. tc. az erdőkről és természetvédelemről.

<sup>60</sup> 1914/XL. tc. a hatóságok büntetőjogi védelméről.

<sup>61</sup> Vö. 59. sz. jegyzettel.

<sup>62</sup> A hatósági eskü szövege a következő:

a) erdőmérnököknél:

"Esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy az erdőgazdaság és a természetvédelem érdekeit mindenhol és mindenkor híven és lelkiismeretesen szolgálni fogom; szolgálatomban a közérdeket is tekintetbe veszem; a reámrüházott jogosítványok gyakorlásánál és a reámrüházott köteleességek teljesítésénél a törvényeket, rendeleteket és a hatósági utasításokat megtartom; szolgálatomban pártatlanul és igazságosan járok el. Isten engem úgy segéljen!"

b) alerdészeknél (főerdőöröknél, erdőöröknél) és erdőkerülőknél:

"Esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy a gondozásomra bízott erdőre, annak összes tartozékaira, vad- és halállományára, a törvényes védelem alá helyezett állatokra, természeti és történelmi emlékekre, valamint mindarra, ami törvényes természetvédelem alatt áll, hűséggel és lelkiismeretesen vigyázok; mindenről, amit gondozásomra bíznak, lelkiismeretesen számat adok; szolgálati köteleességemet a törvényeknek, rendeleteknek és szolgálati utasításomnak megfelelően pontosan teljesítem; a reámrüházott jogosítványokkal nem élek vissza; a károkozókval szemben a törvény- és szolgálati utasításaim szerint pártatlanul és igazságosan járok el, a károkozókat előjáróimnak bejelentem; soha senkit alaptalanul nem vádlok és mindenben a való igazsághoz tartom magam. Isten engem úgy segéljen!"

- 1935/IV. tc. az erdőkről és természetvédelemről. 51.§.

<sup>63</sup> - 30.686/1880.FM. r. az erdőtisztek és erdőörök hatósági felelőse tárgyában;

- 19.426/1911.FM. r. a vadőri szolgálati esküről.

<sup>64</sup> - 76.866/1899.FM. r. az erdészeti államigazgatásról;

- 1935/IV. tc. az erdőkről és természetvédelemről.

<sup>65</sup> 1879/XXXI. tc. erdőtörvény.

<sup>66</sup> 1912/LXIII. tc. a kivételes hatalomról.

<sup>67</sup> Vö. 1. sz. jegyzettel. 69-71. p.

<sup>68</sup> - BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső: *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, 1942, Halász irodalmi és könyvkiadó vállalat, 15-26. p.

- REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története*. Cleveland, 1980, Árpád könyvkiadó vállalat, 30-49.

p.

<sup>69</sup> 4 220/1914.BM. r. a polgári őrségek szervezéséről.

<sup>70</sup> „Én, N.N. esküszöm az élő Istenre, hogy Őfelségéhez, apostoli királyunkhoz és Magyarország alkotmányához hű leszek. Polgárőri kötelezéseimet pontosan és lelkiismeretesen teljesítem, feladatkörömön belül adott előjárói rendelkezéseknek feltétlenül engedelmeskedem, a hivatali titkot megőrzöm. Isten engem úgy segéljen.”

<sup>71</sup> 1805/I. tc. az általános fölkelésről.

<sup>72</sup> 1808/II. tc. fölkelésnek az alább írott módon való följajlásáról.

<sup>73</sup> Vö. 1. sz. jegyzet 51. p.

<sup>74</sup> Loc. cit. 55-56. p.

<sup>75</sup> ÖRY Károly: *A rendvédelmi szervek az első világháború, az „öszirózás” forradalom és a proletárdiktatúra időszakában. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), IV. évf. (1993) 5. sz., 51. p.* A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>76</sup> NAGY Vince: *Októbertől októberig*. Gyomaendrőd, 1991<sup>2</sup>, Európa – História. /Extra Hungariam./

<sup>77</sup> ÖRY Károly: Katonapolitika és hadseregszervezet az 1918-as polgári demokratikus forradalom idején. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXIII. évf. (1970) 1-2. sz.

<sup>78</sup> PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme. *Rendvédelem-történelmi Füzetek (Acta Historica Praesidii Ordinis)*, IX. évf. (1999) 10. sz. 98-147. p. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történelmi tudományos konferenciasorozatnak „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>79</sup> 135.585/1913. BM. kr. a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozása tárgyában.

<sup>80</sup> Loc. cit.

<sup>81</sup> A fővárosban 1880-tól adtak ki évente cím- és lakásjegyzéket, melyet 1929-től a telefonkönyv váltott fel. E jegyzékben magánkutató irodára utaló jelzés 1896-tól található. BOBÁK Artúr: A magánnyomozás története. *Rendvédelem-történelmi Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX. évf. (1999) 10. sz. 19-30. p. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történelmi tudományos konferenciasorozatnak „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>82</sup> Loc. cit.

<sup>83</sup> 5.047/1919.ME. r. a rendőrségek államosítása tárgyában.

<sup>84</sup> 90.201/1914.BM. r. a magánkutatói irodák szabályozásának módosítása tárgyában.

<sup>85</sup> 99.546/1921. BM. r. a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozása tárgyában kiadott rendelet módosításáról.

<sup>86</sup> Kárpátaljára 6.800/1939. ME. r., Erdélyre a 8.450/1940 és a 90.000/1940, valamint a 155.700/1941. BM. r., délvidékre pedig a 200.200/1941. BM. rendelet vonatkozott.

<sup>87</sup> 56.923/1940BM. r. rendőrhatalom engedélyek megvonása zsidóktól.

<sup>88</sup> 458.700/1949.BM. r. a magánnyomozati tevékenység megtiltásáról.

<sup>89</sup> HENCZ Jajos: *Posta és távbeszélő története*. Budapest, 1931, Merkantil.

<sup>90</sup> CSERMENDY László – HORVÁTH Ferenc: *125 éves a magyar közlekedési hatóság 1868-1993*. Budapest, 1993, Közlekedési dokumentációs Rt.

<sup>91</sup> 1900/XII. tc. a Nagykikinda – Nagybecskerek és Szeged – Karlova helyi érdekű vasutak engedélyokiratainak egyesítése tárgyában.

<sup>92</sup> HENCZ: op. cit. 88-92. p.

<sup>93</sup> Loc. cit. 350-353. p.

<sup>94</sup> Magyar Statisztikai Évkönyv. Budapest, 1913, Országos Statisztikai Hivatal, 170-183. p.

<sup>95</sup> Magyar Statisztikai Évkönyv. Budapest, 1935, Országos Statisztikai Hivatal, 194-211. p.

<sup>96</sup> 1888/XXXI. tc. a távírda, távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről.

<sup>97</sup> Vö. 94. és 96. sz. jegyzetekkel.

<sup>98</sup> 1914/XVII. tc. a vasúti szolgálati rendtartásról.

<sup>99</sup> 1914/XVII. tc. a vasúti szolgálati rendtartásról.

8. § Eskü és fogadalom.

*Az állandó alkalmazottak szolgálati esküje a következő:*

"Én ..... esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy Ő császári és apostoli királyi felségéhez, Ő Felsége uralkodó házához, a magyar szent korona országainak alkotmányához hű maradok, a törvényeket, törvényes rendeleteket, szolgálati szabályokat lelkiismeretesen és híven megtartom, a közérdeket és a szolgálat érdekeit mindenkor szem előtt tartom, fellebbvalóim iránt engedelmességgel viseltetem és utasításait pontosan teljesítem.

A vasútüzleti rendtartás által reám ruházott tennivalókban híven, pontosan és odaadással eljárók; a vasúti üzlet biztonsága, rendessége és szabályszerűsége, nemkülönben a távíró- és távbeszélő-szolgálat szabályszerű ellátása érdekében minden lehetőt megteszek.

A mennyiben a vasúti távíró állami és magántáviratok továbbítására is felhasználnának, az erre vonatkozólag már kiadott vagy még kiadandó szabályokat is pontosan megtartom.

Örködni fogok továbbá a felett, hogy a szolgálati szabályokat és utasításokat mások is megtartsák.

A hivatali titkot megőrzöm, a vasúti hadi forgalmat illető összes ügyeket, az erre vonatkozó segédeszközöket és intézkedéseket, akár saját tapasztalataim, akár mások közlése folytán szereztem azokról tudomást, mindenkivel szemben titokban tartom és teljes erőmből meg fogom akadályozni, hogy arra nem hivatottak ezen ügyekről, illetve segédeszközökről és intézkedésekről tudomást szerezhessenek. Isten engem úgy segítsejen."

*III. Az ideiglenes alkalmazottak szolgálati fogadalma a következő:*

"Én ..... becsületemre fogadom, hogy a reám ruházott tennivalókat lelkiismeretesen teljesítem, a szolgálat érdekeit szem előtt tartom, a törvényeknek, rendeleteknek, szolgálati szabályoknak és fellebbvalóim utasításainak engedelmeskedem.

A vasútüzleti rendtartás által reám ruházott tennivalókban híven, pontosan és odaadással eljárók; a vasúti üzlet biztonsága, rendessége és szabályszerűsége, nemkülönben a távíró- és távbeszélő-szolgálat szabályszerű ellátása érdekében minden lehetőt megteszek.

A mennyiben a vasúti távíró állami és magántáviratok továbbítására is felhasználnának, az erre vonatkozólag már kiadott és még kiadandó szabályokat is pontosan megtartom.

Örködni fogok továbbá a felett, hogy a szolgálati szabályokat és utasításokat mások is megtartsák.

A hivatali titkot megőrzöm, a vasúti hadi forgalmat illető összes ügyeket, az erre vonatkozó összes segédeszközöket és intézkedéseket, akár saját tapasztalatait, akár mások közlése folytán szereztem azokról tudomást, mindenkivel szemben titokban tartom és teljes erőmből meg fogom akadályozni, hogy arra nem hivatottak ezen ügyekről, illetve segédeszközökről és intézkedésekről tudomást szerezhessenek."

<sup>100</sup> 1907/XLIX. tc. a vasúti szolgálati rendtartásról.

<sup>101</sup> 1878/V. tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és a vétségekről. 166.§.

<sup>102</sup> - 169/1868. BM. r. az országnak a Tisza és a Duna közt lévő némely alsóbb vidékén gyakrabban előfordult rablások végett szükségessé vált intézkedések tárgyában.

- 1878/V. tc. a magyar büntető törvénykönyv a büntettekről és vétségekről. 438-442.§.

<sup>103</sup> 1883/XXIII. tc. a fegyveradóról és a vadászati adóról. 5.§.

<sup>104</sup> 3.525/1896.KM. r. a vasúti örök által elkövetett bűntények vagy kihágások megbüntetése tárgyában.

#### Válogatott jogszabályok jegyzéke:

##### TÖRVÉNYEK:

- 1871/XXXIX. tc. a vízszabályozási társulatokról.
- 1871/XL. tc. a gátórségről.
- 1874/XI. tc. a belvizek levezetése körüli eljárásról.
- 1879/XXXI. tc. erdőtörvény
- 1879/XXXVI. tc. a vízszabályozási társulatokról szóló 1971/XXXIX. tc. módosításáról és kiegészítéséről.
- 1879/XL. tc. A magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról.
- 1885/XXIII. tc. a vízjogról.
- 1907/XLIX. tc. a vasúti szolgálati rendtartásról.
- 1913/XVIII. tc. a vízjogról szóló 1885/XXIII. tc. kiegészítéséről és módosításáról.
- 1914/XVII. tc. a vasúti szolgálati rendtartásról.
- 1914/XL. tc. a hatóságok büntetőjogi védelméről.
- 1923/XVIII. tc. az erdészeti igazgatásról.
- 1923/XX. tc. az országos erdei alapról.
- 1935/IV. tc. az erdőkről és a természetvédelemről.
- 1936/X. tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.

##### RENDELETEK:

- 34.021/1876. PÜM. r. a gátórok löfgyeinek adómentessége tárgyában.
- 53.720/1878. BM. r. az Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányának szakközegül elismerése tárgyában.
- 30.686/1880. FM. r. az erdőtisztek és erdőőrök hatósági felesketése tárgyában.
- 53.888/1888. BM. r. a tűzrendészeti kormányrendelet kibocsátása tárgyában.
- 82.502/1888. BM. r. a tűzoltószereknek kizárólag a hazai szakgyári cégektől leendő beszerzése tárgyában.
- 6.840/1889. BM. r. tűzi fecskendők tömlőihöz használható „Magyar Országos egységes csavar” szabványrajza és leírása tárgyában.
- 36.281/1890. BM. r. az Eckhardt-féle tűzoltó anyagok ajánlása tárgyában.
- 49.745/1891. BM. r. a tanítóképezdeki növendékek tűzoltásban elméletileg és gyakorlatilag való kiképeztetése tárgyában.
- 38.012/1895. BM. r. az országos tűzoltó tanfolyamról.
- 3.525/1896. KM. r. a vasúti örök által elkövetett bűntények vagy kihágások megbüntetése tárgyában.
- 76.866/1899. FM. r. az erdészeti államvizsgálatról.
- 29.774/1900. BM. r. a hazai tűzoltógépek beszerzése tárgyában.
- 83.860/1902. BM. r. az egységes fecskendő feltételei tárgyában.
- 19.426/1912. FM. r. a vadóri szolgálatról.
- 135.585/1913. BM. r. a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozása tárgyában.
- 4.220/1914. BM. r. A polgári őrségek szervezéséről.
- 90.201/1914. BM. r. a magánkutató irodák szabályozásának módosítása tárgyában.
- 99.546/1921. BM. r. a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozása tárgyában kiadott rendelet módosításáról.
- 230.000/1925. BM. r. a tűzrendészetről alkotott 53 888/1888. BM. r. kiegészítése és módosítása tárgyában.
- 254.300/ 1928. BM. r. a tűzoltó tisztképzés tárgyában.
- 249.793/1929. BM. r. a tűzoltótiszt hallgatók fegyelmi szabályzata tárgyában.
- 251.974/1929. BM. r. a tűzoltótiszt hallgatók vizsgarendjének a tárgyában.
- 180.000/1936. BM. r. a tűzrendészeti törvény végrehajtásáról.
- 80.400/1937. FM. r. az erdészeti igazgatás ellátására hivatott.
- 2.000/1938. BM. kr. a helyszíni bírságolásról.

#### Melléletek jegyzéke:

##### *I. sz. melléklet*

A magyar rendvédelem állami és civil szektorában foglalkoztatottakra eső lakosság és terület a századelőn és a terület-visszacsatolásokat követően. .... 87

##### *II.sz.melléklet.*

A közhatósági jogkört gyakorló civil személyek létszáma a magyar rendvédelemben 1867-1945. .... 87

I. sz. melléklet

**A magyar rendvédelem állami és civil szektorában foglalkoztatottakra eső lakosság és terület a századelőn és a terület-visszacsatolásokat követően**

Állami és civil rendvédelmi testületek létszáma	Dualizmus idején	A két világháború közötti időszakban	Megjegyzés
Állami és önkormányzati	32 778 fő	36 045 fő	
Civil	94 500 fő	22 500 fő	
<b>Összesen</b>	<b>127 278 fő</b>	<b>58 545 fő</b>	
Egy fő állami rendfenntartóra eső terület	8,60 km <sup>2</sup>	2,58 km <sup>2</sup>	
Egy fő civil rendfenntartóra eső terület	3,00 km <sup>2</sup>	4,13 km <sup>2</sup>	
<b>Összességében egy rendfenntartóra eső terület</b>	<b>2,23 km<sup>2</sup></b>	<b>1,59 km<sup>2</sup></b>	
<b>Lakosság</b>	<b>18 400 000 fő</b>	<b>8 000 000 fő</b>	
Egy fő állami rendfenntartóra eső lakosok száma	561 fő	222 fő	
Egy fő civil rendfenntartóra eső lakosok száma	195 fő	355 fő	
<b>Összességében egy fő rendfenntartóra eső lakosok száma</b>	<b>145 fő</b>	<b>137 fő</b>	

Forrás: - PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris, 68-135. p.

- *Magyar Statisztikai Évkönyv*. Budapest, 1913, Magyar Statisztikai Hivatal, 182-183. p., 178-179. p., 182-183. p.

- *Magyar Statisztikai Évkönyv*. Budapest, 1935, Magyar Statisztikai Hivatal, 178-179. p., 194-199. p., 221. p.

II.sz.melléklet.

**A közhatalosi jogkörrel rendelkező civil személyek létszáma a magyar rendvédelemben 1867-1945.\***

Közhatalosi jogkörrel rendelkezők	A dualizmus idején	A két világháború közötti időszakban
Tűzoltók	60 000 fő	14 000 fő
Gátőrök	4 000 fő	2 500 fő
Erdőőrök	25 000 fő	4 000 fő
Pályaőrök	5 500 fő	2 000 fő
<b>Összesen:</b>	<b>94 500 fő</b>	<b>22 500 fő</b>

\* Az adatok kerekítettek.

Forrás: - *Magyar Statisztikai Évkönyv*. Budapest, 1913, Magyar Statisztikai Hivatal, 170-171. p., 178-179. p., 182-183. p.

- *Magyar Statisztikai Évkönyv*. Budapest, 1935, Magyar Statisztikai Hivatal, 178-179. p., 194-199. p., 221. p.



## PARÁDI József Rendőrség a magyar határőrizetben

Amikor felkértek a téma feltárására és bemutatására három kérdésben tartottam célszerűnek a téma terrénumát behatárolni.

*Az időszak tekintetében az 1867-től 1950-ig tartó vizsgálati intervallum meghatározását tartottam célszerűnek, annak ellenére, hogy általában 1945-tel szokták ezen időszakot zárni. A határőrizet tekintetében azonban – különösen ha a vizsgálat tartalmát is figyelembe vesszük – nem lehet eltekinteni az 1945 és 1950 közötti időszaktól sem, bár ezeknek az éveknek kétségtelenül vannak olyan jellemzői is amelyek a későbbi korszakokhoz kapcsolják a témát.*

*A téma tartalmi értelmezése vonatkozásában nem kívántam szűken értelmezve, csupán a rendőri határőrizeti szervek szerepére szorítkozni, hanem igyekeztem a katonai és rendvédelmi határőrizet közötti különbségek feltárását is megvalósítani.*

*Végezetül pedig a magyar határőrizeti hagyományok illetve a korszakok és azok jellemzőinek a bemutatását a feldolgozás lényegi részeként fogtam fel. Ezzel párhuzamosan pedig másodlagosnak tekintettem a más publikációimban már ismertetett részletkérdéseket.<sup>1</sup>*

Mielőtt a vizsgált téma részleteit taglalnánk mindenképpen szükséges néhány fogalmat tisztázni, mivel a kifejezések egyértelmű behatárolása nélkül megfoghatatlanná válik a témakör.

Világosan kell látni, hogy a határvédelem és a határőrizet két különböző tevékenység. A *határőrizet* az ország területének a határait őrzi nem katonai invázió ellen, hanem a béke időszakban felmerülő nehézségekkel szemben. *Alapvetően három részből áll a határforgalom ellenőrzésből, a határvonal őrzéséből és a határrend betartásából.*

A határvédelem az országhatárok katonai invázió vagy fenyegetettség elleni védelmét valósítja meg.

A polgári fejlődésig, a hadviselés gépesítésének kezdetéig nem vált el élesen a határőrizet a határvédelemtől. CLAUSEWITZ óta azonban a hadtudomány túlhaladottnak tekinti katonai erők állomásoztatását a határ mentén. A modern haditechnika fejlődésével alapvetően olyan eszközök terjedtek el a haderőkben, amelyek alkalmatlanok a határok őrizenében való hasznosításra. A haditechnika nélküli, csupán személyi fegyverekkel felszerelt és szétaprózottan elhelyezett katonatömeg hadiértéke pedig rendkívül alacsony. Lényegében felesleges koloncot jelent a véderőn, amely forrásokat von el a harcértékkel rendelkező alakulatok felállításától és működtetésétől.<sup>2</sup>

Először Európa nyugati felében vált el a határőrizet a határvédelemtől. *A keleti régiókban* e folyamat később a nyugati térséghez viszonyított archaikus társadalmi körülmények miatt. Amíg ugyanis a határ mindkét oldalán nem alakul ki konszolidált helyzet a pacifikáció tekintetében is, nem lehet a határokat katonai védelem nélkül hagyni. Amíg fennáll kisebb-nagyobb fegyveres csapatok felbukkanásának a veszélye, amelyek terrorcselekményeket hajtanak végre, pusztítják a lakosságot, fosztogatnak és károsítják az épített környezetet, addig az államhatár nem maradhat katonai védelem nélkül még akkor sem, ha a szomszédos ország hadereje derékhadának támadása nem valószínűsíthető.

### A dualizmus időszaka

Mivel az *Osztrák-Magyar Monarchia* a XIX. századig a Török Birodalommal volt határos, nem lehetett felszámolni a Katonai Határőrvidéket, habár az már az 1848–1849-es magyarországi forradalom és szabadságharc nyomán meglehetősen foghíjassá vált. A XIX. században azonban a román fejedelemségek és a szerb királyság kialakulásával az Osztrák-Magyar Birodalom és a Török Birodalom között ütköző államok keletkeztek. A török portyázások közvetlen veszélye elmúlt. A külpolitikai változások mellett a belpolitikai helyzet is megváltozott. A kiegyezéssel ugyanis időszerűtlenné vált az a teória mely szerint a lázadásra hajlamos magyar populáció hátában császárhű katonai erőt kell tartani a felkeléstől való elriasztás, illetve annak felszámolása érdekében.

Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságában tehát a kiegyezés nyomán kiépülő nemzeti polgári állam részeként alakult ki a magyar polgári határőrizet. A haderő részét képező katonai határőrvidék feloszlását követően nem rögtön került sor a Magyar Királyi Határrendőrség létrehozására. Kezdetben a magyar kormány nem kívánt önálló határőrizeti testületet létrehozni. A határőrizeti teendőket a rendvédelmi szervezetek határ mentén állomásozó részei látták el. Mindegyik testület az alapfeladatához a legközelebb álló tevékenységet végezte. Igaz nem is volt szükség a teljes határ őrzésére, hiszen az Osztrák-Magyar Monarchia belső határai nyitottak voltak. Azok ugyanis úgy működtek, mint napjainkban az Európai Unió belső határai. A határok őrizenére kizárólag ott volt szükség, ahol a Magyar Királyság határai egybeesetek az Osztrák-Magyar Monarchia határaiival.

A dualizmus kezdetén a zöld határőrizeti teendőket a Magyar Királyi Pénzügyőrség határmenti szakaszai, a határforgalom ellenőrzését a „határkapuhoz”<sup>3</sup> legközelebb eső városi rendőrség kikülönített részlege, míg a határrenddel kapcsolatos feladatokat a határmenti szolgabírói kirendeltségek látták el. Ez a rendszer azonban a Magyar Királyságnak az Osztrák-Magyar Monarchia határaival egybe eső szakaszán működött. Magyar Királyságnak az Osztrák-Magyar Monarchia társországaival érintkező határszakaszain ilyen határőrizeti rendszerre nem volt szükség. A hetvenes évektől a határforgalom ellenőrzési teendőihez csatlakoztak a vám- és adóhivatalok szétválásával önállósuló vámhivatalok. Ez a fajta felállítás lényegében tükrözte a korabeli nyugat-európai helyzetet azzal a különbséggel, hogy ahol csendőrség is működött ott csendőri erők valamilyen formában részt vettek a határok őrizetében. Nyugat-Európában napjainkban is hasonló a helyzet. 1891-től – a lakosság erőteljes igénye nyomán – megerősítették Magyarországon is a határőrizeteket. Bevonták a határőrizeti szolgálatba a Magyar Királyi Csendőrséget.<sup>4</sup> A Magyar Királyi Csendőrség feladatát lényegében az úgynevezett zöld határőrizetben való részvétel és a kishatárforgalom ellenőrzése, valamint a távolsági határátkelőhelyek – ahol a személy- és áruforgalom ellenőrzése folyt – működésének fegyveres biztosítása alkotta. A határszéli csendőrség csapatainak a „zöld határőrizet”-be való bevonásával e tevékenység kétlépcsősé vált. Az egyik lépcsőt a Magyar Királyi Pénzügyőrség határmenti szakaszai, a másik lépcsőt a határszéli csendőrség őrszei alkották.

A kormány a Magyar Királyi Csendőrség szervezetének egy részét átalakította és a határőrizeti feladatokra specializálódott teendőkkel látta el. Ez volt a határszéli csendőrség, amely a határőrizetben résztvevő szervezetek közül a legnagyobb számú élőrővel és a legkiterjedtebb határszolgálati kompetenciákkal rendelkező szervezetté vált. Ezzel a határőrizet átkerült a belügyi tárca közvetlen irányítása alá.

A Magyar Királyság társadalmi gazdasági viszonyai fejlettebbek voltak a vele határos román és szerb területekénél. A dualizmus időszakában a különbség fokozódott, hiszen Magyarország Európa egyik leggyorsabban fejlődő területe volt. Csupán Németország mutatott fel a magyarnál gyorsabb fejlődést. Szükségessé vált az elért eredmények és a további fejlődés lehetőségeinek védelme. Ez a védelem nem katonai, hanem rendvédelmi erőt igényelt. Katonai fenyegetés nem lépett fel a szomszédos országok részéről az Osztrák-Magyar Monarchiával szemben. Kieleződtek azonban a gazdasági, kulturális és politikai ellentétek.

Románia és az Osztrák-Magyar Monarchia, illetve Szerbia és az Osztrák-Magyar Monarchia között úgynevezett vámháborúra is sor került. Az illegális és ellenőrizetlen határforgalom veszélyeztette az erdélyi termelési feltételek egy részét elsősorban az állattenyésztés tekintetében. A magyar állam területi egysége ellen irányuló államellenes felforgató propaganda is átözlött a kevésbé ellenőrzött határokon.

A magyar állam vezetése ebben a helyzetben szükségesnek látta, hogy megerősítse az országhatárok őrizetét. Érdekes helyzet elé került a magyar vezetés. A kiegyezés nyomán ugyanis lebontották az elavult katonai határőrvidék szervezetét. A térséget integrálták a polgárosodó Magyarország viszonyai közé. A Magyar Királyság területén is megteremtették a nyugat-európai rendszerű határőrizeteket. Szembekerültek azonban egy olyan problémával, ami a Lajtán túli területekre nem volt jellemző, és amire nem jelentett megoldást a korábbi gyakorlathoz, a katonai határőrvidékhez történő esetleges visszatérés sem.

Erre a kihívásra a magyar kormány válasza a határrendőrség létrehozása volt. A Magyar Királyi Határrendőrség a magyar határőrizet rendszerében olyan elemnek bizonyult, amely Európa keleti és nyugati részében egyaránt ismeretlen volt. Létét az a sajátos helyzet inspirálta, amely Magyarországnak a fejlettebb és a kevésbé fejlett régió határán való elhelyezkedéséből adódott.<sup>5</sup>

Megítélésem szerint a dualista Magyarországon a Magyar Királyi Határrendőrség létrehozásával nem hoztak létre önálló határőrizeti modellt. A magyar határőrizet továbbra is a nyugati típusú határőrizet része maradt. Csupán kiegészítették szerkezetét egy olyan elemmel, amely az ország „végvár” helyzetéből következett.

A Magyar Királyi Határrendőrség mérsékelt létszámú szervezet volt. Mintegy 480 fővel működött. A háború alatt felduzzasztott létszáma sem haladta meg a 600 főt. Méretéből adódóan eleve alkalmatlan volt arra, hogy valamennyi határőrizeti teendőt átvegye. Nem is ezzel a céllal hozták létre a szervezetet. A Magyar királyi Határrendőrség a határőrizeti feladatok ellátásából a távolsági határforgalom és a határrend ellenőrzésével vette ki konkrétan a részét, kiváltva ezzel a szolgabírói kirendeltségeket és a határmenti városok rendőrségeinek kikülönített útlevéllenőrző részlegeit.

Sokkal fontosabb volt azonban az a kompetenciarendszer, amellyel a területet felruházták. A határrendőrség feladatát képezte a határőrizetben résztvevő szervezetek tevékenységének koordinálása

és szakmai felügyelete. Koordinációs és szakfelügyeleti joggal rendelkezett tehát a határszéli csendőrség, a Magyar Királyi Pénzügyésrség határmenti szakaszai, a vámhivatalok, a humán- és mezőgazdasági határegészségügyi állomások, a határmenti erdőhatóságok vonatkozásában.<sup>6</sup>

Ez azt jelentette, hogy 1357 fő csendőrt, mintegy 450 főnyi pénzügyőrt és 350 főnyi fegyveres erdőhatósági személyt felügyelt és koordinált folyamatosan munkájukat határőrizeti feladataik ellátása kapcsán. A felfegyverzett közel 2157 fő mellett azonban 251 főnyi vámhivatali alkalmazott, 39 fő vesztegintézeti és 72 fő egészségügyi állomási munkatárs is részt vett a határőrizeti szakfeladatok ellátásában.

A Magyar Királyi Határrendőrségnek azonban joga volt bevonni a határmenti vármegyék területén működő önkormányzati és állami rendvédelmi testületeket is határőrizeti feladatok ellátásába a vonatkozó törvényben előírt feltételek esetében. Ekkor további 897 fő rendőr 2040 fő csendőr volt mobilizálható határőrizeti tevékenységre. Ez a létszám a mintegy 12000 főnyi magyarországi rendőrségnek a 7,475%-át tette ki, a 12000 főnyi csendőrségnek pedig a 17%-át.<sup>7</sup>

Lényegében ez a felállítás működött a háborús időszakban is mivel a magyar rendvédelmi szervezetek a kivételes hatalom időszakában sem kerültek a haderő alárendeltségébe. Ez alól kizárólag a hadművelési területtel nyilvánított térségek voltak kivételek. Ezekben a területeken az úgynevezett katonai határőrizet irányítását a határszéli csendőr erők vették át mindaddig amíg a haderő reguláris csapatai el nem foglalták helyüket a határ mentén.

Összességében tehát a dualizmuskori magyar határőrizet rendvédelmi vonatkozású fejlődési tapasztalataként elmondható, hogy:

- A Magyar Királyi Határrendőrség felállítása a Magyar Királyságnak a gazdasági, kulturális és politikai érdekszférák határán történő elhelyezkedéséből fakadt.

- A határrendőrség létrehozásával a Magyar Királyság határőrizete nem szakadt le a nyugati típusú határőrizeti modelltől, hanem annak egy speciális elemévé vált.

- A határőrizet egésze és abban a határrendőrség működésének közigazgatási koncepciója nem arra épült, hogy a határőrizeti feladatok mindegyikét, vagy annak többségét ellátó komplex határőrizeti szakszerv alakuljon ki. A magyar határőrizeti filozófia – összhangban az Osztrák-Magyar Monarchia és Európa nyugati felének gyakorlatával – alapja az volt, hogy a rendvédelmi testületek határmenti szervezetei lássák el azon határőrizeti részfeladatokat, amelyek alaptevékenységükkel harmonizálnak. A Magyar Királyi Határrendőrség csak részt vett ezen feladatok ellátásában, illetve koordinálta a testületek határőrizeti teendőit, szükség esetén tágabb erőket is bevonva a határőrizetbe.

- A magyar határőrizet háborús időszakban sem került a haderő felügyelete alá, a hadművelési területtel nyilvánított térségek kivételével. Békeidőszakban pedig a határőrizeti erők függetlenek voltak a véderőtől. Ezzel szemben a határőrizeti részfeladatok a közigazgatás határmenti szervezeteinek szerves részévé váltak.

- A határőrizet a pénzügyi tárca kompetenciájából átkerült a belügyi tárca fennhatósága alá. Kezdetben a belügyi tárca a kor legkiválóbb rendvédelmi testülete a csendőrség közvetítésével kísérelte meg a határőrizeti feladatkör átfogását és irányítását. Később azonban önálló határőrizeti szervezet felállítása mellett döntött, melynek hatáskörébe vonta a csendőrség határőrizeti feladatokra specializált részét is.

**A dualizmuskori rendvédelmi fejlődés eredményeként tehát a magyar határőrizet:**

1. nem honvédelmi, hanem rendvédelmi tevékenységként valósult meg és épült be a közigazgatásba;
2. ebből adódóan a magyar határőrizeti modell a nyugati típusú határőrizet részét képezte;
3. önálló országos hatáskörű rendvédelmi testületet a Magyar Királyi Határrendőrséget hoztak létre a szakterület felügyelete és irányítása céljából, mivel a határőrizet más közbiztonsági feladatoknak alárendelve nem működött kielégítően.

### **A két világháború közötti időszak**

A két világháború közötti időszak magyar határőrizetét illetően a korszak rendvédelmét és ezen belül a határőrizetet felületesen ismerőktől származó téves interpretációt célszerű legelőször megcáfolni. Nevezetesen arról van szó, hogy a magyar határőrizet ekkor sem volt katonai határőrizet, azonban a trianoni békediktátum káros következményeit a magyar vezetés oly módon kísérelte meg mérsékelni, hogy a magyar határőrizeti testületet álcaszervezetként használta a haderő csapatainak a rejtésére.

A trianoni békediktátum a történelmi Magyarország  $\frac{2}{3}$ -át, lakosságának a felét elcsatolta az országtól. Olyan területeket is elválasztottak a Magyar Királyságtól amelyek nem csupán gazdaságilag kapcsolódtak szervesen a trianoni határokon belül maradt országrészhez, hanem az ott élő etnikum többsége is magyar volt. A korabeli magyar társadalom nem tudta túltenni magát a békediktátum pasz-

szusain. A békediktátumba olyan passzusokat építettek be amelyek eleve kudarcra ítélték a magyar haderő fellépését. Az ország haderejét 35 000 főben maximálták, és lényegében megfosztották a nehéz fegyverzettől, valamint eltörölték a kötelező sorkatonai szolgálatot.

Hamar kiderült azonban, hogy hivatásos állományú katonának senki sem jelentkezik. Ezért az entente hallgatólagosan kénytelen volt beleegyezni abba, hogy úgynevezett kényszertoborzással pótolják a hiányzó személyi állományt. A kényszertoborzás „fából-vaskarika” volt, hiszen a gyakorlatban sorozást jelentett. Az ily módon legalizált sorozást pedig a magyar állam arra használta fel, hogy megszervezze a sorköteles népesség nyilvántartását, kiképzését és szükség esetén a mozgósítását.

A Magyar Királyság helyzete a trianoni békediktátum nyomán lényegesen megváltozott. A térség, illetve a kontinens egyik nagyhatalmának a társországból a régió kiszolgáltatott kisállamává vált. Olyan helyzetbe került, amelyben a szomszédjai egyben az ellenségei is voltak. Ezen ellenségek pedig terveket kovácsoltak arra vonatkozóan, hogy Magyarországot együttesen hogyan szállhatná meg adandó alkalommal. A csehszlovák, román és jugoszláv vezérkarok erre vonatkozóan egyeztetett terveket is kidolgoztak.

A magyar vezetés igyekezett felkészülni egy esetleges összehangolt kisantant támadás ellen. A védelmi stratégiának három lényegi pontja volt.

- Még időben kívánták mozgósítani a lakosság hadra fogható részét, mielőtt a kisantant csapatok megszállnák az ország nagy részét.

- Az ipari gócpontokat a lehető leghosszabb ideig magyar kézen szerették volna megőrizni. Ezek ugyanis fokozottan veszélyeztetett helyzetbe kerültek, mivel a határok az ipari centrumok tőszomszéd-ságába kerültek.

- Le kívánták lassítani az ellenséges előrenyomulás ütemét, és diplomáciai útra szerették volna terelni a konfliktust, hogy viszonylag kedvező pozícióból diplomáciai úton rendezhessék a kialakult helyzetet. Ez volt ugyanis az egyetlen rendezési alternatíva, mivel a szomszédos országok hadereje egyenként is a magyar honvédség többszöröse volt.

E védelmi stratégia egyik legfontosabb előfeltétele az volt, hogy a várható ellenséges támadás ütemét mérsékeljék. Erre azonban a 35000 fős létszámú haderő alkalmatlan volt. Ezért új önálló határőrizeti szervezetet hoztak létre, amely terület fedésében rejtették el a hivatalos haderő feletti véderő jelentős részét. Lényegében a valóságos magyar haderő  $\frac{1}{3}$ -a a Magyar Királyi Vámőrség<sup>8</sup>, majd a Magyar Királyi Határőrség<sup>9</sup> szervezetében volt elrejtve.

A haderőrejtés másik – viszonylag jelentős erő álcázására alkalmas – módszere az volt, hogy a legális alakulatokat ikrezték. Ez azt jelentette, hogy minden alakulatot duplikáltak. Az egyik a legális volt, a másik az illegális. A két alakulat sohasem tartózkodott egy helyen. Ha az egyik laktanyában volt, a másik a gyakorlótéren tevékenykedett.

A magyar rendvédelem a trianoni békediktátum következményei nyomán militarizálódott. Nem csupán arról volt szó ugyanis, hogy a rendvédelmi testületek fedésében haderőt rejtettek el. Hanem arról is, hogy a korábban a véderő kompetenciájába tartozó teendők egy része a rendvédelemhez került. Ezek elsősorban biztosítási feladatok voltak amelyeket kiváltottak a rendvédelmi testületek bevonásával, ezáltal pedig elősegítették, hogy az amúgy is csekély számú magyar véderő koncentráltan bevethető maradjon. A magyar rendvédelemhez került katonai típusú feladatok a militarizálódás irányába vitték el az érintett testületeket.

A szervezeteken belüli militáns légkört erősítette, hogy a véderőtől leszerelt tiszteket és altiszteket igyekeztek a rendvédelmi testületekben elhelyezni. Erre részben a testületek módosult feladatai miatt is szükség volt. Fontosabb volt azonban, hogy egy esetleges fegyveres konfliktus idején az országnak szüksége volt a leszerelt katonák szaktudására. Úgy gondolták, hogy a katonai szakismeret akkor amortizálódik a legkevésbé, ha az érintettek fegyveres testületi viszonyok között maradnak.

Az egész magyar rendvédelem militarizálódott. A rendőrségnél például – többek között – a páncélos kiképzést valósították meg. Mivel a haderő nem tarthatott páncélosokat, a rendvédelmi szervek számára szereztek be tömegoszlátási céllal angol gyártmányú páncélosokat. Ezeket ugyan fedélzeti fegyverzet nélkül és csökkentett terepjáró képességgel szállítottak le, mégis alkalmasak voltak arra, hogy a leendő páncélos fegyvernem tagjai ezeken kapjanak kiképzést. Az intézmény fedőneve a RUIISK, azaz a Rendőr Újoncképző Iskola volt.

A rendvédelmen belül a határőrizet végrehajtásában részt vevő testületek militarizálása tehát nem volt egyedi jelenség. A militarizáció az egész magyar rendvédelemre kihatott. A rendvédelem különböző területein azonban a militarizáció különböző formái valósultak meg. A magyar határőrizetben külön testületet hoztak létre eleve azzal a céllal, hogy a legális határőrizeti feladatok álcája alatta magyar haderő határbiztosítási csapatait rejtse el.

A magyar határőrizet e sajátos helyzetben is megőrizte azonban a nyugati típusú jellegét, azaz továbbra is a rendvédelemhez és nem a haderőhöz tartozott.

- A távolsági határforgalom ellenőrzése átkerült az államosítással egyesített magyar rendőrséghez. Lényegében a magyarországi rendőrségek állami rendőrség keretei között megvalósuló egyesülése kapcsán, a volt Magyar Királyi Határrendőrség határforgalom ellenőrzési kompetenciáit magával vitte az új szervezetbe a Magyar Királyi Államrendőrségbe. Az új testületben azonban a volt Magyar Királyi Határrendőrség szervezeti felépítését átszabták.<sup>10</sup>

- A határőrizetben korábban résztvevő rendvédelmi testületek a továbbiakban is a határőrizet részei maradtak (csendőrség, pénzügyőrség, vámhivatalok, határmenti mezőgazdasági és humán egészségügyi állomások).

- A határőrizeti feladatok ellátására egy új szervezetet állítottak fel, amely döntően a zöld határőrizeti teendőket és a felduzzadt kishatárforgalom ellenőrzési feladatokat látta el, illetve a határrenddel kapcsolatos teendőket a rendőrséggel megosztva végezte. Ez a testület nem került a haderő kompetenciájába. A testület rejtésében ugyan elhelyeztek véderő alakulatokat, azok azonban szervezetenként és a feladatrendszer tekintetében is élesen elhatárolódtak az őket álcázó szervezettől. A rejtett alakulatok gyakorlatilag a magyar haderő területileg illetékes honvéd kerületparancsnokságának az irányítása alatt álltak. A „zöld határőrizet” a dualizmus kori hagyományokhoz hasonlóan továbbra is több lépcsős maradt. Az egyes lépcsőket eltérő szervezetek valósították meg. Az első lépcsőt a Magyar Királyi Vámőrség, majd utószervezetei képezték, a második lépcsőt pedig a Magyar Királyi Csendőrség határmenti őrsői. A Magyar Királyi Pénzügyőrség érintett szakaszai a valószínű mozgási irányok mélységeiben fejtették ki tevékenységüket.

A magyar struktúrától továbbra is idegen maradt az olyan szervezet, amelyen az ország a katonai határőrvidék felszámolásával túllépett és amilyen testületek a Kárpát-medencétől keletre funkcionáltak.

Lengyelországban például a két világháború közötti időszakban kétféle határőrizeti szervezet működött. Szovjetunió irányában a haderő határőrizeti csapatneme látta el a határ biztosítását és őrzését. A többi határokon rendvédelmi szervezet látott el határőrizeti feladatokat. A Szovjetunióban a haderő csapatai látták el a határok őrzését és a határbiztosítási feladatokat oly módon, hogy nehéz fegyverzettel nem rendelkeztek. A szovjet elgondolás az volt, hogy szükség esetén nehéz fegyverzettel is ellátják a határt őrző alakulatokat.

A magyar határőrizetben fordulat 1938-ban következett be, amikor a Magyar Királyi Határőrséget – határ vadászok elnevezéssel – úgynevezett csapatnemenként beolvasztották a Magyar Királyi Honvédségbe.<sup>11</sup> Ezzel az aktussal a határbiztosító erők a határőrizetet megvalósítók fölé kerekedtek. A határőrizeti feladatrendszer és az azt megvalósító struktúra, amely tovább élt, azonban rendszer idegennek bizonyult a haderő kötelékében. A II. világháború során keletkezett elgondolások, illetve kísérletek, – a székely határőrség, valamint a délvidéki vitézi határőrség formájában – arra irányultak, hogy a határőrizet visszakerüljön a haderőtől a rendvédelemhez. Ezeket a kísérleteket azonban elsöpörték a II. világháború eseményei.

A II. világháború időszakára új honvédelmi törvény is született, amely a határőrizetet a Honvédség kompetenciájába helyezte. A törvényi szabályozás ellenére azonban a határőrizetben továbbra is részt vettek – a korábbi feladatmegosztásnak megfelelően – a rendvédelmi testületek. A különbség csupán annyi volt, hogy a Magyar Királyi Vámőrség, majd a Magyar Királyi Határőrség feladatkörét ellátó határ vadászok a Magyar Királyi Honvédség kötelékébe tartoztak.

Az összességében tehát a két világháború közötti magyar határőrizet rendvédelmi vonatkozású fejlődési tapasztalataiként elmondható, hogy:

- A háborús évek kivételével a határőrizet nem került a haderő kompetenciájába, illetve a II. világháború alatt is a határőrizetnek csupán egy része került a haderő irányítása alá.

- Nem a belső kárpát-medencei fejlődés következményeként, hanem külső behatások nyomán került ki a határőrizeti vezető szerep a határrendőrség kezéből, viszont létrejött egy új rendvédelmi szervezet a magyar határőrizet irányítására, amely azonban kezdettől fogva a határbiztosító katonai erők álcázására is szolgált.

- Az egyesített rendőrségen belül új szervezeti struktúrával tovább élt a volt határrendőrség, az előszervezet feladatköre egy részének (távolsági határforgalom ellenőrzés és részben a határrend) további megvalósításával.

- A határőrizet vezető testülete a pénzügyi tárca, majd a honvédelmi tárca alárendeltségébe került ugyan, azonban a belügyi tárcának – a határőrizetben résztvevő társ rendvédelmi testületek által (rendőrség, csendőrség) – továbbra is meghatározó kompetenciái maradtak.

- Végül is – a trianoni békediktátumnak a magyar közigazgatásra gyakorolt deformáló hatása ellenére – a magyar határőrizet közelebb állt a nyugati mintához, mint a keleti megoldásokhoz. Soha nem jött létre ugyanis azon „öszvér-szervezet”, amely a keleti típusú határőrizetet még ebben az időben is jellemezte. Nevezetesen a magyar határőrizeti feladatokat mindvégig más szervezet látta el, mint ami a honvédelmi teendőket végezte. Ez még akkor is így volt, amikor a Magyar Királyi Honvédség kompetenciájába került a határőrizet. Ekkor a határvidékeken belül elkülönített struktúrával működtek az u.n. határrendőrségek. Ez volt a korabeli elnevezése a határőrizetet ellátóknak.

***A két világháború közötti rendvédelmi fejlődés eredményeként tehát a magyar határőrizet***

**1. nem honvédelmi, hanem rendvédelmi tevékenységként valósult meg, bár – a trianoni békediktátum nyomán bekövetkező rendvédelmi militarizáció kapcsán – a katonai aspektusai felerősödtek;**

**2. a magyar határőrizet továbbra is rendelkezett sajátos, csak rá jellemző vonásokkal, azonban lényegesen közelebb állt a nyugat-európai határőrizeti felfogáshoz, mint a kelet-európaihoz, lényegében a nyugat-európai határőrizet sajátos változataként működött;**

**3. önálló országos hatáskörű rendvédelmi testület volt a Magyar Királyi Vámőrség, majd a Magyar Királyi Határőrség, amelyek ellátták a tevékenység irányító szervezetének szerepkörét, a háborús évek során ugyan a határvidéki utódtestület a honvédség alárendeltségévé vált, azonban a határőrizet feladatköre rendszer-idegennek bizonyult a véderő tevékenységében, ezért viszonylag gyorsan kiutat kezdtek keresni a honvédség szakértői ebből a helyzetből.**

**A szovjet szövetségi rendszerbe integrálódás időszaka 1945–1950**

A Szovjet Szövetségi rendszerbe integrálódási folyamatába illeszkedtek a magyar határőrizet változásai is. E téren három tényező határozta meg a változásokat.

- A szovjet rendszer lényegéből adódóan nem lehetett nyílt, hanem csakis zárt határokkal számolni, annak fenntartásához szükséges határőrizeti szervezet kialakításától pedig nem lehetett eltekinteni.

- A magyar közigazgatás változásait nem a szakmai racionalitások határozták meg, hanem a politikai hatalom megragadása, majd fenntartása érdekében alakították az állam szervezetét is.

- A folyamat végén a szovjet rendszer valamilyen adaptációját kellett megvalósítani Magyarországon is.

1945-ben a magyar határőrizet történetében másodízben hoztak létre határrendőrséget.<sup>12</sup>

Ez a határrendőrség a magyar rendvédelem átszervezése kapcsán jött létre. A Magyar Királyi Csendőrséget 1945-ben feloszlatták,<sup>13</sup> feladatkörét a rendőrség vette át.<sup>14</sup> A rendőrségen belül korábban a vidéki Főkapitányság közvetlen felügyelete alá tartozó volt határszéli rendőrség<sup>15</sup> utódként alakították ki a határrendőrséget.<sup>16</sup> A határrendőrség nem csupán kapitányságokból és kirendeltségekből állt, hanem őrsökkel is rendelkezett. Ily módon a zöldhatár-őrizet továbbra is két lépcsős maradt, ahol az egyik lépcsőt a határvidéki utódtestület, a másik lépcsőt pedig a Magyar Királyi Csendőrség határmenti őrségek helyébe lépő határrendőr őrsök képezték.

Az 1945-től 1950-ig terjedő „ki kit győz le” időszakban az állam egyes részeinek meghódítása politikai kérdés volt. Kezdetektől fogva a határrendőrség az MKP befolyása alatt állt. Nem sok idő múlva a határvidéki utódtestület is az MKP befolyása alá került annak ellenére, hogy a honvédelmi tárca nem tartozott az MKP és szövetségesei felügyelete alá és a haderőn belül sem dőlt el a hovatartozás kérdése még.<sup>17</sup> A határvidéki utódtestület MKP befolyás alá kerülését követően azonban a szervezetet jelentősen megerősítették. A negyvenes évek második felében a legerősebb fegyveres szervezetté alakult, maga mögé utasítva az ebben az időszokban még a reorganizáció előtt álló honvédséget is.<sup>18</sup>

A határőrizetben résztvevő szervezetek között a vezető szerepet a határvidéki utódtestület vették át, maguk mögé utasítva a határrendőrséget is. A határvidéki utódtestület honvédelmi tárcanak történő alárendeltsége ugyanis névleges volt. A valóságban PÁLFFY György által vezetett szervezet az MKP utasításait fogadta el. Tevékenysége pedig szoros kapcsolatban állt a Katonapolitikai Osztály és utód szervei működésével. A határvidéki utódtestületnek a társ fegyveres szervekhez viszonyított ereje díszlokációja, és az MKP-hez fűződő iszonya egyben irrealisztikussá tett eleve minden elgondolást, amely a szovjet orientált fejlődési iránytól való elszakadást szándékozta előmozdítani katonai erővel is.<sup>19</sup>

Végül is a II. Magyar Határrendőrség a szovjet típusú határőrizet magyarországi adaptációjának esett áldozatul. A határvidéki utódtestületet és a határrendőrséget is beolvasztották az ÁVH-ba.<sup>20</sup>

***Összességében*** a „ki kit győz le” röpke fél évtizedes időszakban a magyar határőrizet rendvédelmi vonatkozású fejlődési tapasztalatait elmondható, hogy:

- A határőrizet feladatrendszerében a rendőri szervezet továbbra is jelen volt, elsősorban a távolsági határforgalom ellenőrzése, részben pedig a zöldhatár őrzete és a határrend betartatása területeken a határrendőrség által.

- A vezető szerep fokozatosan került át a határrendőrségtől a határvadászokhoz. A határvadászok azonban – a két világháború közötti hagyományoknak megfelelően – két, egymás mellett, egy időben működő struktúrával rendelkeztek egy határszolgálatos szervezettel és egy karhatalmi típusú szervezettel.

- A határvadászok egyértelműen a honvédelmi tárca kompetenciájába tartoztak, sőt bizonyos időszakban a legnagyobb magyar katonai erőt jelentették.

- Mivel az MKP az államot hódította meg, nem érvényesülhetett a politikai ellenfelek irányítása alá tartozó honvédelmi tárca kompetenciája a határőrizetben. Az irányítást az MKP közvetlenül gyakorolta. Erre korábban nem volt példa.

- A szovjet típusú állam kiépítésével elhalványult a jelentősége annak, hogy a határőrizetben a rendvédelmi, vagy a honvédelmi jelleg dominál-e. Végül is a korábbiaktól eltérő modell, a szovjet minta került bevezetésre a magyar határőrizetben is.

- A második magyar határrendőrség felállítása – bár létrehozása a Kárpát medencei hagyományokban gyökerezett – eleve kudarcra ítélt kezdeményezésnek bizonyult, mivel a szovjet érdekszféra határai egységes őrzésének a kívánalma került előtérbe. Ez a fajta őrzés pedig a tevékenység célja és belső tartalma tekintetében másfajta szervezetet követelt, mint amit a polgári fejlődés fejlesztett ki Nyugat-európában és ami Magyarországon is megvalósult.

***A szovjet szövetségi rendszerbe integrálódás időszaka rendvédelmi fejlődésének eredményeként tehát a magyar határőrizet:***

*1. A nyugati típusú, már erőteljesen sajátos jegyekkel terhelt magyar határőrizet eljutott a szovjet típusú határőrizetig.*

*2. Ezzel a magyar határőrizet beilleszkedett Szovjetunió vonzáskörébe tartozó országok egységes szisztéma szerint működő határőrizeti rendszerébe.*

*3. A szovjet rendszer nem a rendvédelmi típusú szervezetek számára biztosított primátust a határőrizetben.*

## **Konklúzió.**

A magyar határőrizetben a rendvédelmi típusú szervezeteknek több korszakon átívelő vizsgálata nyomán megállapítható, hogy:

**1.** A polgári magyar állam kialakulásának részeként jött létre a polgári típusú magyar határőrizet, amelynek elválaszthatatlan része maradt a rendőri szervezet.

**2.** Amikor külső kényszerítő hatások nem érvényesültek a határőrizetben, egyértelműen a határrendőrség primátusa került előtérbe.

**3.** A magyar határőrizetet megkísérelték nem rendőri szervezet irányával is üzemeltetni a magyar polgári határőrizeti struktúra kiépítése során, hatékony megoldást azonban a határrendőrség létrehozása jelentett.

**4.** A Kárpát-medencei körülmények érvényesülése időszakában a magyar határőrizetben valamilyen formában mindig jelen voltak a rendőri szervezetek.

**5.** A magyar és a Nyugat-európai határőrizet közös jellemzője volt a határvédelemtől, a honvédelmi tárcától, a haderőtől való elszakadás.

**6.** A magyar határőrizet vezető testülete a polgári fejlődés időszakában valamilyen önálló országos hatáskörrel bíró rendvédelmi szervezet volt. E vezető szerepet a rendőrség csak kezdetben töltötte be.

**7.** A magyar határőrizetben a belső viszonyok mellett – a társ rendvédelmi szervezeteknél erőteljesebben – hatottak a külső körülmények.

**8.** A határőrizet – néhány rövid, rendkívüli körülményeket tartalmazó periódust kivéve – többé-kevésbé a belügyi tárca kompetenciájába tartozott.

**9.** A magyar határőrizetben – a nyugati típusú határőrizetnek megfelelően – nem egy rendvédelmi szervezet vett részt, hanem a honi rendvédelmi testületek összessége.

**10.** A rendvédelmi testületek közötti határőrizeti feladatmegosztás változó volt ugyan, azonban mindig az volt a jellemző, hogy a szervezetek határmenti részei az alapfeladatukhoz leginkább illeszkedő határőrizeti feladatokat látták el.

**11.** A rendőri típusú szervezetek a határőrizetben csupán rövidebb időszakban megvalósuló irányító és koordinációs tevékenységük mellett, huzamosan végezték a forgalom ellenőrzést és a határrend biztosítás teendőit.

**12.** A határőrizetet ellátó rendőri testületek tevékenysége valamilyen formában magában foglalta az érintett önkormányzatokkal és közigazgatási ágakkal együttműködést is.

Jegyzetek:

<sup>1</sup>A szerző az alábbi monográfiákat és lektorált cikkeket publikálta a magyar határőrizet története témakörében az 1867-től 1950-ig terjedő időszakra vonatkozóan:

MONOGRÁFIÁK

- PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. Budapest, 1984, Határőrség.
- Idem: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914*. Budapest, 1987, Határőrség.

TANULMÁNYOK

- Idem: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX. évf. (1982) 10. sz. 44–51. p.
- Idem: A határőrizet erői. *Belügyi Szemle*, XXXI. évf. (1983) 1. sz. 62–66. p.
- Idem: A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945-1949. In. ÁBEL László (szerk.): *A Határőrség 40 éve*. Budapest, 1985, Határőrség, 67-80. p.
- Idem: A dualista Magyarország belügyi szervei. *Belügyi Szemle*, XXXIV. évf. (1986) 4. sz. 45-50. p.
- Idem: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve; A Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI. évf. (1986) 3. sz. 541-570. p.
- GÁSPÁR László társszerzőségével: A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXX. évf. (1987) 134. sz. 131-151. p.
- Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII. évf. (1988) 1. sz. 56-92. p.
- Idem: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII. évf. (1989) 2. sz. 35-40. p.
- Idem: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatarain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV. évf. (1989) 2. sz. 177-196. p.
- GÁSPÁR László társszerzőségével: A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete a trianoni békeszerződésig 1919.08.07-1920. 06. 04. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXXIII. évf. (1990) 167. sz. 87-100. p.
- Idem: Elképzelések a határőrség korszerűsítésére. *Belügyi Szemle*, XXXVIII. évf. (1990) 1. sz. 64-71. p.
- Idem: Kivándorlás a Magyar Királyságból a két világháború között. *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, I. évf. (1990) 1. sz. 73-81. p.
- Idem: Határőrizet (1945-1949) = Határvadászok? *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, II. évf. (1991) 1. sz. 51-54. p.
- Idem: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III. évf. (1993) 4. sz. 21-50. p. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- Idem: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV. évf. (1993) 5. sz. 13-17. p. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- Idem: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, (1994) 1. sz. 4-23. p.
- Idem: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V. évf. (1994) 4. sz. 391-404. p.
- Idem: A magyar állam határőrizete a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V. évf. (1995) 6. sz. 64-75. p. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme*” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- Idem: Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendészeti Tanulmányok*, III. évf. (1994) 2. sz., 84-126. p.
- Idem: A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák-Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VIII. évf. (1998) 9. sz. 26-30. p. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 24-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században*” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- Idem: A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és vámhivatalok. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VIII. évf. (1998) 9. sz. 82-85. p. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 23-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században*” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- Idem: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII. évf. (1999) 5. sz. különszám 27-48. p. és 14 melléklet
- Idem: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 11. sz. 42-53. p. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Szabad mozgás a Kárpát-medencében*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- Idem: Határőrizet a húszas évek elején a Mura mentén. *Lendvai Füzetek [Lendavski Zveki]* XVII. évf. (2000). 17. sz. 114-131. p.



- Idem: A pénzügyőrség szerepe a dualizmuskori Magyarország határőrizetében. In. BERTA Gyula (szerk.): *Somogy megyei rendvédelem-történeti szimpózium 2001-2002*. Kaposvár, 2002, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 46-48. p. A tanulmány korábbi változata 2001. szeptemberében Kaposváron hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság „*Dél-Pannon Rendvédelem-történeti napok*” című szimpózium sorozatának 2001. évi rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Idem: A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizetében részt vevő szervezetek együttműködése a csempészet elleni küzdelemben. In. BERTA Gyula (szerk.): *Somogy megyei rendvédelem-történeti szimpózium 2001-2002*. Kaposvár, 2002, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 49-53. p. A tanulmány korábbi változata 2002. szeptemberében Kaposváron hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság „*Dél-Pannon Rendvédelem-történeti napok*” című szimpózium sorozatának 2002. évi rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Idem: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. In. BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám- és pénzügyőrség*. Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány, 74-109. p. A tanulmány korábbi változata 2003. nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Idem: A magyar határőrizet és az európai biztonság a XIX-XX. században 1867-1914. *Pécsi határőr tudományos közlemények*, III. évf. (2004) 3. sz. 123-138. p. A tanulmány korábbi változata 2004 júniusában Pécsen hangzott el a Magyar Hadtudományi Társaság Határőrizeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja által szervezett hadtudományi tudományos konferenciasorozatnak „*Magyar határelőjárás – Európai biztonság*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Idem: A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai. In. MEZEY Barna (szerk.): *Eckhart Ferenc emlékkönyv*. Budapest, 2004, Gondolat Kiadó, 357-388. p. /Jogtörténeti értekezések, 28./

- Idem: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 14. sz. 91-94. p. A tanulmány korábbi változata – német nyelven – 1999. februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat II. szimpóziumján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

- Idem: A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III. évf. (2006) 1. sz. 5-46. p. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „*Az ezeréves magyar rendvédelem*” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Idem: Útlevel és útlevelellenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15. sz. 160-169. p. A tanulmány korábbi változata 2001. november 06-án hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században*” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Idem: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15. sz. 139-159. p. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpóziumsorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Idem: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15. sz. 125-138. p. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### REGISZTRÁLT KÉZIRATOK

- Idem: *A dualista Magyarország Határőrizete (1867-1914)*. Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985. 138 p. + 24. p. melléklet

- Idem: Pécsi Akadémiai Intézet számára a határvidékre vonatkozóan a miniszterelnökség részére készített előterjesztéshez. *Határforgalom ellenőrzés és határvonal őrzés Magyarországon déli határain 1867-1945*. 1989. 94 p.

- Idem: *A magyar állam határőrizete (1920-1941)*. Hadtudományi kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet

<sup>2</sup>GÁSPÁR László: *A határőrzés története*. Budapest, 1988, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (A kiadvány publikálásának idejében Zrínyi Miklós Katonai Akadémia - ZMKA -).

<sup>3</sup>Határkapu = határatkelőhely korabeli elnevezése.

<sup>4</sup>50.341/1891 gróf SZAPÁRY Gyula belügyminiszter, báró FEJÉRVÁRY Géza honvédelmi miniszter, SZILÁGYI Dezső igazságügy miniszter, BAROSS Gábor kereskedelemügyi miniszter, WEKERLE Sándor pénzügyminiszter és gróf BETHLEN András földművelésügyi miniszter közös rendelete a határszéli csendőrség felállítására vonatkozóan.

<sup>5</sup>1903/VIII. tc. a határrendőrségről.

<sup>6</sup>91.000/1905. BM. r.

<sup>7</sup>PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris.

<sup>8</sup>6200/1931. ME. r. és a 114.400/1931. PM. körrendelet

<sup>9</sup>Hadtörténeti Levéltár HM elnöki 1/a. 1932/111 000

<sup>10</sup>5047/1919. ME. r. a magyarországi rendőrségek államosítása.

<sup>11</sup>1939/II. tc. honvédelmi törvény.

<sup>12</sup>145.389/1945. BM. r. a magyar határőrség felállítása tárgyában.

<sup>13</sup>1690/1945. ME. r. a csendőrség feloszlásáról.

<sup>14</sup> NAGY György: *A határforgalom és a határforgalom ellenőrzésének története 1945-1980*. Egyetemi doktori disszertáció (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1987.

<sup>15</sup> BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 452-459. p.

<sup>16</sup> NAGY György: *Magyarország határforgalmat ellenőrző szervezetének a szervezet feladatrendszerének, alkalmazott módszereinek változása 1945-1991*. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1993.

<sup>17</sup> GÁSPÁR László: A határőrség szervezetének és tevékenységének változásai 1948-1956. *Határőrség tudományos közlemények*, (1994) 1. sz., 48-70. p.

<sup>18</sup> ÖRY Károly: *Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1948-1956*. Budapest, 2001, BM Kiadó, 54. p.

<sup>19</sup> KESERŰ István: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában*. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1985.

<sup>20</sup> 4353/1949. MT. r. az Államvédelmi Hatóság új szervezetéről.

**PARÁDI József**  
**A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX.**  
**század második felétől a XX. század közepéig**

A magyar jog a XIX. század második felétől dinamikus – a vargabetűktől sem mentes – változásokon esett át. E változásokkal együtt formálódott a közigazgatás, annak részeként a rendvédelem. A rendvédelem egészére igaz, hogy rendkívül szorosan követte a társadalmi változásokat tükröző, dinamikusan alakuló jogi szabályozásokat.

A magyar rendvédelem reform folyamatait a kiegyezéstől a rendszerváltásig terjedő időszakban a legizgalmasabb nyomon követni. A rendiségből és a HABSBERG neoabszolútikus struktúrából kilépő Kárpát-medencei rendvédelem képezte a modern értelemben vett polgári magyar rendvédelem kiindulási alapját.

*A kiegyezéstől az első világháborúig terjedő időszak képezte a magyar rendvédelem fejlődésének első szakaszát, melyet a gyökeres átalakításhoz vezető reformok jellemeztek.*

A kiegyezéskor némileg hasonló helyzet állt elő a nemzeti rendvédelmünket illetően, mint napjainkban a rendszerváltást követően az európai közösséghez csatlakozás időszakában. Akkor is – és e sorok írójának meggyőződése, hogy ma is – a nyugathoz integrálódásunk egyik lényeges eleme a közbiztonság európai színvonalú megvalósítása.

A kiegyezést követően sem volt könnyű helyzetben az ország a közbiztonság tekintetében. A neoabszolútizmus rendfenntartó struktúrájával – mint a HABSBERG diktatúra eszközével – a lakosság nem szimpatizált. Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc rendfenntartó szervezete csupán csírájában tudott kialakulni. A rendiségi viszonyok rendfenntartási rendszerén pedig a magyar valóság már túllépett.<sup>1</sup>

A magyar rendfenntartás dualizmus kori reformja lényegében mégis e három forrásból táplálkozott. A fokozatosan kiépülő rendvédelmi szervezetek átvették a HABSBERG apparátusok szakembereit és a neoabszolútizmus szervezeteihez hasonló testületeket hoztak létre. Ugyanakkor azonban a rendfenntartás nélkülözötte az abszolútikus centralizációt. Követték azt a magyar rendi hagyományt, hogy a rend fenntartására a központi hatalom mellett regionális közösségek (nemesi, polgári) is jogosultak.<sup>2</sup>

Viszonylag hamar kiderült azonban, hogy a közbiztonság, vagy korabeli – szerintem találébb – elnevezéssel élve a közbátorság megvalósítása elsősorban pénz kérdése. A rendezett tanácsú és a törvényhatósági jogú városok esetében a település populációja általában elérte azt a kritikus létszámot, melynek adóbevétele elegendőnek bizonyult ütőképes városi rendőrség finanszírozására. A falvak esetében azonban a helyzet más volt. Ezért vidékre kiterjedő hatáskörrel 1881-ben felállították a magyar csendőrséget.<sup>3</sup> Ezen testület működését már a központi költségvetés finanszírozta és a kormány közvetlen alárendeltségében állt, szemben a rendőrségekkel, amelyeket a városi tanácsok finanszíroztak és a városi előljáróknak tartoztak felelősséggel. A kormány csak törvényességi felügyeletet gyakorolhatott. Ezen jogkörüket ugyan a kormányok igyekeztek gyarapítani, de alapvetően a dualizmus időszakában a helyzet nem változott. A közigazgatási bizottságok kiépülése sem szorította ki az önkormányzatokat meglévő pozícióikból a rendfenntartás tekintetében. Ez alól csak a budapesti és a fiumei rendőrség jelentett kivételt. Ezen települések rendkívüli – az egész országra kiterjedő – fontossága miatt, az országgyűlés külön törvénnyel a kormány kezébe tette le a rendfenntartás jogát.<sup>4</sup>

A századfordulóra fokozatosan kiépült a magyar határőrizeti rendszer is, melyben döntően a határszéli csendőrség, a határrendőrség és a határmenti pénzügyőr csapatok vettek részt.<sup>5</sup>

A Magyar Királyi Pénzügyőrséget a kiegyezést követő években kiépítették, amelynek szervezetén lényeges változtatásokat már nem eszközöltek. A dualizmus időszakában elsősorban mennyiségi tekintetben gyarapították a szervezetet.<sup>6</sup>

A börtönügyi rendszerhez igazodóan formálódott a büntetés-végrehajtás szervezete is, amely lényegében a XIX. század utolsó negyedére alapvetően elnyerte végleges formáját.<sup>7</sup>

A magyar rendvédelem dualizmus kori szervezetfejlődésében a sort a testőrségi típusú szervezetcsoport zárta. A Magyar Királyi Nemesi Testőrséget az uralkodó ugyan a kiegyezést követően haldéktalanul helyreállította és a Magyar Királyi Koronaőrség is működött a dualizmus kezdetén. A Magyar Királyi Darabont Testőrség felállítására azonban csak a századelőn került sor, amelyet csaknem egy évtizedes késéssel követett a Képviselőházi Őrség létrehozása 1912-ben.<sup>8</sup>

A modern értelemben vett magyar rendvédelem első fejlődési szakasza a dualizmus időszakához kapcsolódott, melynek során több fázisban ment végbe nemzeti rendvédelmünk reformja.

E reform során a rendvédelem valamennyi ága (a csendőrség, határőrizeti szervek, pénzügyőrség, büntetés-végrehajtás, testőr típusú szervezetek) a rendőrségek többségének kivételével a központi államhatalom közvetlen irányítása alá került, illetve maradt.

Változatlan maradt azonban az alapelv. Nevezetesen az, hogy a rend védelme nem a központi államhatalom, illetve a rend fenntartására specializálódott szervezetek privilégiuma volt, hanem arra a központi államhatalom mellett a lakóhelyi közösségek, az önkormányzatok is jogosultak voltak. A központi államhatalom elsősorban a rendvédelem egy-egy specifikus részére szakosodott, a szakrendvédelmi testületek irányítását tartotta továbbra is magánál (pld.határőrizet, pénzügyőrség). Ez azonban a dualizmus időszakában kiegészült a büntetés-végrehajtókkal, illetve a vidék rendfenntartóival, a csendőrséggel,továbbá a Képviselőházi Őrséggel.<sup>9</sup>

A magyar rendvédelem fejlődéstörténetét vizsgálva, a dualizmus kora a nyugat-európai ihletésű, polgári típusú magyar rendvédelmi struktúra kiépülésének időszaka volt. Ezen időszakban a rendvédelmi szervek fejlesztése több periódusban valósult meg.

Az új rendvédelmi rendszer több fázisban épült ki. Az első időszak 1867-től 1881-ig terjedt. E periódusban:

- A kiegyezési törvény értelmében **felszámolták** a magyar Királyságban **az osztrák rendfenntartó szerveket**, mivel a rend fenntartása mindkét társország belügyévé vált.

- Az osztrák szervezetek **helyébe magyar testületek léptek**, ez azonban kétféle módon történt. Ahol a szervezetnek nem voltak magyarországi gyökerei – mint például a pénzügyőrség esetében –, ott a régi szervezet szakembergárdáját vették át, és a német nyelvű működési szabályzatot fordították le magyarra.

- Ahol ez az út nem volt kivitelezhető – például a csendőrség tekintetében, a lakosság ellenszenvé miatt –, ott **a korábbi alkotmányos szervezeteket erősítették meg**, mint a városi, vármegyei rendőri szervezeteket.

- **Egyes területeken a megszüntetés is elhúzódott.** A katonai határőrvidéket például csak 1872-ben számolta fel az uralkodó, az intézkedés végrehajtásával kapcsolatos feladatok pedig gyakorlatilag az 1880-as évek közepére fejeződtek be. Erdélyben és Horvátországban a csendőrség feloszlata is elmaradt, azonban 1876-ban ezek a szervezetek magyar felügyelet alá kerültek.

*Összességében* az volt a jellemző, hogy az osztrák rendvédelmi szervek megszűntek működni az országban. Ezek a testületek magas szakmai színvonalat képviseltek ugyan, de a HABSURG-elnyomás megvalósítói voltak, s így az ország lakosságának ellenszenvét váltották ki. Az új felelős magyar kormány csak egyet tehetett: felélesztette az alkotmányos, a neoabszolútizmus előtt működött szervezeteket. Ezek ugyan – különösen a vármegyei rendőrség – nem voltak különösebben modernnek tekinthetők, a lakosság azonban hajlandó volt elfogadni őket. A további fejlesztések alapját ezek a testületek képezték.

*Az első időszak sajátossága* volt továbbá, hogy a rendvédelem terén **nyilvánvalóvá váltak azok az igények, amelyeket** – túl az általános közbiztonsági szempontokon – az ország fejlődésének, illetve a társországgal való együttműködésnek az elősegítésére **célszerűnek látszott kielégíteni.**

A második időszak 1881-től 1912 végéig tartott. Ebben a periódusban:

- A nyugat-európai tapasztalatokkal harmonizálva és tekintetbe véve a Kárpát-medencei igényeket, az előző időszak szervezeteiből kiindulva kiépítették az új rendvédelmi struktúrát.

- **A fejlesztésnek három útja volt.** A régi struktúrák belső átalakításával hoztak létre új minőséget. Ez a megoldás jellemezte a városi rendőrségeket. A másik utat az jelentette, amikor a hagyományos szervezet helyébe újat állítottak. Ez játszódott le a vármegyék esetében, amikor a pandúrszervezetet felváltotta a Magyar Királyi Csendőrség. A harmadik út pedig az volt, amikor lényegében előzmények nélkül hoztak létre egy korszerű rendvédelmi testületet, ahogy az a Magyar Királyi Határrendőrség felállítása esetében történt.

- A második időszak két alperiódusra osztható fel. Az első alperiódusban **a 90-es évek közepére** – a Magyar Királyi Határrendőrség kivételével és figyelmen kívül hagyva a közterületi szolgálatot nem teljesítő Képviselőházi Őrséget és a Magyar Királyi Darabont Testőrséget, valamint a Nemesi Testőrséget – **felállt az új rendvédelmi rendszer.** A második alperiódust, **a századforduló éveit már az új magyar rendvédelmi struktúra megszilárdulása**, az előre nem látható, illetve menet közben felmerülő kérdések tisztázása **jellemezte.** Ebben az alperiódusban, kissé megkésve került sor a Magyar Királyi Határrendőrség felállítására. Mivel azonban a magyar határőrizet a század elején dinamikus fejlődött, a tízes évek elejére a szervezet már a térség rendvédelmi struktúrája szilárd oszlopának számított.

A harmadik időszak 1912-től a háború kitöréséig terjedt.

Ezt az időszakot a **háborús rendvédelem viszonyaira történő felkészülés** jellemezte. Alapját a kivételes hatalomról szóló törvény elfogadása képezte, amelyet különböző, a háború esetén életbe lépő rendeletek követtek.<sup>10</sup> Ezek a jogszabályok – az angol minta követéséből adódóan – korlátozhatták ugyan a szabadságjogokat, háború esetén azonban a kivételes hatalom Magyarországon mégsem a hadsereg, hanem a polgári közigazgatás kezébe kerülhetett.

A kiegyezést követően az ország rendvédelme ismét visszakerült természetes helyére, a nemzet kompetenciájába, és sikerült azt hozzáigazítani a polgári viszonyokhoz, ismét fellángolt a már hagyományosnak tekinthető vita a municipálisok és a centralisták között. A háttérben továbbra is a magyar társadalom különböző rétegeinek érdekei húzódtak meg. A dualizmus időszakában egyik fél sem aratott döntő győzelmet a másik felett, a centralisták azonban kitartó munkával egyre inkább tért nyertek. A közigazgatás fejlődése és ezen belül a magyar rendvédelem is a centralizáció irányába haladt. Ebben jelentős szerepet játszott, hogy erősödött a centralizmus döntő társadalmi bázisát jelentő nagypolgárság, szerepe egyre jelentősebbé vált a magyar társadalomban és gazdaságban. A dualizmus kori, Kárpát-medencei rendvédelem mégis döntően decentralizáltnak tekinthető, összhangban a közigazgatás helyzetével. Bár a dzsentri kénytelen volt számos pozícióját feladni, még erős állásokkal rendelkezett, különösen a vármegyékben. Szívósan védelmezte a municipális elvet és gyakorlatot. Ennek az országban olyan mély gyökerei voltak, hogy kiváltására a centralisták sem mertek gondolni.<sup>11</sup>

A dualizmus időszakában a magyar rendvédelem egyértelmű minőségi és mennyiségi fejlődésen ment át, mert csak így lehetett megteremteni az ország polgári fejlődésének biztonsági feltételeit. Az elődeink által közbátorságnak nevezett személy- és vagyónbiztonság megvalósításával jelentős akadályok hárultak el a magyar gazdaság és társadalom látványos fejlődése elől. A nemzeti rendvédelmünk fejlődése nyomán kialakuló körülmények is hozzájárultak ahhoz, hogy a Magyar Királyság gazdasági tekintetben a Német Császárság után Európa második leggyorsabban fejlődő országává vált.

A dualizmus kori Magyar Királyságban a rendvédelem a társadalmi, gazdasági, kulturális fejlődéssel összhangban és ütemben alakult. Hozzájárult a fejlődéshez, az általános és európai színvonalú közbátorság megteremtéséhez, ugyanakkor pedig a rendvédelmi szervezetek minőségi fejlődése az ország erőforrásainak gyarapodását segítette elő.<sup>12</sup>

A modern értelemben vett magyar rendvédelem első időszaka, a kialakítás korszaka a dualizmus idejére esett. Ekkor átfogó reformon esett át a magyar rendvédelem. Ebben a fázisban egy – a korábbihoz képest – új rendvédelmi struktúra alakult ki az országban, amely viszonylag kis létszámmal – hatáskörök decentralizációjával és a vezető szervek alacsony létszámú működtetésével – érte el az európai közbiztonsági szintet (**I. sz. melléklet**).

A magyar rendvédelem második reformja kétségkívül a Tanácsköztársasághoz kapcsolódott volna. A Tanácsköztársaság 133 napos fennállása azonban nem tette lehetővé egy stabil, hosszú távú rendvédelmi struktúra kialakulását. E rövid időszak alatt a Vörös Őrség létrehozása inkább csak egyfajta kísérletnek tekinthető arra, hogy az ország belsejébe tartó ellenséges erők által szorongatott magyar területeken hogyan lehetséges a proletárdiktatúrát működtetve a rendet fenntartani. A Vörös Őrség nem is volt hatással a magyar rendvédelem további fejlődésére.<sup>13</sup>

**A Tanácsköztársaság leverését követően a két világháború közötti időszak képezte a magyar rendvédelem reformjának második korszakát.** E korszak rendvédelmének jellemzői eltértek a dualizmus koritól.

Megfigyelhető a rendvédelmi testületekben egyfajta **militarizálódás**. Ennek több oka is volt. Egyrészt abból fakadt, hogy a hadsereg – különösen a korszak elején és végén – felügyeletet gyakorolt a rendvédelmi szervek felett. Másrészt – a trianoni békediktátumnak a véderőt lehetetlenül alacsony szinten meghatározó előírásai miatt – a rendvédelmi testületeket eleve fedő szervezetként is alkalmazták az elrejtési kívánt katonai erők számára. Harmadrészt pedig a katonai erőket igyekeztek megkímélni minden olyan igénybevételtől, amely nem kifejezetten harctevékenységet jelentett.

Ez az elgondolás különösen az esetleges fegyveres konfliktus idejére vonatkozó tervekben realizálódott. E tervek szerint sarkalatos feladatok hárultak a rendvédelmi szervezetekre. Az ilyen tevékenységek kivitelezésének előkészületi teendőit már békeidőben is végezni kellett, ami óhatatlanul a véderő javára döntötte el a rendvédelem és a honvédelem egymáshoz való viszonyának kérdését. Az, hogy a honvédelem tehermentesítésére egyes feladatköröket a rendvédelmi szervek vettek át, egyben e testületek militáns vonásainak erősödését is táplálta, éppen e feladatok eredményes végzése érdekében.

Elősegítette ezt az is, hogy a haderőtől leszerelni kényszerült hivatásos katonákat igyekeztek a rendvédelmi testületeknél elhelyezni. Az a felfogás uralkodott, hogy szükség esetén innen könnyebben

mobilizálhatók, a szakterületüktől nem kerülnek túlzottan távol, és így katonai szakismeretük kevésbé amortizálódik.

Az alkotmányosságnak és az emberi szabadságjogoknak elsőbbséget adó nézetek helyett a rendvédelem **profizmusát** hangsúlyozó felfogások kerültek előtérbe. Ez nem jelentette azt, mintha a törvényesség kiszorult volna a rendvédelem területéről, a profizmus elsődlegessége azonban úgy valósult meg, hogy az eredményesség érdekében a rendvédelemből kiiktatták a túlzottnak tartott biztosítékokat. Ez a folyamat nem volt mindig egyforma intenzitású, leginkább az időszak kezdetén és végén volt érzékelhető, amikor embereket egyszerű közigazgatási határozattal is megfoszthattak szabadságuktól és internálhattak.

A rendvédelem eredményességét szem előtt tartó felfogás is több körülményben gyökerezett. Az első világháború előtt – több évszázadra visszanyúlóan – korlátozott függetlenségünk megtartásának, illetve megerősítésének egyik fő színtere a közjogi harc volt. Ennek részét képezte az ország rendvédelme abban a tekintetben, hogy kinek a kompetenciájába tartozzék és milyen jogosítványokkal rendelkezzen. Az első világháború után a HABSBURGOK centralizációs törekvéseiből fakadó, közjogi értelemben vett nemzeti ellenállási idea értelmét veszítette, és ezzel szertefoszlott a rendvédelem ember-jog-centrikus megközelítésének egyik motívuma.

A háború nyomán keletkezett helyzetből adódóan utat tört a rendvédelem eredményességének primátusát valló felfogás. Tény, hogy a rend fenntartására hivatott szervek – legalábbis önállóan – 1918-tól nem tudták biztosítani a rendet. Ez azonban nem abból fakadt, hogy a magyar rendvédelem elmaradt volna a nyugat-európaiktól, ahol nem jelentkeztek ilyen gondok. Csupán arról volt szó, hogy a vesztés háború következményeit a rendvédelem sem tudta negligálni. A felbomló hadsereg csapataival, valamint az éhséglázadásokkal szemben a rendvédelmi szervek valóban nem tehettek sokat. Az első világháború utáni zűrzavaros évek pedig a lakosságban a biztonság utáni vágyat erősítették.

A militarizmus és a profizmus mellett a korszak rendvédelmi szerveinek sajátosságai közé sorolható a **bürokratizmus** is. Ez az államigazgatás centralizálásából fakadt, ugyanis bizonyos teendők a kormányzat közvetlen hatáskörébe kerültek, és azok elvégzését a kormányzati felügyelet alatt álló egyik legütőképesebb szervezetre, a magyar rendvédelem egyik testületére, többnyire a rendőrségre bízták. Ez a folyamat öngerjesztőnek bizonyult. Egyre több engedélyezési, nyilvántartási jogot, illetve kötelezettséget eleve a rendvédelmi testületekhez telepítettek, holott az ilyen jellegű tevékenységek eredetileg általában az önkormányzatok, illetve a kormány kompetenciájába tartoztak. A rendvédelmi szerveket a kiegészítés nyomán, a polgári magyar állam kiépítésekor az állami és önkormányzati törvények, illetve rendeletek betartatására hozták létre, ezzel szemben a két világháború között különböző engedélyezési kompetenciákat adtak nekik, különösen a rendőrségnek. Ezek a jogosultságok nem voltak ugyan ellentétesek az ország törvényes rendjével, mégis az a helyzet állhatott elő, hogy ugyanaz a szervezet alakíthatott ki szabályokat, ellenőrizte azok végrehajtását, és büntette meg – bizonyos korlátok között – a szabályok ellen vétőket.

A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelmi testületeire jellemző volt az **elit-jelleg** is. Sokak számára irigyelt létet jelentett a közigazgatási apparátushoz tartozás. A biztos fizetés, a nyugdíjjogosultság, az orvosi ellátottság (biztosítás formájában), elhalálozás esetén a visszamaradtokról való gondoskodás, a család és beosztás szerint megállapított lakás biztosítása presztízst nyújtott a közigazgatásban dolgozók számára, és ezen belül is jobb ellátást kaptak a rendvédelmi szervek tagjai. Mindez lehetővé tette, hogy a rendvédelem személyi állományával szemben magasabb követelményeket is támasszanak, a testületekhez történő felvételkor és a végzett munka tekintetében egyaránt.<sup>14</sup>

Az elit-jelleg nem csupán a humán, hanem a reál szférában is jelen volt. A rendvédelmi testületek rendelkeztek mindazokkal a felszerelésekkel, elhelyezési körülményekkel, technikai eszközökkel, amelyek szükségesek voltak feladataik sikeres ellátásához. Bár a Magyar Királyság nemzetgazdasága nem kelhetett versenyre az európai centrum országokkal, a rendvédelmi szervezetek néhány éves késéssel ugyan, de birtokába jutottak a korszerű rendvédelmi technikai eszközöknek, berendezéseknek.<sup>15</sup>

Mindez oda vezetett, hogy a két világháború között a magyar rendvédelmi szervek hatékonyak bizonyultak. Felvehették a versenyt bármely nyugat-európai ország hasonló szervezetével, nem maradtak le azoktól. A bűnmegelőzés és a bűnüldözés jó hatásfokkal működött, az országban közbátorság uralkodott. A személy- és vagyonbiztonság biztosítva volt.<sup>16</sup>

A két világháború közötti magyar rendvédelmi szervek a militarizálódás és a bürokratizálódás ellenére is magas szakmai színvonalat értek el. Egyes szerzők e testületeket a társadalom egyes részei érdekeinek biztosítékaként írják le. Ez akkor lehetett igaz, ha a magyar kormányok nem az ország egész népének, hanem csak egyes társadalmi rétegeknek az érdekeit képviselték, ennek eldöntése

azonban nem ide tartozik. Az viszont vitathatatlan, hogy a magyar rendvédelmi szervek a kormányok intencióitól lényegesen nem térhettek és nem is tértek el.

A magyar rendvédelemnek volt még egy sajátos vonása, amely nem önmagában létezett mint specifikum, hanem összehasonlításban az Osztrák-Magyar Monarchia első világháború-beli szövetséges hatalmával, Németországgal, ahol külön rendőrség alakult ki és stabilizálódott: a védelmi rendőrség. Ez a szervezet a testületi paraméterek tekintetében lényegében könnyű fegyverzetű hadseregnek felelt meg. Tevékenysége is döntően a karhatalmi teendők körébe tartozott. Tulajdonképpen a Németországot is sújtó békediktátum haderőt csökkentő passzusainak a kijátszására, illetve az előírások hatásainak a mérséklésére szolgált. A diktatórikus berendezkedés során ez a testület vált az SS és a SA egyik kiindulópontjává, legalábbis szakmai téren és a személyi állomány tekintetében.

A Magyar Királyságban a különítmények nem tudtak betagozódni a közigazgatásba, a rendvédelemben. Csak néhány évig működtek, majd a központi államhatalom felszámolta őket.

Létrehozott azonban az ország vezetése egy másik szervezetet a bújtatott haderő szándékával: a Magyar Királyi Vámőrséget. A Magyar Királyságban a szomszédok barátságtalan magatartását tartották a legnagyobb veszélynek, ezért igyekeztek a határ mellé katonai erőt telepíteni, de úgy, hogy ez az amúgy is lehetetlenül csekély létszámban megállapított honvédség erejét ne mérsékelje.<sup>17</sup> Ezt az elgondolást a Szövetségek Közti Ellenőrző Bizottság magyarországi állomásozásának időszakában tulajdonképpen nem sikerült kivitelezni. A vámőrség szervezete a határvédelemre nem, csupán a határok őrzésére volt alkalmas. Csak 1927 után indulhatott meg olyan irányú fejlesztése, amely a határvédelemre is alkalmassá tette. A folyamat végén pedig 1939-re az egész szervezetet bekebelezte a Magyar Királyi Honvédség. Magyarországon is létrejött tehát a rendvédelem körén belül egy bújtatott haderőnek szánt szervezet, de

- csupán a harmincas évek elejére;
- nem a tömegmegmozdulások rendőri úton történő kezelésére, hanem az ország védelme érdekében;
- a magyar határőrizetet a rejtett célok kivitelezése miatt szoros szálak fűzték a véderőhöz;
- a Magyar Királyi Vámőrség, majd a Magyar Királyi Határőrség – a rendvédelem körén belül – nem lépett túl a határőrizeti teendőkön, bár együttműködése a társ rendvédelmi szervekkel példamutatónak nevezhető;
- az érintett testületek tisztikarát nem fűtötte olyan vágy, hogy valamiféle elit-rendőrség funkcióját töltsék be;
- a testületek vezetői körében nem is keletkeztek a határőrizettől eltérő rendfenntartási tapasztalatok, e réteget a Magyar Királyi Honvédséghez történő csatlakozás inspirálta, nemcsak a honvédtisztek korabeli erkölcsi tekintélye miatt, hanem azon felismerés következtében is, hogy az ország határainak védelmét a legmegnyugtatóbb módon a haderő részeként tudják megvalósítani.

A németek által hatalomra juttatott SZÁLASI-féle terrorakulatoknak nem voltak gyökereik a magyar rendvédelemben, ezeket a szervezeteket a Harmadik Birodalom tapasztalatai nyomán állították fel.

A Magyar Királyság rendvédelmi szervei a Kárpát-medencén belül a hatékonyságot és a jogszerűséget illetően kevésbé hasonlítottak a Királyhágón és a Dráván túli területek rendvédelmi testületeire, közelebb álltak a Csehszlovák és az Osztrák Köztársaság hasonló szervezeteihez. A hitleri Németország rendvédelmi szerveire pedig csupán a SZÁLASI által létrehozott szervek hasonlítottak, amelyek azonban nem a Kárpát-medencei fejlődés képződményei voltak.<sup>18</sup>

A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelmének reform folyamata is több fázisban valósult meg.

A Magyar Királyság rendvédelme a két világháború közötti időszakban négy szakaszra bontható, ezeket egy rövid, 1921 őszéig tartó bevezető időszak előzte meg. Erre az időszakra az volt a jellemző, hogy:

- a rendvédelmi szervek működését a katonai erők felügyelete alá helyezték;
- a rendfenntartó testületek működésében – bár harcok már nem folytak – még a háború időszakában kialakult módszerek domináltak;
- az ország egyes területein a megszálló antant csapatok nehezítették vagy akadályozták a rendvédelmi szervezetek érdemi munkáját, hiszen a közbiztonság hiánya is igazolhatta jelenlétüket.

**Az időszak legfőbb jellemzőjének a labilitás tekinthető.** Nemcsak az volt tisztázatlan, hogy milyen rendvédelmi testületek fognak működni a békeszerződés után, hanem az is, hogy mely terület marad a Magyar Királyság fennhatósága alatt, és hogyan oszlanak majd meg a kompetenciák a rendvédelmi testületek között, valamint a hadsereg vonatkozásában. A bevezető időszak végét az instabilitás

megszűnése jellemezte. Eldőlt a határok elhelyezkedésének kérdése, és döntés született a rendvédelmi testületeket illetően is.

A korszak rendvédelmi fejlődésének *első szakasza 1921-től 1931-ig* terjedt. E csaknem tíz év a Trianon utáni Magyar Királyság rendvédelmi struktúrájának megszilárdulását foglalta magában. A tíz évet az jellemezte, hogy:

- stabilizálódtak a rendvédelmi testületek kompetenciái, mégpedig azzal a tartalommal, hogy a véderő felügyeleti jellegű jogosultságai megszűntek, illetve minimálisra zsugorodtak, s helyükbe a civil hatóságok léptek;

- kialakult az új helyzetnek megfelelő rendvédelmi struktúra (összetevői: az ország területének csökkenése, a rendőrség államosítása, külön határőrizeti szerv létrehozása), és fokozatos kiépültek az új elhelyezést igénylő szervezeti egységek is;

- a gyakorlati működés során pontosították a rendvédelmi testületek működésének határait egymás között és a civil közigazgatási szféra tekintetében is;

- javultak és stabilizálódtak a személyi állomány élet- és munkakörülményei, a létszám – a kezdeti túlzott gyarapítást visszafogva – állandó szintre állt be, az antant elvárásainak is megfelelően, bár a létszám területre kivetített aránya még mindig magasabb volt a dualizmus korinál. A terület-visszacsatolásokat megelőző évben a Magyar Királyságban megközelítőleg 12 000 csendőr és csaknem ugyanennyi rendőr, továbbá mintegy 6 000 határszolgálatos és kevesebb, mint 300 pénzügyőr teljesített szolgálatot. Ez a létszám a terület-visszacsatolások után mintegy 12 000 fővel gyarapodott. Mivel a fegyőrök nem látak el közterületi szolgálatot, számáranyuk ilyen tekintetben nem mérvadó.

- kialakultak azok a formák is, amelyek lehetővé tették a haderőt sújtó trianoni békediktátum előírásainak mérséklését a rendvédelmi szervek igénybevételeivel (pl. a honvédség személyi állományának oktatása a rendőrség páncélosain, katonai erő elrejtése a határőrizeti testületnél stb.);

- stabilizálódott a magyarországi közrend, az országot a megfelelő személy- és vagyonbiztonság jellemezte;

- létrejöttek azok a fontosabb nemzetközi megállapodások – például a határforgalmat illetően – illetve azok a jogszabályváltozások, amelyek konkrét kereteket teremtettek a rendvédelmi szervek működésének. Ez a jogi keret azonban magán viselte a világháború kivételes hatalomgyakorlásának nyomasztó hagyatékát, így sokat veszített a dualizmus kori liberális szellemiségéből;

- kiforrott a rendvédelmi testületeknek a háború utáni helyzethez igazodó munkamódszere, a szolgálati metodika. E téren a korábbiakhoz képest inkább csak stílusváltozásról lehet beszélni.

**Az első periódus fő jellemzője** – ellentétben az előző időszakokkal – **a stabilitás volt.**

A vizsgált korszak rendvédelmi fejlődésének *második szakasza 1931-től 1938-ig* tartott. A bő fél évtizedes időszak a fokozatos modernizáció jegyében telt el. Ebben az időszakban a magyar rendvédelmet az jellemezte, hogy:

- a '20-as évek tapasztalatain okulva kisebb-nagyobb mértékben módosították a rendvédelmi testületek egy részének szervezeti felépítését;

- tekintettel a külföldi tapasztalatokra, új strukturális elemekkel gazdagították a honi rendvédelmi testületeket;

- modernizálták a személyi állomány egyenruházatát, felszerelését, a technikai eszközöket.;

- a szolgálati metodika lényegesen nem változott, és a működési kereteket nyújtó jogi szabályozás sem változott lényegesen;

- az országban a közrend és a közbiztonság továbbra is stabil maradt;

- a határőrizetben felerősödött ugyan a véderő befolyása, de ez a rendvédelem egészét nem érintette.

**A második periódus meghatározó jegyének a modernizáció tekinthető.**

A korszak *harmadik periódusa 1938-tól 1944-ig* tartott. Ekkor a magyar rendvédelmet a következők jellemezték:

- a terület-visszacsatolások nyomán eddig ismeretlen feladatokat kellett a rendvédelmi szerveknek végrehajtaniuk, végül is azonban – az államigazgatás egészéhez hasonlóan – sikeresen megoldották a rendvédelem terén is a visszatért területek integrálását az anyaországhoz;

- új helyzet állt elő – elsősorban a határőrizeti testület tekintetében, de kihatással a társ rendvédelmi szervekre is – a szomszédos országokban bekövetkezett változások nyomán, különösen a békekörülményektől leginkább eltérő szerbiai viszonyok délvidéki hatásai miatt, amelyeket a magyar rendvédelmi szervek kezelni tudtak ugyan, de úrrá lenni rajtuk nem voltak képesek;

- a honvédelmi törvény nyomán a hadseregnek ismét nagyobb beleszólási lehetősége nyílt a rendvédelemben<sup>19</sup> – igaz, csak háborús időszakban – Magyarország hadba lépését követően azonban ez a hely-



zet be is következett, bár a haderő csak fokozatosan terjesztette ki befolyását, és az nem érte el a bevezető időszakban látott mértéket;

- a magyar rendvédelemben eddig ismeretlen nagyságrendű karhatalmi szervezeteket hoztak létre, amit a háborús tapasztalatok, a front közeledtével az ország határai mentén és esetleg a belsejében is várható zavaros állapotok indokoltak;

- létrejött a magyar rendvédelmi szervek koordinatív csúcsszerve a Magyar Királyi Belügyminisztériumban, az Államvédelmi Központ, e szervezet felállítását siettették a háborús körülmények, a Német Birodalom nyomasztó súlya a Kárpát-medencében, azonban e gyorsító hatások nélkül is előbb-utóbb sor került volna a rendvédelem egységes szakmai felügyeletének a megvalósítására;

- a magyar rendvédelemnek olyan feladatokat kellett végeznie, amelyek – az ország szuverenitását korlátozni igyekvő Német Birodalom jelenléte miatt – új módszereket, új munkastílust igényeltek, mint például a lengyel menekültek ügye, akik közül a további harcot vállaló katonákat a magyarok hozzásegítették, hogy eljuthassanak a szövetséges csapatokhoz.

**A harmadik periódus meghatározó jegyét a háború által teremtett speciális feladatoknak való megfelelés, illetve az azokra történő felkészülés alkotta.**

A *negyedik periódus 1944-től 1945 elejéig*, pontosabban a Magyar Királyság német megszállásától (1944. március 19-től) a magyarországi harcok befejezéséig (1945 áprilisáig) tartott – bár ezen időszak egy része a német megszállás alól felszabadult és szovjet ellenőrzés alá vont térség tekintetében – már egyben az ország és a nemzeti rendvédelem története új korszakának kezdetét is jelenti. A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelem-történetének utolsó időszaka szomorú periódus. Jellemzői:

- az ország szuverenitásának elvesztése következtében a rendvédelmi szervek nem tölthették be maradéktalanul az államhatalom megragadására készülő terrorszervezetek felderítését, lokalizálását és felszámolását, el kellett tűrniük elsősorban a nyilas mozgalom tevékenységét;

- az ország törvényes rendjével, a szervezetek működési szabályzatával ellentétes tevékenységre kényszerítették a magyar rendvédelmi testületeket, aminek legszomorúbb megnyilvánulását a deportálások képezték;

- a megszállók nem akadályozták ugyan a közrend fenntartását, azonban a magyar rendvédelmi szervek csak addig tudták érvényre juttatni az ország törvényeit, amíg azok nem ütköztek a németek érdekeibe, illetve elképzeléseibe;

- a nyilas hatalomátvétel után teljesen megszűntek az alkotmányos garanciák, háttérbe szorult a jogrend, a nyilas mozgalom terrorszervezetét a rendvédelmi szervek fölé helyezték. Az idő rövidsége miatt azonban még német segítséggel sem tudták átplántálni Magyarországra a birodalmi modellt.

**A negyedik időszak fő vonását a magyar rendvédelem birodalmi ellenőrzés alá helyezése, és a német modellhez való „igazításának” kísérlete alkotta.** A hitleri biztonsági rendszertől azonban a magyar rendvédelem még igen távol állt.

A SZÁLASI-féle államigazgatási koncepció, annak a rend fenntartására vonatkozó része és ami abból megvalósult, nem tekinthető a magyar rendvédelem-történet integráns részének. A nyilasok Nemzeti Számonkérő Szervezete legfeljebb terrorszervezetnek nevezhető, ugyanis

- működése ellentétes volt az ország gazdasági, politikai, kulturális érdekeivel és az alkotmányos renddel;

- nem a térség belső fejlődésének eredményeként jött létre, hanem az országot megszálló idegen hatalom tevékenysége nyomán;

- a kollaboránsoktól eltekintve a társadalom egésze szemben állt ezzel a hatalmi felfogással és annak kivitelezésével;

- célját nem a közrend fenntartása képezte, hanem egy idegen hatalom által alkotmányellenesen és a lakosság akaratát figyelmen kívül hagyva az ország élére állított csoport érdekeinek az érvényre juttatása törvénytelen, terrorisztikus eszközökkel.

A nyilas terrorszervezet, a Nemzeti Számonkérés csak részben épült ki, de a működő része is féktelen terrort valósított meg az országban, a német birodalmi biztonsági szervek Magyarországra települt részeivel együttműködve.

A nyilasok a német mintát követték, csupán terminológiájukban alkalmaztak megfoghatatlan, magyarkodó kifejezéseket. A német modellben pedig a Gestaponak mindenre kiterjedő, korlátlan hatalma volt; csupán szolgálati előjárójának tartozott felelősséggel. Annak is csupán az utasítások végrehajtásáért, nem pedig a törvényességért, ami egyébként sem létezett. A Gestapo tulajdonképpen a Német Nemzeti Szocialista Párthoz tartozott, de a teljes államapparátust – a korábbi rendvédelmi szer-

vek csökevényesített változatait pedig különösen szorosan – felügyelte, utasította, illetve használta céljainak megvalósítására.<sup>20</sup>

A magyar rendvédelem-történet két világháború közötti korszakának utolsó periódusa nem csak azért szomorú időszak, mert az országot megszállók és kiszolgálóik a rendvédelmi szerveket dicstelen célokra igyekeztek több–kevesebb sikerrel felhasználni, hanem azért is, mert a harcokba a kellő feltételek biztosítása nélkül bevetetett rendvédelmi testületek személyi állomány jelentős részének pusztulásához vezetett.

A két világháború közötti időszakban a magyar rendvédelem nem esett át olyan jelentős változásokon, mint a dualizmus időszakában, amikor létrejöttek azok a rendvédelmi szervezetek, amelyek többségükben – többszöri változtatásokkal ugyan – de napjainkig funkcionálnak.

A két világháború közötti Magyar Királyságban a vesztes háború és az azt követő forradalmak traumája nyomán felerősödött a magyar rendvédelem centralizációja. Fokozatosan mérséklődött az önkormányzatok komputerezációja a rendfenntartás felügyelete terén. E téren a legjelentősebb lépést a magyarországi rendőrségek államosítása képezte.<sup>21</sup>

Háttérbe szorult az úgynevezett civil kontroll is. Ennek részeként halt el a vizsgálóbírói rendszer. Ezzel párhuzamosan gyarapodtak a testületekhez telepített jogosultságok. A rend fenntartásának joga már nem oszlott meg a központi államhatalom és az önkormányzatok között, hanem az teljes egészében a központi hatalom kezébe került. Ennek következtében pedig a rendfenntartási jogosítványokat a törvények feladatát ellátó testületekhez telepítették. Nem az volt már tehát a helyzet – ellentétben a dualizmus időszakával –, hogy az országgyűlés, illetve az önkormányzati közgyűlések a kompetenciájukba tartozó rendvédelmi feladatok ellátására rendvédelmi testületeket hoztak létre, hanem a rendfenntartás jogát és köteleességét telepítették ezen szervezetekhez.

Mindezek ellenére azonban – a német megszállás, illetve a nyilas hatalomátvétel időszakát leszámítva – a magyar rendvédelmi szervek az alkotmányosság keretei között működtek. Tevékenységüket a törvényhozó testület által alkotott törvények szabályozták. A törvényekben foglaltak végrehajtásáért, és nem az irányító szervek, személyek utasításainak megvalósításáért voltak felelősek.

A két világháború közötti időszakban tehát a magyar rendvédelem alakítása során a francia – hozánk a német nyelvterület közvetítésével érkező – kontinentális modellekhez került közelebb a rendfenntartásban a központi hatalom túlsúlyának megvalósítása által.

Az ország lecsökkent területéhez és a megfogyatkozott lakosság létszámához viszonyítva nőtt ugyan a rendvédelmi szervek személyi állományának a létszáma, az abszolút szám adatok tekintetében azonban a létszám alig gyarapodott.

A testületi személyi arányok tekintetében fennmaradt az a dualizmus időszakában kialakult kedvező arány, hogy csupán a személyi állomány 5 %-a képezte a tiszti, vezető beosztásokat betöltő személyeket (**II. sz. melléklet**)

Továbbra is az jellemezte a rendvédelmi testületek anyagi ellátottságát, hogy a működtetésükhöz szükséges feltételeket számukra biztosították. Néhány éves késéssel az európai élvonal bűnüldözési technikájával rendelkeztek.

Annak ellenére, hogy a két háború között a magyar rendvédelmi struktúra egészét alapjaiban nem alakították át, lényeges szervezeti módosítások történtek. A magyar állam határait egymást követően például három szervezet őrizte, de lényeges szervezeti változások történtek a rendvédelem szinte valamennyi testületénél.

***A magyar rendvédelem harmadik nagy reformkorszaka a második világháború utáni időszakra tehető.*** A döntő változások – ugyancsak a közigazgatási változásokkal összhangban – 1945 és 1950 között mentek végbe.

Az 1944 végétől 1950-ig terjedő időszakban ***a korszak rendvédelmének sajátosságai*** a magyarországi rendvédelmet a szovjet érdekszférához kapcsolták. ***A rendvédelem háború utáni újjászervezése terén is a Sztálini modell fokozatos kiterjedésének lehetünk tanúi.*** A magyar körülmények között e modell bevezetéséhez öt évre volt szükség. Az átállási folyamat több fázisban valósult meg, melyet egy viszonylag rövid bevezető időszak előzött meg.

***A bevezető időszak 1944-től 1945 tavaszáig tartott.***

E periódusban:

- a régi rendvédelmi szervek személyi állományának jelentős része elpusztult a németek oldalán kifejtett kényszerű ellenállás során, a magyar rendvédelem tárgyi feltételrendszerének zöme ugyancsak megsemmisült e harcokban;

- a németektől felszabadított és a szovjet csapatok ellenőrzése alá vont területeken – részben a rendvédelmi szervek megmaradt tagjaiból, spontán népi kezdeményezésre – lokális és rendkívül sokféle

rendfenntartó szerv jött létre, azonban döntő többségükben az MKP<sup>22</sup> szimpatizánsok kezébe került a vezető szerep a megszálló szovjet parancsnokságok közreműködésével;

- a létrejövő szervezetek nélkülözték az ellátást, a felszerelést és az egységes vezetést, tevékenységüket tagjainak igazságérzete és a közakaratnak történő megfelelés igénye vezérelte;
- a lakosság körében jelentkező igény a közbiztonságra, valamint a Szovjet Hadsereg igénye az utánpótlási vonalak területének közbiztonságára egybe esett;
- a szovjet parancsnokságok – a spontán módon létrejött helyi rendvédelmi szervek támogatása érdekében foganatosított – intézkedései egyben azt is jelentették, hogy e szervezetek szuverenitásának korlátait elsősorban nem a magyar hatóságok, hanem a szovjet hadsereg közvetlen formában határozta meg.

**Ezen periódus rendvédelmét a spontenitás, az ellátottság és a szakmai irányítás tökéletes hiánya,** továbbá az a körülmény jellemezte, hogy még nem váltak nyilvánvalóvá a magyar rendvédelmet befolyásolni kívánó erők konkrét szándékai, illetve **a szovjet csapatokkal való közvetlen függőség.**

*Az első időszak 1945 tavaszától 1946 tavaszáig tartott.*

E periódusban:

- ismertté váltak a pártok rendvédelemmel kapcsolatos elképzelései, a koncepciók közötti különbségek és azonosságok, a politikai irányzatok közül az MKP elgondolása szerint kezdtek el a magyar rendvédelem újjászervezését;

- megkezdődött a magyar rendvédelem átformálásának folyamata a polgári rendvédelmi modelltől a Sztálini típusú modell irányába, ennek részeként került sor a Magyar Királyi Csendőrség felosztatására a zsidóság deportálásában való részvétel ürügyén, (amennyiben ez lett volna a valódi indok ugyanabban az eljárásban kellett volna részesíteni a Magyar Királyi Rendőrséget és a közigazgatás tagjait is, mert a városokban a deportálást a rendőrség hajtotta végre, mindkét szervezetet pedig a közigazgatás látta el a helyi zsidóság névjegyzékével, ugyanis a magyar rendvédelmi testületek nem rendelkeztek ilyen kimutatásokkal) a valódi indok azonban minden bizonnyal az volt, hogy e testületet ítélték a legkevésbé átformálhatónak a proletárdiktatúra rendvédelmi rendszeréhez történő alakítás folyamatában;

- az igazoló eljárások kiteljesedésével kezdetét vette a rendvédelmi testületekből a háború előtt felvett személyi állománynak a kiszorítási folyamata, ez azonban ekkor még csupán részleges volt, mert a szervezetek működéséhez szükség volt a régi szakember gárda ismereteire;

- az újjászerveződő rendvédelmi szervezetek kulcspozícióit az MKP – más pártokat kiszorítva – magához ragadta, e pozíciókat a számára kedvezőtlen választási eredmények ellenére is sikerült megerősítenie;

- kialakult a vizsgált időszak rendvédelmi struktúrája, melyet kezdettől fogva az államvédelmi (értsd elsősorban politikai) feladatokat ellátó rész domináns jelenléte jellemezte;

- a rendvédelmi testületek hiányos tárgyi feltételrendszerrel, lényegében a háború előtti rendvédelmi szervezetek maradvány anyagait és a Szovjet Hadsereg átadott, zsákmányolt eszközeit hasznosítva működtek, megvalósult azonban az egységes szakmai vezetés, bár ezt negatívan befolyásolta a testületek személyi állománya jelentős részének hiányos szakmai ismeretei, valamint a pártok azon igyekezete, hogy közvetlenül érvényesítsék akaratukat e szervezetekben;

- a Szovjet Hadsereg parancsnokságainak közvetlen beleszólása a rendvédelmi testületek lokális szervezeti egységeinek ügyeibe megszűnt, azonban a Szövetséges Ellenőrző Bizottság továbbra is jogosult volt országos szinten a rendvédelmi szervek létrehozását és alakítását engedélyezni, a fejlesztési irányokat meghatározni, ugyanakkor a magyar hatóságok a szovjet szervezetek magyarországi tevékenységét még akkor sem kontrolálhatták, ha az magyar állampolgárokat érintett;

- a mostoha körülmények ellenére – a rendvédelmi testületek tagjainak áldozatos munkája és a szovjet csapatok hathatós segítségnyújtása nyomán – a rendvédelmi szervezetek a siker reményében vehettek fel a harcot a háború következtében felduzzadt és megerősödött alvilággal és fokozatosan állították helyre az országban a közbiztonságot;

- a rendvédelem újjászervezése során még nem történtek olyan lépések, amelyek megnehezítették volna a polgári típusú berendezkedéshez történő visszatérést, a rendvédelem terén kialakult helyzet két esélyes is lehetett volna annak ellenére, hogy a csendőrség felszámolása, a rendőrségben az államvédelmi részlegek erőteljes jelenléte, továbbá a rendvédelmi szervek kulcspozícióban az MKP káderek szinte kizárólagos jelenléte de facto már lehetővé tette a magyar rendvédelem egypárt érdekeinek megfelelő módon történő működtetését, ily módon közelítve a magyar rendvédelmet a hatalom megszállásának elvétől a hatalom koncentrállásának irányába.

**Az első periódust a rendvédelem újjászervezése és a rendvédelmi testületek tagjainak** mostoha pénzügyi, anyagi-technikai, személyzeti és politikai körülmények közötti **áldozatos munkája jellemezte**, melyet az ország területén állomásozó szovjet csapatok hathatósan támogattak. Az ország rendkívül rossz közbiztonsági helyzete fokozatosan javult.

A második időszak 1946 tavaszától 1947 végéig tartott.

E periódusban:

- erőteljesen javult a rendvédelmi testületek pénzügyi, anyagi, technikai ellátottsága;
- elkezdődött a személyi állomány konszolidált élet- és munkakörülményei, továbbá szociális helyzete megteremtésének folyamata;
- a testület struktúrájában olyan módosításokat eszközöltek, amelyek az első periódushoz képest elősegítették a szolgálati feladatok eredményesebb megvalósítását, e szervezeti módosítások egyben magukban foglalták a rendvédelem irányításának koncentrációját, az MKP befolyásának gyarapítását;
- a „B” listázásokkal folytatódott a „régis gárda” eltávolítása, ezzel párhuzamosan egyre nagyobb szerepet kapott a szakképzés, kiépült a szakképzés rendszere, melyre a korona 1948-ban került föl a Rendőrákadémia felállításával;
- a rendvédelmi testületek működésének javuló feltételrendszere elősegítette a közbiztonság megerősödését, ugyanakkor azonban gyarapodott a politikai indíttatású eljárások száma, bár még elsősorban a politikai ellentáborok vezetőire szorítkozott;
- a rendvédelmi testületeknél az MKP által gerjesztett szervezeti és személyzeti változások nyomán a magyar rendvédelem alkalmassá vált a Sztálini típusú rendvédelmi módokra történő átállási folyamatra.

**A második periódust a rendvédelem személyi, tárgyi feltételrendszerének és eredményességének javulása jellemezte.** A végrehajtó hatalomnak és a politikai hatalomnak különböző pártok által történő meghódítása nyomán keletkezett szembenállása megszűnt a baloldali blokk létrehozásával. **Ezzel egyben eldőlt az is, hogy a magyar rendvédelem a szovjet rendvédelmi modellt fogja követni. Az átállási folyamat előkészítése** – a testületek szervezetére és személyi állománya összetételének módosítására vonatkozó intézkedések megvalósításával – **megtörtént.**

A harmadik időszak 1948-tól 1949 teléig tartott.

E periódusban:

- tovább gyarapodott a rendvédelmi testületek működésének pénzügyi, anyagi, technikai feltételrendszere, fejlődött a szakképzése, ezáltal pedig a személyi állomány felkészültsége, erősödött a rendvédelmi szervezetek hatékonysága;
- megkezdődött a szovjet rendvédelem tapasztalatainak a szakképzésben és a végrehajtó szolgálatban történő széleskörű hasznosítása, ez azonban kritika nélkül történt, a magyarországi körülmények figyelmen kívül hagyásával, így felemás eredmények születtek;
- befejeződött – néhány kivételtől eltekintve – a rendvédelmi szervezetekben 1945 előtt is szolgálót teljesítő eltávolítása, melyhez már külön törvényi szabályozás sem volt szükséges;
- befejeződött – a szovjet típusú állammodellnek megfelelő módon – a rendvédelmi testületek személyi állománya élet- és munkakörülményeinek, szociális helyzetének konszolidációja, a későbbiek során e rendszert már csak módosították, illetve anyagi kondícióját javították;
- megvalósultak azok a szervezeti módosítások is, amelyek nyomán a magyar rendvédelem alkalmassá vált a Sztálini rendvédelmi modellre történő közvetlen átállásra;
- tömegessé vált a politikai indíttatású eljárások kezdeményezése, illetve lefolytatása;
- a rendvédelmi hatóságokra ruházott széles hatáskör, továbbá a hatalom centralizáltsága, a rendvédelmi testületek jogszerű működését biztosító érdemi garanciák hiánya, a politikai vezetők elhivatottság tudata, a rendvédelmi testületek vezetői részéről a politikai elit elvárásainak minden áron történő megfelelés igénye összességében a törvényesség háttérbe kerülését eredményezte;
- 1948-tól a szovjet rendvédelmi modellhez egyre jobban hasonlító magyar rendvédelmi struktúra működtetése során olyan tapasztalatok keletkeztek, amelyek elősegítették az átalakulási folyamat befejező szakaszának gyors és hatékony megvalósulását.

**A harmadik periódust a rendvédelem személyi, tárgyi feltételrendszerének és hatékonyságának további javulása jellemezte**, amely azonban együtt járt a politikai indíttatású és a törvényességet a politikai érdekeknek alávető eljárások elterjedésével. **A rendvédelmen belül túlsúlyba kerültek és meghatározóvá váltak a Kárpát-medencei magyar hagyományoktól és az európai gyakorlattól eltérő elemek, amelyek egyben lehetővé tették a törvényességet a politikai érdekeknek alávető eljárások elterjedését, és a Sztálini rendvédelmi modell bevezetését.**

A vizsgált kor három fő szakaszát egy rövid befejező időszak zárta le, amely már előremutatott az ötvenes évek proletárdiktatúrájának rendvédelmi rendszerére.

A befejező időszak 1949 őszétől 1949 december 31-ig tartott.

E periódusban:

- rövid néhány hónapos vagy hetes közvetlen előkészítéssel, szinte puccsszerűen hajtották végre azokat az utolsó átszervezési teendőket, amellyel Magyarországon is létrehozták a Sztálini típusú rendvédelmi modellt;

- a magyarországi polgári rendvédelmi rendszernek a szovjet típusú rendvédelmi modell szerinti átalakítása utolsó fázisában a testületi vezetők egy részét hivatalukból elbocsátották, annak ellenére, hogy az átalakítást az utolsó pillanatig nagy eréllyel vezényelték, e jelenségben már előrevetítették árnyékukat az MDP-n belül sokasodó koncepciók perék.

A befejező időszakkal lezárult a magyar rendvédelem egy sajátos korszaka, melynek során a nyugat-európai tapasztalatok adaptálásával és a Kárpát-medencei specifikum figyelembevételével **kialakult nemzeti rendvédelmünket felváltotta egy idegen körülmények között kifejlődött rendszer.** A szovjet hatalmi érdekszféra növekedésének esett áldozatul az ország függetlensége, ennek részeként a magyar rendvédelmi struktúra. E tényt akkoriban azonban sikerült elfedni az internacionalizmus gondolatkörével. A rendvédelem modernizációjának azonban nem kellett volna egyet jelentenie a szovjet minta átvételével, ezt csupán a Sztálini birodalmi politika tette szükségessé.

**A magyar rendvédelem történetében az 1945-től 1950-ig terjedő korszak fő ismérve nemzeti rendvédelmünk felszámolása és a megszálló hatalom rendvédelmi modelljének az országra erőltetése összhangban volt a teljes közigazgatás szovjet típusú átalakításával.** A Sztálini modell bevezetésére fokozatosan – a politikai harcok alakulásának függvényében – került sor.

Az új rendvédelem jelentős mértékben eltért a Kárpát-medencében kifejlődött változattól. Az új rendvédelem főbb jellemzői közé tartozott: a liberális jellegű jogszemlélet hiánya, a politikai szempontoknak a törvényesség elé helyezése, a rendkívül erős centralizáció, az állambiztonsági szervek túlsúlya, a bizalmatlanság légköre, a testületek szellemiségének militarizáltsága, az uralmon lévő párt közvetlen irányításának biztosítottasága, a bűnözés elleni hatékony fellépés, a társadalom egyes rétegeivel szembeni fellépés indirekt formában, azaz irányukban fokozott szigor alkalmazása ott, ahol az eljárás alapját egyszerűen egy társadalmi réteghez való tartozás képezhette.

A jellemzők az új rendvédelmi modell egészére voltak érvényesek. Az egyes testületek esetében differenciált módon érvényesültek.

A magyar rendvédelemnek a szovjet minta szerinti átalakítási folyamatában jól felismerhető két olyan mozzanat, amely sorsdöntőnek bizonyult.

Az első ilyen mozzanat 1945 elejére tehető, amikor az MKP-nek – szovjet segédlettel – sikerült kieroszakolnia a Magyar Királyi Csendőrség felosztását<sup>23</sup> és a Magyar Királyi Rendőrség átszervezését. Mindezt oly módon, hogy a – magyar rendvédelem terén meghatározó súlyúvá váló – Magyar Államrendőrségnél a vezetés az MKP kezébe került. Az első mozzanat részeként azt is sikerült elérni az MKP-nek, hogy politikai rendőrséget hozzanak létre, s azt szervezetileg a rendőrségbe helyezték. Ezáltal könnyű helyzetet teremtettek arra, hogy a fasizmus tetteinek felgöngyöltése után a szervezetet a jobboldal ellen alkalmazhassák, majd még később a diktatúra érdekében aktiválhassák.

A második döntő mozzanat a határőrséghez kapcsolódik. 1946-ban nyilvánvalóvá vált, hogy a rendőrség az MKP befolyása alá került. A honvédségben a honvédségért dúlt a pártok közötti harc. Ilyen körülmények között különösen nagy jelentősége volt annak, hogy a határőrség milyen irányban fejlődik. A határőrséget ugyanis viszonylag könnyen alkalmassá lehetett tenni arra, hogy az ország legütőképesebb fegyveres szervezetévé váljon, a lepusztult állapotba került honvédséget is maga mögé utasítva. A pártok e helyzetet kölcsönösen felismerték. A FKGP-hez tartozó honvédelmi miniszter a SZEB-hez be is nyújtott egy fejlesztési tervezetet. A tervezettel szakmai szempontból nem lehetett vitatkozni, hiszen a határok biztonságos őrzésére törekvés – mint a térség közbiztonságát elősegítő tevékenység – összhangban állt a Szovjet Hadsereg érdekeivel. A SZEB jóvá is hagyta a tervezetet az az „apró” módosítással, hogy a szervezet parancsnokának a Katonapolitikai Osztály vezetése során az MKP mellett hitet tett tisztet, PÁLFFY Györgyöt jelölte meg. Ezzel végleg eldőlt a magyar rendvédelem változásának iránya, egyben pedig az is, hogy a fegyveres hatalom melyik párt befolyása alá tartozik.<sup>24</sup>

Több mint fél évtizednek kellett eltelnie és a Sztálini birodalom centrumában mélyreható változásoknak bekövetkeznie ahhoz, hogy e rendvédelmi rendszert – elsősorban annak államvédelmi részét – a népharag elsöpörje. Azóta – a mindenkori politikai helyzet függvényében, több-kevesebb sikerrel

és változó ütemben – folyik nemzeti rendvédelmünk visszavezetése a magyar hagyományokhoz és az európai normákhoz.

A ki-kit győz le időszak végül is szovjet segédlettel a proletárdiktatúra magyarországi bevezetését eredményezte. A magyar rendvédelem is ennek megfelelően alakult. A korábbiakhoz képest jelentős fejlesztés jellemezte a rendvédelmi testületek létszámviszonyait. Azonban a külsőségek és a függelmi viszonyok tekintetében a militáns jellegek váltak meghatározóvá. A tiszti arány hallatlan mértékben, hozzávetőlegesen a személyi állomány  $\frac{1}{3}$ -ára duzzadt (**III. sz. melléklet**).

Az önkormányzatok rendfenntartási felügyeleti kompetenciái elenyésztek, hiszen a tanácsok sem nélkülözték a központi irányítást. A legfontosabb irányítási funkciók az államhatalomtól is elkerültek és a vezető párt élén állók lehetőségeit gazdagították. A törvények szerepét a rendeletek vették át. A törvény iránti felelősség helyébe a vezető párt iránti hűség, illetve a szigorú parancsvégrehajtás és a hatalom által értelmezhető proletár-internacionalizmus primátusa lépett.

Szervezeti tekintetben is változott a magyar rendvédelmi struktúra, hiszen a felosztott csendőrség helyébe a rendőrség lépett. Új szervezetként jött létre az Államvédelmi Hatóság (ÁVH), amely magába olvasztotta a korábbi határőrséget. Az ÁVH másik két részét a karhatalom és az úgynevezett „piros ÁVÓ” képezte, amely a fontos állami és pártvezetők őrzését, továbbá a politikai „bűnügyek” kezelését látta el.

Az 1950-es évek végétől fokozatosan úgynevezett „puha diktatúrává” váló magyarországi proletárdiktatúra rendvédelme is liberalizálódott bizonyos mértékig. E téren a legjelentősebb szervezeti módosulást az ÁVH megszüntetése képezte. Ezt azonban oly módon hajtották végre, hogy a határőrség, a karhatalom és a kormányőrség önálló rendvédelmi testületként élt tovább, melyet kiegészített a párthadsereg jellegű munkásőrség, valamint a belügyi tárca kebelében szervezett, a rendszerváltás időszakában III/3-as csoportfőnökségnek nevezett, politikai felügyelet jellegű tevékenységet folytató szervezet.

**Végigtekintve nemzeti rendvédelmünk kiegészést követő reform szakaszain, megállapítható, hogy:**

- *nemzeti rendvédelmünk jellegét erőteljesen befolyásolták a külső hatalmi tényezők által determinált magyarországi hatalomgyakorlási firmák, a liberális elveken nyugvó modern polgári magyar rendvédelem megteremtésétől jutott el az ország – döntően külső kényszerítő körülmények hatására – a diktatúra Sztálini változatának magyarországi adaptációjához;*

- *az ÁVH szervezetétől eltekintve a magyar rendvédelem permanens átszervezési folyamata során ugyancsak e testületek látták el lényegesen megváltozott jogi környezetben, jelentősen eltérő jelleggel feladataikat, döntően „lecserélt” személyi állománnyal;*

- *a három korszak reform folyamatai ugyan a kezdő évek, illetve évtized időszakához fűződnek, azok mélyreható megvalósulása azonban minden esetben több évtizedet vett igénybe az utólagos módosítások lehetőségeit is magában rejtve;*

- *rendkívül gazdag, de egymásnak is ellentmondó hagyományrendszer alakult ki, bár e hagyományok gondozásának szerveit (intézetek, múzeumok) a permanens átalakítás állapotát élő magyar rendvédelem döntően elveszítette;*

- *a lakosság e három időszak kezdetét úgy élte meg, hogy az országban a közbátorság jelentős mértékben romlott és azon csak néhány év – a kiegészés után évtized – után volt képes úrrá lenni a rendvédelem oly módon, hogy az átformált rendvédelmi rendszer lényegesen megemelt támogatást kapott, ennek következtében a rendfenntartás súlya a közigazgatásban, a költségvetésben egyre nőtt, a munkaképes lakosság egyre nagyobb hányada tevékenykedik a rendvédelem terén;*

- *a végső soron politikai indíttatású reformfolyamatok oda vezettek, hogy instabillá vált a magyar rendvédelmi rendszer belső tartalma, részben annak szervezete, háttérbe szorult a rendvédelmet segítő diszciplínák művelése, a folyamatos jogkörnyezeti változások hatása nyomán jelentős mértékben megerősödött a rendvédelem önállósága, egyben azonban háttérbe szorult a közigazgatáshoz fűződő „szolgáltató” jellegű viszonya;*

- *1919-cel kezdődően – különböző mértékben és jelleggel ugyan, összességében azonban oda hatottak a magyar rendvédelemre irányuló reform folyamatok, hogy – nemzeti rendvédelmi rendszerünk elbürokratizálódott, militáns jellegűvé vált és túlcentralizáltan működik.*

A magyarországi rendvédelem 1867-től 1989-ig terjedő reformjainak hatásai közül csupán az általam leglényegesebbnek tekintetteket igyekeztem megfogalmazni. Úgy érzem azonban, hogy e néhány gondolatnak is van a mának szóló üzenettartalma, ami mellett nem lehet szó nélkül elmenni. Mentségre szolgál azonban, hogy a vizsgált időszak napjainkra gyakorolt feltételezett hatásaival rö-

viden kívánok foglalkozni, melyet az ókori Publius Syrus mondatával tudok indokolni „**Discipulus est prioris posterior dies**”, azaz „A holnap a tegnapi tanítványa”.

A magyar rendvédelem 1867 és 1989 közötti időszakának a vizsgálata során arra a konklúzióra jutottam, hogy liberális jogviszonyok között a magyar állam számára olyan túl nagy falat a teljes rendvédelem állami monopóliuma, amely tartós emésztési zavarokhoz vezet. Napjainkban azok a rendvédelmi testületek funkcionálnak a legeredményesebben, amelyek valamilyen viszonylag szűk rendvédelmi feladatcsoportot végeznek, pld. pénzügyőrség, határőrség, amíg önállóan létezett stb. A legkisebb hatékonysággal azok a szervezetek működnek, amelyek a legszerteágazóbb feladatokat látják el a „közbátorság” megteremtése terén. Nyilvánvalóan meg kellene osztani a rendfenntartás teendőit a központi államhatalom és az önkormányzatok között, visszajuttatva az önkormányzatokat eredeti és természetes jogaikba, nevezetesen a helyi rendfenntartásokhoz fűződő jogosultságaikhoz. Mindez természetesen a központi államhatalom kompetenciájában maradó rendvédelmi feladatok ellátását végző szervezetek alapos átszervezését vonja maga után, ami egyes csoportok érdekeit sértheti, sőt átmenetileg még a közbiztonság javítását is hátráltathatná. Minden esetre elgondolkodtató, hogy a kiegyezéstől a magyarországi politikai változásokat minden esetben követte a megváltozott helyzethez igazodó rendvédelem kialakítása. Sajátos módon egyedül a rendszerváltás elégedett meg a politikai rendőrség típusú szervezet kiiktatásával, a rendvédelmi szervekben a pártirányítás megszüntetésével. A magyar rendvédelmi rendszer struktúrájában a permanens alakítások ellenére alig történt lényegi változás a rendszerváltást követően. A módosítások élén ugyan a határőrség áll, azonban a magyar rendvédelem rendszerének formálása aligha képzelhető el döntően a határőrizetre szorítókozó változtatásokkal.

**Minden bizonnyal túl kellene lépni egy-egy testület hatékony, vagy kevésbé hatékony működésének a vizsgálatán és az egész magyar rendvédelem organikus egészként történő vizsgálatával lehetne előrébb jutni, támaszkodva a történelmi fejlődés tapasztalataira, újragondolva a közöségek, az egyén, az önkormányzatok és a központi államhatalom kompetenciáit a „közbátorság” teremtése terén.**

#### Jegyzetek:

<sup>1</sup> CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig*. Budapest, 1976, Akadémiai Kiadó.

<sup>2</sup> PARÁDI József: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, II. évf. (1992) 3. sz. 21-28. p. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Tradíció és korszerűség*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>3</sup> 1881/III. tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

<sup>4</sup> 1872/XXXVI. tc. Buda-pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről ; 1881/XXI. tc. a Budapest fővárosi rendőrségről ; 1916/XXXVII. tc. a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.

<sup>5</sup> PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX. évf. (1982) 10. sz. 44-51. p.

<sup>6</sup> PARÁDI József: A pénzügyőrség és a vámhivatalok a dualizmus korában. *Pénzügyőrök Lapja*, XXXIX. évf. (1983) 9-10. sz., 12-13. p., 11. sz., 8-9. p.

<sup>7</sup> MEZEY Barna: *A magyar polgári büntetőügy kezdetei*. Budapest, 1995, Osiris.

<sup>8</sup> 1912/LXVII. tc. a képviselőházi őrség felállításáról.

<sup>9</sup> CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. Pécs, 1999, Pro Pannonia Kiadói Alapítvány. /Pannónia Könyvek./

<sup>10</sup> 1912/LXIII. tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.

<sup>11</sup> BEKSICS Gusztáv: *A magyar doctinairek*. Budapest, 1882, Rudnyánszky Nyomda.; SZABÓ Imre: *A Burzsoá állam- és jogbölcselet Magyarországon*. Budapest, 1955, Akadémia Kiadó.; CONCHA Győző: *Hatvan év tudományos mozgalmi között*. Budapest, 1928, Magyar Tudományos Akadémia.

<sup>12</sup> PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris, 97-100. p. ; ERNYES Mihály: *A magyar rendőrség története*. Budapest, 2002, Belügyminisztérium.

<sup>13</sup> ÖRY Károly: Katonapolitika és hadseregszervezés az 1918-as polgári demokratikus forradalom idején. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXV. évf. (1970) 1-2. sz.; Idem: A rendvédelmi szervezetek az első világháború, az „őszirózsás forradalom” és a proletárdiktatúra időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*; IV. évf. (1994) 5. sz. 42-54. p. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>14</sup> PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris, 101-136. p.

<sup>15</sup> ZSIGA Tibor: *A Horthy-rendszer operatív szervezeteinek kiépülése és tagozódása*. Budapest, 1983, BM Könyvkiadó.

<sup>16</sup> BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat.

<sup>17</sup> KISS István Géza: *A Magyar Királyi Vámórség története*. Budapest, 1996, Viva Média. /Tanulmányok II./Vám- és Pénzügyórság 2./

<sup>18</sup> SZAKÁLY Sándor: *Katonák, csendőrök ellenállók*. Kaposvár, 2007, Kaposvár megyei jogú város közgyűlése. /Örökség Kaposvári Kiskönyvtár 32./

<sup>19</sup> 1939/II. tc. a honvédelemről.

<sup>20</sup> KOVÁCS Zoltán András: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás a nyilas korszakban*. Ph.D. disszertáció. Pécsi Tudományegyetem. Kézirat. Pécs, 2008.

<sup>21</sup> 5047/1919. ME. r. a magyarországi rendőrségek államosításáról.

<sup>22</sup> Kezdetben Komunisták Magyarországi Pártja (KMP), majd Magyar Komunisták Pártja (MKP), végül Magyar Dolgozók Pártja (MDP). A lényeg azonban az elnevezés módosításával nem változott. (a szerk.)

<sup>23</sup> 1690/1945. ME. r. a csendőrség feloszlásáról. ; KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között*. Pécs, 2002, Pro Pannonia Kiadói Alapítvány., 133-137. p. /Pannónia Könyvek./

<sup>24</sup> KESERŐ István: *A határórség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában*. Kandidátusi értekezés. MTA. Kézirat. Budapest, 2008.

### Mellékletek jegyzéke:

#### *I. sz. melléklet*

A Magyar Királyság területén működő rendvédelmi testületek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a századelőn. .... 111

#### *II. sz. melléklet*

A Magyar Királyság területén működő rendvédelmi testületek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a II. világháború előtt ..... 111

#### *III. sz. melléklet*

Magyarország területén működő rendvédelmi testületek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a II. világháború után ..... 112

*I. sz. melléklet*

### ***A Magyar Királyság területén működő rendvédelmi testületek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a századelőn***

Testület	Létszám	%-os arány
Állami és önkormányzati rendőrségek (hozzávetőlegesen)	12 000 fő	35,63 %
Magyar Királyi Csendőrség	12 000 fő	35,63 %
Büntetés-végrehajtás	3 000 fő	8,91 %
Magyar Királyi Vámhivatalok	300 fő	0,89 %
Magyar Királyi Pénzügyórság	5 500 fő	16,33 %
Magyar Királyi Testőrségek	142 fő	0,42 %
Magyar Királyi Koronaórség	58 fő	0,17 %
Képviselőházi Órség	78 fő	0,23 %
Magyar Királyi Határrendőrség	600 fő	1,79 %
<b>Mindösszesen:</b>	<b>33 678 fő</b>	<b>100,0 %</b>

Forrás: PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris, 97-101. p.

*II. sz. melléklet*

### ***A Magyar Királyság területén működő rendvédelmi testületek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a II. világháború előtt***

Testület	Létszám	%-os arány
Magyar Királyi Rendőrség	12 000 fő	29,34 %
Magyar Királyi Csendőrség	12 000 fő	29,34 %
Büntetés-végrehajtás	3 500 fő	8,55 %
Határvaszások	9 475 fő	23,16 %
Magyar Királyi Vámhivatalok	600 fő	1,48 %
Magyar Királyi Pénzügyórság	3 000 fő	7,33 %
Magyar Királyi Testőrség	230 fő	0,57 %
Magyar Királyi Koronaórség	31 fő	0,08 %
Képviselőházi Órség	60 fő	0,15 %
Mindösszesen	40 896 fő	100,0 %

Forrás: PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris.



III. sz. melléklet

**Magyarország területén működő rendvédelmi testületek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a II. világháború után**

Testület	Létszám	%-os arány
Rendőrség	35 000 fő	66,15 %
Határőrség	9 928 fő	18,75 %
Vámhivatalok	600 fő	1,12 %
Pénzügyőrség	2 500 fő	4,71 %
Büntetés-végrehajtás	1 500 fő	2,81 %
Határrendőrség	3 370 fő	6,38 %
Parlamenti őrség	45 fő	0,08 %
Mindösszesen	52 943 fő	100,0 %

Forrás: PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris.

**PERÉNYI Roland**  
**Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten**

A tanulmány kiindulópontja egy a századforduló táján megtörtént eset, amelyet az operarendező BÁLINT Marcell örökített meg *Elmondom, mert így történt...* címmel megjelent visszaemlékezésében:

„A legidősebb bátyám a századfordulón volt kisfiú. Nem akarta megenni a krumplilevest. Édesapám ezt megsokallta, és fogta a kis Gézácskát, és elvitte a Körútra, az ott strázsáló nagy bajuszú, nagy kardú rendőr bácsihoz, anélkül, hogy ezt a kis diskurzust előre megbeszélte volna vele:

»Rendőr bácsi kérem – szólt édesapám –, ez a gyerek nem akarja megenni a krumplilevest.« Mire a rendőr bácsi – azonmód rögtönözve: »Hát akkor beviszlek a sötét dutyiba, tessék ideadni ezt a rossz gyereket.« Persze Gézácska sírni kezdett, és ott a Körúton ígéretet tett, hogy ezentúl megeszi a krumplilevest. Talán most 80 év távlatából sem édesapámat, sem pedig a remekül rögtönző rendőr bácsit nem érheti korrupció vádja, ha megírom, hogy édesapám akkor azonnal átadott a rendőr bácsinak színeszi tiszteletdíj címen egy szivart. Még hosszú éveken keresztül a krumplilevest családukban »rendőr leves«-nek becézték.»<sup>1</sup>

Számunkra ez az epizód nem elsősorban a kreatív pedagógiai módszerek vagy a rendőri korrupció története miatt releváns. Vizsgálatunk szempontjából sokkal érdekesebb az a hétköznapi tapasztalat, melynek alapján a városlakó – mintegy a város képéhez tartozó, állandó „tereptárgyként” – elhelyezi az utcán posztoló rendőrközeget a város kognitív térképén. Azt vizsgáljuk, hogy a századforduló során hogyan jelenik meg, majd hogyan terjed ki a városi tér egyre nagyobb részére a rendőri tekintet. Az 1890-es évektől az első világháború kitöréséig tartó időszak e folyamat szempontjából azért is érdekes, mivel Budapest éppen ekkor fejlődött a legdinamikusabban. E fejlődés pedig nem csak előnyöket hozott magával, hanem olyan problémákat is – köztük a modern nagyvárosi bűnözést –, amelyekkel a városigazgatásnak és a rendőrségnek is meg kellett küzdenie.

A modern város problémáinak egyike a több történész és szociológus által vizsgált folyamat sajátosságaival függ össze, melynek során a köz- és a magántér elválik egymástól. E folyamat természetesen nem volt konfliktusmentes, hiszen a köztérnek minősülő városi terek egyes társadalmi csoportok számára egyben magántérként is funkcionálnak. A városigazgatás és a városi teret állandó megfigyelés alá vonó rendőrség azonban többé nem tolerálja e magánéleti megnyilvánulásokat.<sup>2</sup> A köztérben való viselkedésnek a különböző városi és rendőrségi rendszabályok szabtak határokat, a szabályok be nem tartásának szankcionálását pedig többek között az 1879-ben megalkotott kihágási törvény tette lehetővé. A törvény nyomán sok, eddig tolerált viselkedési mód hirtelen normaszegővé vált. E normaszegő viselkedés felfedezésének, megelőzésének és szankcionálásának egyik legfontosabb eszközévé pedig leginkább az utcán szolgálatot teljesítő rendőr lesz. Azt a folyamatot próbáljuk tehát bemutatni e, amelyet R. D. STORCH következőképpen jellemez:

„A kényszer-akkulturációnak is nevezhető felügyelet hatékonyságát fokozandó az elszórt, erőszakra hagyatkozó ellenőrzést felváltotta az a fajta rendőri fegyelmezés, amely a szüntelen felügyelet nyomásának tette ki a népességet. Ez a hatalomérvényesítés megköveteli a hatalom képviselőjének, a rendőrnek mindenkori fizikai jelenlétét, fürkésző- vizslató tekintetének irritáló állandóságát, hogy mindenkinek meggyökereztesse annak tudatát, hogy a rendőr mindig közelben van és bármikor a helyszínen teremhet.»<sup>3</sup>

E fürkésző-vizslató tekintet terjeszkedését próbáljuk végigkísérni az 1890-es évektől egészen az első világháború kitöréséig. Sajnos a források nem engednek betekintést e terjeszkedés minden részletébe, ezért a rendőri hatalom köztéri működésének csak egy kis szeletét tudjuk itt bemutatni. Jelen írás célja annak a folyamatnak bemutatása, melynek során a figyelő szolgálatot teljesítő fővárosi rendőrség fokozatosan „birtokba vette” Budapest és az elővárosi övezet nyilvános és félnyilvános tereit. Eközben azt a kérdést tartjuk szem előtt, amelyet GYÁNI Gábor vizsgált „Az utca és a szalon” című munkájában. Az általa tett kijelentést, miszerint a köztérek fokozott rendőri ellenőrzése elsősorban a munkásnegyedekben érvényesült<sup>4</sup>, tesszük ezúton próbára. Ehhez az idézett visszaemlékezéshez hasonló források hiánya miatt a másik oldalról, a rendőrségi források felől kell a témát megközelítenünk.

A kiinduló forrás az 1902-től évente megjelenő *Budapesti Útmutató*, amely később a sokatmondó „Az utca rendje” alcímet viselte. Az útmutató pontosan felsorolja az összes, a főváros területén található őrszem helyét. Ezen adatok segítségével kíséreltük meg az őrszemek „térképre vitelét”, városi térben való elhelyezését. Ehhez két időmetszetet jelöltünk ki. Az első metszet az 1904-es év. E választást többek között az is indokolja, hogy az 1904-es főkapitányi jelentés – hivatkozva arra, hogy a rendőrség „egyre-másra kapta a magánosoktól a kérvényeket, a hatóságoktól a megkereséseket, amelyben a kiépült területrészt közbiztonságának fokozottabb biztosítása végett egy-egy rendőrőrszemnek, vagy

éppen őrszobának a felállítását kérelmezték”<sup>5</sup> – tartalmaz egy tervezetet az újonnan felállítandó őrszobákról és őrszemekről. A terv ugyan az állandó pénz- és létszámhiány miatt nem valósult meg, az azonban jól mutatja, hogy a város mely pontjain volt igény a rendőri megfigyelés kiterjesztésére.

Második időmetszetként az utolsó békeévet, 1913-at választottuk. Ez az év nem csak korszakhatárként érdekes, hanem azért is, mert bűnügyi szempontból rekordévnak számít: a rendőri statisztikák szerint a vagyon elleni bűntettek száma például az előző évhez képest 70%-kal emelkedett.<sup>6</sup>

A térképre vitel során a *Budapesti útmutató*ban szereplő adatokat (utca, házszám, épület) az 1870–1874-es felmérés során készült, 1:5000 léptékű térkép 1908-ban változatának segítségével azonosítottuk be, majd ezután az őrszemeket és őrszobákat a kisebb felbontású, ám sokkal szemléletesebb 1906-os elemi iskolai atlasz Budapest-térképein ábrázoltuk. A mellékletben szereplő térképek azonban nem ábrázolják a külterületek jelentős részét, ezért egyes, főleg őrjáratokat ellátó őrszobák – melyek elsősorban a budai hegyvidéken voltak találhatóak – már nem kerülhettek a térképre. Nem ábrázoltuk továbbá a város kapuinál található vámonál,<sup>7</sup> a kerületi kapitányságokon és a városházán szolgálatot teljesítő őrszemeket, valamint az 1897-ben létrehozott dunai kapitányságnál szolgálatot teljesítő rendőröket sem. E kapitányság összesen 18 őrszeme a pesti és budai rakpartok meghatározott szakaszain járőrözött, valamint a Margitsziget közbiztonságára ügyelt. Nem kerültek a térképre az 1894 óta működő vasúti felügyelőség különböző teher- és személypályaudvarokon megfigyelő szolgálatot teljesítő rendőrei sem.<sup>8</sup> Ezek kivételével azonban az összes köztéren megfigyelő szolgálatot teljesítő rendőrszem felkerült Budapest térképére.

Mielőtt azonban rátérnénk a város térszerkezete és a rendőri térfigyelés közötti összefüggések elemzésére, szükséges néhány mondat erejéig kitérni az őrszemek által végzett megfigyelő szolgálat sajátosságaira.

### A rendőri megfigyelés és a városi köztér

Egyelőre nem tisztázott, hogy pontosan mikortól számíthatjuk az állandó rendőri megfigyelés korszakát Budapesten. A főváros egyesítése előtti időszakról mindössze annyit tudunk, hogy a későbbi belváros területén „nem sok rendőrt lehetett akkoriban látni, mert zömük magában a városházi főkapitány épületében tanyázott, s csak néhány teljesített rendszeres szolgálatot a hajóállomáson a Kristóf és a Barátok terén, valamint a Kecskeméti és a Hatvani kapunál”.<sup>9</sup> A 60-as években a 46 őrhely nagyobb része az akkori külső területekre, a Lipót-, Teréz-, József- és Ferencváros belső részeire esett. Ezt egészítette ki 17 lovas rendőr, akik szintén főleg a külső területeken portyáztak.<sup>10</sup> A rendőri jelenlét fokozódását és állandósulását valószínűleg valamikor az 1880-as évek közepétől, talán az 1885-ös Országos Kiállításától számíthatjuk. Az Ezredéves Kiállítás idejére mindenesetre már annyira elterjedt volt a térfigyelés, hogy a kiállítási területnek jóformán nem volt olyan négyzetmétere, amely a rendőrszemek horizontján kívülre esett volna.<sup>11</sup> Az 1896-os kiállításnál már arra is külön ügyeltek, hogy „minden rendőr ugyanarra az őrhelyre kerüljön, hogy alapos ismeretei legyenek az épületekről, műtárgyakról, alkalmazottakról.”<sup>12</sup>

### A figyelő szolgálat jellemzői

A rendőrség figyelő szolgálatának főbb jellemzőiről az 1900-as évektől nagy számban megjelenő rendőri kézikönyvből és útmutatóból tájékozódhatunk. Ezek közül az első az 1906-ban megjelent, a rendőri oktatás egyik megteremtőjének, LAKY Imrének a nevéhez fűződő *Rendőrközegek tankönyve*. Ebben részletesen taglalja a szerző a figyelő szolgálattal kapcsolatos tudnivalókat. Egy-egy „posztot” 4 (épületen belül működő őrség esetén 2) rendőr foglalt el, a szolgálat pedig három napig tartott, ebből két napot őrszemként, egyet pedig tartalékszolgálatban töltött a rendőr, a negyedik napja szabad volt. Egy posztot naponta két rendőr látott el, 4 órás váltásban.<sup>13</sup> A rendőröknek szigorúan tilos volt a szolgálat alatt elhagyniuk őrhelyüket, nem dohányozhattak vagy aludhattak őrhelyükön. Nem léphettek be ok nélkül rendőri felügyeletet igénylő helyekre, senkivel nem elegyedhettek „indokolatlan társalgásba” és nem fogadhattak el ajándékot vagy „ingyen ellátást” (azaz a bevezetőben említett történet rendőr szereplője kétszeresen is vétséget követett el azzal, hogy szóba állt az apával, majd jutalomként elfogadta tőle a szivart – amit talán még szolgálatban közben el is szívott).<sup>14</sup>

A város külső, ritkábban lakott (de rohamosan betelepülő) területein őrjáratok szolgálták a közbiztonság fenntartását. Egy-egy őrjárat két lovas vagy – ez volt a gyakoribb – gyalogos rendőrből állt, s az őrjáratozás útvonalát az illetékes őrszoba parancsnoka határozta meg. Az őrjáraton résztvevő rendőröknek egymást kisebb-nagyobb távolságból követve kellett haladniuk ezen a megszabott útvonalon, amelyről tilos volt letérni.<sup>15</sup>

A megfigyelő szolgálat az éjszakai órákban különösen nehéznek bizonyult. Az őrszemek ilyenkor a statikus megfigyelést „portyázó őrjáratozással” váltották föl, melynek fő célja az volt, hogy az őrszemek „hosszabb ideig őrszemkeretük egy részét se hagyják állandó felügyelet nélkül.”<sup>16</sup> Ugyanakkor az őrszem a „jártabb, világítottabb helyeken kevesebbszer fordul meg, mint ott, ahol rendőri megfigyelést igénylő helyek vannak vagy amely helyek a közforgalomtól távolabb esve, bűncselekmények elkövetésére alkalmasabbnak látszanak.”<sup>17</sup> Hogy ez a rendszer nem mindig működött tökéletesen, azt jól mutatja az 1913-as főkapitányi jelentés IV. kerületre vonatkozó része. Ebből ugyanis kiderül, hogy a belvárosi boltosok több esetben is panaszkodtak az éjszakai szolgálat elégtelenségére és az éjszakai betörések megszorodására. A rendőrség azonban a boltosokra hárította a felelősséget, mondván, hogy sok kereskedő nem törődik boltja éjszakai védelmével<sup>18</sup>, s egyben hangsúlyozza az egyes őrszemhez tartozó terület túl nagy méretét, ami lehetetlenné teszi a tökéletes megfigyelést:

„Az őrszem keretét a mai beosztás mellett 15-20 perc alatt járhatná körül. Ez azonban alig lehetséges, mert üzletről-üzletre, kirakatról-kirakatra menve minden ajtót s kirakatot meg kell néznie, vajon nincs-e nyitva, a sötét üzletbe a sötétséghez hozzászoktatott szemével be kell tekintenie, hogy nincs-e bent valaki. Így a keret körüljárása két annyi időt vesz igénybe s a keret túlsó oldalán a betörő ezalatt el is végezheti munkáját.”<sup>19</sup>

A rendőrség figyelő szolgálata nem merült ki az utcán vagy az épületekben szolgáló őrszemek állandó jelenlétében. Ezen felül ugyanis minden nap külön őrszemélyzetet biztosítottak néhány kiemelt középület őrzésére. Ide tartozik az Országgyűlés épületének őrzése (1904-ben például 28 őrszem végezte naponta csak ennek az épületnek az őrzését)<sup>20</sup> vagy a színházi szolgálat, de ide sorolhatunk olyan eseményeket is – tömegtüntetések, felvonulások, ünnepek, amelyek a köztérben zajlottak –, amelyek különleges rendőri figyelmet igényeltek. (Jelen vizsgálatban azonban a térfigyelésnek kizárólag azon részére koncentrálnak, amely a legtöbb városlakó közös hétköznapi tapasztalatát alkotja, azaz az utcán posztoló rendőrökre.)

### Kit figyel a megfigyelő?

A figyelő szolgálat során nem mindegy hogyan végzi a rendőr a városi tér figyelését. Erről a következőket olvashatjuk GYÁNI Gábor *Az utca és a szalon* című, a társadalmi térhasználatot vizsgáló munkájában:

„A szüntelenül fürkésző rendőri tekintet azonban csak akkor lehet igazán hatékony, ha vizuálisan uralja a felügyeletére bízott terepet, és egyúttal képes eligazodni a fegyelmezendő idegenek világában. A város »szöveg«-e, az idegenek alkotta nagyváros kaotikus világa ugyanakkor mind kevésbé érthető, értelmezhető pusztán vizuális jelek alapján. A rendőr viszont ahhoz, hogy feladatának megfelelhessen, pusztán vagy döntő mértékben az iskolázott tekintet megismerő (tájékozódó) képességében bízhat, ez a legfőbb eszköze.”<sup>21</sup>

A figyelés elsajátítása azért is fontos kérdés, mivel – amint az a rendőrségi kimutatásokból kiderül – a korszakban az utcán megfigyelő szolgálatot teljesítő őrszemélyzet legalább 60 százalékánál „földműves” származás szerepelt, azaz nagy valószínűség szerint első generációs vidéki bevándorlók alkották az utcát fürkésző rendőrszemélyzet jelentős részét.<sup>22</sup> Ezért az utcán szolgálatot teljesítő rendőrök nagy része hasonló térbeli tapasztalattal rendelkezett, mint a hatalmas bevándorló tömegeket fogadó város lakosságának jelentős része – köztük a leginkább megfigyelendők, tehát a bűnözők is. Az utcán posztoló rendőrnek és az ugyanott közlekedő emberek nagy részének hasonló *kognitív térképek*<sup>23</sup> voltak a fejében, az új környezet, a nagyváros – mely a lakossággal együtt maga is állandó átalakulást él meg a korszakban – teljesen új, ismeretlen térélményt nyújtott számukra. Azt, hogy ennek milyen konkrét hatása volt a hétköznapi rendőri gyakorlatra, konkrét esetek vizsgálatával kellene a jövőben vizsgálni. A rendőri tankönyvek és útmutatók mindenesetre nem foglalkoztak külön ezzel a problémával.

A kérdés-felelet formájában megszerkesztett *Rendőrközegek tankönyvében* minden olyan törvény és rendelet, valamint főkapitányi utasítás szerepelt közérthető formában, amelyet egy szolgálatot teljesítő rendőrnek ismernie kellett.<sup>24</sup> A „Kik igényelnek rendőri felügyeletet?” kérdésre például a következő választ kapta az olvasó:

„Nyilvános és titkos kéjnök, rovott multú egyének, szokásos büntettesek, koldusok, hordárok, kocsisok, közúti géperejű kocsik alkalmazottai, pálinkamérések, korcsmák, vendéglők, kávéházak, szállók és szállodák, nyilvános táncstermek, utcai és kávéházi zenészek, házalók, ószeresek, zsidókereskedők, kóbor cigányok, vándoriparosok, újságárúsító rikkancsok, különféle ipari munkát végző szerelők, stb.”<sup>25</sup>

A figyelő szolgálattal – ami a „személyek, tárgyak és események éber megfigyelését”<sup>26</sup> jelenti – foglalkozó fejezetek pontosabban meghatározzák a különös figyelmet igénylő városlakók körét. E szerint a rendőrnek különösen alábbi személyeket kell megfigyelnie:

- a.) a rendőri felügyelet alá helyezett személyeket;
- b.) a közveszélyes verekedők és késelőket, rovott múltú egyéneket, zsebtolvajokat, lakásnyitogatókat, gyermekfosztogatókat, besurranó tolvajokat;
- c.) a csavargókat;
- d.) a koldusokat;
- e.) a házalókat, ószereseket, kofákat, utcai zenészeket;
- f.) a nyilvános és titkos kéjनोंket;
- g.) a közszolgákat, hordárokat, targoncásokat;
- h.) a közlekedési vállalatoknak, társas kocsiknak alkalmazottait és a bérkocsisokat, automobil és más géperejű kocsik vezetőit;
- i.) végül ittasokat, örülteket, gyámoltalanokat, eltévedt vagy felügyelet nélküli iskolás gyermekeket.<sup>27</sup>

A rendőri térfigyelés tehát elsősorban azon „kétes” foglalkozású embereket sújtotta, akik hétköznapjaik jelentős részét a nyilvános térben töltötték, ami viszont egyre inkább a rendőri megfigyelés „látókörébe” került. Ilyenek például a bűnözés és a legalitás határmezsgyéjén mozgó, a foglalkozásukat rendészeti ellenőrzés alatt törvényesen, annak hiányában viszont „titkosan”, törvénytelen módon űző prostituáltak, az állandóan mozgásban lévő – és ezért nehezebben szem előtt tartható – házalók és hordárok, vagy a rendészeti eleve üldözendőnek tekintett koldusok és csavargók.

A megfigyelendők másik nagy csoportját – és ez már elvezet a megfigyelő szolgálat másik fontos feladatköréhez, a közlekedésrendészethez – a közlekedési dolgozók, autósok, egy további „gyanús” foglalkozás, a bérkocsisok, és persze maguk az utasok képezik. Amíg a közlekedés-rendészet szempontjából kisebb jelentősége volt e csoportok vizuális elkülönítésének, addig a közbiztonsági szempontból aggályos foglalkozások illetve viselkedések felismeréséhez már valóban szükség volt a jól iskolázott rendőri tekintetre. A *rendőrközegek tankönyve* azonban a felsoroláson túl nem ad további támpontot ahhoz, hogyan lehet a tömegből a veszélyes elemeket kiszűrni; úgy tűnik, hogy a rendőr-örsemek oktatásában az elméleti képzés helyett a gyakorlaton, azaz az utcán szerzett tapasztalaton volt a hangsúly. Mivel a rendőrség őrszemélyzete körében az alacsony fizetés és a nehéz szolgálat miatt nagy volt a fluktuáció, így kétséges, hogy egy rendőr őrszemnek elég ideje volt az „iskolázott tekintet” elsajátítására.

### A megfigyelő szolgálat és a köztér

A századfordulós Budapest rendőrségi térfigyelése szorosan összefügg a város fejlődésének sajátosságaival. Erről tanúskodnak a korszakban megjelent főkapitányi jelentések, amelyek szinte minden évben említik a város térbeni terjeszkedéséből adódó problémákat. Talán az 1913-as jelentés foglalja össze legjobban e nehézségeket:

„E nagy területen, amelynél csak Londoné (kb. 30 000 hektár) nagyobb, igen megnehezíti a rendőrség működését az, hogy a beépítés nem rendszeres, nem terjed a központból fokozatosan kifelé. Kivált a főváros övezetében vannak szinte a tanyagazdaságra emlékeztető módon egymástól elszigetelt telepek és házcsoportok. A szorosan vett belterületen pedig a bérkaszárnnyák sorait is minduntalan megszakítják üres telkek, vagy földszintes, régi divatú házak, melyeknek alig van néhány lakója. A lakosságnak ez a szétszórt elhelyezkedése, az építkezésnek emez, a nagy Budapestre jellegzetes rendszertelensége laikus szemnek alig szembeötlőn, de a rendőri szolgálatban némelykor nagyon érezhető hatásokban – súlyosbíttja a mi feladataink ellátását. Nyilvánvaló például, hogy olyan utcában, hol 6000 ember 50–60 zártan sorakozó házban lakik, elegendő egy őrszem is, de olyan utcában, hol ugyanannyi lakója, már kevés az az egy őrszemszolgálat, mely – 4–4 rendőr végzi egy őrszem ellátását – voltaképpen négy rendőr lekötöttségét jelenti.”<sup>28</sup>

Rendészeti szempontból tehát elsősorban a város rendszertelen beépülése, valamint a szórványosan betelepülő külterületek jelentették a fő problémát. Azt, hogy a rendőrség Budapestről alkotott kognitív térképén található „szürke foltok” hogyan jelentkeztek a rendőrség hétköznapi gyakorlatában, a következő pontban vizsgáljuk részletesen. Itt inkább arra térünk ki, hogy milyen típusú terek voltak azok, amelyek kiemelt szerepet kaptak a rendőrség kognitív térképén.

Első helyen természetesen a sugár- és körutak, a fontosabb közlekedési csomópontok és a város közterei álltak. Ezen belül is általában a városi térben különös jelentőséggel bíró orientációs pontok,

jelentős épületek képezték a rendőri megfigyelés „bázisait”. Ilyenek például a templomok, pályaudvarok, vásárcsarnokok, múzeumok vagy a köztéri szobrok. A rendőrség tehát a köztérnek pontosan azon helyeit foglalta el őrszemeivel, amelyek a hétköznapi embernek a nagyvárosban történő tájékozódásához a legfontosabb támpontokat jelentik.

A megfigyelő szolgálat azonban nem kizárólag a közterekre terjedt ki. Mint azt a későbbiekben is látni fogjuk, a rendőrposztok nem csak az utcákon és tereken teljesítettek szolgálatot. Állandó megfigyelés alatt álltak bizonyos, GYÁNI Gábor által „félnyilvánosnak” nevezett, főleg zárt terek. Ilyenek többek között a „fogyasztási szükségletek egyéni, de közösségi keretek közötti kiszolgálására specializált éttermek, kocsmák, bárók, egyéb énekes vagy táncos szórakozóhelyek, valamint üzletek és kivált az áruház”.<sup>29</sup> E félnyilvános terek megfigyelését azonban már nem a közrendőr látta el, hanem a rejtett megfigyelésre specializálódott detektív.<sup>30</sup>

Akadtak azonban olyan „félnyilvános terek” is, amelyeknél szükséges volt az állandó, és ami talán még ennél is fontosabb, a városlakó által jól látható rendőri felügyeletre. Ide sorolhatók a különböző pénzügyintézetek. A belvárosban a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyetem utcai székházában, a Magyar Országos Takarékpénztár Deák Ferenc utcai, az Első Magyar Általános Biztosító Társaság Vigadó téri, és a Budapesti Belvárosi Takarékpénztár Kígyó téri épületében teljesítettek rendőrök figyelő szolgálatot. A főváros kereskedelmi és pénzügyi központjának számító Lipótvárosban még ennél is nagyobb a rendőri megfigyelés alá eső pénzügyintézetek és egyéb kiemelt épületek száma. Rendőrök őrizték a Kisbirtokosok Földhitelintézetét, a Kassa-Oderbergi Vasút pénztárát, a Magyar Bank és Kereskedelmi Rt.-t, a Földhitelintézetet, a Magyar Általános Hitelbankot, a Magyar Jelzálog Hitelbankot, a Magyar Leszámloló Bankot, a Pesti Kereskedelmi Bankot, az Osztrák-Magyar Bankot, a Magyar Agrár- és Járadékbankot, a Wiener Bankverein-t, az Egyesült Fővárosi Takarékpénztárat és végül a Hazai Bankot.

Érdekes, hogy e „posztok” az 1904-es időmetszetben még egyáltalán nem léteztek, így a megfigyelés 1904 óta elkönyvelt terjeszkedésének jelentős hányadát éppen a különböző pénzügyintézetek képviselték. Ez azt a megállapítást látszik igazolni, mely szerint a rendőrség – legalábbis ami a megfigyelő szolgálatát illeti – elsősorban a felső rétegek tulajdonának védelmét szolgálta. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy a főváros vásárcsarnokai, amelyek vagyonszociális szempontból kritikus pontjai (ma is) egy városnak, s ahol – ellentétben a bankokkal – inkább a város lakosságának alsó rétegei fordulnak meg, nem álltak rendőri ellenőrzés alatt (legalábbis ami az épületek belsejét illeti, hiszen minden vásárcsarnok előtt állt őrszem).

A rendőri megfigyelés, illetve védelem alatt álló város térképén két kivételes esetben a magántér is megjelenik. Az 1913-as időmetszetben megjelenik két, a VI. kerületben található őrszem, melyek közül az egyik a Lendvay utca 26. szám, a másik pedig a mellette található, Aréna út 98-as szám alatti villa előtt állt. Mindkét villa a báró Groedel család két tagjának, Árminnak és Bernátnak a tulajdonában volt.<sup>31</sup> Mivel kizárólag e két őrszem kötődik magánszemély lakásánál, továbbá a közelben (például a Szépművészeti Múzeum előtt, vagy az Aréna út–Podmaniczky út sarkán) több őrszem is található, ezért feltételezhető, hogy a villák tulajdonosainak kérésére állította a rendőrség oda őket. Ennek pontos okát ugyan nem tudjuk – valószínűleg korábbi betörések miatt kérték a rendőri felügyeletet –, maga a tény azonban ismét azt látszik alátámasztani, hogy a rendőrség elsősorban a vagyonosabb rétegek védelmét szolgálta. Ezt a feltételezést vizsgáljuk részletesen a tanulmány következő pontjában.

### **Rendőri térfigyelés és a város szociális térképe**

A rendőri térfigyelés terjedésének vizsgálatához a térképek mellett a főkapitányi jelentések képezik az elemzési keretet. Különösen az időmetszetként választott két év, 1904 és 1913 jelentései érdekesek szempontunkból, mivel ezek sok olyan információt tartalmaznak, amelyek alapján nagyjából megrajzolható Budapest rendőrség által megalkotott szociális térképe. A jelentések egyes kerületekkel foglalkozó fejezetei nagyon különböznek tartalmukban és részletességükben, abban viszont egyeznek, hogy minden fejezet bevezetőjében említésre kerülnek a kerület társadalmi-térbeni sajátosságainak, valamint a közbiztonság fenntartásának összefüggései. A statisztikai adatok – kerület területe, kül- és belterületek nagysága, lakosságszám – felsorolását követően a kerületi kapitányok rövid jellemzést adnak a városrész főbb közbiztonsági problémáiról, a pesti kerületek kapitányai által írt fejezetekből pedig az adott városrészben lakó társadalmi csoportok térbeni eloszlásáról is képet kapunk. A korszakban megjelent főkapitányi jelentésekben továbbá sok hasznos információ található arról, hogy a rendőrség miképp látta a megfigyelendő város fejlődését, valamint hogy melyek voltak azok a problémás helyek a városban, amelyek a megfigyelő szolgálat szempontjából kihívást jelentettek a rendőrség számára.

Budán az I. kerület adta a legtöbb feladatot a rendőrségnek. Az 1913-ban 84 727 lakost számláló kerületben a legfőbb problémát a rendőrség által gyakran emlegetett kültelki betelepülés okozta. Ez pedig a jelentés szerint magával vonta „az alsóbb néposztály és az ezekből kikerülő kétes existenciák, a közrend és közbiztonságra veszélyes elemek” letelepedését is.<sup>32</sup> A kerülethez tartozó külterületet – amely az összterületnek nagyjából 91%-át tette ki – a rendőrségi megfigyelés nem volt képes lefedni. Így a budai oldal kiránduló- és villaövezetét is jórészt magában foglaló kerületben „igen gyakori volt a betöréses lopás, főképen a télen lakatlan villákban, nyaralókban.”<sup>33</sup> Gyakoriak a kültelki baromfilopások, a lakatlan villák pedig „jó búvóhelyet nyújtanak a veszélyes existenciáknak, úgy, hogy ezektől, a folyton megismétlődő – részben eredményes razziák mellett is a kerületet végleg megtisztítani alig lehet.”<sup>34</sup> Ezért a kerületi kapitány javasolta, hogy a külterületeken őrzőjáratot teljesítő rendőrök mellett rendőr-kutyák is szolgáljanak.

A térképre rávetített adatok más megvilágításba helyezik a jelentés szövegét. Jól látszik, hogy a Várban, azon belül is a királyi palota környékén és a Várhoz vezető útvonalakon figyelhető meg a legnagyobb rendőri koncentráció. A Krisztinavárosban és főleg a kétes hírnek örvendő Tabánban nem volt ilyen sűrűn szövött a megfigyelés hálójára. 1913-ra az őrszemek szaporítása nem a sokat emlegetett külterületek, hanem – a királyi palota őrszemeinek megerősítése mellett – elsősorban Dél-Buda irányában, Lágymányos felé történt. A budai hegyekben mindössze két, őrzőjáratot küldő őrszobát hoztak létre a korszak végére.

Az I. kerülettel szemben a II., valamint a III. kerületet rendőri szempontból nyugalmasabbnak tünteti fel az 1913-as jelentés. Ez a jelentés megfogalmazója szerint a lakosság társadalmi összetételében tapasztalható állandóságnak köszönhető. A III. kerülettel kapcsolatban például a következő sorokat olvashatjuk:

„Más kerületben változó a lakosság. A középosztály és a munkáselem elhelyezkedésében és számarányában többé-kevésbé fluktuációnak van kitéve, a III. kerületben azonban ez a hullámműködés ismeretlen. A kerület csendes, híján van az oly népmozgalmaknak is, melyeket a gazdasági élet fejlődése különben szükségszerűen szokott előidézni.”<sup>35</sup>

Ennek a változatlanságnak köszönhető, hogy a kerületben az alkalmi lopásokon, kisebb betöréseken kívül nem történt komolyabb bűneset, sőt még a pesti kerületekben megjelenő „intellektuális bűncselekmények” sem jellemzőek itt.<sup>36</sup> A térképek is jól látható, hogy a rendőri megfigyelés elsősorban a Margit hídra és a hozzá csatlakozó főbb útvonalakra koncentrál, s 1913-ra már megindul az 1904-ben még csak tervezett terjeszkedés a Rózsadombon ekkor kialakuló villanegyed irányába.

A Duna mentén hosszan elnyúló Óbuda térszerkezetét tekintve jóval nehezebben volt áttekinthető, mint a viszonylag sűrűn beépített II. kerület. Talán ezért is figyelhető meg az, hogy a rendőrség elsősorban két központi helyre összpontosított, Újlakra a Császár fürdővel és a Zsigmond térrel, valamint Óbuda központi részére, a Szentlélek térre és a szomszédos Fő térre. E két csomóponton kívül egyedül a Margit kórház kap kitüntetett figyelmet; amint az az 1904-es térképen látszik, a meglévő őrszem mellé további két rendőrposzt kialakítását tervezték, ám ez 1913-ig még nem valósult meg. A terület fokozott rendőri felügyeletét minden bizonnyal a közelben található óbudai téglagyárak indokolták, amelyek hírhedt bűntanyák voltak ekkoriban.

Az 1913-as jelentés a pesti oldalon található kerületekről már jóval részletesebb társadalmi és bűnügyi térképet rajzol. Ebből a szempontból a belváros, a IV. kerület jelenti a legkevesebb problémát, mivel ott a jelentés szerint „a népesség túlnyomóan az intelligenciához számítható elemekből áll.”<sup>37</sup> Ezt a viszonylagos társadalmi homogenitást a fejezet szerzője a folyton növekedő lakbérékkel, valamint a kis méretű lakások hiányával magyarázza.<sup>38</sup> Ugyanakkor az általános gazdasági és a vele járó morális válság jeleként egyre növekszik a bűnözés a kerületben: „A létért való küzdelem nap-nap után újabb áldozatokat terel a bűn karjaiba s mindinkább sűrűbben ismétlődő jelenségként olyanokat is, kik azelőtt a nyomort és a bűnt csak a sajtó lapjairól ismerték.”<sup>39</sup> Ezért talán nem véletlen, ha a város kereskedelmi központjában, a felsőbb társadalmi rétegek lakóhelyén főleg a lopások, betörések és a boltok kirablása szaporodott el.

A népesség számát és területét tekintve is legkisebb kerület rendőrségének a nehezen megfigyelhető külterületek problémájával sem kell megküzdnie. Ezen adottságoknak is köszönhető talán, hogy ez a kerület az, ahol a leginkább kiteljesedhetett a rendőri térfigyelés. Jól látható a térképeken, hogy a korszak végére a kerület központi része, az Eskü tér és Kossuth Lajos utca, a Központi Városház és a kerület határát képező utcák (Deák Ferenc utca, Károly körút, Múzeum körút, Vámház körút) mind kaptak legalább egy őrszemet.

Hasonlóan koncentrált volt a rendőri megfigyelés Budapest pénzügyi centrumában, az V. kerület Nagykörúti terjedő részén is. Jól látható, hogy az Országház és a Kúria épülete mellett a Szabadság

tér, 1913-ra pedig a Dorottya és a Nádor utcák környéke kapott kiemelt figyelmet. Utóbbi – ahogy azt fent már említettük – annak köszönhető, hogy az 1913-as őrszemnövekmény jelentős része különböző pénzüzetek épületébe vagy az épület elé került. Jól látszik ugyanakkor az is, hogy már 1904-ben tervezte a rendőrség a Nagykörúton túl fekvő, jórészt még iparterületként funkcionáló, de fokozatosan beépülő rész felé történő terjeszkedést. Ez azonban 1913-ig csak részben valósult meg.

Az őrszemek itt bemutatott elhelyezkedése jól illeszkedik a kerület lakosságának térbeni eloszlásáról alkotott rendőrségi képbe. A jelentés szerint „szociális tagozódás szempontjából talán a főváros egy kerülete sem mutat annyi változatosságot, egyik kerület sem tagozódik oly különleges módon, mint a Lipótváros.”<sup>40</sup> A belső, Nagykörútig terjedő részt a jelentés írója két részre tagolja: az Alkotmány utcától a Deák Ferenc utcáig terjedő rész „nagykereskedők, pénzüzetek, iparvállalatok, bankbizományosok és általában a plutokratia lakóit öleli fel, akik a tőzsde – mint a kereskedelmi és pénzüvilág lüktető élettere körül és annak közelében találják legcélszerűbb elhelyezésüket”, az Alkotmány utcán túl eső részt pedig főleg középületek foglalják el.<sup>41</sup> A Lipót körúton túl elterülő részen, ahol nemrég még gőzmalmok és fatelepek voltak, azok a kereskedők, köz- és magánhivatalnokok laknak, „akik a Lipótváros belső részéből kiszorultak”.<sup>42</sup> Végül a kerület negyedik „övezetét” a gyártelepek képezik az itt lakó munkáslakossággal.

Hasonló övezetes megoszlást lát a rendőrség a Váci körút–Király utca–Városligeti fasor által körülhatárolt Terézvárosban is. A belső övezetet a Károly és a Váci körutak, valamint a Felső Erdősor határolja. Itt a „felső középosztállyal vegyes előkelőbb középosztály” lakóhelyei találhatóak, valamint ez a rész az „élénk kereskedelem központja” is. Ez a legsűrűbben lakott, leginkább beépített területe a kerületnek.<sup>43</sup> A következő övezetet a jelentés szerzője által „villa rayon”-nak nevezett, a Felső Erdősor utcától az Aréna útig terjedő rész jelenti, ahol mágnások, művészek és az „előkelőbb középosztály” lakik. Végül a harmadik övezetet az Aréna úton túli külterületek képezik, ahol a munkásság és a szegényebb néposztályok „szigetszerű letelepedése” figyelhető meg.

A rendőrség szociális térképén tehát az Aréna utat tekinthetjük a legfontosabb választóvonalnak, mely mintegy szakadékot képez a „jómód és szegénység, a megelégedettség és elégedetlenség között”. A társadalmilag és térben is élesen elkülönülő lakosság miatt a kapitány javasolja, hogy a kerületet rendőri szempontból osszák ketté, mondván a „megfelelő megfigyelés, állandó ellenőrzés és eredményes működés csak így lesz biztosítható”, mivel „a kerület külterületének lakosságából indulnak ki az egész országra kiható munkásmozgalmak”.<sup>44</sup> Ebből logikusan következik, hogy a VI. kerület a főváros bűnügyi statisztikájában „úgy számban, mint minőségben” a legnagyobb részt veszi ki.<sup>45</sup>

Ehhez képest a térképeken jól látszik, hogy e külső területek az 1904-es metszetben még szinte egyáltalán nem álltak rendőri megfigyelés alatt, s az még 1913-ban is inkább csak a Mexikói útnál található vasúti csomópont felügyeletére terjedt ki. Ezt magyarázhatnánk persze a rendőrség állandó létszámihiányával is, ezt azonban megteszik helyettünk a jelentéseket író rendőrkapitányok. A két térképet összevetve jól látszik, hogy az őrszemek szaporodtak ugyan, de nem elsősorban a jelentésben említett „problémás övezetben”, hanem az Andrásy úton, a Városligetben és – mintegy védgátat képezve az alsóbb osztályokkal szemben – az Aréna út környékén.

A kerületek övezetekre osztását követi a VII. kerületről szóló jelentés szerzője is. E szerint a kerület lakossága társadalmi tagozódását tekintve négy részre oszlik. A Károly és az Erzsébet körút között elterülő rész, amely az „intenzívebb kereskedelem gócpontja”, a „műveltebb középosztály” lakóhelye. Az Erzsébet körút–Aréna út által határolt, újabban beépült területen már a „munkás és középosztály egyenlő arányban oszlik meg”. Az Aréna út e kerületnél nem jelentett olyan mély szakadékot, mint azt Terézváros esetében láthattuk: itt a villák és a munkáslakások keveredését figyeli meg a jelentés szerzője. Végül a negyedik övezetet Zugló alkotja, amely „már teljesen kültelekként jelentkezik s külterületként veendő”.<sup>46</sup>

A jelentés szerint a kerület közbiztonsági állapota kielégítő: „A bűnözés keretei kitágultak ugyan, az esetek azonban inkább tömegükkel mennek túl a rendes fluktuálás méretein. Különösen a lopások, a betörésfajták szaporodtak.”<sup>47</sup> Ennek ellenére itt is a külső területek megfigyelésének növelését javasolják. Mégis elismételhetjük ugyanazt, amit a VI. kerülettel kapcsolatban mondtunk: a Mexikói úti vasúti síneken túl csupán egy-két őrszemnek kell hatalmas területeket szemmel tartania, az 1904 és 1913 között történt őrszemgyarapítás pedig elsősorban a Kerepesi és Csömöri utakra, valamint a Stefánia út környékére koncentrál.

A VI. és VII. kerület mellett Budapest legnépesebb kerülete a Józsefváros. A viszonylag egységesen beépült, minimális külterülettel rendelkező kerületet nem lehet az előzőekhez hasonlóan övezetekre osztani, így a jelentés sem elemzi részletesen a lakosság térbeni eloszlását. Aggasztónak találja viszont, hogy a más városrészekből kiszoruló „alsóbbrendű néposztályhoz” tartozó lakosság itt keres ma-



gának lakóhelyet „lebujokban, tömeg- és zsúfolt lakásokban”, ami különösen megnehezíti a kerületi rendőrség munkáját.<sup>48</sup>

Az őrszemek térbeni eloszlásában 1904–1913 között nem figyelhető meg lényeges változás. A korszak végére elsősorban a kerület határait képező Kerepesi, Köztemető, Orczy és Üllői utakat erősítették meg. Utóbbit már a IX. kerületi kapitányság rendőreivel közösen figyelték meg a józsefvárosi rendőrök.<sup>49</sup>

Ferencváros ismét azon kerületek közé tartozik, amelyek erősen tagolt térszerkezetet mutatnak fel. A jelentős részben kültelekből álló kerület belső, Nagykörút által lezárt részét jórészt a középosztály lakja, ezen túl pedig elsősorban a munkáslakosság jellemző. A kerület külső része „valóságos gyárváros, melynek munkásai nagyobbrészt a közeli községekben: Kispesten, Erzsébetfalván, Soroksárt és Csepelen laknak”.<sup>50</sup> A kerület közbiztonsági szempontból kritikus pontját a Gubacsi dűlő és Erzsébetfalva között elterülő, a város határát képező fás terület – ahogy az 1913-as jelentés fogalmaz, „véderdő” – jelenti, ahol ekkoriban rablóbandák garázdálkodnak. A környéken lakók által csak „Kis-Bakonyinak” nevezett rész különösen fontos Erzsébetfalva szempontjából, mivel az erzsébetfalvi munkások, akik a fegyvergyárban dolgoztak, ezen a területen keresztül jártak gyalogosan munkába. Az *Erzsébetfalvi Közlöny* szerint egészen odáig fajultak a dolgok, hogy a „különben erős, izmos fegyvergyári munkások [...] csak csoportosan bátorkodnak ezt a zsványtanyát megközelíteni...”<sup>51</sup> A terület rendőri szempontból „senkiföldjének” számított, mivel a pest megyei csendőrség nem léphette át a főváros határát, a budapesti rendőrök pedig az újságíró csípős megjegyzése szerint ritkán vetődtek erre felé, sőt „megesik, hogy míg az egymást sűrűn felváltó csárdákban szórakozik [az „államrendőr”], addig hangzanak ki a sűrűségéből a megtámadottak segélykiáltásai”.<sup>52</sup>

A nagy területen elterülő, ugyanakkor viszonylag kis lakossággal rendelkező Kőbányáról az 1913-as jelentés szerzője igen pozitívan nyilatkozik: „A jövő fejlődés nagy arányú képét veti előre az elmúlt évben a X. kerület. A lóversenytér, az orsz. tenyész-állatvásártér óriás méretű építkezései a Maglódi és Gyömrői-úton épülő új gyárak a munkások százaival növelte a lakosság számárányát és szűkítette egyben az üresen álló nagy telkek terjedelmét.”<sup>53</sup> Ennek azonban rendészeti szempontból is fontos következményei vannak, mivel a lakosság és a beépített területek növekedése is több feladatot ró a rendőrségre. A jelentés ki is jelöli a kerületnek azon pontjait, ahol a rendőrség már nem tudja megfelelően ellátni megfigyelő feladatát. Ide tartoznak a Gyömrői és Ceglédi utak, a kerület teherpályaudvarai, Rákosfalva, a lóversenytér és az állatvásártér. E területeket a szerző szerint „ma már ki kell kapcsolni a külterület forgalmából”, s a külterület besorolás már csak a rákoskeresztúri temető és a felsőrákosi szántóföldekre érvényes.<sup>54</sup>

A rendőri térfigyelés budapesti terjeszkedését követően érdemes átlépní Budapest határait, ahogyan a fővárosi rendőrség is megtette azt a korszakban.

## **A terjeszkedő rendőri térfigyelés: Budapest és az elővárosok**

### **A rendőri térfigyelés terjeszkedési iránya**

A századfordulós Budapest fejlődésének egyik fontos problémáját a várost körülvevő, a fővároshoz hasonló, sőt néha azt meghaladó mértékben fejlődő elővárosok képezték.<sup>55</sup> Ez közbiztonsági szempontból is nagy feladatot rótt a rendőrségre. A nagyarányú népességnövekedés az elővárosokban is okozott közbiztonsági problémákat. E gondok megoldását az állam a fővárosi rendőrség hatáskörének kiterjesztésében látta. Korszakunk során a fővárosi államrendőrség hatáskörét az 1881. évi rendőrségi törvényben<sup>56</sup> meghatározotthoz – azaz az 1872. évi törvény<sup>57</sup> alapján megalakuló főváros összes bel- és külterületéhez – képest kétszeresére bővült. Előbb 1889-ben Újpest és Rákospalota községekre terjesztették ki a fővárosi államrendőrség hatáskörét<sup>58</sup>. E döntés legfőbb indoklása az volt, hogy Rákospalota és Újpest volt az a két település, ahová a fővárosból a rendőrség által kiűzött notórius gonosztevők átköltöztek, hogy innen „ingázva” folytathassák fővárosi tevékenységüket.<sup>59</sup>

Azt, hogy a vármegye elégedett volt a fővárosi rendőrség munkájával, jól mutatja, hogy 1896-ban kérvényt nyújtanak be Cinkota és Mátyásföld, Csömör és Pestszentmihály, Soroksár (Erzsébet- és Kossuthfalva, Gubacs, Gyál és Péteri pusztákkal és telepekkel együtt), Kispest és Szentlőrinc, Budaörs, Budafok és Albertfalva rendőri felügyelet alá vonására.<sup>60</sup> Az 1896-os kérvényt a belügyminiszter elutasította, de végül még az első világháború kitörése előtt, 1912-ben Erzsébetfalva, Kispest és Pestszentlőrinc községek is a fővárosi államrendőrség hatáskörébe kerültek.<sup>61</sup> Érdemes ennek folyamatát részletesebben is bemutatni, mert a hatáskör kiterjesztése és a közbiztonsági viszonyok elővárosi értelmezése jól mutatja az Budapest és elővárosai viszonyát.

Az 1912/LX. számú törvényhez lábjegyzetben fűzött indoklás jól jelzi az állam hozzáállását a rendőrség hatáskörének kiterjesztéséhez. Hangsúlyozzák, hogy „a fővárossal szomszédos, rohamosan

fejlődő községeknek rendészeti igazgatása egészen más szabályozást és intézést kíván, mint egyéb községeké, hogy lakosságuk személyi- és vagyónbiztonsága kellőképpen megóvható legyen.”<sup>62</sup> Továbbá e helységek közbiztonsági szempontból inkább hasonlítanak a fővárosra, mint egyéb vidékekre. Végül a rendőrség hatáskörének kiterjesztése nem csak az érintett település, hanem maga a főváros közbiztonságára is pozitívan fog kihatni.

### Egy példa: Erzsébetfalva

A rendőrségi hatáskör kiterjesztéséért folytatott küzdelemről, valamint az elővárosok közbiztonsági problémáiról tanúskodik az 1865-ben a Belga Bank által alapított, sokáig Soroksárhoz tartozó, 1897-től viszont nagyközségi ranggal bíró Erzsébetfalva sajtója. Az 1890-es évek közepétől Erzsébetfalván létezett legalább egy olyan sajtóorgánium, amelyben állandó témaként jelent meg a bűnözés. Az itt megjelent cikkek jól illusztrálják a főváros és a község közötti furcsa, kettős viszonyt: a fiatal község igyekezett kialakítani saját identitását, miközben a Budapesthez történő csatolás jövőbeni lehetőségét is szem előtt tartotta. A főváros azonban nem csak áhított célként jelent meg, gyakran kritizálták is az ottani viszonyokat. Ez a Budapesthez való kettős viszony jelent meg a közbiztonságról szóló újsághírekben is. Miközben gyakoriak voltak a jelentések a nagy port kavaró budapesti bűnesetekről, a főváros erkölcsének romlottságáról, valamint a fővárosi „dedektívek” egyre inkább rossz szemmel nézett erzsébetfalvi akcióiról<sup>63</sup>, ugyanakkor a helyi sajtó lényegében létezésétől fogva a fővárosi rendőrség hatáskörének Erzsébetfalvára történő kiterjesztése mellett kampányol.

Az *Erzsébetfalva* 1897. február 28-i számának „Helyi viszonyaink” címmel megjelent vezércikke is fővárosi kontextusba helyezi el a község közbiztonsági viszonyait, ezért érdemes idézni néhány gondolatát: „Az tény, hogy községünknek rohamos fejlődését csakis annak köszönhetjük, hogy községünk a fő- és székváros közvetlen közelében fekszik, azonban az is való bizonyos tekintetben, hogy a fő- és székvárosnak ezen közvetlen közelsége községünkre nézve erkölcsi szempontból nagyon káros befolyást gyakorol.”<sup>64</sup> – olvashatjuk a bevezetőben. A cikkből kiderül továbbá az is, hogy a bűnözők migrációjának problémája nem csak a rendőri diskurzus része volt: „Ha egy nagyobb lopás, betörés vagy rablógyilkosság történik a fővárosban, azonnal elvan községünk lepve a dedektívektől. Miért? tán itt vélik feltalálni a gonosztevőt? Nagyon természetes! Tudja a rendőrség azt nagyon jól, hogy községünk a fővárosban működő tolvajoknak s minden másfajta kétes existenciájú egyének nagy részének a legalkalmasabb tartózkodási helye.”<sup>65</sup> Ezt azzal magyarázza, hogy a főváros területéről kitiltott „közveszélyes egyének” ide telepednek majd „az itthon megállapított tervük után szépen berándulnak a fő- és székesvárosba s végrehajtják azt éppúgy, mint mikor ott laktak.”<sup>66</sup>

A cikk ismeretlen szerzője ugyanakkor Újpest és Rákospalota pozitív példáját hozza fel: „Egy szóval bátran mondhatjuk azt, hogy Erzsébetfalva manapság ott van e tekintetben, ahol ezelőtt 8–10 évvel Újpest volt, t. i. a fő- és székváros rendőrségének legtöbb dolgot adó jómadaraknak tartózkodási helye.” Addig azonban nem megy el a szerző, hogy rendőrkapitányságot követeljen Erzsébetfalvára is, mindössze rendszeres időközönkénti razzikiákat szeretne a főváros környékén.<sup>67</sup>

Az Erzsébetfalván élő, de a fővárosban tevékenykedő bűnözők problémája mellett az újsághírek a helyi bűnözéssel is egyre gyakrabban foglalkoznak. 1895-től működött itt csendőrség (melynek hatásköre Csepelre és Kossuthfalvára is kiterjedt)<sup>68</sup>, s a későbbiekben saját rendőrbírója is volt a községnek, ám úgy látszik, hogy nem tudnak megbirkózni az egyre növekedő feladatokkal. Az 1900-as évektől egyre gyakoribbak a helyi rendészeti szerveket kritizáló, az utcán lézengő koldusokról és csavargókról, valamint az egyre szaporodó bűnesetekről szóló cikkek. „Nubia sivatagján talán jobban meg van védelmezve a személy és vagyónbiztonság, mint itt az ország fővárosa közelében, Erzsébetfalván.” – írja például 1898-ban az *Erzsébetfalvai Közlöny*.<sup>69</sup> Az *Erzsébetfalva* 1903. január 11-i számának a község „erkölcsi süllyedéséről” szóló vezércikke pedig odáig megy el, hogy azt is kijelenti, hogy a rossz közbiztonsági viszonyok a község vezetésén belül tapasztalt politikai összetűzésekkel együtt az ingatlanok értékének csökkenését és egyben a fővároshoz való majdani csatlakozást lehetetlenné teszik.<sup>70</sup>

Arról, hogy az 1896-ban beadott pest megyei kérvény hatására szabályos verseny alakult ki a fővárosi rendőrség fennhatóságának „megszerzése” körül, többek között egy az *Erzsébetfalvai Közlöny*-ben megjelent olvasói levél is tudósít. A *Néhány szó állami rendőrségünkről* címmel, „Egy adófizető” aláírással megjelent írás azt panaszolja, hogy a képviselőtestület nem lépett fel kellő eréllyel a rendőrség ügyében, ezért Erzsébetfalva csak őrszobát, a nagy konkurens, Soroksár pedig önálló kapitányságot fog kapni.<sup>71</sup>

A helyi sajtóból ugyanakkor az is kiderül, hogy a rendőrségi hatáskör kiterjesztésének kérvényezése szinte azonnal a nagyközségi rang megszerzését követően, civil kezdeményezésből, az *Erzsébet-*

falvi Otthon nevű „községvédő” egyesület indíttatására indult.<sup>72</sup> A budapesti rendőrség Erzsébetfalvára történő behozatalának ügye tehát érdekes módon éppen a település önállósulási törekvéseivel, a közigazgatási és jogszolgáltatási szervek itteni megtelepítésével (az Erzsébetfalván illetékes szolgabírói hivatal ugyanis Ráckeven, a járásbíróóság pedig Ócsán volt) függ össze.<sup>73</sup> Az például soha nem merült fel a helyi sajtóban, hogy a budapesti bűnüldözők itteni megjelenése csorbítaná a község függetlenségét.

Nem véletlen tehát, hogy ilyen jelentőséggel bírt a budapesti államrendőrség Erzsébetfalvára „csábítása”. Ezért is figyeli a község árgus szemekkel a budapesti sajtó jelentéseit a belügyminiszeri tervekről. Az *Erzsébetfalvai hírlap* 1900. augusztus 9-i száma azonban sajnálkozva kénytelen közölni, hogy egyes fővárosi lapok híreszteléseivel ellentétben SZÉLL Kálmán belügyminiszter „a rossz anyagi viszonyokra hivatkozva a kérelem teljesítését jobb időre halasztotta.”<sup>74</sup>

A különböző hangvételű írások néha higgadtan, máshol viszont annál hevesebben követelik a budapesti rendőrség „behozatalát”. A téma körüli indulatokat jól mutatja egy még 1899-ben „Ragyás Szepi, az erzsébetfalvai egyesült értéktárolítók dicsőítője” által jegyzett „olvasói levél”, amelynek szerzője a jó közbiztonsági állapotokra hivatkozva elutasítja a rendőrség ügyét.<sup>75</sup>

Az mindenesetre jól látszik a korszak erzsébetfalvi sajtójának elemzéséből, hogy a közvéleményt élénken foglalkoztatta a rendőrség ügye, a sajtó pedig mindent megtett annak érdekében, hogy az ügy a köztudatban maradjon. 1909-re végül újra a megye elé került a rendőrségi hatókör kiterjesztésének problémája: 1909. július 27-én az alispán újabb előterjesztést tett a belügyminiszternek, amelyben kéri, hogy a fővárosi rendőrség Kispesten, Pestszentlőrincen, Pestújhelyen, a Lónyay-telepen, Erzsébetfalván, Kossuthfalván, Csepelen, Budafokon, Albertfalván és Budakeszin is teljesítsen szolgálatot. A kérvényhez a megye pénzügyi felajánlást is tett; 20 000 koronával támogatták volna a rendőrség fenntartását.<sup>76</sup> A kérvénynek a belügyminiszter végül helyt adott, így az erzsébetfalvi rendőrkapitányság 1912. október elsejével megkezdhette munkáját. Mint ahogy azt a Közlöny az újdonsült rendőrkapitány, VADAY László közlése nyomán írja, a kapitányság „az államrendőrségi intézményt nem vaszigorral akarja bevezetni, hanem előbb megismertetni és megértetni.” „Ez persze csak a jóhiszemű és jóakarátú lakosságra áll, mert a rovottmúltúak jól teszik, ha lakásukat minél messzebbre igyekeznek innen elhelyezni.” – teszi hozzá ugyanakkor a rendőrkapitány.<sup>77</sup>

Összegzésként megállapítható tehát, hogy Budapesten a munkáslakta területek térfigyelésénél nagyobb jelentőséggel bírt a középosztályi magántulajdon, illetve a kereskedelmi és pénzügyi élet központjainak védelme. A rendőrség figyelő szolgálatának más európai és amerikai nagyvárosokkal ellentétben talán kevésbé volt feladata, hogy a munkásrétegek körében az ún. „kényszer-akkulturációval” a „közsféra polgári normáinak gyakorlati érvényt szerezzen”.<sup>78</sup> Ez az őrszemélyzet létszámhiánya mellett<sup>79</sup> talán azzal is magyarázható, hogy – ellentétben a főkapitányi jelentésekből kiolvasható, erős társadalmi szegregációt sugalló övezetes városképpel – Budapesten nem volt olyan mértékű az egyes társadalmi csoportok elkülönülése, mint más korabeli nagyvárosokban. Talán ennek is köszönhető, hogy – ahogy azt GYÁNI is megjegyzi könyvében – a magyar fővárosban közel sem volt olyan arányú a köztér rendőri felügyelete, mint például a viktoriánus Angliában.<sup>80</sup>

Budapesttel szemben az elővárosi övezetben látszólag éppen a munkásság fokozottabb megfigyelése volt az egyik fő motiváció a fővárosi államrendőrség hatáskörének kiterjesztésére. Ezt a látszólagos ellentmondást némileg árnyalja, hogy a fővárosi államrendőrség hatáskörének kiterjesztésekor az adott előváros lakosságához képest aránytalanul kevés rendőrt telepítettek ide, ezért az államrendőrség Budapesten kívüli terjeszkedésének jelentőségét nem elsősorban az utcákon való állandó jelenlétben (és ezzel az itt lakó munkások meggregulázásában), hanem a hatáskör kiterjesztésével együtt járó bejelentési kötelezettségben kell látnunk, ami az elővárosok (és egyúttal Budapest) legnagyobb közbiztonsági problémája, a kitoloncolt és a főváros körül letelepedő bűnöző elemek elleni harcnak volt fő eszköze.

#### Jegyzetek:

<sup>1</sup> BÁLINT Marcell: *Elmondom, mert így történt...* Békéscsaba, 1990, Tevan.

<sup>2</sup> GYÁNI Gábor: A városi mikroterek társadalomtörténete. *Tér és Társadalom*, IV. évf. (1990) 1. sz. 1–13. p.

<sup>3</sup> R. D. STORCH: The Policeman as Domestic Missionary: Urban Discipline and Popular Culture in Northern England 1850-1880. *Journal of Social History* IX. évf. (1976) 41. sz. [A rendőr mint hazai misszionárius: Városi fegyelem és népi kultúra Észak-Angliában 1850-1880.]

<sup>4</sup> GYÁNI Gábor: *Az utca és a szalon. Társadalmi térhasználat Budapesten, 1870-1940.* Budapest, 1999, Új Mandátum.

<sup>5</sup> *Budapest székes főváros statisztikai évkönyve 1904.* Budapest, 1906, s.n.

<sup>6</sup> *Budapest székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve 1907-1908.* Budapest, 1913, s.n.

<sup>7</sup> *Budapest székesfőváros területének térképe.* Budapest, 1908. Budapesti Történeti Múzeum Kiscelli Múzeum, leltári szám 2199.1-69 ; KOZMA Gyula (szerk.): *Kozma Gyula kis képes atlasza az elemi iskolák 3-ik osztálya számára.* Budapest, 1906.

BTM 13 653 ; *Budapest tervrajza*. Budapest, 1896. BTM 73.177.1; KLÖSZ György: *1896 évi ezredéves országos kiállítás helyszínrajza*, 1896. BTM 440 ; KOGUTOWICZ Manó: *Budapest székesfőváros egész területének térképe*. Budapest, 1912. BTM 8117.

<sup>8</sup> Azon posztok, amelyeket a térképen vasúti objektumok közelében ábrázoltunk, nem a vasúti felügyelőség keretében végeztek munkájukat.

<sup>9</sup> CZAGA Viktória et al.: *A Fővárosi Rendőrség Története (1914-ig)*. Budapest, 1995, BM. Kiadó.

<sup>10</sup> Loc. cit.

<sup>11</sup> Megjegyzés: a térképre csak azokat az őrszemeket vittük fel, amelyek pontos helyét az 1896-os éves jelentés segítségével pontosan tudtuk azonosítani. Hiányzik például az Ős-Budavárban szolgálatot teljesítő 4 álló és 6 mozgó gyalogos őrszem, az állatkiállítás szintén 4 álló és 6 mozgó gyalogos, valamint 1 mozgó lovas őrszeme, továbbá a kerítések mentén szolgálatot teljesítő 8 gyalogos és 1 lovas őrszem. Látható tehát, hogy a megfigyelés hálója még annál is sűrűbben volt szöve, mint azt a térképen ábrázolni tudtuk.

<sup>12</sup> CZAGA op. cit.

<sup>13</sup> LAKY Imre: *Rendőrközegek tankönyve. Különös tekintettel a büntető törvényekre, a bűnvádi eljárásra s a 130.000/Vb. sz. utasítás 175-231 §-aira*. Budapest, 1906, Pátria.

<sup>14</sup> Loc. cit.

<sup>15</sup> Loc. cit.

<sup>16</sup> Loc. cit.

<sup>17</sup> Loc. cit.

<sup>18</sup> Ennek ellentmondani látszik az a tény, hogy a kereskedők nagy része „boltizárnak” is nevezett boltöröket alkalmazott műhelye vagy boltja éjszakai védelmére.

<sup>19</sup> Vö. 6. sz. jegyzettel

<sup>20</sup> Loc. cit.

<sup>21</sup> Vö. 4. sz. jegyzettel

<sup>22</sup> *A Budapest Fő- és Székvárosi Állami Rendőrség ..... évi működése*. Budapest, 1895-1913, s.n.

<sup>23</sup> *A kognitív és a mentális térkép közötti különbséghez lásd CSÉFALVAY Zoltán: Térképek a fejünkben*. Budapest, 1990, Magyar Tudományos Akadémia.

<sup>24</sup> RÉDEY Miklós – LAKY Imre (szerk.): *Rendőrségi Lexicon*. Budapest, 1903, Stephaneum.

<sup>25</sup> LAKY: op. cit. 293. p.

<sup>26</sup> Loc. cit. 246–247. p.

<sup>27</sup> Loc. cit.

<sup>28</sup> *A Budapest Fő- és Székvárosi Állami Rendőrség 1913 évi működése*. Budapest, 1913, s.n.

<sup>29</sup> Vö. 2. sz. jegyzettel. 2-3. p.

<sup>30</sup> A detektív-testület megfigyelése alá tartozó helységek és személyek: szállodák, fürdők, éttermek, kávéházak, színházak, orfeumok, dalszarnokok, bodegák, posták, kórházak, tánctermekek, kocsmák, bordélyházak, pálinkamérések, menhelyek, népkonyhák, „cselédhelyszerek”, ószeresek, zálogházak, munkásegyletek, „kocsmában lévő egyletek” és végül „hordárok”.

<sup>31</sup> Mindketten az Erdélyi Erdőipar Rt. igazgatóságának tagjai. *Magyarország tiszti cím- és névtára*. Budapest, 1906, Athe-neum. GROEDEL Ármin mint háztulajdonos szerepel a budapesti címjegyzékben. *Budapesti cím- és lakjegyzék*. Budapest, 1913.

<sup>32</sup> Vö. 28. sz. jegyzettel

<sup>33</sup> Loc. cit.

<sup>34</sup> Loc. cit.

<sup>35</sup> Loc. cit. 67. p.

<sup>36</sup> Loc. cit.

<sup>37</sup> Loc. cit.

<sup>38</sup> Loc. cit.

<sup>39</sup> Loc. cit.

<sup>40</sup> Loc. cit. 79–80. p.

<sup>41</sup> Loc. cit.

<sup>42</sup> Loc. cit.

<sup>43</sup> Loc. cit. 83–84. p.

<sup>44</sup> Loc. cit.

<sup>45</sup> Loc. cit. 86. p.

<sup>46</sup> Loc. cit. 91–92. p.

<sup>47</sup> Loc. cit.

<sup>48</sup> Loc. cit. 94. p.

<sup>49</sup> BOKELBERG Ede – RÉDEY Miklós – ROHRBACHER Miklós (szerk.): *Budapesti Útmutató. Rendőrségi zsebkönyv 1904*. Budapest, 1904, BOCKELBERG Ede – RÉDEY Miklós.

<sup>50</sup> Loc. cit. 100–102. p.

<sup>51</sup> Rabló fészkek. *Erzsébetfalvi Közlöny*, (1898) június 26.

<sup>52</sup> Loc. cit.

<sup>53</sup> Loc. cit. 102–103. p.

<sup>54</sup> Loc. cit.

<sup>55</sup> VÖRÖS Károly (szerk.): *Budapest története IV. kötet* Budapest, 1978, s.n.

<sup>56</sup> 1881/XXI. tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről

<sup>57</sup> 1872/XXXVI. tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről

<sup>58</sup> 1889/XLVI. tc. a Budapest fővárosi rendőrség hatáskörének kiterjesztéséről Új-Pest és Rákos-Palota községek területére

<sup>59</sup> *Budapest Fő- és Székvárosi Állami Rendőrség 1896 évi működése*. Budapest, 1897, s.n. Ez persze nem csak azt jelzi, hogy a kialakuló modern rendőrség mennyire hatékonyan végezte büntildöző munkáját, hanem egyben rámutat a főleg kisebb bűncselekmények elkövetői, valamint a koldusok és csavargók ellenében alkalmazott kitoloncolás hatástalanságára is. A főkapitányi jelentések ugyanis többször említik, hogy hiába toloncolják ki a nem kívánatos elemeket a fővárosból, ha azok a

környéken letelepedve és az egyre javuló közlekedési lehetőségeket kihasználva vissza-visszatérnek Budapestre. A rendőrségi hatáskör kiterjesztése egyébként a bejelentési kötelezettség itteni meghonosítását is magával vonta, így a lakosság ellenőrzése és a nemkívánatos elemek eltávolítása ezen a szinten is követte a budapesti gyakorlatot.

<sup>60</sup> *Budapest Fő- és Székvárosi Állami Rendőrség 1897 évi működése*. Budapest, 1898, s.n. 4–5. p. Utóbbi esetben preventív szerepe lenne ennek a főkapitány szerint, mivel tartani kell attól, hogy a bűnöző csoportok Budaörsről és Budafokról Albertfalvára költözzenek.

<sup>61</sup> 1912/LX. tc. a Budapest Székesfővárosi m. kir. Államrendőrség hatáskörének Erzsébetfalva, Kispest és Pestszentlőrinc községekre területére való kiterjesztéséről

<sup>62</sup> Loc. cit.

<sup>63</sup> Az *Erzsébetfalva* című újság például így számol be egy Népszínház utcai rablógyilkosságról: „A fővárosi rendőrség minden lehető elkövetett, hogy a gonosztevőt kézre kerítse, a detektívek a szélrózsa minden irányában ellepték a környéket, a mihez nekünk erzsébetfalvaiaknak is volt szerencsénk. Szerencsére azonban nem itt fogták el a gyilkost, hanem Zomborban...” *Erzsébetfalva* 1897. február 21.

<sup>64</sup> Helyi viszonyaink. *Erzsébetfalva*, (1897) február 28.

<sup>65</sup> Loc. cit.

<sup>66</sup> Az ingázás ugyanakkor nem kizárólag a község kriminális csoportjaira volt jellemző: az 1900-as évek elején a község 17 000 lakosából csak 3000 a „rendes” ott lakó, tehát aki nem ingázott Budapestre. „Helyi érdekeink kudarczai” *Erzsébetfalva* 1903. február 8.

<sup>67</sup> Ez ellentmondani látszik annak a korábbi kritikus megjegyzésének, miszerint a detektívek megjelenése a községben nem sokat ér, „mert minden bizonnyal, ha a községünkben tartózkodó jómadarak követnek el egy büntettet fővárosunkban, birnak annyi furfanggal, hogy mihez tartás végett kölcsönösen kellő megállapodásra jutnak, alibijüket igazolni tudják s egyáltalán minden gyanus látszatot előrelátásból idejekorán el tudnak háritani.”

<sup>68</sup> *Erzsébetfalva és vidéke* (1895) március 16.

<sup>69</sup> Közbiztonságunk. *Erzsébetfalvai Közlöny*, (1898) augusztus 14.

<sup>70</sup> *Erzsébetfalva* (1903) január 11.

<sup>71</sup> Soroksár előnyének egyszerű oka van a cikk írója szerint: „Soroksár megy deputációba, kér, könyörög, felajánl költséghozzájárulást, sőt tovább megy, helyiséget is ajánl fel, mert tudja a különbséget a rendőr-őrszoba és a kapitányság székhelye között!” *Erzsébetfalvai Közlöny*, (1898) január 30. Egy későbbi cikk szerzője például egészen odáig elmegy, hogy ha Soroksárra kerül a kapitányság, akkor Erzsébetfalvát inkább a IX. kerületi kapitánysághoz csatolják. *Erzsébetfalvai Közlöny*, (1898) április 10.

<sup>72</sup> BOGYIRKA Emil et al. (szerk.): *Pesterzsébet története*. Budapest, 2001, Pesterzsébet Önkormányzata.

<sup>73</sup> Loc. cit.

<sup>74</sup> Ez már a második belügyminiszteri elutasítás volt, 1898-ban ugyanis PERCZEL Dezső hasonló indokkal utasította el Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye közigazgatási bizottságának kérvényét.

<sup>75</sup> Nem kell minékünk államrendőrség Erzsébetfalvára. *Erzsébetfalvai Közlöny*, (1899) október 8. Érdekes módon akadt olyan újságolvasó, aki komolyan vette az írást: a Közlöny következő számában ugyanis egy helyi kocsmáros „Kontra államrendőrség” című cikkében egyetért az előtte szóló „olvasói levéllel”.

<sup>76</sup> Az államrendőrség kiterjesztése Erzsébetfalvára. *Erzsébetfalvai Közlöny*, (1911) július 9.

<sup>77</sup> Az államrendőrség. *Erzsébetfalvai Közlöny*, (1912) szeptember 29.

<sup>78</sup> BOKELBERG Ede – RÉDEY Miklós – ROHRBACHER Miklós (szerk.): *Budapesti Útmutató. Rendőrségi zsebkönyv 1913*. Budapest, 1913, BOKELBERG Ede – RÉDEY Miklós.

<sup>79</sup> A rendőri őrszemélyzet létszáma az 1896-os csúcstól jelentő 1672-ről – a kiállítási kapitányság megszüntetése után – nem hogy nőtt, de még csökkent is. Ez volt a helyzet majdnem egy évtizedig, az őrszemélyzet létszáma csak 1907-től haladta meg a 2000-et, a korszak végére, 1913-ra pedig 2545 gyalogos és lovas rendőr végezte az őrszolgálatot. *Budapest Székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve 1909–1912*. Budapest, 1914, Székesfőváros. *Budapest Székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve 1913–1920*. Budapest, 1923, Székesfőváros.

<sup>80</sup> GYÁNI Gábor: *Hétköznapi Budapest. Nagyvárosi élet a századfordulón*. Budapest, 1995, Libri. /A város arcai./

**SIMON F. Nándor**  
**A Munkásőrség karhatalmi feladatai**

„Az Önök kezébe a külső és belső ellenség ellen adták a fegyvereket. Ez a fegyveres erő csődöt mondott. ... Magukat a legnagyobb, legigazságosabb kritika azzal érte, hogy létre kellett hoznunk a Munkásőrséget.” – mondotta 1957. februárjában a Néphadsereg tisztjeinek tartott politikai tájékoztatón MAROSÁN György államminiszter, a párhierarchiában KÁDÁR János helyettese.<sup>1</sup> S valóban: ez a kijelentés a magyarázata annak, hogy miért kellett egy új fegyveres testületet létrehozni 1957 elején.

Arra most nem szeretnék kitérni, hogy milyen volt Magyarország politikai helyzete 1956-ban – ez ismert, noha a tényleges, tárgyilagos feldolgozás még várat magára. Tény, hogy a Néphadsereg felső vezetése, de sok helyen és esetben az alsóbb is, tehetetlen volt, pontosabban: nem volt ura a helyzetnek. Némileg enyhíti a helyzetüket, hogy azokban a napokban nem volt egyszerű tisztán látni. A párt, illetve a kormány előbb ellenforradalomról beszélt, majd felkelésről. Előbb statáriumot vezettek be, majd feloldották. Az MDP<sup>2</sup> október 23-án este ülésező Központi Vezetősége APRÓ Antal vezetésével Katonai Bizottságot hozott létre az ellenforradalom – akkor még így értékelte a kialakult helyzetet a pártvezetés – felszámolására. Ekkor már ugyanis, a főváros különböző pontjain kezdtek kialakulni a fegyveres góccok. APRÓ Antalnak és a vezetése alatt álló bizottságnak az volt a véleménye, hogy a néphatalom megvédése érdekében fel kell fegyverezni a munkásokat: munkásmilíciát kell létrehozni. Ezt a javaslatot egy-két nappal később elő is adták a Honvédelmi Minisztérium vezetőinek. A Vezérkar hadműveleti csoportfőnöke, SZÜCS Miklós ezredes erre így reagált: „... honnan tudja, hogy a gyárakban kiosztandó fegyverek kinek a kezébe kerülnek, barátéba vagy ellenségébe?”<sup>3</sup> És noha a munkások felfegyverzése a kommunisták részéről végig napirenden volt, mégis, mielőtt ellátták volna őket fegyverrel, november 4-e után, előbb – ideiglenes jelleggel – a karhatalmat szervezték meg. Végül is, amikor már jó remény látszott a hatalom megmentésére, konkrétan kezdtek foglalkozni az új, munkásokból álló fegyveres testület kialakításával.

Illetve, előbb egy kérdést kellett tisztázni: Rendező Gárda legyen-e, vagy pedig olyan fegyveres intézmény, amelyik szervesen beépül a többi testület közé?

Ami a Rendező Gárdát – a párt rendezvényeit biztosító, a rendre és a zavartalanágra felügyelő szervezetet – illeti, a kommunista párt 1945 előtt nem rendelkezett ilyennel. A szociáldemokrata párt azonban igen. A '20-as években nem kisebb személyiség állt az élén, mint STROMFELD Aurél, aki e szervezet létrehozását akkor vetette fel SZAKASITS Árpádnak, amikor együtt ültek a börtönben. STROMFELD, a visszaemlékezések szerint, amolyan katonai kiképzés félét tartott, azzal a szándékkal, hogy a majdani második tanácsköztársaság vörös hadseregének a magját alkothassák a gárdisták. Mint mondtam, ekkoriban az illegalitásban működő kommunista párt nem rendelkezett R-Gárdával. Igaz, volt akinek az volt a feladata, hogy megpróbálja leleplezni a pártba beépülő spicliket. Őt egyébként EISENBERGER Benjaminszék hívták s évekkel később a PRO-t, majd az ÁVO-t s végül az ÁVH-t irányította – akkor már PÉTER Gábornak hívták. Azután persze, 1945-ben az MKP<sup>4</sup> is megszervezte a maga R-Gárdáját, amit az a HALAS Lajos vezetett, aki majd ezredesi rendfokozatban a Munkásőrséget szervezi meg – TÖMPE Istvánnal és CZINEGE Lajossal együtt –, s lesz első országos parancsnoka. A két munkáspárt egyesülését követően a két R-Gárda is egyesült, majd lényegében jobbra az R-gárdistákból alakult meg a Pártőrség, amely pedig később beolvadt a Kormányőrségbe. A Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Intéző Bizottsága 1956. december 11-i ülésén foglalkozott az R-Gárda kérdésével. FEHÉR Lajos, a testület tagja – akit egyébként ezen a tanácskozáson bíztak meg szénbányászati kormánybiztosi teendővel –, azt javasolta, hogy a gárdistákat fegyverezzék fel. MAROSÁN György ezt azzal egészítette ki, hogy a gárdisták az üzemekben felállítandó fegyveres milícia tagjai legyenek. KÁDÁR János ellenezte a gárdisták felfegyverzését, mert akkor az R-Gárda „a párt hadserege lenne, ez pedig nem helyes”. Határozat született arról, hogy meg kell szervezni az R-Gárdát, amelyet a karhatalmi parancsnokság a Munkásőrség részeként kezeljen.<sup>5</sup> Munkásőrség? Hiszen még meg sem alakult ekkor!

Az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága több mint egy hónappal később, 1957. január 29-én keltezett határozata rendelkezett a Munkásőrség felállításáról.<sup>6</sup> A határozatot február 12-én tették közé a Központi Bizottság Tájékoztatójában, s 10 nappal később már meg is alakultak az első zászlóaljok. A párthatározat szerint a testület létszámának az év végéig el kellett érnie a 30 ezret. A határozat azt is kimondta, hogy „A Munkásőrség elsősorban üzemi munkásokból áll.”<sup>7</sup> A párthatározatot követően, 1957. február 19-én született meg a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1957. évi 13. számú törvényerejű rendelete a Munkásőrségről. Annak preambulumban olvasható, hogy a Munkásőrség „A népi demokratikus államrend fokozottabb megvédése, a dolgozó nép nyugalmának és a termelés za-

vartalanságának biztosítása, továbbá az ellenforradalmi elemek restaurációs kísérleteinek hatékonyabb elhárítása érdekében – a dolgozók kívánságára –, alakult meg.<sup>8</sup> A rendelet azt is előírta, hogy a végrehajtásáról a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány gondoskodik. És március 9-én már meg is született a Munkásőrség országos parancsnokának és az országos rendőr-főkapitánynak az 1. számú parancsa a „Munkásőrség egységei, a rendőri szervek és karhatalmi alakulatok együttműködéséről”,<sup>9</sup> pontosabban a „... március és április hónapokban végrehajtandó feladatokban”. E szerint a Munkásőrség karhatalmi feladatait elsősorban a párházak, a fontos objektumok, ipari üzemek őrzése, a párt és az állami rendezvények zavartalanságának biztosítása jelentette. „... a munkásőrség egységei csak csapatalakulatban használhatók fel, rendőri és karhatalmi egységekkel közösen” – határozta meg a parancs.

Mielőtt tovább mennénk, tisztázzunk egy kérdést: párhadsereg volt-e a Munkásőrség, vagy sem? Vagyis, milyen mértékben irányította a testület tevékenységét a párt?

Először is: kik lehettek munkásőrök? Mindenekelőtt ketté kell választani a társadalmi – tényleges és tartalékos –, valamint a hivatásos állományt. A társadalmi állomány esetében, ellentétben a hivatással, nem volt kötelező a párttagság. Tulajdonképpen, a követelmények megegyeztek azokkal a feltételekkel, amelyeket a fegyveres erők és a többi fegyveres testület írt elő. A már említett 1957-es párthatározat azért még meghatározta, hogy „A munkásőrség tagjai lehetnek azok a munkások, szegényparasztok, tsz tagok, állami gazdasági és gépállomási dolgozók, akik az 1919-es forradalmi harcokban résztvettek, partizánok voltak, akik 1945 előtt résztvettek a munkásmozgalomban, valamint akik a felszabadulás utáni években a szocializmus építésében szilárdan helytálltak és nem inogtak meg az október 23-át követő hetekben sem.”<sup>10</sup> A Munkásőrség utolsó, 1982-ben megjelent Szolgálati Szabályzata már így fogalmaz: „híve a szocialista rendszernek, egyetért a Magyar Szocialista Munkáspárt politikájával, megvalósításában részt vesz; a Magyar Népköztársaság Alkotmánya és törvényei szerint szocialista emberhez méltóan él és dolgozik”<sup>11</sup>. Érdekes, magának a felvételnek a rendje is. Ez úgy történt, hogy az illető, akár párttag volt, akár nem, a munkahelyi pártalapszervezetnél adta be a felvételi kérelmét, amely szervezet megvitatta azt, majd a véleményével együtt továbbította az illetékes egységparancsnokságnak, és a parancsnok jóváhagyása után a kérelem visszakerült az alapszervezethez, amely elfogadta azt – jó esetben. Ezután az egységparancsnok előképzésre osztotta be a jelöltet, amelynek letelte után a parancsnok véleményét figyelembe véve, az adott szintű – városi, járási vagy kerületi – pártbizottság végrehajtó bizottsága mondta ki a végső szót: legyen munkásőr a jelöltből! Tehát, végső soron a párt döntött a felvételről. Lényeges, hogy a Központi Bizottságban – illetve a megyei és a budapesti bizottságokban – a Munkásőrség felügyeletét nem a Közigazgatási és Adminisztratív Osztály látta el, amelyhez egyébként a fegyveres erők és testületek tartoztak, hanem a Párt- és Tömegszervezetek Osztálya. Tehát, a párt úgy kezelte a Munkásőrséget, mintha a párt része lenne. A testület országos parancsnokát azonban nem a párt vezető testülete, hanem a Minisztertanács nevezte ki és mentette föl – persze, a párt javaslata alapján. A hivatásos állományú tisztak meg a Belügyminisztérium központi állományába tartoztak – legalábbis, a '70-es évek elejéig. Hivatalosan az állami felügyeletet is a Minisztertanács látta el, sőt a kormány 49/1978. (X. 19.) számú rendelete határozta meg az 1957-es Elnöki Tanácsi törvényerejű rendelet alapján, a Munkásőrség feladatait.<sup>12</sup> Szóval, kissé nehézkes meghatározni, hogy mennyire volt állami és mennyire volt a párté a Munkásőrség – legalábbis a jogszabályok alapján.

De térjünk vissza 1957-hez, annál is inkább, mert fel kellett fegyverezni az új fegyveres testületet, már csak azért is, mert a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 3075/1957. számú határozata szerint az év októberéig 30.667 munkásőrt el kellett látni fegyverrel!<sup>13</sup> Ehhez a Szovjetunió, pontosabban KAZAKOV hadseregtábornok segítségét kérték: minden munkásőrt el akartak látni 7.62-es TT-pisztollyal, 20 és fél ezret dobtáras géppisztollyal, a többit pedig karabéllyal. Golyósóróból és Gorjunovgéppuskából viszont beérték volna 308–308 darabbal is. Mindehhez persze, lőszer is kellett. És hogy a szovjet parancsnok tisztán lásson, HALAS Lajos országos parancsnok 1957. február 26-án kelt levelében nemcsak a fegyvereket igényelte, hanem azt is leírta, hogy hol tart a Munkásőrség szervezése s mit kell még tenni. Levelét így fejezte be HALAS ezredes: „Az átvett fegyverzet mennyiségéről és technikai állapotáról a Munkásőrség Országos Parancsnoka félénként köteles a Belügyminiszter Elvtársnak jelentést tenni.”<sup>14</sup> Az idő pedig sürgetett: közeledett március 15. – a MUK! A rövidítés azt jelentette: márciusban újra kezdjük. Az állami és a pártvezetés nem tudhatta mennyire komoly ez: valódi erőket jelent-e, vagy inkább csak álmodozást? Az újabb ellenforradalmat – ez volt a hivatalos jelző a kádári években az 1956. október 23.–november 4. közötti eseményeket illetően – viszont meg kellett akadályozni. Ma már tudjuk: nagyobb volt a füst mint a láng.

A következő években jószérivel fejlődött a Munkásőrség. A '60-as évek elejére konszolidálódott a társadalom – legalábbis így jellemezték ezt az időszakot. A pártvezetés engedményeket tett, amnesztiát hirdetett a politikai elítélteknek. Az ENSZ levette a napi rendjéről az úgynevezett magyar kérdést, ami azt firtatta, hogy mis is történt Magyarországon 1956 októberében, miként került hatalomra a KÁDÁR-féle vezetés. A pártvezetés úgy gondolta, hogy a Munkásőrség is tehetne engedményt: konszolidált helyzetben konszolidált testület lehetne. Döntés született tehát arról, hogy a munkásőrök adják le a központi tároló helyekre az addig maguknál tarthatott szolgálati pisztolyaikat. Ezt a parancsot, amelyet megelőzőtt a Politikai Bizottság határozata, nem mindenki fogadta lelkesen. Ez a PB határozat tette egyébként lehetővé, hogy a továbbiakban pártonkívüliek is kérhessék a felvételüket a testületbe. A pisztolyokra amúgy 3 évvel később újra visszatértek. Az országos parancsnok 0046. számú parancsának végrehajtási utasításában azonban némi megkülönböztetés olvasható. Voltak ugyanis olyan munkásőr egységek, alegységek – elsősorban a nyugati határ mentiek –, amelyeknek tagjai maguknál tarthatták fegyverüket, például a soproni zászlóalj, vagy a kőszegi illetve szentgotthárdi járási önálló század teljes személyi állománya. A Belügyminisztérium Törvényelőkészítő Főosztálya szigorúan titkos minősítéssel feljegyzést készített – a Politikai Bizottság említett 1963. szeptember 24-i határozata okán – 1964. február elején a „*munkásőrség egyes szervezeti és működési kérdései*”-ről. A feljegyzés készítői új törvényerejű rendelet elkészítését látták szükségesnek, mivel az 1957-est idejétmúltnak tekintették, elvégre 1956 óta mégiscsak eltelt 8 év. A konklúzió, többek között azt mondta: „... a munkásőröknek az állampolgárokat érintő szolgálati jogait és kötelezettségeit jogszabályban kell rendezni; megfontolandó azonban, hogy helyes-e őket a rendőrökével azonos jogokkal felruházni;... felsőbb szinten kell eldönteni, hogy indokolt-e a függetlenített parancsnokoknak a BM állományából történő kiemelése ...”<sup>15</sup> Mindezt megelőzte a belügyminiszter és a Munkásőrség országos parancsnokának 5. számú közös parancsa, amely újra szabályozta az együttműködést, nevezetesen: az elemi csapás és a tömegszerencsétlenség esetén a rend helyreállítására, a belső zavargások megszüntetésére, a határsértések esetén a zárások végrehajtására, fegyveres, szökött bűnözők elfogására, rendezvények biztosítására, valamint az egyéb jelentős közbiztonsági feladatok közös végrehajtására. A dokumentum leszögezte: „A BM szervek és a Munkásőrség közös akciói előtt az illetékes rendőr-főkapitány, illetve a BM szerv parancsnoka kérje a budapesti, illetve a megyei MSZMP első titkárának engedélyét a Munkásőrség igénybevételéhez. ... Közös feladatok végrehajtása esetén az együttműködő egységek parancsnoka: országos akciónál a belügyminiszter első helyettese, helyi akciónál a budapesti, megyei rendőr-főkapitány, illetve a járási, városi-kerületi rendőrkapitány, az akció parancsnokának helyettese az együttműködő munkásőregység parancsnoka.”<sup>16</sup> Igazság szerint a közös parancs nem mondott sokkal többet. December 3-án a BM II. főcsoportjának vezetője, KÖRÖSI György r. ezredes, miniszterhelyettes szigorúan titkos jelentésében ezt írta: „... a közös parancs ... amelynek rendelkezéseit kellő eligazítások után a rendőr-főkapitányságok és az együttműködésre kötelezett szervek végrehajtották; elkészítették a kapitánysági együttműködési terveket, jóváhagyásra megfelelő előzetes észrevételek és átdolgozás után felterjesztették a főkapitánysági együttműködési terveket. Ezek a tervek és az együttműködésre kötelezett megyei szintű szervek magasabb elöljáróinak egyetértő aláírását is tartalmazzák, alkalmasak arra, hogy az 1963 végén esedékes felülvizsgálásig ezek alapján az érintettek jól együttműködjenek. ...”<sup>17</sup> A következő esztendő januárjában született meg a fent említett közös parancs alapján „A Belügyminisztérium fegyveres szervei és a Munkásőrség együttes alkalmazásának országos terve”. Ez kimondta, hogy az 5. számú közös parancsban meghatározott esetekben „Amennyiben a fenti események valamelyike – békés viszonyok között – egy, vagy több megye területét meghaladva következik be és országos jellegű intézkedés szükséges, a feladat jellegétől függően a rendőrség, karhatalom, határőrség, munkásőrség erői együttes alkalmazásra kerülhetnek. ... a munkásőrség igénybevétele – több megyére, vagy az ország egész területére kiterjedő eseménynél – a MSZMP KB első titkára engedélyével történik. ... Riasztási normák: rendőrség, munkásőrség részére 4 óra, határőrség, karhatalom részére 2 óra.”<sup>18</sup>

Az 1964-ben a Munkásőrség országos parancsnoka által kiadott „*Intézkedés az előképzésre*”<sup>19</sup> című irat meghatározta a legfontosabb kiképzési ágakat: lökiképzés, karhatalmi kiképzés, közrendvédelmi és határőrizeti, valamint általános ismeretek. Nézzük, mit is oktattak a leendő munkásőröknek karhatalomból! A rendelkezésre álló 20 órában elméleti előadásokon, gyakorlati, illetve harcászati alaki foglalkozásokon megismerkedhettek a részt vevők a karhatalmi tevékenység fogalmával, a feladatokkal békében, háborúban, illetve rendkívüli viszonyok között, a szolgálati csoportokkal – a felderítő-kutató csoportokkal, a csapda-leshelyekkel, a járőr és a figyelő őrszem feladattal, az ellenőrző-átesztelő ponttal – és a harcmodokkal – blokkírozással, kutatással, bekerítéssel, üldözéssel –, az elemi csapások színhelyén történő karhatalmi intézkedésekkel, illetve a tömegszállítás feladataival. Ezeket



azután folyamatosan, az éves kiképzés keretében is gyakorolták, ismételték. A Munkásőrség Ideiglenes Szolgálati Szabályzata 1966-ban jelent meg, s meghatározta a szolgálat fajtáit, úgymint: karhatalmi szolgálat, közbiztonsági szolgálat, határőrizeti szolgálat és belszolgálat. Eszerint „A munkásőr karhatalmi szolgálatot akkor teljesít, ha: tevékenysége során operáció harcrendjébe, operatív karhatalmi csoportba vagy szolgálati csoportba osztják be, és tevékenységét a »Karhatalmi Harcászati Segédlet« rendelkezései alapján végzi; szolgálata során objektumok őrzését, védelmét, tömegosztatást, rendezvények biztosítását végzi; elemi csapás és tömegszerencsétlenség során mentési, őrzési, biztosítási feladatokat lát el.”<sup>20</sup>

A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének, honvédelmi miniszterének és a Munkásőrség országos parancsnokának 1972. évi május hó 17-i 01. számú közös parancsa foglalkozott „A karhatalmi fegyveres biztosítási feladatok végrehajtásában résztvevő erők igénybevétele, irányításának és együttműködésének rendje” kérdéssel.<sup>21</sup> Ennek a mellékletében olvasható a Honvédelmi Bizottság 2/221/1971 számú határozatának melléklete is, amely meghatározta a karhatalmi fegyveres biztosítási feladatokat: „A magyar Népköztársaságban karhatalmi feladat az a belbiztonsági csapattevékenység, amely biztosítja: a népköztársaság állami- és társadalmi rendjének veszélyeztetésére, illetve megdöntésére irányuló belső ellenséges tevékenység megakadályozását, elfojtását; az ország közbiztonságát, törvényes rendjét súlyosan veszélyeztető tömegjellegű tevékenység megakadályozását, a törvényes rend helyreállítását; a súlyosabb elmei csapások, tömegszerencsétlenségek esetén a rend helyreállítását és fenntartását. Fegyveres biztosítási feladat a csapaterővel (alegység, egység) végrehajtandó tevékenység, amelynek célja meghatározott esetekben a személy- és vagyonbiztonság védelme, a rend fenntartása, valamint az ezen esetekre előírt szabályok érvényre juttatása. Biztosítani kell: a párt- és állami vezetők utazásait; a politikai, sport- és kulturális tömegrendezvényeket; a magyar és szövetséges csapatok, valamint különleges technikai eszközök manővereit; az ellenséges csapás által veszélyeztetett területek kiürítését; estenként elrendelt országos és helyi feladatokat ... A karhatalmi feladatok megoldása Népköztársaságunk valamennyi fegyveres erejének és fegyveres testületének együttes kötelesség. ... A végrehajtás során első lépcsőben a belügyi, második lépcsőben a munkásőr és harmadik lépcsőben a néphadsereg erőivel kell számolni. ... A munkásőrséget karhatalmi erőként kell kezelni.”<sup>22</sup> Nagyjából ugyanezt fogalmazza meg a belügyminiszter-helyettesnek, a Magyar Néphadsereg vezérkari főnökének és a Munkásőrség országos parancsnokának 10 évvel később kiadott 4/1982. számú együttes intézkedése a munkásőrök karhatalmi igénybevételeéről. Itt már szó van a fegyveres erők és testületek szökésben lévő, fegyverrel rendelkező tagjainak, valamint a terrorcselekményt elkövetők és a túszoikat fogva tartók felkutatásáról és elfogásáról is.<sup>23</sup>

Az évtized végére erősen kérdéssé vált került a Munkásőrség léte: 1989. március 15-én megjelent röplapon – többi között – követelték a testület felosztatását, amely október 23. előestéjén, részben katonai akció keretében, meg is történt. A két dátum közötti hónapokban, az erősödő ellenzék támadásai között a megújulás neki megfelelő lehetőségeit kereste a Munkásőrség. Szinte sohasem látott mennyiségű pro és kontra cikk jelent meg a testületről. Sorra alakultak meg a Munkásőr Baráti Körök, ugyanakkor egyre szembe tűnőbben kezdtek rendszeressé válni az ellenzéki tüntetéseken a Munkásőrséget elítélő transzparenszek. A Minisztertanács 1091/1989. (IV. 30.) MT határozata döntést hozott arról, hogy „A honvédelmi miniszter vezetésével, az érdekeltek bevonásával, bizottságot kell létrehozni. Az új védelmi koncepció kidolgozásával összhangban át kell tekinteni és a Minisztertanács részére javaslatot kell kidolgozni a Munkásőrség új feladataira, szervezetére, működésére, létszámára vonatkozóan.”<sup>24</sup> A Munkásőrség az új feladatait a hátszágvédelemben látta, ami egyébként már egy ideje – a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény 17. paragrafusa (2) bekezdésének b.) pontja értelmében – feladatot jelentett a testületnek.<sup>25</sup> Olyan elképzelés is volt, hogy a változások során az amerikai Nemzeti Gárdához hasonló feladatokat lásson el. A nyáron az Országos Parancsnokság egész napos programra hívta meg a Budapesten akkreditált katonai- és légügyi attasékat. Tájékoztatóképpen az országos parancsnok, BORBÉLY Sándor altábornagy, elmondta, hogy „... a Munkásőrség önkéntes társadalmi fegyveres testület, hatszáz hivatásos tiszttel. Összlétszáma hatvanezer, s ez százharmincöt zászlóaljban tömörül. A munkásőrök hetven százaléka üzemi munkás, illetve termelőszövetkezeti, vagy állami gazdasági fizikai dolgozó, tizenharc százaléka értelmiségi. A fennmaradó tizenkét százalék alkalmazott és egyéb foglalkozású.” A Munkásőr című lapban megjelent tudósítás ekképpen fejeződött be: „Véleményét dr. Jean ROSSIER ezredes, Svájc budapesti nagykövetségének véderő attaséja így fogalmazta meg: »A Munkásőrség életébe, tevékenységébe nyújtott betekintés nosztalgikus érzéseket ébresztett bennem. Ugyanis valamikor Svájcban is létezett egy hasonló rendeletetésű szervezet, amelyet azonban sajnos megszüntettek. Nagy kár volt érte. Különösen imponáló számomra, hogy a magyar munkásőralegységek igen rövid idő alatt, gyorsan és biztosan mobilizálhatók.«”<sup>26</sup>

Az Országgyűlés 1989. október 20-án fogadta el az 1989. évi XXX. törvényt, amely a Munkásőrség feloszlásáról rendelkezett, s amelynek minisztertanácsi indoklása kimondta, hogy a Munkásőrség megalakulása óta eltelt időszakban a szervezését kiváltó okok megszűntek.<sup>27</sup>

A Munkásőrség története ma még feltáratlan.

#### Jegyzetek:

- <sup>1</sup> MAROSÁN: 204. p.
- <sup>2</sup> Magyar Dolgozók Pártja
- <sup>3</sup> SZÜCS: 71-73. p.
- <sup>4</sup> Magyar Kommunista Párt
- <sup>5</sup> MSZMP jegyzőkönyvek: 255. p.
- <sup>6</sup> RÓDER: 44. p.
- <sup>7</sup> Sortüzek: 155. p.
- <sup>8</sup> 13/1957. NET. tvr.
- <sup>9</sup> A Munkásőrség országos parancsnokának és az országos rendőrfőkapitánynak a közös parancsa. BM.I. p. 1957 47.lad. 8-102. p.
- <sup>10</sup> Vö. 6. sz. jegyzettel
- <sup>11</sup> Munkásőr szabályzat
- <sup>12</sup> 49/1978. Korm. r.
- <sup>13</sup> 3075/1957. Korm. hat.
- <sup>14</sup> Sortüzek: 180. p. (HALAS ezredes levele KAZAKOV hadseregtábornoknak.)
- <sup>15</sup> Feljegyzés a Munkásőrség egyes szervezeti és működési kérdéseiről. BM.I. 10-25/1962
- <sup>16</sup> 5/1963. BM-MOP. pcs.
- <sup>17</sup> KÖRÖSI György ezredes belügyminiszter-helyettes a Belügyminisztérium II. Főcsoportfőnökség vezetőjének jelentése a Munkásőrség és a belügyi szervek közötti együttműködési teendőkről. BM.I. 10-332/1963
- <sup>18</sup> A Belügyminisztérium fegyveres szervei és a Munkásőrség együttes alkalmazásának országos terve. BM.IP. 1962. év, 78. lad. 50-1603
- <sup>19</sup> Intézkedés az előképzés végrehajtására. Budapest, 1964, Munkásőrség Országos Parancsnoksága. MOL.M.
- <sup>20</sup> Munkásőrség id. szabályzat
- <sup>21</sup> 01/1972. a belügyminiszter és a Munkásőrség országos parancsnokának közös parancsa a karhatalmi fegyveres biztosítási feladatok végrehajtásában részt vevő erők igénybevétele, irányításának és együttműködésének rendjéről. BM.I. p. 1972. év, 131. lad.
- <sup>22</sup> 2-221/1971. Honvédelmi Bizottság határozatának melléklete a karhatalmi fegyveres biztosításra vonatkozóan. BM.I.
- <sup>23</sup> 4/1982. a belügyminiszter-helyettes, a Magyar Néphadsereg vezérkari főnöke és a Munkásőrség országos parancsnoka együttes intézkedése a munkásőrök karhatalmi igénybeviteléről. BM.I.
- <sup>24</sup> 1091/1989. (IV.30.) MT. h.
- <sup>25</sup> 1976/I. tv.
- <sup>26</sup> *Munkásőr* (1989) augusztusi szám.
- <sup>27</sup> 1989/XXX. tv.

#### Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

##### MONOGRÁFIÁK

- MAROSÁN – MAROSÁN György: *A tanúk még élnek*. Budapest, 1989, Hírlapkiadó Vállalat. /Tabu./
- RÓDER – RÓDER László: *Született a párt és a nép bizalmából*. Budapest, 1986, Reflektor Kiadó.
- SZÜCS – SZÜCS Miklós: *Ezredes voltam 1956-ban*. Budapest, 1989, Szabad Tér Kiadó.

##### CIKKEK

- Munkásőr* (1989) augusztusi szám. – *Munkásőr* (1989) augusztusi szám.

##### SZABÁLYZATOK

- Munkásőr szabályzat – A Munkásőrség Szolgálati Szabályzata. Budapest, 1982, s.n.
- Munkásőrség id. szabályzat – A Munkásőrség Ideiglenes Szolgálati Szabályzata. Budapest, 1966, Munkásőrség Országos Parancsnoksága.

##### JOGSZABÁLYOK

- 1976/I. tv. – 1976/I. tv. a honvédelemről.
- 1989/XXX. tv. – 1989/XXX. tv. a munkásőrség feloszlásáról.
- 13/1957. NET. tvr. – 13/1957. NET. tvr. a Munkásőrségről.
- 49/1978. Korm. r. – 49/1978. Korm. r. a Munkásőrség feladatairól.
- 3075/1957. Korm.hat. – 3075/1957. Korm. hat. a Forradalmi Munkás Paraszt Kormány határozata a Munkásőrségről.
- 1091/1989. (IV.30.) MT. h. – 1091/1989. (IV.30.) MT. h. a Munkásőrségről.
- 5/1963. BM-MOP. pcs. – 5/1963. A belügyminiszter és a Munkásőrség országos parancsnokának közös parancsa a belügyi szervek és a Munkásőrség együttműködéséről.

##### LEVÉLTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- BM.I. p. – BM Irattár, Parancsgyűjtemény.

- BM.I. – BM Irattár,  
MOL.M. – Magyar Országos Levéltár Munkásörség Gyűjtemény.
- KRESZTHOMÁKIÁK  
MSZMP jegyzőkönyvek – A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőköny-  
vei. I. köt. 1956. november 11. – 1957. január 14. Budapest, 1993, Inetra Rt.
- Sortüzek – KAHLER Frigyes (szerk.): *Sortüzek – 1956*. Lakitelek, 1993, Antológia Kiadó.

**SUBA János**  
**Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920**

A tárgyalt időszakot politikai síkon az Osztrák-Magyar Monarchia, benne a történelmi Magyarország felbomlása, az őszirózsás forradalom, majd a proletárdiktatúra és utána az ellenforradalom hatalomra jutása jellemezte.

Ezt a folyamatot az ország államformájának változása is mutatta. A Magyar Királyságot felváltotta a Magyar Népköztársaság 1918. november 16-tól 1919. március 21-ig, majd a Tanácsköztársaság (a magyar állam hivatalos megnevezése 1919. március 21. és augusztus 2. között (június 23-tól Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság), majd újra Népköztársaság 1919. augusztus 2–8. között).

Ez után a Magyar Királyság király nélkül működött, ahol az államfői jogokat a kormányzó gyakorolta. Ezt Ellenforradalmi rendszernek is nevezték<sup>1</sup>, amely így az 1919–1944 közötti magyar állam egyik önelnevezése lett. A tanácsköztársaság bukása után hatalomra kerülő keresztény-nemzeti irányzat öntudatosan nevezte magát ellenforradalminak, hiszen célja az 1918–1919. évi forradalmak következményeinek radikális felszámolása, egy új típusú politikai berendezkedés megvalósítása és egy új forradalom megakadályozása volt.

A társadalmi és politikai változások természetesen maguk után vonták az államhatalom- bennük a rendvédelmi és karhatalmi formációk – átalakulását, megszüntetését, új szervezetek létrehozását, majd a régiek visszaállítását.

Az I. világháborúban a Magyar Királyság rendvédelmi testületei az önkormányzati rendőrségek, Magyar Királyi Csendőrség, Magyar Királyi Fővárosi Államrendőrség, Magyar Királyi Határrendőrség, Magyar Királyi Fiumei Államrendőrség, Magyar Királyi Pénzügyőrség, Magyar Királyi Koronaőrség, Magyar Királyi Képviselőházi Őrség, Magyar Királyi Nemesi Testőrség, Magyar Királyi Darabont Testőrség és a büntetés-végrehajtás szervezete. Csapaterős karhatalmi feladatok ellátása a Magyar Királyi Csendőrség, a Fővárosi Rendőrség és a Pénzügyőrség volt alkalmas.<sup>2</sup>

A tárgyalt időszakban nagyon fontos szerepet töltöttek be a különböző különítmények mind a vörösök, mind a fehérek oldalán, mert ezek valósították meg a vörösterrot<sup>3</sup> és fehérterrot<sup>4</sup>. Amelyben a halálos áldozatok száma nagyságrendileg hozzávetőleg azonos volt mindkét oldalon.

1919-ben az ellenforradalmi rendszer megszilárdulásával párhuzamosan a megindult a rendvédelem újjászervezése: a csendőrség, rendőrség visszaállítása illetve a folyamőrség valamint a vámőrség felállítása.

**Csendőrség** a Magyar Királyság, illetve a Magyar Népköztársaság alapvető karhatalmi és rendvédelmi testülete volt. A csendőrség állította ki 1888-tól a táborig csendőrséget a Magyar Királyi Honvédségnél. Ő ellenőrizte a hadifogolytáborokon kívüli munkára kiadott hadifoglyokat. A csendőrség létszáma 1914 júliusig 9621 főre (ebből 266 tisz), 1918 októberig 12 ezer főre (ebből 287 tisz) nőtt.

A KÁROLYI-kormány 1918. november elején a csendőrség feloszlását fontolgatta, a közbiztonság rohamos romlása nyomán azonban november 29-én már jelentős létszámnövelésre hozott határozatot. A végrehajtás azonban késett, a kérdést a történelmi Magyarország összeomlása és az egyre zavarosabb belpolitikai helyzet levette a napirendről.<sup>5</sup>

A másik alapvető rendvédelmi testület a **Rendőrség** volt. A dualizmus kori rendőrség két részre oszlott, mivel a törvények a rendfenntartás jogát az államnak és az önkormányzatoknak egyaránt biztosították. Valamennyi rendőrség a szuverén magyar kormány belügyi tárcajének a törvényességi felügyelete alá tartozott.

Három állami rendőrség működött a Budapesti Magyar Királyi **Államrendőrség**, a Magyar Királyi **Határrendőrség** és a Magyar Királyi **Fiumei Állami Rendőrség**. Mindhárom közvetlenül a belügyi tárca irányítása alá tartozott, a budapesti és a fiumei rendőrség napi tevékenységébe azonban a városi tanácsok bizonyos fokú beleszólással rendelkeztek.

A 600 fős Határrendőrség 16 kapitányságból és az azoknak alárendelt 27 kirendeltségből állt, irányítására a BM-ban külön osztályt állítottak fel.<sup>6</sup>

Az **Önkormányzati rendőrségek** minden városban és a nagyobb községekben alakultak. Alapegységük az őrs volt. Közvetlenül az adott önkormányzat irányítása, legfelsőbb fokon a BM joghatósága és törvényességi felügyelete alatt álltak. Irányításukat az adott önkormányzat vezetője, 1886-tól a vármegyei főispán által kinevezett rendőrkapitány végezte, a Kapitányi Hivatalon keresztül. A hivatalok struktúrája nem volt egységes. Országos hierarchiájuk nem volt, ezért 1912-ben megkezdték államosításuk előkészítését Ezt az I. világháború levette a napirendről, s csak az 1919 utáni Rendőrség keretében valósult meg.

Az önkormányzati rendőrségnek rendelték alá a helyi mező-, éjjeli-, üzemi- és tűzorségeket is.

A rendőrségek összlétszáma a dualizmus idején 10–12 ezer fő között mozgott, a segédrendőri funkciókat ellátó Polgári Őrség nélkül.<sup>7</sup>

**Polgári Őrség** (Polgárőrség) kiegészítő karhatalmi és közbiztonsági fegyveres testület volt 1914–1918-ban. A rendvédelmi testületek helyi szerveinek kiegészítő szervezete, ideiglenes segédrendőri szervezetként funkcionált. Megszervezésére a rendvédelmi testületeknek a háború miatt más feladatokra való igénybevétele nyomán, az 1914. szeptember 16-i BM. rendelettel kerül sor.

Feladatát a települések közrendjének és közbiztonságának fenntartásában való részvétel, egészségügyi és más rendészeti feladatok teljesítése, objektumórzés (középületek, raktárak, üzemek stb.), az élet- és vagyonbiztonság megóvása, közvetve az állami rend védelméhez való hozzájárulás képezte.

A Polgári Őrség eljárási szabályzata és szervezete egységes volt, de nem képezett egymásra épülő országos hierarchiát. Hatósági jogkörrel nem bírt, tagjai az illetékes rendőri (csendőri) hatóságok utasításai szerint jártak el, bevárva azok intézkedését, de rendkívüli esetben a hatósági közegek megérkezéséig karhatalmi intézkedéseket tehettek. Egymástól független helyi szervezeteinek parancsnokait és azok helyetteseit a tagok választották.

Tag csak magyar állampolgárságú, feddhetetlen jellemű, 18. életévét betöltött, józan és erkölcsös életű, szellemileg és fizikailag egészséges férfi lehetett. Nem lehetett polgári őr katonai szolgálatra alkalmas, 19–22 év közötti, katonai kiképzésen még át nem esett vagy az „A” minősítésű népfelkelők közé tartozó férfi. A polgári őrséghez való tartozás a hadi szolgálat alól nem mentesített.

Kiképzésükről az illetékes elsőfokú rendőri hatóság gondoskodott. Szolgálatukat polgári ruhában látták el, a bal karon nemzetiszínű, „Polgári őr” feliratos karszalaggal. Fegyverzetük lőfegyverből és kardból állt, amellyel a rendőrhatalóság látta el őket.

Fegyverhasználatuk szabályozása azonos volt a rendőrökével, de kizárólag a kikerülő hatósági közegek utasítására vagy önvédelemből használhatták fegyvereiket. Felvétele után a polgári őr eskütt.<sup>8</sup> Nem volt azonos a szintén az I. világháború idején szervezett Önkéntes Őrsereggel. Az 1918 végén szervezett Polgárőrség lett az utódszervezete.

Az **Önkéntes Őrsereg** a katonák kiváltására őrzésvédelmi célokkal létrehozott rendvédelmi fegyveres testület. 1915-ben a hadszíntereken egyre súlyosabbá vált az emberhiány. Ezért az osztrák-magyar hadvezetés és a magyar Honvédelmi Minisztérium ötlete nyomán és tervezete alapján speciális szervezetként, a már egy éve működő Polgári Őrség mellett jött létre az Önkéntes Őrsereg

Felállítása lehetővé tette, hogy a háttországban a hidak, a közcélú, ill. stratégiai fontosságú épületek és létesítmények őrzését addig ellátó katonák kikerülhessenek a frontra. Az Önkéntes Őrsereg (függetlenül a Rendőrségtől) teljes egészében katonai felügyelet alatt állt. A szolgálat önkéntes és fizetség nélküli volt, még egyenruháját is saját költségén szerezte be mindenki. Az Önkéntes Őrseregben a társadalom minden rétege részt vállalt, ezzel is segíteni kívánták a fronton harcolókat.

Meg kell még említeni a **Védőrséget**, amely a Budapesti Államrendőrség munkájának segítésére 1918. november 2-án felállított mobil karhatalmi szervezet volt Budapesti Védőrség néven. A BM felügyelete alatti őrtestületként szervezték meg. A tervek szerint 6000, a gyakorlatban kb. 3000 fős létszámát – zömmel a megszállt területekről Budapestre menekült – volt tisztek és altisztek tették ki. A Védőrséget később Budapesti Állami Rendőrségi Karhatalom elnevezéssel szervezték át.

A **Riadó tiszti alakulat** az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlását követő zavargások elfojtására és a belső rend megőrzésére létrehozott speciális közbiztonsági erő volt. A riadó tiszti alakulatok a hadügyminisztérium közvetlen alárendeltségében voltak. Személyi állományukat önként jelentkező, szigorúan megszabott feltételeknek megfelelő katonatisztek és altisztek képezték. A tiszti alakulatokból szervezett riadózászlóaljok mozgó karhatalomként (teherautókon) rövid ideig, 1918. december 12-ig működtek.

1918. november 11-én BARTHA Albert alezredes hadügyminiszter kiáltványt adott ki Magyarországon Szent Istváni határainak védelméről.<sup>9</sup> Ennek érdekében 3 részből álló magyar nemzeti fegyveres erőt állított fel: 1. Hadsereg (magyar néphadsereg), 2. Nemzetőrség, 3. Polgárőrség.

A **Nemzetőrség** elsősorban vidéken működött. országos hierarchiáját a HM november 11-én aláírt (13-án kihirdetett) 28527/Eln. 1./1918. végrehajtási utasítása szabta meg. Országos parancsnoksága a HM karhatalmi osztály kötelékében alakult meg FÉNYES László függetlenségi párti képviselő vezetésével. Területi irányító szervei a katonai kerületek melletti karhatalmi parancsnokságok voltak, a Hadseregtől vezényelt állománnyal.<sup>10</sup>

Joghatóságuk megegyezett az adott katonai kerület területével, ám az alájuk rendelt nemzetőr egységek már a polgári közigazgatási beosztást követve álltak fel. Városonként és járásonként minimum 1 nemzetőrszázadot kellett felállítani a Hadsereg költségén. Nagyobb községek, üzemek, bir-

tokok saját költségen (az adott városi vagy járási század parancsnokának alárendelt) nemzetőrsztagot állíthattak. Országos üzemek (pl. a vasúttársaságok) is állíthattak saját osztagokat.

A HM karhatalmi osztály összesítése szerint (papíron) a Nemzetőrség 1918. november végén 950 egységbe szervezve 86 439 főt számlált. A Nemzetőrség deklarált feladatai közé tartozott a nemzetiségi megmozdulások letörése is. A történelmi Magyarország összeomlása során több nemzetőr alakulat összetűzésbe keveredett különféle nemzetiségi milíciákkal, több beolvadt a magyar területeket védő magyar katonai szervezetekbe vagy félkatonai szerveződésekbe.

NAGY Vince belügyminiszter 1919. február 5-én tárgyalásokat kezdett az egységes karhatalmi testület szervezéséről a Katonatanács, a Rendőrség, a Csendőrség, a Polgárőrség és a Nemzetőrség képviselőivel. A tárgyalások nyomán a Nemzetőrséget BERINKEY-kormány 1919. február 22-én közlött 2669/HM. Eln./6./1919. rendelete szüntette meg.

A felállítandó testület a Népőrség nevet viselte volna, de megalakítására már nem került sor (nem azonos az 1918. november 2-án megszervezett Népőrséggel). A Nemzetőrség így gyakorlatilag a Tanácsköztársaság kikiáltásáig működött.

A rendelet felállította a Dunaőrséget és a Székely Különítményt is (az előbbi elsősorban karhatalmi, az utóbbi katonai szervezet, de mindkettő bírt karhatalmi és katonai funkciókkal is.

Következő rendvédelmi testületek és formációk működtek.

**Polgárőrség** (Polgári Őrség) mint közbiztonsági fegyveres testület Polgárőrség gyakorlatilag az 1914-ben felállított Polgári Őrség újjászervezése volt, de karhatalmi funkciók nélkül (amit a Nemzetőrség gyakorolt). Egységes országos hierarchiája nem alakult ki, egymástól független helyi szervezeteit központi vezetés nem fogta össze. Egyes szervezeteiben különböző politikai pártok is befolyásra tettek szert. Megszüntetése egyszerre történt volna a Nemzetőrséggel 1919 február végén, de gyakorlatilag a Tanácsköztársaság kikiáltásáig működött.

**Népőrség 1**, mint közbiztonsági fegyveres testület. A Gyáriparosok Országos Szövetsége, valamint a Kereskedelmi és Ipari Kamara vezetőségének közös határozata alapján állították fel 1918. november 2-án. Feladata elsősorban a vagyon-, másodsorban a személyvédelem volt a megromlott közbiztonsági viszonyok között. A november 3-án a Népszava szociáldemokrata napilapban megjelent felhívás alapján a Népőrség hozzávetőleg 1000 fős testületté alakult, amelynek egységei egymástól függetlenek voltak. Országos hierarchiája nem fejlődött ki, noha megalakulásakor SANDOR László volt rendőrfőkapitányt országos vezetőjévé választották. Elsődlegesen Budapesten, a vidéki iparvárosokban, elvéve egyéb városokban működött.

**Népőrség 2**, mint kiegészítő karhatalmi fegyveres testület a Magyar Népköztársaság időszakában a Budapesti Államrendőrség joghatósági területén, a Budapesti rendőrfőkapitány alárendeltségében működött. Szolgálati feladatainak ellátása során minden esetben a Rendőrség támogatását kellett biztosítani. Tagjai csak szervezett szociáldemokrata munkások lehettek. Önálló intézkedésre nem voltak jogosultak, elvileg mindenkor a Rendőrség közbelépését kellett kérniük. Sem akkor, sem utólag nem tisztázott, hogy része volt-e a Népőrség 1-nek.

A **Vörös Őrség** a Magyarországi Tanácsköztársaság egységes rendvédelmi és karhatalmi fegyveres testülete volt. A Forradalmi Kormányzótanács 1919. március 26-i (április 1-én közzétett), 1. B.N. számú rendeletével állította fel, egyben megszüntetett minden addigi rendvédelmi és karhatalmi testületet. Ezek személyi állományát illetményük további folyósításával rendelkezési állományba helyezte, a Vörös Őrségbe jelentkezettnek tekintve és átvételi eljárás alá vonva őket.

A Vörös Őrség egyben a Vörös Hadsereg hadiszolgálatra rendelhető kiegészítő része volt. A Vörös Őrséget a közvetlenül a belügyi népbiztos alárendeltségében álló Országos Főparancsnokság irányította. Ehhez tartozott a Belügyi Népbiztosság (BN) központi osztálya (amely politikai, illetve bűnügyi nyomozó szervre tagozódott), a Budapesti politikai megbízott, a vidéki politikai megbízottak, alkalmazásilag a Ruszin Vörös Őrség, a büntetőintézeti őrségek, valamint a vármegyei (kerületi) parancsnokságok.

Az utóbbiak alárendeltségében városi, járási parancsnokságok; a járási parancsnokságok alatt községi kirendeltségek működtek.<sup>11</sup> Szervezeti és szolgálati szabályzatát a Hadügyi Népbiztosság dolgozta ki. A PEIDL kormány 6/d./1919. BM. sz. 1919. augusztus 3-i rendeletében intézkedett a Vörös Őrség megszüntetéséről, egyidejűleg a Rendőrség vissza-állításáról.

Északkelet-Magyarországon a ruszin lakta területeken, hozták létre a Ruszka Krajna néven autonóm területet Magyarországon belül.<sup>12</sup> Itt három rendvédelmi testület működött.

A **Ruszin Nemzeti Gárda** Ruszka Krajna alapvető rendvédelmi testülete volt 1919 elején. Felállítását 1918. december 25-én rendelték el. Elvileg a Nemzetőrség részét képezte, integrálnia kellett a

testület november 11. óta Kárpátalján megalakult részeit. Gyakorlatilag a Ruszin Nemzeti Gárda ungvári parancsnoksága függetlenítette magát a Nemzetőrség országos vezető szerveitől.

A Ruszin Nemzeti Gárdának ruszin vezényleti nyelve volt. Kiépítése nem fejeződött be, ennek ellenére részt vett a behatoló idegen hadseregek (pl. a csehszlovák erőket erősítő Olasz légió 6. hadosztálya 1919. január 13-án bevonult Ungvárra, a Nyugat-ukrán Köztársaság szabadcsapatai január 16-án Máramarosszigetre) kiverésében Kárpátaljáról. Beolvadt a Ruszin Vörös Őrségbe.

A **Ruszin Vörös Őrség** a Vörös Őrség önálló nemzetiségi kiegészítő alakulata volt. A Ruszin Népbiztosság 1919. április 12-én kiadott 2. R. N. sz. rendelete alapján alakult meg Ruszka Krajna területén. A Ruszin Népbiztosságnak alárendelt Ruszin Vörös Őrség összekapcsolódott a Vörös Őrséggel, tagjait szükség esetén hadiszolgálatra kirendelhették, s a Ruszin Vörös Gárdába áthelyezhettek. Vezényleti nyelve ruszin volt. Átvette a Ruszin Nemzeti Gárda tagjait. A Ruszin Népbiztosság június 9-én kelt 11. R. N. rendeletében a Kárpátalja területén korábban működött rendvédelmi testületek tagjai és az önkéntes szolgálatot vállaló ruszinok jelentkezését kérte a Ruszin Vörös Őrség Főparancsnokságánál (Bp., KÁROLYI-palota). A rendelet kiterjedt a Vörös Hadsereg és a Vörös Őrség tagjaira is. A Ruszin Népbiztosság megkereste a Vörös Hadsereg és a Vörös Őrség Főparancsnokságát is a jelentkezők átvétele érdekében. Közülük a felvételi bizottság elsősorban azokat vette át a Ruszin Vörös Őrségbe, akik a fentiekén túl a ruszin nyelvet beszélték.

A Ruszin Vörös Őrség kiegészítő alakulata volt a **Ruszin Fogházórség**, amit a R. N. április 14-i 6. R. N. rendelete állított fel a Ruszka Krajnában működő büntetőintézeti őrszemélyzetekből.<sup>13</sup>

A tárgyalt időszakban az éppen aktuális politikai uralom és társadalmi rend védelmét, a **Nemzetvédelmi szolgálatot** a különböző **Különítmények** látták el. A **különítmény** Magyarországon 1919–1920 között az őszirózsás forradalom, a Tanácsköztársaság alatt és az azt követő ellenforradalmi rendszer első éveiben karhatalmi, politikai nyomozási feladatok, továbbá statáriális ítéletek végrehajtására szervezett belügyi, katonai, és félkatonai alakulatok korabeli közkeletű elnevezése volt.<sup>14</sup> A különítmények többségét parancsnokuk neve alapján különböztették meg.

A Tanácsköztársaság idején főként vörösőrökből, vöröskatonákból és pártaktivistákból hoztak létre különítményeket. Kisebb-nagyobb különítmények működtek, pl. a népbiztosok, a rögtönítélő bíróságok, a direktóriumi elnökök, valamint a különféle politikai megbízottak mellett. Az ellenforradalmi tüntetések, megmozdulások leverésére, megtorlására kiküldött különítmények egy része kezdetben hivatalosan terrorcsoportnak vagy terrorkülönítménynek nevezte magát.

Az első ilyen kommunista alakulat a **Lenin-fiúk** elnevezésű karhatalmi század volt, amelyet még számos kisebb-nagyobb különítmény létrehozása követett. Egy részük a statáriális kivégzések mellett rabolt, fosztogatott és kegyetlenkedett. Sok ártatlan embert megöltek, több ezer embert bebörtönöztek. A Lenin-fiúkon kívül a legrosszabb hírű kommunista különítmények közé tartozott a Kalocsa környéki ellenforradalmi megmozdulást leverő **Petzkey-zászlóalj**, **BANDL** Ferenc Budapesti, **STERN** Mózes debreceni, s **TÓTH** (álnéven **ANOCKAI**) Béla makói karhatalmi egysége.

A vöröskülönítmények közül a leghíresebb és a leghírhedtebb a **Lenin-fiúk (CSERNY-féle különítmény)** karhatalmi és politikai nyomozó kommunista belügyi alakulat volt, a Forradalmi Kormányzótanács (FKT) közvetlen alárendeltségében, CSERNY József volt bormunkás, a KMP alapító tagja vezetésével, 1919. március végén, Lenin-fiúk elnevezéssel hozták létre. CSERNY helyettese PAPP József volt. Az első néhány napban a FKT és a kommunista vezetők örtestületeként is funkcionált. A változó létszámú (200–400 fős) Lenin-fiúk legmegbízhatóbb tagjaiból május közepén megalakították a Belügyi Népbiztosság Politikai Nyomozó Osztályát, a többiek továbbra is a FKT gödöllői főhadiszállásának karhatalmi és ítéletvégrehajtó alakulataként működtek.

A 60–80 fős osztag **KORVIN** Ottó vezetésével, a gödöllői és más különítményekkel együttműködve az ellenforradalmi vezetők felkutatását, vallatását, esetenként kivégzését végezte. A lakosság egy ideig Cserny-féle különítménynek is nevezte.

A több részre vált Lenin-fiúk mindegyik részlege a legkegyetlenebb kommunista belügyi alakulatok közé tartozott. Az elfogottakat csaknem mindig megkínozták. Az ellenforradalmi szervezkedéssel vagy más politikai bűncselekménnyel gyanúsítottakat többnyire a helyszínen felkoncolták. Számos esetben fegyverrel verték szét a tüntetéseket. A legtöbb statáriális kivégzést az ellenforradalmi akciók leverésére létrehozott és rögtönítélő bíróságként is működő Front-mögötti Bizottság (FB) ítéleteit végrehajtó személyek követték el.

A SZAMUELY Tibor vezette FB-ot formailag június 20-án, állították fel e néven, de már április végétől működött, mivel SZAMUELY<sup>15</sup> április 21-től viselte az arcvonal mögötti terület teljhatalmú biztosa címet. Ő és a Lenin-fiúk különböző részlegeiből kiválasztott csoportja külön erre a célra felszerelt

vonattal járta az országot, s fegyverrel verte le az ellenforradalmi megmozdulásokat. Az osztag rendelkezett az egyetlen megmaradt Romfell páncélgépkocsival.

A politikai bűncselekményekkel gyanúsítottakat általában lakóhelyük főterén-főutcáján az úti menten fákra akasztották fel. Csak az Alföldön több mint száz embert likvidáltak, ezért a Szamuely-különítménynek is nevezett osztag szerelvényét a lakosság halálvonatként emlegette.

Júniusban STROMFELD Aurél a vörös hadsereg vezérkari főnöke az atrocitások miatt a Lenin-fiúkat a gödöllői főhadiszállásra rendelte, s a katonai őrséggel kísérletet tett lefegyverzésükre. A tanácsköztársaság bukása után a Lenin-fiúk elfogott tagjai közül (CSERNYI és PAPPOT augusztus 4-én szökés közben Körmenten fogták el) a rögtönítélő bíróságok ítéletei alapján 20-at kivégeztek, a többiek súlyos börtönbüntetéssel sújtották.

Sok kisebb-nagyobb különítményt hozott létre a szegedi Fővezérség. A Monarchia összeomlása után elbocsátott katonatisztekkel, altisztekkel, leszerelt katonákkal, a vörösteror elől bujkáló tisztviselőkből, falusi gazdákból és más munkanélküliekből állt össze.

A főleg volt tiszt, vezette ellenforradalmi különítményeknek szerepük volt HORTHY Miklós hatalomra juttatásában (kormányzóvá választásában csak a **PRÓNAY-különítménynek** és az **OSTENBURG-különítménynek**). Az első tiszti különítmények parancsnokait HORTHY rögtönítélő bírósági jogkörrel is felruházta. Közülük a kommunista különítményekhez hasonló kegyetlenkedéseik és csoportos kivégzéseik miatt (amiben szerepet játszott a vörösteror visszahatása) különösen rossz hírűvé vált a HÉJJAS-különítmény, br. PRÓNAY Pál, JANKOVICH BÉSAN Endre, MADARY Antal, OSTENBURG-MORAVEK Gyula, RÁCZ Kálmán és SIEBENLIST Nándor különítménye.

Az ellenforradalmi különítmények közül elsőnek említjük a PRÓNAY-különítményt, amely a Tanácsköztársaság idején alakult első ellenforradalmi karhatalmi és katonai nyomozó alakulat, majd a későbbi félkatonai formációk korabeli közkeletű elnevezése. Az első PRÓNAY-különítményt br. PRÓNAY Pál vezetésével<sup>16</sup> 1919 június 14-én, Szegeden, a Fővezérség Offenzív és Defenzív Osztálya alárendeltségében alakult meg, és augusztus 4-én indult a Dunántúlra. A május végétől szervezett, kezdetben százfős alakulat 1919 őszére több száz főre, 1920 elejére, zászlóalj méretűre növekedett. Eleinte hivatalosan a Nemzeti Hadsereg 1. tiszti századának nevezték, a lakosság azonban tagjait egyenapjuk tolldíszé alapján darutollasoknak, gúnyosan gujupáknak, a század egészét pedig PRÓNAY-különítménynek hívta. (Gúnynevük az első szálláshelyük közelében lakó afrikai származású francia katonákkal tartott kapcsolatok okán ragadt rájuk.)

A PRÓNAY-különítmény rövid idő alatt a fehérterror egyik legrettegettebb megvalósítója lett. Tagjai az elfogott kommunisták vallatása során a legkegyetlenebb módszereket is alkalmazták, a Lenin-fiúk hasonló gyakorlatára hivatkozva statáriális eljárás címén számos nyilvános és több titkos kivégzést hajtottak végre. Tevékenységüket Szegeden és környékén kezdték el, később alosztályai működtek a fővárosban, a Duna-Tisza-közén és több más helyen. A zászlóalj 1919. november végétől Budapesten a Britannia Szállóban és a Károly-laktanyában rendezkedett be, a lakosság a szállóban lakó tiszteteket britanniásoknak is nevezte. Hivatalos megnevezése 1920. január 11-től **I. (Budapesti) vadászzászlóalj**, 1921 január 1-től **országos csendőrtartalék zászlóalj**. PRÓNAY-t fegyelmi okból 1921 nyarán leváltották a különítmény éléről, amelyet augusztusban a vidéki ellenforradalmi csapatok megerősítésére Nyugat-Magyarországra vezényeltek, majd hamarosan feloszlattak. Tagjai alkották a második PRÓNAY-különítmény gerincét.

**OSTENBURG-különítmény** Szegeden, a Nemzeti Hadsereg kötelékében szerveződött 1919. júliusában, mint tiszti karhatalmi század. Augusztus 10-én indult a Dunántúlra, OSTENBURG-MORAVEK Gyula<sup>17</sup> százados parancsnoksága alatt, a többi különítménnyel együtt. A Délkelet-Dunántúlon (Balatonkiliti, Dunaföldvár, Ercsi) vett részt a fehérterror kezdeti szakaszában, állományát ekkor 150 tiszt 450 fő altiszt és legénység alkotta. 1920. január 11-től hivatalosan a **II. (székesfehérvári) vadászászlóalj** megnevezést viselte, ettől az időtől feltöltésére behívásokat is végeztek. 1919 végén költözött Budapestre, a parancsnoksága a Palace-, a tisztikar a Royal-hotelbe, a legénység a Mária Terézia laktanyába. Tagjai követték el az 1920. február 17-i, nemzetközi tiltakozási hullámmal kiváltott SOMOGYI-BACSÓ-gyilkosságot. Ennek (is) köszönhetően telepítették ismét a Dunántúlra. 1921. január 1-től **II. csendőrtartalék-zászlóalj**ként szerepelt.

E néven részese volt a nyugat-magyarországi felkelésnek, a soproni népszavazás kikényszerítésének az Antanttól, a második ágfalvi csatának, s az akkor kb. 1500 fős zászlóalj a budaörsi csatában a kir. csapatainak legerősebb egységét képezte. Akkor már őrnagy parancsnokát IV. Károly király 1921. október 21-én ezredesé nevezte ki, a különítménynek a **királyi gárdavadász-ezred** nevet adományozta. A második királypuccs kudarca után feloszlatták, állományát szétosztották más csapatokhoz.



A **HÉJJAS-különítmény** a Nemzeti Hadsereg **2. karhatalmi századának** (majd zászlóaljának) korabeli közkeletű elnevezése volt, amely 1919 június végén alakult meg HÉJJAS Iván<sup>18</sup> tartalékos repülő főhadnagy. A létszámában gyorsan növekvő különítményt 1920. szeptembertől vadászászlóaljnak nevezték. A különítmény 1919. augusztus 5-én diákokból, napszámosokból és Ébredő Magyarok Egyesülete<sup>19</sup> tagokból Kecskemét környékén alakult részlegét RAAD Árpád hadnagy **Rongyos Gárdának** nevezte el.

Egy későbbi részlege **Alföldi Brigádnak** nevezte magát. **Alföldi Brigád** esetleges vörös mozgalmak letörésére és a külső ellenséggel szembeni országvédelemre 1920 június végén Kecskemét székhellyel alakított különítmény volt. 250–300 fős tagságának egy része a trianoni béke katonai határozványai nyomán a Nemzeti Hadseregből leszerelt katona más része helyi gazda, gazdafiú alkotta. A belépőkkel nyilatkozatot írtak alá a céljainak elfogadásáról és a tagság vállalásáról.

A politikai nyomozási és rögtönítélő bíraskodási jogkörrel is felruházott HÉJJAS-különítmény feladata a tanácsköztársaság bukása után az volt, hogy Kecskeméten és környékén közreműködjön az elrejtett fegyverek összegyűjtésében, valamint a közbiztonság helyreállításában. A gyakorlatban a fehérterror egyik legkíméletlenebb megvalósítója lett. Tagjai a Duna-Tisza-közén, például Kecskeméten, Kiskunhalason, Solton és Orgoványon számos letartóztatást, kényszervallatást, statáriális kivégzést és közönséges gyilkosságot hajtottak végre. Akcióik néhány hétig mindennaposá váltak, amikor Héjjas 1919. november 19-i kecskeméti kiáltványában önmagát a város ideiglenes parancsnokává nevezte ki és statáriumot vezetett be. 1921-ben baloldali és a nemzetközi tiltakozásra gr. BETHLEN István miniszterelnök utasítására vizsgálat folyt e büntettek ügyében, de érdemi felelősségre vonás nem történt. A különítményt átszervezték, Héjjast leváltották, ám beosztottai egy részével csatlakozhatott a nyugat-magyarországi felkeléshez.

**Ehman-telepi különítmény** az egyik Budapesti ellenforradalmi katonai alakulat közkeletű elnevezése volt. Nevét elhelyezési körletéről kapta. A Fővezérség, majd a Nemzeti Hadsereg Vezérkara irányítása alá tartozó, karhatalmi és nyomozási feladatokat végző zászlóaljhoz 130 tiszt és kb. 1200 fős legénység tartozott. Egyik csoportja (más különítmények tisztjeivel együtt) a Britannia Szállóban lakott. Eredetileg azzal a céllal hozták létre, hogy szükség esetén reguláris egységként vethessék be egy Csehszlovákia elleni hadműveletben (erre nem került sor). Tagjai zömmel az idegen megszállás alá került országrészekből származtak. Jelentős szerepe volt a Budapest és a főváros környéki fehérterrorban.

**Magyar vadászkülönítmény** a Fővezérség, majd a Nemzeti Hadsereg Vezérkara irányítása alá tartozó egyik legrosszabb hírű karhatalmi alakulat volt. Fontos szerepet játszott az ellenforradalmi rendszer megszilárdításában. Az 1920 tavaszán alakult és 1921. március 31-ig működő 250–300 fős tiszti század, amely kisebb csoportokra tagozódva gabonarekvirálásokat, vonatellenőrzéseket végzett elsősorban a Nyugat- és Dél-Dunántúlon.

**Kárpátukrán különítmény** féllegális, félkatonai alakulatként működött. A zászlóaljat az I. világháború végén és a Tanácsköztársaság alatt Kárpátaljáról Magyarországra menekült férfiakból 1920 elején szervezték meg, eredetileg abból a célból, hogy adott esetben (a magyar hadsereg támogatásával) részt vegyen a kárpátaljai harcokban. Erre nem került sor. A különítmény tagjait a fehérterror idején karhatalmi és hírszerzési feladatokra használták.

Az **Osztrák légió** Zalaegerszegen elhelyezett féllegális, félkatonai nemzetiségi alakulat volt. A változó létszámú, néhány százfős Osztrák légiót Magyarországra települt, volt császári és királyi tisztek 1919 végén azzal a céllal szervezték meg, hogy megfelelő esetben, a magyar hadsereg támogatásával részt vegyenek az Osztrák Köztársaság elleni hadműveletekben. Tagjainak 1920–1921-ben fontos szerepe volt a nyugat-magyarországi felkelésben és a burgenlandi ellenforradalmi eseményekben.

A néhány százfős **Jugoszláv légiót**, mint félkatonai, féllegális különítményt 1919–1921-ben volt horvát és szlovén tisztek Magyarországra menekült délszláv nemzetiségű katonákból hozták létre. Eredeti céljuk az volt, hogy adott esetben (a magyar hadsereg támogatásával) diverziós akciókat hajtsanak végre a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság ellen. Az ügyükre nézve kedvezőtlen nemzetközi helyzet miatt erre nem került sor. Tagjait a karhatalmi és hírszerzési célokra használták. Bázisa Zalaegerszegen volt.

A **BM Országos Központi Nyomozó Testület** a Tanácsköztársaság bukása utáni első magyar politikai rendőrségi alakulat volt. 1919. augusztusban a FRIEDRICH-kormány utasítására hozták létre. Központja a Budapesti Margit körúti fogházban volt, ezért a lakosság **Margit körúti különítménynek** nevezte. Alapfeladata a Kommün idején bűncselekményt elkövetett kommunista különítmények tag-

jainak felkutatása, letartóztatása, ügyükben a nyomozás lefolytatása volt. Tagjai zömmel a volt m. kir Rendőrség és a Nemzeti Hadsereg tisztjei közül kerültek ki.

A letartóztatottakat gyakran kényszervallatásnak vetették alá, ez rossz hírűvé tette az Országos Központi Nyomozó Testület. A FRIEDRICH-kormány felváltása után átszervezték, nevét **Budapesti m. kir. államrendőrség főkapitányságának különítményére** változtatták, feladat- és hatáskörét kiterjesztették minden korábbi politikai bűncselekmény nyomozására. Ez a szervezet több ezer embert tartóztatott le és állított rögtönítelő, majd rendes és katonai bíróság elé. A szervezet tagjai fogtak el tíz volt népbiztost is. A kényszervallatások miatti nemzetközi tiltakozások hatására 1920. június 2-án feloszlatták.

A tiltakozások hatására 1920 tavaszán kiadott HM 41139/el.n.-1920. sz. rendelet a rögtönítelő bíráskodás megszüntetését és a kivégzések HORTHYhoz való jelentési kötelezettségét írta elő. SIMONYI-SEMADAM Sándor miniszterelnök június 12-én kelt 4710/1920. ME sz. rendeletében minden olyan katonai alakulat, köztük a különítmények megszüntetését rendelte el, amely az 1919-es forradalmak idején jött létre (valójában átszervezték azokat). A Nemzeti Hadseregben szabotálták a végrehajtást. Az elbocsátott különítményeseket a Nemzeti Hadsereg és az **ÉME nemzetvédelmi Egységeibe** osztották be, s beléphettek a Nyugat-Dunántúlon az ún. ébredő szabadcsapatokba.

1920 elejétől a bűncselekményt elkövetett különítményesek ellen HORTHY, majd gr. BETHLEN István miniszterelnök eljárást indítottak.<sup>20</sup>

Gyakorlatban 1919. augusztus 3-án a PEIDL-kormány feloszlatta a Vörös Őrséget és a Csendőrség kivételével, visszaállította a március 26-án feloszlalt rendvédelmi testületeket. A csendőrséget augusztus 9-én a FRIEDRICH-kormány állította vissza (a PEIDL-kormány 6-án kidolgozott, de már ki nem adott rendelete alapján). 1920. január 1-től a határrendészetet (belügyi funkció) a határőrizetet (hadügyi funkció)\* addig is ellátó, a Csendőrség részét képező határszéli csendőrőrsök vették át a **Határrendőrségtől** (ami október 1-én beolvadt a Rendőrségbe). Előzőleg az aradi (majd szegedi) Károlyi-kormány májustól megkezdte a Csendőrség újjászervezését az ellenőrzése alatt álló területen.

A Csendőrség katonai jellege megegyezett a dualizmus kori Csendőrségével, de annál jelentősebb karhatalmi feladatkörrel. Jogilag az 1918 előtti kettős (BM, HM) alárendeltség azonban csak 1938-ban áll vissza, azt a trianoni béke katonai határozványai miatt az 1922. VII. tc. megszüntette.

1919. augusztus 9-én a FRIEDRICH-kormány felhívást tett közzé a volt csendőrök felé. A szolgálatra jelentkezettek igazolási eljárás után kerülhettek vissza a testületbe. Az elcsatolt országrészekből menekült csendőrökből az ideiglenes határok menti 5 km-es határsávban őrsőket telepítettek, amiket a Nemzeti Hadseregből vezényelt legénységgel erősítettek meg. Minden határszéli községbe őrsőt kívántak telepíteni, de a létszám és az anyagiak hiánya miatt ez nem valósult meg, s a trianoni béke aláírása után a meglévőket is felszámolták. Augusztusban kb. 6 000 csendőr jelentkezett szolgálatra (I. világháború előtti állomány  $\frac{2}{3}$ -a)

Ugyanaz a kormányrendelet a Vörös Őrség 1919. augusztusi 3-i feloszlásával (6/d.-1919 BM számú rendeletével) visszaállította a feloszlalt **Rendőrséget**, kinevezte, ill. március 26-ig viselt Budapesti főkapitányi állásba visszahelyezte DIETZ Károlyt, főkapitány-helyettesi beosztásába BÓNIS Istvánt, MARINOVICH Imrét, PAÁL Györgyöt, SCHREITZ Emilt és SZENTKRÁLYI Bélát.

1919. október 1-én összevonták a **Budapesti Államrendőrséget** és a **Határrendőrséget**, s megalakították **Magyar Állami Rendőrséget**<sup>21</sup> (1920. április 1-től **Magyar Királyi Államrendőrség**, 1931-től **Magyar Királyi Rendőrség**). Ettől a Rendőrség látta el a városokban, a (megjelölt okból) hatáskörébe utalt községekben, a határállomásokon és az ún. rendőrterületen lévő víziutakon az igazgatásrendészeti, közbiztonsági és államvédelmi szolgálatot.<sup>22</sup>

A különítmények képezték a **Nemzeti Hadsereg** magvát, amelynek létszáma 1919. júniustól gyorsan nőtt. November 30-án a Nemzeti Hadseregben már 56 ezer ember szolgált, ebből 34 ezer fő különítményes volt. Ezeket nevezték át **csendőrtartaléknak**. (karhatalmi célzattal kikülönített, egyben az Antant és a megszálló román parancsnokság előtt rejtett alakulatok összessége) Vagyis az összlétszám 64 % viselte a csendőrtartalék nevet.

A **csendőrtartalék** később a **Vadászászlóalj** elnevezést kapta, amely így a Nemzeti Hadsereg speciális gyalogos csapatteste lett. 1920. január 11-i, HM-rendelettel hívták életre<sup>23</sup>. Alapjukat a már említett tiszt különítmények képezték (alapvetően ezek „elrejtésére” hozták létre a Nemzeti Hadseregben), amelyek parancsnokai (pl. PRÓNAY Pál őrgy. OSTENBURG-MORAVEK Gyula őrgy., MADARY Antal őrgy., PIRKNER Ernő alez.) helyükön maradtak. Személyi állományukat igyekeztek „a legkiválóbb, kipróbált tisztekből és minden tekintetben teljesen megbízható legénységből” összeállítani úgy, hogy „átmenetileg hadosztályonként a csapatok előtt szellem, fegyelem, kiképzés és megbízhatóság tekintetében egy mintaalakulás álljon rendelkezésre.” Szólt a korabeli érvelés.

Hadrendjükbe a korábbi önálló zászlóalj (különítmény) törzse, 3 puskásszázad, 1 géppuskás század, 1–1 gyalogos árkász, árkász, távbeszélő szakasz, 1 rohamfelszakasz, illetve esetenként 1 kerékpáros század és 1 lovas járőr tartozott. Személyi kiegészítésük az egyes katonai körletek feladata volt, hadrendileg, a területileg illetékes gyalog hadosztályok kötelékébe kerültek, mint annak 10. zászlóalja megnevezésüket a hadosztályhoz hasonlóan a katonai körletek székhelyéről nyerték (pl. szombathelyi).

A Nemzeti Hadsereg 1921 januári új szervezési rendelete alapján a vadászzászlóaljak különállóságukat megszüntetve betagolták a Nemzeti Hadseregbe, illetve a Csendőrségbe. Kivételt képezett a PRÓNAY- és az OSTENBURG-zászlóalj, amelyek önállóságukat, tisztikarukat és legénységüket megtartva I. illetve II. **csendőrtartalék-zászlóalj** megnevezést kaptak. 1921 végén mindkettőt felszámolták. Állományukat szétesztották más csapatok között.

A létszám 1920. február 1-én **100 209** fő, ebből 14 933 tiszt és 5 309 altiszt, ami 7 gyalog hadosztály (körletparancsnokságonként 1–1), 1 lovas hadosztály („területen kívüli”) és a csendőrtartalék között oszlott meg.

A Csendőrség és a Rendőrség együttes létszáma ugyanekkor 17 341 fő volt.

A toborzás és a létszámnövekedés 1920 tavaszán megállt, már folytak a béketárgyalások. A trianoni béke katonai határozvényaiból következő létszámleépítés első fázisaként (rejtési céllal) július 28-án megalakult 1 **karhatalmi hadosztály** Budapesten. A karhatalomba történő átmentés eredményeként november 1-én az ún. csapatalakulatoknál már csak 37 500 főt mutattak ki, a karhatalmi formációk összesített létszáma ugyanekkor 56 540 fő volt.

Augusztus 1-i kimutatás szerint a Nemzeti Hadsereg 60.000 puskával, 494 géppuskával, 251 golyószóróval, 116 löveggel, 33 aknavetővel és 21 gránátvetővel rendelkezett. Ebből a karhatalmi alakulatoknak csak puskát, géppuskát és golyószórót adtak át.

A Nemzeti Hadseregbe jelentkező tisztekkel szemben SCHNETZER honvédelmi miniszter 1919. aug. 16-án igazolás lefolytatását rendelte el. 1920 végéig, az eljárások lezárásáig 5 446 tényleges tisztet igazoltak, 310-et leszereltek, 350-et büntető eljárás alá utaltak. A frontokról és a hadifogságból hazaérkező tartalékos tiszteket is igazolás alá vonták, ám aki visszatért polgári foglalkozásához, mentesült a további eljárás alól. Mintegy 30 000 tartalékos tiszt közül 5 525-öt igazoltak, ami azt jelenti, hogy (legalább) ennyien kívántak maradni katonai (karhatalmi) szolgálatban, zömmel olyanok, akiknek az elcsatolt részekben elveszett az egzisztenciájuk).

Az 1000–1600 fős vadász zászlóaljak mellett **rohamosztag, rohamszakasz** és **„sportegylet”** elnevezéssel egyéb különítményeket is szerveztek. A tiszt karhatalom létrehozásának elnevezett toborzás 1919 decembertől kiterjedt az állami hivatalokra és a felsőfokú tanintézetekre is. Összesen 1500 fővel, „sportegylet” elnevezéssel karhatalmi különítmények működtek, pl. a soproni, a debreceni, a magyaróvári, a keszthelyi és a kecskeméti felsőfokú iskolákban. 1919–1920-ban működött még a **Halálfejes Kopjások**, a **Jász-Kun Brigád** és a **Szentgáli Különítmény** is.

Egy 1920 június 13-án megjelent kormányrendelet kivette a katonai szervek hatásköréből a polgári személyek ügyeit. Június 17-én megszüntették a Nemzeti Hadsereg nemzetvédelmi szolgálat polgári tevékenységét. Ez azonban **Tájékoztató („T”) szolgálat** néven (leplezett módszerekkel) továbbra is politikai nyomozó tevékenységet végzett és benne maradtak az oda húzódtok különítményesek

„T” szolgálat célja a katonai parancsnokságoknak a belföldi közállapotokról tiszta képet nyújtani, és ezáltal elkerülni azt, hogy az 1918-iki forradalomhoz hasonló események a honvédelemért felelős katonai közegeket előkészületlenül találják, továbbá a nemzeti, hazafias és honvédelmi eszmék terjesztése a nép legszélesebb rétegeiben. A „T” szolgálat beolvadt a hadsereg hírszerző és kémelhárító szerveibe.

Az ellenforradalom hatalomra jutásával párhuzamosan megkezdődött jogi síkon a **Rendvédelem újjászervezése**, vagyis a belbiztonsági fegyveres testületek jogállásának és strukturájának rendezése az I. világháború utáni konszolidáció időszakában. Az 1921 januári minisztertanácsi határozat döntött a rendvédelmi testületek: a Magyar Királyi Csendőrség, a Magyar Királyi Rendőrség, a Magyar Királyi Vámőrség, Magyar Királyi Pénzügyőrség<sup>24</sup> és a Magyar Királyi Folyamőrség felállításáról. Állományukat a sürgőségre való tekintettel a Nemzeti Hadsereg tagjaiból kívánták összeállítani. A minisztertanács 1921. április 22-i ülésén BELITSKA Sándor honvédelmi miniszter. előterjesztette a BM fennhatósága alá tartozó testületek szervezéséről, létszámáról, kiegészítési módjáról és felfegyverzéséről szóló törvényjavaslatot. Amelyet 1922. február 10-én nyújtotta be a Nemzetgyűlésben gr. KLEBELSBERG Kunó belügyminiszter. A közigazgatási bizottság 1922. február 11-i ülésén, a törvényjavaslaton nem változtatott. Azt a Nemzetgyűlés a február 13-i és a 16-i tárgyalási napon elfogadta, melyet 1922. február 26-án ki is hirdettek.<sup>25</sup>

Ezek a rendvédelmi testületek már megváltozott feltételek körülmények között kellett, hogy működjenek.

A magyarországi folyókon a Dunaórség és a folyamórség tevékenykedett.

**Dunaórség** a Duna, mint nemzetközi vízi út forgalmának ellenőrzésére felállított karhatalmi alakulat volt. A trianoni béke katonai határozványai nyomán a szombathelyi katonai körletparancsnokság hadrendjében alakították meg Oroszvár–Lipóton 1920. szeptember 1-én. Létszáma: 1 tiszt, 5 altiszt, 82–110 fő legénység. Fegyverzete: 1 géppuska, 6 pisztoly, 110 puska. Parancsnoka BOTH Rajmond százados volt. 1921. március 1-től átkerült a Folyamórség állományába.

**Folyamórség** (Magyar Királyi Folyamórség) a trianoni béke és az 1921. július 23-i párizsi Duna-egyezmény végrehajtása érdekében a folyamrendészet ellátására létrehozott fegyveres testület, került felállításra.<sup>26</sup>

A folyamrendészet fogalmát, hatáskörét, gyakorlását, anyagi ügyeit M.E. rendelet állapította meg.<sup>27</sup> A gazdaság-közigazgatási szolgálatra, a személyi, fegyelmi, becsület- és büntetőjogi ügyekre a Csendőrség szabályzata volt irányadó. Az elvileg 2 420 fős Magyar Királyi Folyamórség vizirendészeti, közbiztonsági és igazgatási rendészeti teendőket látott el a folyóvizeken és partjain.

A folyamórség szervezete 1925-re érte el az előírtat. Fedetten a Folyamórségbe tartoztak az 1918 előtti Duna-flottilla 1927-ig fenntartott, majd 1938-ig rejtve fejlesztett részei. A Magyar Királyi Folyamórség rejtett katonai része – az 1939. évi honvédelmi törvény nyomán – átkerült a Magyar Királyi Honvédséghez. A testület nyílt szervezetét alkotó révkapitányságok és révőrségek pedig – amelyek a vizirendészeti feladatkört látták el – beolvadtak a területileg illetékes Magyar Királyi Csendőrség, illetve Magyar Királyi Rendőrség szervezetébe.<sup>28</sup>

**Pénzügyórség** (Magyar Királyi Pénzügyórség): a magyar állam alapvető gazdasági rendvédelmi testülete volt. 1914-es mozgósításkor katonai határőrizetet alakítottak ki, a határszéli pénzügyőröket az illetékes csendőrpáncsnokság alárendeltségébe került. A közel 4000 fős pénzügyórségből a román határon 1341 pénzügyőr volt.<sup>29</sup>

A Magyar Népköztársaság idején a **Pénzügyórség karhatalmi szervként** is működött, főleg a megszállt területekről menekült Pénzügyőrök és családjaik elhelyezése, ételmezése, az onnan átmenített pénzügyi anyagok őrzése, az ideiglenes határvonalak őrzete és a határvám-hivatali tevékenység képezte szolgálatát. 1919. februárban tervbe vették a Pénzügyórség szervezete, szolgálata, ill. az altisztek rangsorolása és egyenruházta módosítását, ám ez elmaradt.

A Forradalmi Kormányzótanács LXXXI. számú rendelete a Pénzügyórséget fegyvertelen testületté minősítette. A 30 év alatti pénzügyőrök jelentkezhetek a Vörös Hadseregbe, a Vörös Őrségbe vagy a Ruszin Vörös Őrségbe, a 30 éven felülieket kárpótlás nélkül elbocsátották. Az osztrák határon kialakított határzárba a vörösörré átminősült pénzügyőröket is bevonták. Az ellenforradalom hatalomra jutása után határvben létesített pénzügyőr szakaszokat bevonták a határőrizetbe 1921. szeptember 1-ig, amikor a Magyar Királyi Vámórség vette át a határ őrizetét és védelmét.<sup>30</sup>

**Vámórség** (Magyar Királyi Vámórség) 1921. augusztus 25-én alakult meg. A határőrizet és a határszolgálat kialakítására és ellátására szervezték meg a Magyar Királyi Vámórséget, amely az állam- és vámhatár őrzését a Magyar Királyi Csendőrségtől 1921. szeptember 1-től vette át. Egyben a Magyar Királyi Honvédség rejtett kontingensének egyik fedőszerve volt 1938-ig. A trianoni béke katonai korlátozásai miatt a vámórség szervezetében 882 honvédtisztet és 750 altisztet rejtettek el, s több mint 750 fős legénységet irányítottak át ide.

A vámórség a pénzügyminiszter hatáskörébe tartozó vámigazgatás segédszerveként felállított, a csendőrség mintájára szervezett őrtestület volt. Feladata nemzetgazdaság szempontból a vámhatár őrzése, a vámhatáron és a vámhatárt átszelő vizeken át-menő áruforgalom vámjövédéki felügyelete, valamint vámhivatali segédszolgálat ellátása volt. 1932. október 1-én névleg megszűnt, de Határórség néven szervezetében átalakulva továbbra is a PÜM alárendeltségében maradt.<sup>31</sup>

A felsorolt rendvédelmi szervek éltek és tovább éltek az ellenforradalmi rendszer alatt.

#### Legyzetek:

<sup>1</sup> Az ellenforradalom hatalomra jutása (a forradalmakhoz hasonlóan) ugyancsak nem törvényes, legitím módon történt, hanem eszközeit és módszereit tekintve „forradalmian”. Mivel ez a keresztény-nemzeti hatalom a forradalmak ellenében, azok totális tagadásaként került uralomra, pontos önmeghatározása volt az ellenforradalom. Az akkor közelről sem pejoratív értelmű fogalom gyorsan átment a köztudatba, és 1944-ig általánosan használt kategóriává vált Magyarországon. Az 1945 utáni történetírás, amikor szakítani tudott a HORTHY-korszak fasisztának történő minősítésével, általánosan elfogadta a korszak jellemzésére az ellenforradalmi jelzőt.

<sup>2</sup> - PARÁDI József: A dualista Magyarország belügyi szervei. *Belügyi Szemle*, XXXIV. évf. (1986) 4. sz. 45–50. p.

- Idem: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, II. évf. (1992) 3. sz. 21–28. p. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19-én Bu-

dapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Tradíció és korszerűség*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Idem: A Magyar Királyság rendvédelme. 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX. évf. (1999) 10. sz. 98-147. p. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>3</sup> Vörösteror politikai okból elkövetett erőszak volt a Magyarországi Tanácsköztársaság idején. Elvileg a proletárdiktatúra védelmére lett volna hivatott, de nem egy esetben ártatlanokat is ért. Végrehajtói a különítmények voltak, amelyeket főként vörösrőlkből, vöröskatonákból és pártaktivistákból szerveztek.

<sup>4</sup> Fehérterror politikai okból elkövetett erőszak a Magyarországi Tanácsköztársaság utolsó időszakában és utána, egyfelől a vörösteror visszacsapásaként, másfelől a Tanácsköztársaság funkcióviselői elleni „megtorlasként”. Elvileg a proletárdiktatúra bukását követő államhatalom védelmére, az ellenforradalmi rendszer megszüldítésére lett volna hivatott, de nem egy esetben ártatlanokat is ért. Kiseb mértékben a fehérterror érte a román megszállással kollaborálókat is. Végrehajtói a különféle különítmények voltak, központi irányítás nélkül (ennek ellenére a fehérterrorban a Fővezérség felelőssége kimutatható).

<sup>5</sup> - PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi sendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII. évf. (1989) 2. sz. 35-40. p.

- Idem: A Magyar Királyi Csenedőrség megalakulása és működése (1881-1918). *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII. évf. (1997) 8. sz. 78-83. p. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági örtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>6</sup> Idem: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III. évf. (1993) 4. sz. 21-50. p. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>7</sup> Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13. sz. 97-104. p. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-20-án Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A közbiztonság közös európai örökségünk*” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

<sup>8</sup> Az eskü szövege a következő volt: „Én, X. Y., esküszöm az élő Istenre, hogy Őfelségéhez, apostoli királyunkhoz és Magyarország alkotmányához hű leszek. Polgári kötelességeimet pontosan és lelkiismeretesen teljesítem, feladatkörömön belül adott előljárói rendelkezéseknek feltétlenül engedelmeskedem, a hivatali titkot megőrzöm. Isten engem úgy segítjen!”

<sup>9</sup> Az 5220/1918. ME. rendeletet november 13-án hirdették ki.

<sup>10</sup> 1 tábornok (esetleg ezredes.), 2 vezérkari tiszt és 4 tényleges tiszt.

<sup>11</sup> A Vörös Őrség Főparancsnokságát március 26-tól VAJDA Zoltán, április 20-tól RÁKOS Ferenc, július 20-tól RÁKOSI Mátyás vezette. Az FKT május 5-i LXXXIV. rendelete azonnali hatállyal megszüntette a népbiztoságok, forradalmi törvényszékek és más hatóságok mellett működő nyomozó testületeket, egyedülként a Vörös Őrség nyomozó testületét nevezve meg. A Vörös Őrség személyi állománya irányító és őrszemélyzetre, illetve egészségügyi és egyéb alkalmazottakra tagozódott. A magasabb parancsnokokat az e célra létrehozott, a BN, a Munkástanács, a Katonatanács és az egyesült párt 1-1 küldöttéből álló bizottság bírálta el. A középszintű parancsnokokat a BN. nevezte ki általában katonai tapasztalatokkal bíró munkások közül. Minden szakasz és raj maga választotta parancsnokait (akik már nem tartoztak az irányító személyzetbe). Az őrszemélyzet tagjait és az egészségügyi. alkalmazottakat a BN. által kijelölt bizottság vette fel. A Vörös Őrségbe jelentkezők közül a tényleges, tartalékos tisztek és tisztí vizsgás egyévi önkéntesek névjegyzékét a napi sajtó és hirdetmények útján 8 napon át közszemlére kellett tenni, rájuk bárki észrevételt tehetett a bizottságnál, amely vizsgálatának eredményét a BN-nek jelentette. A jelentkezőket csak a határozat kihirdetése után nevezték ki vörösrőlnek. Az őrszemélyzet harctéren még nem volt, de arra alkalmas tagjait elsősorban hadiszolgálatra osztották be. A Vörös Őrség létszámát főként a szervezett munkásságból, toborzással biztosították. Az őrszemélyzet javadalmazása azonos volt a vöröskatonákéval. Élelmezés helyett váltságösszeget kaptak. A parancsnok és egyéb alkalmazottak illetménye a FKT által egységesen megállapított országossal volt azonos. A Vörös Őrség vezényleti nyelve magyar volt.

<sup>12</sup> Ruzska Krajna a ruszin <rutén, magyar-orosz> etnikumú autonóm terület Magyarországon belül. Az 1918. december 21-én elfogadott 1918/X. néptörvény. állította fel a Magyar Népköztársaság belső önkormányzattal bíró kormányzóságaként. A 25-én kihirdetett törvény a „Magyarországon élő ruszin (ruthén) nemzet autonómiájáról” kimondta, hogy teljes autonómiával bírnak a „saját beligazgatás”, a vallásgyakorlás, az oktatás és a nyelvhasználat terén, őket „mind törvényhozási, mind kormányzati tekintetben teljes önrendelkezési jog illeti meg”, de kötelezte a ruténeket a nem ruszin népesség helyhatósági és kulturális autonómiájának biztosítására. A kincstári birtokokat Ruzska Krajnára származtatták. A törvény Ruzska Krajna Bereg, Máramaros, Ugocsa és Ung vármegye ruszin részeiben határozta meg, Abauj-Torna, Sáros, Szepes és Zemplén vármegye ruszinlakta területeit függőben hagyta a békekonferenciáig. A törvény szerint Ruzska Krajna „minden ügyét saját szerveivel intézi”, de „a Magyar Népköztársasággal közös ügyekben közös szervek járnak el”. Ilyen a kül-, a had-, a pénzügy, az állampolgárság, a magán- és a büntetőjogi törvényhozás, a gazdasági, a közlekedés és a szociálpolitika. Ruzska Krajna legfőbb kormányzati szerve a Ruzska Krajnai Minisztérium volt Bp-en, ill. a Ruzska Krajnai kormányzóság Munkácon. A Minisztérium élére SZABÓ Orest kormánybiztos, a kormányzótanácsra STEFÁN Ágoston rahói ügyvédet nevezték ki. A Tanácsköztársaság alkotmánya szerint Ruzska Krajna föderatív alapon kapcsolódott a Tanácsköztársasághoz. A Tanácsköztársaság ellen és területi igényeik kielégítésére indított 1919. áprilisi román és csehszlovák támadás május 5-ig gyakorlatilag felszámolta Ruzska Krajnát.

<sup>13</sup> A Ruszin Vörös Őrségnek és közvetlenül a R. N.-nak egyaránt alá volt rendelve, tagjai az adott büntetőintézet igazgatójának tartoztak engedelmeséggel. Az addig egymástól független büntetőintézeti őrségeket illetően ez volt az első, országos

büntetés-végrehajtási szervezet kiépítését célzó intézkedés. A Ruszin Vörös Őrség szervezeti és szolgálati szabályzatát a Vörös Őrségével összhangban a R. N. határozta meg. Személyzetének javadalmazása a Vörös Őrség tagjaival volt azonos mértékű.

<sup>14</sup> A különítmény, mint fogalom, az „egy adott feladatra kikülönített kötelék” összevonásából származik, szigorúan katonai feladatokat végrehajtó alkalmi kötelékek megnevezésére szolgált. Az I. világháború idején, pl. különítménynek neveztek vállalkozásokra kikülönített csoportokat, s a tengerészgyalogság hivatalos megnevezése partra szálló különítmény volt.

<sup>15</sup> Aki március 21-től április 3-ig hadügyi népbiztoshelyettes, majd közoktatásügyi népbiztos volt.

<sup>16</sup> PRÓNAY Pál, báró (Romhány, 1875. nov. 2. – Bp., 1944. dec.-1945. jan.[?]) PRÓNAY-különítmény parancsnoka. A Ludovika Akadémián tanul. Az I. világháború idején az I. Ferenc József 1. jászkun huszárezredben harcol és százados rendfokozatot ér el. 1919 május elején Nyugat-Magyarországon ellenforradalmi felkelést szervez. Ennek sikertelensége után Ausztriában bekapcsolódik a bécsi Antibolszevista Comité tevékenységébe. Május végén hazatér, s Szegeden a Fővezérség Offenzív és Defenzív Osztálya alárendeltségében megszervezi az első ellenforradalmi tiszti különítményt. 1920-tól alezredes. Több különítményt parancsnoksága alatt vonnak össze I. vadászszázalaj néven. 1921 nyarán fegyelmi ügyek miatt kilép a hadseregéből. Szeptembertől a nyugat-magyarországi felkelésben részt vevő szabadcsapatok fővezére. A második királypuccs idején megtagadja a királyi csapatok megtámadását. November 4-én Burgenland megtartása, ill. visszafoglalása céljából kikiáltja a rövid életű Lajtabánságot, amelynek teljhatalmú kormányzójává (lajtai bánná) nyilvánítja magát. Egyidejűleg DOBROJÁN Pál álnéven megtartja a szabadcsapatok fővezérségét is. A II. világháború idején, Budapesten szervezett újabb különítményébe beépült ellenálló szervezetek leleplezése után a nyilasok árulással gyanúsítják meg, 1944 decemberében letartóztatják. Valószínűleg kivégezték.

<sup>17</sup> OSTENBURG-MORAVEK (1921-ig MORAVEK) Gyula (Marosvásárhely, 1884. ? – Bp, 1944. jan. 13.) hivatásos katonatiszt, különítményparancsnok. Részt vesz az I. világháborúban azt gyalogos százados rendfokozatban fejezi be. A Szegeden szerveződő Nemzeti Hadsereg egyik tiszti századának parancsnoka. Alakulatával részese a dunántúli kommunista üldözésnek és a megtorlásoknak. 1921. augusztusban és szeptemberben részt vesz a nyugat-magyarországi felkelésben. A trianoni és a Saint Germain-i béke értelmében Ausztriának ítélt Nyugat-Magyarországi területek kiürítésekor, augusztus 28-án zászlóaljával megszállja Sopront és átveszi a városparancsnokságot, megakadályozva a város átadását. Az osztrák csendőrrkel vívott szeptember 8-i második ágfalvai csatát követően zászlóaljával birtokba veszi Ágfalvát és Brennbérgbányát is. A felkelés vezetői által Lajtabánság néven kikiáltott önálló államalakulat fennállása alatt is a velencei egyezmény által népszavazásra kijelölt Sopront és környékét tartja megszállva. Látszólag HORTHY Miklós bizalmasának számít, segítkezik az 1920. március 1-i kormányzóválasztáskor, de a két királypuccs idején nyíltan szembe fordul vele. Mint IV. Károly híve, különösen a király második visszatérési kísérlete alatt vállal tevékeny szerepet. Az 1921. október 23-i budaörsi csatát követően (több legitimista vezetővel együtt) letartóztatják, s 1922 júliusban helyezik szabadlábra. Különítményét feloszlatták. 1921. november 1-től, a trianoni béke katonai határozványainak következményeként, idő előtt nyugdíjba kell vonulnia. 1931. január 14-én br. PRÓNAY Pállal közösen megalakítja a Magyar Országos Fasiszta Pártot.

<sup>18</sup> HÉJJAS Iván (Kecskemét, 1890. jan. 19. – ?, 1950. ?): különítményparancsnok, képviselő, földbirtokos. Az I. világháború végén, mint repülő főhadnagy szerel le. A Tanácsköztársaság idején, Kecskemét környékén az ellenforradalom szervezője. Saját különítményével (Alföldi Brigád) elsősorban a Duna-Tisza-közén vezet vérengzéshez is vezető megtorló akciókat, ill. részese a fehérterrornak. A királykérdésben HORTHY Miklós kormányzót támogatja. A Saint Germain-i békével Ausztriának ítélt, s a trianoni béke értelmében is átadandó m. területek megtartásáért indított nyugat-magyarországi felkelés során az 1920. augusztus végén és szeptemberben a Duna-Tisza-közén toborzott, a csehszlovák határnál és Királyhidánál <Bruck an der Leitha> felvonuló fegyveres csoportot vezeti. Szeptember 6-ig további 3 fegyveres csoport ismeri el parancsnokául. 1926-tól 1931-ig a kunszentmiklósi kerület keresztény ellenzéki képviselője. 1935-től a Kereskedelmi- és Közellátásügyi Minisztérium vezető tisztviselője, 1943-ig ott a közlekedési osztály, 1944-ig a Közlekedési Minisztériumban a légügyi főosztály vezetője. 1938. áprilistól a Magyar Fajvédők Országos Szövetsége elnöke. 1938. októbertől 1939. márciusig a Kárpátalján revíziós céllal vállalkozásokat végrehajtó irreguláris Rongyos gárda egyik vezetője. 1945-ben Spanyolországba távozik.

<sup>19</sup> Ébredő Magyarok Egyesülete irredenta és fajvédő szervezet. 1918. december 10. valamint 1919. január 19. között ellenforradalmi (önmagukat nevezték így) érzelmű főtisztviselők, volt katonatisztek, továbbá más értelmiségiek Budapesten alakították meg. A Tanácsköztársaság kikiáltásakor vezetői közül többen külföldre menekültek, a többiek illegálitásban vonulva vettek részt az ellenforradalmi megmozdulások szervezésében. Az 1919. áprilisi tanácsválasztások alatt Abonyban, Szolnokon, Lajosmizsén, Kecskeméten és más helyeken kommunista ellenes tüntetéseket szerveztek. Tagjai a vörösteror visszahatásaként részesei voltak a fehérterrornak, majd 1923-ig számos politikai. merényletet és terrorista támadást követtek el baloldali személyek és intézmények ellen.

<sup>20</sup> Több esetben azonban (beleértve a legrosszabb híréket is, pl. BIBÓ Dénest, BALOGH Ferencet, FRANCIA KISS Mihályt, HÉJJAS Ivánt, KOVARCZ Emilt, PRÓNAYT, VANNAY [HERTELENDI] Lászlót) csak látszatvizsgálatokat és -pereket folytattak le. Felmentésük érdekében nyomást gyakoroltak a fajvédő szervezetek, valamint a jobboldali titkos társaságok (pl. Etlközi Szövetség, Kettős kereszt Vészsövetség stb.).

<sup>21</sup> 5.047/1919. ME. r. a magyarországi rendőrségek államosítása tárgyában.

<sup>22</sup> PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13. sz. 84-96. p. A tanulmány korábbi változata 1998. februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat I. szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

<sup>23</sup> 22.002/1920 sz. HM. r.

<sup>24</sup> 1922/VIII. tc. a Magyar Királyi Vámórség és a Magyar Királyi Pénzügyőrség létszámának kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.

<sup>25</sup> 1922/VII. tc. Magyar Királyi Állami Rendőrség és a Magyar Királyi Csendőrség létszámának kiegészítési és felfegyverzésének megállapításáról.

<sup>26</sup> 1922/XIV. tc. A Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról. 122 295/1922. sz. BM. r.

<sup>27</sup> 8.270/1923 sz. ME. r. a Magyar Királyi Folyamőrség hatáskörének megállapítása tárgyában.

<sup>28</sup> 1939/II. tc. a honvédelemről.

<sup>29</sup> - PARÁDI József: A pénzügyőrség szerepe a dualizmuskori Magyarország határőrizetében. In. BERTA Gyula (szerk.): *Somogy megyei rendvédelem-történeti szimpózium 2001-2002*. Kaposvár, 2002, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 46-48. p. A tanulmány korábbi változata 2001. szeptemberében Kaposváron hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság „Dél-Pannon Rendvédelem-történeti napok” című szimpózium sorozatának 2001. évi rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- Idem: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5. sz. 13-17. p. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>30</sup> Idem: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám- és pénzügyőrség*. Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány, 74-109. p. A tanulmány korábbi változata 2003. nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>31</sup> Idem: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizet struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V. évf. (1994) 4. sz. 391-404. p.

\* Tárgyi tévedés. A *határőrizet* rendvédelmi és nem honvédelmi tevékenység. A *határbiztosítás és a határvédelem* a honvédelmi tevékenység. A Magyar Királyi Határőrségnek nem alkotta feladatát a határ őrzése, e tevékenységet a néhány száz fős létszámával el sem tudta volna látni. (a szerk.)

**SUBA János**  
**A katonai rendőrség felállítása a háttországban 1917-ben**

Az Osztrák-Magyar Monarchia közös Hadügyminisztériumának 1917. január 11-én kiadott rendelete előírta, hogy a katonai területi parancsnokságok területén, az összes állomáshelyeken, ahol a cs. és kir. Hadsereg erői kettő, a honvédség és a népfelkelésnek csapatai pedig legalább egy alosztály<sup>1</sup> nagyságban állomásoznak, ott *katonai rendőrséget* kell felállítani.<sup>2</sup>

Dolgozatom célja, hogy bemutassam a Magyar Királyi Honvédség katonai kerületeiben felállításra kerülő katonai rendőrség szervezetét, – amelyet csendőrségi minta alapján akartak megszervezni – és amelynek fellelni kellett volna a helyőrségek utcáin és a nyilvános helyiségekben megforduló összes katonai személyek fegyelmeztségéért, valamint a véderővel összefüggésben a közcsend és a közrend fenntartásáért a történelmi Magyarország területén.

Az Osztrák-Magyar Monarchiában a katonai közigazgatás legmagasabb parancsnoksága és hatósága a katonai területparancsnokság volt amelyet a haderő hadkiegészítési és adminisztratív ügymeneti célból alakítottak ki. Mozgósítás esetén ezek alkották hadtestparancsnokságokat.<sup>3</sup>

A Magyar Királyi Honvédség katonai közigazgatását 1868–1913 között többször átszervezték.<sup>4</sup> A katonai kerületek hadkiegészítési kerületekre tagozódtak.<sup>5</sup> Így a legfontosabb irányító parancsnokság a Honvéd kerületi parancsnokság volt, mely a hadtestparancsnokság mozgósítása és elvonulása után a hadtest székhelyén visszamaradó katonai vezető szervként felsőfokú területi katonai hatóságként működött.<sup>6</sup>

A *honvédkerületi parancsnokság* feladata volt, az illetékességi területén a katonai rend és fegyelem, a vagyon- és közbiztonság fenntartása, a nemzet- és államellenes tevékenység megakadályozása, a hadművelési területen harcoló hadtest személyi és anyagi utánpótlásának irányítása, a visszamaradó pöttek, alsó fokú katonai területi hatóságok, honvéd kiegészítő parancsnokságok, bevonulási központok munkájának szabályozása és ellenőrzése, az újabb mozgósítások végrehajtása; együttműködés a polgári közigazgatási hatóságokkal; a kiképzés elvi irányítása. A honvédkerületi parancsnokság parancsnoka az illetékességi területén lévő katona személyek előljárója, közegei útján személyi, anyagi és fegyelmi ügyeik intézője volt.

A helyőrségekben *Állomásparancsnokságok* (Militär-Station-Commando) működtek, amelyek az adott helyőrség legfelső katonai hatósága volt. Minden olyan helységben, ahol az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregéhez tartozó alakulat állomásozott, a rangidős tényleges állományú tábornok vagy tiszt egyben állomásparancsnok volt. A k. u. k. közös Hadseregnek, a m. kir. Honvédségnek és a k. k. Landwehrnek külön állomásparancsnokságai voltak, egyes helyőrségben a több állomás parancsnoka közül a rangidős volt az állomásparancsnok, függetlenül attól, mely hadseregbe tartozott. A hadtestparancsnokság székhelyén a hadtestparancsnok volt az állomásparancsnok, akkor is, ha nem ő volt a rangidős. A hadra kelt sereg táboraiiban egyes állomány esetén is csak egy állomásparancsnokságot létesítettek a rangidős tábornok vagy tiszt parancsnoksága alatt.

Az állomásparancsnok békében és háborúban a háttországban azon katonai kerület parancsnokságának (honvédkerület parancsnokságnak) volt alárendelve, amelynek katonai közigazgatás területén működött; a hadművelési területen az illetékes hadtestparancsnok alárendeltségébe lépett be. Nagyobb helyőrségekben az állomásparancsnokság támogató és végrehajtó hatóságaként térparancsnokságot állítottak fel, kisebb helyőrségekben az állomásparancsnoknak csak saját szervezetszerű törzse (vezérkara) állt rendelkezésére, amelyhez külön állomástisztet rendszeresítettek az adminisztratív teendők ellátására. Az állomástiszt lehetett nyugállományú is.<sup>7</sup>

Az I. Budapesti honvéd állomásparancsnokság segédközegeként létrehozták a Budapesti Honvéd Térparancsnokságot 1869. június 30-án.

A térparancsnokságok feladatai magukba foglalták: katonai fegyelem, közrend betartását a városban, helyőrségi szolgálat szervezését, a katonai fogda felügyeletét, a helyőrségbe érkező katonai alakulatok elhelyezését, a lőterek, a fürdőhelyek használati rendjét, a tiltott szórakozóhelyek kijelölését, ellenőrzését, kapcsolattartást a polgári hatóságokkal, intézményekkel, katonai ünnepek, temetések szervezését.

A katonai rend és fegyelmi ügyek a Honvéd Főparancsnokság hatáskörébe tartoztak. A gyakorlati végrehajtók a Főparancsnokság alárendeltségébe tartozó kerület parancsnokságok, valamint az ő alárendeltségükbe tartozó katonai szervezetek voltak.

A katonai rend és fegyelem érdekében való tevékenységet az illetékes parancsnokok által vezényelt katonai járőrök voltak hívatottak megvalósítani.



Háború esetén viszont e feladatokat tábori rendőri feladatoknak minősítették és ezeket önálló szolgálati utasítással rendelkező tábori rendőrség végezte a cs. és kir. Hadseregben.

Az önálló utasítás kimondta, hogy a tábori rendőrség a hadsereg mozgósításakor kerül felállításra és azokat a hadsereg-, hadtest- és a hadosztályparancsnokságokhoz rendelik.

Feladataikat a következőkben határozták meg: segítség a menetek, táborozások, elszállásolások alatt, hírszerzői feladatok végrehajtása, szemrevételezések biztosítása, tábori rendőri szolgálat, futár, fontosabb őrkíséret, biztonsági szolgálatok.

A tisztok a lovasságtól, a legénység a gyalogságtól, a vadász és a lovasság altisztjei voltak. A kiképzésük békeidőben történt összevonások formájában.

A tábori rendőrség önálló szolgálati utasítással rendelkezett. Ez a szolgálati utasítás valamennyi tábori rendőri feladatot felölelve értelmezte a szolgálatteljesítést a vezérkarnál, a tábori rendőri szolgálatot, a segéd feladatokat, az egyéb szolgálatokat, a közigazgatási szabályokat.

1888-tól – miután a belügy és a honvédelmi minisztériumok megegyeztek – a tábori rendészeti szolgálat ellátását a Magyar Királyi Csendőrség hatáskörébe utalták. Ennek értelmében 1889-től a Magyar Királyi Csendőrségnek meghatározott számú tisztet és legénységet kellett mozgósításakor a honvédséghez vezényelni. Ezen személyek számára kétfévente szaktanfolyamokat tartottak. 1894. után megkezdtek az önálló szolgálati utasítás kidolgozását. Ezt követően a szintentartás érdekében a kijelölt személyek részt vettek a hadsereg nagyobb gyakorlataiban.

### **Előzmények – Katonai rendőrség megszervezésének indokai**

A háború alatt a Monarchia hadseregének bomlása megindult. Anyagi vonalon az ellátási nehézségek, az élelmezési válság, a felszerelési hiányok, fegyver- és lőszerhiány egyre nyomasztóbbá vált. A személyi állomány morális helyzete romlott. Öncsonkítások és dezertálások száma gyarapodott, frontbarátkozások, és végül a hadifoglyok hazatérése a bomlás állapotába jutatta a hadsereget.<sup>8</sup>

FERRY Oszkár tábornok, csendőrfelügyelő 1917. év végi hivatalos jelentésében csak Magyarországon területén 81 065 főre becsülte a „lógósok”, belső dezertőrök számát, jóllehet a hadvezetőség a legkíméletlenebb büntetéseket alkalmazta ellenük, ha kézre kerültek.

A Magyar Királyi Csendőrség felügyelőjének jelentése szerint 1917-ben 81 605 főt, 1918. első három hónapja alatt csak Magyarországon 44 611 szökevényt fogtak el. A június első napjaiban Budapesten rendezett razzia eredménye 3347 fő, a szegedié 529 fő volt. A Duna-Tisza-közén egyetlen razzia alkalmával 1800 katonaszökevényt és 2000 csavargót fogtak el.<sup>9</sup>

Maga FERRY Oszkár altábornagy 1918 végéig 150 000 katonaszökevényt letartóztatására számított. Feltűnő volt és a hadseregben uralkodó morális állapotokra utalt, hogy a kerületi katonai parancsnokságok 7650 olyan egyén őrizetbevételét jelentették, akik 3–10-szeres szökevények voltak, s olyanok is akadtak köztük szép számmal, akik elfogatásuk napján újból megszöktek. Míg a katonai parancsnokságok 1918 első negyedében 193 181 megkeresést küldtek a csendőrségnek, 1918 júniusában már úgy vélték a csendőrfelügyelőségen, hogy a megkeresések száma 1918 végéig elérte a 800 000-et.<sup>10</sup> Ebbe a számba beleértették a szabadságról később bevonulókat is. A csendőrség a nagyszámú megkeresés ellen állandóan tiltakozott, „mert annak megfelelni képtelen, túl van terhelve, létszáma kevés, sőt lecsökkentett s mindamellett egyéb bűnyűgyeket is kell nyomoznia, sőt a rekvirálásoknál aszisztálnia”.

A válság leküzdését célzó hadfőparancsnoksági intézkedések egyre szigorúbbá és sokoldalúbbá váltak. A hátszágban karhatalmi alakulatokat hoztak létre, amelyeket a csendőrség alá rendelték. Felülvizsgálták a hátszági alakulatokat és a nélkülözhetőeket a frontra irányították. Ezzel egyidőben büntető alakulatokat állítottak fel. A megbízhatatlan egyedeiből megkezdtek a katonai munkásalakulatok szervezését. E lépések sorába tartozott a katonai rendőrség felállítása is.

### **Katonai rendőrség szervezete és alkalmazásának elvei**

A hadügyminisztérium 1917. január 11-i rendelete írta elő a katonai rendőrség felállítását. A katonai rendőrséget a csendőrségi minta alapján akarták megszervezni.<sup>11</sup>

A katonai parancsnokság területén lévő összes katonai rendőrségek vezetőjeként egy törzstisztet kellett kijelölni. Székhelye a mindenkor cs. és kir. katonai parancsnokság székhelye volt, mert ő töltötte be a katonai kerületparancsnokság rendőri előadói tisztségét is. Ahol kizárólag honvédcsapatok állomásoztak, ott a magyar királyi honvédkerületi parancsnokságnak volt alárendelve.

A katonai rendőrség előadójának volt alárendelve katonai rendőri ügyekben minden tiszt, akiket az egyes helyőrségekben megbíztak a katonai rendőrség parancsnokságával. Kapcsolattartás kisebb ügyekben közvetlen levelezés egymás között, máskülönben csak az állomásparancsnokságok útján tör-

ténhet. A katonai-rendőrsztagok parancsnokságával – amelyet minden nagyobb helyőrségekben meg kellett szervezni – a hadsereg vagy a két honvédség kötelékébe tartozó főtiszteket bízták meg. Melléjük (a katonai rendőrsztag parancsnok) szükség esetén egy harctéri szolgálatra alkalmatlan második tisztet is ki lehetett rendelni.

A helyőrségek nagyságát figyelembe véve szabályozták az egyes katonai-rendőrsztagok állományátláját. A katonai kerületet nem tervezték felosztani külön katonai rendőri kerületekre.

A katonai-rendőrsztagok célját a következőképpen fogalmazták meg... *„A katonai-rendőrsztagok hivatása a katonai rendőri szolgálatnak a fegyelem érdekében való ellátása, valamint a közcsend, közrend és közbiztonság fenntartása; tehát ők felelősek a (katonai) állomás-parancsnokkal szemben az utcákon és a nyilvános helyiségekben megforduló összes katonai személyek fegyelmezettségéért, valamint a közcsend és közrend fenntartásáért.”*<sup>12</sup>

A személyi állományt külön tanfolyamon kellett kiképezni, hogy a katonai rendőrség törzsállományaként megfelelő számú megbízható altiszt álljon rendelkezésre. Az altisztekkel szembeni követelmény volt a megbízhatóság, a helyi ismeretek, a helyi nyelv és a legénység nagy része által beszélt nyelv ismerete.

A legfontosabb feladat az volt, hogy elegendő számú és a járőrparancsnokok pótlására alkalmas egyént képezzenek ki. Ezt a feladatot a rendőri iskolákban már kiképzett járőrparancsnokok segítségével szándékoztak megoldani. Úgy vélték, hogy járőrszolgálatra – kiegészítő legénység esetenként – a csapatoktól is elvonható élőerő. Abban az esetben ahol harctéri szolgálatra alkalmatlanok (őrszolgálatosok, segédszolgálatosok) hiányában harctéri szolgálatra alkalmas tiszteket és altiszteket vezényelnek a katonai rendőrsztagokhoz, a vezényelteknek – ha a körülmények megkövetelték – az eredeti harctéri beosztásukat is, el kellett látniuk. Ezért a járőrparancsnokok tartalékállományát úgy kellett kiképezni, hogy a helyőrségekben alkalmanként katonai rendőrsztagokhoz is beoszthatók legyenek.

A katonai rendőrsztag parancsnokának kötelessége volt, hogy – az állomás-(tér) parancsnok utasításai alapján, és saját kezdeményezéséből – a katonai fegyelemnek a helyőrségben való fenntartásáról gondoskodjék. Állandó és folyamatos nappali és éjjeli járőrmeneteket irányítson.

A járőrparancsnokoknak a katonák viselkedési típusi közül külön figyelmet kellett fordítaniuk: a részegségekre és éjjeli kalandozásra, ledér személyekkel, különösen kéjnökökkel való járkálásra, a takarodón túl való kimaradás, a kimaradási és az állomáshely elhagyására jogosító engedélyek ellenőrzésére, egyenruhában levő személyek koldulására, hanyag tisztelgésre, általában a tisztességtelen és megbotránkozást kiváltó viselkedésre, az öltözködési hiányok megszüntetésére, kitüntetések és polgári ruha jogosulatlan viselésére, fürdésnek tiltott helyeken való megakadályozására, egészségtelen kutak használatának megakadályozására, katonai személyeknek nyilvános gyűlésektől és tüntetésektől való távoltartására, rémhírek terjesztésének és katonai hírek kifecsegésének ellenőrzésére, a legénységnek a hadifoglyokkal való túl gyakori érintkezésének megakadályozására, szocialistáknak és anarchistáknak ismert legénység megfigyelésére, a foglalkozási idő alatt mulatóhelyeken és egyéb lebujokban kóborló legénység elfogására, zárórák betartásának ellenőrzésére, felügyelet nélkül csavargó hadifoglyok ellenőrzésére, a legénységet kiuzsorázni akaró gyanús üzlethelyiségek megfigyelésére, a beérkező és átvonuló alakulatok, katonai személyek (idegen legénységnek) a jelentkezési kötelezettségeinek, és alaki viselkedésének ellenőrzésére, a városi nép- és szegénykonyhák ellenőrzésére, hogy katonai személyek ott ne étkezzenek, katonai személyek ételkészítésének megakadályozására, kiemelten kellett kezelni a gyanús elemek által látogatott helyiségek és lebujok vizsgálatát, valamint a szökevények és kémek utáni nyomozást, a gyanús egyének ellenőrzését.

A katonai rendőrsztag-parancsnokoknak, illetőleg helyetteseinek feladata volt az is, hogy a tiszteket a nyilvánosságok közegeihez hasonlóan ellenőrizték, és ha viselkedésük megbotránkozást okozna, úgy őket illetékes parancsnokságuknál jelentették fel.<sup>13</sup>

A katonai rendőrség feladatát alkotta továbbá az elfogottak és letartóztatottak kihallgatása és jegyzőkönyvezése a letartóztatottak feljelentése és illetékes csapattestüknek vagy a főőrségnek való átadása, azonnali jelentéstétel a rendkívüli eseményekről a katonai állomás-(tér)parancsnokságnak.

A polgári rendőri hivatalokkal szoros együttműködést írtak elő *„A polgári rendőri hivatalokkal való egyetértést ápolni kell. A polgári rendőrség jogaiba semmiféle körülmények között sem szabad beavatkozni. A rendőrsztagok a városi rendőrséget, a csendőrséget, a határrendőrséget vagy akár a titkos rendőroket működésükben ne zavarják és ne avatkozzanak ezek hatáskörébe. Szükség esetén azonban a velük való együttműködés kölcsönös egyetértésen történhetik, sőt történjék is.”*<sup>14</sup> Az együttműködést úgy képzelték el, hogy a járőrparancsnokok kapnak egy névjegyzéket azon honvéd és népfelkelő legénységről akik a határőrség és titkosrendőrség alkalmaz. Ezekről nem kell kérni a kimaradási engedélyt. Az összes többit igazoltatni kellett.

A katonai rendőri osztagok legénysége nem volt jogosult polgári személyek ellen való eljárásra, még kevésbé valamely magánlakásban való hivatalos eljárásra

A katonai rendőrosztagok személyi állománya annak a fegyvernemnek, csapattestnek az egyenruháját, felszerelését viselte, ahonnan vezényelték. A járőrök szolgálatukat kimenő öltözetben végezték, így a többi az utcán látható legénységtől csak a különös ismertetőjel (karszalag) különböztette meg. Az állomás-parancsnokság a helyi viszonyok ismerete szerint döntötte el, hogy a járőrök fegyveresen, vagy különös ismertetőjellel, (karszalaggal ellátva) lássák el szolgálatukat. (A karszalag tekintet nélkül arra, hogy a hadsereghez vagy honvédséghez tartoztak *piros karszalag volt, fekete nyomott kettős felírással: Militárpoliziei, katonai rendőrség.*

A katonai rendőrség személyi állományának jogai és kötelességei szolgálatban az őrségekkel és őrszemekkel egyenlő elbírálás alá estek. A szolgálati szabályzat I. részének XII. fejezetében foglalt jogok és kötelességek ugyanoly mértékben vonatkoztak rájuk, mint az őrségekre és őrszemekre.

A katonai rendőrség tagjait szolgálatban állónak kellett tekinteni, ha igazolvánnyal igazolták magukat, vagy ha a karszalagot viselték. Az igazolványokat és karszalagokat a szolgálatba lévő katonai rendőröknek a szolgálat megkezdése előtt adták ki.

Ahol célszerűnek mutatkozott, a járőrök, tiszti járőrök is hivatalos ténykedéseiket polgári rendőrségi közegek (titkos rendőr, vagy rendőr) jelenlétében végezték. Erre vonatkozólag a polgári rendőrséggel már előzetesen megállapodtak. Az állomás-parancsnokok feladata volt, a katonai rendőrség által teljesített járőrszolgálat megállapítása a város vagy község külső részeiben. Előírták, hogy a készségek által kiküldött járőröket a katonai rendőrséghez beosztott személyek vezessék.

A járőrök nyilvános helységbe való belépését is szabályozták. Alapelve volt, hogy a katonai járőrök nyilvános helyiségekbe (vendéglő, kávéház, szálláshelyek) mindig a polgári rendőrség egy közegének kíséretében és csak akkor léphettek be, ha a járőrparancsnok vagy a rendőrségi közeg a helyiségeknek előzetes megtekintése után hivatalos ténykedés (letartóztatás, átvizsgálás stb.) szükségét megállapította.<sup>15</sup> A letartóztatottakat a legközelebbi őrségnek vagy készütségnek kellett átadni. Külön felhívták a figyelmet, hogy a bekíséréseket nagy forgalmú utak és nyilvános kertek kikerülésével és minden feltűnés nélkül kell megvalósítani.

A járőrparancsnokokat külön igazolvánnyal látták el, amelyet az állomásparancsnok személyesen írt alá. Ez igazolta, hogy az illető a fenti állomáshelyen katonai rendészeti véltiségeket és bűncselekményeket elkövető katonai személyek ellen eljárni, szükség esetén pedig a rendőrség közbenjárását is közvetlenül igénybe venni jogosult. Az igazolvány fényképes volt, hogy „ezáltal minden visszaélésnek eleje vétessék.” A katonai rendőr köteles volt igazolványát felszólításra felmutatni.

A jelentési és tájékoztatási kötelezettséget úgy szabályozták, hogy minden hónap 10-ig a katonai rendőrségek parancsnokainak a katonai parancsnokság számára írásbeli jelentést kellett felterjeszteniük. Ebben szerepelnie kellett a katonai rendőrosztag legénységi állománya a kiképzési szintjének, valamint az egyes katonai rendőrség működése során felfedett kihágásoknak, vétségeknek, büntetteknek. Tájékoztatást kellett adni az esetleges visszás állapotokról is, valamint ezek megszüntetésére irányuló javaslatokról. Ki kellett térnie a jelentésnek a helyőrségek katonai és polgári rendészeti, valamint szociális viszonyainak sajátosságára is.

Részletesen szabályozták a katonai rendőrség magatartását riadó és zavargások esetén. Legfontosabb feladat a katonai kerület többi rendőrsévével az összeköttetés fenntartása volt. Riadó esetén a katonai rendőrség szolgálata zavartalanul tovább folyt. Valamennyi külső szolgálatban nem levő legénységet az elhelyezési körletében készenlétbe kellett helyezni. Zavargások és tüntetések esetén a katonai rendőrosztagok felfegyverezve, felszerelve és éles lőszerrel ellátva végezték szolgálatukat. Tevékenységüket a katonai személyek távoltartása képezte. A utasítás hangsúlyozta, hogy ...” *Ügyek, amelyek a katonai fegyellemmel összefüggésben nincsenek, vagy pedig kizárólag a polgári hatóságok hatáskörébe esnek, nem tartoznak a katonai rendőrség működési körébe, ily ügyekben elvben a katonai rendőrség még közre sem működhetik. Ameddig a polgári rendőrség rendelkezésére álló legénysége elégséges és amíg a polgári rendőrség nem kéri a katonai rendőrség közreműködését és e közreműködést a (katonai) állomás(tér)parancsnok nem engedélyezi, addig a katonai rendőrség katonai határákörén kívül semmi esetre sem működhetik.*”<sup>16</sup>

A legénység kirendelését az állomásparancsnokok szabályozták. Arra törekedtek, hogy a szolgálat számára lehetőleg altiszteket rendeljenek ki, mert nekik a legénység körében nagyobb tekintélyük volt. Ott, ahol a katonai rendőrség megállapított létszáma nem bizonyult elegendőnek, az állomásparancsnokok a létszám felemelését javasolták.

A katonai rendőrség állományát megkísérelték közösen és központilag elhelyezni. Élelmezésükről az a póttest gondoskodott, amelynek körletében őket elhelyezték. A kikülönített osztagok parancs-

nokai az önállóan kikülönített alosztályparancsnok fenyítő hatalmával voltak felruházva. A többi helyőrségben a katonai rendőrség feletti fenyítő hatalmat azon pöttest (alosztály) parancsnoka gyakorolta, amely pöttesthez a katonai rendőröket (alosztály) utalták.

Amíg a katonai rendőrség felállításához megfelelően kiképzett személyzet rendelkezésre nem álltak, addig erre a célra harctéri szolgálatra alkalmatlan (őrszolgálatos) embereket kellett kiválasztani, akik már hivatásuknál fogva a rendőri szolgálat ellátásához a szükséges előfeltételekkel rendelkeztek. (Községi rendőrök, pénzügyőrök, erdészek, erdőkerülők, felügyelők, csoportvezetők, stb.) Harctéri szolgálatra alkalmas embereket csak egészen kivételesen alkalmazhatták e szolgálatban. Annak érdekében, hogy minden helyőrség megfelelően kiképzett személyekkel, de legalább megfelelően kiképzett járőrparancsnokokkal rendelkezzen tanfolyamokat állítottak fel a katonai kerületnél.

Tanfolyamparancsnokok az illető helyőrség katonai rendőrségnek parancsnokai voltak. Oktatóul még egy tisztet vezényelhetnek, aki e feladatot rendes szolgálata ellátása mellett valósította meg. Törekedtek arra, hogy az egyes helyőrségekben levő határrendőrségek, városi- községi rendőrségek egy hivatalnokát megszerezzék az iskola számára oktatóul.

### A katonai rendőr járőrparancsnokok kiképzése.

A katonai rendőri tanfolyamokon több tantárgyat oktattak. A legnagyobb hangsúlyt a szolgálati szabályzatokra fordították.<sup>17</sup>

A tananyag fontos részét képezte a katonai bűnvádi eljárás, a katonai büntető törvénykönyv, a magánjog legfontosabb rendelkezései, valamint az útlevel és utazási szabályok, a használatban levő utazási igazolványok és egyéb igazoló nyomtatványok, továbbá a város tervrajzának, minden nyilvános épületének, végül pedig a helyőrségben elhelyezett parancsnokságok és csapatok ismerete.

A katonai rendőrnek tisztában kellett lennie a jegyzőkönyvkészítés szabályaival.

A tanfolyamparancsnokok kötelessége volt a részletes tanterv, összeállítása. A tanfolyam március 20-tól április 7-ig tartott.

Az utasítás hangsúlyozta: *...Mindenkor szem előtt tartandó, hogy bár a katonai rendőrség intézménye csak a háború tartamára szerveztetik, mégis a leszerelés idejében lesz a legszükségesebb, nemcsak a fegyelem- és rendnek az utcákon való megőrzése szempontjából, hanem azért is, hogy a parancsnokokat a legénység mindenkor hangulatáról tájékoztassa. Minthogy a katonai rendőrségnek a defensív jellegű hírszolgálatban (képek ellen való védekezés) is közre kell működnie, az emberek kiválasztásánál különösen szigorú eljárást kell követni. A legénység erkölcsileg kifogástalan, politikai megbízhatósága pedig kipróbált legyen...*<sup>18</sup>

A parancs szerint az összes helyőrségekben március 20-ig ki kellett építeni a katonai rendőrséget. A szerzett tapasztalatokról az állomás-parancsnokságoknak május 20-ig, az esetleges javaslatok előterjesztése mellett, kellett jelentést tenniük.

A pozsonyi (V.) katonai kerület 50 helyőrségében állítottak fel katonai rendőrséget. **(I. sz. melléklet)**

A Pozsonyi kerületnél a cs. és kir. 29., a 4. gyalogezredek, továbbá a magyar királyi 13. és 18. sz. honvédgyalogezredek pótzászlóaljainál katonai rendőri iskolákat állítottak fel. Azon helyőrségekben, ahol a katonai rendőrség létszáma 10 fő, vagy kisebb 2-2 hallgatót, az összes többi helyőrségek pedig 4-4 hallgatót küldtek az iskolába. A tanítás nyelve a pozsonyi, komáromi és soproni katonai rendőriskolákban magyar, míg a Győrben szláv volt. Oly helyőrségekből, melyek csapattestei legénységének anyanyelve különböző, a szlávul beszélő rendőrhallgatókat Győrbe küldték kiképzés végett. A pozsonyi iskolában a tanítás német nyelven is folyt.

A Temesvári VII. katonai kerület a beérkezett jelentések szerint „értetlenkedett”, mivel Nagyvárad, Szeged és Debrecen helyőrségekben jobbra honvéd alakulatok állomásoztak, és szerintük a hadügyminiszteri rendeletből nem derül ki, hogy a katonai rendőrség felállítása a honvédségre és már említett három állomáson szolgálatot teljesítőkre alkalmazhatók-e. Ezért újabb parancsig a katonai parancsnokság területén a katonai rendőrség létesítése abbamaradt.<sup>19</sup> A Minisztérium válassza: „Rendelet kiadás alatt. Nagyobb állomásokon a katonai rendőrség személyzete az állomásparancsnok rendelkezése alapján helyőrségi csapatokból vezényelhetők. Ismertetőjegyük Magyarországon piros szalagon kettős felírás: Militarpolizei Katonai rendőrség.”<sup>20</sup> Ez alapján csak márciusban kezdték el a szervezést.

A szegedi honvédkerületi parancsnokság 1917. március 31-én jelentette, hogy a Császári és Királyi Temesvári Katonai Parancsnokság Temesváron, Aradon, Nagyváradon és Debrecenben a honvédkerületi parancsnokság pedig Szegeden szervezte meg a katonai rendőrséget.<sup>21</sup>

A kassai 3. honvédkerület 1917. március 30-án jelentette, hogy Miskolcon, Egerben és Sátoraljaújhelyben a katonai rendőrség a katonai parancsnoksággal együttesen felállítatott. Kassán a felállítás folyamatban van. A többi állomásokon az állomásparancsnok szükség esetén intézkedik járőrök kiküldése céljából.<sup>22</sup>

A pozsonyi honvédkerületi parancsnokság március hó 31-én jelentette, hogy a helybeli katonai parancsnoksággal egyetértőleg a honvéd állomáshelyeken a katonai rendőrség megszerveztetett; működését már meg is kezdte.<sup>23</sup>

A kolozsvári honvédkerületi parancsnokság jelentette, hogy: a kerülethez tartozó és a temesvári katonai parancsnokság területén lévő alakulatok állomáshelyein katonai rendőrség felállítása nem feltétlenül szükséges.<sup>24</sup> A kerületi parancsnokság székhelyén Nagyváradon a katonai rendőrséget a közös hadsereg temesvári katonai parancsnoksága és a szegedi honvédkerületi parancsnokság intézkedései alapján felállították. A nagyszzebeni katonai parancsnokság területén levő vegyes állomásokon a katonai parancsnokság által felállítandó katonai rendőrség céljára a kerületi részéről a parancsnokságnak rendelkezésére bocsátottak egy tisztet, 15 altisztet és 15 honvédet, kiket egy előkészítő tanfolyamra, Nagyszebenbe vezényeltek.<sup>25</sup>

Összességében megállapítható, hogy a katonai rendőrség április 1-ig a történeti Magyarország területén állomásozó csapatok helyőrségeiben létrejött.<sup>26</sup>

A legnagyobb városokban különítették ki a haderő – sokszor a harctéri szolgálatra alkalmatlan – tagjaiból a rendészeti feladatokra az adott helyőrség területén működő katonai rendőri osztagokat. Amelyeket csak a karszalag és az igazolvány különböztetett meg a többi alakulattól.

Az 1918 évi elhelyezési táblázatból megállapítható, hogy Magyarország területét lefedő négy katonai kerület 83 helyőrségében működött katonai rendőri osztag: a pozsonyi kerületben 43, a budapesti kerületben 17, a kassai kerületben 13, a temesvári kerületben 5, a nagyszzebeni kerületben 3 helyőrségben.<sup>27</sup>

### **Esettanulmány – Katonai rendőrség felállítása Miskolcon**

Hogyan zajlott le ez a folyamat a nagy városokban? Ezt legszemléletesebben Miskolc város esetén érzékelhető. A Miskolci polgármester 1917. február 14-én jelentette a Belügyminiszternek, hogy a városban katonai rendőrség állt fel.<sup>28</sup>

*„Az állomásparancsnokság és a rendőrőrkapitány között a városi rendőrség és a katonai rendőrség működésének kiegészítése és egymás kölcsönös támogatása iránt bizonyos megállapodások létesültek. A katonai rendőrség felállítása és az ezzel való együttműködés tárgyában Nagyméltóságodtól utasítást idáig nem kaptunk, miért is midőn erről jelentésemet megteszem egyszersmind utasítást kérek arra nézve, hogy a két rendőrség egymást kiegészítő működése Nagyméltóságod részéről nem esik-e kifogás alá s a létesített helyi megállapodás megfelel-e Nagyméltóságod intencióinak.”<sup>29</sup>*

A városi rendőrőrkapitány RIMÓCZY József jelentéséből tudjuk, hogy a háborús viszonyok folytán a 90 fős rendőrlegénység annyira megfogyott, hogy ez idő szerint 3 fő altiszt és 3 fő I. oszt. városi rendőr teljesített szolgálatot, a többi részben bevonult, részben rokkant, részben elbocsátották. A Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium ugyan 50 népfelkelőt engedélyezett, azonban csupán 34 fő volt ténylegesen. A közbiztonsági szolgálatot a legnagyobb erőfeszítés mellett sem voltak képesek ellátni. A rendőrtisztviselők nagyobb része is hadba vonult, lényegében 2 rendőrőrkapitány és 1 fogalmazó dolgozott. „A háborús viszonyok folytán a hiányzó közegek és alkalmazottak helyébe alkalmas egyéneket kapni nem lehet, ily csekély munkaerővel pedig a folyton szaporodó teendőknél megfélelni szinte lehetetlen” – írta a rendőrőrkapitány jelentésében. A Polgármester megbízásából több ízben tárgyalt a katonai állomásparancsnoksággal, hogy ideiglenesen megfelelő katonai egyéneket osszanak be a rendőrséghez rendőri, detektívi, esetleg irodai szolgálatra, mint ahogy ez pl. Kassán is volt. Ez azonban nem volt lehetséges.

Közben megérkezett a rendelet és eldőlt, hogy Miskolcon LOOS Domokos őrnagy parancsnoksága alatt katonai rendőrség áll fel. Miskolc városában rendkívül bölcsen valósították meg a katonai rendőrség felállítására vonatkozó rendeletet. Nevezetesen nem működtek egymás mellett párhuzamosan két rendvédelmi szervezetet. Lényegében összeolvasztották a városi rendőrség maradványait a létrejövő katonai rendőrség személyi állományával. Így módon a rendvédelmi szaktudás és a szükséges létszám egy helyen volt koncentrálható. A rendfenntartásban részt vevő személyek pedig állományviszonyukat megtarthatták. A rend védelmében tevékenykedő katonákat és rendőröket a közös feladat fogta össze<sup>30</sup>

A katonai rendőrség felállításával a megye főispánja TARNAY Gyula is egyetértett.<sup>31</sup>

A Belügyminiszternek írt jelentésében azonban – amelyhez a katonai rendőrség felállítását rögzítő városi rendőrségi jegyzőkönyv másolatát is csatolta – jelezte, hogy őt megkerülték.<sup>32</sup> **(II. sz. melléklet)**

A főispán örült, mert a városi rendőrségnél 30–40 népfelkelő továbbra is szolgálatot teljesített. Ezek a népfelkelők tényleges szolgálatban álló katonák voltak, akik fölött a rendőrfőkapitány csak rendelkezett, de a fegyelmi jogot a katonai hatóság gyakorolta és az ellátásukat is fedezte.<sup>33</sup>

A főispáni jelentés megfogalmazásai, megjegyzései – amelyek az információ hiányából, hatáskörökben vélt beavatkozásokról – tanúskodnak, lavinát indított el, mert a belügyminiszter átírt a Honvédelmi Miniszternek, hogy tájékoztassa a katonai rendőrség szervezése ügyében kiadott intézkedések a miskolci katonai rendőrség szervezetét és további működését mennyiben érintik?<sup>34</sup>

Az ehhez hasonló esetek elkerülése véget a Belügyminiszter 1917. március 17-én kiadta körrendeletét valamennyi vármegyei és városi törvényhatóság első tisztviselőjének, amelyben a rendőrség hozzáállását határozta meg.<sup>35</sup>

Megállapítható, hogy a katonai rendőrség, katonai rendőri osztagokat jelentett. A katonai rendőrség személyi állománya alapvetően a haderő katonai szolgálatra alkalmatlan tagjaiból állt. A katonai rendőrség tagjait csak a karszalag és az igazolvány használata különböztette meg a többi katonától. Tevékenységüket mindenkor a polgári rendőrhatalomokkal – amelynek létszáma a háború következtében megcsappant – együtt végezték, egymást kiegészítve, támogatva igyekeztek fenntartani a közrendet, ezzel is hozzájárulva a háborús erőfeszítések további növeléséhez.

Az Osztrák-Magyar Monarchia hadserege – a saját rendvédelmi és jogi helyzetéből kiindulva – a hátszági katonai rendőrség felállításával, a háborús viszonyok következtében kialakult helyzetre reagált. A szervezetet 1918-ban átalakították.<sup>36</sup>

A szervezet azonban nem tudta befolyásolni a háborús erőviszonyokat. A romló körülmények miatt nem tudta ellátni feladatát. Azonban az itt szerzett tapasztalatok tovább éltek és beintegrálódtak a függetlené vált magyar állam különböző katonai és rendvédelmi formációiban.<sup>37</sup>

#### Jegyzetek:

<sup>1</sup> Alosztály (Unterabteilung) az alakulatok alacsonyabb strukturális szintű csoportjának összefoglaló neve. Az a legkisebb katonai egység, amelyen belül a parancsnok közvetlen befolyása minden körülmények között érvényesülhet. Az adott fegyveremlék függően az alosztály lehetett század /általában a gyalogos század kb. 250, az egyéb századok 100–150 főből álltak/ (Compagnie), a 4–6 lövegből álló üteg (Batterie) a tüzérségnél, vagy svadron (Escadron) a lovasságnál.

<sup>2</sup> K. u. k. Abt. 5. 20575/16. rendelete. A magyar honvédelmi minisztérium iratai (akta = A) ezt a rendeletet 3118/ eln. 1. sz. alatt adta ki. HL. (Hadtörténelmi Levéltár-továbbiakban: HL.) Honvédelmi Minisztérium (továbbiakban: HM.A.) 545. doboz. (ladula = lad.)

<sup>3</sup> A cs. és kir. közös Hadsereg 1912-ben 15 katonai területre (Militär-Territorial-Bezirk) tagolódott, amelyek közül 6 működött Magyarországon, lefedte az OMM teljes területét: I. Krakkó, II. Bécs, III. Grác, IV. Bp., V. Pozsony, VI. Kassa, VII. Temesvár, VIII. Prága (Praha), IX. Leitmeritz (Litomerice), X. Przemysl, XI. Lemberg (Lwów), XII. Nagyszombat, XIII. Zágráb, XIV. Innsbruck, XV. Sarajevó. A cs. kir. Landwehr 1914-ben 9 kat. területe az OMM „Lajtán túli felét” fedte le: I. Krakow, II. Wien, III. Graz, IV. Prag, V. Leitmeritz, VI. Przemysl, VII. Lemberg, VIII. Innsbruck, IX. Ragusa.

<sup>4</sup> 1868-ban 6 hadkerület alakult meg: I. Dunáninnyi, II. Dunántúli, III. Tiszáninnyi, IV. Tiszántúli, V. Királyhágóntúli, VI. Horvát-Szlavón. 1869-től székhelyük szerint nevezték meg ezeket: Pest, Buda, Pozsony, Kassa, Kolozsvár, Zágráb. 1870-től megnevezésük hadrendi számmal ellátott honvédkerületre változott: I. Pest, II. Kolozsvár, III. Kassa, IV. Pozsony, V. Buda, VI. Zágráb. 1871-ben 1 új honvédkerület alakítottak, s a meglévőket részben átszámolták: I. Pest, II. Szeged, III. Kassa, IV. Pozsony, V. Buda, VI. Kolozsvár, VII. Zágráb. 1876-ban területi átszervezés nélkül az V. honvédkerület székhelyét Székesfehérvárra helyezték át. 1913-ig ez a 7 honvédkerület működött, ekkor nevüket honvéd katonai kerületre változtatták, területüket úgy szervezték át, hogy egybeessenek a cs. és kir. közös Hadsereg katonai területeivel, s a székesfehérvári V. kerületet megszüntették, egyidejűleg a kolozsvári és a zágrábi kerület hadrendi számát V.-re, ill. VI.-ra módosították. 1914-ben a 6 honvéd katonai kerület lefedte a történelmi Magyarország teljes területét: I. Budapest, II. Szeged, III. Kassa, IV. Pozsony, V. Kolozsvár, VI. Zágráb.

<sup>5</sup> A cs. és kir. közös Hadsereg illetékessége alá 108 (és 4 Bosznia-Hercegovinai), a cs.kir. Landwehr hatáskörébe 39, a m. kir. Honvédség joghatósága alá 28 hadkiegészítési kerület tartozott. Ezek végezték a személyi feltöltést a védkötelezettség alapján.

<sup>6</sup> A honvédkerületi parancsnokságot a hadtest számozásának megfelelő arab szám jelölte. A honvédkerületi parancsnokság parancsnoka a hadtestparancsnok mellé beosztott tábornok, aki a hadtest elvonulásakor a honvédkerületi parancsnok címet vette fel.

<sup>7</sup> A Térparancsnok, mint támogató és végrehajtó katonai helyi hatóság feladata volt: a helyőrségi szolgálat felosztása; a helyőrségi őrségek és készülségek megsemmisítése; más helyőrségekből érkező és más helyőrségekbe távozó szabadságot és beteg katonák nyilvántartása; a honvéd nyugdíjasok és özvegyeik, illetve árváik igazolása; a laktanyákon kívül, nyilvános helyen egyenként megjelenő honvédek öltözködésének és fegyelmének ellenőrzése; kivonulások, ünnepélyek és temetés-kíséret körüli rendfenntartás, ezekkel kapcsolatos egyeztetés a polgári és katonai közigazgatás, városi és egyházi hatóságokkal; olyan katonai személyekre vonatkozó halálesetek felvétele, temetésük és hagyatéki tárgyalásuk megindítása, akikről más egyéb parancsnokság vagy hatóság gondoskodni nem volt köteles.

<sup>8</sup> FARKAS Márton: *Katonai összeomlás és forradalom 1918-ban*. Budapest, 1969, Zrínyi. A könyv levéltári hivatkozásait nem lehet pontosan visszakeresni.

<sup>9</sup> HL HM. 869.lad. 14 652/Eln.15.a–1918. FERRY altbgy. jelentést közli. A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai. V. köt. Budapest, 1956, Szikra, 207-209. p.

<sup>10</sup> Loc. cit.

<sup>11</sup> K. u. k. Abt. 5. 20575/16. rendelete. Erre a rendeletre hivatkozik a Cs. és kir. pozsonyi katonai parancsnokság 3871. eln. számú rendeletében. E dokumentum alapján ismertetjük a katonai rendőrség szervezetét és alkalmazásának elveit. HL. HM. A.-1918. 545. lad.

<sup>12</sup> Loc. cit.

<sup>13</sup> A hadügyminisztérium Präs. 3930. szám alatt 1917. február 13-án kelt rendelete értelmében HL. HM.A. 1918.

<sup>14</sup> Vö. 11. sz. jegyzettel.

<sup>15</sup> Kivételt képeznek a szolg. szab. I. részének 43-ik szakaszában foglalt azon esetek, melyeknél sürgős és elhalaszthatatlan közbelépés szükséges. –írta elő az utasítás

<sup>16</sup> Vö. 11. sz. jegyzettel.

<sup>17</sup> A legfontosabb a szolgálati szabályzat idevonatkozó 3 részének általános ismerete. Különösen a szolgálati szabályzat I. részéből a 28., 33., 34., 37., 40. szakaszok fontosabb részei, továbbá a X., XI., XII. és XIV fejezetek. Nagy hangsúlyt fektettek a 43., 44., 65., 66., 67., 70., 71., és 72. szakaszok; a szolgálati szabályzat III. részéből pedig az 1.-7. pontok idevágó rendelkezéseire.

<sup>18</sup> Vö. 11. sz. jegyzettel.

<sup>19</sup> Esetleg kérjük, szíveskedjék megállapítani, hogy Nagyvárad, Arad, és Szeged városokban a katonai rendőrség felállítására az ott tekintetbe jövő m. kir. honvéd csapatok stb. által önállóan és mely alapelvek szerint fog megtörténi. A megtörtént döntésig, amelyek közlését egyúttal kérjük a katonai parancsnokság területén a katonai rendőrség létesítése abbamarad.” Cs. és kir. kat. parancsnokság Temesvár 1917. február 17-i jelentése. 2370. M.A. szám. 3118/el.n.1-1917. HL. HM.A. -1918.

<sup>20</sup> 3699.-1917.-HM Elnökség HL. HM.A.-1918.

<sup>21</sup> 1/549 M. eln.-1917. szám. Katonai rendőrség szervezése HL. HM.A. -1918.

<sup>22</sup> 1940. szám. Eln.-1917. Katonai rendőrség felállítása tárgyában. HL. HM.A. -1918.

<sup>23</sup> 2770. szám. Eln.-1917. Katonai rendőrség szervezése. HL. HM.A. -1918.

<sup>24</sup> 2308. szám. Eln. 1917. Katonai rendőrség szervezése. HL. HM.A. -1918.

<sup>25</sup> Loc. cit.

<sup>26</sup> Budapesti kerület területén: Budapest, Kecskemét, Pécs, Szabadka, Székesfehérvár, Kiskunhalas, Zombor helyőrségekben – cs. és kir. közös és honvéd csapatok által – vegyesen, a Szegedi kerület területén: Temesvár, Arad, Nagyvárad, Debrecen vegyes, Szegeden kizárólag honvéd alakulatokból. A Kassai kerület területén: Miskolc, Eger, Sátoraljaújhely, Kassa vegyes helyőrségek. Pozsonyi kerület területén: Pozsony, Komárom, Győr, Nagykanizsa, Trencsén, Sopron és Szombathely vegyes helyőrségek, Nyitrán honvéd alakulatokból. Ezekon kívül a kerület területén lévő összes helyőrségekben a helyőrségek nagyságához képest kisebb rendőri osztagok: (1 tisz, 2-4 járőrparancsnok, 4-10 fő őrlégénység) álltak fel. A kolozsvári kerület területén: Nagyszebenben előkészítő tanfolyam került felállításra. A Zágrábi kerület területén: Zágráb Sziszek, Karlovac helyőrségekben állt fel.

7011-1917./1.- Osztályelőterjesztés a 3118/el.n. 1.-1917. számú rendeletre a kerületi parancsnokságok a cs. és kir. katonai parancsnokságokkal egyetértőleg létesített katonai rendőrségek felállításáról jelentéseket tesznek. HL. HM.A.-1918.

<sup>27</sup> Dislokationsübersicht Formationen des k. u. k. Heeres, der k. k. Landwehr, der k. u. Honvéd, des k. k. und k. u. Landsturmes und der Gendarmerien. (K. u. k. Kriegsministerium. Abt.5. Nr. 6560-1918.) 293. p.Wien. 1918.

<sup>28</sup> A hadügyminiszter 1916 évi 30 575/3. sz. valamint a kassai cs. és kir. katonai parancsnokság 1917. évi 6035 számú rendelete folytán katonai rendőrség felállítása Miskolcon.

<sup>29</sup> 4397./ki.1917. –BM. katonai rendőrség felállítása Miskolcon HL. HM.A.-1918.

<sup>30</sup> „...A vele személyesen folytatott megbeszélés eredményeképpen nevezett Parancsnok úr hajlandó volt a katonai rendőrség tagjait, vagy azok közül ez esetleg kiválasztott egyéneket rendőri szolgálatra átengedni, esetleg a katonai rendőrség egész létszámát városi rendőri szolgálatra is átengedi, oly módon, hogy a kiválasztott legénységet azok alparancsnokával együtt rendelkezésemre bocsátja. A viszony ugyanaz, mint a honvédség által rendőri szolgálatra vezényelt népfőlkölnél, azzal a különbséggel, hogy a legénység a hadügyminiszter rendeletéből vezényeltetik rendőri szolgálatra és nem a város, hanem a katonaság elemezi, tehát úgyszólván semmiféle kiadással sem jár. Erről a megállapodásról annak idején polgármester úrnak szóbeli jelentést is tettem. Az ily módon felállított katonai rendőrség, mely mintegy 140 főből állana, fegyelmi szempontból katonai parancsnokság alatt áll, továbbá katonai parancsnokság alatt áll mindazon ügyekben, melyekben katonai személyek ellen katonai vonatkozású ügyekben eljár. Polgári személyek ellen polgári ügyekben – közrendészeti, – kihágási vagy bűnügyekben, a vonatkozó törvényes rendelkezéseknek megfelelően – szükségesen látom . – Eddig a következő intézkedéseket tettem: A Búzatéri és Major utcai laktanyában a rendőri szolgálatra kiválasztott egyének elhelyezésére 1-1 szobát rendeztem át, a Búzatéri őrszoba mellett bérbeadó Kupferstein Dánieltől kivettem még 1 szobát, melyet valószínűleg díjtalanul bocsát rendelkezésére és azt a rendőrséghez beosztott Dr. Székács István főhadnagy részére rendeztem be. A Városházán az állatorvos szobáját az akatató melletti szobába tettem át és azt a rendőrséghez beosztott Scholt Elemér főhadnagy részére rendeztem be. A legénység közül eddig 35 ember választott ki alkalmasnak és ezeknek az oktatását a holnapi napon megkezdem, együtt a népfőlkölő rendőrökkel. Oktató tisztének a rendőrséghez kivezényeltetett Donó Árpád volt csendőr hadnagy, aki az államrendőrségi oktató tanfolyamot elvégezte, irodai szolgálatra pedig Nikkle Zoltán volt tb. fogalmazó. Amennyiben az oktatásban részt vett legénység a megtartott vizsgálaton alkalmasnak bizonyul, rendőri szolgálatra átveszem, a nem alkalmas vissza rendelem. Egyidejűleg a kiképzett legénység közül a legalkalmasabb egyéneket – szám szerint 10-et polgári ruhában – detektív szolgálatra osztok be. Véleményem szerint a katonai rendőrség, amennyiben a kifejtettek szerint polgári szolgálatra parancsnokságom alá rendeltetik, a törvényes rendelkezésekkel teljesen összhangban hozható, egyrészt mert erre precedens is van, amennyiben a honvédelmi miniszter úr már hasonlóan intézkedett, másrészt a közegek alkalmazása kizárólag a város joga ez pedig teljes mértékben biztosítva van. Amidőn kére, hogy jelentésemet tudományul venni szíveskedjék, jelentem egyben, hogy úgy az állomásparancsnok, Rieger ezredes, mint Loos őrnagy urak a tárgyalás folyamán a köz iránt teljesen átértett érdeklődést mutattak és minden a város érdekében tett kérésemnek eleget tettek.”

1966/rk.-1917. Rimóczy kapitány jelentése a polgármesternek HL. HM.A.-1918.

<sup>31</sup> Ezen katonai rendőrség felállítására Miskolcon tényleg szükség volt, mert a katonai helyőrség igen erős; a katonai kóborlók száma úgy a katonai kívánsági esetek napról napra szaporodnak és ezekkel szemben felmerült szüksége annak, hogy

gátló katonai intézkedések foganatosíttassanak. Csupán azt nem tudom közelebbi felvilágosítások nélkül magamnak teljesen megmagyarázni, hogy ezen katonai rendőrség felállítására miért köteleztetett a közös hadsereg, hiszen Miskolcon közös hadsereghez tartozó nagyobb csapattestnek kádere alig van. A m. kir. 10. sz. honvédegyalozezred pótzászlóalj parancsnoksága működik itt. A katonaság 8/10 része honvéd s ezekből indokoltnak azt tartottam volna, ha a katonai rendőrség felállítására a honvéd parancsnokság köteleztetik

HL. HM.A.-1918. 1193/1917. fp. Borsodvármegye és Miskolc t.h.j. város főispánjától.

<sup>32</sup> „Megjegyzem, hogy nekem ezen megállapodás létesítéséről sem előzetesen, sem utólagosan tudomásom nem volt. Nekem ilyenről a főkapitány jelentést nem tett, csupán a polgármester jelentett szóbelileg annyit, hogy Miskolcon katonai rendőrség állítatott fel. Én a főkapitány jelentését az államrendőrség osztályában olvastam először s azonnal konstataálta, hogy a főkapitány hatáskörét túllépte s oly megállapodásokat létesített minden forma nélkül, melyeknek megkötésére jogosultsággal nem bír. Székhelyemre visszatérvén felhívtam a rendőrkapitányt, hogy a katonai rendőrség parancsnokával létesített megállapodásokat foglalja írásba. Ez meg is történt s az erről felvett utólag fogalmazott, de 1917. február 12-ről keltezett jegyzőkönyvet idecsatolva felterjesztem. Ezt a 2. sz. mellékletben közöljük.

...Ezen megállapodás a főkapitány eredeti jelentését sokban korrigálja. Ezen jegyzőkönyv szerint külön állítatik fel katonai rendőrség; külön működik a polgári rendőrség, de miután ezen működés a város területén szoroson egybefolyik /:pld. a katonai rendőrség üldöz egy katonai szökevényt, ki polgári ruhában polgári jelleggel bír:/ megállapodnak arra nézve, hogy működésük egymással konfliktusba ne kerüljön. A megállapodás szerint a katonai őrség a polgári rendőrség működését mindenben elősegíti és támogatja. A katonai őrség részére kibocsátott írásbeli utasítástól eltérés csupán annyiban mutatkozik, hogy míg az utasítás szerint a katonai rendőrség a polgári rendőrségnek támogatást csak akkor nyújt, ha eziránt írásbelileg megkerestetik: addig a jegyzőkönyvbe foglalt megállapodások szerint a polgári rendőrség parancsnoka, a rendőrfőkapitány a katonai rendőrséghez tartozó legénység és detektívek fölött a szükség mérvéhez képest szabadon rendelkezik, azokat igénybe veheti s a polgári rendőrség kiegészítésére felhasználhatja.”

Loc. cit.

<sup>33</sup> „A katonai rendőrség fölállítására ezen helyzetet csak kibővíti. A rendőrséghez beosztott népfelkeltők megfogyatkozott létszáma nem eredményes szolgálatot teljesíteni nem volt képes. A katonai rendőrség ezen létszám kiegészítésére a detektívekben és rendőrlégényekben újabb egyéneket enged át s ezzel a városi a városi rendőrség működését nagyban elősegíti. S ha eddig nem volt kifogásunk az ellen, hogy a városonál rendőri szolgálatot katonai fegyelem alatt álló népfelkeltők teljesítsenek, akkor én részemről nem tennék kifogást az ellen, hogy hasonló módon a keretek kibővíttessenek és a beosztott katonai rendőrlégények száma szaporíttassák.”

Loc. cit.

<sup>34</sup> „Tisztelettel megjegyzem, hogy a polgármester idézett jelentésében, a Miskolcon szervezett katonai rendőrségek cs. és kir. katonai rendőrség „kifejezéssel jelöli meg, a főispán pedig ugyancsak idézett jelentésében a szóbanlévő katonai rendőrséget s „közös természetű rendőrség”-nek minősíti. Ennélfogva a Nagyméltóságod válaszában beérkezte után figyelmeztetni szándékozom Miskolc város polgármesterét, hogy az ott fölállított katonai rendőrség sem cs. és kir. sem közös természetű rendőrség jellegével nem bír, hanem egy olyan szervezetnek tekintendő, amely feladatait a polgári rendőrséggel egyetértőleg s annak támogatása mellett oldja meg.”

Belügyminiszter levele a honvédelmi miniszterhez.

<sup>35</sup> „...A m. kir. Honvédelmi miniszter úr arról értesít, hogy a cs. és kir. hadügyminiszter úrral egyetértően Magyarország területén mindazon állomásokon, hol a helyőrség létszáma és a helyi viszonyok folytán szükségesnek mutatkozik, katonai rendőrséget szervezett. E rendőrség feladatát képezi, s szolgálati szabályzat I. részének határozványai alapján arról gondoskodni, hogy a közrend és fegyelem minden katonai egyén által betartassék.

Miután a m. kir. honvédelmi miniszter úrral egyetértőleg, kiváló súlyt helyezek arra, hogy a katonai rendőrség a rendőrhatalóságokkal teljes összhangban működjék, fölhívom alispán/ polgármester urat, hogy amennyiben hatósága területén, az erre illetékes katonai hatóság a katonai rendőrséget életbe lépteti, intézkedjék eziránt, hogy a rendőrhatalóságok, a katonai hatóság által közlendő alapelvek figyelembevételével, a katonai rendőrséget feladata teljesítésében a legmesszebbmenő hatékony támogatásban részesítsék.

Bár a katonai rendőrségek működése első sorban a katonaság és a hadviselés érdekeinek biztosítására irányul, mégis két-ségtelen, hogy e rendőrség, habár közvetve is működésével jelentékeny mértékben megkönnyíti azoknak a feladatoknak a teljesítését, amelyek a közrend fönntartás körül a polgári rendőrhatalóságokra hárulnak, s amelyekkel a rendőrhatalóságok megfogyatkozott létszámuk következtében, a mostani kivételes viszonyok között helyenkint csak a legnagyobb nehézségek között képesek megküzdeni.

Elvárom ennél fogva, hogy e rendőrhatalóságok a katonai rendőrhatalóságokat kötelelességszerűen nemcsak szakavatott és érélyes támogatásban részesítik, de a katonai és polgári rendőrségi szervezetek közötti együttműködés alapföltételét képező összhangot kellő körültekintéssel és előrelátással minden körülmények között biztosítani fogják.”

26970/1917. Y-a B.M. számú körrendelet Katonai rendőrség szervezése tárgyában. HL. HM.A.-1918.

<sup>36</sup> PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris, 101-135. p. ; Idem: *A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13. sz. 84-96. p. A tanulmány korábbi változata 1998. februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvényorozat I. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

<sup>37</sup> Háború időszakában a kivételes hatalom gyakorlását az Osztrák-Magyar Monarchia két társországában az Osztrák Császárságban és a Magyar Királyságban egymástól eltérő módon szabályozták. Az osztrák törvényhozás a német mintát követte, amely lényegében a haderőre ruházta a kivételes hatalom gyakorlását. A magyar országgyűlés viszont – az angol minta alapján – a kivételes hatalmat a közigazgatásra ruházta. Ebből fakadóan a Magyar Királyság területén létrehozott katonai rendőrségek – amennyiben a katonai állományban tartozókon kívül másokkal is szerettek volna foglalkozni, illetve a katonákkal való foglalkozás kapcsán óhatatlanul civil személyekkel és szervezetekkel is kapcsolatba kerültek – jogszerűen a polgári hatóságok rendvédelmi szervezeteinek a képviselőiben járhattak el. A Magyar Királyságban, a háború és a forradalmakat követő konszolidációs folyamat során nem volt szükség rendkívüli állapot bevezetésére, mivel a – kivételes hatalomról szóló törvény alapján kibocsátott – rendeletek lényegében mindaddig biztosították a közigazgatás számára a kivételes hatalmat, amíg arra a helyzet konszolidálása érdekében szükség volt (a szerk.). MEZEY Barna: *A kivételes hatalom. Rendvédelem-tör-*



téneti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis), IV. évf. (1994) 5. sz. 13-17. p. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Melléletek jegyzéke:

**I. sz. melléklet**

A Császári és Királyi Pozsonyi Katonai Kerületparancsnokság azon helyőrségei, amelyekben katonai rendőrséget állítottak fel. .... 153

**II. sz. melléklet**

Jegyzőkönyv a miskolci katonai rendőrség felállításáról. .... 155

## A Császári és királyi Pozsonyi Katonai Kerületparancsnokság azon helyőrségei, amelyekben katonai rendőrséget állítottak fel

Helyőrség	Katonai rendőrosztág parancsnokaként tiszt rendelendő ki		A legénység létszáma		E legénység 2–4 embere első kiképzését mely katonai rendőriskolában nyeri?	Mely csapat, intézet rendel ki?	Megjegyzés
	Csak erre a szolgálatra	Egyéb szolgálat mellett	Altiszt, mint járőrparancsnok	Mint körletőrs			
Boldogasszony		1	2	4	Pozsony	A 2-ik függőleges rovatban megnevezett csapatok és intézmények.	<p>1. A legénység kirendelését az állomásparancsnokok szabályozzák. Arra kell törekedni, hogy e szolgálat számára lehetőleg altisztek (őrszolgálatosok) rendeltessen ki, mert ezeknek a legénység előtt nagyobb a tekintélyük.</p> <p>2. Amely helyőrségekben a katonai rendőrség megállapított létszáma nem elengedő, ott az állomásparancsnokok a létszám felemelését javasolhatják. Meggondolandó azonban, hogy őrszolgálatosok és segédszolgálatosok – akik elsősorban jöhetnek tekintetbe e szolgálatnál – a hadügyminisztérium által elrendelt általános állománycsökkentések folytán nem vehetők túlságosan igénybe. Minden létszámemelést a katonai parancsnoksághoz intézett indokolt előterjesztésének kell megelőznie. Amely helyőrség a szükséges legénységet előteremtteni nem tudja, úgy az a katonai parancsnoksághoz forduljon annak rendelkezésre bocsátása végett. Amely helyőrségnek a katonai-rendőrosztág első felállítása alkalmával már kiképzett oktatókra van szükségük, ezeket a pozsonyi honvéd-kerületi parancsnokság a kért emberekét a már fennálló katonai rendőrosztágotól fogja kirendelni.</p> <p>3. Azon helyőrségek, melyek katonai rendőrségének létszáma 10 főnyi, vagy kisebb 2-2 hallgatót, az összes többi helyőrségek pedig 4-4 hallgatót küldenek az iskolába.</p> <p>4. A tanítás nyelve a pozsonyi, komáromi és soproni katonai rendőr-iskolákban magyar, míg a győriben szláv. Oly helyőrségekből, melyek csapattestei legénységének anyanyelve különböző, a szlávul beszélő rendőrhallgatók Győrbe küldendők kiképzés végett. A pozsonyi iskolában a tanítás német nyelven is folyik.</p> <p>5. Ha egy katonai rendőri iskolának Trencsén-Tepliczen vagy Pöstyénben való felállítása szükségessé válnék, úgy a helyőrségnek állomásparancsnokságai az erre vonatkozó javaslatokat terjesszék a katonai parancsnokság elé.</p>
Cseklész		1	2	4			
Balatonkenese		1	2	4	Győr		
Csorna		1	2	4			
Csót		1	2	4	Komárom		
Dunaszerdahely		1	2	4	Pozsony		
Érsekújvár		1	4	8	Komárom		
Esztergom		1	8	10			
Győr	1		10	20	Győr		
Hajmáskér		1	4	8			
Kenyérmező		1	4	8	Komárom		
Körmend		1	4	8	Sopron		
Körmöczbánya		1	2	4	Pozsony		
Kőszeg		1	4	8	Győr		
Komárom	1		12	24	Komárom		
Kópháza		1	2	4	Győr		
Moson-Magyaróvár		1	2	4	Pozsony		
Nagykanizsa	1		5	8	Győr Sopron		
Nagymegyer		1	4	8			
Nagyszombat		1	2	4	Komárom		
Neuhof		1	2	4			
Nezsider		1	4	8	Pozsony		
Nyitra	1		8	10			
Ostffyasszonyfa		1	4	8	Sopron		
Pándorfalu		1	2	4	Pozsony		
Pápa		1	2	4	Komárom		
Párkány		1	4	8			
Pozsony	1		16	24	Pozsony		
Pöstyén							
Sárvár		1	2	2	Sopron		
Selmeczbánya		1	2	4	Pozsony		
Somorja		1	2	4	Győr		

Sopron	1		12	18	Sopron		
Sopronnyék		1	2	4			
Sümege		1	2	4			
Szencz		1	2	2	Pozsony		
Szentgotthárd		1	2	4			
Szentgyörgy		1	2	4			
Szepetnek		1	2	4	Győr		
Szőny		1	2	4	Komárom		
Szombathely	1		8	14	Győr Sopron		
Tatatóváros		1	4	8	Komárom		
Trencsén	1		8	16	Pozsony		
Trencsén-Teplicz							
Veszprém		1	4	8	Sopron		
Zalaegerszeg		1	2	4			
Zalaegerszeg-tábor		1	2	4			
Zay-Ugróc		1	2	4			
Zsolna		1	4	8	Pozsony		
Léva		1	2	4	Pozsony		

Forrás: 3871/ eln számhoz.-1917. Kimutatás (a Cs. és k. Pozsonyi katonai kerületparancsnokság) ama helyőrségekről, melyekben katonai rendőrség kell felállítani HL. HM.1918. 545.lad.

**Jegyzőkönyv a miskolci katonai rendőrség létrehozásáról.**

„Felvétellett Miskolcon a rendőr-főkapitányi hivatalban 1917 évi február 12. a cs. és kir. katonai rendőrség felállítása, szolgálati ténykedése és polgári szolgálatra való alkalmazásainak megállapítása tárgyában.

Jelen vannak:

Dr. Rimóczy József rendőrfőkapitány, Loós Domokos cs. és kir. őrnagy katonai rendőrség parancsnoka, a katonai parancsnokság képviselőjében.

I. A cs. és kir. katonai rendőrség a cs. és kir. hadügyminisztérium 1916 évi 30575/3 szám, valamint a Kassai cs. és kir. katonai parancsnokság folyó évi M.A. 6035/Res.II. számú rendelete értelmében felállított.

II. A cs. és kir. katonai rendőrség főfeladata a katonai fegyelmet, katonai rendet ellenőrizni, katonai személyek által elkövetett büntetendő cselekményekben katonai érdekeket sértő ügyekben eljárni, továbbá katonaszökevények elfogatása, a kémszolgálat megakadályozása és a városi rendőr-főkapitányság kívánságára a közbiztonság fenntartására és megóvása érdekében a polgári rendőrségnek hathatós támogatást nyújtani.

III. A katonai rendőrség a polgári rendőrséggel való együttműködés megkönnyítése érdekében lehetőleg olyan körletekre osztatik be, mint a városi rendőrség és legnagyobb részt ugyanazon laktanyában, de elkülönítve /:országokban:/ helyeztetik el; őrszem, őrzőrajt lehetőség szerint a városi rendőrséghez hasonlóan állapítatik meg.

IV. A polgári /:rendőri:/ szolgálatnak a vonatkozó polgári törvények, rendeletek és szabályok teljes összhangban hozatala céljából, a cs. és kir. katonai rendőrség legénysége /:alkalmazottai:/ a polgári törvényekre és szabályokra a szolgálat megkezdése előtt a rendőr-főkapitányság által részletesen kioktatattik, azután pedig az oktatás folytonossága céljából hetenkint csütörtökön a szolgálatmentes legénység a rendőrfőkapitány által való oktatásra kivezényeltek.

V. A polgári /:rendőri:/ szolgálatot a cs. és kir. katonai rendőrség tagjai a fennálló polgári törvények és szabályrendeletek betartása mellett a főkapitány utasítása szerint kötelesek teljesíteni, polgári szolgálat szempontjából a rendőrfőkapitány felhívásait kötelesek teljesíteni.

VI. A cs. és kir. katonai rendőrség és a polgári rendőrség tagjai egymásnak kölcsönösen tisztelegi tartoznak.

VII. Az együttműködés és a polgári szolgálat törvényszerű biztosítása céljából a katonai rendőrség kerületi parancsnokait /:helyettesei:/ a katonai detektív csoport vezetője /:helyettese:/ esetenként a rendőrfőkapitánynál, úgyszintén a városi rendőrség biztosai esetenként a katonai rendőrség parancsnokánál jelenjenek meg, mikor is az észlelt eseményeket közlik, s a polgári szolgálatra vonatkozó napi teendőket megbeszélik. Ugyancsak a katonai rendőrség parancsnoka a városi főkapitánnyal és viszont oly gyakran, amennyiszer szükséges írásban, szóbelileg, vagy telefonon értekeznek s azt, ami nem kizárólag a polgári rendőrség hatásköréhez tartozik, megbeszélik, s megtárgyalják.

VIII. A cs. és kir. katonai rendőrség detektív csoportját, vagy ennek egyes tagját polgári rendőri szolgálatra a főkapitányság igénybe veheti, azokat valamely szolgálati cselekmény teljesítésére közvetlenül felhívhatja, mely szolgálati cselekmény teljesítéséről a főkapitányságnak közvetlenül azonkívül ugyanerről egyidejűleg saját parancsnokságuknak is rövid jelentést tartoznak tenni. Ugyanezen jog illeti a katonai rendőrség parancsnokát katonai ügyekben a városi detektívvel szemben.

IX. Katonai rendőr járőr szolgálat, vagy a katonai rendőrségnek hivatalos eljárásoknál nyilvános helyiségbe való belépésnél a kiadott rendelet értelmében polgári rendőrbiztos, vagy polgári rendőrközeg veendő igénybe.

Kmft.

Dominik

Loós m. p.

Kommandant der kuk.Mil.

Polizei in Miskolc

Dr. Rimóczy József s.k.

rendőrfőkapitány

P.h. genehmigt. A másolat hitelűl: Budapest, 1917. évi március hó 30-án.”

Forrás: 5533/el.n.1.-1917. katonai rendőrség felállítása, szolgálati ténykedése és polgári szolgálatra való alkalmazásainak megállapítása tárgyában Miskolcon HL. HM-1918. 545.lad.

## VEDÓ Attila Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947

Az első világháború kezdetére a magyar államhatár megszilárdult, haladását mesterséges határjelek érzékeltették csaknem minden szakaszán. Ez az állapot azonban nem tartott sokáig, a vereség után az 1918. május 7-ei bukaresti béke, majd a trianoni békediktátum átrajzolta határainkat, egyben elültette egy újabb világégés magvát. Magyarország elvesztette összterületének 71,5 %-át, 232 000 km<sup>2</sup>-t. A győztes hatalmak támogatását élvezve, Magyarország alárendelt helyzetét kihasználva a szomszédos államok minél nagyobb területet próbáltak kiszakítani a történelmi magyar földből. A határ-megállapítás helyszíni folyamatai által elért minimális területnyereség eltörpült a családokat, gazdasági és társadalmi közösségeket szétválasztó csapás hatásai mellett. Ám a nemzeti tragédia indulataitól elvonatkoztatva fel kell ismernünk azt a zseniális mérnöki és műszaki teljesítményt, amely lehetővé tette a békeszerződésben vállalt kötelezettségek teljesítését a körülményekhez képest rövid idő alatt. A demarkációval létrejött határvonal az eddigi mélységi területeken haladt, amely a magyar történelemben példátlan földmérési munkálatok elvégzését követelte.

A mű a határ-megállapítás folyamatával és a kitzítés, valamint az állandósítás során alkalmazott főként ideiglenes határjelekkel és műszaki megoldásokkal foglalkozik. A Trianon óta változatlan formában megtalálható határjeleket, azok pontos műszaki paramétereit a következő rész tárgyalja.

### A határjelek elhelyezésének rendje.

Az előző részhez hasonlóan jelen tanulmány is az államhatárral és a határjelekkel kapcsolatos általános tudnivalókkal kezdődik, melyek a határmegjelölés egyes korszakainak bemutatásával együttesen rendszert alkotnak.

A határjelek elhelyezésénél elsősorban a határvonal vonalvezetésének irányát, és a terep jellegét veszik figyelembe. Elhelyezésük módja lehet **közvetlen** vagy **közvetett**. Közvetlen jelölési módot ott alkalmaznak, ahol a határjelek közvetlenül a határvonalon helyezhetők el, rendszerint szárazföldi szakaszokon. A közvetett jelölést a folyók vonalával megegyező vízi határszakaszokon, valamint közös utak esetén használják, hiszen ezekben az esetekben a határjelek érthető okokból nem helyezhetők el az államhatár és a föld-víz felszín közvetlen metszési vonalában.

A határjelek elhelyezésének két formája: az **egysoros** és a **kétsoros**. Egysoros jelölési forma esetében csak a közvetlen jelölés lehetséges. Ekkor a jeleket az érintett államok közösen helyezik el, jelölésük ennek megfelelően kétoldalú. Az államok felségjele a honi terület felé néz. Ebbe a csoportba sorolhatjuk a hármas határjeleket is, mivel ezek három oldalán szintén az államoknak megfelelő felségjelzés található az előbbieken tárgyaltnak megfelelően. Kétsoros jelölést általában vízi határszakaszokon, közvetett jelölési módban alkalmaznak. A jelek ebben az esetben az államok saját területén, egyoldalúan, de a túloldali jelekkel egységes rendszerben kerülnek felállításra. A határjeleket a kétsoros jelölési formán belül **páros vagy váltakozó rendben** helyezhetik el. Páros elhelyezés esetén az egymással szemközti határjeleket összekötő képzeletbeli vonal a határvonalra merőleges, váltakozó jelölési mód esetén ez a követelmény értelemszerűen nem áll fenn. A kétsoroson alkalmazott határjeleken csak annak az államnak a felségjelzése van feltüntetve (a honi terület felé néző oldalon), amelyik területén az adott határjel áll.

Azokon a helyeken, ahol átmenet van a két határ-megjelölési rendszer között, gyakran ún. **határjel-csoportokat** helyeznek el. A határ-megjelölés ezen alakzata 3, vagy több határjelből áll, melyek határvonalhoz viszonyított helyzete esetenként változik a helyi adottságoktól és a célszerűségi szempontoktól függően.<sup>1</sup>

A határjeleket a terepen úgy állítják fel, hogy a határokmányokban szereplő és geodéziai úton bemért határpont egybe essen a jel csúcsával, vagy a fedőlapján bevéssett keresztet alkotó egyenesek metszéspontjával. Egyes határjelek esetén a határvonal haladási irányát (a határszakasz szakaszbeosztásának számozását alapul véve) a kereszt egyik, nyilat formázó szára mutatja, a kereszt középpontjától két irányba bevéssett egyenesek pedig a határvonal további menetét érzékeltetik.

Mivel a határjelek mindenfajta védelem nélkül ki vannak téve az időjárás, és az államhatár földrajzi környezetének változása esetén a romboló természeti hatásoknak, a kitzított határpontok marandóságának biztosítása érdekében a földfelszíni határjeleken túl **föld alatti jelek** elhelyezése is szükséges lehet a határokmányokban meghatározott veszélyeztetett helyen felállított határjelek alatt. Ez általában egy meghatározott mélységben elhelyezett téglavagy keramitlap a közepén bevéssett kereszttel, de lehet bármilyen más jellegű jel is, amely a határjel megsemmisülése vagy elmozdulása ese-

tén alkalmas a bemért határpont megállapítására (pl.: vascső, lefelé fordított üveg, ököl nagyságú kövek, stb.).

A határjeleknek azon túl, hogy érzékeltetik a határvonal haladását, a jelölési rendszerben elfoglalt helyük szerint egyenként vagy csoportosan külön szerepük is van. Helyük és szerepük alapján tehát megkülönböztetünk:<sup>2</sup>

1. **Hármas határjeleket** (TRIPLEX CONFINII)
2. **Szakasz határjeleket** (BORNES ORIGINES vagy BORNE DE SECTION)
3. **Fő határjeleket** (BORNE PRINCIPALE)
4. **Egyéb határjeleket**

A **hármas határjelek** külön szerepe, hogy három állam államhatárának találkozási pontját, mint a szomszédos államok közös határszakaszának kezdetét illetve végét jelezzék.

A **szakasz határjel** a felosztott határszakasz egyes (fő)szakaszainak kezdőpontján van elhelyezve. Külön szerepük az egyes szakaszok kezdő- és egyúttal az előző szakasz végpontjának jelölése. Általános jelölési rend szerint a szakaszok kezdőpontját, román viszonylatban azonban a végpontját jelölik, ezért itt *szakaszvégeknek* is nevezik őket.

A **főhatárjelek** a határvonal főbb töréspontjait jelölik, külön szerepüket helyük mutatja. Egyes esetekben (különösen ismétlődő számozási rendszerben) alszakaszok jelei is lehetnek. A Délszláv viszonylatok esetében a fő töréspontokon számozott határjelek állnak, míg a határvonal mellék töréspontjait számozatlan határjelek jelölik.

Az **egyéb határjelek** gyűjtőfogalmat ugyancsak a mellék töréspontok megjelölésére használják. Az egyes viszonylatokban konkretizálódva egyéb határjel lehet:

1. Mellék határjel (BORNES INTERMEDIAIRES)
2. Közönséges határjel (BORNES ORDINAIRES)
3. Közbeiktatott határjel (BORNES COMPLEMENTAIRES)
4. Számozatlan határjel
5. Sokszögek
6. Határjel középpontok
7. Határjel csoportok

Az itt felsorolt jelek közül csak az első négynek van olyan külön szerepe, hogy mellék töréspontot jelöljön. A **sokszögek** elsősorban földmérési jellegűek, de szerepük van a határvonal megjelölésében is, szervesen illeszkednek a határjelek rendszerébe. **Határjel középpontokkal** csak ukrán viszonylatban találkozhatunk. Különös szerepük abban áll, hogy e viszonylat esetében mindenhol kétsoros jelölési formát alkalmaznak, így a tényleges határvonalat nem a határoszlopok, hanem a köztük elhelyezett határjel középpontok jelölik. A **határjel csoportok** több határjel együttes alkalmazását jelentik a már tárgyalt helyeken és módokon.

A hármas-, szakasz-, fő-, valamint mellék-, közönséges-, közbeiktatott-, és számozatlan határjelekkel a közvetlen határ-megjelölési forma esetén találkozhatunk, míg az imént felsorolt többi határjel a közvetett megjelölésnél (részben mindkettőnél) fordul elő.

A határjelek **alak és méret szerint** viszonylatonként eltérőek lehetnek. A szomszédos államok leggyakrabban gúla-, hasáb-, és hengerszerű test formájú határjeleket rendelnek felállítani közös államhatárjukon. A gúla formátum általában a hármas-, szakasz-, és főhatárjelekre jellemző, míg egyes fő-, és egyéb határjelek hasáb illetve henger alakúak.

### A Bukaresti béke

Az 1918. május 7-én, az Osztrák-Magyar Monarchia és Románia között létrejött békeszerződés értelmében Magyarország 3 249 km<sup>2</sup>, Ausztria 1 864 km<sup>2</sup> területet kapott a románoktól, ami egy 5–20 km-es területsáv megszerzését jelentette.<sup>3</sup> A stratégiai határkiigazítás egy újabb román betörés megakadályozására szolgált. A terület 8 összefüggő darabban került a Monarchia katonai közigazgatása alá. Az új határvonal előzetes helyszíni kitzűzésére és térképezésére 4 bizottságot jelöltek ki. Mivel a területeket a határszéli vármegyékhez csatolták a helyi közigazgatási szervek tevékenyen részt vettek a munkálatokban. A kitzűzés 1918. június 24-én kezdődött meg és 3 szakaszban folyt. Látható határjeleket csak a legfontosabb töréspontokon és a határvonal kanyarulataiban helyezhettek el, elkerülendő a helyi lakosság elkeseredését. Ugyanezen okból a folyók vagy utak mentén csak földalatti jelek elhelyezését engedélyezték, melyeket kevésbé feltűnő facövekkel jelöltek meg. Egy július 4-i írásbeli parancs szerint határdombok helyett csak irányadó jeleket szabad alkalmazni. Július 6-án a Romániát megszállva tartó német hadsereg parancsnoksága átiratban kérte a munkálatok leállítását. Az új határvonal kijelölését sosem fejezték be.<sup>4</sup>

## A Magyarország államhatárát jelölő határjelek 1920. június 4-től a párizsi békeszerződés megkötéséig

Hazánk történelmének legnagyobb tragédiája az 1920. június 4-i trianoni békeszerződés. A mindannyiunk által ismert tragikus történelmi körülményeket e mű nem taglalja, csupán a legszükségesebb tényeket érinteném a jelenlegi határaink kialakulásának folyamatával kapcsolatban. A magyar delegáció 1920. január 5-én érkezett meg Párizsba. A küldöttség tagja volt gr. TELEKI Pál, aki elkészítette a „vörös térkép”-et, mely Magyarország nemzetiségi viszonyait jelenítette meg az 1910-es népszámlálás adatai alapján. Az e térképen kirajzolódó **néprajzi határok** merőben más képet mutattak, mint amelyek később megállapításra kerültek. A hazánkat megcsonkító békeszerződést 1920. június 4-én 16<sup>15</sup> -kor a Grand-Trianon-kastély nagytermében írták alá. Az okmány II. részének 27. cikkelye határozta meg a kitűzendő határokat (megszövegezése szerint: „helyszínen megállapítandó vonal”).<sup>5</sup> Ám a szerződés ezen része, valamint a 28. szakaszhoz tartozó 1:1 000 000 méretarányú kiegészítő térképek<sup>6</sup> csak egyik fő alkotó elemét képezték a határkitűzésre vonatkozó négy fő dokumentumnak. A második kiemelkedő fontosságú okmány az ún. **MILLERAND-levél**, vagy Kísérőlevél, amely a trianoni határok esetleges revízióját helyezte kilátásba aképpen, hogy a határmegállapító bizottságok jelentést tehettek a Nemzetek Tanácsa felé a békeszerződés munkájuk során tapasztalt igazságtalanságairól. A levelet Alexandre Millerand francia miniszterelnök írta a békekonzferencia elnöki minőségében. A vonatkozó okmányok további két nagy csoportját a Nagykövetek Tanácsa által kiadott **nyílt utasítások és pótutasítások** alkották. A nyílt utasítások általánosan szabályozták a határ-megállapító szervezetek jogkörét, működési elveit, szabályait, míg a pótutasítások a felmerült problémák kezelésében nyújtottak támpontot. Ezek alapján került kiadásra a „Pótutasítások a magyarországi határmegállapító bizottságok részére” 1921. június 3-án, amely a MILLERAND-levéllel szemben már úgy fogalmaz, hogy „*semmi szín alatt nem szabad a határmódosításoknak olyan természetűnek lenniük, hogy lényegében kérdésessé tegyék a szerződésben leírt vonalat*”<sup>7</sup>. A határvonal terepen való kitűzésére a fentiek alapján került sor. A határ-megállapító bizottságok munkája két szakaszra volt osztható: az első munkafázisban sor került a békeszerződésben rögzített politikai határvonal megállapítására és kijelölésére a terepen, míg a másik fázisban a határ kitűzését hajtották végre. A kitűzés tisztán technikai művelet, melynek során a térképeken megállapított pontokat a terepen valós, fizikai pontokkal jelölik meg, és határjelekkel állandósítják. Ezt követően kerülhetett sor a határvonal felmérésére, ami tulajdonképpen meghatározott sávban a határvonal és környéke térképezését jelenti. A határvonal megállapítására és megjelölésére természetesen a vízi szakaszokon is sor került. A magyar-osztrák és a magyar-jugoszláv viszonylatokon a fix határ elve érvényesül valamennyi folyón és patakon. Ez azt jelenti, hogy az államhatár a folyómeder változásaitól függetlenül, az eredetileg megállapított helyen halad. A magyar-román, és magyar-csehszlovák határszakaszokon a mozgó határ elve elfogadott, a szerződések azonban kimondják, hogy a határvonal csak akkor követi a meder természetes változásait, ha az viszonylag lassú partleemosás következményeként áll elő. A szigetek hovatartozását a mozgó határ nem befolyásolja.

A magyar kormány a miniszterelnök tehermentesítésére 1922. augusztusában létrehozta a Határmegállapító Központot gr. CSÁKY Imre elnökletével, melynek alárendeltségében négy határ-megállapító bizottság működött a csehszlovák, szerb-horvát-szlovén, román és osztrák viszonylatokban egészen 1927-ig. Mivel a Nagykövetek Tanácsának utasítása nem volt alkalmas a munkák műszaki vonatkozású részeinek szabályozására, a bizottságok minden viszonylatban **műszaki utasítást** adtak ki. A határvonalat a kitűzés, felmérés és az anyagi teherviselés megosztása érdekében szakaszokra osztották fel. Csehszlovák viszonylatban ennek eredményeként a felek 27 szakaszt állapítottak meg, melyeket római számokkal jelöltek. A román határszakasz 11, a Jugoszláv viszonylat 6 és az Ausztriával közös határvonal 3 szakaszát ezzel szemben az ABC nagybetűi jelölték. A trianoni határ-megállapító bizottságok fentebb ismertetett általános munkarendjét követve a magyar bizottság készen állt a határvonal kitűzésére. A határvonal kijelölése után az erről szóló részletes leírások a műszaki csoporthoz kerültek, amely kisebb részek kivételével 1922. végére **fakarókkal** kijelölte a határt. Ennek felülvizsgálata után kezdődhetett csak a határjelekkel történő állandósítás. Az Állami Térképészeti Intézet Szerkesztő Osztálya a felmérési anyagok alapján 1931-ben hazánk új államhatárának hosszát 2 266 km 297 m-ben állapította meg (hozzávetőlegesen 1009 m-es pontossággal). Ennek viszonylatonkénti megoszlása a kitűzési munkálatok végeztével:<sup>8</sup>

Csehszlovákia:	828 627 m
Ausztria:	375 517 m
Jugoszlávia:	630 622 m
Végül román viszonylatban	431 531 m.

A két világháború közti időszakban nem szűnő lelkesedéssel törekedett nemzetünk a Trianon okozta sérelem revízionálására ill. a békeszerződésből fakadó nemzetközi jogi kérdések rendezésére. A problémás helyzetek szabályozására azonban csak osztrák és csehszlovák viszonylatban került sor jegyzőkönyvek és utóbbinál határegyezmény megkötése által.<sup>9</sup> Az ismert nemzetközi politikai körülmények hatására 1938. november 2-án, az **első bécsi döntés** értelmében hazánk visszakapta az államhatárral párhuzamos, döntően magyar lakta területsávot Csehszlovákiától Nyitra város kivételével. Ez a trianoni határ-megállapítási gyakorlattól teljesen eltérő, új jelenség volt: az új határvonal követte a néprajzi határok vonalát, tehát ezeket államhatári rangra emelte.<sup>10</sup> A bécsi döntést követően visszakapott Felvidék után Kárpátalja került megszállásra 1939. március 14–18. között. Júliusban felállították a Magyar Királyi Határvidéki Rendőrséget, melynek illetékességi területe kizárólag e területekre terjedt ki. A fenti viszonylatban Lengyelország lerohanását követően kijelölték a magyar-német-szovjet hármashatárt, amely azonban tiszavirág életűnek bizonyult. 1940. augusztus 30-án a **második bécsi döntés** eredményeként visszakaptuk Észak-Erdélyt és Székelyföldet. A revízió következő állomása 1941. április 11–16.: Délvidék megszállása Jugoszlávia önállóságának megszűnését követően. Ezen időszak alatt az önállóvá vált Horvátországtól békés úton visszakaptuk Muraközt. A visszacsatolások következtében Magyarország 2266 km határjelekkel állandósított határvonala 54 %-kal (1225 km-rel) hosszabb lett, és a következőképpen alakult: Nyugaton a magyar-német határ 432 km-es teljes hosszában határjelekkel volt állandósítva, ám ez a többi viszonylatról nem mondható el. Szlovákia felőli 858 km-es határszakaszunk (a teljes határvonal 25 %-a) csak ideiglenesen került kijelölésre, az 1031 km-es magyar-román határ (30 %) csak középső szakaszán volt kitűzve, a 216 km-es temesközi és az 598 km-es horvát határ vonalát csupán részben állandósították. 1941. áprilisra tehát hazánk államhatára elérte a 3491 km-t.<sup>11</sup> A háborút lezáró párizsi béke azonban a magyar felet a trianonihoz hasonló kész helyzet elé állította. Így nem kerülhetett sor a korábbi nyugat-európai elképzelésekben is szereplő új határok megállapítására, sőt csehszlovák viszonylatban még három települést csatoltak el a romokban heverő Magyarországtól: Dunacsúnyt, Horvátjárfalut és Oroszvárt.

### A magyar-osztrák államhatár határjelei

Az I. világháború után a magyar-osztrák határ megállapítása a több évszázados kötődés ellenére is nehézségekbe ütközött. E határ kijelölése részben eltér a többi szomszédos államétól. 1919. július 20-án a Békekonzferencia elismerte Ausztria igényét a hivatalosan megnevezett nyugat-magyarországi területekre, melyeket másnap, július 21-én oda is ítélte nyugati szomszédunknak. A három magyar vármegyétől elcsatolt területeket az osztrák csapatok 1921. november 10. és december 3. között szállták meg. Az új tartomány nevét (Burgenland) az első tartományi főnök, dr. Alfred WALDHEIM adta, mivel mindhárom magyar vármegye, vagyis Ódenburg (Sopron), Wieselburg (Moson) és Eisenburg (Vas) nevében szerepel a „burg” szó. A Velencei Jegyzőkönyv szerint (1921. okt. 13.) 1921. december 14–16. között számunkra kedvező eredményű népszavazást tartottak Sopron hovatarozásának ügyében. Az osztrák-magyar határmegállapító bizottság 1922. december 9-re megállapodott a végleges határokról.<sup>12</sup> Ennek eredményeként az új határvonal hossza 375 517 m, melynek szakaszonkénti megoszlása a következő: az „A” szakaszba 108 607 m, a „B” szakaszba 126 366 m került, míg a „C” szakasz hossza 140 544 m lett. A határvonal ideiglenes kitűzését a magyar és osztrák mérnökök közösen hajtották végre. A határkö helyéül választott minden ponton 100 cm hosszú, 10–15 cm átmérőjű **keményfa karót** vertek le 70 cm mélyen. A karók felső felületén szakasz- és sorszámot égettek be. Azokat a karókat, amelyek szakasz- vagy főköveket jelöltek, vörös festéksíkkal különböztették meg. A karók helyzetét a kataszteri térképekre is rávezették. A határvonal minden irányváltoztatását, valamint minden, a határt keresztező, vagy vele csatlakozásban lévő természetes vagy mesterséges terepvonalat (utak, vízfolyások, vasutak, megye-, járás-, községhatárt, stb.) karókkal jelöltek meg. Nagy gondot fordítottak a karók összelátására, távolságukat a terepviszonyok függvényében, általában a határkövek felállításánál irányadó 100 m-es távolságban határoztak meg.<sup>13</sup> Az ily módon jóváhagyott vonalakat alszakaszonként egymínőségű kővel állandósították, tehát a magyar munkacsoportnak kiutalt alszakaszokon az osztrák oldalon felállított kövek anyaga is műkö volt. Az ideiglenes kitűzést követően az osztrákok a határvonal minden törését kövekkel akarták állandósítani. Ez azt jelentette volna, hogy sok helyen egymástól néhány méterre kellett volna a köveket felállítani. A Műszaki Utasítás 200 m-es távolságot írt elő, a magyar fél 100 m-es távolságot javasolt, ami 50% kötöbletet jelentett. A határ kitűzésére osztrák részéről természetes-, magyar részről műkövet használtak fel. A műkö felhasználására a magyar fél tett javaslatot, melyet az osztrákok előbb elfogadtak, majd a műkö olcsóságára hivatkozva elutasítottak, ám ekkorra a magyar kormány már megrendelte a műkö határköveket. A köveket átlagosan 100 m távolságban helyezték el egymástól. A trianoni békeszerződés 34.



cikkelye úgy rendelkezik, hogy a határvonalat egymástól látótávolságra kell elhelyezni<sup>14</sup>. Kedvezőtlen terepviszonyok esetén tehát sűrűn kellett a köveket elhelyezni, ami megnövelte a határkijelölés és felmérés költségeit. A határvonal három szakasza külön e célra modellezett kövekkel került elválasztásra. A határ-megállapító bizottság 1922. márc. 28-i döntése alapján az „A” határszakasz a köpcsényi hármashatártól a Fertőrákos, Fertőmeggyes, Illmicz községek Fertőtóban lévő határpontjáig terjed. Innen Írottköig húzódik a „B” szakasz, a „C” szakasz pedig a közös határvonal magyar-osztrák-jugoszláv hármashatárig fennmaradó részét fedi le. E szakaszokon belül 1-től folytatólagosan számozva kb. 1 km távolságban helyezkednek el a **főkövek**, az ezek között lévő távolságon belül ugyancsak 1-től folytatólagosan számozva az egymástól átlagosan 100 m-re elhelyezett **közönséges határvonalak** jelölik az államhatárt. Minden egyes szakaszt 6 alszakaszra osztottak, melyeken felváltva működtek a magyar és az osztrák földmérési osztályok oly módon, hogy az egész határvonal felét a magyar fél, felét az osztrák műszaki közegek dolgozták fel északról dél felé haladva. A határvonalakkal kapcsolatban a bizottság a következőképpen határozott: a karbantartott utak mindig csak egyik államhoz tartoztak, így a határvonal az út tengelyével párhuzamosan, az út szélén haladt. A nem karbantartott utakon a határvonal azonos volt az út tengelyével, így azokon a közlekedés csak a saját állam oldalán volt lehetséges.

A határ kitűzése 1923-ban fejeződött be, a határvonal végleges elfogadásának igazolása az 1:2880 méretarányú kataszteri térképek után készült kitűzési vázlaton történt. Az 1923-ban véglegesített magyar-osztrák határ lett az egyetlen, amely viszonylag megegyezett az etnikai határral. A Határmegállapító Bizottság 1924. augusztus 20-án tartotta utolsó ülését, ahol a munkálatok hivatalosan is befejeződtek.

Az új határvonalat 180 db 1:2880 méretarányú térképszelvényen ábrázolták, melyeket északról dél felé folyamatosan számoztak.

Az Anschluss-t követően Németország részéről valamiféle egyoldalú redemarkációs munka folyt. A munkálatokról hivatalos feljegyzések nem állnak rendelkezésre, elvégzésüket csupán a '70-es évek második felében Írottkö közelében talált „D” (Deutschland) feliratú határkö bizonyítja, amelyre a „D” fölé később két pontot véstek, így alakítva „Ö” (Österreich) jelzésűre.<sup>16</sup>

A világháború befejezéséig ezután csak egy ízben változott nyugati határunk képe, amikor az I. bécsi döntéssel egy időben Ausztria megkapta Pozsonyigetfalut és Dévényt.

### A magyar-jugoszláv államhatár határjelei

A központi hatalmak balkáni frontjának összeomlását követően a szerb erők többségét jelentő Antant csapatok Magyarország déli részéig nyomultak előre, és kihasználva a hazánkban uralkodó kaotikus állapotokat megszállva tartották az elfoglalt területeket. A magyar-jugoszláv határkérdés 1919. április 6-án került a Tizek Tanácsának asztalára. Az ügyet a Külügyminiszterek Tanácsa május 8-án vitatta meg és fogadta el, melyet a „román és jugoszláv ügyek bizottságának Szövetségesek Legfelsőbb Tanácsa elé terjesztett jelentése” szentesített<sup>17</sup>. A jugoszláv fél folyamatos tiltakozásai miatt végleges döntés csak 1919. augusztus 25-én született a közös határról. A békeszerződés szerint a terepen a főbb pontok kitűzését az 1921. augusztus 21-én megalakított Magyar-jugoszláv Határt Megállapító Albizottság végezte. A viszonylatban alkalmazott határjelek műszaki paramétereit a következő részben, napjaink határjelei között tárgyalom részletesen, mivel azok a trianoni békeszerződés megkötése óta formájukban és elhelyezési rendjükben nem változtak. A Bizottság az ideiglenesen megjelölt összesen 630 622 m-es határvonalat 6 szakaszra osztotta:<sup>18</sup>

F	szakasz:	43	858	m
E	szakasz:	133	114	m
D	szakasz:	89	595	m
C	szakasz:	86	429	m
B	szakasz:	178	007	m
A	szakasz:	99	619	m

A műszaki munkálatok 1922. áprilisában kezdődtek meg a magyar mérnököknek kiosztott „A” „C” és „E” szakaszokon. A 187 háromszögelési pont felvétele után megkezdték a kitűzést, melyet a földtől 40 cm magas, sajátos földalatti jellel (palack) biztosított fakarókkal végeztek. A megállapított határvonal ideiglenes kijelölése során az alkalmazott karókat, és később a határjeleket is 300–400 méterenként helyezték el, a kövek közti töréseket (hajlatokat) földhalmokkal, határdombokkal jelölték. A horvát viszonylat meglévő határjelei is facövekkel ellátott határdombok voltak, így ezek az új határ-megjelölési rendszerben is rendszeresítésre kerültek. A teljes jugoszláv viszonylatban az 1 780 db

határdomb mellett elhelyezésre került 4 005 db számozott határkő, 2 083 db számozatlan határkő, 1 060 db poligonkő, tehát összesen 6 088 határjel.<sup>19</sup>

A határvonalról 261 db határvázlat készült 13 különböző méretarányban, melyek a későbbiekben nagy fejtörést okoztak a mérnököknek és a közigazgatásnak.<sup>20</sup>

1926. július 24-én Belgrádban nemzetközi egyezmény született „egyes közlekedési kérdések rendezése, valamint a határjelzések fenntartásának szabályozása tárgyában”, melyet az 1929. évi XLV. törvénycikkbe iktattak. A törvénycikk „E” melléklete rendelkezik a határvonal megjelölésére szolgáló kövek, oszlopok, jelek védelméről és karbantartásáról. Az 1. cikk szerint „A két Állam kötelezi magát arra, hogy a határköveket, oszlopokat, valamint a határ megjelölésére szolgáló egyéb berendezéseket a jelenlegi állapotukban fogja fenntartani”, valamint, hogy „a változatlanul megállapított határvonalat megfelelő jelzésekkel látják el mindenütt, ahol egy folyónak mederváltoztatása ezt megköveteli; valamint arra, hogy 10 évenként felülvizsgálják a határvonalat mindenütt, ahol ez hajózható folyó sodrásvonalával esik össze”. A 4. cikk rendelkezései szerint a közös költségen beszerzett határjeleket a Magyar Királyság a B), D) és F) szakaszokon állítja fel. A határvonal egyezményben említett felülvizsgálata annak 1931. júliusi megkezdésekor már időszerű volt, hiszen egy 1928-as kimutatás szerint 510 határjel eltűnt, 26 kidőlt és további 105 megrongálódott.<sup>21</sup> A szakaszonkénti határbejárás során kiderült, hogy a „C” szakaszon a Dráva partromboló munkája miatt 23 kő eltűnt, 12 hordalék alá került, 6 eltörtött, 1 pedig veszélyes helyen áll. A „D” szakaszon is 52 db határkő felállítására volt szükség, melyek közül 16-ot állítólag még az első Határmegállapító Bizottság nem állított fel. Az „F” szakaszon a hiányzó határkövek  $\frac{2}{3}$ -át, 39 db-ot a Tisza sodort el. A fentiekből is látszik, hogy a 630 622 méter hosszú határszakaszon a kb. 346 000 méter hosszán húzódó határvizek okozták a legnagyobb pusztítást a határjel-állományban. Az 1931–32-ben végzett munkálatokról felvett zárójegyzőkönyv szerint a viszonylatban 58 db veszélyeztetett határjelet helyeztek át, 243 db-ot pótoltak, 92 betemetett határkővet állítottak fel újra, 74 db-ot cseréltek ki súlyos sérülés miatt és 261 db-ot javítottak ki.<sup>22</sup> A hasonló mértékű károsodások elkerülése végett a járási főszolgabíróknak évente jelenteniük kellett a határjelek állapotát.

A történelmi események sodrában 1941. április 11. és 16. között a Délvidék és Muraköz 11 417 km<sup>2</sup>-nyi területe került vissza Magyarországhoz. Mivel Muraköz területét az időközben függetlenné vált Horvátország is magának követelte a határ-megállapítást immár a magyar-horvát határvonal vonatkozásában nagyon gondosan kellett elvégezni. A Gyékényestől Titelig húzódó határ egyes szakaszain a régi Horvátország közigazgatási határait vették alapul, máshol az új határvonalhoz alkalmazkodtak. A magyar-horvát-német hármashatártól Barcsig az új határvonal változatlanul a trianoni határon halad, Barcstól Gyűrűspusztáig a régi közigazgatási határral nem egyező trianoni határ, innen a Tisza torkolatáig pedig a Dráva és a Duna vonala. Mivel ezt a vonalat a horvátok elismerték, és a magyar félnek sem volt hátrányos, ez lett az új határvonal. E vonal tulajdonképpen mint katonai demarkációs vonal létezett 1942. május 27-ig, amikor elkezdődtek a tárgyalások a hivatalos határ-megállapítás ügyében.

### A magyar-román államhatár határjelei

A magyar-román államhatárt elvben 1919. április 6-án hagyták jóvá a „román és jugoszláv ügyek bizottságának a Szövetségesek Legfelsőbb Tanácsa elé terjesztett jelentése” alapján<sup>24</sup>. A Külügyminiszterek Tanácsa 1919. június 11-én közölte a román féllel a megállapított határokat. Ezen álláspont a CLEMENCEAU-jegyzék formájában jutott el a magyar kormányhoz, melyet június 16-án el is fogadott. Ezzel szemben a románok az okmányt nem fogadták el, és augusztus 3-ra csapataik Budapesten voltak, melyet csak november 14-én hagytak el, a Tiszántúl kiürítését pedig csak 1920. március végére fejezték be. A békeszerződésben foglalt határ kijelölésére csak ezután kerülhetett sor. A 430 km hosszú határszakaszon az 1921. augusztus 21-én Budapestre érkezett antant bizottsági tagokból megalakult Magyar-román Albizottság végezte el a kitűzési munkálatokat a határleírás és határtérképek alapján. A viszonylatot 11 szakaszra osztották, melyeket latin nagybetűkkel különböztettek meg:<sup>25</sup> Az eredetileg tizenegyedik „M” szakasz a Nemzetek Tanácsának 1923. február 3-i utasítására átkerült a magyar-csehszlovák határbizottság hatáskörébe, így a viszonylat a továbbiakban 10 munkaszakaszból állt a következők szerint:

L	szakasz:	57	402	m
K	szakasz:	36	680	m
H	szakasz:	52	358	m
G	szakasz:	32	091	m
F	szakasz:	45	327	m

E	szakasz:	32	772	m
D	szakasz:	62	423	m
C	szakasz:	35	025	m
B	szakasz:	41	567	m
A	szakasz:	35	886	m

A munkálatok az egyes szakaszokra megállapított sürgősségi sorrend alapján kezdődtek meg. A magyar-román-jugoszláv hármashatárpontot 1922 júliusában, helyszíni ülés keretében jelölték ki eredetileg Kiszombor község határárban. Az eredményezett kedvezőtlen magánjogi viszonyokra tekintettel hosszas vita után 1 km-rel eltolták. Az 1923. november 24-ei román-jugoszláv határkiigazítás és területcsere következtében a hármashatár helye gyakorlatilag megváltozott, amit a triplex 13 km-rel délnyugati irányba történő áthelyezésének kellett volna követni, ám ehhez a magyar kormány nem járult hozzá. Ennek eredményeként 1925-ben a területcsere előtti állapotnak megfelelően állították fel a határjelet, és onnan a gyakorlati értelemben vett hármashatárpontig egy keskeny jugoszláv fennhatóságú területsáv választotta el egymástól a magyar és román államterületet.

A magyar-román-csehszlovák hármashatár helyét az „M” szakasz megszűnésén kívül egy csehszlovák-román egyezmény (Prága, 1921. május 4.) befolyásolta, melyben a két állam közös határát 10 km-re délre, a Túr és a Hódos patak összefolyásához tették át.<sup>26</sup> A magyar kormány az egyeztetésben nem vett részt, de egy év múlva hozzájárul a döntéshez.

A műszaki munkálatok megkezdése előtt a határvonalon 1–1 m széles határnyiladékokat vágtak. A kijelölést 120 cm hosszú, 10–15 cm átmérőjű fakarókkal hajtották végre, melyeket 70 cm mélyen vertek le. A karók felső lapjába a szakasz betűjelét és a jel számát égették be, és 1 m távolságban kereszt alakban lyukakat ástak a jel helyének biztosítására.

Az ideiglenes kijelöléshez használt határkarók helyére jóváhagyás után vasbeton határköveket helyeztek el úgy, hogy minden 300–500 m-re eső pontot **főhatárkövekkel**, a köztük húzódó határrész kisebb töréseit **közbeiktatott határkövekkel** állandósították. A folyók, árkok, vízfolyások mentén poligon- vagy reperköveket helyeztek el. A páratlan számú köveket a román, a páros számú kövek felállítását a magyar mérnökök felügyelték. A háromszögeléshez a régi hálózat elemeit mérték be újból, és csak a legszükségesebb helyeken állítottak fel külön erre a célra 120 cm magas műköoszlopot (összesen 83 db-ot)<sup>27</sup>. A munkálatok alatt egy külön beton állandósító osztály működött, mert szükségessé vált az Ecsedi-láp területén elhelyezendő határkövek cement alépítménnyel történő ellátása. Ilyen alépítménnyel 106 fő-, és 172 mellékhatarövet láttak el, melyhez 15 425 db téglát és 11 510 kg cementet használtak fel.<sup>28</sup> A mocsaras határrészeket táblával ellátott **fapilótákat** helyeztek el a határkövek helyett. A magyar és a román határbizottság együttesen abban állapodott meg, hogy a pilóták lehelyezéséhez szükséges faanyagot, vagyis 200 db nagy, és 20 db kis tölgyfaoszlopot román területen vásárolják meg tekintettel arra, hogy ott a faanyag majdnem 50 %-kal olcsóbb volt. A beszerzett oszlopokat azután a mezőtelegdi impregnáló telepen kreozottal telítették, hogy tartósabbak legyenek. A pilóták meghatározott pontokra történő beverését egy román utaszkülönítmény végezte el. Ahol a határvonal erdőségen haladt át, 4–4 m szélességű határnyiladék vágását rendelték el.

A határ-megállapítás folyamatát az 1925. június 27-én aláírt bizottsági jegyzőkönyv zárta le. A határokmányok részét képezte a 126 db 1:5 000 méretarányú határtérkép is, melyeket délről észak felé haladva folyamatosan számoztak.<sup>29</sup> A magyar területnyereség a demarkációs vonallal szemben 16 847 ha. A magyar-román határvonal teljes hossza tehát 431 531 m ( $\pm$  175 m) lett.

A viszonylat határjeleinek felülvizsgálatára 1937-ben került sor, mely során cserére került 47 db közbeiktatott határkö, 5 db főhatárkö, és 3 db pilóta. Javításra 1 625 db, festésre 3 254 db határkö esetében volt szükség.

A II. bécsi döntés értelmében 1940. augusztus 30-án visszakerült hazánkhoz a Székelyföld és Észak-Erdély, összesen 43 104 km<sup>2</sup>. A román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országrésznek a Magyar Szent Koronához visszacsatolásáról és az országgal egyesítéséről szóló 1940. évi XXVI. törvény cikk preambuluma következőképp fogalmaz: „A magyar haza huszonkét évi szenvedéseik után a szerető anya gondosságával öleli keblére aggódva visszavárt, lélekben erős véreit és összes hűséges fiait”. Azokon a részekén, ahol az új határvonal a történelmi határral egyezett meg a legfontosabb kérdés az volt, hogy a trianon előtti határjelek megvannak-e, ill. a határvonal haladása valamilyen formában felismerhető-e a terepen? A Honvédelmi Minisztérium utasítására az egyoldalú tájékoztató és felmérő munkálatokban a határvadász alakulatok is segítséget nyújtottak 57 őr tiszteje által. A felmérés az 1914. évi magyar-román határleírás alapján történt. A határkijelölő bizottság a felülvizsgálandó határszakaszt 3 főszakaszra osztotta fel, melyeket északról kezdve „I”, „K” és „L” betűkkel jelölt, ill. 19

szakaszt állapított meg, melyek ugyancsak északról kiindulva a főszakasz betűjelét és római számot kaptak. A mérnökök és határvadász tisztek feladata az volt, hogy az egyes szakaszok vonatkozásában leírást készítsenek az ezeréves határ megmaradt jelzéseiről és vonalának követhetőségéről.

### A magyar-csehszlovák államhatár határjelei

Magyarország és Csehszlovákia közös államhatárát elvben 1919. mácius végén hagyta jóvá a „csehszlovák ügyek bizottságának a Szövetségesek Legfelsőbb Tanácsa elé terjesztett jelentése”<sup>30</sup>. A CLEMENCEAU-jegyzék által meghatározott határig a magyar csapatok július 4-ig, a csehszlovák csapatok július 6-ig vonultak vissza. E dátumoktól kezdve született meg az első magyar-csehszlovák határ, melyet egy év múlva a békeszerződés szentesített. A politikai határ-megállapítás 1922 őszére zajlott le. A végleges határvonal kialakulása után Magyarország területi nyeresége 10 014 ha. A Magyar-Csehszlovák Határmegállapító Bizottság a 805 km hosszú határt 19 munkaszakaszra osztotta, melyeken a munkálatokat két ellenőrző szakasz felügyelte. A már elfogadott határszakaszokon elkezdtek a fakarókkal történő kitűzést, melyet 1922. végére szinte a teljes viszonylatban befejeztek. A kijelölés felülvizsgálata után megkezdődött az állandósítás. A különböző határjel típusokat más a kikarózáskor feltűntették, így a pirosra festett karók főhatárkövet, a kék színűek mellékhatárkövet, a sárgák közönséges határkövet jelöltek. Nagy hangsúlyt fektettek a kövek összelátására, és arra, hogy távolságuk a 100 m-t lehetőleg ne haladja meg. A közös határszakaszok elején és végén páros határjeleket kellett elhelyezni, köztük viszont váltakozó rendben kerültek elhelyezésre a határjelek. Kisebb vízfolyásoknál egy oldalon, nagyobbaknál mindkét oldalon sokszögpontokat helyeztek el, határköveket csak hidaknál, gázlóknál, községi határoknál alkalmaztak.<sup>31</sup> 1923. nyarára a viszonylat 92 %-án megtörtént a kikövezés. A háromszögelést a magyar és csehszlovák geodéták közösen végezték, mely során magyar részről 31 db egyszerű piramist, 3 db állványos gúlát, és 15 db fix pontot építettek újonnan. A hálózat kiépítése után 7495 sokszögpontot mértek be. Általában a határjelek szolgáltak sokszögpontul, ha azonban nem esett egybe határponttal külön jelet kellett állítani. A sokszögpontok végleges megjelölése föld alatti jellel történt, téglába vagy keramitlapba vésett kereszttel.

A Tisza nemzetközivé nyilvánított részén (XX. szakasz) ideiglenes mozgó határvonalat állapítottak meg, mivel a meder állandósága nem volt biztosított.

A határszakasz megjelölésére felhasználásra került 4 db hármas határoszlop, 27 db szakaszhatárkő, 713 db főhatárkő, 3384 db mellékhatárkő, 2334 db közbeiktatott határkő, 49 db faoszlop, 2 db élőfa, 11 db sziklába vésett jel. Ezenkívül 2541 db poligonkövet és 185 db háromszögelési követ állítottak fel, tehát összesen 9188 db határjelet telepítettek.<sup>32</sup> Az új határ hossza 828 627 +324 m lett. Az új határvonalat a békeszerződés 27 szakaszra osztja a következő arányban:<sup>33</sup>

I.	szakasz:	4	611	m
II.	szakasz:	156	091	m
III.	szakasz:	43	431	m
IV.	szakasz:	16	225	m
V.	szakasz:	108	142	m
VI.	szakasz:	8	790	m
VII.	szakasz:	16	356	m
VIII.	szakasz:	21	920	m
IX.	szakasz:	54	017	m
X.	szakasz:	15	222	m
XI.	szakasz:	12	527	m
XII.	szakasz:	46	143	m
XIII.	szakasz:	22	623	m
XIV.	szakasz:	20	300	m
XV.	szakasz:	12	300	m
XVI.	szakasz:	9	231	m
XVII.	szakasz:	35	946	m
XVIII.	szakasz:	10	996	m
XIX.	szakasz:	67	017	m
XX.	szakasz:	21	295	m
XXI.	szakasz:	5	980	m
XXII.	szakasz:	10	672	m
XXIII.	szakasz:	27	316	m

XXIV.	szakasz:	22	433	m
XXV.	szakasz:	25	709	m
XXVI.	szakasz:	10	955	m
XXVII.- XXVIII.	szakasz:	22	520	m

A farkókkal történő ideiglenes kijelölés után megkezdődött a határvonal állandósítása határjelekkel. Az egyes határpontok jelentősége szerint ebben a viszonylatban voltak a legváltozatosabbak a határjelek, nevesítve: hármashatároszlop, szakasz határkő, főhatárkő, mellékhatárkő, közbeiktatott határkő, fa határoszlop, határdomb, határfa; a Duna esetében: Duna-szabályozási betontok, Duna-szabályozási fixpont, a vízrajzi osztály szelvénykövei, pótkövei, kilométeroszlopok. Ezenkívül a geodéták templomtornyokat, gyárkérményeket, szintezési fixpontokat is felhasználtak munkájukhoz, melyek koordinátáit a határokmányokban is szerepeltették. A fenti határszakaszokon alkalmazott határjelek fajtáit, egymástól való távolságát a határleírások pontosan meghatározták. A határfolyamok esetében (Duna, Ipoly) a partokon elhelyezett határkövek távolságát a határtérképekről vetítették a terepre. A békeszerződés szerint a határvonalat Szobig a Duna egy szakasza jelentette. A határvonal helyzete a folyóban a kereszt-szelvények által került meghatározásra, melyeket a két parton elhelyezett szelvénykövek jelöltek. A határvonalnak a szelvénykövektől mért távolsága (melyet időközönként helyesbítettek) olajfestékekkel a kövekre van festve.<sup>34</sup> A II. szakasz határjeleinek és azokkal egy tekintet alá eső egyéb jelzéseinek már említett változatosságát az eredményezte, hogy a Bizottság a háromszögelési és egyéb előkészítő földmérési munkálatokat csak Szobtól a magyar-csehszlovák-román hármashatárig hajtotta végre, a Duna szakaszon pedig elfogadta az 1902–1903. évi háromszögelés adatait a meglévő összes jeltípussal együtt.

Az új határvonalat a Duna kivételével 278 db, a II. szakaszt 115 db 1 : 2 2880 méretarányú térkép-szelvényen ábrázolták.<sup>35</sup> A határtérképeket és határokmányokat a Határmegállapító Bizottság utolsó ülésén, 1925. május 15-én írták alá, mellyel Magyarország teljesítette a békeszerződésben vállalt kötelezettségeit.<sup>36</sup>

Az 1938. november 2-án kihirdetett I. bécsi döntés értelmében Magyarország visszakapott 11 927 km<sup>2</sup>-nyi felvidéki és kárpátaljai területet, amely az 1939. március 31-ei magyar-szlovák határegyezmény megkötéséig 12 012 km<sup>2</sup>-re növekedett.<sup>37</sup> Az új határvonal a pozsonyi hídfőtől eltekintve pontosan követte az etnikai határokat. A határ helyszíni megállapítása azonban itt is szükséges volt, hiszen az 1 : 750 000 méretarányú térképen meghúzott határvonal a terepen egy 750 méteres sávot jelentett. A felállított magyar-csehszlovák határmegállapító bizottságnak kellett tehát értelmeznie a nemzetközi döntőbíróóság határozatát a Dunától az Ungig.<sup>38</sup> A határvonalat 5 főszakaszra, és főszakaszonként 4 alszakaszra osztották fel, ezután kezdődhetett a helyszíni felmérés és kitzűzés. A műszaki munkálatokhoz ennek megfelelően 20 helyi bizottság állt fel. A határszakaszokat nyugatról kezdve „A”-tól „E”-ig nagybetűkkel jelölték, az alszakaszokat pedig a betű mellé illesztett római számmal. A határmegállapító bizottság a határjelek tekintetében úgy határozott, hogy a trianoni határvonal megszűnésével feleslegessé vált határjeleket használja fel újra. Éppen ezért a Belügyminisztérium 1938. november 16-án utasította a határszéli vármegyék főispánjait, hogy a határjeleket a szakszerű összegyűjtésig óvják meg régi helyükön.<sup>39</sup> A kiküldött mérnökök 1 szakaszkövet, 56 db főkövet, 445 db mellékkövet és 1349 db közbeiktatott követ, összesen tehát 1943 db határkövet távolítottak el az egyéb földmérési alappontok megtartása mellett.<sup>40</sup> Az így nyert kövek beiktatása az új határ-megjelölési rendszerbe azonban hosszas és bonyolult szervezést igényelt volna, ezért a kőanyagot a kérelmező határmenti településeknek hősi emlékmű vagy országzászló építésére átengedték. A határvonal végleges képét 1939. március 1-re érte el, melyet a határokmányokban is rögzítettek.

A Kárpátaljai területek megszállásával visszatértünk ezeréves határainkra, a Kárpátok gerincére.<sup>41</sup> A magyar-német-szovjet hármashatár környékén a határvonal már állandósítva volt, és haladása nem változott sem Lengyelország, sem a Szovjetunió vonatkozásában. A határjeleken csak az állami címerek cseréjére volt szükség. E határszakasz a maga 356 km-ével a teljes magyar államhatár 10 %-át adta. Lengyelország német megszállásakor a két szomszédos nagyhatalom ún. érdekhátára a magyar határhoz is kapcsolódott a triplexnél. A magyar kormány kívánsága az volt, hogy ezen érdekhátár ne a magyar határvonalon, hanem attól legalább 1 m távolságban jelöltessék ki. 1940. január 25-én az Uzsoi-hágótól északra kijelölték a hármashatárt, melyet egy fél méter mélyen a földbe süllyesztett vascső jelképezett.<sup>42</sup> Az ide tervezett triplex kiemelkedő középső része a magyar feltétel szerint 1 m-re esett volna. A határkő háromszög alaprajzú, oldalain az állami címereknek fenntartott 20×25 cm-es fémlappal. A címerek elhelyezését minden állam maga végezte volna. A jel elkészítésében és költsé-

geiben a magyar küldött nem vállalt részt. Az ismert történelmi események folytán e munkálatokra soha nem került sor.

Jegyzet:

- <sup>1</sup> GÁSPÁR: 55. p.
- <sup>2</sup> Loc. cit.
- <sup>3</sup> SUBA 2000: 352-356. p.
- <sup>4</sup> SUBA 2003: 57. p.
- <sup>5</sup> 1921/XXXIII. tc.
- <sup>6</sup> Loc. cit. „28. Cikk. A jelen Szerződésben leírt határoknak megállapított részei a jelen Szerződéshez mellékelt 1:1.000.000 léptékű térképen meg vannak jelölve. Abban az esetben, ha a szöveg és a térkép közt eltérés mutatkozik, a szöveg lesz az irányadó.”
- <sup>7</sup> SZG
- <sup>8</sup> TK 33. p.
- <sup>9</sup> Prága, 1928. november 14.
- <sup>10</sup> PARÁDI 1994/4-23. ; PARÁDI 1993/130-136. ; PARÁDI 1995/64-75.
- <sup>11</sup> SUBA 1995/103-120.
- <sup>12</sup> DIÁN: 10. p.
- <sup>13</sup> SUBA 1996
- <sup>14</sup> Vö. 5. jegyzettel, „34.Cikk A határköveket egymástól látótávolságnyira kell elhelyezni, számokkal ellátni s felállítási helyöket és számukat kartográfiai okmányban megörökíteni.”
- <sup>15</sup> SUBA 2001/3-12
- <sup>16</sup> DIÁN: op. cit. 12. p.
- <sup>17</sup> SALLAI 2002 64. p.
- <sup>18</sup> SALLAI 2004
- <sup>19</sup> SUBA 1998
- <sup>20</sup> Vö. 15. jegyzettel 3. p.
- <sup>21</sup> Vö. 4. jegyzettel 112. p.
- <sup>22</sup> Loc. cit. 115. p.
- <sup>23</sup> Loc. cit. 134. p.
- <sup>24</sup> Vö. 17. jegyzettel 64. p.
- <sup>25</sup> Vö. 18. jegyzettel 71. p.
- <sup>26</sup> Vö. 4. jegyzettel 81-82. p.
- <sup>27</sup> 44 db oszlopot magyar oldalon, 33 db-ot román oldalon 26 db-ot pedig a határvonalon helyeztek el. Loc. cit. 84. p.
- <sup>28</sup> SUBA 1994
- <sup>29</sup> Vö. 15. jegyzettel 2. p.
- <sup>30</sup> Vö. 17. jegyzettel 64. p.
- <sup>31</sup> Vö. 4. jegyzettel 75. p.
- <sup>32</sup> SUBA 2001/31-49
- <sup>33</sup> Vö. 18. jegyzettel 75. p.
- <sup>34</sup> SUBA 2003/27-35.
- <sup>35</sup> Vö. 15. jegyzettel 2. p.
- <sup>36</sup> Vö. 34. jegyzettel
- <sup>37</sup> 1938/XXXIV. tc.
- <sup>38</sup> SUBA 2001/3-12
- <sup>39</sup> Vö. 4. jegyzettel 125. p.
- <sup>40</sup> SUBA 2002/24-26.
- <sup>41</sup> 1939/VI. tc.
- <sup>42</sup> SUBA 2001/31-33.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK

- |             |  |
|-------------|--|
| DIÁN        | – DIÁN József et. al. (szerk.): <i>Rendezett határ – jószomszédság (30 éves a magyar-osztrák határszerződés)</i> . Budapest, 1994, Határőrség Országos Parancsnoksága. |
| GÁSPÁR      | – GÁSPÁR László: <i>Határismeret</i> , Budapest, 2001, Határőrség.   |
| SALLAI 2004 | – SALLAI János: <i>Az államhatárok</i> . Budapest, 2004, Press Publica Kiadó. /Változó világ./   |
| SUBA 2003   | – SUBA János: <i>Magyarország államhatárának változásai 1867-1947</i> . Budapest, 2003, Tipico Design Kft.   |

TANULMÁNYOK

- |                      |  |
|----------------------|--|
| PARÁDI 1993/130-136. | – PARÁDI József: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. <i>RTF Főiskolai Figyelő Plusz</i> , IV.évf. (1993) 1. sz. 130-136. p.   |
| PARÁDI 1994/4-23.    | – Idem: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása tevékenységének jellemzői a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. <i>Határőrségi Tudományos Közlemények</i> , (1994) 1. sz. 4-23. p.  |
| PARÁDI 1995/64-75.   | – Idem: A magyar állam határőrizete a két világháború között. <i>Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)</i> V. évf. (1995) 6. sz. 64-75. p. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tu- |

- dományos konferenciasorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SALLAI 2002 – SALLAI János: Az államhatár fogalmának történeti áttekintése. *Határőrségi Tanulmányok*, (2002) különszám.
- SUBA 1994 – SUBA János: A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* IV. évf. (1994) 5. sz. 61-64. p. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Háború, forradalom, Trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SUBA 1995/103-120. – Idem: A területvisszacsatolások határkijelölő munkálatai 1938-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* V. évf. (1995) 6. sz. 103-120. p. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SUBA 1996 – Idem: *A magyar-osztrák határ kitűzése és határokormányai*, Magyarok maradtunk 1921-1996. *Soproni szemle*, (1996) különszám.
- SUBA 1998 – Idem: A Jugoszláv királyság északi határának kitűzése (A Magyar-Jugoszláv Határmegállapító Bizottság működése 1921-1924.) In UHERTOVICH Ákos (szerk.): *Jannus Pannonius Múzeum Évkönyve* 43. Pécs, 1998, 235-243. p.
- SUBA 2000 – Idem: Erdély új – az 1918. május 7-i Bukaresti békeszerződésben kijelölt – határának kijelölése In FRISNYÁK Sándor (szerk.): *Erdély természeti és történeti földrajza*. Nyíregyháza, 2000, Nyíregyházi Főiskola. /Észak- és Kelet-Magyarországi Földrajzi Évkönyv 8./
- SUBA 2001/3-12. – Idem: Magyarország határtérképei a XX. században. In KEVEINÉ dr. BÁRÁNY Iлона (szerk.): *A III. magyar földrajzi konferencia előadásai*. Szeged, 2001, Szegedi Egyetem Földrajzi Intézete, 3-12. p.
- SUBA 2001/31-33 – Idem: A magyar-német-szovjet hármashatár kijelölése 1940-ben. *Geodézia és Kartográfia*, LIII. évf. (2001) 7. sz. 31-33. p.
- SUBA 2001/31-49 – Idem: A magyar-csehszlovák határ határköveinek története 1921-1925. In BAGYINSZKI Istvánné (szerk.): *A Nógrád megyei Múzeumok évkönyve*. XXV. Salgótarján, 2001, Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet, 31-49. p.
- SUBA 2001/463-482 – Idem: Határkijelölés a Felvidék visszatérése után 1938-1940. In FISCHER Ferenc et al. (szerk.): *A Kárpát-medence vonzásában. Tanulmánykötet Palányi Imre emlékére*. Pécs, 2001, Pécsi Universitas Press. 463-482. p.
- SUBA 2002/24-26. – Idem: A trianoni határkövek eltávolítása a Felvidék visszatérésekor 1938-ban. *Geodézia és Kartográfia*, LIV. évf. (2002) 2. sz. 24-26. p.
- SUBA 2003/27-35. – Idem: A Duna mint határfolyó. In FRISNYÁK Sándor – TÓTH József (szerk.): *A Dunántúl és a Kisalföld történeti földrajza*. Pécs Nyíregyháza, 2003, Pécsi Egyetem – Nyíregyházi Főiskola, 27-35. p.
- SZG – SZG: Vonalak, számok kövek. *Korunk*, IX. évf. (1998) 4. sz.
- TK – *Térképészeti Közlöny*, II.évf. (1934) 1. sz.
- JOGSZABÁLYOK
- 1921/XXXIII. tc. – 1921/XXXIII. tc. az Észak-amerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákiával 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről: *II. RÉSZ Magyarország határai*
- 1938/XXXIV. tc. – 1938/XXXIV. tc. a Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területeknek az országgal egyesítése tárgyában.
- 1939/VI. tc. – 1939/VI. tc. a Magyar Szent Koronához visszatért kárpátaljai területeknek az országgal egyesítése tárgyában.

## RECENZIOK

BALLA Tibor

**A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában**

Napjainkban elméleti viták folynak arról, hogy a véderőnek a rendvédelem terén való alkalmazása elfogadható e demokráciákban, vagy pedig a diktatórikus kormányzás velejárója csupán. A tanulmányból kiderül, hogy az alkotmányos monarchia keretei között karhatalmi bevetések formájában a véderő alakulatait bátran használták rendvédelmi célra. E tény nem ingatta meg a polgári demokráciát. A tanulmány tartalma bizonyítja, hogy nem a katonai csapatok bevetése, hanem azok tevékenységének szabályozottsága az, amely a demokratikus körülményeket negatív, vagy pozitív irányban befolyásolhatja. A tanulmányból kitűnik, hogy a katonai szervezeteknek a belrend érdekében történő hasznosítása nem eredendően antidemokratikus cselekmény.

FAZAKAS László

**Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében**

A szerző a magyar parlamentarizmus történetében azokat az eseményeket, körülményeket és reakciókat vizsgálja, amelyek elvezettek a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség, illetve a XIX–XX. század fordulóján az országgyűlés működéséhez közvetlenül kapcsolódó és viszonylag tekintélyes létszámú rendvédelmi személyi állomány részvételével megvalósuló karhatalmi akciókat ismerteti.

HEGEDŰS Ernő

**Azonos típusú repülő eszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra**

A szerző érdekes régi jól bevált gondolatot élesztett újjá tanulmányában. Nevezetesen a véderőben és a rendvédelmi testületekben egyaránt alkalmazható technikai eszközök lehetőségével foglalkozik a repülő eszközök terén. Számos hazai és külföldi, történelmi és napjaink időszakából merített példát sorakoztatott fel a több felhasználhatóságú repülő eszközök alkalmazása mellett. A szerző a mellet a nyilvánvaló igazság mellett tört lándzsát, hogy értelmetlen dolog párhuzamos rendszereket kiépíteni és technikát üzemeltetni, ha az egyszerűbben is megoldható.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor

**A magyar rendvédelmi testületek rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig**

A magyar rendvédelmi testületek a polgári fejlődés időszakában testületi rendfokozati rendszert viseltek. Egyes testületek tagjai azonban – mint például a Magyar Királyi Csendőrség, a Magyar Királyi Koronaőrség, a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség és a testőrségek – személyükben katonának minősültek. Ebből fakadóan ezeknél a szervezeteknél a belső függelmi viszonyok is katonaiak voltak, a személyi állomány tagjai katonai rendfokozatot viseltek. A katonai rendfokozati rendszer azonban kisebb-nagyobb módosításokon esett át, melyet végül is az eredeti katonai rendfokozati rendszerhez igazítottak. 1945. után pedig a – az orosz indíttatású szovjet minta nyomán – a teljes magyar rendvédelmi struktúrára ráerőltették a katonai rendfokozati rendszert. A magyar rendszerváltás után két évtizeddel – a nyugat-európai gyakorlattól, eltérően – napjainkban is ez a keleti ihletésű függelmi viszonyrendszer érvényesül. A szerzők a magyar rendvédelem katonai rendfokozati rendszerének a gyökereit tárják fel tanulmányukban.

PARÁDI Ákos

**A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945.**

A tanulmány első ízben tesz kísérletet az 1867-től 1945-ig terjedő magyar rendvédelem „civil” részének a feltárására. Feltárták már a vizsgált időszak magyar rendvédelmének a központi államhatalom és az önkormányzatok kompetenciájába tartozó részét, illetve a „civil” rendvédelem egyes elemeit. A teljes „civil” rendvédelmet azonban, a vizsgált időszakra vonatkozóan, még nem dolgozták fel.

A tanulmány a teljes rendvédelemre tekintettel vizsgálja a korabeli „civil” magyar rendvédelmet. A rendvédelmet szerves egységnek tekintve. A civil rendvédelem társadalmi szerveződésű (tűzoltóságok) és gazdasági érdekelttségű társaságok (magánkutató irodák, gátőrség, vonalőrségek, stb.) keretei között működtek. A dualizmus időszakában 283 644 fő tevékenykedett a rendvédelemben, amelyből 250 866 főt a „civil” rendvédelemben foglalkoztattak. A két világháború közötti 70 144 fős magyar rendvédelemből 34 099 főt foglalkoztattak a „civil” rendvédelemben.

A vizsgált időszak rendvédelme a legitim országgyűlés által hozott törvényeknek megfelelően működött.

Rendkívül takarékos rendvédelmi szisztémát képviselt a vizsgált időszak magyarországi rendvédelmi struktúrája. A tűzoltóság döntő többsége például társadalmi keretek között működött. Jól funkcionáló modellnek tekinthető a korabeli rendvédelmi struktúra, hiszen 80–90% közötti felderítettséget produkált a vészterhes időszakot leszámítva. A korabeli magyar rendvédelemben jól kiegészítették egymást az állami és a civil szerveződések, a militáns és a demilitáns formák. Az egész rendvédelmi rendszer a bűnmegelőzés primátusának jegyében üzemelt, melyben nélkülözhetetlen szerepet játszott a „civil” rendvédelem.

A privát személy- és vagyonvédelem terén a legjelentősebb termelési eszközök védelmére kiemelt gondot fordítottak. Nem tartották elégségesnek a közrend védelmére hivatott szervezetek tevékenységét, hanem ezekre a termelési eszközökre, vagy infrastruktúráis elemekre például vonat, vízművek, stb. külön őrségeket is szerveztek. Ezek tevékenységét a tulajdonosok, illetve a termelési eszközt, infrastruktúrát működtetők finanszírozták.

PARÁDI József

**Rendőrség a magyar határőrizetben**

A szerző bemutatja a dualizmuskori és a ki–kit győz le időszak magyar rendvédelmének és határőrizetének lényegét, majd ismerteti a két határrendőrség szervezetét, feladatait és működését.

A Magyar Királyi Határrendőrség (1903–1919) volt az első rendőri szervezet a magyar határőrizet történetében. E testület a dualizmus időszakában magyar specifikumnak tekinthető, hiszen sem a környező országokban, sem pedig a polgári fejlődés előrehaladottabb állapotban lévő országaiban nem volt fellelhető ez a szervezet a XX. század elején.



A határrendőrség (1945–1949) a polgári demokrácia magyarországi fejlődésének újabb időszakához kapcsolódott. Léte azonban rövid volt, mivel a második világháború utáni magyar polgári fejlődés is felmorzsolódott a szovjet érdekszféra terjeszkedésén.

Figyelemre méltó azonban hogy a magyar polgári határőrizet fejlődéstörténetében két ízben is felállításra került a határrendőrség olyan időszakokban amikor a belső fejlődés tendenciái érvényesülhettek. Mindkét esetben a külső körülmények hatására került felszámolásra a határrendőrség.

#### PARÁDI József

##### A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig

A szerző az 1867-től 1950-ig terjedő időszakot vizsgálja tanulmányában. Ezen időszakot összesen 12 szakaszra bontotta a magyar rendvédelem fejlődési eseményeinek figyelembe vételével. A tanulmányban meghatározza a 12 szakasz időtartamát, továbbá ismerteti a szakaszok jellemzőit és lényegi vonásait. Ily módon az olvasó által végigkísérhető, hogy a magyar rendvédelemben milyen szervezetek és milyen intervallumban működtek, továbbá milyen létszámban látták el feladataikat.

#### PERÉNYI Roland

##### Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulás Budapesten

A szerző a XIX–XX. század fordulóját tekinti vizsgálati időszakának. A korabeli utcarend kialakítását az 1879-ben létrehozott kihágási törvény szabályozásából eredezteti. A rendőrök állandó helyen „posztoltak” ebben az időben, sokkal nagyobb közbiztonságot teremtve, mint a harmadik évezred elején. Kiváló alapot nyújt a korabeli helyzet elemzéséhez az 1902-től évente publikált „*Budapesti Útmutató*”, amely tartalmazta a főváros területén található összes rendőr őrszem helyét.

A szerző – korabeli szabályzók felhasználásával – érzékletesen mutatja be a figyelőszolgálat feladatait, annak hatását a közterület állapotára, valamint a rendőri térfigyelés és a lakosság szociális helyzetének viszonyát. A főváros centrumából kiindulva szemlélteti a szerző a térfigyelés módosulásait a belváros és a korabeli külterületek, illetve az agglomeráció tekintetében.

#### SIMON F. Nándor

##### A Munkásőrség karhatalmi feladatai

A szerző a rendszerváltás viharában elsöpört szervezetet a Munkásőrséget igyekszik bemutatni a történelmi objektivitás talaján állva. A polgári államok kialakulásával – tértől és időtől függően változatos formában ugyan, de – szinte mindenütt kialakultak a többé-kevésbé önkéntességen nyugvó, milícia rendszerű rendvédelmi szervezetek. E szervezetek a professzionális rendvédelmi szervezeteket segítették, szükség esetén helyettesítették, sőt, bizonyos esetekben honvédelmi feladatokat is elláttak. Ennek a szervezeti típusnak képezte, a pártállam körülményeire adaptált változatát a munkásőrség. A szerző a mellett, hogy a testület feladatrendszerét, szervezetét és fegyverzetét is ismerteti, bemutat néhány kevésbé ismert körülményt is az intézmény létrehozásával és működésével kapcsolatosan.

#### SUBA János

##### Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920

A szerző a Magyar Királyság dualizmuskori karhatalmi funkciókat is megvalósító szervezeteitől a népköztársaság és a Tanácsköztársaság zűrzavaros időszakán keresztül jut el a trianoni békediktátum utáni Magyar Királyság rendvédelmi szervezeteihez. A tanulmányban bemutatásra kerül a szervezetek létszáma, fegyverzete és tevékenységi köre. Különösen 1918-ban és 1919-ben gyarapodott rendkívül dinamikus a karhatalmi szervezetek száma, bár a tanulmány csupán a jéghegy csúcsát érinti, hiszen a hazatérő katonák fegyveres atrocitásai ellen szinte valamennyi város és uradalom létrehozott valamilyen fegyveres szervezetet. A dolgozat érintőlegesen foglalkozik az elszaporodó karhatalmi testületek szerveződésének az okaival is. Egyrészt a világháború utáni romló szociálshelyzet következményei elleni fellépés igénye eredményezte a karhatalmi testületek burjánzását. Másrészt pedig az ország területe döntő többségének a megszállása is kiváltott ilyen reakciókat. A szociális helyzetben a társadalom erőszakos megváltoztatásával javítani kívánó és erre reagáló karhatalmi szervezetek léte bizonyos idő után okafogyottá vált. A Magyar Királyságot megcsonkító trianoni békediktátum ellen szerveződő karhatalmi alakulatok sorsa azonban a konszolidációs folyamat eredményeként az állami rendvédelmi rendszerbe való beolvadás lett. Mindez azonban a kommunista ihletésű szervezetekre nem igaz, mivel azokat felszámolták. Felszámolták továbbá azokat a szervezeteket is, amelyek az új hatalmi központ a Fővezérség iránymutatásaitól eltértek.

#### SUBA János

##### A katonai rendőrség felállítása a háttérországban 1917-ben

A szerző az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásának időszakában, a katonai vereség árnyékában megvalósult és a közbiztonság fenntartására irányult kísérletről számolt be írásában. A pénzügyi- anyagi nehézségek, a morális válság aláásta a védőerő erkölcsi állapotát. A katonák egyre gyakrabban és csoportosan követtek el rendbontást. A legyengült csendőrség és rendőrség pedig tehetetlen volt. Ennek a helyzetnek a megoldása céljából hozták létre az Osztrák-Magyar Monarchiában a katonai rendőrséget. A szervezet azonban megállítani nem, csupán lassítani volt képes a közbiztonság romlását, mivel a közrend romlásának okai nem a rendvédelemben gyökereztek.

#### VEDÓ Attila

##### Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947

A szerző ismerteti a vizsgált időszakban alkalmazott határjelítésmódokat, valamint a határváltoztatásokat tartalmazó békekötések lényegét, illetve a határjeleket. A határjelek szomszédos országokként eltérő jellegűek voltak, bár kétség kívül közös vonásokat is tartalmaztak. A tanulmány a szerző tudományos diákköri dolgozatának képezte részét, amely a 2007. év Országos Tudományos Diákköri Konferencia Hadtudományi Szekciójában első helyezést ért el.

## REZENSIONEN

BALLA Tibor

**Die Vollzugsgewalt Anwendung der Ungarischen Königlichen Kavallerie in der Zeit des Dualismus**

Heutzutage werden theoretische Debatten darüber geführt, ob der Einsatz des Heeres in einer Demokratie akzeptabel ist, oder nur eine Begleiterscheinung der Diktaturen sein kann. Die Studie macht bekannt, dass man im Rahmen der Verfassungsmonarchie die Heerestruppen in Vollzugsgewalteinsätze ruhig für Ordnungsschutzaufgaben benützt hat. Diese Tatsache hat die bürgerliche Demokratie nicht zum Stürzen gebracht. Von der Studie wird bewiesen, dass nicht die Einsätze der Militärtruppen, sondern die Regelung deren Tätigkeiten die demokratischen Verhältnisse negativ oder positiv beeinflussen können. Es wird klargemacht, dass die Anwendung der Militärorganisationen für interne Ordnungsschutzmaßnahmen keine grundsätzlich antidemokratische Tätigkeit ist.

FAZAKAS László

**Vollzugsgewaltaufgaben im Parlament und in der unmittelbaren Nähe**

Der Autor prüft die Ereignisse, Umstände und die Reaktionen, die in der Geschichte des ungarischen Parlaments zur Ungarischen Königlichen Parlamentwache geführt haben, bzw. von den Vollzugsgewaltaktionen - an der Jahrhundertwende des 19. – 20. Jahrhunderts – die von dem für die Tätigkeit des Parlamentes nötig gewordene Schutzpersonal - durchführen werden mussten..

HEGEDŰS Ernő

**Verwendung von gleichartigen Flugmitteln für Ordnungsschutz und für Heimatschutz**

Der Autor hat in seiner Studie alte, sich gut bewährte Gedanken geweckt. Er beschäftigt sich mit der Möglichkeit, für beide Schutzkörperschaften die gleichen Flugmittel anzuwenden. Er hat eine Menge heimische und ausländische Beispiele - neben der Anwendung von Mehrzweckflugmitteln – aufgezählt. Er argumentiert für die eindeutige Wahrheit, es ist einfacher und billiger keine parallelen Systeme zu bauen und zu betreiben, wenn man auch einfachere Lösungen gefunden werden können.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor

**Die Rangsystemender Ordnungsschutzkörperschaften, vom Ausgleich bis zur Jahrtausendwende**

In der bürgerlichen Entwicklungsphase haben die Ordnungsschutzkörperschaften ein Körperschaftstrangkennzeichen-System getragen. Manche Körperschaften, z.B. die Ungarische Königliche Gendarmerie, die Ungarische Königliche Kronenwache, das Ungarische Königliche Abgeordnetenhauswache und die Leibwachen gehörten zum Personenstand des Verteidigungsministeriums. Dementsprechend waren bei diesen Körperschaften die Subordinationen wie beim Militär, und es wurden Militärrangzeichen getragen. Das Militärrangzeichensystem hat kleinere und größere Änderungen gehabt. Die Änderungen hat man letztendlich den originalen Militärrangzeichen angepasst. Nach 1945 – nach sowjetischem Muster – hat man dieses Rangsystem der ganzen Ordnungsschutzstruktur aufgezwungen. 20 Jahre nach dem ungarischen Systemwechsel - abweichend von der westeuropäischen Praxis – wird dieses orientalische System bis heute angewendet. Die Autoren schildern die Wurzeln des – den Ordnungsschutzkörperschaften aufgezwungenen Militärrangsystems.

PARÁDI Ákos

**Die Zivilorganisationen des ungarischen Ordnungsschutzes 1867–1945**

Die Studie versucht als erste die Zivilorganisationen des ungarischen Ordnungsschutzes von 1867 bis 1945 aufdecken. Man hat schon die Ordnungsschutzkompetenzen des Staates und der Gemeinden bzw. einen Teil der Zivilorganisationen aufgedeckt. Die vollständige Aufarbeitung des Zivilordnungsschutzes fehlte bis heute.

Die Studie prüft den Zivilordnungsschutz als Teil des vollständigen Ordnungsschutzes. Der Zivilordnungsschutz wird von der Gesellschaft (Feuerwehr) und von wirtschaftlichen Gesellschaften (Privatdetektive, Dammwache, usw.) organisiert. In der Zeit des Dualismus waren 283 644 Personen im Ordnungsschutz tätig, davon 250 866 Personen im Privatordnungsschutz. Zwischen den beiden Weltkriegen waren diese Angaben 70 144 bzw. 34 099.

Der Ordnungsschutz der geprüften Periode hat nach den Gesetzen des legitimen Parlamentes funktioniert.

Die Ordnungsschutzstruktur der geprüften ungarischen Periode war eine außerordentlich sparsame Ordnungsschutzstruktur. Die Mehrheit des Feuerschutzes funktionierte z.B. im gesellschaftlichen Rahmen. Der Ordnungsschutz funktionierte sehr gut, die Aufklärung der Kriminalität war etwa 80–90%, abgesehen von Notsituation (Krieg). Im damaligen Ordnungsschutz haben sich die staatlichen und Zivilorganisationen, die militanten und nicht militanten Formen gut ergänzt. Das volle Ordnungsschutzsystem hat im Zeichen des Primates der Verhinderung der Straftaten funktioniert, und der zivile Ordnungsschutz hat dabei eine unentbehrliche Rolle gespielt.

Im privaten Personen- und Vermögensschutz hat man den wichtigsten Produktionsmitteln eine außerordentliche Aufmerksamkeit gewidmet. Hier wurde die Tätigkeiten der öffentlichen Ordnungshüter für nicht ausreichend gehalten, und für diese Produktionsmitteln – wie z.B. Bahn, Wasserwerke usw. – wurden selbstständige Wachen organisiert. Diese Tätigkeit haben die Inhaber oder die Betreiber finanziert.

PARÁDI József

**Polizei im ungarischen Grenzschutz**

Der Autor stellt die Essenz des Ordnungsschutzes und Grenzschutzes in der Dualismuszeit – „wer wen besiegt“ Periode – vor, und dann beschreibt er die Organisation, die Aufgaben und die Tätigkeiten der beiden Grenzpolizeien.

Die Ungarische Königliche Grenzpolizei (1903–1919) war die erste Polizeiorganisation in der Geschichte der ungarischen Grenzüberwachung. Diese Körperschaft war im Dualismus eine spezifisch ungarische Organisation, es war in den benachbarten Ländern und in den in der bürgerlichen Entwicklung vor uns stehenden Ländern – Anfang des 20. Jahrhunderts – nicht auffindbar.

Die Grenzpolizei (1945–1949) orientiert sich an der neueren Entwicklung der bürgerlichen Demokratie. Ihr Leben war aber kurz, weil nach dem zweiten Weltkrieg die Entwicklung der bürgerlichen Demokratie von der sowjetischen Besatzung vernichtet wurde.

Es ist bemerkenswert, das man in der Entwicklungsgeschichte des bürgerlichen Grenzschutzes die Grenzpolizei in zwei Fällen aufgestellt hat – in Perioden, wo die interne Entwicklung möglich war. In beiden Fällen haben die Grenzpolizei externe Wirkungen beseitigt.

**PARÁDI József**

**Die Entwicklungsreformen des ungarischen Ordnungsschutzes von der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts**

Der Autor hat in seiner Studie die Periode von 1867 bis 1950 geprüft. Dieser Zeitraum hat er in 12 Abschnitte geteilt, um die Entwicklungsereignisse des ungarischen Ordnungsschutzes berücksichtigen zu können. Er legt in der Studie die 12 Abschnitte fest, und gibt die Charakterzüge und die wichtigsten Eigenschaften der Strecken an. Auf diese Weise kann der Leser anschauen, welche Organisationen und wann, in welchem Intervall funktioniert haben und mit welchem Personalstand sie ihre Aufgaben geleistet haben

**PERÉNYI Roland**

**Ordnung auf öffentlichen Wegen, Platzaufsicht der Polizei an der Jahrhundertwende des 19. – 20. Jahrhunderts in Budapest**

Der Autor prüft die Jahrhundertwende in Budapest. Die damalige öffentliche Ordnung wurde vom Gesetz 1879 geregelt. Die Polizisten haben einen ständigen Stand, einen Wachposten gehabt und sie haben damit eine wesentlich bessere öffentliche Sicherheit geschaffen als heutzutage. Die damalige Situation kann man besonders gut analysieren – mit d Hilfe des ab dem Jahr 1902 jährlich herausgegebenen – Budapestführers, wo die Platzierung von allen Polizeiwachposten in unserer Hauptstadt enthalten waren.

Der Autor benützt die damaligen Regelungen um die Aufgaben der Platzaufsicht zu zeigen, deren Wirkung auf die öffentlichen Bereiche, und die Beziehung zwischen der polizeilichen Platzaufsicht und der sozialen Lage der Bevölkerung. Der Autor – ausgehend vom Zentrum der Hauptstadt – zeigt die Änderungen der Platzaufsicht von der Innenstadt bis zu den damaligen Außenbereichen, bzw. Agglomeration.

**SIMON F. Nándor**

**Die Vollzugsgewaltaufgaben der Arbeitermiliz**

Der Autor versucht die vor der Wende aufgelöste Organisation, die Arbeitermiliz – mit historischer Objektivität – vorzustellen. Beim Zustandekommen des bürgerlichen Staates – unabhängig von Raum und Zeit – hat man fast überall in sehr verschiedenen Formen Ordnungsschutzmilizen organisiert. Diese Organisationen haben den professionellen Ordnungsschutzorganisationen geholfen – Notfalls ersetzt – in gewissen Fällen sogar Heimatschutzaufgaben erfüllt. Diesen Organisationstyp hat man auf die speziellen Parteistaatverhältnisse als Arbeitermiliz adaptiert. Der Autor beschreibt das Aufgabensystem, die Organisation und den Arsenal dieser Körperschaft und stellt manche weniger bekannten Umstände bei der Gründung und Tätigkeit dieser Körperschaft vor.

**SUBA János**

**Die Vollzugsgewaltformationen in Ungarn 1918–1920**

Der Autor fängt mit den Vollzugsgewaltorganisationen des Königreich Ungarns im Dualismus an, dann kommt über die Volksrepublik und Räterepublik, zu der Ordnungsschutzorganisation des Königtum Ungarns nach dem Trianon-Friedensdiktat. Es werden die Personalstände, die Waffen und die Tätigkeiten dieser Organisationen vorgestellt. Besonders in den Jahren 1918 und 1919 haben sich diese Organisationen dynamisch vermehrt – in der Studie wird nur die Spitze des Eisberges erwähnt – weil wegen der Waffengewalt der rückkehrenden Soldaten fast alle Städte und Güter irgendeine bewaffnete Organisation zur Stande gebracht haben. Die Studie beschäftigt sich – per Tangentem – auch mit den Ursachen der Organisierung der Vollzugsgewaltkörperschaften. Erstens haben die Ansprüche der Besserung der nach dem Krieg sich verschlechterten Sozialverhältnisse die Vermehrung der Vollzugsgewaltorganisationen verursacht. Zweitens hat die Besetzung des größten Teils des Landes solche Reaktionen verursacht. Die Verbesserung der Soziallage mit gewaltsamer Änderung des Gesellschaft und die dagegen gründeten Vollzugsgewaltorganisationen waren langsam nicht mehr begründet. Die Vollzugsgewalttruppen – die sich gegen der Verstümmelung des Königreichs Ungarn durch das Trianondiktat organisiert haben, sind in der Konsolidierung in das staatliche Ordnungsschutzsystem eingeschmolzen. Das stimmt für die kommunistischen Organisationen nicht, die hat man liquidiert. Ebenfalls liquidierte man die Organisationen, die die zentralen Richtlinien der neuen Machtzentrale nicht befolgt haben.

**SUBA János**

**Aufstellung der Militärpolizei im Hinterland, im Jahre 1917**

Der Autor stellt den Versuch – der in der Zerfallsperiode der Österreichisch-Ungarischen Monarchie, im Schatten der militärischen Niederlage, die öffentliche Sicherheit erhalten wollte – vor. Die finanziellen und materiellen Schwierigkeiten, die moralische Krise haben die moralische Haltung des Heeres ruiniert. Die Soldaten haben immer mehr und mehr und gruppenmäßig Ordnungsstörungen begangen. Die kraftlose Gendarmerie und die Polizei waren hilflos. Um dieses Problem zu beseitigen hat man in der Österreichisch-Ungarischen Monarchie die Militärpolizei zur Stande gebracht. Diese Organisation konnte die Verschlechterung der öffentlichen Sicherheit aber nicht beseitigen, sondern nur bremsen, weil die Gründe dieser Verschlechterung keine Ordnungsschutzgründe waren.

**VEDÓ Attila**

**Kennzeichen der ungarischen Staatsgrenze, 1918–1947**

Der Autor stellt in der angegebenen Periode die angewendeten Grenzzeichentypen und die Essenz der Vereinbarungen bei den Grenzänderungen und den Grenzzeichen vor. Die Grenzzeichen waren vom Nachbarstaat abhängig, haben aber auch gemeinsame Züge gehabt. Die Studie war Teil einer Studentenstudie des Autors, und hat damit im Jahre 2007 im Landesstudentenwettbewerb im Themenkreis Kriegswissenschaft den ersten Platz belegt.

**CITÁCIÓS INDEX**  
**PUBLIKÁCIÓK ÉS KÉZIRATOK**

**A, Á**

**Az államrendőrség kiterjesztése Erzsébetfalvára.** *Erzsébetfalvai Közlöny*, (1911) július 9. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 76. sz. jegyzet.

**Az államrendőrség. Erzsébetfalvára.** *Erzsébetfalvai Közlöny*, (1912) szeptember 29. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 77. sz. jegyzet.

**B**

**BABOS László:** Az amerikai 3. gyalog hadosztály harcái Irakban I. rész. *Haditechnika*, XLI.évf. (2007) 2. sz. 15-21. p. HU-ISSN 0230-6891

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülő eszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 11. sz. jegyzet.

**BANGHA Ernő:** *A Magyar Királyi Testőrség 1920-1944.* Budapest, 1990, Európa. HU-ISBN 963 07 5215 8.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 29. sz. jegyzet.

**BARCY Zoltán – ÉDER Miklós – ZEIDLER Sándor:** *A XIX-XX. századi magyar haderő rangok szabályozásának kresztomátiája.* Rendeletgyűjtemény. Kézirat. Budapest, ZEIDLER Sándor tulajdonában.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-35. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 24. sz. jegyzet.

**BARCY Zoltán – SÁGVÁRI György:** *Évszázadok egyenruhái.* Budapest, 1991, Stúdió. HU-ISBN 963 02 9101 0

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-35. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 31. sz. jegyzet.

**BARCY Zoltán – SOMOGYI Győző:** *A királyért és a hazáért. A Magyar Királyi Honvédség szervezete, egyenruhái és fegyverzete 1868-1918.* Budapest, 1990, Corvina. HU-ISBN 963 13 2770 1

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-35. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 5. sz. jegyzet.

**BÁLINT Marcell:** *Elmondom, mert így történt...* Békéscsaba, 1990, Tevan. 141 p. HU-ISBN 963 7900 06 3

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás*

szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122. p. 1. sz. jegyzet.

**BEKSICS Gusztáv:** *A magyar doctriinairek.* Budapest, 1882, Rudnyánszky Nyomda. HU-ISBN –

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 11. sz. jegyzet.

**BERKÓ István (szerk.):** *A Magyar Királyi Honvédség története 1868-1918.* Budapest, 1928, Magyar Királyi Hadtörténelmi Levéltár, 92 p. HU-ISBN –

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13-15. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 14. p. 1. sz. jegyzet.

**BOBÁK Artúr:** A magánnyomozás története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX. évf. (1999) 10. sz. 19-30. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre.*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 85. p. 81. sz. jegyzet.

**BOGYIRKA Emil et al. (szerk.):** *Pesterzsébet története.* Budapest, 2001, Pesterzsébet önkormányzata. HU-ISBN 963-00-5877-4

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 72. sz. jegyzet. ; 124. p. 73. sz. jegyzet

**BOKELBERG Ede – RÉDEY Miklós – ROHRBACHER Miklós:** *Budapesti Útmutató rendőrségi zsebkönyv 1913.* Budapest, 1913, BOKELBERG Ede – RÉDEY Miklós.

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 78. sz. jegyzet.

**BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.):** *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p. HU-ISBN –

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 84. p. 68. sz. jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 97. p. 15. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 16. sz. jegyzet.

**Budapesti cím- és lakjegyzék.** Budapest, 1913, Franklin. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 31. sz. jegyzet.

**A Budapest Fő- és Székvárosi Állami Rendőrség 1896. évi működése.** Budapest, 1897, s.n. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 59. sz. jegyzet.

**A Budapest Fő- és Székvárosi Állami Rendőrség 1897. évi működése.** Budapest, 1898, s.n. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 60. sz. jegyzet.

**A Budapest Fő- és Székvárosi Állami Rendőrség 1913. évi működése.** Budapest, 1913, s.n. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 28. sz. jegyzet. ; 123. p. 32. sz. jegyzet. ; 123. p. 33. sz. jegyzet. ; 123. p. 34. sz. jegyzet. ; 123. p. 35. sz. jegyzet. ; 123. p. 36. sz. jegyzet. ; 123. p. 37. sz. jegyzet. ; 123. p. 38. sz. jegyzet. ; 123. p. 39. sz. jegyzet. ; 123. p. 40. sz. jegyzet. ; 123. p. 41. sz. jegyzet. ; 123. p. 42. sz. jegyzet. ; 123. p. 43. sz. jegyzet. ; 123. p. 44. sz. jegyzet. ; 123. p. 45. sz. jegyzet. ; 123. p. 47. sz. jegyzet. ; 123. p. 48. sz. jegyzet.

**Budapest Székesfőváros statisztikai évkönyve 1904.** Budapest, 1906, s.n. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122. p. 5. sz. jegyzet.

**Budapest Székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve 1907-1908.** Budapest, 1913, s.n. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122. p. 6. sz. jegyzet ; 123. p. 19. sz. jegyzet. ; 123. p. 20. sz. jegyzet.

**Budapest Székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve 1907-1908.** Budapest, 1913, Székesfőváros. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122. p. 6. sz. jegyzet ; 123. p. 19. sz. jegyzet. ; 123. p. 20. sz. jegyzet.

**Budapest Székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve 1907-1908.** Budapest, 1913-1920. Székesfőváros. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 79. sz. jegyzet

**Budapest Székesfőváros térképe.** Budapest, 1908, s.n. Budapesti Történeti Múzeum leltári szám 2199.1-69. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Buda-

pesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122-123. p. 7. sz. jegyzet

**Budapest Tervrajza.** Budapest, 1896, Budapesti Történeti Múzeum leltári szám 73.177.1. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122-123. p. 7. sz. jegyzet

## C, Cs

**CONCHA Győző:** *Hatvan év tudományos mozgalmi között.* Budapest, 1928, MTA. HU-ISBN –

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 11. sz. jegyzet.

**CZAGA Viktória et al.:** A fővárosi rendőrség története 1914-ig. Budapest, 1995, BM. Kiadó. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 9. sz. jegyzet. ; 123. p. 10. sz. jegyzet. ; 123. p. 12. sz. jegyzet.

**CSAPÓ Csaba:** *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. HU-ISBN 963 9079 52 9. /Pannónia Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 7. sz. jegyzet.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 67-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 80. p. 17. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 9. sz. jegyzet.

**CSERMENDY László – HORVÁTH Ferenc:** *125 éves a magyar közlekedési hatóság 1868-1993.* Budapest, 1993, Közlekedési Dokumentációs Rt. HU-ISBN 963 04 3444 X

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 67-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 85. p. 90. sz. jegyzet.

**CSÉFALVAY Zoltán:** *Térképek a fejünkben.* Budapest, 1990, Akadémia Kiadó. HU-ISBN 963 05 5715 0

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 23. sz. jegyzet.

**CSIMA János (szerk.):** *Adalékok a Horthy-hadsereg szervezetének és háborús tevékenységének tanulmányozásához 1938-1945.* Budapest, 1961, Zrínyi Kiadó. HU-ISBN –

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 67-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 80. p. 16. sz. jegyzet.

**CSIZMADIA Andor:** *Tizedesek a régi Kolozsváron*. Kolozsvár, 1942, Kolozsvár Város. 28 p. HU-ISBN –

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 1. sz. jegyzet.

**CSIZMADIA Andor:** *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig*. Budapest, 1976, Akadémia. HU-ISBN 963 05 0713 7.ú

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 26. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 1. sz. jegyzet.

**CSONKARÉTI Károly – BENCZÜR László:** *Haditengerészet és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet dunai flottillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőkhöz 1870-1945*. Budapest, 1991, Zrínyi. HU-ISBN 963 327 153 3.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 33. sz. jegyzet.

## D

**D. Gy. [DUDÁS Gyula]:** A prístáldokról. *Századok*, XXXI. évf. (1897) 463-464. p. HU-ISSN 0039-8098.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 1. sz. jegyzet.

**DIAN József et.al. (szerk.):** *Rendezett határ – jószomszédság (30 éves a magyar - osztrák határszerződés)*. Budapest, 1994, Határország. HU-ISBN

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 12. sz. jegyzet.

## E, É

**ERNYES Mihály:** *A Magyar Rendőrség története*. Budapest, 2002, Belügyminisztérium. HU-ISBN 963 9208 14 0.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 8. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és*



a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 12. sz. jegyzet.

**Ezsbetfalva.** 1903. január 11. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 70. sz. jegyzet.

**Ezsbetfalva.** 1897. február 21. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 63. sz. jegyzet.

**Erzsébetfalva és vidéke.** 1895. március 16. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 68. sz. jegyzet.

**Erzsébetfalvai Közlöny.** 1898. január 30. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 71. sz. jegyzet.

**Erzsébetfalvai Közlöny.** 1898. április 10. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 71. sz. jegyzet.

**Erzsébetfalvai Közlöny.** 1899. október 8. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 75. sz. jegyzet.

**Erzsébetfalvai Közlöny.** 1911. július 9. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 76. sz. jegyzet.

**Erzsébetfalvai Közlöny.** 1912. szeptember 29. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 77. sz. jegyzet.

**ÉRDÚJHELYI Menyhért:** A pristáldokról. *Századok*, XXXI. évf. (1897) 266-272. p. HU-ISSN 0039-8098

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008)

18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 1. sz. jegyzet.

## F

**FARKAS Márton:** *Katonai összeomlás és forradalom 1917-ben.* Budapest, 1969, Zrínyi. HU-ISBN –

SUBA János: *A katonai rendőrség felállítása a hátrországban 1918-ben.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143-155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 149. p. 8. sz. jegyzet.

## G, Gy

**GALÁNTAI József:** *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. HU-ISBN 963 09 2589 3.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 4. sz. jegyzet.

**GÁSPÁR László társszerzőségével:** A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXII. évf. (1987) 134. sz. 131-151. p. HU-ISSN –

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27-28. p. 19. sz. jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**GÁSPÁR László:** *A határőrzés története.* Budapest, 1988, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (A kiadvány publikálásának idejében Zrínyi Miklós Katonai Akadémia - ZMKA -).HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 2. sz. jegyzet.

**GÁSPÁR László:** A határőrség szervezetének és tevékenységének változásai 1948-1956. *Határőrség tudományos közlemények*, (1994) 1. sz., 48-70. p. HU-ISSN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 97. p. 17. sz. jegyzet.

**GÁSPÁR László:** *Határismeret.* Budapest, 2001, Határőrség. HU-ISBN 963 9295 74 4.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 1. sz. jegyzet. ; 165. p. 2. sz. jegyzet.

**GÁSPÁR László – PARÁDI József:** A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXII. évf. (1987) 134. sz. 131-151. p.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szol-*

gálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27-28. p. 19. sz. jegyzet.

**GÁSPÁR László társszerzőségével:** A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete a trianoni békeszerződésig 1919.08.07-1920.06.04. ZMKA Akadémiai Közlemények, XXXIII.évf. (1990) 167. sz. 87-100. p. HU-ISSN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**Gátvédelmi szabályzat a halásztelki gáttársulat részére.** *Magyarországi Rendeletek Tára*, (1877) 16-19. p. HU-ISSN –

I. PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**GERGELY Endre:** Legénységi rendfokozatok változásai. *Csendőrségi lapok*, XXIV. évf. (1934) 19. sz. 593-595. p. HU-ISSN –

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**GYÁNI Gábor:** A városi mikroterek társadalomtörténete. *Tér és Társadalom*, IV. évf. (1990) 1. sz. 1–13. p. HU-ISSN 0237-7683.

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122. p. 2. sz. jegyzet. ; 123. p. 9. sz. jegyzet.

**GYÁNI Gábor:** *Hétköznapi Budapest. Nagyvárosi élet a századfordulón.* Budapest, 1995, Libri. HU-ISBN 963 8376 44 9. /A város arcai./ HU-ISSN 1218-3806.

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 80. sz. jegyzet.

**Budapest Székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve 1907-1908.** Budapest, 1913-1920. Székesfőváros. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 79. sz. jegyzet

**GYÁNI Gábor:** *Az utca és a szalon. Társadalmi térhasználat Budapesten, 1870-1940.* Budapest, 1999, Új Mandátum. HU-ISBN 963 9158 30 5.

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122. p. 4. sz. jegyzet. ; 123. p. 21. sz. jegyzet.

## H

**HADNAGY Imre József:** *Repülőgépek és helikopterek a tűzoltás szolgálatában.* ZMNE. HU-ISSN –

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás*

szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 2. sz. jegyzet.

**HEGEDŰS Ernő:** Vízbefecskendezés és emulziók alkalmazása a repülőgép hajtóműveknél. *Haditechnika*, XXXIV.évf. (2000) 2. sz. HU-ISSN 0230-6891

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülő eszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 3. sz. jegyzet.

**Helyi érdekeink kudarcai.** *Erzsébetfalva*, 1903. február 8. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 66. sz. jegyzet.

**Helyi viszonyaink.** *Erzsébetfalva*, (1897) február 28. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 64. sz. jegyzet. ; 124. p. 65. sz. jegyzet.

**HENCZ Jajos:** *Posta és távbeszélő története*. Budapest, 1931, Merkantil. HU-ISBN –

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 85. p. 89. sz. jegyzet. ; 85. p. 92. sz. jegyzet. ; 85. p. 93. sz. jegyzet.

## I

**IHRING Dénes:** *A magyar vízszabályozás története*. Budapest, 1973, Országos Vízügyi Hivatal. 385-391. p. HU-ISBN –

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 67-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82. p. 43. sz. jegyzet. ; 83-84. p. 49. sz. jegyzet.

**INGRAM Jeffrey D.:** *Where is the Heavy-Light Organization in the Army 's Future Force?* [Hol vannak a könnyű szervezetek nehéz elemei a jövő haderejében?] Fort Leavenworth, 2005, School of Advanced Military Studies. ISBN –

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 15. sz. jegyzet.

## J

**JONES Robert W.:** *Team Tank: Armor in Support of Special Operations*. [Páncélos Harccsoport: Harckocsik a különleges műveleti erők tevékenységének támogatásában] *Veritas*, I. évf. (2005) 4. sz. 69-72. p. ISSN –

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülő eszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## K

**KAHLER Frigyes:** *Sortűzek 1956*. Lakitelek, 1993, Antológia Kiadó. HU-ISBN 963 7908 26 9

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125-130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*”

című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 129. p. 7. sz. jegyzet. ; 129. p. 14. sz. jegyzet.

**KAISER Ferenc:** *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között.* Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. HU-ISBN 963 9079 82 0. /Pannon Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 67-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 80. p. 17. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 111. p. 23. sz. jegyzet.

**KEEGAN John:** *Az iraki háború.* Ford. MOLNÁR György. Budapest, 2004, Európa Kiadó. HU-ISBN 963 07 7690 1

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 12. sz. jegyzet. ; 27. p. 13. sz. jegyzet.

**KESERŰ István:** *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.* Kandidátusi értekezés (ZMKA). Kézirat. Budapest, 1985. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 97. p. 19. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 111. p. 24. sz. jegyzet.

**KISS István Géza:** *A Magyar Királyi Vámőrség története.* Budapest, 1996, Viva Média. HU-ISBN 963 7619 22 4 /Tanulmányok/Vám- és Pénzügyőrség 2./ HU-ISSN 1416-0234

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 17. sz. jegyzet.

**KLŐSZ György:** *1896. évi ezredéves országos kiállítás helyszínrajza.* 1896, Budapesti Történeti Múzeum leltári szám 440.

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122-123. p. 7. sz. jegyzet.

**KOVÁCS Zoltán András:** *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás a nyilas korszakban.* Ph.D. disszertáció. Pécsi Tudományegyetem. Kézirat. Pécs, 2008. HU-ISBN –

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 111. p. 20. sz. jegyzet.

**KOZMA Gyula (szerk.):** *Kozma Gyula kis képes atlasza az elemi iskolák 3. osztálya számára.* Budapest, 1906, s.n. Budapesti Történeti Múzeum leltári szám 13 653.

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Buda-

pesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122-123. p. 7. sz. jegyzet.

**Közbiztonságunk.** *Erzsébetfalvai Közlöny.* (1898) augusztus 14. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 69. sz. jegyzet.

**KUGOTOWICZ Manó:** *Budapest székesfőváros egész területének térképe.* Budapest, 1912, s.n. Budapesti Történeti Múzeum. Leltári szám 8117.

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122-123. p. 7. sz. jegyzet.

## L

**LAKY Imre:** *Rendőrközegek tankönyve. Különös tekintettel a büntető törvényekre, a bűnvádi eljárásra s a 130.000/Vb. sz. utasítás 175-231 §-aira.* Budapest, 1906, Pátria.

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 13. sz. jegyzet. ; 123. p. 14. sz. jegyzet. ; 123. p. 15. sz. jegyzet. ; 123. p. 16. sz. jegyzet. ; 123. p. 17. sz. jegyzet. ; 123. p. 25. sz. jegyzet. ; 123. p. 26. sz. jegyzet. ; 123. p. 27. sz. jegyzet.

**LESENYI Ferenc:** *A magyar erdőgazdaság története és mai helyzete.* Budapest, 1936, Pátria. HU-ISBN –

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 84. p. 50. sz. jegyzet.

**LINDNER Gusztáv:** *Das Feuer.* [A tűz.] Brüsszel, 1881, s.n.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 67-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 80. p. 23. sz. jegyzet.

**LUCAS James:** *Hitler végrehajtói: a német hadigépezet vezetői 1933-1945.* Ford. LENGVÁRI Ágnes. Pécs, 2003, Alexandra Kiadó. HU-ISBN 963 368 358 0.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten ahangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 5. sz. jegyzet.

## M

**A magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai.** Budapest, 1956, Szikra. V.köt. HU-ISBN –

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1918-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143-155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 149. p. 9. sz. jegyzet. ; 149. p. 10. sz. jegyzet.

**Magyar Statisztikai Évkönyv.** Budapest, 1913, Országos Statisztikai Hivatal, 170-183. p.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten

hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei.** I köt. 1956. november 11. – 1957. január 14. Budapest, 1993, Inetra Rt. HU-ISBN 963 8035 37 4.

SIMON F. Nándor: A Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125-130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 129. p. 5. sz. jegyzet.

**Magyarország Tiszti Czím- és névtára.** Budapest, 1906. Atheneum. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 31. sz. jegyzet.

**MAROSÁN György:** *A tanúk még élnek.* Budapest, 1989, Hírlapkiadó Vállalat. HU-ISBN 963 7328 09 2. /Tabu./ HU-ISSN 0864-9286.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125-130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 129. p. 1. sz. jegyzet.

**MEZEY Barna:** A kivételes Hatalom. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5. sz. 4-6. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13-15. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 14. p. 2. sz. jegyzet.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a háttérországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143-155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 151. p. 37. sz. jegyzet.

**MEZEY Barna:** *A magyar polgári börtönügy kezdetei.* Budapest, 1995, Osiris. HU-ISBN 963 8384 88 3. /Jogtörténeti Értekezések./ HU-ISSN 0134-0026.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 7. sz. jegyzet.

**MICHELETTI Eric:** *Special Forces: War Against Saddam Hussein.* [Különleges műveleti erők: háború Szaddam Husszein ellen] Paris, 2006, Histoire and Collections. ISBN 978 2915 239 645.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 14. sz. jegyzet.

**Munkásőr.** (1989) augusztus. HU-ISSN –

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125-130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*”

című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 129. p. 26. sz. jegyzet.

**A Munkásőrség ideiglenes szolgálati szabályzata.** Budapest, 1966, Munkásőrség Országos Parancsnoksága. HU-ISBN –

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125-130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 129. p. 20. sz. jegyzet.

**A Munkásőrség szolgálati szabályzata.** Budapest, 1982, s.n. HU-ISBN –

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125-130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 129. p. 11. sz. jegyzet.

## N, Ny

**NAGY Aladár:** A prístáldusok. *Századok*, X. évf. (1876) 337-343. p. HU-ISSN 0039-8098

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 1. sz. jegyzet.

**NAGY György:** *A határforgalom és a határforgalom ellenőrzésének története 1945-1980.* Egyetemi doktori disszertáció (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1987. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 14. sz. jegyzet.

**NAGY György:** *Magyarország határforgalmat ellenőrző szervezetének a szervezet feladatrendszerének, alkalmazott módszereinek változása 1945-1991.* Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1993. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 97. p. 16. sz. jegyzet.

**NAGY Vince:** *Októbertől októberig.* Gyomaendrőd, 1991<sup>2</sup>, Európa – História. 508 p. HU-ISBN 963 07 5260 3 /Extra Hungariam./ HU-ISSN 0865-0004

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 84-85. p. 75. sz. jegyzet.

## O, Ö

**O'SVÁTH Pál:** *Közbiztonságunk múltja és pandúrkorom emlékei.* Budapest, 1905, s.n. HU-ISBN –

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 3. sz. jegyzet.

**ÖRY Károly:** *Katonapolitika és hadseregszervezet az 1918-as polgári demokratikus forradalom idején. Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXV. évf. (1970) 1-2. sz. HU-ISSN 0017-6540.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában*



Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 85. p. 77. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 13. sz. jegyzet.

**ÓRY Károly:** A rendvédelmi szervezetek az első világháború, az „öszirózsás forradalom” és a proletárdiktatúra időszakában. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXXIII. évf. (1970) 1-2. sz.; *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*; IV. évf. (1994) 5. sz. 42-54. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2006. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 84-85. p. 75. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 13. sz. jegyzet.

**ÓRY Károly:** *Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1948-1956.* Budapest, 2001, BM Kiadó, 54. p. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 97. p. 18. sz. jegyzet.

## P

**PARÁDI József:** A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10. sz. 44–51. p. HU-ISSN 0133-6738.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 5. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A határőrizet erői. *Belügyi Szemle*, XXXI.évf. (1983) 1. sz. 62–66. p. HU-ISSN 0133-6738.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A pénzügyőrség és a vámhivatalok a dualizmus korában. *Pénzügyőrök Lapja*, XXXIX. évf. (1983) 9-10. sz., 12-13. p., 11. sz., 8-9. p. HU-ISSN 0133-2872

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 6. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** *A határszéli csendőrség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határőrség. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 38. sz. jegyzet. ; 35. p. 39. sz. jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A népi demokratikus forradalom határrendőrsége 1945-1949. In. ÁBEL László (szerk.): *A Határőrség 40 éve.* Budapest, 1985, Határőrség, 67-80. p. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A dualista Magyarország belügyi szervei. *Belügyi Szemle*, XXXIV.évf. (1986) 4. sz. 45–50. p. HU-ISSN 0133-6738.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18. sz. 13-15. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 14. p. 4. sz. jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 139-140. p. 2. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A polgári magyar állam első határőrizeti szakszervei; A Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3. sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* Budapest, 1987, Határőrség. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1. sz. 56-92. p. HU-ISSN 0017-6540

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2. sz. 177-196. p. HU-ISSN 0017-6540

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 140. p. 5. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A dualista Magyarország rendvédelmi testületei és az önkormányzatok kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, I. évf. (1991) 1. sz., 30-37. p. A tanulmány korábbi változata 1990. április 24-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzatok kapcsolata 1848-1945*” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 67-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 81. p. 29. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Elképzelések a határőrség korszerűsítésére. *Belügyi Szemle*, XXXVIII. évf. (1990) 1. sz. 64-71. p. HU-ISSN 0133-6738

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Kivándorlás a Magyar Királyságból a két világháború között. *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, I.évf. (1990) 1. sz. 73-81. p. HU-ISSN 1586-2895

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. HU-ISBN –

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 30. sz. jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. sz. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Határőrizet (1945-1949) = Határvadászok? *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, II.évf. (1991) 1. sz. 51-54. p. HU-ISSN 1586-2895

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, II.évf. (1992) 3. sz. 21-28. p. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Tradíció és korszerűség*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 2. sz. jegyzet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 139-140. p. 2. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A rendőrség és a csendőrség személyi állományának biztosítási tradíciói. *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, IV.évf. (1993) 1. sz. 130-136. p. HU-ISSN 0866-4404.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 10. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV. évf. (1993) 4. sz. 21-50. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 140. p. 6. sz. jegyzet.

PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5. sz. 13-17. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27-28. p. 19. sz. jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 142. p. 29. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Határőrizeti metodika a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendészeti Tanulmányok*, III.évf. (1994) 2. sz., 84-126. p. HU-ISSN 1216-5018

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V.évf. (1994) 4. sz. 391-404. p. HU-ISSN 0866-4404

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 142. p. 31. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, (1994) 1. sz. 4-23. p. HU-ISSN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 10. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A magyar állam határőrizete a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, V. évf. (1995) 6. sz. 64-75. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme*” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 10. sz. jegyzet.

**PARÁDI József et al. (szerk.):** *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris. HU-ISBN 963 04 7958 3

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13-15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás*

szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 15. p. 20. sz. jegyzet.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16-19. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című VII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 19. p. 10. sz. jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27-28. p. 19. sz. jegyzet.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 6. sz. jegyzet.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 79. p. 1. sz. jegyzet. ; 82. p. 44. sz. jegyzet. ; 84. p. 67. sz. jegyzet. ; 87. p. 73. sz. jegyzet. ; 87. p. 74. sz. jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 7. sz. jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 12. sz. jegyzet. ; 110. p. 14. sz. jegyzet.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátsóországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143-155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 151. p. 36. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII. évf. (1998) 8. sz. 78-83. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak. „*A napoleóni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 140. p. 5. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák-Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VIII. évf. (1998) 9. sz. 26-30. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 24-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században*” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A dualizmus kori magyar pénzügyorség és vámhivatalok. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, VIII. évf. (1998) 9. sz. 82-85. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 23-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században*” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII. évf. (1999) 5. sz. különszám 27-48. p. és 14 melléklet. HU-ISSN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A Magyar Királyság rendvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, X. évf. (1999) 10. sz. 98-147. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13-15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. 14. p. 3. sz. jegyzet.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 85. p. 78. sz. jegyzet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 139-140. p. 2. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Határőrizet a húszas évek elején a Mura mentén. *Lendvai Füzetek*, [Lendavski Zveki] XVII.évf. (2000) 17. sz. 114-131. p. ISSN 1408-1016.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A rendvédelmi diszciplína Magyarországon. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 12. sz. 23-26. p. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában*” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27-28. p. 19. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A rendvédelem, közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 12. sz. 79-87. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A közigazgatás, a véderő és a rendvéde-*

lem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BALLA Tibor: Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13-15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján.. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 15. p. 20. sz. jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27-28. p. 19. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Határörizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 11. sz. 42-53. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Szabad mozgás a Kárpát-medencében*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Rendvédelem vagy rendészet. *Beliügyi szemle*, XLIX. évf. (2001) 2. sz. 97-108. p.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27-28. p. 19. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A két világháború közötti Magyar Királyság határörizetében részt vevő szervezetek együttműködése a csempészet elleni küzdelemben. In BERTA Gyula (szerk.): *Somogy megyei rendvédelem-történeti szimpózium 2001-2002*. Kaposvár, 2002, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 49-53. p. A tanulmány korábbi változata 2002. szeptemberében Kaposváron hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság „*Dél-Pannon Rendvédelem-történeti napok*” című szimpózium sorozatának 2002. évi rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A pénzügyőrség szerepe a dualizmus kori Magyarország határörizetében. In BERTA Gyula (szerk.): *Somogy megyei rendvédelem-történeti szimpózium 2001-2002*. Kaposvár, 2002, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 46-48. p. A tanulmány korábbi változata 2001. szeptemberében Kaposváron hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság „*Dél-Pannon Rendvédelem-történeti napok*” című szimpózium sorozatának 2001. évi rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 95. p. 1. sz. jegyzet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 142. p. 29. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Rendvédelem kontra rendészet. *Pécsi határőr tudományos közlemények*, I.évf. (2002) 1. sz. 7-12. p. A tanulmány korábbi változata 2002. júniusában Pécsen hangzott el a Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja által szervezett hadtudományi tudományos konferenciasorozatnak „*Határőrség és rendészet*” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett



rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27-28. p. 19. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám-és pénzügyőrség.* Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány, 74-109. p. A tanulmány korábbi változata 2003 nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN –

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 142. p. 30. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A magyar határőrizet és az európai biztonság a XIX–XX. században 1867-1914. *Pécsi határőr tudományos közlemények*, III.évf. (2004) 3. sz. 123-138. p. HU-ISSN 1589-1674. A tanulmány korábbi változata 2004 júniusában Pécsen hangzott el a Magyar Hadtudományi Társaság Határőrizeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja által szervezett hadtudományi tudományos konferenciasorozatnak „*Magyar határellenőrzés – Európai biztonság*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai. In MEZEY Barna (szerk.): *Eckhart Ferenc emlékkönyv.* Budapest, 2004, Gondolat Kiadó, 357-388. p. HU-ISBN 963 9500 86 0. /Jogtörténeti értekezések, 28./ HU-ISSN 0134-0026.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 14. sz. 91-94. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata – német nyelven – 1999 februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat II. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13. sz. 84-96. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat I. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 141. p. 22. sz. jegyzet.

SUBA János: *A katonai rendőrség felállítása a hátrországban 1917-ben.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143-155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 151. p. 36. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Az Osztrák-Magyar Monarchia rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13. sz. 97-104. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közöseurópai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 139 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 140. p. 7. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III. évf. (2006) 1. sz. 5-46. p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15. sz. 125-138. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15. sz. 139-159. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózionsorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** Útlevel és útlevelellenőrző szervezetek a két világháború közötti Magyar Királyságban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15. sz. 160-169. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 06-án hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 96. p. 1. sz. jegyzet.

**PARÁDI József:** A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV. évf. (2008) 17. sz. 21-50. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 39. sz. jegyzet.

**PIEKALKIEWICZ Janusz:** *Légi csaták 1939-1945.* [Luftkrieg 1939-1945.] Ford.: KALTENECKER Krisztina – TUZA Csilla. Budapest, 2007, Ventus Libro Kiadó. HU-ISBN 978 963 9701 18 2.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 6. sz. jegyzet.

**PRESZLY Lóránd:** *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1918.* Budapest, 1918, Hírlap Nyomda. HU-ISBN –

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 16. sz. jegyzet.

## R

**Rabló fészek.** Erszébetfalvai Közlöny. (1898) június 26. HU-ISSN –

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 51. sz. jegyzet. ; 123. p. 52. sz. jegyzet. ; 123. p. 53. sz. jegyzet. ; 123. p. 54. sz. jegyzet.

**REKTOR Béla:** *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. ISBN 0 934214 01 8.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 10. sz. jegyzet.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 84. p. 68. sz. jegyzet.

**RÉDEY Miklós – BOKELBERG Ede – ROHRBACHER Miklós (szerk.):** *Budapesti Útmutató. Rendőrségi zsebkönyv 1904.* Budapest, 1904, BOKELBERG Ede – RÉDEY Miklós.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 49. sz. jegyzet. ; 123. p. 50. sz. jegyzet.

**RÉDEY Miklós – BOKELBERG Ede – ROHRBACHER Miklós (szerk.):** *Budapesti Útmutató. Rendőrségi zsebkönyv 1913.* Budapest, 1913, BOKELBERG Ede – RÉDEY Miklós.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 124. p. 78. sz. jegyzet.

**RÉDEY Miklós – LAKY Imre (szerk.):** *Rendőrségi Lexicon.* Budapest, 1903, Stephaneum. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca Rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 24. sz. jegyzet.

**RÉPÁSY Péter – KOMJÁTHY László:** Az erdőtűzek kialakulásának körülményei és oltásának taktikai lehetőségei. In BÉKÉS Bertold – SZABÓ László (szerk.): *70 éves a légierrő*. Szolnok, 2008, ZMNE BJKMF. HU-ISBN –

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 2. sz. jegyzet. ; 27. p. 9. sz. jegyzet. ; 27. p. 10. sz. jegyzet.

**RÓDER László:** *Született a párt és a nép bizalmából*. Budapest, 1986, Reflektor Kiadó. HU-ISBN 963 209 008 X.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125-130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 129. p. 6. sz. jegyzet. ; 129. p. 10. sz. jegyzet.

**ROGERS Anthony:** *Churchill baklövése: Lérosz és az Égei-tenger*. [Churchill's Folly] Ford.: BÍRÓ Blanka. Budapest, 2006, Gold Book Kiadó. HU-ISBN 978 963 426 063 9.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 7. sz. jegyzet. ; 27. p. 8. sz. jegyzet.

**RONCSIK Jenő:** *A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hatvanéves története 1870-1930*. Debrecen, 1935, Városi Nyomda. HU-ISBN –

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 80. p. 6. sz. jegyzet. ; 80. p. 8. sz. jegyzet. ; 80. p. 10. sz. jegyzet. ; 80. p. 21. sz. jegyzet. ; 80. p. 22. sz. jegyzet. ; 80. p. 24. sz. jegyzet. ; 80. p. 25. sz. jegyzet. ; 80-81. p. 26. sz. jegyzet. ; 81. p. 27. sz. jegyzet. ; 81. p. 28. sz. jegyzet. ; 81-82. p. 31. sz. jegyzet.

**RONCSIK Jenő:** *A magyar közigazgatás szervezete. A magyar tűzrendészeti közigazgatás szervezete és szervei. Közigazgatási eljárások. Tűzrendészeti szemlék*. Budapest, 1942, s.n. HU-ISBN –

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 80. p. 11. sz. jegyzet.

## S, Sz

**SÁGVÁRI György:** Csendőr és rendőr egyenruhák a dualizmus kori Magyarországon. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III. évf. (1993) 4. sz. 161-169. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 32. sz. jegyzet.

**SÁGVÁRI György:** A rendvédelmi testületek egyenruházata a két világháború között Magyarországon. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6. sz. 89-93. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme*” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 32. sz. jegyzet.

**SALLAI János:** Az államhatár fogalmának történeti áttekintése. *Határőrségi Tanulmányok*, (2002) különszám.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 17. sz. jegyzet. ; 165. p. 24. sz. jegyzet. ; 165. p. 30. sz. jegyzet.

**SALLAI János:** *Az államhatárok*. Budapest, 2004, Press Publica Kiadó. HU-ISBN 963 9001 85 6. /Változó Világ 58./ HU- ISSN 1219-5235.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 18. sz. jegyzet. ; 165. p. 25. sz. jegyzet. ; 165. p. 33. sz. jegyzet.

**SCHMIDT Elek:** *A vízszabályozás fejlődése és jelen állása Magyarországon*. Budapest, 1929, Egyetem Nyomda, 1-8. p. HU- ISBN –

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82. p. 45. sz. jegyzet. ; 83-84. p. 49. sz. jegyzet.

**STORCH R. D.:** The Policeman as Domestic Missionary: Urban Discipline and Popular Culture in Northern England 1850-1880. [A rendőr mint hazai misszionárius. Városi fegyelem és népi kultúra Észak-Angliában 1850-1880.] *Journal of Social History*, IX. évf. (1976) 41. sz. ISSN 1478-0038.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfegyelmés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 122. p. 3. sz. jegyzet.

**SUBA János:** A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5. sz. 61-64. p. HU- ISSN 1216-6774. . A tanulmány korábbi változata 1993 szeptember 21-én, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 28. sz. jegyzet.

**SUBA János:** A területvisszacsatolások határkijelölő munkálatai 1938-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, V. évf. (1995) 6. sz. 103-120. p. HU- ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme*” című VI. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 13. sz. jegyzet.

**SUBA János:** A magyar-osztrák határ kitűzése és határokmányai. In TURBULY Éva (szerk.): „*Magyarok maradtunk*” 1921-1996: konferencia a soproni népszavazásról. Sopron, 1996. december 12. Sopron, 1997, Soproni Szemle Alapítvány. 71-82. p. HU-ISBN 963 04 8168 5. /A Soproni Szemle kiadványai 20./ HU- ISSN 0489-7595.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 13. sz. jegyzet.

**SUBA János:** A Jugoszláv Királyság északi határának kitűzése (A Magyar – Jugoszláv Határmegállapító Bizottság működése 1921-1924) In UHERTOVICZ ÁKOS (szerk.): *Jannus Pannonius Múzeum Évkönyve* 43. Pécs, 1998, 235-243. p. HU-ISBN –

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 19. sz. jegyzet.

**SUBA János:** Erdély új – az 1918 május 7.-i bukaresti békeszerződésben kijelölt – határának kitűzése. In FRISNYÁK Sándor (szerk.): *Erdély természeti és történeti földrajza*. Nyíregyháza, 2001, Nyíregyházi Főiskola. /Észak- és Kelet-Magyarországi Földrajzi Évkönyv 8./ HU-ISSN 1218-4926.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 3. sz. jegyzet.

**SUBA János:** Határkijelölés a Felvidék visszatérése után 1938-1940. In FISCHER Ferenc et. al. (szerk.): *A Kárpát-medence vonzásában. Tanulmányok Palányi Imre emlékére*. Pécs, 2001, Universitas Press, 463-482. p. HU-ISBN 963 641 820 9.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 38. sz. jegyzet.

**SUBA János:** A magyar – csehszlovák határ határköveinek története 1921-1925. In BAGYINSZKY Istvánné (szerk.): *A nógrád megyei múzeumok évkönyve*. XXV. Salgótarján, 2001, Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet. 31-49. p. HU-ISSN 0133-0802.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 32. sz. jegyzet.

**SUBA János:** A magyar – német – szovjet hármashatár kijelölése 1940-ben. *Geodézia és Kartográfia*. LIII.évf. (2001) 7. sz. 31-33. p. HU-ISSN 0016-7118.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 42. sz. jegyzet.

**SUBA János:** Magyarország határtérképei a XX. században. In KEVEINÉ dr. BÁRÁNY Iлона (szerk.): *A III. magyar földrajzi konferencia előadásai*. Szeged, 2001, Szegedi Egyetem Földrajzi Intézete, 3-12. p. HU-ISBN –

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 15. sz. jegyzet. ; 165. p. 20. sz. jegyzet. ; 165. p. 29. sz. jegyzet. ; 165. p. 35. sz. jegyzet.

**SUBA János:** A trianoni határkövek eltávolítása Felvidék visszatérésekor 1938-ban. *Geodézia és Kartográfia*, LIV.évf. (2002) 2. sz. 24-26. p. HU-ISSN 0016-7118.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 40. sz. jegyzet.

**SUBA János:** A Duna, mint határfolyó. In FRISNYÁK Sándor – TÓTH József (szerk.): *A Dunántúl és a Kisalföld történeti földrajza*. Pécs – Nyíregyháza, 2003, Pécsi Egyetem – Nyíregyházi Főiskola, 27-35. p. HU-ISBN 963 9385 66 2.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p.

században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 34. sz. jegyzet. ; 165. p. 36. sz. jegyzet.

**SUBA János:** *Magyarország államhatárának változásai 1867-1947 között.* Budapest, 2003. Tipico Design Kft. HU-ISBN 963 7623 29 9.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-165. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 4. sz. jegyzet. ; 165. p. 21. sz. jegyzet. ; 165. p. 22. sz. jegyzet. ; 165. p. 23. sz. jegyzet. ; 165. p. 26. sz. jegyzet. ; 165. p. 31. sz. jegyzet. ; 165. p. 39. sz. jegyzet.

**Sz.G. :** Vonalak, számok, kövek. *Korunk*, IX. (1998) 4. sz. HU-ISSN 1222-8338.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-167. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 7. sz. jegyzet.

**SZABÓ Imre:** *A Burzsoá állam- és jogbölcselet Magyarországon.* Budapest, 1955, Akadémia Kiadó. HU-ISBN –

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 11. sz. jegyzet.

**SZAKÁLY Sándor:** A Magyar Királyi Csendőrség az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, III. évf. (1993) 4. sz. 21-50. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 14. sz. jegyzet.

**SZAKÁLY Sándor:** *Katonák, csendőrök ellenállók.* Kaposvár, 2007, Kaposvár megyei jogú város közgyűlése. HU-ISBN 978 963 86732 9 9. /Örökség Kaposvári Kiskönyvtár 32./ HU-ISSN 1218-7380.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 111. p. 18. sz. jegyzet.

**Szervezeti és Szolgálati Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.** Budapest, 1887, Központi Községi Nyomda. HU-ISBN –

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 30. sz. jegyzet.

**SZÜCS Miklós:** *Ezredes voltam 1956-ban.* Budapest, 1989, Szabad Tér Kiadó. HU-ISBN 963 7810 02 1.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125-130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 129. p. 3. sz. jegyzet.

## T, Ty

**Térképészeti Közlöny**, II.évf. (1934) 1. sz. HU-ISSN –

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918-1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156-167. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten

hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 165. p. 8. sz. jegyzet.

**TÓTH László:** A Képviselőházi Őrség születésének története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5. sz. 36–41. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Háború, forradalom, Trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16-19. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 19. p. 1. sz. jegyzet.

**TOWNSHEND BICKERS Richard:** *Airlift, Military Air Transport*. [Hadi légiszállítás] London, 1998, Osprey Aerospace. ISBN 185 5326 930.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27.p 4. sz. jegyzet. ; 27. p. 6. sz. jegyzet.

**TURCSÁNYI Károly – HEGEDŰS Ernő:** *A légideszant*. Nagykovácsi, 2007<sup>1</sup>, Püedlo Kiadó. HU-ISBN –

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20-28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 27. p. 18. sz. jegyzet.

## V, W

**VASS János:** *Magyarország tűrendészeti igazgatása s annak fejlődési irányzatai*. Eger, 1912, Egri Nyomda. HU-ISBN –

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 80. p. 9. sz. jegyzet.

**VÖRÖS Károly (szerk.):** *Budapest története*. IV.köt. Budapest, 1978, s.n. HU-ISBN –

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113-124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123. p. 55. sz. jegyzet.

## Z, Zs

**ZEIDLER Sándor:** A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8. sz. 110-112. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 13. sz. jegyzet.

**ZEIDLER Sándor:** A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XIV. évf. (2008) 17. sz. 116-137. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-14. között, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 10. sz. jegyzet. ; 35. p. 37. sz. jegyzet.

**ZOLTAI Lajos:** *Debreceni utca kapitányok, tizedesek és tíz háznagyok.* Debrecen, 1939, s.n. HU-ISBN –

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29-63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 35. p. 1. sz. jegyzet.

**ZSIGA Tibor:** *A Horthy-rendszer operatív szervezeteinek kiépülése és tagozódása.* Budapest, 1983, BM Könyvkiadó. HU-ISBN –

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98-112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 110. p. 15. sz. jegyzet.

## CITÁCIÓS INDEX PERIÓDIKÁK

### B

**Belügyi Szemle.** HU-ISSN 1218-8956, (1953–1962: Rendőrségi Szemle, 1963–1990: Belügyi Szemle, 1991–1994: Rendészeti Szemle, 1995–1996: a hatodik számmal befejezően Belügyi Szemle, 1996–: hetedik-nyolcadik számmal kezdődően Rendészeti Szemle) a Belügyminisztérium havonta megjelenő központi tudományos folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

**1 BALLA Tibor:** A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1 HEGEDŰS Ernő:** Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**4 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1 PARÁDI József:** A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**2 SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Budapesti cím- és lakjegyzék.** (1880–1931) Budapesten megjelenő címjegyzék, amely 1889 és 1890 között *Budapesti általános cím- és lakjegyzék* néven jelent meg. Időszaki kiadvány.

**1 PERÉNYI Roland:** Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában*”

Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Budapest Fő- és Székesfővárosi Állami Rendőrség évi működése.** Budapest, 1895–1913. Évkönyv, a fővárosi rendőrség adta ki.

20 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőrségi térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Budapest székesfőváros közigazgatási és statisztikai évkönyve.** (1907–1930) a Központi Statisztikai Hivatal kiadásában.

7 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőrségi térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124.p A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## C, Cs

**Csendőrségi Lapok.** (I–XIII. évf.: 1907–1919, XIV–XXXIV. évf.: 1924–1944), megjelent havonta kétszer, 1928–1930 havonta háromszor. Képes szakmai magazin.

1 OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## E, É

**Erzsébetfalva.** (1897) Erzsébet-Kossuthfalva, Soroksár és Sziget-Csepelköz érdekeit képviselő társadalmi és vegyes tartalmú hetilap.

4 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Erzsébetfalvai Közlöny.** (1896–1923) Erzsébet-Kossuthfalva, Soroksár és Sziget-Csepelköz érdekeit képviselő társadalmi és vegyes tartalmú hetilap.

1 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Erzsébetfalva és vidéke.** (19??–1926) Erzsébet-Kossuthfalva, Soroksár és Sziget-Csepelköz érdekeit képviselő társadalmi és vegyes tartalmú hetilap.

2 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Észak és Kelet-Magyarország Földrajzi Évkönyve.** HU-ISSN 1218-4926, (1937–) a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Borsod Megyei Szervezete és a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Földrajz Tanszéke évente megjelenő tudományos folyóirata.

1 VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## G, Gy

**Geodézia és Kartográfia.** HU ISSN 0016-7118, (1948–) a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Földügyi és Térinformatikai Főosztály és a Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság kiadásában megjelenő szakmai folyóirat. Kiadja a Közgazdasági és jogi könyvkiadó; 1995-ig kéthavonta, azóta havonta jelenik meg.

2 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## H

**Haditechnika.** HU ISSN 0230-6891 (1966–), a Honvédelmi Minisztérium megjelenő műszaki-tudományos és ismeretterjesztő folyóirata, amely 1981-ig Haditechnikai Szemle címen jelent meg.

2 HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülő eszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Hadtörténelmi Közlemények.** HU-ISSN 0017-6540 (1887–), a Hadtörténeti Intézet és Múzeum negyedévente megjelenő tudományos folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

2 HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülő eszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

2 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Határőrségi Tanulmányok** lásd **Határrendészeti Tanulmányok**.

**Határrendészeti Tanulmányok.** *Határőrségi Tudományos Közlemények* (1991) *Határőrségi Tanulmányok* (1992–2003), *Határrendészeti Tanulmányok* HU-ISSN 1786-2345 (2004–2008) a Határőrség szakmai tudományos folyóirata. Változó sűrűséggel jelent meg. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

2 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Határőrségi Tudományos Közlemények** lásd **Határrendészeti Tanulmányok**.

## J

**Jannus Pannonius Múzeum Évkönyve.** HU-ISSN 0553-4429 (1955–), a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága kiadásában megjelenő tudományos és ismeretterjesztő múzeumi évkönyv.

1 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## L, Ly

**Lendvai Füzetek.** ISSN 1408-1016 (1988–), szlovéniai kétnyelvű, magyar-szlovén társadalmi folyóirat.

1 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferen-

ciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## M

**Magyar Statisztikai Évkönyv.** HU-ISSN 0200-1675 (1893–1948), az Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal évente megjelenő kiadványa.

**2 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyarország Tiszti Cím- és Névtára.** (1873–1944), az Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal kiadásában évente megjelenő közigazgatási szematizmus.

**1 PERÉNYI Roland:** Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–125. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Munkásőr.** HU-ISSN 0133-1671 (1957–1989), a Munkásörtség havonta megjelenő, színes magazinja.

**1 SIMON F. Nándor:** Munkásörtség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## N, Ny

**Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények.** ZMKA Akadémiai Közlemények. HU-ISSN 1218-5507, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Közleményei 1966–1996, *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények* HU-ISSN 1417-7323 1997–, negyedévente megjelenő tudományos folyóirat. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

**1 HEGEDŰS Ernő:** Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**2 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 55–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve.** HU-ISSN 0133-0802 (1976–), a Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet kiadásában megjelenő évkönyv.

**1 VEDÓ Attila:** Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## P

**Pécsi Határőr Tudományos Közlemények.** HU-ISSN 1589-1674 (2002–), évente egyszer megjelenő a rendvédelem körébe tartozó tanulmányokat publikáló kiadvány. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg. A Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztálya Pécsi Szakcsoportjának gondozásában megjelenő periodika.

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Pénzügyőrök Lapja.** HU-ISSN 0133-2872, a periodika a Pénzügyminisztérium Pénzügyőrségi Ügyosztály (1949), Pénzügyminisztérium (1950–1964), Országos Pénzügyőri Főparancsnokság (1950–1952), Országos Pénzügyőri Parancsnokság (1952–1964), Országos Pénzügy- és Vámőri Parancsnokság (1964–1966), Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokság (1966–) kiadásában megjelenő havilap. A megjelenése V. évfolyam (1949. dec. 1.) 13. sz. – V. évfolyam (1950. szept. 1.) és XII. évfolyam (1956. okt.) 10. sz. – XIII. évfolyam (1957. júl.) között szünetelt.

1 PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## R

**Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára.** *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*: 1877–1918, *Rendeleti Közlöny a Magyar Hadsereg számára*: 1919, *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Nemzeti Hadsereg számára*: 1920–1921, *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*: 1922–1944.

3 BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Rendészeti Tanulmányok.** HU-ISSN 1216-5018 (1992–1994; a megjelenés 1993-ban szünetelt), a BM Rendészeti Kutató Intézet évente többször megjelenő tudományos és szakmai folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

1 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis).** HU-ISSN 1216-6774 (1991–), megjelenik évente 1–2 alkalommal. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelennek meg a periodikában szakmai lektorálás nyomán. A periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság publikálja.

3 BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1 FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

3 HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülő eszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

6 OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

2 PARÁDI Ákos.: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

10 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

2 PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

7 SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

2 SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

4 VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**RTF Főiskolai Figyelő Plusz.** HU-ISSN 0866-4404 (1990–1995), a Rendőrtiszti Főiskola negyedévente megjelenő kiadványa. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelentek meg a periódikában szakmai lektorálás nyomán.

3 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1 SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1 VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## S, Sz

**Soproni Szemle.** HU-ISSN 0133-0748 (1937–), a periodika a Soproni Városszépítő Egyesület (1937–1944), Soproni Tanács (1955–1990), Soproni Önkormányzat (1991–1995), Soproni Városszépítő Egyesület (1980–), Győr-Sopron Megyei Lapkiadó Vállalat (1966–1990), Kiszalföld Kiadó Bt. (1991–1992), Soproni Szemle Alapítvány (1993–) kiadásában megjelenő kultúr-történeti folyóirat. A megjelenése 1944–1955 között szünetelt.

1 VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## Statisztikai Évkönyv.

2 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Századok.** HU-ISSN 0039-8098 (1867–), a Magyar Történelmi Társulat Tudományos Folyóirata. A periódikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

3 OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## T, Ty

**Tér és Társadalom.** HU-ISSN 0237-7683 (1987–), az MTA Regionális Kutatások Központjának negyedévente megjelenő folyóirata. A periódikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

1 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-

történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Térképészeti Közlöny.** (1930–1950), a megjelenése szünetelt 1942. évi negyedik számtól 1948. évi első számig. Térképészeti szakmai folyóirat, a Magyar Állami Térképészeti Intézet kiadásában jelent meg évente négy alkalommal.

**1 VEDŐ Attila:** Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## V

**Veritas Journal of Army Special Operations History.** (2005–), az Egyesült Államok szárazföldi haderőnemének történelmi folyóirata a különleges műveletekről.

**1 HEGEDŰS Ernő:** Azonos típusú repülő eszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## Z, Zs

**ZMKA Akadémiai Közlemények.** lásd *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények*.

## CITÁCIÓS INDEX

### LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

## B

### **Belügyminisztérium Irattára (B.M.I.)**

**4 SIMON F. Nándor:** Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **Budapesti Egyetemi Könyvtár Kézirattára (BEKK)**

**2 OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor:** A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **Budapesti Történeti Múzeum Archívuma (BTMA)**

**3 PERÉNYI Roland:** Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## H

### **Hadtörténelmi Levéltár (HL)**

**12 BALLA Tibor:** A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Kar*

hatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**24** SUBA János: A katonai rendőrség felállításának hátországában 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## M

### Magyar Országos Levéltár (MOL)

[Korábban: Országos Levéltár (OL)]

**1** FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1** SIMON F. Nándor: Munkásrendőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## O, Ö

### Országgyűlés Irattára (OI)

**4** FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## P

### Pécsi Akadémiai Intézet Könyvtárának Kézirattára (PAIKK)

**1** PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## Z

### Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Könyvtárának Kézirattára (ZMKK)

**2** PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## CITÁCIÓS INDEX

### JOGSZABÁLYOK

### Törvények

#### 1569

**1569/XXI. tc.** Pozsony és Komárom vármegyék munkája felének a szigetbe áttétele a Duna víztorkolása gátjaihoz és töltéséhez..

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1613

**1613/XXVII. tc.** hogy a Tisza és más folyók kiöntése ellen töltések készítsenek.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



## 1622

**1622/XLII. tc.** a Duna és a Rába folyók medrének, meg az újabban készült árkoknak, biztosok útján való megvizsgálásáról.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1625

**1625/XV. tc.** a Rába folyó eldugult medrének a megvizsgálására biztosokat neveznek ki.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1630

**1630/XV. tc.** a Szent Korona joghatósága alá állított harminczadoknak a pozsonyi kamara alá rendeléséről, a fiók harminczadoknak megvizsgálása után történő megszüntetéséről és a zsidóknak a harminczadok haszonbérletétől való elmozdítása.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1635

**1635/LXIV. tc.** azonképpen a Rába medre kitakarításának megvizsgálására is biztosokat rendelnek ki.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1638

**1638/XIII. tc.** a Rába folyó kitisztítására nézve az arról alkotott cikkelyt megújítják.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1647

**1647/LXXIX. tc.** a szabad városok, a végvidékek és a hajdú városok kapitányai az előttük perlekedőknek az ország törvényével megegyező jogot és igazságot szolgáltatassanak és a törvényes ügyvédvalló leveleknek helyt adjanak.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1655

**1655/XXX. tc.** a szomszéd országokkal és tartományokkal való határkiigazításokra, továbbá a Rába folyó kitisztítására és a Mura mellett való töltések készítésére határidőt és biztosokat jelölnek ki.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1659

**1659/LXXIV. tc.** a Pozsony és Komárom megyei jégátjárások őrzésére szükséges katonaságot engedélyeznek.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1687

**1687/XVI. tc.** a Vág és Duna folyók megvizsgálására biztosokat neveznek ki.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

#### 1715

**1715/LXIX. tc.** az 1722/LXXII. tc. és az 1625/LIX. tc. megújításáról s kiterjesztéséről s a közös épületek késedelmes kijavítói elleni eljárás módjáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1715/LXXXIX. tc.** Trencsén város kérésére 1867/XVI. tc.-ket megújítják s annak foganatosítására biztosokat neveznek ki.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

#### 1723

**1723/XV. tc.** a száraz és nem szükséges vámoknak, még a folyóvizeiknek is eltörléséről s a zsidók elmozdításáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1723/LXX. tc.** a haza gyermekeinek jó tanokban nevelése, s hogy az alapítványok és kegyes hagyományok, melyeket bármi-képpen elhanyagoltak helyre állítandók s a nem foganatosítottak foganatosítandók.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

#### 1751

**1751/XIV. tc.** az országban a közönségre nézve káros malmok megszüntetéséről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

#### 1764

**1764–1765/XIX. tc.** a Garam folyó hajózhatóvá tételéről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

#### 1790

**1790/LXVII. tc.** a közpolitikai és bírósági ügyeknek s más tárgyakkal, melyek az országgyűlésen ne voltak bevégezhetők rendszeres kidolgozásra bizottságok rendeltetnek és megbízottak nevezetnek ki.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

#### 1805

**1805/I. tc.** az általános fölkelésről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1807

**1807/XVII. tc.** a magánosok költségén létesítendő vízművekről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1808

**1808/II. tc.** fölkelésnek az alább írott módon való följánlásáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1836

**1836/XXV. tc.** az ország köz-javát és kereskedését gyarapító magányos vállalatokról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1836/XXVI. tc.** egy állandó hídnak Buda és Pest közötti építéséről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1840

**1840/IX. tc.** a mezei rendőrségről.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1840/X. tc.** a vizekről és a csatornákról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1840/XXXVIII. tc.** a Dunát a Tiszával összekötő csatornáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1848

**1848/IV. tc.** az országgyűlés évenkénti üléseiről.

**1** FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1867

**1867/XII. tc.** a magyar korona országai és az Ő Felsege uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Kar-*

*hatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1867/XIII. tc.** a vasútak és a csatornák építése végett létesítendő kölcsönökről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1868

**1868/XL. tc.** a véderőről.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1868/XLI. tc.** a honvédségről.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1868/XLII. tc.** a népfelkelésről.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1868/LV. tc.** a kisajátításról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1870

**1870/XLII. tc.** a törvényhatóságok rendezéséről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1871

**1871/XVIII. tc.** a községek rendezéséről.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 79 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1871/XXXIX. tc.** a vízszabályozási társulatokról.

**2** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1871/XL. tc.** a gátrendőrségről.

**3** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1872

**1872/XXIV. tc.** Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1872/XXXVI. tc.** Buda-pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.

**1** PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1** PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1872/XLII. tc.** a köztörvényhatóságok rendezéséről.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1873

**1873/XXX. tc.** a határőrvidéki lakosokat az állami erdőségekben megillető erdei szolgalmak megváltásáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1874

**1874/XI. tc.** a belvizek levezetése körüli eljárásról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1875

**1875/VII. tc.** a földadó szabályozásáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1875/XXI. tc.** a vadászatnak és a vadászatra használható fegyvereknek a megadóztatásáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1878

**1878/V. tc.** a magyar büntető törvénykönyv a büntettekéről és a vétségekről.

**2** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1879

**1879/XXXI. tc.** az erdőtörvény.

**4** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1879/XXXIV. tc.** a vízszabályozási társulatokról szóló 1871/XXXIX. tc. módosításáról és kiegészítéséről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1879/XL. tc.** a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1880

**1880/XX. tc.** a Tisza és mellékfolyói mentén alakult vízszabályozó és ármentesítő társulatok és Szeged szabad királyi város részére kötendő állami kölcsönről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

## 1881

**1881/III. tc.** a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1** PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1881/XXI. tc.** Budapest-fővárosi rendőrségről.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1** PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata

**1** PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-

történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1881/XLII. tc.** az 1875/VII. tc. ármentesített területekre vonatkozó rendelkezéseinek megváltoztatásáról.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1882

**1882/XXVI. tc.** a Temes-Béga völgyi vízszabályozási társulat ügyeinek állami kezeléséről és a Tisza völgyét érdeklő egyéb intézkedésekről.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1883

**1883/XXIII. tc.** a fegyveradóról és a vadászati adóról.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1884

**1884/XIV. tc.** a Tiszának és mellékfolyóinak szabályozásáról, ezen folyók ügyeinek ármentesítéséről, úgyszintén a vízszabályozó és ármentesítő társulatok igazgatási szervezéséről.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1885

**1885/VIII. tc.** a Duna folyam dévény-dunaradványi szakaszának szabályozásáról.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1885/XV. tc.** a Rába és mellékfolyóinak szabályozásáról, valamint Győr város és Győr sziget község árvédelmi biztosáról.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1885/XXIII. tc.** a vízjogról.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1888

**1888/XXVI. tc.** az al-dunai Vaskapunál és ottani zuhatagoknál létező hajózási akadályok elhárítása tárgyában.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1888/XXXI. tc.** a távírda, távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hang-

zott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1889

**1889/XXX. tc.** a magyar földhitelintézet által engedélyezendő vízszabályozási és talajjavítási kölcsönökről és némely hitelintézetek zálogleveleinek adómentességéről.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1889/XLVI. tc.** a Budapest fővárosi rendőrség hatáskörének kiterjesztéséről Új-Pest és Rákos-Palota községek területére.

**I PERÉNYI Roland:** Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1892

**1892/XXXII. tc.** az al-dunai Vaskapú zuhatagon át épülő csatornának, valamint a csatornának Orsováig terjedő folyamrészek további lemélyítése tárgyában.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1893

**1893/VI. tc.** a Duna folyam fajszi és Bogyiszló-Baja közötti szakaszának szabályozása tárgyában.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1893/XVII. tc.** a Rábán és mellékfolyóin az 1885/XV. tc.-kel elrendelt szabályozás hátralévő részének befejezéséről.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1894

**1894/III. tc.** a Tisza és a Bodrog mellékfolyói szabályozásának folytatólagos munkálatairól, valamint a Ferencz-csatorna tiszai torkolatának áthelyezéséről.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1894/XXXVI. tc.** a Magyar Folyam-és Tengerhajózási Rt. Alakításáról és állami segélyezéséről.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1898

**1895/XIII. tc.** a Rába és mellékfolyóinak szabályozásáról szóló 1885/XV. tc. és 1893/XVII. tc. végrehajtása folytán szükséges teendőkről.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



**1895/XVI. tc.** az al-dunai Vaskapú szabályozásánál felmerült pótmunkálatokról, valamint a szabályozási munka költségeinek hitelművelet útján való fedezéséről.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1895/XLVIII. tc.** a Közép-Duna egységes szabályozásáról, valamint az ország egyéb jelentősebb folyóvizein elsősorban szükséges szabályozási munkálatokról.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1900

**1900/XII. tc.** Nagykikinda-Nagybecskerek és Szeged-Karlova helyi érdekű vasútak engedélykiratainak egyesítése tárgyában.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1900/XXX. tc.** a közérdekű öntöző csatornák létesítése tárgyában.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1902

**1902/XXII. tc.** a Béga csatornának a temes-béga völgyi vízszabályozó társulat ármentesítése érdekében is szükséges rendezéséről.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1903

**1903/VIII. tc.** a határrendőrségről.

**1 OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor:** A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 96 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1904

**1904/XXXIX. tc.** a Rába szabályozó társulat vízrendészeti munkálatainak befelyezéséről és pénzügyi viszonyainak rendezéséről.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1907

**1907/XLIX. tc.** a vasúti szolgálati rendtartásról.

1 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1908

**1908/XLIX. tc.** a vízi beruházásokról

1 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1912

**1912/LXIII. tc.** a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.

1 BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1912/LX. tc.** a Budapest Székesfővárosi Magyar Királyi Államrendőrség hatáskörének Erzsébetfalva, Kispest és Pestszentlőrinc községek területére való kiterjesztéséről.

1 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1912/XLIII. tc.** a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.

1 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1 PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1912/LXVII. tc.** képviselőházi őrség felállításáról.

1 FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1 PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1913

**1913/IX. tc.** a Béga csatornának a temes-béga völgyi vízszabályozó társulat ármentesítése érdekében is szükséges rendezésről szóló 1902/XXII. tc. módosítása tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1913/XVIII. tc.** a vízjogról szóló 1885/XXIII. tc. kiegészítéséről és módosításáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1914

**1914/XVII. tc.** a vasúti szolgálati rendtartásról.

**2** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1914/XL. tc.** a hatóságok büntetőjogi védelméről.

**3** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1916

**1916/XXXVI. tc.** a Rábaszabályozó Társulat vízrendezési munkálatainak befejezéséről és pénzügyi viszonyainak rendezéséről szóló 1904/XXXIX. tc. módosítása tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1916/XXXVII. tc.** a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.

**1** PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1** PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1918

**1918/X. néptörvény** a Magyarországon élő ruszin (ruthén) nemzet autonómiájáról.

**1** SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1921

**1921/XXXIII. tc.** az Északamerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlóven Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákországgal 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről: *II. RÉSZ Magyarország határai.*

**1** VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–167. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudomá-

nyos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1922

**1922/VII. tc.** a Magyar Királyi Állami Rendőrség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.

1 SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1922/VIII. tc.** a Magyar Királyi Vámőrség, a Magyar Királyi Pénzügyőrség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.

1 SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1922/XIV. tc.** a Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.

1 SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1923

**1923/XVIII. tc.** az erdészeti igazgatásról.

1 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1923/XX. tc.** az országos erdei alapról.

1 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1923/XLI. tc.** a mezőgazdasági művelésre alkalmas területek lecsapolásáról.

1 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1935

**1935/IV. tc.** az erdőkről és a természetvédelemről.

5 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1936

**1936/X. tc.** a tűzrendészet fejlesztéséről.

3 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1938

**1938/XXXIV. tc.** a Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területeknek az országgal egyesítése tárgyában.

1 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten

hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1939

**1939/II. tc.** a honvédelmi törvény.

**1** PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1** PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1** SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1939/VI. tc.** a Magyar Szent Koronához visszatért kárpátaljai területeknek az országgal egyesítéséről.

**1** VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1976

**1976/I. tv.** a honvédelemről.

**1** SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1989

**1989/XXX. tv.** a munkásőrség feloszlásáról.

**1** SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1996

**1996/XXXI. tv.** a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1998

**1998/IV. tv.** a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyónvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység szabályozásáról, személy-, vagyónvédelmi és magánnyomozói szakmai kamaráról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## Rendeletek

### 1871

**122 393/1871. VKM. r.** szolgálati utasítás a közalapítványi erdővédszemélyzet számára.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti

tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1876

**34 021/1876. PM. r.** a gátörök löfegyvereinek adómentessége tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1868

**169/1868. BM. r.** az országnak a Tisza és a Duna közt lévő némely alsóbb vidéken gyakrabban előfordult rablások végett szükségessé vált intézkedések tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1876

**34 021/1876. PM. r.** a gátörök löfegyvereinek adómentessége tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1878

**53 720/1878. BM. r.** az Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányának szakközegül elismerése tárgyában.

**3** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1880

**30 686/1880. FM. r.** az erdőtiszték és erdőőrök hatósági felelősketése tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1888

**53 888/1888. BM. r.** a tűzrendészeti kormányrendelet kibocsátása tárgyában.

**3** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**82 502/1888. BM. r.** a tűzoltó szereknek kizárólag a hazai szakgyári cégektől leendő beszerzése tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1889

**6 840/1889. BM. r.** a tűzi fecskendők tömlőihez használható „Magyar országos egységes csavar” szabványrajza és leírása tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1890

**36 281/1890. BM. r.** a törvényhatóságok által megrendelt tűzoltó szereknek a hazai vasútvonalakon kedvezményes szállítása tárgyában.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**113 390/1890. BM. r.** az Eberhardt-féle tűzoltó anyagok ajánlása tárgyában.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1891

**49 745/1891. BM. r.** a tanítóképzési növendékeknek a tűzoltásban elméletileg és gyakorlatilag való kiképzetése tárgyában.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**50 341/1891. Korm.r.** a határszéli csendőrség felállítása tárgyában.

**I PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1895

**38 012/1895. BM. r.** az országos tűzoltó tanfolyamról.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1896

**3 525/1896. KM.r.** a vasúti örök által elkövetett bűntények vagy kihágások megbüntetése tárgyában.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**6 707/1896. HM.kr.**

**I BALLA Tibor:** A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1899

**76 866/1899. FM. r.** az erdészeti államigazgatásról.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1900

**279 774/1900. BM. r.** a hazai tűzoltógépek beszerzése tárgyában.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1902

**83 860/1902. BM. r.** az egységes fecskendő feltételei tárgyában.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1905

**10 767/1905. HM. kr.**

**1 BALLA Tibor:** A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**91 000/1905. BM. r.** a határrendőrség felállítása tárgyában.

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1911

**19 426/1911. FM. r.** a vadőri szolgálati esküről.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**91 000/1905. BM. r.**

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1912

**19 426/1912. FM. r.** a vadőri szolgálatról.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1913

**15 698/1913.HM.kr**

**1 BALLA Tibor:** A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**135 585/1913. BM. kr.** a magánkutató (magán detektív) irodák működésének szabályozása tárgyában.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1914

**4 220/1914. BM. r.** a polgári őrségek szervezéséről.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



**90 201/1914. BM. r.** a magánkutató irodák szabályozásának módosítása tárgyában.

**I PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1917

**1 549/1917. ME. r.** katonai rendőrség szervezése.

**I SUBA János:** A katonai rendőrség felállítása a hátsóországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1918

**5 220/1918. ME. r.** kiáltvány a Szent István-i határok védelméről.

**I SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1919

**84/1919. FKT. r.** a myomozó testületek megszüntetéséről.

**I SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**5 047/1919. ME. r.** a magyarországi rendőrségek államosítása.

**I OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor:** A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**2 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**I PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**I PARÁDI József:** A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 111 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**I SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**212 228/1919. HM. r.**

**I OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor:** A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**212 619/1919. HM. r.**

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1920**

**22 002/1920. HM. r.** a rendőrtartalék zászlóaljok létrehozása tárgyában.

**1** SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1921**

**6 200/1921. ME. r.** a Magyar Királyi Vámőrség felállítása tárgyában.

**1** PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**99 546/1921. BM. r.** a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozása tárgyában kiadott rendelet módosításáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**111 400/1921. PM. kr.**

**1** PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1922**

**8 270/1923. ME. r.** a Magyar Királyi Folyamőrség hatáskörének megállapítása tárgyában.

**1** SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**122 295/1922. BM. r.** az 1922/XIV. tc. a Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverzésének megállapításáról szóló törvény megvalósítása tárgyában.

**1** SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1923**

**6 410/1923. FM. r.** az erdészeti igazgatóságokról szóló törvény folytatólagos életbe léptetéséről.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**8270/1923. ME. r.** a Magyar Királyi Folyamőrség hatáskörének megállapítása tárgyában.

**1** SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**13 800/1923. FM. r.** az erdészeti igazgatásról szóló törvény végrehajtásáról.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1924

**120 982/1924. BM. r.** a Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi Államrendőrség egyénei közötti kölcsönös tiszteletadás szabályozása.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63.p A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1925

**611/1925. FM. r.** az erdészeti igazgatásról szóló törvény életbe léptetése.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**3 692/1925. HM. r.**

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63.p A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**7 367/1925. HM. r.**

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63.p A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**120 745/1925. BM. kr.** a Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi Pénzügyőrség egyénei közötti kölcsönös tiszteletadás szabályozása.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor:: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63.p A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**121 400/1925. BM. kr.** a csendőrség legénységi rendfokozatainak megváltoztatása.

**1** OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63.p A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**230 000/1925. BM. r.** a tűzrendészetről alkotott 53 888/1888. BM. r. kiegészítése, módosítása és végrehajtása tárgyában

**3** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1928

**254 300/1928. BM. r.** a tűzoltó tisztképzés tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti

tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1929

**249 793/1929. BM. r.** a tüzoltó tiszti hallgatók fegyelmi szabályzata tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**251 947/1929. BM. r.** a tüzoltó tiszti hallgatók vizsgarendjének tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1931

**6 500/1931. ME. r.** a rendőrség szervezése tárgyában.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**114 400/1931. PM. kr.**

**1** PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1936

**180 000/1936. BM. r.** a tűzrendészeti törvény végrehajtásáról.

**2** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1937

**80 400/1937. FM. r.** az erdészeti igazgatás ellátására hivatott erdőigazgatóságok és erdőfelügyelőségek szervezetének módosítása.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1938

**2 000/1938. BM. kr.** a helyszíni bírságotól.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1939

**6 800/1939. ME. r.** a magánkutató (magándetektív) irodák működési szabályainak kiterjesztése a visszatért felvidéki területekre.

**1** PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1940

**8 450/1940. BM. r.** a magánkutató (magándetektív) irodák működési szabályainak kiterjesztése a visszatért kárpátaljai területekre.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **28 090/1940. HM. r.**

**1 OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor:** A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63.p A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**56 923/1940. BM. r.** a rendőrhatalom engedélyek megvonása zsidóktól.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**90 000/1940. BM. r.** a magánkutató (magándetektív) irodák működési szabályainak kiterjesztése a visszatért erdélyi területekre.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **1941**

#### **138 490/1941. HM. r.**

**1 OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor:** A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63.p A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**155 700/1941. BM. r.** a magánkutató (magándetektív) irodák működési szabályainak kiterjesztése a visszatért délvidéki területekre.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**200 200/1941. BM. r.** a 155 700/1941. BM. r. módosítása tárgyában.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **1942**

#### **51 964/1942. HMKF. r. tábló**

**1 OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor:** A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63.p A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **1945**

**1 690/1945. ME. r.** a csendőrség feloszlásáról.

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1 PARÁDI József:** A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**145 389/1945. BM. r.** a határőrség felállításáról.

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1949

**4 353/1949. MT. r.** az Államvédelmi Hatóság új szervezetről.

**1 PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**458 700/1949. BM. r.** a magánnyomozati tevékenység megtiltásáról.

**1 PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1957

**1957/13. NET. tvr.** a Munkásőrségről.

**1 SIMON F. Nándor:** Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–131. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1963

**5/1963.BMr.** A belügyminiszter és a Munkásőrség országos parancsnokának közös parancsa a belügyi szervek és a Munkásőrség együttműködéséről.

**1 SIMON F. Nándor:** Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–129. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1978

**49/1978. Korm. r.** a Munkásőrség feladatairól.

**1 SIMON F. Nándor:** Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–129. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### Utasítások, parancsnok, intézkedések és határozatok

#### 1902

**279/1902. Budapesti Államrendőrség rendőrfőparancsnoki pcs.**

**1 FAZAKAS László:** Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1957

**13/1957. NET. tvr.** a Munkásőrségről.

**1 SIMON F. Nándor:** Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferen-

ciá sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**3 075/1957. Korm. hat.** a Forradalmi Munkás Paraszt Kormány határozata a Munkásőrségről.

**1** SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciá sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1963

**5/1963. BM-MÖ. pcs.** a belügyminiszter és a Munkásőrség országos parancsnokának közös parancsa a belügyi szervek és a munkásőrség együttműködéséről.

**1** SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciá sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1978

**49/4978. Korm. r.** a Munkásőrség feladatairól.

**1** SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciá sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1989

**1 091/1989. MT. hat.** a Munkásőrségről.

**1** SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciá sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 2004

**14/2004. OGY. hat.** a Magyar Honvédség hosszú távú fejlesztésének irányairól.

**1** HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciá sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## INDEX NOMINUM

## A, Á

**ANGYAL József** az Országgyűlés képviselőházának háznyagya 1912-ben.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**APRÓ Antal** (Szeged 1913. II. 8. – Budapest, 1994. XII. 9.) szobafestő, kommunista pártfunkcionárius a KGST-ben 1971-ig Magyarország képviselője. Építőanyagipari miniszter 1952. I. 5. – 1953. VII. 4.-ig, Építésügyi miniszterhelyettes 1953. VII. 4. – 1953. XI. 18., a minisztertanács elnökhelyettese 1953. XI. 18. – 1956. X. 31., építésügyi miniszter 1956. X. 25. – 1956. X. 31., a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány tagja 1956. XI. 4. – 1957. V. 9., megbízva az iparügyek vezetésével 1956. XI. 12. – 1957. V. 9., minisztertanács elnökhelyettese 1957. V. 9. – 1958. I. 28., a minisztertanács első elnökhelyettese 1958. I. 28. – 1961. IX. 13., a minisztertanács elnökhelyettese 1961. IX. 13. – 1971. V. 12. a magyar pártállam egyik vezető személye, aki az 1956-os forradalom és szabadságharc leverésében aktív vezető szerepet töltött be.

SIMON F. Nándor: Munkásörtség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## B

**BANDL Ferenc** a Tanácsköztársaság Vörös Őrsége egyik terrorakulatának a vezetője.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BAROSS Gábor** (Pruzsina, Trencsén vm., 1848. VI. 06. – Budapest, 1892. V. 09.) megyei tisztviselő, államtitkár, közmunka- és közlekedésügyi miniszter, kereskedelemügyi miniszter, vallás- és közoktatásügyi miniszter, belügyminiszter. A magyar államvasúti rendszer megteremtője és a folyam- valamint a tengerhajózás kifejlesztője.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BARTHA Albert nagyborosnyói** (Kolozsvár, 1877. VIII. 12. – New York, 1960. XII. 05.) katonatiszt, kormánybiztos, hadügyminiszter 1918. XI. 9. – 1918. XII. 12., honvédelmi miniszter 1946. VIII. 21. – 1947. III. 14.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BATTHYÁNY Lajos** gróf (Zalaszentgrót, Zala vm. 1807. II. 11. – Pest, 1849. X. 6.) A főrendi ellenzék vezetője. Miniszterelnök 1848. III. 17. – 1848. X. 2., ideiglenesen megbízva a hadügy vezetésével 1848. IV. 7. – 1848. V. 22., a belügyminisztérium kivételével a fővárosban székelő összes minisztérium vezetője 1848. IX. 12. – 1848. IX. 28.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BELITSKA Sándor** (Lajosfalva, Torontál vm., 1872. IV. 01. – Budapest, 1939. XII. 07.) katonatiszt, honvédelmi minisztériumi csoportfőnök, hadsereg főparancsnok, a szegedi második ellenkormány hadügyminisztere 1919. VII. 12. – 1919. VIII. 12., honvédelmi miniszter 1920. XII. 16. – 1923. VI. 28., rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, valamint varsói magyar követ 1923. X. 26. – 1930. IV. 5.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



**BENICZKY** rendőrfelügyelő 1912-ben.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BERINKEY Dénes** (Csúz, Komárom vm., 1871. X. 17. – Budapest, 1948. ?) hivatalnok, majd ügyvéd, igazságügyminiszter 1918. XI. 3. – 1919. I. 25. ezután miniszterelnöki teendőkkel ideiglenesen megbízva 1919. I. 11. – 1919. I. 18., miniszterelnök 1919. I. 18. – 1919. III. 21., megbízva magyarországi nemzetek önrendelkezési ügyeinek intézésével 1919. I. 19. – 1919. III. 21., külügyminiszter 1919. I. 19. – 1919. I. 24.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BETHLEN István** gróf (Gernyeszeg, Maros-Torda vm., 1874. X. 8. – Szovjetunió, 1947. XI. ?) Erdélyi nagybirtokos, az Egyesült Párt alapító pártvezére, miniszterelnök 1921. IV. 14. – 1931. VIII. 24., pénzügyminiszter 1921. X. 4. – 1921. XII. 3., igazságügyminiszter 1924. II. 21. – 1924. III. 13. és 1929. I. 8. – 1929. II. 4., külügyminiszter 1924. X. 7. – 1924. XI. 15., földművelésügyi miniszter 1924. X. 14. – 1924. XI. 15.,

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BÓNIS István** budapesti rendőrtiszt 1919-ben.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BORBÉLY Sándor** (Nagybún, 1931. XII. 12. – ) ifjúsági vezető, a KISZ budapesti bizottságnak titkára, a KISZ KB titkára, az MSZMP XX. kerületi, illetve a Csepel Vas- és Fémművek bizottságának első titkára, KB titkár, munkásőr altábornagy, a Munkásőrség országos parancsnoka.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BORSOS Sándor** Jászberény környéki fegyveres rabló az 1870-es években.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**BOTH Rajmand** százados. A Dunaőrség parancsnoka.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## C, Cs

**CLAUSEWITZ Karl von** (1780–1831) porosz katona, hadtörténész, katonai teoretikus.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**CLEMENCEAU, Georges Benjamin** (Mouillon-en-Pareds, 1841 – Párizs, 1929) francia politikus, miniszterelnök, az első világháborút követő Párizs-környéki béketárgyalások egyik meghatározó szereplője.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**CZINEGE Lajos** (Karcag, 1924. III. 24. – Leányfalu, 1998. V. 10.) földműves, kovács, kommunista pártfunkcionárius, honvédelmi miniszter 1960. V. 17. – 1984. XII. 6.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**CSÁKY Imre** gróf (Szepesmindszent, 1882. II. 14. – Santa Cruz de Tenerife, Kanári-szigetek, 1961. II. 19.) diplomata, követségi tanácsos, külügyminiszter, a magyar kormány által 1922 augusztusában létesített Határ-megállapító Központ elnöke.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**CSERMANEK János** [KÁDÁR János] (Fiume, 1912 – Budapest, 1989. VII. 6.) Kommunista politikus. 1948 és 1950 között belügyminiszter. 1952 és 1954 között egy koncepciót követően börtönbe zárták. Az 1956-os forradalom alatt részt vett Nagy Imre kormányában, de november 4-én átállt a szovjetekhez, akik a visszaállított kommunista diktatúra vezetőjévé tették. 1956 novembere és 1988 májusa között az MSZMP első titkáráként, később pedig főtitkáráként megkérdőjelezhetetlenül Magyarország első emberének számított. Kétszer volt miniszterelnök.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**CSERNY József** a Tanácsköztársaság Vörös Őrsége egyik terroralkulatának a vezetője. Börmunkás, a KMP alapító tagja.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**CSUHA István** országgyűlési képviselő 1912-ben..

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## D

**DIETZ Károly dr.** (Sopron, 1885. VII. 21. – 1969.) ügyvéd, majd a budapesti rendőrség tisztje. Főkapitány 1918–1919.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**DZSUGASVILI Jozsif Viszarionovics** [SZTALIN] (Gori, 1879 – Moszkva, 1953), az SZKP KB főtitkára, a Szovjetunió vezetője (1924–1953)

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## E, É

**EISENBERGER Benjámín** [PÉTER Gábor] (Újfehértó, 1906 – Budapest, 1993) szabó, áv. altbgy. a budapesti rendőrfőkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának vezetője, majd az Államvédelmi Osztály, majd az Államvédelmi Hatóság vezetője 1952-ig.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## F

**FEHÉR Lajos** (1917–1981) politikus, újságíró, a budapesti partizáncsoportok vezetője, állami gazdasági igazgató, minisztertanács elnök-helyettese, a Politikai Bizottság tagja, a Magyar Partizán Szövetség elnöke.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**FERRY Oszkár csö. altbgy.** (Rimaszöcs, Gömör vm. 1860. I. 10. – Budapest, 1919. VII. 22.) Édesapja a Koburg család intézője volt. Iglón járt gimnáziumba. Katonai szolgálatát önkéntesként 1879. VI. 29-én kezdte el. 1880. X. 1-én nevezték ki tartalékos hadnaggyá. A budapesti tudományegyetem jogtudományi fakultásán két évet hallgatott. 1884-ben tiszti rangjáról lemondott, hogy átkerülhessen a Magyar Királyi Csendőrséghez. A próbaszolgálat alatt letette a csendőrségi szakvizsgát. 1884. X. 1-én véglegesítették a Magyar Királyi Csendőrségnél. 1884. XI. 1-én pedig kinevezték csendőr hadnaggyá. Első tiszti beosztását a szombathelyi csendőr kerületnél kapta. Végig járva a ranglétrát az ország különböző területein látott el csendőrtiszti beosztásokat. A Magyar Szent Korona országaihoz tartozó csendőrség felügyelőjévé és vezérőrnaggyá 1917. X. 3-án nevezték ki, altábornaggyá pedig 1918. V. 1-én. A Tanácsköztársaság alatt a Vörös Őrség Cserny különítményének tagjai két tisztársával együtt titokban elfogták és halálra kínozták. Holttesteiket az éj leple alatt a Dunába dobták. Az eredeti nevén Mozdony utcát – ahol a Cserny Különítmény számára berendezett tanítóképző intézmény épülete áll és amelynek az alagsorában a bűncselekményt elkövették – a bűntény kiderítése után FERRY Oszkáról nevezték el. Magyarországot szovjet megszállása után az utcát átkeresztelték a szovjet haderővel együttműködő KISS János altábornagy nevére.

SUBA János: A katona rendőrség felállításának hátországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**FÉNYES László** a Függetlenségi Párt képviselője, az 1918-ban felállított Nemzetőrség parancsnoka.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**FOLLMAN Alajos** Széchenyi Ödön gróffal közösen publikált a tűzoltásról.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződése 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**FRÁTER Jenő** őrnagy a budapesti 1. honvéd huszárezred tisztje 1912-ben.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**FRIEDRICH István** (Malacka, Pozsony vm., 1883. VII. 1. – Vác, 1951. ?) Gépészmérnök, gyáros, politikus, megbízva a miniszterelnökség ideiglenes vezetésével 1919. VIII. 7. – 1919. VIII. 15., miniszterelnök 1919. VIII. 15. – 1919. XI. 24., kereskedelemügyi miniszter 1919. VIII. 15. – 1919. VIII. 17., belügyminiszter 1919. VIII. 27. – 1919. IX. 11., hadügyminiszter 1919. XI. 24. – 1920. III. 15.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## G, Gy

**GRÓEDEL Ármin** báró, pesti vilatulajdonos a XX. század elején.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. A rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**GRÓEDEL Bernát** báró, pesti villatulajdonos a XX. század elején.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. A rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**GYÁNI Gábor** társadalomtörténész.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## H

**HABSBURG-ház** (majd a HABSBURG-LOTHARINGIAI-ház), Közép-Európa több országának – így Magyarország és az osztrák tartományok – uralkodóit adó család.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 108 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**HALAS Lajos** (1910–1998) vezérőrnagy, 1945-ben megszervezi és vezeti a Kommunista Párt Rendező Gárdáját, a pártórség parancsnoka, a Budapesti Hadkiegészítő parancsnoka, a Munkásórség első országos parancsnoka, építőipari vállalati igazgató.

SIMON F. Nándor: Munkásórség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**HASLINGER József** hadnagy 3. huszárezred 3. század tisztje 1879-ben.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**HAUER Gyula dr.** az első tűzrendészeti törvény javaslatát kidolgozó csoport tagja.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**HÉJJAS Iván** (1890–?) katonatiszt, ellenforradalmi különítményparancsnok, képviselő, földbirtokos, minisztériumi tisztviselő, a Közlekedési Minisztérium légügyi főosztályának vezetője, a Magyar Fajvédők Országos Szövetsége elnöke.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**HIERONYMI Károly** (Buda, 1836. X. 01. – Budapest, 1911. V. 04.) mérnök, megyei majd minisztériumi tisztviselő, az Állami Számvevőszék elnöke, közmunka- és közlekedésügyi minisztériumi államtitkár, belügyminiszter 1892.XI.19. - 1895.I.15., kereskedelmi miniszter 1903.XI.3. – 1905. VI.18. és 1910. I. 17.- 1911. V. 4.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**HORTHY Miklós nagybányai, vitéz** (Kenderes, 1868. VI. 18. – Estoril, Portugália, 1957. II. 9.) Ferenc József szárnysegédje, altengernagy, az Osztrák-Magyar Monarchia hadiflottájának utolsó parancsnoka, hadügyminiszter, 1920–1944 között Magyarország kormányzója. 1993. IX. 4-én Kenderesen temették újra.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## J

**JANKOVICH BÉSAN Endre** (Suhoploje, 1884 – Budapest, 1936) az ellenforradalom különítményparancsnoka.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**JUSTH Gyula** (Necpál, 1850 I. 13. – Budapest, 1917. X. 9.) főszolgabíró, országgyűlési képviselő, a Függetlenségi Párt elnöke, a Képviselő Ház elnöke.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## K

**KAZAKOV Vaszilij** (Filipovo, Nyizsnij Novgorod kerület, 1898 – Moszkva, 1968) hadseregtábornok az 1956-os forradalom és szabadságharc szovjet csapatok általi leverése nyomán hatalomra kerülő forradalmi munkás paraszt kormány hozzá fordult segítségért a munkásőrség felfegyverzése érdekében.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**KÁDÁR János** lásd **CSERMANEK János**

**IV. Károly** (Persenbeug, Ausztria, 1887. VIII. 17. – Funchal, Madeira, Portugália, 1922. IV. 1.) [Karl Franz Josef Ludwig Hubert Georg Maria von HABSBURG-LOTHRINGEN] a HABSBURG-LOTARINGIAI-ház utolsó uralkodója, 1916 és 1918 között I. Károly néven a Habsburg Birodalom és egyben az Osztrák Császárság utolsó császára és IV. Károly néven az utolsó magyar király.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**KÁROLYI Mihály** gróf (Budapest, 1875. III. 04. – Vemce, Franciaország, 1955. III. 19.) nagybirtokos, a Függetlenségi Párt elnöke, a Nemzeti Tanács elnöke, miniszterelnök 1918. X. 31. – 1919. I. 11., az önálló magyar külügyminisztérium létrehozásáig a külügyek intézését végezte 1918. X. 31. – 1918. XI. 5., külügyminiszter 1918. XI. – 1919. I. 11., pénzügyminiszter 1918. X. 31. – 1918. XI. 25., hadügyminiszter 1918. XII. 12. – 1918. XII. 29., ideiglenes köztársasági elnök megbízva a külpolitika irányításával 1919. I. 11. – 1919. III. 21., rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter 1946. VIII. 7. – 1949. VI. 9., párizsi magyar követ 1947. VI. 14. – 1949. VI. 9., megbízva a brüsszeli és luxemburgi követség vezetésével 1949. I. 13. – 1949. VI. 9. Erélytelen személyisége jelentősen hozzájárult az I. világháború után Magyarország külső és belső pozícióinak gyengüléséhez.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszere a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**KLEBELSBERG Kunó gróf** (Magyarpécska, Arad vm., 1875. XI. 13. - Budapest, 1932. X. 11.) Tisztviselő, bíró, egyetemi tanár, kultúrpolitikus, a Magyar Történelmi Társulat elnöke, belügyminiszter 1921. XII. 3. – 1922. VI. 16., vallás- és közoktatásügyi miniszter 1922. VI. 16. – 1931. VII. 24., népjóléti és munkaügyi miniszter 1930. IX. 16. – 1930. IX. 27.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**KLEIN Ottó** [KORVIN Ottó] a Magyar Tanácsköztársaság Belügyi Népbiztossága Politikai Nyomozó Osztályának a vezetése alá rendelt alakulatával antihumánus cselekménysorozatokat követett el.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**KORVIN Ottó** lásd **KLEIN Ottó**

**KOVÁCS Gyula** országgyűlési képviselő 1912-ben.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**KÖRÖSI György** az 1956-os forradalom és szabadságharc szovjet hadsereg általi leverését követően a magyar rendőrség ezredese.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## L

**LAKY Imre** a dualizmus és a két világháború közötti időszak egy részében aktív szolgálatot ellátó rendőrtiszt a fővárosi rendőrségnél, rendőrségi szakíró.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**LINDNER Gusztáv dr.** a nagyszombati jogakadémia, majd a kolozsvári egyetem tanára, önkéntes tűzoltó parancsnok, az első tűzrendészeti törvény tervezetének kidolgozója.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**LOOS Domokos** Az első világháború alatt a miskolci katonai rendőrség parancsnoka őrnagyi rangban.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## M

**MADARY Antal** az ellenforradalom különítményparancsnoka.

**SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**MARINOVICH Imre** budapesti rendőrtiszt 1919-ben.

**SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**MAROSÁN György** (Hosszúpályi, Bihar vm., 1908. V. 15. – Budapest, 1992. XII. 20.) pék, szociáldemokrata, majd kommunista pártfunkcionárius, könnyűipari miniszter 1949. VI. 11. – 1950. VIII. 4., minisztertanács elnökhelyettese 1956. VII. 30. – 1956. X. 24., a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány tagja 1956. XI. 4. – 1957. V. 9., államminiszter 1957. V. 9. – 1960. I. 15., az elnöki tanács helyettes elnöke 1961. X. 7. – 1963. III. 21.

**SIMON F. Nándor:** Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**MILLERAND Alexandre** francia miniszterelnök, az első világháború utáni békekonferencia elnökeként levelet írt a magyar kormánynak kilátásba helyezve a trianoni határok revíziójának lehetőségét.

**VEDÓ Attila:** Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## N, Ny

**NAGY Vince** (Szatmárnémeti, 1886. III. 4. – New York, 1965. VI. 1.) ügyvéd, politikus, miniszterelnökségi államtitkár, majd 1918. XII. 12. – 1919. III. 21. belügyminiszter.

**SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## O, Ö

**ÓNODY Géza** országgyűlési képviselő 1894-ben.

**FAZAKAS László:** Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**OSTENBURG-MORAVEK Gyula** (1884–1944) katonatiszt, különítményparancsnok, a trianoni békediktátum kapcsán részt vett a nyugat-magyarországi felkelésben.

**SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## P

**PAÁL György** budapesti rendőrtiszt 1919-ben.

**SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**PAPP József** a Tanácsköztársaság Vörös Őrsége Cserny alakulatának vezető helyettese.

**SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**PAVLIK Ferenc** budapesti rendőrfelügyelő 1912-ben.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**PÁLFFY György** (Temesvár, 1909 – Budapest, 1949), vk. ezds. 1946-tól vezérőrnagy, 1947-től altábornagy, a Honvédelmi Minisztérium katonapolitikai (elhárító) osztályának vezetője (1945), a Honvédség Határőr Parancsnokság parancsnoka (1946–1948), honvédelmi miniszter-helyettes (1948–1949), az MDP Központi Vezetőségének tagja (1948–1949), a RAJK-per során halálra ítélték, 1963-ban rehabilitálták.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 108 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**PETZKAY** a magyar Tanácsköztársaság egyik leghírhedtebb különítményének vezetője.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**PEIDL Gyula** (Ravasz, Győr vm. 1873. IV. 4. – Budapest, 1943. I. 22.) nyomdász, szakszervezeti funkcionárius, parlamenti képviselő, munkaügyi és népjóléti miniszter 1919. I. 19. – 1919. III. 21., a központi munkástanács által megbízott kormány elnöke (miniszterelnök) 1919. VIII. 1. – 1919. VIII. 6.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**PÉTER Gábor** lásd **EISENBERGER Benjámint**.

**PIRKNER Ernő** ellenforradalmi különítményparancsnok.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**PRÓNAY Pál** báró (Romhány, 1874 XI. 2. – 1946) katonatiszt, az ellenforradalmi Prónay Különítmény parancsnoka. A nyugat-magyarországi felkelésben részt vevő szabadcsapatok fővezére, kikiáltotta a Lajtabánságot.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## R

**RAÁD Árpád** katonatiszt, a Héjjas Különítmény tagja, az úgynevezett rongyos gárda elnevezője.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**RÁCZ Kálmán** az ellenforradalom különítményparancsnoka.



SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**RIMÓCZY József** az első világháború alatt Miskolc város rendőrkapitánya.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**ROSSIER Jean dr. ezds.** Svájc budapesti nagykövetének véderő attaséja 1989-ben.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**RÖSCH Frigyes** a XIX. század végén a Soproni Tűzoltó Egylet főparancsnoka, az Országos Tűzoltó Szövetség létrehozásának kezdeményezője, a soproni főreál iskola tanára, a tűzoltás egyik magyar elméleti művelője.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## S, Sz

**SCHMIDT** rendőrfelügyelő.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**SCHNETZER Ferenc** vezérőrnagy (Baja, 1867. X. 26. – Budapest, 1944. IV. 3.) katonatiszt, hadügyminiszter 1919. VIII. – 1919. XI. 24.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**SCHREIZ Emil** budapesti rendőrtiszt 1919-ben.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**SIEBENLIST Nándor** az ellenforradalom különítményparancsnoka.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**SIMONYI-SEMADAM Sándor** (Csesznek, Veszprém vm., 1864. III. 23. – Budapest, 1946. VI. 4.) ügyvéd, politikus, nemzetgyűlési első alelnök 1920. II. 18. – 1920. III. 17., miniszterelnök 1920. III. 15. – 1920. VII. 19., belügyminiszter 1920. III. 15. – 1920. IV. 19., külügyminiszter 1920. III. 15. – 1920. IV. 19.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**STERN Mózes** a Tanácsköztársaság Vörös Őrsége egyik terroralakulatának a vezetője.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### STORCH R. D.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. A rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

STROMFELD Aurél (Újpest, 1878. IX. 19. – 1927. X. 10.) vezérkari tiszt, posztumusz vezérezredes, a Ludovika Akadémia parancsnoka, hadügyi államtitkár, a tanácsköztársaság Vörös Hadseregének vezérkari főnöke, a Szociáldemokrata Párt Rendező Gárdájának vezetője.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZAKASITS Árpád (Budapest, 1888 XII. 6. – Budapest, 1965. V. 3.) kőfaragó, majd újságíró később szociáldemokrata funkcionárius, miniszterelnökhelyettes, és államminiszter 1945. XI. 15. – 1948. VIII. 5., iparügyi miniszter 1948. II. 26. – 1948. VIII. 5., köztársasági elnök 1948. VIII. 3. – 1949. VIII. 23., az elnöki tanács elnöke 1949. VIII. 23. – 1950. V. 8.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZAMUELLY Tibor 1919. IV. 21.-től az arcvonal mögötti területek teljhatalmú biztosa megbízást kapta. A Lenin-fiúk különböző részlegeinek tagjaiból kiválogatott különítményével páncélvonattal járta az országot és fegyverrel verte le az ellenforradalmi megmozdulásokat, majd stratáriális eljárás keretében kivégeztette az elfogottakat. A páncélvonatot a lakosság halálvonalnak nevezte.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZALAY Imre országgyűlési képviselő 1894-ben.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZÁLASI Ferenc (Kassa, 1897. I. 6. – Budapest, 1946. III. 12.) A magyarországi fasiszta mozgalom, a Nyilaskeresztes Párt vezetője, Magyarország német megszállását követően a németek segítségével került hatalomra. A megszállókat, mint kormányfő mindvégig kiszolgálta. Hatalmát véres diktatúrával igyekezett fenntartani. A háború után elfogták és a magyar hatóságok ítélete nyomán kivégezték.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SENTEKIRÁLYI Béla budapesti rendőrtiszt 1919-ben.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**SZÉCHENYI István** gróf (Bécs, 1791. IX. 21. – Döbling ma Bécs kerülete, 1860. IV. 08.) Nagybirtokos, politikai és közgazdasági író a nemzeti liberális reformmozgalom fő képviselője, a Magyar Tudományos Akadémia egyik alapítója és elnökhelyettese. A közlekedési és közmunkák minisztere 1848. IV. 07. – 1848. IX. 05.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződése 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**SZÉCHENYI Ödön** gróf (Pozsony, 1839. XII. 14. – Konstantinápoly, 1922. IV. 04.) SZÉCHENYI István fia. A magyar tűzoltóságot újjászervezte. 1874-től a török tűzoltóság megszervezője. Török pasa, szultáni főhadsegéd.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződése 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**SZENDE Béla** (Lugos, 1823. IV. 04. – Gavosdia, Krassó-Szörény vm., 1882. VIII. 18.) ügyvéd, megyei tisztviselő, másodalispán, honvédkapitány, főispán, szkv. ezredes honvédelmi miniszteri tanácsos és honvédelmi miniszter 1872. XII. 15. – 1882. VIII. 18.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 14 p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZTÁLIN lásd DZSUGASVILI Jozsif Viszarionovics.

**SZŰCS Miklós** honvéd ezredes a Magyar Néphadsereg vezérkarának hadműveleti csoportfőnöke az 1956-os forradalom és szabadságharc idején.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## T

**TARNAY Gyula** Borsod vármegye főispánja 1917-ben.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**TELEKI Pál gróf** (Budapest, 1879. XI. 1. – Budapest, 1941. IV. 3.) jogász, tisztviselő, földrajztudós, egyetemi tanár, 1924-ben tagja a három tagú iraki határmegállapító bizottságnak, főcserkész, a szegedi ellenkormány külügyminisztere 1919. VI. 6. – 1919. VIII. 2., a második szegedi ellenkormány földművelésügyi minisztere 1919. VII. 16. – 1919. VIII. 12., külügyminiszter 1920. IV. 19. – 1920. IX. 22., miniszterelnök 1920. VII. 19. – 1921. IV. 14., külügyminiszter 1920. XII. 16. – 1921. I. 17., nemzeti kisebbségek tárca nélküli minisztere 1920. XII. 16. – 1921. II. 26. és 1921. IV. 12. – 1921. IV. 14., külügyminiszter 1921. IV. 12. – 1921. IV. 14., vallás- és közoktatásügyi miniszter 1938. V. 14. – 1939. II. 16., miniszterelnök 1939. II. 16. – 1941. IV. 3., megbízva a külügyminiszteri teendők ideiglenes ellátásával 1940. XII. 21. – 1941. I. 27., külügyminiszter 1941. I. 27. – 1941. II. 4.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**TISZA István** 1897-től gróf (Geszt, Bihar vm., 1861. IV. 22. – Budapest, 1918. X. 31.) nagybirtokos, jogász, huszárezredes, képviselőházi elnök, belügyminiszter 1903. XI. 3. – 1905. VI. 18., miniszterelnök 1903. XI. 3. – 1905. VI. 18., a király személye körüli miniszter 1903. XI. 3. – 1904. III. 3., horvát-szlavón-dalmát tárca nélküli miniszter, képviselőházi elnök 1912. V. 22. – 1913. VI. 12., horvát-szlavón-dalmát tárca nélküli miniszter 1913. VI. 10 – 1913. VII. 21., a minisztérium ügyeinek intézésével ideiglenesen megbízva 1914. VIII. 22 – 1916. I. 16., a király személye körüli miniszter 1915. I. 13. – 1915. V. 29., nádorhelyettes 1916. XII. 20. – 1916. XII. 30.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én

Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**TÓTH Béla** (ANOCSKAI álnévvel) a Tanácsköztársaság Vörös Őrsége egyik terroralakulatának a vezetője.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**TÓTH László** a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**TÖMPE István** a magyar pártállam egyik vezető személyisége, az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után a Munkásőrség egyik megszervezője és első parancsnoka.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## V, W

**VADAY László** Erzsébetfalva rendőrkapitánya 1912-ben.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**WALTHEIM Alfréd dr.** Burgenland – a trianoni békediktátummal Ausztriához csatolt terület – első osztrák tartományi főnöke. Ő nevezte el a térséget Sopron > Ódenburg, Moson > Weisenburg és Vas > Eisenburg német nevei után Burgenland-nak, mivel mindegyik német névben megtalálható a Burg > vár szó. A terület eredeti magyar elnevezése Várvidék, aminek a szó szerinti fordítása Burgenland.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## INDEX GEOGRAPHICUS

## A, Á

**Ágfalva** a trianoni békediktátum által elcsatolt, Győr vármegye, Moson vármegye és Sopron vármegye maradványainak egyesítéséből létrehozott Győr-Moson-Sopron vármegyében található település.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Albertfalva**, Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Alföld** a Kárpát-medence Dunától keletre elterülő – a Tisza által kettévágott – sík vidéke

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Al-Hillán** iraki település.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Arad** partiumi város jelenleg Románia területén.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátrországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Asztipálea** görög sziget.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Ausztria** az Osztrák Császárság ausztriai tartományából álló szövetségi állam, amelyet a Harmadik Német Birodalom bekebelezett, majd a második világháború után ismét függetlenné vált. Ausztria területe hagyományosan az Alpok északi, keleti és déli lejtőire terjed ki. A trianoni békediktátum Ausztriához csatolta Magyarország nyugati szélén elterülő várvidéket.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott

el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## B

### **Bagdad** Irak fővárosa.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **Baiji** iraki település Bagdadtól nyugatra.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Balaton** Magyarország legnagyobb tava. Sekély vizű, viszonylag keskeny és hosszú tó, amely a Dunántúl közepén helyezkedik el kelet-nyugati irányban. Az ország és Közép-Európa egyik legkedveltebb üdülőhelye.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **Balatonkiliti** Balaton parti település.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **Barcs** Dráva parti település.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **Bács-Kiskun megye** Duna-Tisza közti megye.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **Bejn-fjord** öböl Norvégiában.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **Belgrád** lásd Nándorfehérvár.

### **Bécs** Ausztria fővárosa.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Béga** a Temes-folyó melletti csatorna.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Bizerta** észak-afrikai város.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Budai Vár** Hosszú időn keresztül Magyarország közigazgatási és kulturális központja. A várhegyet magában foglaló vár déli része az uralkodói rezidencia, az északi része pedig a polgárváros. A kiegyezéstől 1945-ig a Budai Vár területén működött a hadügyi, a belügyi és a pénzügyi tárca.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulás Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Budaórs** város Pest megyében.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulás Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Budapest** Magyarország fővárosa, 1872-ben Óbuda, Buda és Pest egyesítésével jött létre.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulás Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátsorországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Bukarest** Románia fővárosa.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Burma** hátsó-indiai ország, ma Myanmar.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Burgenland** lásd Várvidék.

#### **Bükkösd** Pécs környéki település.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### C, Cs

#### **Cegléd** város a Duna-Tisza közén.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Cinkota** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Csehszlovákia** ideiglenesen bizonyuló államalakulat, amelyet a trianoni békediktátum hozott létre és a párizsi békeszerződések erősítettek meg, az ezredfordulón Csehszlovákia Csehországra és Szlovákiára bomlott. A szlovák állam a Dunától északra eső kislétföldi területekre és a Felvidékre terjed ki.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Csepel** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulás Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Csömör** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulás Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## D

**Debrecen** Hajdú-Bihar megye székhelye.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Délvidék** a Duna-Tisza-köze és Tiszántúl Szeged alatti része. Az eredetileg színmagyar lakosságot a törökök szinte teljesen kipusztították. Helyükre a Habsburgok szerbeket, illetve románokat telepítettek. Jelenleg – trianoni békediktátum nyomán – részben Romániához részben Szerbiához tartozik. Az 1848–1849-es, az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a szerb fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a szerb-magyar viszonyt. A szerbiai magyarok küzdenek a nemzeti jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Dráva** az Alpok alatt ered és Eszéknel torkollik a Dunába. A törökök kiűzése után a Dráva-Száva közé települt horvát lakosság és a magyar etnikum közötti választó vonalat alkotja. Ettől fogva Horvátország hagyományos határvonala.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudomá-

nyos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Dubrovnik** tengerparti település Horvátországban.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Duna** Közép-Európa legnagyobb folyója, a bajorországi Fekete Erdőben ered és a Fekete-tengerbe torkollik, Németországot, Ausztriát, Szlovákiát, Magyarországot, Szerbiát, Romániát és Bulgáriát is érinti. A történelmi Magyarország területére a Dvényi Kapunál lépett be és a Vaskapunál hagyta el. Hagyományos kereskedelmi és hadi útvonal.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Dunacsuny** magyar határtelepülés volt 1920 és 1947 között. A trianoni békediktátum által létrejött Csehszlovákiához csatolt területeken felül a párizsi békediktátummal ugyancsak Csehszlovákiához csatolt három falu egyike, jelenleg Szlovákia területén Pozsony város része.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Dunaföldvár** Duna parti település a Dunántúlon.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Duna-Tisza-köze** a Duna és a Tisza között húzódó terület.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Dunántúl** a Kárpát-medence azon területe, melyet északról és keletről a Duna, délről a Dráva nyugatról pedig a Lajta-folyó határol.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## E, É

**Ecsedi láp** a Tiszántúl északi részén elterülő mocsaras terület.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Eger heves** megyei város. Magyarország egyik legkiválóbb bortermelő vidékének a központja.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátrországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Eisenburg** lásd **Vas vármegye**.

**Ercsi** település Pest megyében.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Erdély** a történelmi Magyarország keleti, a Kárpátokkal övezett tájegysége, jelenleg Romániához tartozik. A trianoni békediktátum óta a román hatóságok változó erősségű magyarellenes politikával igyekeztek a magyar lakosság létszámát csökkenteni, befolyását mérsékelni. Az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a magyar-román viszonyt. Az erdélyi magyarok küzdenek a nemzeti jogok maradványai elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Erzsébetfalva** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Európa** az Atlanti-óceán, a Földközi- és a Fekete-tenger, a Kaukázus, a Kaszpi-tenger továbbá az Ural és az északi Jeges-tenger által határolt kontinens.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Európai Unió** A XX. század második felében kialakuló, majd fokozatosan gyarapodó államszövetség, amely Kelet-Európa kivételével szinte kontinenst magába foglalja. Magyarország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Észak-Erdély** a második bécsi döntéssel a Magyar Királysághoz visszacsatolt terület (1940–1944).

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## F

**Felvidék** a történelmi Magyarország északi hegyvidéke. Jelenleg a Kisalföld északi részével együtt alkotja Szlovákia területét. A trianoni békediktátummal elcsatolt felvidéken és Kisalföldön élő magyarságot a csehszlovák állam igyekezett kiszorítani a térségből, különösen erősen jelentkezett ez a szándék a második világháború nyomán. Ezek az atrocitások beárnyékolják a szlovák-magyar viszonyt. A felvidéki magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Franciaország** az európai kontinens nyugati részén fekvő ország.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Fiume** Adria parti magyar kikötő város, amelyet a XIX. században élénken fejlesztettek. Jelenleg Horvátország része.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## G, Gy

**Garam** az alacsony Tátrában eredő és Esztergomnál a Dunába torkoló folyó.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Görögország** a Balkán félsziget déli részén elterülő ország.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Gyékényes** Dráva parti település.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Gyöngyös** heves megyei város a Mátra lábánál.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szer-

vezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Győr** a trianoni békediktátum által elcsatolt, Győr vármegye, Moson vármegye és Sopron vármegye maradványainak egyesítéséből létrehozott Győr-Moson-Sopron vármegye székhelye.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katonai rendőrség felállításának hátországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Győr-Moson-Sopron megye** a történelmi Magyarország határvármegyéje a Duna, a Lajta és a Fertő-tó által határolt területen, amely a Szigetköz nagy részét is magába foglalata. Központja Magyaróvár városa volt, amely ma már egybeépült és egyesült Moson várossal. A trianoni békediktátum a vármegye jelentős részét elcsatolta. Jelenleg a Győr vármegye, Moson vármegye és Sopron vármegye maradványaiból kialakított Győr-Moson-Sopron megye a jogutód közigazgatási egység.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Gyűrűspuszta** Dráva menti település.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## H

**Haditha-gát** észak-iraki gát

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Hanság** a Fertő-tó melletti mocsaras terület.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Harmadik Német Birodalom** a HITLER Adolf által vezetett Németország hivatalos elnevezése.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Hartvig tó** Norvégiában.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Hódmezővásárhely** csongrád megyei város.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti

tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Hortobágy** észak-magyar alföldi tájegység.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Horvátország** Magyarország déli szomszédja, 1920-ig a Magyar Királyságban autonómiát élvező ország. A trianoni békediktátum után a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia tagállama, 1941–1945 között, majd 1991 nyarától független állam.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Horvátjásfalva** magyar határtelepülés volt 1920 és 1947 között. A trianoni békediktátum által létrejött Csehszlovákiához csatolt területeken felül a párizsi békediktátummal ugyancsak Csehszlovákiához csatolt három falu egyike, jelenleg Szlovákia területén Pozsony város része.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## I

**Imphalna** burmai (ma Myanmar) település.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Indaw-Mytikna vasút** a két burmai (ma Myanmar) település között húzódó vasútvonal.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Ipoly** észak-magyarországi folyó ami a Dunába ömlik, jelenleg Szlovákia és Magyarország határfolyója.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Irak** Irán, Törökország, Szíria, Szaud-Arábia és a Perzsa-öböl által határolt arab ország a Tigris és az Eufrátesz völgyében.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## J

**Jászapáti** település a Duna-Tisza közén.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Jászberény** település a Duna-Tisza közén.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Jordánia** királyság az Arab-félsziget északi részén.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Jugoszlávia** nyugat Balkán szláv népei által lakott térség. Az első világháború után keletkezett Szerb-Horvát-Szlovén Királyság néven, amely a két világháború között a Jugoszláv Királyság nevet vette fel. A második világháború során felbomlott, majd ismét egyesült Jugoszláv Szocialista Köztársaság néven, amely 1992–2006-ig folyamatosan felbomlott a Jugoszláviában élő szláv népek önálló nemzeti államaivá. Jelenleg – a trianoni békediktátum nyomán – az alföld déli része a többszörösen átalakult Szerb-Horvát-Szlovén Királyság egyik utódállamához a Szerb Köztársasághoz tartozik. Az Alföld déli részébe betelepített szerb lakosság az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc, az 1918–1919-es forradalmak és a második világháború során tömeges és drasztikus gyilkosságokat követtek el a magyar lakossággal szemben. A szerb hatóságok a délvidéki magyar lakosság beolvasztására törekedtek.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## K

**Kanada** az észak-amerikai kontinens legészakibb állama.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kassa** felvidéki város. Jelenleg Szlovákia területén.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátsorszáiban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Katonai határörvidék** az Adriától Bukovináig terjedő területsáv, amelyen katonai közigazgatás keretei között élő lakosságból létrehozott ezredek védelmezték a Habsburg-birodalmat a török becsapásokkal szemben. Az itt élő családok férfitagjai közül egy fő adómentes földhasználat fejében katonai szolgálattal volt kötelek teljesíteni.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kárpátalja** korábban Ruszka Krajna néven ismert, döntően magyarok, ruszinok és ukránok által lakott terület, a történelmi Magyarország része, amely a történelmi magyar vármegyék közül Ung, Bereg, és Máramaros vármegyék döntő többségére terjed ki. A Kárpátok és a Tisza felső folyása közötti terület. A trianoni békediktátummal Csehszlovákiához csatolták, amely 1939-ben visszatért az anyaországhoz, majd az 1947. évi párizsi békediktátum a Szovjetunióhoz csatolta. Jelenleg Ukrajnának a Kárpát-medencébe ékelődő nyúlványa. Ukrajna felől a Kárpátok hegysége, a többi oldalról pedig Szlovákia, Magyarország és Románia határolja. A második világháborút követően a megszálló szovjet csapatok tömegesen hurcolták el a magyar lakosság akiknek a döntő többsége elpusztult. Ezek az atrocitások beárnyékolják a ukrán-magyar viszonyt. A kárpátaljai magyarok küzdenek a nemzeti jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kárpát-medence** keleten és délen a Kárpátok, északon az Alpok, nyugaton pedig a Dinári-hegység által határolt terület.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kárpátok** a Dévényi kaputól a Vaskapuig terjedően a történelmi Magyarországot határoló hegyvonulat.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kecskemét** Bács-Kiskun megye székhelye.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kelet-Poroszország** a II. világháború végéig Németország integráns része. Németajkú lakosságát elűzték, területét felosztották Oroszország és Lengyelország között.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Királyhágó** az erdélyi medencét az Alföldtől elválasztó Bihar hegységének átjárója.



PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kiskunhalas** város a Duna-Tisza-közén, Bács-Kiskun megyében.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kispest** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kohima** burmai (ma Myanmar) település.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kolozsvár** erdélyi város, jelenleg Románia területén.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Komárom** Duna parti város. Jelenleg a Duna bal partjára eső városrész Szlovákiához a jobb oldalra eső pedig Magyarországhoz tartozik.

SUBA János: A katonai rendőrség felállításának hátországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kőbánya** Budapest egyik városnegyede a Duna bal partján, Nagy-Budapest létrehozása előtt a város agglomerációjába tartozó önálló település.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Körment** magyar határtelepülés a jelenlegi osztrák-magyar határ mentén, Vas megyében.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kréta** görög sziget az Égei-tengerben.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október

13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## L, Ly

**Lajta** a történelmi Magyarország és Ausztria közötti határfolyó.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Lágymányos** dél-budai városnegyed, Nagy-Budapest létrejötte előtt a főváros agglomerációjába tartozó település.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Lengyelország** a Balti-tenger, Németország, Csehország, Szlovákia, Ukrajna, Belorusszia, és a néhai Kelet-Poroszország maradványa ma orosz terület által határolt ország. A történelmi Magyarország Lengyelországgal határos volt. A lengyel-magyar kapcsolatok hagyományosan jók voltak, amelynek emléke élénken él mindkét népben. Lengyelország a XVIII. században elvesztette szuverenitását, amikor Oroszország, Poroszország és a HABSBURG-birodalom között felosztották. Lengyelország államisága az első világháború után állt helyre, azonban a HITLER és SZTÁLIN közötti alku nyomán Németország és a Szovjetunió ismét megszállta. Függetlensége a második világháború után állt ismét helyre.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Levitha** görög sziget.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**London** az Egyesült Királyság fővárosa.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## M

**Magyarország** államformák: 898-tól a honfoglalást követően a hét magyar törzs szövetsége, majd 1000-tól, az államalapítástól 1918-ig Magyar Királyság, 1918. november 16-ától Magyar Népköztársaság, 1919. március 21-étől Tanácsköztársaság, 1919. június 23-ától Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság, 1919. augusztus 2-ától Népköztársaság, 1919. augusztus 8-ától Magyar Királyság, 1946. február 2-ától Magyar Köztársaság, 1949. augusztus 20-ától Magyar Népköztársaság, 1989. október 23-ától Magyar Köztársaság. A XX. század elején rabló, imperialista békediktátummal területeink mintegy 2/3-át lakosságának több mint a felét elcsatolták. A trianoni békediktátum előtti Magyarországot tekintjük a történelmi Magyarországnak, amely magába foglalta a Magyar Szent Korona alá tartozó területeket azaz a Kárpát-medencét, amely több, mint 1000 éven át gazdasági földrajzi és kulturális egységet alkotott. A történelmi Magyarország csaknem 283 000 km<sup>2</sup> területén mintegy 20 000 000 lakos élt. A trianoni békediktátum nyomán az ország területe 93 000 km<sup>2</sup>-re, lakóinak száma pedig 8 000 000 főre csökkent. A Kárpát-medencében élő magyar etnikum közel egyharmada került kisebbségi sorba az átrajzolt határokból következően. A magyar nemzet elcsatolt részei azóta a kisebbségi jogaitól többé-kevésbé megfosztottan, a többségi nemzet beolvasztási kísérletei között éli életét. Ez a helyzet a térség viszálkodásainak a melegágya. A sovinsizta politikai csoportosulások tevékenysége nehezíti a Kárpát-medence fejlődését, egyben pedig akarva-akaratlanul kedvez a külső hatalmi befolyások erősödésének.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegészítéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján hangzott el Budapesten. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SIMON Nándor: A munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyság** lásd **Magyarország**.

**Magyar Népköztársaság** lásd **Magyarország**.

**Maltezana** görögországi település Aszthpalea szigetén.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Margitsziget** dunai sziget Budapest főváros területén eredetileg Nyulak-szigetének nevezték a szigeti kolostorban élő Árpád-házi Szent Margitról kapta a nevet a sziget.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulás Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Maros** Erdélyben eredő és Dél-Alföldön a Tiszába torkolló kárpát-medencei folyó.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

tartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Marosvásárhely** erdélyi város jelenleg Románia területén.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Mátyásföld** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Miskolc** a trianoni békediktátummal Magyarországtól elcsatolt Borsod Vármegye, Abaúj Vármegye és Zemplén Vármegye maradványainak egyesítésével keletkezett Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegye székhelye.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Moson vármegye** lásd Győr-Moson-Sopron megye.

**Muraköz** A Mura és a Dráva közötti terület, amelynek a centruma Csáktornya. A történelmi Magyarország Zala vármegyéjének déli területét alkotta. Jelenleg Szlovéniához tartozó terület. A trianoni békediktátum által a délszláv Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz, majd utódállamaihoz tartozó térségben igyekeztek a magyar lakosságot kiszorítani, illetve befolyását csökkenteni. Az önálló Szlovén állam létrejötte óta a magyarság helyzete jelentősen javult, ugyan de a muraközi magyarok jelenleg is küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelenése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## N, Ny

**Nagyszeben** erdélyi város, jelenleg Románia területén.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Nagyvárad** erdélyi város, jelenleg Románia területén.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Narvik** norvég város.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Nándorfehérvár** a városban lévő vár a magyar végvári rendszer részét alkotta, ahol HUNYADI János vereséget mért a hódító török csapatokra. Ennek a tiszteletére szólnak a keresztény világban délben a harangok. Délvidéki Duna parti település jelenleg Belgrád néven Szerbia fővárosa.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Nedzsev** iraki település.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Német Császárság** középkori eredetű állam, amely szuverén fejedelemségekre bomlott, azonban a császárságot, mint formát megtartotta. A Német Császárságot porosz vezetéssel egyesítették újra a XIX. században. Az első világháború nyomán Németországban a császárság megszűnt.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Németország** Európa közepén fekvő ország, amely az Alpoktól az Északi tengerig, illetve a Balti tengerig tart, kelet-nyugati irányba pedig a Rajna és az Odera, valamint a Cseh hegység határolja, Ausztria és Svájc németajkú lakossága által lakott területeinek kivételével a németek által lakott területet jelöli, melynek a történelem során változatos államformái és határai voltak.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Nyitra** felvidéki város, jelenleg Szlovákia területén.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Nyugat-Európa** a kontinens azon országainak területét tekintik ide tartozónak, amelyek érintkeznek az Atlanti Óceánnal.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## O, Ö

**Óbuda** 1872-ben Óbuda, Buda és Pest egyesítésével jött létre a főváros. Óbuda a középkorban a mindenkori királyné alá tartozó település.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Olaszország** dél-európai, az Itáliai-félszigetet, Sziciliát és Szardíniát magába foglaló ország.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás*

szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Orgovány** Bács-kiskun megyei település.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Oroszvár** magyar határtelepülés volt 1920 és 1947 között. A trianoni békediktátum által létrejött Csehszlovákiához csatolt területeken felül a párizsi békediktátummal ugyancsak Csehszlovákiához csatolt három falu egyike, jelenleg Szlovákia területén Pozsony város része.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Osztrák Köztársaság** lásd **Ausztria**

**Osztrák-Magyar Birodalom** az Osztrák-Magyar Monarchia második hivatalos elnevezése, amelyet azonban a gyakorlatban nem használtak, mivel az Osztrák-Magyar Birodalom elnevezés a dualista államalakulat osztrák felfogását tükrözte, amely nem érvényesült. Nevezetesen osztrák részről igyekeztek úgy értelmezni a dualista államalakulatot, hogy az egységes birodalom amelyen belül a tartományok két különböző csoportja belső ügyeit egymástól eltérően intézi. Ezzel szemben a magyar felfogás szerint a dualista államalakulat két szuverén ország az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság szövetsége amelyben a két ország bizonyos ügyeit közösen más teendőit pedig önállóan intézi. Mivel a gyakorlatban a magyar felfogás érvényesült ezért a magyar felfogást tükröző Osztrák-Magyar Monarchia elnevezés vált általánossá.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Osztrák-Magyar Monarchia** az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság 1867 és 1918 között fennálló olyan szövetsége, amelyben a két társország bizonyos ügyeit közösen, a többi pedig önállóan intézte. A közös ügyek közé tartoztak a Pragmatica Sanctio-ból származó ügyek (külgügy, hadügy és a finanszírozásukra szolgáló pénzügy), hitelügy. Ehhez az ügyrendszerhez csatlakoztak a dualisztikus ügyek azaz a vám- és kereskedelmi szövetség, valamint a nem közös de lehetőleg egyetértőleg intézendő ügyek (közvetett adózás, vasút, hajózás, posta, pénzügyrendszer). A dualisztikus ügyek a közös ügyektől – vagy ahogyan a magyar kiegészítő törvényben található a közös érdekű viszonyoktól – abban különböztek, hogy a közös ügyek tekintetében kizárólag közösen járhatott el a két ország, a dualisztikus ügyek körében pedig, ha nem jött létre a társországok között közös megállapodás a két ország önállóan is eljárhatott.

Az Osztrák-Magyar Monarchiának nem volt közös államfője és kormánya. Mindkét állam legfőbb közjogi méltóságát az osztrák császári és a magyar királyi tisztséget egy természetes személy I. Ferenc József töltötte be. Közös kormány ugyan nem létezett, azonban a közös ügyek intézése céljából közös minisztériumok működtek, amelyek élén közös miniszterek álltak, külügy-, hadügy- és pénzügyminiszter. E miniszterek értekezleteit – amelyben a két társország miniszterelnöke és a társországoknak a tárgyalat témában érintett miniszterei is részt vettek – hívták közös minisztertanácsnak. Amennyiben a közös minisztertanácsban az uralkodó elnökölt az üléseket koronatanácsnak nevezték. A közös minisztereket az uralkodó a két társország országgyűlésétől függetlenül nevezte ki és mentette fel. A közös miniszterek az uralkodónak tartoztak felelősséggel.

A közös költségeket a delegációk hagyták jóvá. A delegációk a két társország országgyűléseinek a bizottságai voltak, amelyeket az országgyűlések felhatalmaztak a közös költségvetés megállapítására. A közös költségvetésre a javaslatot a közös pénzügyminiszter terjesztette elő az indokláshoz pedig a közös külügy- és hadügyminiszter is csatlakozott. A hatvan tagú delegációkat egy évre választották. A magyar delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját a főrendiház küldte. A magyar delegáción belül öt horvátországi képviselőnek kellett lennie négynek a képviselőházból egynek pedig a főrendiház tagjai közül. Az osztrák delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját pedig az urak háza választotta. Csehország tíz, Gallícia hét, Morvaország négy, Alsó Ausztria három, Felső Ausztria kettő Steyer kettő, Tirol kettő a többi tartomány pedig egy-egy tagot küldött a delegációba. A delegációk évenként felváltva Bécsben és Budapesten üléseztek. Egyet nem értés esetén a delegációk tekintetében az uralkodónak nem volt döntési joga.

A közös költségek fedezésére a vámbevételek voltak hivatottak. A fennmaradó résznek a két társország közötti megosztási arányáról pedig a két országgyűlés döntött. Ezt az arányt kvótának nevezték. A kvótát meghatározott időre állapították meg. A kvóta megállapítása érdekében a két országgyűlés bizottságot küldött ki a téma egyeztetése céljából. Abban az esetben, ha a két országgyűlés nem tudott megállapodni, az uralkodónak volt döntési joga. Mivel a Magyar Királyság gazdasága dinamikusabban fejlődött a bevételei is gyorsabban nőttek, mint az Osztrák Császárságé. Ebből fakadóan pedig a közös költségek fedezésében a magyar arány nőtt. 1873-ban a magyar arány 31,4%, 1917-ben pedig 34,4% volt.

Az Osztrák-Magyar Monarchia területe a történelmi Magyarországot és az Osztrák Császárságot foglalta magába, amely ebben az időben kiterjedt a mai Ausztrián túl a mai Cseh Köztársaságra és a mai Lengyelország azon részére, amelynek a történelmi elnevezése Gallícia, továbbá Bukovinára valamint az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közös irányítása alatt álló Bosznia-Hercegovinára. Az Osztrák Császársághoz tartozott még a Dalmát tengerpart is Fiume kivételével, amely a Magyar Királyság részét alkotta.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## P

**Pestszentlőrinc** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Pestszentmihály** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Petromény** erdélyi település, jelenleg Románia területén.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Pécs** Baranya megye székhelye.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

tartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Porto Scala** görögországi település Aszthipalea szigetén.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Pozsony** a trianoni békediktátum után Szlovákia fővárosa. A történelmi Magyarország Pozsony vármegyéjének székhelye, árpád-kori település. A magyar országgyűléseket évszázadokig Pozsonyban hívták össze.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## R

**Románia** Magyarországgal határos ország. A trianoni békediktátum Romániának jutatta a történelmi Magyarország mintegy egyharmadát több millió magyar ajkú lakossal. Románia a XIX. század utolsó negyedében jött létre havasalföldi és moldáviai fejedelemségek egyesülésével. Az 1848–1849-es, 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások és a román pártállam időszakában megvalósuló magyarellenes magatartás beárnyékolják a magyar-román viszonyt. A román hatóságok a magyar nemzetiség beolvasztására törekedtek. A romániai magyar nemzetiség az ország Európai Unióhoz történő csatlakozása után is küzd a nemzetiségi jogai maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Rotterdam** holland város.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Rumbak-fjord** öböl Norvégiában.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Ruszka Krajna** lásd Kárpátalja

## S, Sz

**Sátorlajújhely** a trianoni békediktátum által elcsatolt Borsod, Abaúj és Zemplén Vármegyék maradványaiból létrehozott Borsod-abaúj-zemplén megyében elterülő határ menti város a Borsod folyó és a Zempléni hegyek között.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



**Sió** részben természetes, részben mesterséges vízfolyás a Balaton és a Duna között.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Solt** Bács-kiskun vármegyei település

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Sopron** a történelmi Magyarország Sopron vármegyéjének székhelye. Jelenleg a magyar-osztrák határ magyar oldalán elterülő szép fekvésű határváros. A trianoni békediktátum során elcsatolni kívánt terület volt, ahol a hovatartozás témájában népszavazást tartottak, melynek során a lakosság Magyarországhoz tartozás mellett szavazott. Ezáltal a város elnyerte a „Civitas fidelissima” kitüntető címet.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Soroksár** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századfordulós Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Spanyolország** a Hispán-félsziget többségét magába foglaló dél-európai állam.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szabadka** délvidéki város jelenleg Szerbia területén.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szabolcs vármegye** a történelmi Magyarország egyik vármegyéje: A trianoni békediktátum után Szabolcs vármegye, Bereg vármegye és Szatmár vármegyéknek a trianoni határokon belülről eső maradványaiból keletkezett az új Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szaloniki** tengerparti település Görögországban.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szamosújvár** erdélyi város, jelenleg Románia területén.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szeged** Csongrád megye székhelye, Tisza parti város.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szerbia** a szerbek már a középkorban államot hoztak létre a Balkánon. A török hódítók kiűzése után az elnéptelenedet Dél-Alföld-i területekre szerbeket telepítettek. A HABSBERGOK a magyar ellenállás egyik ellenszereként támaszkodtak a betelepített szerbekre. A trianoni békediktátum Szerbiához csatolta Magyarország dél-alföldi területeit, közel 1 000 000 főnyi magyar lakossal. A szerb hatóságok a magyar földbirtokosoktól elkobzott földeket a betelepített szerbek között osztották föl, így a magyar lakosság jelentős része földönfutóvá vált. Az 1848–1849-es, az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a szerb fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a szerb-magyar viszonyt. A szerbiai magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szerb-Horvát-Szlovén Királyság** lásd **Jugoszlávia**

**Székelyföld** Erdély keleti szögletében a Kárpátok karéjában fekvő terület, amelyen a magyar nemzet székely része él. Jelenleg Romániához tartozik.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Székesfehérvár** Fejér vármegye székhelye, a középkorban huzamosabb ideig az ország fővárosa.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szírnia** arab ország az Arab-félsziget északi részén.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szob** ipoly-völgyi település.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szolnok** Jász-Nagykun-Szolnok megye székhelye.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szombathely** Vas megye székhelye.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szovjetunió** az Orosz Birodalom romjain az első világháború után létrejövő államszövetség, amely a XX. század végén bomlott.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**T****Tabán** A Budai Vár a Duna között elterülő városnegyed.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfigyelés a századforduló Budapesten. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tanácsköztársaság** lásd Magyarország**Thaiföld** távol-keleti ország.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Temesvár** délvidéki város, jelenleg Románia területén.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tigris** iraki folyó.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tikrit** iraki település Bagdadtól nyugatra.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás*

szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tisza** a legnagyobb Kárpát-medencében eredő folyó, Máramaros vármegyéből ered és a Szerémségnél torkollik a Dunába.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátrországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tiszalök** Tisza menti település a folyó Tokaj és Szolnok közötti szakaszán.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tiszántúl** az Alföldnek a Tisza és Erdély között elterülő része.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Titel** Duna parti település a Dráva torkolatának a térségében.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Török Birodalom** Közel-Keletre, Északkelet-Afrikára és Európa délkeleti részére kiterjedő, a mohamedán hitet erőszakosan terjesztő birodalom, amely a XV. századtól fokozatosan gyarapodott és az első világháború során semmisült meg.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Trianon** Párizs melléki kastély, ahol az első világháború után Magyarországra erőltetett békediktátumot aláírták.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tunisz** észak-afrikai város.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## U

**Ung** kárpátaljai folyó, jelenleg Ukrajna területén.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Újpest** Nagy-Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd Budapest része.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Uzsoki-hágó** Kárpátalja területén a Kárpátokon áthaladó szoros.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## V, W

**Vas vármegye** a Dunántúl nyugati részén elterülő határvármegye, amely Sopron vármegye, Győr vármegye, Veszprém vármegye és Zala vármegyékkel volt határos. A trianoni békediktátum a vármegye jelentős részét elcsatolta.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Városliget** Budapest egyik parknegyede a Duna keleti partján.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Várvidék** a történelmi Magyarország Ausztriával határos területsávja, amelyen – határterület lévén – számos erősség épült. Jelenleg a trianoni békediktátum nyomán – Ausztriához tartozó terület.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Venezuela** latin-amerikai ország a Karib-tenger partján.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Veszprém megye** dunántúli megye.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13–14. között Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## Z, Zs

**Zalaegerszeg** jelentős dunántúli település, Zala Vármegye székhelye, a Zala-folyó partján.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## INDEX CHRONOLOGICUS

## 1840

**1840** először jelent meg Magyarországon a „rendőr” szó törvényben.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1848

**1848–1849** magyar Forradalom és Szabadságharc.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 20-a** után megkezdődött a Nemzetőrség szervezése.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1848–1849** a császári haderőben bevezették a hármas tagolási rendszeren nyugvó katonai rendfokozatokat.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1867

**1867** Kiegyezés, a dualizmus időszakának kezdete.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1867** a dualizmus kori magyar rendvédelem fejlődése első időszakának kezdete, amely 1881-ig tartott.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1868

**1868** a Magyar Királyi Honvédség felállítása.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1870

**1870** a Magyar Országos Tüzoltó Szövetség megalakulása.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1871

**június 10-én** az 1871/XL. tc. kötelezővé tette a vízszabályozási társulások számára gátrendőrsek létrehozását.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1871** a dualizmus időszakának az első vízszabályozási törvénye, amely a későbbi szabályozások alapját képezte.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1872

**1872** a fővárosi rendőrség ideiglenes államosítása (1872/XXXVI. tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.)

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1872** uralkodói döntés született a katonai határőrség felszámolásáról.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1874

**július végén** a Magyar Királyi Honvédség jászberényi térparancsnoksága BORSOS Sándor fegyveres rabló elfogására 15 fős lovas csapatot küldött.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1876

**március 20-án** a Magyar Királyi Honvédség területileg illetékes alakulata lovas szakaszt rendelt ki Jászapátiba karhatalmi feladat teljesítésére.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1876** az erdélyi és a horvátországi csendőr ezredek a közös hadsereg alárendeltségéből a magyar kormány, illetve a horvát bán alárendeltségébe kerülnek.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1876** dr. LINDNER Gusztáv egyetemi tanár kutató munkáját publikálva megjelentette a „Tüzi fecskendő” ókori görög és római előzményeit ismertető művét.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1877

**május 3-án** a Magyar Királyi Honvédség 3. lovasezrede 26 lovast küldött ki a Maros árvízéhez kapcsolódó karhatalmi feladatok ellátására.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1878

**augusztus 4-én** a honvédelmi tárca a közös hadsereg 39-ik gyalogezredének százada mellé a Magyar Királyi Honvédség 5. lovas ezredének különítményét is kirendelte a Tiszalök-i képviselőválasztáshoz kapcsolódó karhatalmi teendők ellátására.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**december 27-én** a Tisza áradásával kapcsolatos karhatalmi teendők ellátása céljából a Magyar Királyi Honvédség 5. lovas ezredének személyi állományából létrehozott karhatalmi különítményt vezényeltek.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1878** a Belügyminisztérium Magyar Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányát a tűzvédelem legfelsőbb szakközegként ismerte el.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1879

**március 5-én** a Magyar Királyi Honvédség csákovai állomásparancsnoksága a Petrományi községi bíróválasztáshoz a 3. huszárezredtől 25 fő lovast vezényelt tömegosztatásra.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1879** az 1879/XXXI. tc. erdőtörvény előírta az erdőtulajdonosok számára erdőörségek létesítését.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1880

**január** a Magyar Királyi Honvédség 1. lovasezredétől 7 lovast vezényeltek a kőbányai fegyvergyár védelmében történő részvételre.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



## 1881

**február 14-én** az uralkodó szentesítette az 1881/III. tc.-et „a közbiztonság szervezéséről” címmel, amely elrendelte a Magyar Királyi Csendőrség létrehozását. Az uralkodó általi szentesítés dátuma 1933 óta a Magyar Királyi Csendőrség napja.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február 14-én** a csendőr rangjának jelölése az alapszín eltéréssel azonos a haderőben viselt tizedesi rendfokozattal, amely piros alapon két fehér celuloid csillagból állt, a csendőr őrzetők rendfokozata pedig – mivel ugyancsak az alapszín kivételével a véderőbeli szakaszvezetői ranggal volt azonos – piros alapon három fehér celuloid csillagból állt. A csendőr őrmester is három fehér celuloid csillagot viselt ugyan, de piros alapon sárga paszomány társaságában, hasonlóan hadseregbeli őrmesterekhez. A csendőr törzsořrmesterek – akik gazdászati teendőket láttak el – piros csíkkal kettéosztott kék paszományon három fehér celuloid csillagot viseltek. A csendőr tiszték rendfokozata a véderő tisztí rendfokozataival megegyezett.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1881** A fővárosi rendőrség végleges államosítása (1881/XXI. tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.)

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1881** A dualizmus kori magyar rendvédelem fejlődése második időszakának kezdete, amely 1912-ben ért véget.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1883

**augusztus 10-én és 11-én** a Magyar Királyi Honvédség 1. lovasezredétől 30 főnyi lovaszt járőröztettek Budapesten a további zavargások megelőzésére.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**szepember 9-én** a Magyar Királyi Honvédség területileg illetékes parancsnoksága a Pécs melletti Bükkösdre lovasszázadot küldött, de a bevetésükre nem került sor.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1883** elkészült az első magyar tűzrendészeti törvény tervezete.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1886**

**1886** az önkormányzati városi rendőrségek kapitányait 1886-tól a vármegyei főispánok nevezték ki.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1887**

**június 25** BAROSS Gábor előterjesztést készített az uralkodó számára a posta és távírdák egyesítése tárgyában.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**szeptember 1-én** Magyarországon egyesítették a távírdákat a postával.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1888**

**1888** a törvényhatósági jogú városokat arra kötelezte a belügyminiszter, hogy rendszeresen tűzoltó tanfolyamokat szervezzenek.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1888-tól** a Magyar Királyi Csendőrség állította ki a táborigazságot a Magyar Királyi Honvédségbe.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1891**

**1891** a Magyar Királyi Csendőrséget bevonták a határőrizet végrehajtásába.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1894**

**február 20-án** rendőr kordon az országgyűlés – akkor még a régi Sándor utcai – épülete előtt.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1896**

**1896** a haderő karhatalmi igénybe vételének szabályozása.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1901**

**augusztus 4-én** a Magyar Királyi Honvédség területileg illetékes parancsnoksága a szamosújvári huszár osztályt 105 huszárral Kolozsvárra vezényelte a zavargások megfékezésére.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október

ber 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1903

**szepember 1-én** módosították a Magyar Királyi Csendőrség szervezeti felépítését a járásörmasterségek bevezetésével.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1903** A tüzlő tisztekkel szembeni képesítési követelményeket országosan és egységesen először fogalmazták meg.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1904

**február 1-én** bevezetésre került a Magyar Királyi Csendőrségnél a csendőr járásörmasteri rendfokozat, melynél a piros alapon sárga paszományt hosszában piros csík osztotta ketté, ezen az úgynevezett kettős paszományon viseltek a járásörmasterek három fehér celluloid csillagot.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**december 13-án** a képviselők dulakodnak a darabont testőrség tagjaival. Az országház körülzárása.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1905

**1905** a haderő karhatalmi feladatok ellátására történő igénybe vétele díjazásának szabályozása.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**szepember 15-én** az Országház téren választójogot követelő tömeg ellen rendőrkordon az országház körül.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**decemberben** rendőr kordon az országház körül.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1906

**1906** az év elején felállítják a Magyar Királyi határrendőrséget az 1903/VIII. tc. alapján.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és*

a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### 1907

**1907** a csendőr járásőrmesterek és csendőr törzsőrmesterek rangjainak formája megváltozott. A piros csík által hosszában kettéosztott sárga paszományt – az úgynevezett kettős paszományt – ezüst paszomány váltotta fel.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1907** a vasúti őrségekről a vasúttársaságok szolgálati rendtartásai rendelkeztek. A Magyar Államvasútak kiépülésével ezeket a rendtartásokat egységesítették első ízben az 1907/XLIX. tc. a vasúti szolgálati rendtartásról címmel.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### 1912

**1912** A kivételes hatalom gyakorlásának szabályozása.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1912** A Magyar Királyi Csendőrség csendőr rendfokozatú tagjai nem két – mint ahogyan a testület létrehozásától viselték –, hanem három fehér csillaggal jelölték rangjukat. Megszűnt a csendőr őrsvezetői rang. A csendőr őrmesterek rangját pedig az 1907 előtti járásőrmesteri ranggal azonos formátumúra változtatták.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1912** megkezdtek az önkormányzati rendőrségek államosításának jogszabályi előkészítését.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**május 22-én** csendőr, honvéd és rendőr vegyes kordon az országház körül.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**május 23-án** a Magyar Királyi Honvédség 1. huszárezredének két százada vett részt tömegoszlatásban Budapesten.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 4–10.** gróf TISZA István házelnök a zajongó képviselőket rendőri erővel távolítja el. Az országház épülete körül csendőr, honvéd és rendőr vegyes kordon.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás*

szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 7-én** gróf TISZA István elleni merénylet az országgyűlésben.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**szeptember 17-én** az országházba a képviselők eltávolítására vezényelt rendőrök közül egy fő – nem tudta összeegyeztetni a képviselőket megillető mentelmi jogot a kapott paranccsal, ezért lelkiismereti válságba kerülése miatt – a kapott parancs teljesítését megtagadta. A rendőrt fegyelemsértés miatt letartóztatták.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**december 31-én** az 1912/XLVII. tc.-kel felállították a Magyar Királyi Képviselőházi Őrséget.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1912** a dualizmus kori magyar rendvédelem fejlődésének harmadik időszaka, amely az első világháború kitörésével ér véget.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1913

**áprilisában** kezdte meg szolgálatát a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 3-án** a Magyar Királyi Honvédség Budapest-i laktanyáiban a kijelölt karhatalmi alakulatokat készségségbe helyezték a Szociáldemokrata Párt felvonulása alkalmából.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1913** Magyarországon lehetővé vált a magánkutató irodák működése.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1914

**február 1-én** a magánkutató (magán detektív, magánnyomozó) irodák működését szabályozó első rendelet életbe léptetése.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgáltatásban Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**szepember 16.** belügyminiszteri rendelettel került sor a Polgári Őrség felállítására. A 4 220/1914. BM. r. a polgári őrségek szervezéséről lehetővé teszi az országos polgárőrség létrehozását. 1808-ban már az országgyűlés kötelezte a szabad királyi városokat a polgárőrség felállítására háború időszakában. A rendszerváltás után a rendvédelmi testületek munkáját segítő országos társadalmi szervezetként alakult újjá a polgárőrség.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1914** a magyar állam útlevelköteles határszakaszai mentén szolgálatot teljesítő pénzügyőröket a mozgósítás során népfelkelői státusszal bevonták a katonai határőrizet kivitelezésébe.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### 1915

**1915-ben** a hadi helyzet romlásával létrehozták az Önkéntes Őrsereget.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### 1916

**1916-ban** A csendőr és a csendőr őrmester közé bekerült a csendőr alőrmesteri rang, amelynek a formája megegyezett az 1912 előtti csendőr őrmesteri rendfokozat formájával.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1916-ban** az Önkéntes Őrsereg felállítása.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### 1917

**január 11-én** az Osztrák-Magyar Monarchia közös hadügyminisztere rendeletben írta elő, hogy ott ahol a közös hadsereg legalább kettő, továbbá a honvédség és a népfelkelés vagy a Landwehr és a Landstrum legalább egy osztálynyi (század, svadron, üteg) nagyságú alakulatai állomásoznak katonai rendőrséget kell felállítani.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február 14.** a miskolci polgármester jelentette a belügyminiszternek, hogy a városban katonai rendőrség állt fel.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 17.** a belügyminiszter körrendeletben szabályozta a polgári rendőrségek és a katonai rendőrség viszonyát.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 20-ig** az Osztrák-Magyar Monarchia valamennyi helyőrségében ki kellett építeni a katonai rendőrséget.

SUBA János: A katona rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott

el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 30.** a kassai honvédkerület parancsnokának jelentése a katonai rendőrség felállításáról.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátsóországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 31.** a pozsonyi és a szegedi honvédkerület parancsnokának jelentése a katonai rendőrség felállításáról.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátsóországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**május 20.** az Osztrák-Magyar Monarchia helyőrség parancsnokainak jelentést kellett tenniük a katonai rendőrség kiépítésének tapasztalatairól.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátsóországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1918

**május 7-én** megkötötték a bukaresti békét, melynek értelmében a Magyar Királysághoz 3 249 km<sup>2</sup>, Ausztriához pedig 1 864 km<sup>2</sup> területet csatolták át Romániától.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november elején** a Károlyi-kormány a csendőrség feloszlását fontolgatta.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 1-én** kiáltvány a Szent Istváni országghatárok védelméről.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 2.** Népőrség felállítása.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 2-án** Védőrséget állítottak fel a fővárosi rendőrség karhatalmi teendőinek a megvalósítása céljából.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 11-én** Nemzetőrség felállítása (2 852/1918. HM. r.)

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**december 12-ig** működtek az Osztrák-Magyar Monarchiában a riadótiszti alakulatok, amelyek a hadügyminiszter közvetlen alárendeltségébe tartoztak és az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlása során létrejött zavargások elfojtására hozták létre őket.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 16** a Magyar Népköztársaság létrehozása.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 11.** BARTHA Albert alezredes hadügyminiszter kiáltványt bocsátott ki a magyarországi szent istváni határok védelmének érdekében létrehozandó Magyar Nemzeti Fegyveres Erőről (1. hadsereg, 2. nemzetőrség, 3. polgárőrség).

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 11.** a HM rendeletileg hozta létre a nemzetőrséget.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 29-én** a Károlyi-kormány a csendőrség jelentős létszámnövelésére hozott határozatot.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**december 25.** felállították a ruszka-krajnai Ruszin Nemzeti Gárdát.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1918** riadótiszti alakulatok a honvédelmi tárca közvetlen felügyelete alá tartoztak. Az alakulatokat abból a célból hozták létre, hogy gyorsan mobilizálható megbízható és tapasztalt erővel rendelkezzen a kormány a karhatalmi feladatok ellátására. Az alakulatok személyi állománya válogatott tisztekből és altisztekből állt.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1919

**február** tervek készültek a pénzügyőrség szervezetének, szolgálatának, rangrendszerének és egyenruházatának módosítására, amelyre azonban nem került sor.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február 5.** NAGY Vince belügyminiszter tárgyalásokat kezdeményezett az egységes karhatalmi testület szervezéséről a katonanác, a rendőrség, a csendőrség a polgárőrség és a nemzetőrség képviselőivel.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



**február 22-én** Nemzetőrség megszüntetése (2 669/1919. HM. r.).

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február 22-én** a Dunaőrség felállítása.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február 22-én** a Székely különítmény létrehozása.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 6.** a Szövetségesek Legfelsőbb Tanácsa jóváhagyta a magyar-román államhatárt.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 12-én** a Ruszin Vörös Őrséget a Ruszin Népbiztosság létrehozta (2/1919. RN. r.).

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 14-én** a Ruszin Fogházőrséget a Ruszin Népbiztosság a Ruszin Vörös Őrség kiegészítő alakulataként hozta létre (6/1919. RN. r.)

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 21.** a Tanácsköztársaság kikiáltása.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 26.** a Vörös Őrség létrehozása.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 31-én** a Szövetségesek Legfelsőbb Tanácsa jóváhagyta Magyarország és Csehszlovákia államhatárát.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március végén** a Tanácsköztársaság két leghírhedtebb terroralakulata jött létre a a CSERNY József által vezetett Lenin-fiúk különítmény.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 21.** SZAMUELLY Tibort kinevezik az arcvonal mögötti területek teljhatalmú biztosává.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**május közepén** létrehozták a Belügyi Népbiztosság Politikai Nyomozó Osztályát a Lenin-fiúk, illetve a Cserny Különítmény terroralakulatok legmegbízhatóbb tagjaiból.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1919 közepén** a Forradalmi Kormányzó Tanács LXXXI/1919. FK. rendeletével a pénzügyorséget fegyvertelen testülettel minősítette.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 11-én** a magyar-román határ megállapítása, amely Magyarországra az úgynevezett Clemenceau-jegyzék formájában jutott el.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 14.** a szegedi fővezérség alárendeltségébe tartozóan a PRÓNAY Pál báró által vezetett különítmény megalakult.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 16-án** a Clemenceau-jegyzéket a magyar kormány elfogadta.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 20.** felállították a front mögötti bizottságot SZAMUELLY Tibor vezetésével.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 23.** Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság megalakulása.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**július**a Szegeden a Nemzeti Hadsereg kötelékében jött létre OSTENBURG MORAVECZ Gyula vezetésével az OSTENBURG különítmény.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**július 4-én** a magyar csapatok visszavonultak a Clemenceau-jegyzékben megállapított magyar-csehszlovák határ mögé.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**július 6-án** a csehszlovák csapatok visszavonultak a Clemenceau-jegyzékben megállapított magyar-csehszlovák határ mögé.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**július 20-án** a békekonferencia elismerte Ausztria igényét a Várvidékre.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**július 21-én** a békekonferencia Ausztriának ítélte a Várvidéket.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus** a FRIEDRICH-kormány létrehozta a magyarországi rendőrségek első politikai rendőri alakulatát a BM Országos Központi Nyomozó testületet, melyet a Margit körüli fogházban kialakított központjuk nyomán Margit körüli intézménynek is neveztek. A testület célját a Tanácsköztársaság idején bűncselekményeket elkövetett kommunista különítmények tagjainak letartóztatása, tetteik feltárása alkotta.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 2.** a Magyar Népköztársaság létrehozása, amely augusztus 8-áig funkcionált.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 3-án** a román csapatok bevonultak Budapestre.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 3-án** a Vörös Őrséget a PEIDL-kormány megszüntette és a csendőrség kivételével visszaállította a Tanácsköztársaság előtti rendvédelmi testületeket. (6/1919. NM. r.).

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 9-én** reorganizálták a Magyar Királyi Csendőrséget (a rendeletet a PEIDL-kormány dolgozta ki, de már a FRIEDRICH-kormány adta ki.).

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 15.** az Ostenburg Különítmény elindult a Dunántúlra.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 16-án** a honvédelmi miniszter a Nemzeti Hadseregbe jelentkező tisztek számára igazolás lefolytatását rendelte el. Az eljárások lezárásáig 5 446 tényleges tisztelet igazoltak, 310 tisztelet pedig leszereltek, 350-et pedig büntetőeljárás alá vontak. A frontokról és a hadifogságból hazaérkező tartalékos tiszteket is igazolás alá vonták, ha nem tértek vissza polgári foglalkozásukhoz. A mintegy 30 000 főnyi tartalékos tiszte közül 5 525 főt igazoltak, zömmel az elcsatolt területekről származó tartalékos tisztek alkották ezt a csoportot.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 25-én** hoztak végleges döntést Magyarország és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, később Jugoszlávia közös határvonaláról.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**október 1-én** a Magyar Királyi Határrendőrséget integrálták a városi rendőrségekkel együtt az újonnan létrehozott Magyar Királyi Államrendőrségbe. (5 047/1919. ME. r. ).

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**novemberében** a Prónay Különítmény a budapesti Britannia szállót vette igénybe elhelyezési körlete gyanánt.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 14-én** a román csapatok kivonultak Budapestről.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1919** a csendőr törzsőrmesteri rendfokozat formai tekintetben úgy változott meg, hogy a korábbi járásőrmesteri rendfokozat formáját vette át. A legmagasabb altiszti rangként megjelent a tiszthelyettesi rang, amely piros alapon egy széles és egy keskeny arany paszomány társaságában egy ezüst csillagból állt.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1919** a két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelmének bevezető időszakának kezdete, amely 1921-ben ért véget.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1919. őszén** alakult a „Halálfejes kopjások” a „Jász-kun brigád” és a „Szentgál” különítmény.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1919 vége** az Ostenburg Különítmény a budapesti Royal Hotelben alakította ki főhadiszállását.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1919 végén** az Osztrák Légíót a közös hadsereg Magyarországra települt tisztjei hozták létre Zalaegerszegen azzal a céllal, hogy a magyar hadsereg támogatásával részt vegyenek az Osztrák Köztársaság elleni hadműveletekben. Tagjai szerepet vállaltak a nyugat-magyarországi felkelésben.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1919 végén** a Jugoszláv Légíót az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének horvát és szlovén származású tisztjei hozták létre Zalaegerszegen azzal a céllal, hogy a magyar hadsereg támadásával diverziós akciókat hajtsanak végre a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság ellen, amelyre azonban nem került sor. Hírszerzési és karhatalmi akciókban vettek részt.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1920

**1920 elején** „Kárpát-ukrán különítmény” a Tanácsköztársaság alatt Kárpátaljáról Budapestre menekültekből álló félkatonai alakulatként működő zászlóalj, amely a Tanácsköztársaság bukását követően Kárpátalján tevékenykedett.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**január 5.** a magyar béke delegáció megérkezett Párizsba.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**január 11-től** a Prónay Különítmény hivatalos elnevezése „I. Vadász Zászlóalj”.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**január 11-től** az Ostenburg Különítmény hivatalos elnevezése „II. Székesfehérvári Vadász Zászlóalj”.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**január 11.** a „Csendőrtartalék” majd „Vadász Zászlóaljra” átnevezett különítményeket a nemzeti hadsereg speciális gyalog csapathadtestévé alakították.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**tavasszal** a rögtönítélő bíraskodást beszüntették, a kivégzések HORTHYHOZ való jelentését írták elő (41 139/1920. HM. r.)

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**tavasszal** létrejött a Fővezérség, majd a Nemzeti Hadsereg Vezérkarának alárendeltségében a „Magyar Vadászkülönítmény”.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 1-én** HORTHY Miklós kormányzóvá választása.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 31-én** a román csapatok kivonultak a Tiszántúlról.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 1.** a magyarországi rendőrségek államosításának lezárulási időpontja.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 12-én** a SIMONYI-SEMADAM Sándor miniszterelnök az 1918–1919-es forradalmak alatt létrejött katoai alakulatok megszüntetését rendelte el. (4 710/1920. ME. r.)

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 3-án** hozták létre „pótutasítások a magyarországi határmegállapító bizottságok részére” című okmányt.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 4-én** a trianoni békediktátum aláírására 1920. június 4-én 16. óra 15. perckor került sor a Grand-Trianon kastély nagytermében, amelyet a magyar törvények közé az „1921/XXXIII. tc. az Észak Amerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákiával 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről” című törvény emelt be.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 13-án** a kormány a katonai szervezetek hatásköréből elvonta a polgári személyek ügyeit.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 17-én** megszüntették a Nemzeti Hadsereg Nemzetvédelmi Szolgálatának a polgári személyek irányában kifejtett tevékenységét. E tevékenységek maradványait az úgynevezett „T” (Tájékoztató) szolgálat végezte, amely azonban beolvadt a haderő hírszerző és kémelhárító szervezetébe.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**július 28-án** a különítményeket az újonnan létrehozott karhatalmi hadosztályparancsnokság alárendeltségébe helyezték.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztusában** létrehozták a Belügyminisztérium Országos Nyomozó Testületet a Tanácsköztársaság nevében elkövetett bűncselekmények feltárása céljából.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 10-én** a Magyar Királyi Nemesi Testőrség és a Magyar Királyi Darabont Testőrség utódaként megkezdte működését a Magyar Királyi Testőrség.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**szepember 1-én** létrehozták a Duna Őrséget a Duna magyarországi szakasza forgalmának ellenőrzése céljából a szombathegyi katonai körzetparancsnokság hadrendjében.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1920** a csendőr rendfokozata megváltozott, barna alapon és sárga paszománnyal három fehér celuloid csillagból állt. A csendőr őrmesterek, törzsőrmesterek és főtörzsőrmesterek pedig barna alapon sárga paszománnyal egy, kettő illetve három fémcillagot viseltek. A csendőr tiszthelyettesek barna alapon szintén három fémcillagot viseltek, azonban a harmadosztályú tiszthelyettesek egy széles és egy keskeny, a másod- és első osztályú tiszthelyettesek pedig egy széles mellé kettő, illetve három ezüst paszománnyt is viseltek.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1921

**január 1.** az eredetileg Prónay Különítmény, amely később „I. Budapesti Vadász Zászlóalj” elnevezést kapott „Országos Csendőr Tartalék Zászlóalj” elnevezést vett fel.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**január 1.** az eredetileg OSTENBURG különítmény, amely később „II. Székesfehérvári Vadász Zászlóalj” elnevezést kapott „II. Országos Csendőr Tartalék Zászlóalj” elnevezést vett fel.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**január 3-án** minisztertanácsi ülés döntött a rendvédelmi testületek reorganizációja témájában, egyben pedig elhatározták a Magyar Királyi Vámőrség és a Magyar Királyi Folyamőrség felállítását.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 1-én** létrejött a Magyar Királyi Folyamórség, amelybe beolvadt a Dunaórség.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 31.** a „Magyar Vadászkülönítmény” működése megszűnt.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 22-én** a minisztertanács elfogadta az országgyűlés elé terjeszhető törvényjavaslat tervezetét a belügyi tárca alá tartozó rendvédelmi testületek szervezetről, létszámáról, kiegészítési módjáról és felfegyverzéséről.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**július 23-ai** párizsi „Duna-egyezmény” létrejött. Az egyezményben foglaltak létrehozása érdekében állították föl a folyamrendészet ellátása céljából a Magyar Királyi Folyamórséget.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**nyara** báró PRÓNAY Pált az általa létrehozott különítmény éléről leváltották.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus** a többször átkeresztelt Prónay Különítményt feloszlatták.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 21-én** megalakult a magyar-román határmegállapító bizottság.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 21-én** megalakult a Magyar-Jugoszláv Határmegállapító Bizottság.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 25.** a Magyar Királyi Vámórség létrehozásának időpontja.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**szeptember 1.** a Magyar Királyi Vámórség a határmenti pénzügyőr szakaszoktól és a Magyar Királyi Csendőrség határmenti őrséitől átvette a határőrizeti feladataikat.



SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**október 13.** ekkor készült el az úgynevezett „Velencei jegyzőkönyv” amely lehetővé tette a soproni népszavazást.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**október 21.** OSTENBURG MORAVECZ Gyulát IV. Károly ezredessé nevezte ki különítményének pedig a „Királyi Gárdavadász” ezrednevet adományozta.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 10. – december 3.** osztrák csapatok szállták meg Várvidéket.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**december 14–16.** a soproni népszavazás a térség hovatartozása ügyében. E szavazás nyomán nyerte el a város a „Civitas Fidelissima” kitüntető címet.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1921** felállították a magyar-csehszlovák, magyar-román, magyar-szerb-horvát-szlovén és a magyar-osztrák határmegállapító bizottságokat.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1921** a Magyar Királyi Vámórség felállítása.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1921** a két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelmének első szakasza, amely 1931-ben ért véget.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1921 vége** a Prónay és az Ostenburg Különítményeket, amelyeket az 1921 januári szervezés során nem sorolták be a Nemzeti Hadsereg speciális gyalog csapattestébe 1921 végén felszámolták.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február 10-én** KLEBELSBERG Kunó gróf nyújtotta be a kormány javaslatát a Nemzetgyűlésben a rendvédelmi testületek újjászervezésére.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február 11-én** a Nemzetgyűlés közigazgatási bizottsága a rendvédelmi testületek újjászervezésre irányuló javaslatot egyetértőleg véleményezte.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február 13–16-án** a Nemzetgyűlés a rendvédelmi testületek újjászervezésének a törvényjavaslatát elfogadta. (1922/VII. tc. a Magyar Királyi Állami Rendőrség és a Magyar Királyi Csendőrség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverzésének megállapításáról; 1922/VIII. tc. a Magyar Királyi Vámőrség, és a Magyar Királyi Pénzügyőrség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverzésének megállapításáról; 1922/XIV. tc. a Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverzésének megállapításáról.)

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február 26.** a rendvédelmi szervezetek létrehozásáról szóló törvények kihirdetése.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április** megkezdődtek a magyar-jugoszláv határ – melynek hossza 630 622 m volt – kitűzésének műszaki munkálatai.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus** a magyar kormány létrehozta a Határ-megállapító Központot a határmegállapító bizottságok összehangolása érdekében CSÁKY Imre gróf elnökletével.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**december** a 828 627 m hosszú magyar-csehszlovák határ kitűzése befejeződött.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**december 9-én** az Osztrák-Magyar Határmegállapító Bizottság megállapította a trianoni osztrák-magyar határ pontos elhelyezkedését, amelynek a hossza 375 517 m volt.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**év végére** a mintegy 2 266 km hosszúságú trianoni határokat ideiglenesen kitűzték.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1923

**1923** befejeződött az osztrák-magyar határ kitűzése.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1923 nyara** a magyar-csehszlovák trianoni államhatár kijelölés keretében befejeződött a határkövek kihelyezése.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1924

**augusztus 20-án** az osztrák-magyar Határmegállapító Bizottság utolsó ülésével befejezte munkáját.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1925

**május 15.** a magyar-csehszlovák határmegállapító bizottság utolsó ülése, amelyen aláírták a határtérképeket és a határokmányokat.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**június 27-én** aláírt magyar-román határmegállapító bizottsági jegyzőkönyv lezárta a 431 531 m hosszúságú trianoni magyar-román határ kitűzési folyamatát.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1926

**1926** eltörölték a csendőr főtörzsrőmesteri rangot. A csendőr őrmesteri és a csendőr törzsrőmesteri rangban pedig a sárga paszományt ezüst paszomány váltotta föl. A csendőr tiszthelyettesi rangok egybeolvasztásával a rang jelölésében a keskeny paszományokat elhagyták. Rendszeresítésre került a csendőr alhadnagyi rendfokozat, mint a legmagasabb altiszti rang. A csendőr alhadnagyi rang jelölése barna alapra helyezett arany paszományon ezüst csillagból állt.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1927

**július 24-én** Belgrádban nemzetközi egyezmény született közlekedési és határjelzési témakörben, melyet a magyar országgyűlés az „1929/XLV. tc. a Szerb-Horvát-Szlovén Királysággal egyes közlekedési kérdések rendezése, valamint a határjelzések fenntartásának szabályozása tárgyában Belgrádban 1926. évi július hó 24-én kötött egyezmények becikkelyezéséről” szóló törvénnyel emelt a magyar jogrendbe.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1927** megszüntették a határmegállapító bizottságokat és a Határ-megállapító Központot.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1931

**1931** az első világháború után államosított magyar rendőrség elnevezését magyar Királyi Államrendőrségről Magyar Királyi Rendőrségre változtatták, a testület szervezeti felépítésének módosításával.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1931** a Magyar Királyi Határrendőrség létrehozása.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1931** a két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme második időszakának kezdete, amely 1938-ig tartott.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1932

**október 1.** a Magyar Királyi Vámőrség nevét Magyar Királyi Határőrségre változtatták.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1936

**1936** bevezették a kötelező tűzrendészeti járulékot, amelyek a tűzbiztosítási összegek 2 % -át tették ki és a tűzbiztosító társaságoknak kellett az államkasszába befizetni.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## 1938

**november 2-án** első bécsi döntés, amely Nyitra kivételével visszacsatolta a Felvidék és Kárpátalja 11 927 km<sup>2</sup> nagyságú magyar lakta területét. (1938/XXXIV. tc. a Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területeknek az országgal egyesítéséről.)

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 16.** a belügyminisztérium rendeletben utasította a határszéli vármegyék főispánjait, hogy a trianoni határjeleket azok szakszerű összegyűjtéséig óvják meg a régi helyükön.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1938** honvéd határvasár csapatnem alapítása.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18.

sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1938** a két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme harmadik periódusának kezdete, amely 1944-ig tartott.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### 1939

**1939** a Magyar Királyi Folyamórség rejtett katonai része – az 1939-es honvédelmi törvényben foglaltak nyomán – beolvadt a Magyar Királyi Honvédségbe.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 1.** a magyar-szlovák határvonal határokmányokon és terepen történő rögzítésének befejezése.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 14–18.** Kárpátalja visszatérése. (1939/VI. tc. a Magyar Szent Koronához visszatért kárpátaljai területeknek az országgal egyesítéséről.)

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 31.** a magyar-szlovák határegyezmény megkötése.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**július** Magyar Királyi Határvidéki Rendőrséget felállították.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### 1940

**január 25.** a magyar-lengyel majd német és szovjet hármashatár kitézése az uzsoki hágótól északra.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**május 15.** a Wehrmacht hollandiai támadó hadműveletének kezdete.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**május 15–23-án** a Wehrmacht ejtőernyős csapatai elfoglalták Narvikot.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október

14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**augusztus 30.** a második bécsi döntés, amellyel a 43 104 km<sup>2</sup> nagyságú Észak-Erdélyt visszacsatolták. (1940/XXVI. tc. a román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országrészeknek a Magyar Szent Koronához visszacsatolásáról és az országgal egyesítéséről.)

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1941

**április** a területvisszacsatolások nyomán Magyarország 2 266 km hosszú határvonala 54 %-kal 1 2225 km-el nőtt. Ekkor a Magyar Királyság államhatárának a hossza 3 491 km volt. A magyar-német határ: 432 km 12,37 %, a magyar-szlovák határ: 858 km 24,57%, a magyar-román határ: 1 031 km 34,91 %, a magyar-temesközi határ: 216 km 6,18 %, a magyar-horvát határ: 598 km 17,12 %.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 11–16.** Délvidék visszatérése. (1941/XX. tc. a visszafoglalt délvidéki területeknek a Magyar Szent Koronához visszacsatolásáról és az országgal egyesítéséről.)

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**április 16. – május 27-ig** Magyarország és Horvátország államhatára a gyakorlatban a kialakult helyzet hallgatólagos elfogadásán nyugodott. E szerint a magyar-horvát-német hármashatártól gyűrűpusztáig a trianoni határ megmaradt, majd a Tisza torkolatáig a Dráva és a Duna vonala alkotta a határt.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1942

**május 27-én** tárgyalások kezdődtek Magyarország és Horvátország között a határ hivatalos megállapítása tárgyában.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**november 8–15-én** a Wehrmacht ejtőernyős csapatai elfoglalták Tunisz és Bizerta repülőtereit.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1943

**október 17-én** a Wehrmacht ejtőernyős művelettel elfoglalta a görög Levitha-szigetet az ott fogva tartott német hadifoglyok kiszabadítása céljából.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**október 22-én** a Wehrmacht ejtőernyős művelettel elfoglalta a görög Asztipálea szigetet az ott fogva tartott német hadifoglyok kiszabadítása céljából.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1944

**március 5 – augusztus 26-án** brit légideszant művelet Burmában.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1944** a Magyar Királyi Rendőrségnél bevezették a katonai rendfokozatokat.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1944** a két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelmének záró periódusa, amely 1945-ben fejeződött be.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1944** a polgári magyar rendvédelemről a pártállam rendvédelmére történő átállás időszakának bevezető periódusa, amely 1945 tavaszáig tartott.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1945

**1945** a polgári magyar rendvédelemről a pártállam rendvédelmére történő átállás időszakának első periódusa, amely 1946 tavaszáig tartott.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**május 10-én** az 1 690/1945. ME. r. -el feloszlatták a Magyar Királyi Csendőrséget.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1946

**1946** a polgári magyar rendvédelemről a pártállam rendvédelmére történő átállás időszakának második periódusa, amely 1947 végéig tartott.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1948**

**1948** a polgári magyar rendvédelemről a pártállam rendvédelmére történő átállás időszakának záró periódusa, amely 1949 teléig tartott.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1948** Rendőr Akadémia felállítása. A polgári magyar rendvédelemről a pártállam rendvédelmére történő átállás időszakának második periódusa, amely 1947 végéig tartott.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1949**

**1949** 458 700/1949. BM. r. a magánnyomozati tevékenység megtiltásáról szóló jogszabály véget vetett a magánkutató irodák tevékenységének, amely a rendszerváltás után indulhatott újra el.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződése 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1956**

**február 19-én** Népköztársaság Elnöki Tanácsának rendelete a Munkásőrség létrehozásáról.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**december 11.** a Magyar Szocialista Munkás Párt (MSZMP) Ideiglenes Intéző Bizottsága határozatot hozott az úgynevezett R-Gárda megszervezésére a Munkásőrség részeként.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1957**

**január 29-én** a Magyar Szocialista Munkás Párt (MSZMP) Ideiglenes Intéző Bizottsága határozatot hozott a Munkásőrség felállításáról.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**február** MAROSÁN György államminiszter politikai tájékoztatón jelenti be a munkásőrség megalakulását.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**március 9-én** a Munkásőrség országos parancsnokának és az országos rendőr-főkapitánynak a közös parancsa a Munkásőrség és a rendőri szervek együttműködéséről a karhatalmi feladatok teljesítésében.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1957** A Forradalmi Munkás-Paraszti Kormány határozata a munkásőrség létszámáról és felfegyverzéséről.



SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1963

**1963-ban** a belügyminiszter és a Munkásőrség országos parancsnoka kibocsátotta az 5-ös számú parancsát a két szervezet együttműködése tárgyában.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**1964** a Munkásőrség parancsnoka intézkedésben szabályozta a testület kiképzését.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1964

**1964** a belügyminisztérium törvényelőkészítő főosztálya a politikai bizottság 1963. szeptember 24.-ei határozata alapján feljegyzést készített a Munkásőrség szervezeti és működési kérdéseiről, amelyben javaslatot tett a munkásőrség új rendeletben való szabályozására.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1972

**május 17-én** a belügy- és a honvédelmi miniszter, valamint a Munkásőrség országos parancsnoka közös parancsot adott ki a karhatalmi fegyveres biztosítási feladatok végrehajtásában részt vevő erők igénybe vételéről, irányításáról és együttműködési rendjéről.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1976

**1976-ban** a Munkásőrség feladatrendszerét az „1976/I. tv. a honvédelemről” a hátszág védelmi feladattal is kiegészítette.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1978

**október 19** a kormány rendelettel határozta meg azt, hogy a munkásőrség felügyeletét a minisztertanács lássa el.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1982

**1982-ben** a munkásőrök karhatalmi igénybevételéről a belügyminiszter helyettes, a Magyar Néphadsereg vezérkari főnöke és a Munkásőrség országos parancsnoka 4/1982. sz. együttes intézkedést bocsátott ki a munkásőrök karhatalmi igénybe vételének témájában.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### 1989

**április 30-án** a hátszág védelmi teendőik végzésében jelölte meg a Munkásőrség feladatát a 109/1989. MT. hat.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**október 20.** megszüntették a Munkásőrséget az 1989/XXX. törvénnyel.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### 2003

**március 25 – április 11-én** a szövetséges ejtőernyős erők elfoglalták az Irak-i fővárostól nyugtra, mintegy 150 kilométerre fekvő repülőteret.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### 2007

**júliusában** Görögországban az erdőtűzek megfékezésére igénybe vették a rendvédelem terén alkalmazható hidroplánokat is.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## INDEX ORGANICUS

## A, Á

**Államvédelmi Központ (ÁVK)** 1942. június 26-án KERESZTES-FISCHER Ferenc belügyminiszter hozta létre állambiztonsági csúcsszerveként. Feladatát a rendvédelmi szervezetek munkájának koordinálása, elsősorban a politikai jellegű nyomozások összehangolása alkotta, lényegében a német befolyás ellensúlyozásaként jött létre a szervezet. Vezetésével ÚJSZÁSZY István vezérőrnagyot 1942. július 1-ével bízták meg. Az ÁVK létszáma 20 fő körüli érdemi munkatárs volt, akik a belügyminisztérium épületében néhány szobában végezték tevékenységüket. A nyilas hatalomátvétellel az ÁVK gyakorlatilag megszűnt.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Állomásparancsnokság** a Magyar Királyi Honvédség fennállásának időszakában működött a helyőrségek legfelsőbb katonai hatóságaként. Minden településen, ahol az Osztrák-Magyar Monarchia hadszervezetéhez tartozó alakulat állomásozott, a rangidős tényleges állományú tábornok, vagy tiszt egyben állomásparancsnok is volt. A közös hadseregnek, a honvédségnek és a landwehr-nek külön állomásparancsnokságai voltak, vegyes helyőrségekben a több állomásparancsnok közül a rangidős gyakorolta az állomásparancsnoki jogkört, függetlenül attól, hogy mely hadseregbe tartozott. A hadtestparancsnokság székhelyén a hadtestparancsnok volt az állomásparancsnok, akkor is ha nem ő volt a rangidős. A hadra kelt sereg táboraiiban vegyes állomány esetén is csak egy állomásparancsnokságot létesítettek a rangidős tábornok vagy tiszt parancsnoksága alatt. Az állomásparancsnok békében és háborúban a hátszországban azon katonai kerület parancsnokságnak volt alárendelve, amelynek a katonai közigazgatási területén működött, hadműveleti területen pedig a területileg illetékes hadtestparancsnok alárendeltségbe tartozott. Nagyobb helyőrségekben az állomásparancsnokság támogató és végrehajtó hatóságaként térparancsnokságot állítottak fel, kisebb helyőrségekben az állomásparancsnoknak csak a szervezetszerű törzse állt rendelkezésre, amelyhez külön állomástisztet rendszeresítettek az adminisztratív teendők ellátására. Az állomástiszt nyugállományú is lehetett.

SUBA János: A katona rendőrség felállítását a hátszországban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Államvédelmi Hatóság (ÁVH)** a 288 009/1948. BM. rendelet önállósította a testületet, amely határrendészeti, folyamrendészeti, légiközlekedési és a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH) szervezetekből állt. A testület hatáskörét jelentősen kiszélesítette a 288 010/1948. BM. rendelet, amely már lehetővé tette az állam szempontjából aggályosnak minősített személyek kitiltását, rendőrhatalmú felügyelet alá helyezését is. Az Államvédelmi Hatóság vidéki szervezetekkel is rendelkezett. Az Államvédelmi Hatóságot a belügyminisztérium alárendeltségéből a 4 353/1949. MT. rendelettel 1949. XII. 28-ai hatállyal a minisztertanács közvetlen alárendeltségébe helyezték. Az Államvédelmi Hatóságba integrálták a honvédelmi tárca katonai főcsoportfőnökségét, valamint a honvéd határőrséget. Az ÁVH nyolc főosztállyal működött, vidéki szervezetét pedig 1941-ben a megyerendszerhez igazították, 1952-ben pedig létrehozták a belső karhatalom új részlegét is. 1953-ban az ÁVH és a BM összevonásával a belügyi tárca látta el az államvédelmi, határőrizeti, karhatalmi, rendőri, büntetés-végrehajtási, légtalmai és tűzoltósági feladatokat a belügyi tárca hagyományos közigazgatási teendőit pedig a minisztertanács vette át. Az 1953-as átszervezés nyomán az ÁVH és a BM egyesített szervezete 15 osztállyal működött. Az 1953. évi szervezetegyesítés nyomán az Államvédelmi Hatóság megyei szervezetit is egyesítették a megyei rendőri, büntetés-végrehajtási légtalmai és tűzoltóság szervezetekkel, oly módon, hogy azokat a megyéenként létrehozott belügyi főosztályok irányítása alá helyezték. NAGY Imre miniszterelnök 1956 október 28-ai rádióbeszédében jelentette be az Államvédelmi Hatóság megszüntetését. Az 1956/35. tvr. az államvédelmi szervek megszűnése nyomán az állam külső és belső biztonsága elleni bűncselekmények nyomozását a rendőrség hatáskörébe helyezte.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Államvédelmi Osztály (ÁVO)** 1945. május 10-én az 1 690/1945. ME. Rendelet intézkedett a csendőrség feloszlásáról és az Államrendőrség megszervezéséről. Ennek nyomán került sor a budapesti és a vidéki főkapitányság alá rendelt vármegyei és városi főkapitányságokon, valamint a városi és a járási kapitányságokon politikai osztályok megszervezésére. Már az Ideiglenes Nemzeti Kormány decemberi működése során létrejött az államrendőrség politikai rendészeti osztálya, amely még a kormány Budapestre költözése előtt berendezte székhelyét az Andrássy út 60. szám alatti épületben. 1945-ben a budapesti rendőr-főkapitányság keretei között is létrejött egy politikai rendészeti osztály PÉTER Gábor vezetésével, amely szintén az Andrássy úti épületben működött. Az Államrendőrség Politikai Rendészeti Osztályát megszüntették, vezetőjét pedig a vidéki főkapitányság politikai rendészeti osztályának az élére állították. A központi állambiztonsági szerv a PÉTER Gábor által irányított budapesti főkapitányság politikai rendészeti osztályából alakult ki. Az 533 900/1946. BM. rendelet önállósította a budapesti politikai rendőrséget Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya néven 1946 októberében, amely a belügyminiszter köz-

vetlen irányítása alá tartozott. E szervezet felügyelete alá szervezték a vidéki főkapitányság politikai rendészeti osztályát is. Az 535 059/1946. BM. rendelet szabályozta az Államvédelmi osztály szervezetét, feladatát és ügykörét. A budapesti székhelyű államvédelmi osztály alárendeltségében államvédelmi osztályokat hoztak létre minden vármegye székhelyén működő rendőrkapitányságon. Az Államvédelmi Osztályt a 288 009/1948. BM. rendelettel Államvédelmi Hatósággá Fejlesztették.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## B

**Bandl Ferenc Különítmény** lásd **Tanácsköztársaság ismertebb különítményei.**

**Belügyi Népbiztosság** a Tanácsköztársaság sajátos államszervezetében a hagyományos belügyminisztériumi hatáskörhöz hasonló feladatkörrel rendelkező szervezet.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Belügyi Népbiztosság Politikai Nyomozó Osztálya** 1919 május közepén hozták létre a Lenin-fiúk és a Cserny Különítmény terror alakulatok legmegbízhatóbb tagjaiból. A szervezet vezetését KORVIN Ottó (született KLEIN Ottó) látta.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Belügyminisztérium (BM)** az első független magyar kormány óta – a GYURCSÁNY-, majd BAJNAI-kormány kivételével – folyamatosan létező tárca, amely a közigazgatásért, a rendvédelemért és minden olyan ügyért volt felelős, amely nem tartozott más tárcák kompetenciájába. A kiegészítés utáni első belügyminiszterium a Helytartónácsi Hivatalból fejlődött ki. A belügyi tárca a mindenkori magyar kormányok egyik legfontosabb tárcája volt. A belügyminisztérium épületegyüttese a dualizmus és a két világháború közötti időszakban – a honvédelmi és a pénzügyi tárca épületeivel megegyezően – a Budai Várban álltak. A második világháború után azonban – amikor a Budai Vár megszűnt Magyarország hatalmi centrumaként működni – mindhárom tárcát a főváros belvárosában helyezték el. A belügyminisztérium a József Attila utca és a Roosevelt-tér által határolt háztömb épületeit kapta meg, amely épületegyüttes egyik épülete korábban bankszékházként működött. A belügyminisztérium szervezete dinamikusan fejlődött. Az ügyek csoportja szerinti szervezeti egységekből állt. A szervezeti egységeket permanens módon módosították. A minisztérium élén a belügyminiszternek közvetlenül alárendelt szervezeti egység állt, amelyet különböző korokban különböző módon hívtak (elnökség, kabinet, titkárság stb.) A pártállam kialakítása kapcsán a belügyminisztérium közigazgatás irányítási teendőit áttelepítették a minisztertanácshoz, és a belügyi tárca koncentrálták a rendvédelmi és állambiztonsági feladatokat. A rendszerváltás után helyreállt a tárca eredeti hatásköre.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Belügyminisztérium Országos Központi Nyomozó Testület** 1919 augusztusában hozták létre a Tanácsköztársaság nevében elkövetett bűncselekmények vizsgálása céljából. A FRIEDRICH-kormány leváltása után a testületet átszervezték és átneveztek a Fővárosi Rendőrség Különítménye névre. Székhelye a Margit körúti fogházban volt. Ezért a lakosság Margitkörüti különítménynek is nevezte.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Békepárt** lásd **Magyar Kommunista Párt.**

**Budapesti Államrendőrség** lásd **Magyar Királyi Fővárosi Államrendőrség.**

**Budapesti Belvárosi Takarékpénztár** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Budapesti Tűzoltó Parancsnokság Különleges Helikopteres Mentési Csoport**

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **C, Cs**

**Császári és Királyi Hadsereg** az Osztrák-Magyar Monarchia szárazföldi véderejéből a közös hadseregre vonatkozó elnevezés. A kifejezést az 1889. évi uralkodói utasítás vezette be.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Cserny József Különítmény**, lásd **Tanácsköztársaság ismertebb különítményei**.

### **D**

**Dunaőrőség** a trianoni békediktátum nyomán 1920. IX. 1-én állították fel a Duna magyarországi forgalmának ellenőrzése céljából. A szombathelyi katonai körletparancsnokság haderejébe tartozott. 1921. III. 1-én integrálták a Magyar Királyi Folyamőrőség szervezetébe.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **E, É**

**Egyesült Fővárosi Takarékpénztár** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Egyesült Nemzetek Szervezet (ENSZ)** a második világháború után életre hívott, a Föld országainak többségét magába foglaló politikai szervezet, amely a nemzetközi feszültségek enyhítése érdekében tevékenykedik.

SIMON F. Nándor: Munkásőrőség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Ellenforradalmi rendszer ismertebb különítményei. Prónay Különítmény** (Szegeden 1919. IV. 14-én jött létre és VIII. 4-én indult el a Dunántúlra. Hivatalos neve Nemzeti Hadsereg 1. tiszti százada volt ugyan, azonban zászlóalj méretű alakulatként működött. A különítmény tagjait a köznyelv darutollasoknak hívta, mivel a sapkájukra tűzött darutollat viseltek. 1919 novemberében Budapesten a Britannia Szállóba és a Károlyi Laktanyába települtek. Hivatalos elnevezésük 1920. I. 11-étől vadászzászlóalj, 1921. I. 1-étől pedig Országos Csendőrtartalék Zászlóalj. PRÓNAY 1921 nyarán leváltották), **Ostenburg Moravec Különítmény** (Szegeden 1919 júliusában a Nemzeti Hadsereg tiszti karhatalmi századaként jött létre, azonban zászlóalj méretű alakulatként működött. 1920. I. 11-étől vadászzászlóalj, 1921. I. 1-étől csendőrtartalék zászlóalj elnevezéssel tevékenykedett. 1919 végétől Budapesten a Pallace Royal Hotelben, valamint a Mária Terézia laktanyába települt. A király a második királypuccs alatt királyi gárdavadász ezred nevet adományozott az alakulatnak. Az eredménytelen királypuccs után a különítményt feloszlatták) **Héjjas Különítmény** (Szegeden 1919 június végén jött létre a Nemzeti Hadsereg 2. karhatalmi századaként. 1920 szeptemberétől vadász zászlóaljként nevezték. A különítmény 1919. VIII. 5-én alakult egyik részlege volt a Kecskeméti térségében működő és RAÁD Árpád által vezetett „Rongyos Gárda”. A különítmény másik részle-

gét az úgynevezett „Alföldi Brigád” alkotta. 1921-ben gróf BETHLEN István miniszterelnök kezdeményezésére HÉJJAS Ivánt leváltották, a különítményt pedig átszervezték), **Ehman-telepi Különítmény** ( a Nemzeti Hadsereg vezérkara alá tartozó ellenforradalmi katonai alakulat, nevét elhelyezési körletéről kapta. Több mint 1 000 fő tartozott a személyi állományába. Tagjai többsége a Magyar Királyság megszállás alatt álló területéről származott. Eredetileg a csehszlovák haderő elleni bevetésre szánták.), **Magyar Vadász Különítmény** (a Nemzeti Hadsereg vezérkara alá tartozott. 1920 tavaszától 1921. III. 31-ig működött zászlóaljnyi erővel), **Kárpátukrán Különítmény** (félkatonai alakulatként működő zászlóalj volt. A különítmény személyi állományának döntő többségét Kárpátaljáról menekültek alkották), **Osztrák Légió** (a közös hadsereg tisztjeiből alakult légió azzal a céllal települt Zalaegerszegre, hogy a magyar haderő támogatásával részt vegyenek az Osztrák Köztársaság elleni hadműveletben. 1920–1921-ben működött.), **Jugoszláv Légió** (Magyarországra menekült hováát és szlovén tiszték hozták létre Zalaegerszegen azzal a céllal, hogy a magyar haderő támogatásával a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság elleni diverziós akciókat hajtsanak végre, amelyre azonban nem került sor. 1919–1921 között működött.), **Halálfejes Kopjások, Jász-Kun Brigád, Szentgáli Különítmény, Jankovich Bésán Endre Különítmény, Madari Antal Különítmény, Seibenlist Nándor, Rácz Kálmán Különítmény**. A helyzet konszolidációja nyomán a trianoni békediktátum következményeként a különítményeket karhatalmi hadosztályba vonták össze 1920. VII. 28-án.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Erdészeti Segédszolgálati Szervezetet** megyénként hozták létre az erdőbirtokosok által foglalkoztatott erdészeti segédszolgálatosok számára. Az erdészeti segédszolgálati szervezeti tagsággal rendelkezők szolgálati és nyugellátási rendjét a földművelésügyi miniszter a közalkalmazottakéhoz hasonló elvek szerint szabályozta.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Erdőbirtokossági társulatokat** a kisebb erdőbirtokosoknak kellett létrehozniuk abból a célból, hogy életképes méretű erdőgazdaságok jöhessenek létre. Az erdőtulajdonosoknak, illetve erdőbirtokosi társulatoknak erdőgazdálkodási üzemtervet kellett készíteniük az erdőtörvényben foglaltak alapján. Az évente létrehozott üzemtervet az erdőrendészet területi illetékesei hagyták jóvá és felügyelték a megvalósítását. Ahol az üzemtervben foglaltaktól eltértek azokat az erdőket az erdőrendészet saját művelés alá vonhatta, amelynek a haszna azonban az erdő tulajdonosát illette. A tulajdonosok kezelésébe akkor kerülhetett vissza az erdő, ha az erdőrendészet által kifogásoltakat kijavították.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Erdőőrségek** létrehozását az 1879/XXXI. tc., az erdőtörvény írta elő. Az erdőőrséghez tartoztak a főerdőőrök, erdőőrök és a hivatásos vadászok, illetve vadőrök. Őket összefoglalóan erdőgazdasági segédszolgálatot ellátóknak nevezték. Az erdőgazdasági segédszemélyzet szakmai irányítását az erdőmérnökök végezték. Az erdőtulajdonosok 3 000 holdanként voltak kötelesek egy fő erdőmérnököt 1 000 holdanként pedig három fő erdőgazdasági segédszolgálatot ellátó személyt foglalkoztatni. Az erdőmérnököket és a segédszolgálatosokat foglalkoztatók formaruhával és lőfegyverrel is ellátták, valamint a működési területükön egy család befogadására alkalmas házat is biztosítottak a számukra. Az erdőmérnökök és a segédszolgálatosok közhatalossági jogú személynek minősültek. Kinevezésüket megelőzően tanfolyamon kellett részt venniük, majd az eredményes vizsgát követően esküt is kellett tenniük. Az esküt az erdőmérnökök a területileg illetékes erdőfelügyelet vezetőjénél a szakszolgálatosok pedig a területileg illetékes főszolgabíró előtt tették le. Az erdőőrségek tagjai a törvény ellen vétőket előállíthatták és a rendvédelmi testületeknek átadhatták, illetve az erdőkihágásokat elkövetőket megbírságozhatták, eszközeiket elkobozhatták. A dualizmus időszakában a 15 000 000 holdnyi nyilvántartott erdőterületen mintegy 25 000 fő, a trianoni békediktátum által megcsökkentett Magyarország 2 200 000 holdnyi erdőterületén pedig közel 7 500 főnyi erdőőr tevékenykedett.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Erdőrendészeti hatóságok** gyökerei a középkorig nyúlnak vissza ugyan, azonban a téma átfogó szabályozására 1879-ben került először sor, melyet 1923-ban az erdészeti igazgatásra vonatkozó új törvénnyel kiegészítettek. Az erdőrendészet állami szakhatóság volt, amely korlátozott létszámmal működött. Feladatát az erdőkkel kapcsolatos kulcsfontosságú teendők felügyelete alkotta. Az erdőrendészeti hatóságok hagyták jóvá és felügyelték az erdőbirtokosok, illetve az erdőbirtokosi társulatok üzemterveit. Az erdőrendészeti hatóságok munkatársai erdőmérnöki oklevéllel rendelkező szakemberek lehettek. Az erdőrendészeti hatóságok az erdőket felmérték, osztályozták, azokról törzskönyvet vezettek. Az ország területét erdőigazgatóságokra osztották fel, amelyek alárendeltségében az erdőfelügyelőségek végezték az erdőgazdálkodás közvetlen felügyeleti teendőit.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## F

**Fővárosi Rendőrség** lásd **Magyar Királyi Fővárosi Államrendőrség**.

**Front Mögötti Bizottság** a Vörös Hadsereg mögötti területeken működő sajátos Tanácsköztársasági szervezet, amely az Ellenforradalmi felkelések leverésének az akcióit koordinálta, valamint rögtönítélő bíróságként is működött, továbbá statáriális kivégzéseket is foganatosított.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Független Kisgazda Párt (FKGP)** a pártot 1908-ban alapította NAGYATÁDI SZABÓ István. Az FKGP a két világháború között bejutott az országgyűlésbe. 1922-ben egyesült a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjával, Keresztény-Keresztény Földműves-, Kisgazda- és Polgári Párt néven. Ez lett Magyarország legerősebb párta. 1930. október 12-én megalakult a Független Kisgazda-, Földműves és Polgári Párt, amely decemberben egyesült az Agrár Párttal, így jött létre a Független Kisgazda Földműves Polgári és Agrár Párt. Az 1945-ös választásokat a Független Kisgazda Párt nyerte meg elsőprő többséggel, a szavazatok 57,02 százalékával. 1946. március 12-én a Kisgazda Pártnak MKP nyomásra ki kellett zárnia 20 képviselőjét a pártból, akik SÜLYÖK Dezső vezetésével Magyar Szabadság Párt néven új pártot alapítottak. 1947. február 25-én államellenes összeesküvés vádjával a magyarországi szovjet szervezetek letartóztatták a mentelmi jogának figyelmen kívül hagyásával és a Gulágra hurcolták KOVÁCS Bélát az FKGP főtitkárát. Ezt követően PFEIFFER Zoltán 50 képviselőtársával kényszerült kilépni a pártból. Egy csoportjuk megalakította a Magyar Függetlenségi Pártot. Május 30-án a Svájcban tartózkodó kisgazda miniszterelnököt NAGY Ferencet RÁKOSI Mátyás fenyegetéssel lemondatta. Júniusban VARGA Béla a Nemzetgyűlés kisgazdapárti elnöke is nyugatra távozott. 1947. augusztus 31.-ére előrehozott választásokat írtak ki, amelyen a baloldali blokk a kék cédulás csalásával és a választási bíróságra gyakorolt nyomásgyakorlással ért el kedvező eredményeket. Ezt követően a kisgazda TILDY Zoltán államfőt 1948 júniusában lemondatták. Sikerült elérni, hogy 1948 júniusától DOBI István került a kisgazda párt elnöki tisztségébe, aki erősen kommunista barát volt. Az 1949-es választásokon a kisgazda párt a politikai manipuláció következtében kisebbségbe került. A pártállam időszakában a kisgazdapárt nem működött. 1988. november 18-án újjáalakult a Független Kisgazda Földműves és Polgári Párt. Az 1990-e választásokon bejutott az országgyűlésbe és a Magyar Demokrata Fórummal, valamint a Kereszténydemokrata Néppárttal koalíciós kormányt alakított. A Független Kisgazda Párt kapta a honvédelmi tárcát. A párt országgyűlési frakciójának a vezetője pedig TORGYÁN József lett. A párt utoljára 1998-ban került be a parlamentbe. Ekkor kormánykoalíciót alakított ki az MDF-el és a FIDESZ-szel. A Független Kisgazda Párt 4 tárcát kapott, majd fokozatos erodálás nyomán a párt részeire bomlott. 2002-ben a kisgazda párt már nem jutott be a parlamentbe.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## G

**Gátőrsek** a vízszabályozási társulatok azon alkalmazottai, akik a gátak fegyveres őrzését látták el. Mérföldenként kellett egy gátort foglalkoztatni oly módon, hogy számára működési területén – egy átlagos család befogadására alkalmas – házat is kellett biztosítani. A gátőrök közhatalosi jogú személyek voltak. Őket felkészítették, levizsgáztatták és feleskették feladatukra. Területükön a törvény ellen vétőket előállíthatták és a rendvédelmi testületeknek átadhatták. A vízgazdálkodási műtárgyakat rongálókkal szemben felléphettek megbírsághozhatók, eszközeiket elkobozhatták. A gátőröket foglalkoztatóik formaruhával és szolgálati fegyverrel is ellátták. Feladatuk részét képezte az őrzésükre bízott műtárgy állapotának figyelemmel kísérése, a karbantartás végzése, továbbá a kis javítások felügyelete. A vízszabályozási társaságok gondozásába a XX. század elején 6 379 km, a trianoni békediktátum után pedig 3 882 km, hosszúságú gát tartozott. Ebből fakadóan a dualizmus mintegy 4 000 fő, a két világháború közötti időszakban pedig csaknem 2 500 fő teljesített gátőri szolgálatot.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Geheime Staatspolizei, Gestapo** [Titkos Államrendőrség] a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt hatalomra kerülésével 1933-ban hozták létre. Feladatát a rendszer ellenségeinek felkutatása és semlegesítése képezte. 1933-ban a porosz titkosrendőrség szervezeteként állították fel. Így Hermann GÖRING vezetése alá került. 1935-ben Heinrich HIMMLERT az SS birodalmi vezetőjét bízták meg a Gestapo vezetésével, aki a Gestapo-t oly módon szervezte át, hogy az alkalmatlan vezetőket elbocsátotta és helyükre SS tiszteteket nevezett ki. 1936-ban egyesítették a Gestapo-t a Kripo-val (Kriminalpolizei = Bűnügyi Rendőrség). A szervezet új neve SIPO (Sicherheitspolizei = Biztonsági Rendőrség). 1939-ben a SIPO-t egyesítették az SD-vel (Sicherheitsdienst = Biztonsági Szolgálat). Az új szervezet neve RSH-ra változott (Reichssicherheitshauptamt = Birodalmi Biztonsági Főhivatal). A főhivatal két hivatalból állt, az egyik a Gestapo volt.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Gyáriparosok Országos Szövetsége (GYOSZ)**

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **H**

**Hadügyi Népbiztosság** a sajátos államszervezetű Tanácsköztársaságnak a hagyományos hadügyi tárca feladatait ellátó szervezete.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Határmegállapító bizottságok** a trianoni békediktátumba foglalhatárokat pontos megállapítására hivatott bizottságok, amelyeknek a tagjai az érintett országok szakembereiből álltak. 1921–1927 működtek.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Határmegállapító Központ** a magyar kormány a határmegállapító bizottságok tevékenységének az összehangolása érdekében hozta létre 1922 augusztusában gróf CSÁKY Imre elnökletével. A Határmegállapító Központ 1927-ig működött.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Határvidéki Rendőrség**, ismertetést lásd **Magyar Királyi Rendőrség**.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Hazai Bank Pesti** budapesti székhelyű dualizmus kori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**III-as Csoportfőnökség** 1962-ben az MSZMP KB politikai bizottságának határozata szerint alakították ki a belügyminisztériumban a rendszerváltásig működő magyar állambiztonsági szervezetet. Ez a szervezet volt a III.-as Főcsoportfőnökség.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Héjas Iván Különítmény** lásd **Ellenforradalmi rendszer ismertebb különítményei**.

**Honvéd kerületparancsnokság** a honvéd kerületparancsnokság a Magyar Királyi Honvédség fennállásának időszakában működött, feladatát alkotta illetékességi területén a katonai rend és fegyelem, a vagyon- és közbiztonság fenntartása, a nemzet és államellenes tevékenység megakadályozása, a hadművelési területen harcoló hadtest személyi és anyagi utánpótlásának irányítása, a visszamaradó póttettek az alsófokú katonai területi hatóságok, a kiegészítő parancsnokságok, a bevonulási központok munkájának szabályozása és ellenőrzése, a mozgósítások végrehajtása, együttműködés a polgári közigazgatási hatóságokkal, a kiképzés elvi irányítása. A honvéd kerületi parancsnokság parancsnoka az illetékességi területén tartózkodó katonai személyek előljárója, közegei útján személyi, anyagi és fegyelmi ügyeik intézője volt.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott



el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Honvédelmi Minisztérium** az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc óta a magyar nemzet kormányainak a hadüggyel foglalkozó tárcáit ezzel a névvel jelölik.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## J

**Jankovich-Bésán Különítmény** lásd **Ellenforradalmi rendszer ismertebb különítményei**.

## K

**Karhatalom** az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése nyomán a pártállam által létrehozott önálló fegyveres erő, amely 1972-ig működött. Katona szervezetű alakulatokból állt. A nagyobb városokban önálló zászlóaljokat, Budapesten ezredet, néhány településen pedig önálló századot állomásoztattak. A tisztek és a tiszthelyettesek kivételével – akik hivatásos állományhoz tartoztak – a személyi állományt sorozták. A teljes személyi állomány katonai rendfokozatot viselt, a testület belső függelmi viszonyai katonaiak voltak. Közvetlenül a Magyar Szocialista Munkás Párt központi vezetése alá tartozott, amely az irányítást az adminisztratív osztályon keresztül gyakorolta. A karhatalom feladatát zavargások, lázongások felszámolása, elemi csapás esetén annak elhárításában való részvétel alkotta. A karhatalom rendőri jogosultságokkal nem rendelkezett. A rend fenntartása érdekében a nagylétszámú erőkoncentrációt igénylő feladatokban alkalmazták. A puha diktatúra konszolidációja nyomán a testületet 1972-re felszámolták.

Ebből a pártállami helyzetből fakadt rendszerváltás utáni magyar állam rendvédelmi terminológiájában a csapaterős rendvédelmi tevékenység kifejezés, mivel a pártállam időszakában az önálló karhatalmi fegyveres erőt többnyire erre a célra használták. A karhatalom önálló fegyveres szervezetenkénti létrehozására és működtetésére a szovjet minta nyomán került sor, mivel a karhatalom elődszervezetének az úgynevezett „kék ÁVÓ” tekinthető, amely lényegében a karhatalommal harmonizáló feladatrendszerrel rendelkezett az államvédelmi hatóság szervezetén belül.

A második világháborút megelőzően azonban a karhatalom nem szervezetet, hanem tevékenységet jelentett. E tevékenységhez tartozónak tekintettek minden rendvédelmi feladatot, amelynek a teljesítéséhez fizikai kényszerítés, kényszerítő eszközök, esetleg fegyver használata is szükséges volt, vagy szükségessé válhatott. Ebből fakadóan karhatalmi feladatok ellátására általában a rendvédelmi testületek, illetve nagyobb létszám koncentráció esetében a haderő csapatai voltak hivatottak. A második világháborút megelőzően azonban a karhatalmi tevékenység alatt nem csupán a csapatkötelékben végrehajtott tevékenységet értették. Ide tartozónak tekintettek minden feladatot a létszámtól függetlenül – például a fogolykísérést is, amelyhez általában egy vagy két főt vettek csupán igénybe – amelynek a végrehajtása során fizikai kényszerítő erő, illetve kényszerítő eszköz, vagy fegyverhasználat alkalmazására is sor kerülhetett.

A második világháború végéig nagyobb létszámot igénylő karhatalmi feladatok ellátására – a jelenlegi terminológia szerint csapaterős tevékenység végzésére – általában a haderő alakulatait kérték fel. A felkérés lehetőségeit és a teljesítés módját – az ország törvényeivel összhangban – jogszabályokban rögzítették. A karhatalmi feladatokra igénybe vehető katonai alakulatok személyi állományát pedig kiképezték a várható karhatalmi teendők szakszerű ellátására is. A második világháború időszakában a Magyar Királyi Csendőrség kötelekében – a várható partizán-tevékenység kezelhetősége céljából, valamint a háborús tapasztalatok alapján a csapaterős karhatalmi feladatok ellátása érdekében – csendőr zászlóaljokat hoztak létre, amelyek legénységi állománya sorozott volt. Felszerelésük alapvetően megegyezett a honvéd lövész zászlóaljakéval.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Katonai rendőrség** az Osztrák-Magyar Monarchia véderejében létrehozott szakszolgálat, amely a haderő személyi állományára kiterjedően látta el teendőit. A katonai rendőrség feladatát alkotta a személyi állomány körében a rend és fegyelem betartatása. Szükség esetén – ha azt a polgári rendőrségek kérték – a polgári rendőrségek tevékenységét is segíthette. Hatásköre azonban a polgári lakosságra a Magyar Szent Korona alá tartozó területeken – a hadművelési területek kivételével nem terjedt ki.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a háterszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott

el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Katonapolitikai Osztály** a honvédelmi tárca alárendeltségében működött 1945 és 1949 között. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság 1945 tavaszán engedélyezte az osztály létrehozását, melynek vezetésével a kommunista PÁLFFY György századost bízták meg. A Katonapolitikai Osztály működését 1945 áprilisában kezdte meg. A Katonapolitikai Osztály működését a Kommunista Párt érdekeinek megfelelően valósította meg. A Katonapolitikai Osztályt 1947 januárjában csoportfőnökséggé, majd 1949 február 1-én főcsoportfőnökséggé fejlesztették. Az Államvédelmi Hatóság létrehozásával a Katonapolitikai Osztályt felszámolták.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Képviselőházi őrség** 1912. december 31-én az 1912/XLVII. tc.-kel felállították a Magyar Királyi Képviselőházi Őrséget. A testület feladatát az országház és közvetlen környékének őrzése valamint az országházon belül – különös tekintettel az országgyűlésekre – a rend biztosítása – volt. A képviselőházi őrség a magyar államháztartásban önálló költségvetéssel rendelkezett, a mindenkori házelnök felügyelete alatt állt, a végrehajtó hatalom képviselőitől intenciókat nem fogadhatott el.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kisbirtokosok Földhitel Intézete** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP)** lásd **Magyar Kommunisták Pártja**.

**Kormányórság** az Államvédelmi Hatóság felállításával annak részeként jött létre a Párt- és Kormányórság, amely az ÁVH megszűntetését követően önálló szervezetként működött. Majd a rendszerváltás után Köztársasági Őrezred néven beolvasztották a magyar rendőrségbe.

SIMON F. Nándor: Munkásórság karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Közös hadsereg** az 1867/XII. tc. a kiegyezési törvényben foglalt hadügyi közösségből fakadt, így a dualizmushoz tapadó katonai szervezet volt. Az uralkodót illetve meg a véderő „vezérlete” (pld.: a hadüzenet is), „vezénylete” (a haderőt az uralkodó bármikor bárhová irányíthatta), és „belszervezete”, (kinevezések, struktúra megállapítás, szolgálati nyelv meghatározása, fegyelmezés stb.).

A közös hadseregben ezen jogok gyakorlásához nem volt szükséges a két társország hadügyminisztereinek az ellenjegyzése, ellentétben a honvédség és a népfelkelés alakulataival, ahol az uralkodói intenciók a magyar, illetve az osztrák honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. A véderő számára azonban – a széles uralkodói jogkör ellensúlyozásaként – az újonc ajánlást, a szolgálati idő meghatározását, az elhelyezést és az élelmezést a két társország országgyűlése biztosította. A védelmi rendszer nem tartozott a delegációk hatáskörébe, azok közvetlenül az országgyűlések jogkörébe tartoztak. Az uralkodó ugyan szuverén módon rendelkezett a hadsereg felett, azonban katonáért és pénzért az országgyűléshez kellett fordulnia. Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje – benne a közös hadsereg – a két társország országgyűlései és az uralkodói akarat egyeztetésével volt alkalmazható.

Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje több részből állt. Két fő alkotóeleme volt, a haditengerészet és a szárazföldi haderő. A szárazföldi haderő részei voltak a közös hadsereg, valamint a Magyar Királyságban honvédség és a népfelkelés továbbá a Osztrák Császárságban Landwehr és a Landstrum. A közös hadsereg a szárazföldi haderő túlnyomó részét –  $\frac{7}{8}$ -ad részét – alkotta. Nehézfegyverzettel és magasabb parancsnokságokkal (hadtest- és hadsereg parancsnokságokkal) is rendelkezett. A Landwehr és a Landstrum, illetve a honvéd és népfelkelő alakulatok ezredeit dandárparancsnokságok, a dandárokat pedig hadosztályparancsnokságok irányították ugyanúgy mint a közös hadseregben. A Landwehr és a Landstrum, valamint a honvéd és népfelkelő dandárparancsnokságok azonban már a közös hadsereg hadtestparancsnokságai alá tartoztak. Így módon biztosítva volt az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének hadműveleti egysége.

A Lanwehrben és a Landstrum-ban a német, a honvédségnél és a népfelkelésnél pedig a magyar volt a szolgálati nyelv. Ezzel szemben a közös hadseregben az ezrednyelv azzal a nyelvvel egyezett meg, amelyet a katonák származási helyén beszélt a lakosság. Ezt a nyelvet az ezredhez helyezett tiszteknek is el kellett sajátítaniuk. A közös hadseregben az ezrednél magasabb parancsnokságok, valamint az egységes hadtest- és hadsereg parancsnokságok nyelve a német volt.

A közös hadsereg személyi állományának sorozás útján történő utánpótlását a katonai kerületek biztosították. Az Osztrák Császárság területén 61, a Magyar Királyság területén 47, Bosznia-Hercegovinában pedig 4 katonai kerület működött. Az ezredkeg ugyanazon kerületektől sorozták a személyi állományt. A közös hadsereg katonai kerületeinek mintájára – de attól függetlenül – az Osztrák Császárságban a Landwehr és a Landstrum, a Magyar Királyságban pedig a honvédség és a népfelkelés önálló katonai kiegészítő kerületekkel rendelkezett.

Az ezredkeg belső szervezeti felépítése (zászlóalj, század, szakasz, raj) a haderő mindhárom részénél – közös hadsereg, Landwehr és Landstrum, honvédség és népfelkelés – azonos volt. A közös hadseregbe 33 gyalogos- és 8 lovas hadosztály, a Landwehrben 8 gyalogos hadosztály, a honvédségbe pedig 8 gyalogos és két lovas hadosztály tartozott. Az Osztrák-Magyar Monarchia teljes hadereje 16 hadtestből állt, amelyeket 6 hadseregbe csoportosítottak. A teljes haderő békelétszáma 450 000 fő, hadilétszáma pedig 1 500 000 fő volt. Az Osztrák-Magyar Monarchia véderejében a szabályzatok a fegyverzet és a rendfokozati rendszer egységes volt az egyenruhák azonban eltérőek voltak.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Közös Hadügyminisztérium** az Osztrák-Magyar Monarchia közös ügyei közé tartozott a hadügy. A véderő ügyeinek irányítására volt hivatott a közös hadügyi tárca. A közös hadügyminisztert Ferenc József nevezte ki és mentette fel, nem tartozott a két társország országgyűléseinek, illetve kormányainak az alárendeltségeibe. A hadügyi költségek a közös költségek részét alkották.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítás a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Különleges Helikopteres Mentési Csoport** a Budapesti Tűzoltó Parancsnokság részeként működik.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## L, Ly

**Landstrum** az Osztrák-Magyar Monarchia Osztrák Császárságában a véderő tartalékként működő népfelkelés.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Landwehr** a véderő azon része, amely az Osztrák-Magyar Monarchia Osztrák Császárságában állomásozó és az osztrák kormánynak is alárendelt könnyű fegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya az Osztrák-Császárság örökös tartományainak lakosai közül került ki.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Lenin-fiúk** lásd **Tanácsköztársaság ismertebb különítményei**.

## M

**Magyar Agrár és Járadék Bank** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Államvasutak** a magyar állam tulajdonában álló vasútvonal és vasúti járműpark, valamint karbantartó részlegekből és az ezekhez tartozó objektumokból, továbbá a vasúti közlekedést elősegítő szervezetekből állt. A Magyar Államvasutakat BAROSS Gábor államminiszter emelte világszínvonalra.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Államrendőrség** az 1945-ben újjáalakuló magyar rendőrség neve Magyar Államrendőrség. E szervezetbe integrálták a feloszlott Magyar Királyi Csendőrség feladatkörét is. A Magyar Államrendőrség megnövekedett feladataiból következően a létszáma is gyarapodott. A személyi állományt az MKP szimpatizánsaival töltötték föl, így a testület kommunista befolyás alá került. Mivel pedig a csendőrség feloszlása nyomán a magyar rendvédelem legerősebb testületévé vált, ez lényegében az MKP magyar rendvédelem feletti uralmát jelentette. Ez a helyzet jól illett az MKP „szalámi taktikájába”.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Általános Biztosító Társaság** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar biztosító társaság.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Általános Hitelbank** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Bank és Kereskedelmi Rt.** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar-Csehszlovák Határmegállapító Bizottság** munkáját 1923 nyarára befejezte, melynek során 828 627 méter határvonalat jelölt ki.

VEDÓ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Dolgozók Pártja (MDP)** lásd **Magyar Kommunista Párt**.

**Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány (MFMPK)** az állam végrehajtó hatalmát irányító testület megnevezése 1956 és 1972 között.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Honvédség** lásd **Magyar Királyi Honvédség**.

**Magyar Jelzalog Hitelbank** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar-Jugoszláv Határmegállapító Bizottság** a bizottságot 1921. VIII. 21-én állították fel. Munkája során 630 622 méter határvonalat tűzött ki.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

### **Magyar Királyi Állami Térképészeti Intézet**

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Államrendőrség (1919–1930)** az 5 047/1919. ME. r. hozta létre 1919. X. 1-én. Az egységes magyar államrendőrség létrehozásának azonban már voltak dualizmuskori előzményei is. A trianoni békediktátum utáni magyar rendőrséget a Magyar Királyság állami- (fővárosi rendőrség és határrendőrség) és a városi rendőrségek összevonásával hozták létre, a belügyi tárca közvetlen irányítása alá helyezve. Hatósági területe a városokra és a határállomásokra terjedt ki. Feladatát működési területén a közbiztonság védelme alkotta bűnügyi, közrendvédelmi és igazgatásrendészeti teendők ellátása által. A trianoni békediktátum utáni Magyar Királyságban a Magyar Királyi Államrendőrség létszáma (12 000 fő) megegyezett az első világháború előtti városi rendőrségek létszámával (12 000 fő). A testületet 1931-ben – szervezeti módosításokkal egybekötve – átkelesztették Magyar Királyi Rendőrségre. A Magyar Királyi Rendőrség 1945-ig működött, amikor helyébe a Magyar Államrendőrséget hozták létre, a Magyar Királyi Rendőrségben működő határszéli rendőri kirendeltségek helyett pedig határrendőrséget állítottak fel.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Csendőrség (1881–1945)** katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület, melynek belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. Mivel a csendőrök személyükben katonának minősültek, így a honvédelmi tárca felügyelete alatt álltak. A szervezet azonban – mint rendvédelmi testület – a belügyi tárca kompetenciájába tartozott. A testület hatásköre, a belügyi tárca kivételével, az ország egész területére kiterjedt. Kiváló hatásokkal ténykedett. Működési területén olyan kitűnő közbiztonsági állapotot hozott létre, majd tartott fenn, amelyet a megszüntetése óta még nem sikerült elérni. Diszlokációját a decentralizáltság, metodikáját a megelőzés jellemezte. Személyi állományának mintegy 90 %-a közterületi szolgálatot látott el valamilyen formában. A testület jogosultságai és kötelezettségei nem voltak kiterjedtebbek a társ rendvédelmi testületeknél. A személyi állományának ellátmánya – néhány jelentéktelen specifikumtól eltekintve – megegyezett a közigazgatás, illetve a társ rendvédelmi testületek munkatársainak ellátmányával. Az 1945 és 1949 között zajló politikai csatározások kezdetén szüntették meg a testületet a magyar zsidóság deportálásában való részvételének indoklásával. Ebből fakadóan a szervezet társadalmi megítélése a harmadik évezred elején is differenciált. A testületnek önálló hatósági jogköre nem volt. A testületet két ízben hozták létre illetve szüntették meg. Felállításának mindkét esetben rendvédelmi szakmai okai, megszüntetésének pedig deklaráltan politikai okai voltak.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Darabont Testőrség (1904–1919)** Ferenc József testőrségei közül a legkésőbb, 1904-ben jött létre. Feladatát a Budai Vár Királyi Palotájának őrzése és díszelgési teendők ellátása alkotta. A darabont testőrség személyi állománya legénységi tagjainak utánpótlása a haderő sorozott állományából került ki tovább szolgálói forma alkalmazásával. Laktanyájuk a vár alatt az Attila utcában állt. Ez a laktanya vált az 1920-ban létesített Magyar Királyi Testőrség laktanyájává. A testület 1920-ig működött, részt vett gróf KÁROLYI Mihály és HORTHY Miklós őrzésében is, majd a nemesi testőrség maradványaival az 1920-ban újonnan létrehozott Magyar Királyi Testőrségbe integrálták a két korábbi testőrség maradványait. A testület létszáma 49 fő katonai rangot (tisztek és altisztek) viselő és 15 fő kiegészítő feladatot ellátó személyből állt. A testőrség első kapitánya báró FEJÉRVÁRY Géza tábornagy volt. A testület tiszt karával szembeni elvárások és a nyugdíjazási rendszer azonos volt a Magyar Királyi Nemesi Testőrséggel.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Fiumei Államrendőrség** a fiumei városi rendőrséget az 1916/XXXVII. tc.-kel vonták a kormány irányítása alá. A városban működő rendőrség államrendőrségként az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásáig működött.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Folyamőrség (1920–1939)** A folyamőrség előtörténete az Árpád-házi királyok naszádosainak szervezetéig nyúlik vissza. A török hódoltság időszakában a Habsburg-hatalom a naszádosokat a sajkásokkal váltotta fel. A török kiűzése után pedig – a katonai határőrvidék részeként – létrehozták a Titeli Sajkás Kerületet, amely 1848-ig működött. 1850. november 30-án létrehozták a Császári Királyi Flottilla Hadtestet, amely 1866-ig működött, majd 1871-ben felállították a Császári Királyi Haditengerészetből kikülönített budapesti tengerészeti különítményt, amelynek a hatásköre kiterjedt a Magyar Szent Korona alá tartozó hajózható folyó és állóvizekre. A budapesti különítmény által irányított flottilla maradványaiból hozták létre a Magyar Királyi Folyamőrséget. A folyamőrség létrehozását 1921. év január 3.-ai minisztertanácsi ülésen döntötték el. A testület felállításának az időpontját 1921. március elsejével határozták meg. A folyamőrség létrehozásáról az 1922/XIV. tc. rendelkezett, melynek a végrehajtását a 122 295/1922. BM. rendeletben foglaltak biztosították. A folyamőrség vízi rendészeti teendők végzésére létrehozott önálló rendvédelmi testületként a belügyi tárca folyamrendészeti osztályának a felügyelete alatt állt. Rejtett feladatát a trianoni békediktátum által felszámolt dunai flottilla maradványainak működtetése alkotta. Nyílt szervezetének létszáma 2 420 főt tett ki, amelyben a fegyveres szolgálatot ellátók létszáma az 1 620 főt nem haladhatta meg. A folyamőrség személyi állománya katonai rendfokozatot viselt, a belső függelmi viszonyok katonaiak voltak. A legénységi állományt kényszertoborzás (sorozás) útján biztosították. A testület számára önálló egyenruhát rendszeresítettek. A testület személyi állománya tagjai számára a Magyar Királyi Honvédségnél is használatos fegyverzetet rendszeresítették. A folyamőrség élén a révfőkapitányság állt. A révfőkapitányság 13 révkapitányságot irányított. A révkapitányságok alárendeltségében pedig 9 révkirendeltség működött. Szükség esetén – a kapitányságok alárendeltségében – révőrségeket is létre lehetett hozni ideiglenes jelleggel. A folyamőrség rejtett részét 1939-ben beolvasztották a Magyar Királyi Honvédségbe honvéd folyamerők néven. A testület nyílt részét a hatáskörrel együtt – a területi illetékesség figyelembe vételével – átadták a Magyar Királyi Csendőrségnek, illetve a Magyar Királyi Rendőrségnek.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Fővárosi Államrendőrség (1872–1919)** Óbuda, Buda és Pest egyesítésével létrehozott Budapest Fővárosi Rendőrséget az 1872/XXXVI. tc.-el a kormány közvetlen felügyelete alá helyezték ideiglenesen, majd véglegesen az 1881/XXI. tc.-el. A kormány a felügyeletet a belügyi tárca által gyakorolta. Az 5 047/1909. ME. r. a fővárosi rendőrséget is – a többi városi rendőrséghez hasonlóan – beolvastotta az újonnan létrehozott Magyar Királyi Államrendőrségbe. A Magyar Királyi Államrendőrség a fővárosi rendőrség egyenruháját és rangrendszerét vette át.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Határőrség (1931–1938)** a Magyar Királyi Vámőrség jogutódként működött. 1938-ban – a Bledi egyezmény nyomán a fegyverkezési korlátok oldódásával – a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták határvadász csapatnemként. Elődszervezetével megegyezően kettős feladata volt. Nyílt teendőit az országhatár őrzése alkotta, rejtett teendőit pedig az államhatár biztosítása képezte egy esetleges fegyveres konfliktus esetén a magyar fő erők megérkezéséig. A testület nyílt feladatát 5 734 fővel látta el. A legénységi állomány sorozott (kényszertborzott) katonákból állt. A testület nyílt szervezete négy lépcsős volt. Az államhatár mentén 155 őr működött, amelyeket 70 határügyi tiszt irányított. A határügyi tisztek felett 24 osztály állt, az osztályokat pedig az országos parancsnokság felügyelte. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítőket csupán kézi lőfegyverekkel látták el az objektumvédelmi sorozatlövő lőfegyverek kivételével. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítő személyi állomány számára rendszeresített fegyverzet típusa megegyezett a Magyar Királyi Honvédségben rendszeresített fegyverzet típusával. A testületen belüli függelmi viszonyok katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rangot viselt. A magyar haderő jelentős részét (a gyalog ezredek egyharmadát) a testületben rejtették el határbiztosítási teendők ellátása céljából.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Határrendőrség (1906–1919)** az 1903/VIII. tc. alapján 1906-ban hozták létre és 1919-ig működött, amikor az 5 047/1919. ME. rendelettel a Magyar Királyi Államrendőrségbe integrálták. A Magyar Királyi Határrendőrség a központi kormányzatnak alárendelt és önálló hatáskörrel rendelkező rendvédelmi testület volt, amely a határőrizeti részfeladatok ellátásban tevékenykedő társrendvédelmi testületek határőrizeti munkáját is koordinálta. A testület irányítását a magyar kormány a belügyminiszter által valósította meg.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszere a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Honvédség (1848–1849 és 1867–1945)** a véderő azon része, amely 1867 és 1918 között az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságában állomásozó és a magyar kormánynak is alárendelt könnyűfegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya a magyar Szent Korona alá tartozó területen élő lakosság közül került ki. A Magyar Királyi Honvédség magasabb egység parancsnokságokkal nem rendelkezett, a közös hadsereg magasabb egység parancsnokságok az alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Honvédségben a vezényleti nyelv a magyar volt. Az egyenruha nemzeti díszítő elemeket hordozott. A Magyar Királyi Honvédségben az uralkodói elhatározások a honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása nyomán a Magyar Királyi Honvédség a trianon utáni Magyar Királyság haderejévé vált, azonban a magyar haderőt 1919-ben Magyar Hadsereg névvel illették, amelyet 1920-ban Magyar Királyi Nemzeti Hadseregre változtattak, majd 1922-ben visszatértek a Magyar Királyi Honvédség elnevezésre. A két világháború közötti Magyar Királyság hadereje már rendelkezett magasabb egységparancsnokságokkal és a fegyverkezési egyenjogúságot kimondó 1938. évi bled-i egyezmény nyomán lehetőség nyílt a magyar véderőnek a kor színvonalán álló technikai eszközökkel való ellátására is. A honvéd illetve honvédség kifejezés az 1848–1849-es szabadságharc időszakából ered. A Magyar Királyi Honvédség a polgári magyar állam véderő szervezete volt. Magyarország szovjet megszállását követően kiépülő pártállamban a magyar haderő elnevezését Magyar Néphadseregre változtatták, amely elnevezés a rendszerváltás után a magyar hagyományokra visszanyúlva Magyar Honvédségre változott.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszere a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Képviselőházi Őrség (1912–1945)** a testületet 1912-ben állították fel (1912/LXVII. tc. a képviselőházi őrség felállításáról). Feladatát az országház őrzése és védelme mellett a képviselőház tagjai és a hallgatóság körében a rend fenntartása, valamint protokolláris, díszelgői tevékenység ellátása alkotta. Az országgyűlés elnökének az alárendeltségében állt. A testületet a végrehajtó hatalom szervezetétől elkülönítették, annak nem volt alárendelve. 1945-ben Nemzetgyűlési Őrségként működött tovább.

FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Országház épületében és közvetlen környezetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 16–19. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszere a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar



Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Koronaőrőség** 1790-ben hozták létre. A Budai Királyi Palotában a Magyar Szent Korona számára állandó őrzési helyet alakítottak ki, amelyet a Magyar Királyi Koronaőrőség őrzött. A koronaőrőség létszáma az évszázadok során többször változott. Az 1872-ben érvénybe lépett szabályozás szerint a Magyar Királyi Koronaőrőség létszáma 50 fő volt: parancsnok és helyettese, számvevő vagy kezelőtiszt, a szolgálat szervezését és ellenőrzését végző szakaszvezetők vagy tizedesek 3–5 fő, 40 fő koronaőr, és 2 fő dobos vagy kürtös. Ezen felül a testület tiszt-, illetve házi szolgálói státuszokkal is rendelkezett. Az utolsó szabályozás az őrszolgálatot adók létszámát 23 főre csökkentette. (1928/XXV. tc. a Szent Korona és a hozzá tartozó drágaságok gondviseléséről.) A testület 1945-ig működött.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Nemesi Testőrség** a testületet Magyar Nemesi Testőrség néven 1760-ban Mária Terézia alapította. A testület székhelye Bécsben volt. A testőrpalotát a pártállam időszakában ideológiai megfontolásokból fakadóan eladták, a befolyt összeget pedig az osztrák kommunista mozgalom támogatására fordították. Ferenc József a testületet – az 1848–1849-es forradalom és szabadságharcban betöltött szerepe miatt – ugyan feloszlatta, azonban a kiegyezés nyomán újra létrehozta Magyar Királyi Nemesi Testőrség névvel, bár a koronázási ünnepségen még huszárok helyettesítették a testőröket. Mivel Ferenc József egyszemélyben töltötte be az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság legfőbb közjogi méltóságait mindkét állam testőrségei óvták személyét és közvetlen környezetét. Egyedül a Magyar Királyi Nemesi Testőrség tagjai voltak azonban jogosultak arra, hogy a védelmét mindenütt ellássák. A Magyar Királyság területén az uralkodót ugyanis csak magyar testőrség védelmezhetette. A Magyar Királyi Darabont Testőrség azonban csupán a királyi szálláshelyek őrzésére volt hivatott. Az uralkodó magyarországi utazásai során a védelemért a Magyar Királyi Nemesi Testőrség volt felelős. A testület kapitánya – hasonlóan a többi testőrség kapitányához – a főudvarmesternek volt alárendelve, illetve a szolgálatos szárnysegéd is adhatott utasítást valamennyi testőrség számára. A testőrök által viselt rangok – amelyek katonai rangok voltak – három rendfokozattal magasabb rendfokozatnak feleltek meg a haderőben. A testőrök ugyan katonák voltak, de sem ők sem a testület nem tartozott a véderő kötelékébe. A testőrségek kiadásait az udvari költségvetésből fedezték. A testőrségek témája nem tartozott a közös ügyek közé. Az udvartartás költségeit a magyar állam mindig az osztrák állam által biztosítással megegyező összegben állapította meg. A testőröket ugyan a haderő szervezeteinek önként jelentkező tagjai közül választották ki, meglehetősen magas követelményeket támasztva, azonban azoknak akik a testőrségekhez kerültek a haderővel a jogviszonyuk megszűnt. Ők két nyugdíjra váltak jogosulttá. Az egyik nyugdíjat a véderőben eltöltött szolgálatuk, a másik nyugdíjat pedig a testőrségnél eltöltött szolgálatuk alapján kapták. A testőrök azonban visszakerülhettek a haderőhöz, például ha hadi szolgálatra kérték magukat. A katonai és a testőri szolgálati idő azonban nem volt összevonható. A testőrök pedig kiemelt juttatásokban részesültek. A Magyar Királyi Nemesi Testőrségnek megalakulásakor 47 fő tisztí rendfokozatú és 45 fő kiegészítő feladatot ellátó (orvos, portás, szolga, lóápoló stb.) tagja volt. A parancsnoki kar élén a testőrkapitány állt. Az első parancsnok gróf HALLER Ferenc tábornok volt (1867–1875).

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Magyar Királyi Pénzügyminisztérium**

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867–1945)** a pénzügyminiszter felügyelete és irányítása alatt tevékenykedő testület, amely feladatait fegyveresen látta el azzal a céllal, hogy az ország pénzügyi és gazdasági rendjét védelmezze, a legfontosabb feladatai közé tartozott a csempészet és a pénzügyi törvények és szabályok áthágásának megakadályozása.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Rendőrség (1931–1945)** 1931-ben megszüntették a 7 kerületi főkapitányságot, amelyek alárendeltségébe a városi kapitányságok tartoztak. A kerületi főkapitányságok helyett a budapesti- és a vidéki-főkapitányságot hozták létre. A Budapesti Rendőr-főkapitányság alárendeltségébe az akkor még kis Budapest kerületi rendőrségei és az agglomerációba tartozó frekventált települések rendőrségei tartoztak. A vidéki főkapitányság alá pedig a városi rendőrségek (1942-ben 89) és a határszéli rendőr kirendeltségek (1942-ben 13), valamint a kárpátaljai működési területtel rendelkező Határvidéki Rendőrség (1942-ben hét kirendeltséggel), továbbá az 1939-ben létrehozott révkapitányságok (1942-ben 7 révkapitányság) tartoztak. A korábbi vidéki főkapitányságokkal megegyező működési területű és székhelyű körzeti szemléző központokat alakítottak ki 1931-ben az új vidéki főkapitányság alárendeltségében. A Magyar Királyi Rendőrség mindkét főkapitánysága a belügyi tárca közvetlen felügyelete és irányítása alatt állt. Ekkor szüntették meg az országos főkapitányságot is, amely az országos főkapitány frankhamisításban játszott szerepéből fakadóan sohasem került kiépítésre.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 98–112. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**A Magyar Királyi Testőrség (1920–1944)** a Magyar Királyi Nemesi Testőrség és a Magyar Királyi Darabont Testőrség maradványaiból hozták létre. Feladatát a kormányzó és közvetlen környezetének védelme alkotta. HORTHY Miklós elfogásakor – aki a testőrségét az ellenállás beszüntetésére utasította – kezdetben a felbőszült németek a testőrök likvidálását fontolgatták. Később azonban a Szent László Hadosztályba helyezték a testőröket. A Magyar Királyi Testőrség gyalogos és lovas részből állt. A gyalogos rész alabárdos és székely (Észak-Erdély visszacsatolása után) szakaszból, valamint puskás századból állt. A testőrség lovas része lovastestőr-szakaszból és a testőrséghez csatolt spanyol lovas iskolából állt. A második világháború során a testőrséget megerősítették egy testőr lövész zászlóaljjal is, amely egy puskás és egy nehézfegyveres századból állt. Megerősítésként pedig három Nimród harcjárművet is kapott a zászlóalj. A testület teljes létszáma – a segédszeméllyel együtt – 450 főt tett ki. A testőrség legénysége sorozott állományból állt. A tisztai karral szemben támasztott kvalifikációk és a tiszt karba való bekerülés feltételei alapvetően megegyeztek a dualizmus kori elődszervezeteknél alkalmazottakkal.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulógig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Királyi Vámőrség (1921–1930)** a testület a trianoni békediktátum után a magyar határok őrzésére és védelmére létrehozott fegyveres szervezetként működött. A Magyar Királyi Vámőrség alap szervezeti egységei az őrsők voltak. Az őrsöket a szakasparancsnokságok, a szakasparancsnokságokat pedig a kerületparancsnokságok irányították, a szervezet élén a Magyar Királyi Vámőrség Felügyelősége állt. A Magyar Királyi Vámőrség szervezetében 7 kerületparancsnokság, 52 szakasparancsnokság és 101 őrsparancsnokság működött. A Magyar Királyi Vámőrség feladatát 4 041 főnyi személyi állománnyal látta el. A testület legénységi állományát úgynevezett kényszertoborzás (sorozás) útján biztosították. A Magyar Királyi Vámőrség – a határok védelme céljából – a testületi létszám feletti katona erőt 1928-ig – a Szövetségi Ellenőrző Bizottság magyarországi jelenléte miatt – nem lehetett elrejtteni. Később azonban a Magyar Királyi Vámőrség, majd a jogutódja a Magyar Királyi Határőrség rejtésében állomásozott az államhatár mentén a magyar ezredek egyharmada 1938-ig a Bled-i egyezmény megszületéséig. A testület belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítőket csupán kézi lőfegyverekkel látták el az objektumvédelmi sorozatlövő lőfegyverek kivételével. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítő személyi állománya számára rendszeresített fegyverzet típusa megegyezett a Magyar Királyi Honvédségben rendszeresített fegyverzet típusával.

OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulógig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Kommunista Párt (MKP)** 1918 őszén megalakult baloldali marxista-leninista párt, amely 1919 és 1944–45 között illegálisan tevékenykedett, 1948–1949-től azonban „egyeduralkodóként” irányította az országot. 1918–1919 Kommunisták Magyarországi Pártja, 1919 Magyarországi Szocialista Párt, 1919–1943 Kommunisták Magyarországi Pártja, 1943–1944 Békepárt, 1944–1945 Kommunisták Magyarországi Pártja, Magyar Kommunista Párt, 1945–1948 Magyar Kommunista Párt, 1948–1956 Magyar Dolgozók Pártja, a magyar pártállam pártja. A Magyar Kommunista Párt (MKP) és a Magyar Szociáldemokrata Párt (MSZDP) egyesülésével jött létre az 1945 és 1949 közötti – úgynevezett ki-kit győz le időszak – politikai eseményeinek következményeként 1948. VI. 12-én. A MKP a „szalámi taktika” néven elhíresült politikájával fokozatosan számolta fel ellenfeleit, a folyamat végén pedig már a szövetségeseit is. A politikai csatározásokban gyengébbnek bizonyult MSZDP maradványait olvasztotta magába az MKP az új párt az MDP létrehozásával. 1956–1989 Magyar Szocialista Munkáspárt néven működött.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere

Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Leszállító Bank** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Országos Takarékpénztár** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Országos Tűzoltó Szövetség (MOTSZ)** 1870-ben alakult. A tűzoltó egyleti mozgalmat gróf SZÉCHENYI István másodszüllött fia, gróf SZÉCHENYI Ödön indította el. A dualizmus időszakában az önkéntes és a hivatásos tűzoltók létszáma mintegy 60 000 főt, a trianoni békediktátum utáni Magyarországon pedig csaknem 14 000 főt tett ki.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Posta** a magyar állam levél- és csomagküldemények megvalósítását megvalósító szervezete amelybe integrálták 1887-ben a magyarországi távirásokat is.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete (MROE)** a dualizmus időszakában működő országos társadalmi szervezet. Az egyesület kezdeményezte a magyarországi rendőrségek államosítását, melynek érdekében tagjai elméleti munkát is kifejtettek. A miniszterelnökhöz is eljuttatott indítványuk nyomán az országgyűlés a témát napirendre tűzte és külön osztályt állított fel a belügyminisztériumban annak jogszabályi előkészítésére. Az előkészítő osztály által létrehozott első javaslaton azonban az országgyűlés többsége nem értett egyet, így azt átdolgozásra visszaküldte. Az első világháború kitérése pedig meggátolta, hogy a háború alatt érdemben foglalkozzanak a témával. A javaslat képezte az alapját a magyarországi rendőrségek államosítását megvalósító 5 047/1919.ME.rendeletnek.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar-Román Határmegállapító Bizottság** felállítására 1919. VIII. 21-én került sor. Munkáját 1925. VI. 27-én fejezte be, melynek során 431 531 méter határvonalat jelölt ki.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Magyar Szocialista Párt** lásd **Magyar Kommunista Párt**.

**Magyar Szocialista Munkás Párt** lásd **Magyar Kommunista Párt**.

**Munkásőrség (1957–1989)** A Magyar Szocialista Munkás Párt által létrehozott és a párt politikájával rokonszenvező személyek milícia rendszerű fegyveres szervezete volt. A Munkásőrség tagja az lehetett, akinek a jelentkezési kérelmét a helyi párt-szervezet ajánlása nyomán a területileg illetékes munkásőr egységparancsnoksága véleményezte. Itt lehetőség nyílt a kérelmezőről a rendőrség által környezettanulmány készítésére is. Az egységparancsnokság által véleményezett felvételi kérelem visszakertült a pártalapszervezethez, amely a végső szót mondta ki. A Munkásőrség tisztí karának felső rétege hivatásos állományúként végezte feladatait. A szervezetet a pártállam hatalmának erősítése céljából hozták létre, mivel az 1956-os forradalom és szabadságharc során a magyar pártállam rendfenntartó erői csődöt mondtak. A munkásőrök nagyobb létszámot igénylő rendvédelmi feladatok ellátásában és elemi csapatok elhárításában vettek részt. Önálló hatósági feladattal- és jogkörrel nem rendelkeztek. Végül azt a szerepet, amelyért létrehozták a testületet – azaz a magyar pártállam fegyveres védelmét – nem valósította meg.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## N, Ny

**Nationalsocialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP)** Nemzetiszocialista Német Munkaspárt. 1933 és 1945 között vezette Németországot. Politikájával kirobbantotta a második világháborút. A náci kifejezés a nemzetiszocialista szó rövidített alakjából származik. A második világháború után a pártot betiltották, az emberiség elleni bűnöket elkövető vezetőit pedig elfeltették.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## Nemzeti Hadsereg lásd Magyar Királyi Honvédség.

**Nemzeti Számonkérés** a SZÁLASI vezetésével megalakult Nemzeti Összefogás kormányának a belügyminisztere VAJNA Gábor hozta létre a Nemzeti Számonkérés szervezetét. 1944. október 16-án jött létre a nemzeti számonkérés szervezet, mint rendészeti és nyomozó hivatal, amely magába foglalta a tábori biztonsági szolgálatot is, amely a hadművelleti területek karhatalmi és biztonsági teendőinek az ellátására volt hivatott. A nemzeti számonkérés szervezetének tagjai a Nyilaskeresztes Párt pártszolgálatosainak a köréből kerültek ki.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Nemzeti Torna Egylet** nagylétszámú országos társadalmi szervezet a dualizmus időszakában.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Nemzeti Torna és Tűzoltó Egylet** külföldi minták alapján a még gyér tagsággal rendelkező tűzoltó egyletek a kiegyezést követően társultak a jelentős tagsági létszámmal működő tornaegyletekkel, hogy kedvezőbb anyagi kondíciókra tegyenek szert. Gondot okozott azonban a bevételek elosztása ezért a tűzoltók 1870-ben kiváltak.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Nemzetőrség** az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakában – francia minta alapján – létrehozott fegyveres szervezet. A Nemzetőrség 1848–1849-ben honvédelmi és rendvédelmi segédszolgálati jellegű teendők ellátására volt hivatott a honvédség és a rendőrségek mellett. A nemzetőrség tisztjeit századosig bezárólag választotta. A Nemzetőrség a kormányfő irányítása alá tartozott. A nemzetőrség önkéntesekből állt, akik – legalább is elviekben – a honvédséggel megegyező ellátásban részesültek igénybevételeük ideje alatt. A nemzetőrség rendvédelmi teendők ellátásában résztvevő alakulatainak a létszáma 70 000 – 80 000 főre becsülhető. A központi államhatalom is törekedett – az önkormányzatokhoz és a nagybirtokosokhoz hasonlóan az első világháború végén – karhatalmi szervezetek létrehozására. E szervezetek egyikét is Nemzetőrségnek nevezték.

A második Nemzetőrséget a 28 527/1918. HM. r. hozta létre 1918. XI. 11-én. Szervezete a honvédelmi minisztérium felügyeletével működő Nemzetőrségi Országos Parancsnokságnak alárendelt és a katonai körletparancsnokságok mellett működő karhatalmi osztályokból állt, amelyek a karhatalmi teendők irányítására voltak hivatottak. Városonként és járasonként hoztak létre legalább egy nemzetőr századot. A nagyüzemek és nagybirtokok pedig – saját költségükön – hozhattak létre Nemzetőr osztagokat. A testületi létszám 1918-ban 86 439 fő volt. A Nemzetőrséget a 2 669/1919. HM. rendelettel szüntették meg.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Néphadsereg** a második világháború után a szovjet érdekszféra zónájába eső Magyarország hadereje. A Néphadsereg elnevezést szovjet minta alapján vezették be. Lényegében addig használták ezt a kifejezést, amíg Magyarország a varsói szerződés tagjaként a szovjet érdekszférába tartozott.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Népköztársaság Elnöki Tanácsa (NET)** kollektív államfői testület 1949 és 1989 között.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Népszerűség** a Szociáldemokrata Párt által a romló közbiztonság javítása érdekében létrehozott fegyveres őrtestület. Fegyvereinek döntő többségét a Budapesten keresztül hazavonuló német hadsereg – az úgynevezett machensen hadtest – katonáitól vásárolta.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## O, Ö

**Országos Erdei Alapot** az erdőkihágások bírságaiból befolyt  $\frac{4}{5}$ -e alkotta. Ebből az alapból nyújthattak segítséget olyan tevékenységekhez, amelyekre szükség volt ugyan, azonban a tulajdonosok saját költségükön nem voltak kötelezhetők annak végrehajtására például káros növények és rovarok irtása stb.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Országos Erdészeti Egyesület** a magyar erdészek országos társadalmi szervezete volt, amely ellátta az erdészek érdekvédelmét és a szakmát az Országos Erdőigazgatási Tanácsban képviselte.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Országos Erdőigazgatási Tanács** a földművelésügyi miniszter tanácsadó testülete. Ezen keresztül juttathatta érvényre az erdőszakma akaratát az államapparátusban. Tagjait a földművelésügyi miniszter kérte fel a törvény által meghatározott számban az Országos Erdészeti Egyesület, a Mezőgazdasági Kamara és az Országos Erdészeti Gazdasági Egyesület által javasoltak közül. A tanácsban az Országos Erdészeti Gazdasági Egyesület előterjesztettjei többséget alkottak. Az egyesület által javasolt személyekkel szemben elvárás volt, hogy legalább két évtizedes külső erőmérnöki gyakorlattal rendelkezzenek.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Országos Központi Nyomozó Testület (OKNYT)** a belügyminisztérium irányításával működő, a Tanácsköztársaság bukása utáni első magyar politikai rendőrségi alakulat, a budapesti Margit körúti fogházban működött, ezért Margit körúti különítményként is ismert.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Országos Nemzetőrségi Haditanács** az 1848–1849-es magyar forradalom és szabadságharc alatt működött. Az ország valamennyi nemzetőr alakulata felett rendelkezett. A miniszterelnök közvetlen felügyelete alá tartozott. Munkáját szakterületenként létrehozott osztályok útján végezte.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

#### **Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Biztonsági Szolgálat Légirendészeti Parancsnokság (ORFK RBSZLP)**

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Országgyűlés** Magyarország törvényhozó testülete, amely a legfőbb hatalom birtokosa. A magyar országgyűlés története a XIII. század közepéig nyúlik vissza. A magyar történelmi fejlődés során kétkamarás országgyűlés alakult ki amely 1945-ben egykamarássá alakult át.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Ostenburg-Moravec Különítmény** lásd **Ellenforradalmi rendszer ismertebb különítményei**.

**Osztrák-Magyar Bank** dualizmuskori bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Osztrák-Magyar Határmegállapító Bizottság** a trianoni osztrák-magyar határok kitűzését megvalósító közös osztrák-magyar bizottság, működését 1923-ban fejezte be az osztrák-magyar határ véglegesített kitűzésével, melynek során 375 517 méter hosszú határvonalat tűzött ki utolsó ülését 1924. VIII. 20-án tartotta.

VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak megjelölése 1918–1947. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 156–166. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Önkéntes Őrsereg** a katonák kiváltására őrszövélmi célokkal létrehozott rendvédelmi fegyveres testület az első világháború időszakában.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## P

**Pesti Hazai Első Takarékpénztár** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Pesti Kereskedelmi Bank** budapesti székhelyű dualizmuskori magyar bank.

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Petzkay Zászlóalj** lásd **Tanácsköztársaság ismertebb különítményei**.

**Polgárőrség** a XVIII. századtól fogva a városokban hoztak létre polgárőrségeket a háború időszakára. A polgárőrségek tagjai a tehetősebb városi polgárok közül kerültek ki. A polgárőrségek számos helyen a helyi lövegletből fejlődtek ki. Háború esetén a helyi rend fenntartásában, a fontosabb közigazgatási hatóságok hivatalainak és a közlekedési hálózat őrzésében is részt vettek. 1808-tól az országgyűlés arra kötelezte a szabad királyi városokat, hogy háború időszakára polgárőrségeket hozzanak létre. 1811-ben a Magyar Királyságban 35 800 polgárőr számoltak össze. Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakában a Nemzetőrség városi szervezetei többnyire a polgárőr szervezetekből jöttek létre. 1914 őszén a belügyminiszter rendelettel hozta létre a polgárőrséget. Feladatát a lakosság élet- és vagyonvédelme alkotta. A polgárőrség tagjai 18. életévüket betöltött, fedhetetlen erkölcsű, azon magyar állampolgárságú férfiak lehettek, akik már részesültek katonai kiképzésben. A polgárőrök is behívhatók voltak katonai szolgálatra. A polgárőrök parancsnokait választhatták, amelyet az önkormányzat hagyott jóvá. Tevékenységüket a rendőrhatalom utasítása szerint kellett ellátniuk, önálló hatáskörrel nem rendelkezett a polgárőrség. A polgárőröknek fegyverhasználati joguk volt ugyan, de ha nem rendvédelmi, vagy honvédelmi testület tagjának a társaságában láttak el szolgálatot fegyverüket csak önvédelemre használhatták. Egyenruhájuk nem volt. Szolgálatban bal karjukon „polgári őr” feliratú nemzeti színű szalagot viseltek. Az első világháború alatt becsült létszámuk 61 000 fő körüli lehetett. A polgárőrök nem élethivatásként üzték polgárőri teendőiket.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Politikai rendőrség** a Magyar Királyságban – birodalmi jelleggel és a magyar alkotmányos szervezetektől függetlenül – először a HABSBERG uralkodók működtettek politikai rendőri szervezeteket. Ezek a szervezetek ugyan Magyarországon is működtek, de nem tartoznak a magyar rendvédelem fejlődéstörténetébe, mivel nem voltak magyar szervezetek. A neoabszolutizmust felszámoló kiegyezés létrejöttével a magyar kormány elzárkózott a Habsburg-birodalom politikai rendőrsége Kárpát-medencében működő részének az átvételétől. A dualizmus időszakában a Magyar Királyságban nem működött politikai rendőrség, mert a magyar jogrendből hiányzott a politikai bűncselekmény. A Tanácsköztársaság után azonban ez a kategória bekerült a magyar jogba az „1921/III. tc. az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről” címmel. E bűncselekmény üldözése céljából a Magyar Királyi Államrendőrségben (1931-től a Magyar Királyi Rendőrségben) kezdetben egy osztály. Majd egy alosztály működött. A Magyar Királyi Csendőrségnél 1931-ben felállított nyomozó szolgálat is rendelkezett a politikai bűncselekményekre is specializált nyomozó alosztállyal. A német megszállás utáni nyilas uralom alatt ugyan a helyzet jelentősen megváltozott, azonban ezen időszak rendvédelme nem a magyar fejlődés eredménye, hanem egy külső hatalmi erőnek az országra kényszerített és erőszakon nyugvó struktúrája, amelynek a létezése ellentétben állt a magyar érdekekkel és csak addig működhetett, amíg a megszállók az országban tartózkodtak. A második világháború után kezdetben még a két világháború közötti minta nyomán ugyan, azt azonban jelentősen túlszárnyalva működtek a politikai rendőrségi teendőket ellátó szerveződések. Ilyenek voltak a rendőrségen belül a politikai rendészeti osztályok, illetve a honvédelmi tárca alárendeltségében a katonapolitikai osztály országos hatáskörrel. Ezek a szervezetek a Magyar Kommunista Párt közvetlen befolyása alatt álltak és aktíva részt vettek a politikai küzdelmekben a Kommunista Párt oldalán. A rendőrkapitányságokon működő államvédelmi osztályok felfejlesztésével alakult ki az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) amely már önálló országos szervezet volt. A cári eredetű szovjet minta nyomán e testülethez tartozott a katonailag szervezett zöld ÁVH (határőrség) s az ugyancsak katonailag szervezett kék ÁVH (karhatalom). Az ÁVH a Néphadsereg után a legnagyobb fegyveres szervezet volt, amelyhez sorokat tartoztak. Az ÁVH tevékenysége kivívta a lakosság ellenszenvét. Az 1956-os forradalom és szabadságharcot követően ugyan nem szervezték újjá a népharag által elsöpört ÁVH-t, azonban önálló országos szervezetként működött tovább a Határőrség, a karhatalom és a belügyi tárcaba betagolt csoportfőnökségként az ÁVH politikai rendőri teendőket ellátó részének az utódszervezete. A rendszerváltással a magyar államban a politikai rendőrségi teendőkre specializált szervezetek működése megszűnt. A magyar jogrendben ugyan létezik a politikai bűncselekmény fogalma, ennek az üldözésére azonban az állam önálló rendőrhatalomát nem hozott létre. A magyar rendvédelmi testületek feladata más teendőkkel együtt e bűncselekmények elleni fellépés is.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Prónay Különítmény** lásd **Ellenforradalmi rendszer ismertebb különítményei**.

## R

**Rendező Gárda** előbb a Szociáldemokrata, utóbb a Kommunista Pártban a rendezvények zavartalan lebonyolításáért felelős szervezet. Az R Gárdából alakult meg a Pártőrség, amely a kormányőrség alapját alkotta.

SIMON F. Nándor: Munkásőrség karhatalmi feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 125–130. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.



**Rendőr Újonc Iskola (RUSIK)** 1920–1938. A Magyar Királyi Államrendőrség vízagyú kezelő személyzetének a kiképzésére volt hivatott hivatalosan. Rejtetten azonban a Magyar Királyi Honvédség páncélos fegyverneme személyzetének a felkészítését is ellátta azzal a céllal, hogy a későbbiek során lehetővé válhasson a magyar haderő számára páncélos harcjárművek rendszeresítése.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Riadó tiszti alakulat** az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlását követő zavargások elfojtására és a belső rend megőrzésére létrehozott speciális közbiztonsági erő

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Ruszin Nemzeti Gárda** Ruszka Krajna területére kiterjedő rendvédelmi testület, amelyet a kárpátjai nemzetörségből 1918. XII. 25-én hoztak létre. Elvileg a Nemzetörség részét alkotta, gyakorlatilag attól függetlenül működött.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Ruszin Fogházórság** Ruszka Krajnában működő büntető intézetek őrszemélyzetének tagjaiból hozta létre a Ruszin Népbiztosság 1919. IV. 14-én. A fogházórság a Ruszin Vörös Őrség kiegészítő részét alkotta.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Ruszin Népbiztosság** a Tanácsköztársaság mintájára, annak ruszin nemzetiségi szervezeteként Kárpátalja területére kiterjedően jött létre.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Ruszin Vörös Őrség** a Tanácsköztársaság Vörös Őrségének önálló nemzetiségi kiegészítő alakulata volt. A Ruszin Népbiztosság 1919. IV. 12-én állította fel.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## S, Sz

**Stern Mózes különítmény** lásd **Tanácsköztársaság ismertebb különítményei**.

**Sturmabteilung (SA)** Rohamosztag. A Nemzetiszocialista Német Munkáspárt paramilitáris szervezete volt, amely kulcsfontosságú szerepet játszott a nemzetiszocialisták hatalomra kerülésében. 1933-ra az SA tagsága már 3 000 000 főre nőtt. Hitler azonban hatalma megszilárdítása érdekében a testületet felszámolta. 1934 június 30-án az úgynevezett „hosszú kések éjszakáján” SS különítmények az SA vezetőit elfogták és likvidálták.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Schutzstaffel (SS)** Védőosztag. A Nemzetiszocialista Német Munkáspárt katonai és védelmi szervezete. 1925-ben állították fel. Kezdetben körzetenként 10 tagból és egy vezetőből állt. A tagoknak HITLER személyére kellett felesküdniük. A szervezet 1929-ig az SA irányítása alá tartozott. 1934. június 26-án az SS hivatalosan is a párt fegyveres szervezetévé vált. 1940-ben létrejött a Waffen-SS ezzel a szervezettel két részre tagolódtott, a Waffen-SS látta el a katonai teendőket, az Allgemeine SS pedig az egyéb feladatokat. Az SS részeit voltak az úgynevezett bevetési alakulatok, amelyek a Wehrmacht-ot támogatták, HITLER

testőrsége, a Halálfejes Társaság, amely a koncentrációs taborokat felügyelte stb. 1938-ban a rendőrséget az SS felügyelete alá vonták. Az SS önálló egyenruhával és rangrendszerrel rendelkezett.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Soproni Tüzoltó Egylet** a XIX. században alapított egyesület.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Székelly különítmény** karhatalmi alakulat, amely a Tanácsköztársaság létrehozásáig működött.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szépművészeti Múzeum**

PERÉNYI Roland: Az utca rendje. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 113–124. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szociáldemokrata Párt** a dualizmus időszakában létrehozott párt, amelynek ideológiai alapját a szociáldemokrácia képezte. A szociáldemokrácia eszmévilága német minta alapján osztrák közvetítéssel érkezett Magyarországra. A magyarországi kapitalista viszonyok megerősödésével, a munkásosztály kialakulása nyomán jött létre. Az első világháború végéig parlamenten kívüli pártként működött. A két világháború között parlamenti párttá vált. A Tanácsköztársaságban betöltött szerepe miatt azonban csak az úgynevezett BETHLEN-PEYER paktum nyomán válhatott parlamenti párttá, a polgári demokrácia részévé. A második világháború után a Kommunisták Magyarországi Pártjával lépett szövetségre, amelynek a vége az lett, hogy – a „szalámi taktika” keretében – a Szociáldemokrata Pártot felszámolták, maradványait pedig egyesítették az újonnan létrehozott Magyar Dolgozók Pártjával.

BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovasság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmus korában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 13–15. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szovjet Hadsereg** A Szovjetunió haderejét Vörös Hadsereg elnevezéssel hozták létre 1918-ban, majd 1946. február 25-étől a haderő elnevezése Szovjet Hadsereg a Szovjetunió felbomlásáig. A hadsereg felállítását 1917. november 7-én határozta el a Szovjetek 2. Összoroszországi Kongresszusa. A Népbiztosok Tanácsa 1918. január 28-án hozott határozatot a Vörös Hadsereg alapítása tárgyában. 1918. február 22-én Vlagyimir Iljics LENIN kiáltványban fordult Oroszország proletárjaihoz, amelyben fegyverbe szólította őket az oroszországi új rend védelmére. A kiáltvány nyomán létrejött mozgósítás napját, február 23-át tekintették a Vörös Hadsereg születésnapjának. A Vörös Hadsereg politikai vezetését a Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága látta el. A Szovjetunió hadserege szárazföldi, légi és haditengerészeti haderőből állt. Kezdetben a Vörös Hadseregben társparancsnoki rendszert alkalmaztak azonban 1942. október 9-én bevezették az egyszemélyi parancsnoki rendszert, a komisszárok a parancsnok politikai helyettesévé váltak.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szövetséges Ellenőrző Bizottság**, a második világháború után a győztes szövetséges hatalmak által a vesztes országokban létrehozott ellenőrző bizottságok. Az ellenőrző bizottságokban a vezető szerepet annak a szövetséges országnak a képviselője töltötte be, amelynek a hadserege a vesztes országban állomásozott. Így Magyarországon egyértelmű volt a Szovjetunió döntő súlya.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a béke-*

fenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Szövetségi Ellenőrző Bizottság** a trianoni békediktátum nyomán a győztes hatalmak által létrehozott bizottság, amelynek feladatát a trianoni békediktátumban foglaltak megvalósításának ellenőrzése elsősorban a katonai elvárások betartásának figyelemmel kísérése alkotta. A szervezet működése 1928-ban szűnt meg.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## T, Ty

**Tanácsköztársaság ismertebb különítményei:** **Bandl Ferenc Különítmény** a Tanácsköztársaság egyik terroralakulata amely Budapesten tevékenykedett, **Cserny József Különítmény** a Tanácsköztársaság egyik terroralakulata, amely országos hatáskörrel tevékenykedett, **Lenin-fiúk** a magyar Tanácsköztársaság egyik terroralakulata volt, amely a Belügyi Népbizottság Politikai Nyomozó Osztályának alárendelt szervezetként működött. A legenda szerint, az elnevezésük eredete onnan ered, hogy LENIN egyik üdvözetében – miután meghallotta, hogy a budapesti sikertelen ellenforradalmi kísérlet leverésében milyen szerepet játszottak – így fogalmazott „Adják át az üdvözetemet a fiaimnak”, **Petzkay Zászlóalj** a Tanácsköztársaság egyik terrorkülönítménye, amely Kalocsa környékén tevékenykedett. **Stern Mózes Különítmény** a Tanácsköztársaság egyik terroralakulata, amely Debrecen térségében működött. **Tóth Béla Különítmény** a Tanácsköztársaság egyik terroralakulata, amely Makó környékén tevékenykedett.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tábori rendőrség**, majd 1888-tól **tábori csendőrség** a katonai rend és fegyelem fenntartását háború esetén tábori rendőri feladattá minősítették és ezeket önálló szolgálati utasítással rendelkező tábori rendőrség végezte a Császári és Királyi Hadseregben. Az önálló utasítás kimondta, hogy a tábori rendőrség a hadsereg mozgósításakor kerül felállításra és azokat a hadsereg-, hadtest- és a hadosztályparancsnokságokhoz rendelik. Feladatukat alkotta a menetek, toborzások, elszállásolások végrehajtásához segítségnyújtás, hírszerzői teendők végrehajtása, futárszolgálat, fontosabb örkísérek teljesítése, biztonsági szolgálatok ellátása. A tiszteket a lovasságtól, a legénységet a gyalogság vadászalakulataitól vezényelték. Kiképzésüket békeidőben valósították meg. A tábori rendőrség önálló szolgálati utasítással rendelkezett. 1888-tól – miután a belügyi és a honvédelmi tárca egyezsége jutottak – a tábori rendészeti szolgálat ellátását a Magyar Királyi Csendőrség hatáskörébe utalták. Ennek értelmében 1889-től a Magyar Királyi Csendőrségnek meghatározott számú tisztet és legénységet kellett mozgósításakor a haderőhöz vezényelni. Ezen személyek számára 2 évente továbbképzéseket tartottak 1894 után megkezdtek az önálló szolgálati utasítás kidolgozását. Ezt követően a szinten tartás érdekében a tábori csendőri szolgálatra kijelölt személyek részt vettek a véderő nagyobb gyakorlatain.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Térparancsnokság** a térparancsnokság a Magyar Királyi Honvédség fennállása idején támogató és végrehajtó helyi katonai hatóságként működött. Feladatát alkotta a: helyőrségi szolgálat felosztása, a helyőrségi őrségek és készülségek szemlélése, más helyőrségekből érkező és más helyőrségekbe távozó szabadságolt és beteg katonák nyilvántartása, a honvéd nyugdíjasok és özvegyeik, illetve árváik igazolása, a laktanyákon kívül nyilvános helyeken nem alakzatban megjelenő honvédek öltözködésének és fegyelmének ellenőrzése, kivonulások, ünnepélyek és temetéskísérek körüli rendfenntartás, ezekkel kapcsolatos egyeztetés a polgári és egyházi hatóságokkal, olyan katonai személyekre vonatkozó halálesetek felvétele a temetésük és hagyatéki tárgyalások megindítása akiktől más egyéb parancsnokság vagy hatóság gondoskodni nem volt köteles.

SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hátszágban 1917-ben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 143–155. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tóth Béla különítmény** lásd **Tanácsköztársaság ismertebb különítményei**

**Tűzbiztosítók** a tűzkáresekkel foglalkozó biztosító társaságok elnevezése. A Magyar Tűzoltószövetség 65 éves munkájának eredményeként 1936-ban a tűzbiztosítókra a magyar állam külön adót vetett ki türendészeti járulék címen, amely adót a magyar tűzoltóság fejlesztésére fordították.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tűzoltóság** a belügyminiszter felügyelete mellett működő tűzvédelmi szervezet a károkat okozó tüzek megelőzésére és oltására

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Tűzrendészeti felügyelet** az 1870-es évektől már kezdeményezett szervezet országosan és egységesen az 1930-as években épült ki. A felügyelet tevékenységét az országos tűzrendészeti felügyelő irányította, aki a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség mindenkori társelnöke is volt. Alárendeltségébe a trianon utáni Magyar Királyság területének 7 tűzrendészeti kerületre osztott vezetői a kerületi tűzrendészeti felügyelők tartoztak. A tűzrendészeti rendszer középszintű vezetését a vármegyei tűzrendészeti felügyelők valósították meg. Végül pedig a magyar tűzrendészeti rendszer alsó szintű irányítását a járási és a városi tűzrendészeti felügyelők látták el.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## V, W

**Vasút- és Távirdaórség** a vasút és a távirda pályaszakaszait őrizte. A Magyar Királyságban – takarékosági megfontolások miatt – a távirdai vonalakat a vasúti töltéseken helyezték el, ezért őrzésüket egy szervezet végezhetette. A kezdetben önálló távirdákat a Magyar Királyságban a XIX. század végén a postával egyesítették. A vasút- és távirda örök azonban a Magyar Államvasutak alkalmazottai maradtak. A vasútasok formaruháját viselték. A vasúti hierarchiába tagolódtak be. A pályőrök – népies szóhasználatlalt a bakterek – a vasútvonalak mentén épített házakban laktak családjukkal, ahonnan a gondjaikra bízott szakaszt szemmel tarthatták. A terepviszonyoktól függően, a vasúti pályák mentén 3–5 kilométerenként létesítettek egy-egy baktérházat. A történelmi Magyarország 22 117 kilométer hosszú vasútvonalain mintegy 5 500 fő, míg a trianoni békediktátum által megcsonkított Magyar Királyság területén húzódó 7 606 kilométer hosszú vasútvonalon közel 2 000 fő vasúti ór teljesített szolgálatot. A vasúti örök közhatalmi személynek minősültek. A vasúti műtárgyakat és berendezéseket rongálókat előállíthatták és a rendvédelmi testületeknek átadhatták. Feladatukat alkotta a pályaszakaszok kisjavítási teendőinek elvégzése, illetve az egyszerűbb felújítási munkálatok felügyelete. Formaruhát kaptak és a dualizmus időszakában – amikor még előfordultak pályarongálások, illetve pályafelszerelési berendezések eltulajdonítása – a vasúti őrszemélyzetet forgópisztollyal is ellátták, pedig ebben az időben még az erdélyi csendőrség sem rendelkezett ilyen korszerű lőfegyverrel. A közbiztonság javulásával a pályőrök fegyverviselése háttérbe szorult. A két világháború között már fegyvertelenül őrizték a rájuk bízott vonalszakaszokat.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Védőrség** a fővárosi rendőrség munkájának segítése érdekében létrehozott szervezet volt, melynek a karhatalmi teendők ellátását szánták.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Vízszabályozási társulatok** létrehozását az 1871. évi vízszabályozási törvény írta elő. A szabályozás az érintett területek tulajdonjogán alapult. A társulatok célját a földterületek ár- és belvíztől való védelme alkotta. A vízszabályozási társulatoknak évente üzemtervet kellett készíteniük, melyet a magyar állam vízügyi felügyeletet ellátó szakhatóságai hagytak jóvá. A társulatok kedvezményes államilag támogatott kölcsönt vehettek fel, melyet a tagok birtokaira terheltek. A társulatok a tagok földbirtoknagyságához igazított költségjárával fedezték kiadásait. A költségjárulék adó módjára behajtható volt. A veszélyeztetett területek tulajdonosainak – amennyiben a térség földtulajdonosai ilyen társulatot létrehoztak – a vízszabályozási társulati tagság kötelező volt. A társulatokon belül a társadalmi szervezetekre vonatkozó előírásoknak kellett érvényesülnie. A társulati alapszabályokat a közlekedési- és közmunkaügyi miniszter hagyta jóvá, aki a társulatok felett a felügyeleti jogkört is ellátta. Amennyiben a társulat az üzemtervében foglaltakat elhanyagolta azt az állam végrehajtotta, a költségeket pedig a társulatra terhelte. A vízszabályozási társulatok műtárgyai által elfoglalt területek a társulatok számára kisajátíthatók voltak.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos

konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Vörös Hadsereg** a Magyar Tanácsköztársaság hadereje.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Vörös Őrség** a magyar Tanácsköztársaság időszakában a rend védelmére életre hívott fegyveres szervezet, amely egyúttal a Vörös Hadsereg kiegészítő részeként is működött. Terroralakulatai antihumánus cselekedeteket követtek el. 1919. VIII. 3-án a PEIDL-kormány szüntette meg a 6/1919.BM.rendelettel.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**Vörös Őrség különítményei** a Tanácsköztársaság katonailag szervezett rendfenntartó testülete volt, amely karhatalmi feladatokat is ellátott. A Vörös Őrség különítményei terrorszervezetként működtek, antihumánus cselekedeteik által váltak hírhedté. [Lenin-fiúk, Cserny Különítmény, Petzkay-zászlóalj, BANDL Ferenc és STERN Mózes, valamint TÓTH (álnéven ANOCSKAI) Béla karhatalmi alakulatok].

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867–1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64–87. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88–97. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 131–142. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

## Z, Zs

**Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskolája** napjainkban a hadtudományi doktoranduszokat képző egyik intézmény.

HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 20–28. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**A „Rendvédelem-történeti Füzetek” (Acta Historiae Preasidii Ordinis) HU ISSN 1216-6774  
tudományos periodika szerkesztőségének kéziratokkal szemben támasztott igénye**

1. Olyan kéziratokat fogadunk el, ami megfelel az „első közlés” kívánalmainak.
2. A tudományos művekkel szembeni igénytámasztásnak megfelelő alkotásokat közlünk. Hivatkozási jegyzetek nélküli kéziratot és hiányos, illetve pontatlan hivatkozásokat általában nem közlünk!
3. Végleges szövegű kéziraatra tartunk igényt, mert a leadott kéziratban szerzői korrekcióra már nem nyílik lehetőség. Konferencia-előadásokat, azok kivonatait stb. nem közölünk. A konferencia-előadás előzménnyel rendelkező tanulmányokat ugyanazon feltételekkel közöljük, mint az ilyen előzményekkel nem rendelkező alkotásokat. A szerkesztőség által a kiadói tervbe felvett teljes tanulmányokat (szöveg, jegyzetek, mellékletek, stb.) független lektor – szükség esetén lektorok – véleményezik. A lektori észrevételek elfogadásával, a szerző és a lektor közötti megállapodás alapján kerül sor az alkotások publikálására.
4. A kéziratokhoz 600 és 1000 karakter közötti terjedelmű rezümét is kérünk.
5. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot arra, hogy a szövegben stiláris változtatásokat eszközöljön, illetve a hivatkozási jegyzeteket kiegészítse, továbbá véleményének helyt adjon az írásban, a szerkesztőség feltüntetésével. A szerkesztőség hozzá érkezett kéziratokat és tartozékait nem őrzi meg, és nem küldi vissza, de az elfogadásról, illetve elutasításukról értesíti a szerzőket. A közlésre elfogadott kéziratok szerzőinek a szerkesztőség tiszteletpéldányt küld.
6. Periodikánkban az évszázadokat – az idézetek, címek kivételével – római számmal jelöljük.
7. A szövegben előforduló neveket mindig teljességre törekvően kell feltüntetni akár személy, intézmény, vagy földrajzi névről van szó. Személyneveknél a vezetéknev és keresztnév mellett a kérdéses időpontban érvényes nemesi rangot, rendfokozatot, illetve beosztást is fel kell tüntetni együttesen a szerzett címmel pld. doktorátus stb. A helységneveknél mindig a magyar nevet kell feltüntetni. Ha más neve is van, és azt a közlendő érthetősége megkívánja, akkor az idegen nyelvű nevet zárójelben kell a magyar név mögött feltüntetni. Intézmények esetében a teljes hivatalos nevet kell használni, mögötte zárójelben a rövidített nevet.
8. A publikálásra küldött anyagokkal szembeni technikai elvárások. **Margó:** 2 cm, a kötésnél 3 cm.

**Bekezdések** tabulátorral beállított bekezdés nem felel meg a kívánalmaknak, csak a bekezdés formátumban beállított bekezdést fogadunk el:

- nagy bekezdés 0,75 cm;
- kis bekezdés 0,32 cm;
- címek után tompa bekezdések;
- felsorolások kisbekezdésként, egységesen gondolatjellel;
- bekezdések között sor nem maradi ki.

**Betűk:**

- Times New Roman;
- méret 11-es, jegyzetekben, továbbá a recenzióknál 9-es.

**Címek:**

- tanulmánycímek sorközépen, alattuk is felettük is sor marad ki, tanulmánycímekbe a szerzők neve is beleértendő;
- fejezetcímek balra zárva, számozás esetén szám a cím előtt, csak felettük marad ki sor alattuk nem;
- címek vastagítva, mellékcímek döntve is;

**Hivatkozások:**

- végjegyzetként a tanulmányok szöveges részét követően;
- szövegben felsőindexben vastagítva;
- végjegyzetben felsorolásként;
- a tudományos közlés igényeinek megfelelően.

**Személynevek:** családi név kapitálchen-ben.

**Jogszabályok:**

- törvény = évszám / a törvény római száma tc. rövidítéssel és a cím;
- rendelet = rendeletszám / évszám a kiadó szervezet rövidítésével, majd a cím.

**Mellékletek:**

- a jegyzetek után;
- minden mellékletnek címe és száma van (cím: sorközépen döntve és vastagítva, szám: jobb felső sarokban döntve, a számozás római számmal);
- a melléklet alján a forrás megjelenítése az egyszerűsített bibliográfiai leírás szabályainak megfelelően;
- több melléklet esetén – a mellékleteket megelőzően – mellékletek jegyzékét kell elhelyezni, amely a mellékletek számát, címét és oldalszámi elhelyezkedését tartalmazza;
- a mellékletek jegyzékének írásmódja megegyezik a felsorolásokéval.

9. A kéziratok szövegében ábrák, diagrammok, táblázatok képek stb. nem helyezhetők el. Azokat mellékletként kell a szöveghez csatolni. A mellékletekről mellékletek jegyzékét kell készíteni. Valamennyi mellékletnek címet kell adni, és a mellékleteket római számozással kell megszámozni. Minden melléklet végén fel kell tüntetni a melléklet elkészítéséhez felhasznált források bibliográfiai adatait. A szövegben a mellékletre zárójelben elhelyezett római számokkal kell utalni.

10. A hivatkozási jegyzetszámokat a szövegben felső indexben és vastagítva kérjük elhelyezni. A jegyzetekben a mű szerzője és címe mellett a kiadás helyét, idejét és a kiadót is kérjük feltüntetni.

- A szerző családi **nevét** kapitálchen betűvel szedjük. Több szerzős mű esetén a nevek közé gondolatjelet helyezünk. Csak a szerző nevét (vezeték és keresztnév) közöljük, tudományos és oktatói fokozatok, rangok, címek, tisztségek és beosztások közlése nélkül. A szerzői álnevet a szerző neve után közvetlenül szögletes zárójelben tüntessük fel. Gyűjteményes mű szerkesztőjének neve után kerek zárójelben a (*szerk.*) formulát használjuk függetlenül attól, hogy a műben főszerkesztőként vagy felelős szerkesztő stb. tüntették fel. A gyűjteményes kötetek egy tanulmányának jelölésekor először a tanulmány szerzőjének nevét kell közölni, majd a címet kurzíválás nélkül, ezt követően az „In” szócska (mivel mondatkezdő szónak minősül, ezért nagy kezdőbetűvel kezdődik, utána pedig nem teszünk pontot vagy kettőspontot) után a bibliográfiai tételt. Amennyiben az idézni kívánt tanulmány szerzője azonos a kötet szerkesztőjével, akkor az „*ugyanő*” szó rövidített változatát „*uő*” kell használni az „In” szócskát követően. Háromnál több szerző esetén csak az első szerző nevét közöljük, majd utána a latin „*et alii* = *és mások*” rövidített változatát „*et al.*” írjuk. Háromnál több szerzős mű esetén – amennyiben az egyik szerző egyben a mű

szerkesztője is – az ő nevét kell feltüntetni egyedül. Másodlagos szerzőségi adatokat a jegyzetekben indokolt esetben célszerű feltüntetni. A másodlagos szerzőségi adatokat a cím után kell elhelyezni. A fordította, sajtó alá rendezte, illusztrálta, utószót írta stb. jelölést követi(k) a másodlagos szerzői tevékenységet végző személy(ek) neve(i). Amennyiben a hivatkozott mű szerzőjét és szerkesztőjét a kiadványon nem tüntették fel az adatközlés a mű címével kezdődik. Újrahivatkozás esetén elégséges a szerző vagy szerkesztő vezetéknevének feltüntetése.

- A szerző vagy szerkesztő nevét követően kettőspont után következik a **mű címe**. A címet és az alcímet – ha van – kurziváltan kell szedni. A sorozatcímet mindig a bibliográfiai leírás végén ferde zárójelben kell közölni, kurziválás nélkül. A cím, alcím és sorozatcím után pont kerül. Több kötetes művek esetén a cím után következik a kötetszám pl. 1.köt. ezt követően pedig a kötetcím kurziváltan a végén ponttal. Ha egy kiadvány sok kötetből áll, vagy a kötetnek szerkesztői vannak, a köteteket analitikusan, kötetre lebontva kell szerepeltetni, ahol – a kiadvány átfogó jelölése (a kiadvány címe kurziváltan, a kiadás helye és a kiadó) után – kötetenként kerül feltüntetésre a kötet sorszáma, a címe, a szerkesztő neve és a kiadás ideje. Míg a befejezetlen, több kötetes műre történő hivatkozás esetén a befejezetlenség tényére és a kötetszám és a kiadás évszáma után elhelyezett nagy kötőjellel kell utalni. Gyűjteményes kötetek és periodikumok esetében csak a kötet, illetve a periodikacímét kurziváljuk. A periodikacím a hivatkozott mű szerzőjének és címének feltüntetése után következik. Periodikumok esetében a folyóirat szerkesztőjének a jelölése elmarad. Idegen nyelvű műre történő hivatkozás esetén ugyanazon adatokat, ugyanazon sorrendben kell közölni, mint a magyar nyelvű alkotás esetében. Az eltérés csupán annyi, hogy a cím magyar fordítását szögletes zárójelben közöljük az eredeti nyelvű cím után. A bibliográfia tétel többi elemének a fordítása nem szükséges. Az idegen nyelvű címet kurziváljuk. Amennyiben idegen nyelvű műről magyarra fordított alkotásra hivatkozunk a szerző neve után a magyar nyelvű cím következik kurziválva, majd – szögletes zárójelben – a mű idegen nyelvű címe. Ezután pedig a „Ford.” rövidítés után a fordító neve. A hivatkozás többi része mindenben megegyezik a magyar nyelvű alkotásokéval. Gyűjteményes kötetek és periodikumok címeit általában nem fordítjuk le. Ezen kiadványban közzé tett alkotások címei esetében pedig ugyanúgy kell eljárni, mint a monográfiáknál.

- Mű címét követően kerül sor a **kiadás helyének** a feltüntetésére. A kiadás helyének – amely minden esetben a településnév – feltüntetését vesszővel zárjuk. Amennyiben a kiadványon nem szerepel a kiadás helye, ezt a tényt a latin *sine loco* = *hely nélkül* kifejezés rövidítésével *s. l.* jelöljük. Periodikum esetében a kiadás helyének feltüntetése elmarad. A periodikum kurzivált neve után, vesszőt követően, majd zárójelben a kiadás évszámának a feltüntetése következik. Kéziratokra történő hivatkozások esetében a szerző és a cím után a kézirat jellegének (disszertáció, dokumentáció, kézirat, kandidátusi értekezés stb.) a rögzítése történhet. A kézirat jellegének jelölése után zárójelben jelölhető az intézmény neve, ahol a kézirat készült. Ezt követi a „Kézirat.” megjegyzés után a létrehozás helységének, majd a létrehozás évének a jelölése.

- A kiadás helyét követi a hivatkozásban a **kiadás évszáma**. A kiadás évszáma után – ugyanúgy, mint a kiadás helye után – vesszőt írunk. Amennyiben a műben nem tüntették fel a kiadás idejét, azt latin *sine anno* = *év nélkül* kifejezés rövidített változatával *s. a.* kell helyettesíteni. Kéziratok esetében a kézirat létrehozásának évszámát – a létrehozás helységének jelölését követően – rögzítjük. Periodikumok esetében a kiadás évszámát követően a folyóirat számát jelöljük arab számmal pl. (1996) 1. sz. Amelyik periodikumon feltüntetjük ott az évfolyamszámot is jelölni kell. Ebben az esetben a periodikum címe utáni vesszőt követően az évfolyam római száma következik ponttal és az évfolyam szó rövidítésével „évf.”, majd a kiadás évszáma zárójelben és a lapszám arab számmal és ponttal, utána pedig a szám szó rövidítése sz.

- A hivatkozások bibliográfiai adataiban a következő elem a **kiadó** jelölése. A kiadó neve után vesszőt teszünk. Periodikumok esetében a kiadót nem jelöljük. Kéziratok esetében a kiadó feltüntetésére értelemszerűen kerülhet sor. Amennyiben a műben nem szerepel a kiadó, azt a latin *sine nomine* = *kiadó nélkül* kifejezés rövidített változatának *s. n.* kell helyettesíteni.

- A hivatkozások végén az **oldalszámok** állnak. Amennyiben a hivatkozást sorozatcím zárja a sorozatcím ferde zárójele után következnek az oldalszámok. Az oldalszámok jelölésére a latin *pagina* szó rövidítését *p.* használjuk. Az oldalszámok tekintetében hivatkozhatunk egy oldalra pl. 45. p. vagy egy intervallumra pl. 65–78. p.

- **Újrahivatkozásnál** a latin *opus citatum* = *idézett mű* rövidítését *op. cit.* használjuk. Újrahivatkozásoknál a szerző vagy szerkesztő vezetéknevét követően, kettőspont után következik az *op.cit.* ha a teljes műre hivatkozunk. Amennyiben meghatározott oldalak képezik a hivatkozás tárgyát, az oldalakat kell feltüntetni az *op.cit.* után ugyanúgy, mint az előző hivatkozásnál. Ha az újrahivatkozott művön nem tüntették fel sem a szerzőt, sem a szerkesztőt, a cím rövidített változatát használjuk. Ugyanazt a rövidített címet használjuk, de már a szerző vezetékneve után az *op.cit.* jelölés helyett, ha a szerzőnek több művére hivatkozunk újra. Amennyiben két egymást követő jegyzetben ugyanarra a műre hivatkozunk a latin *loco citato* = *ugyanott* kifejezés rövidített változatát *loc. cit.* használjuk. Pl. *loc. cit.* 23. p. Ha két egymást követő jegyzetben ugyanannak a szerzőnek két különböző művére hivatkozunk akkor a latin *idem* (nőnemben) *eadem* = *ugyanő* rövidítést használjuk a szerző neve helyett. Utalások esetében a *vesd össze* kifejezés rövidített változatát *vö.* használjuk. Ha például valaki a 19. jegyzetben az 5. sz. jegyzetre utal, akkor a 19. vö. 5. jegyzettel rövidítést használja. A kéziratokkal szembeni igényekben rögzített rövidítések mellett alkalmazott rövidítések oldását a hivatkozások végén jelmagyarázat formájában kell feloldani. Ebbe kerülhetnek bele a rövidített címek is.

- **Jogszábra hivatkozásnál** az adott jogszabály évszáma és száma mellett kérjük feltüntetni a jogszabály pontos címét is.

- **Ha a hivatkozott anyag az Internetről vagy más, publikus hálózatról származik vagy azon is elérhető**, akkor az adott elérési utat teljes formában, (pl. <http://www.domain.net/cikk.htm>) a hivatkozás legvégén, a „Web:” megjegyzés kezdettel kérjük feltüntetni. Egy hivatkozás esetén több webhely is feltüntethető, vesszővel elválasztva. Az internetes adatok önmagukban nem elégségesek és nem helyettesíthetők a klasszikus bibliográfiai adatokkal.

**11.** A kéziratokat Microsoft Word program szerint számítógéplemezen rögzítve, és egy printelt példányban, vagy az email címünkre küldve fogadjuk el.

**12.** Kiemelés vastagítással történik.

**13.** A szerzőkről szerzői jegyzék készül, amely az impresszum mellett kerül feltüntetésre. Ezért kérjük, hogy a szerzők a „szerzői űrlapot” érelemszerűen kitöltve juttassák el a szerkesztőség címére. A szerzőknek lehetőségük nyílik arra is, hogy úgynevezett írói álnéven jelentessék meg alkotásukat. Nem publikus célzattal – a szerkesztőség számára – ebben az esetben is kérjük a szerző vezeték és keresztnévének a feltüntetését. A szerzőkkel való kapcsolattartás lehetősége érdekében kérjük a szerzők telefon- és faxszámaikat, illetve az email és posta címeit pontosan feltüntetni.

**14.** A szerzőknek a szerkesztőség szerzői honoráriumot nem fizet. A szerzők alkotásuknak a szerkesztőséghez küldésével elfogadják, hogy művük a kiadványban megjelenjen.

## SZERZŐI ŰRLAP

A szerzői űrlap kitöltését azért kéri periodikánk szerkesztősége, hogy zökkenőmentes kapcsolatot tartasson a szerzőkkel. A szerzők által feltüntetett rangokat fogja a periodika közölni, ha azok relevánsak a szerzői űrlapon rögzített címek típusaival. A periodikában a szerzők rangjai kizárólag a szerzőket felsoroló jegyzékben kerülnek feltüntetésre. Az űrlap kitöltése a későbbi esetleges jogviták tekintetében is fontos, hiszen a periodikáknak nem áll módjában szerzői honorárium fizetése.

Név : .....

Írói álnév : .....

Tanulmány címe : .....

Lakcím : .....

Telefon : ..... Fax : .....

Mobil : ..... E-mail : .....

Munkahely neve : .....

Munkahely címe : .....

Telefon : ..... Fax : .....

A nevem mellett az alábbi rangok, címek, fokozatok feltüntetéséhez járulok hozzá:

Rendfokozat\* : .....

Tudományos fokozat\* : .....

Oktatói fokozat\* : .....

Tudományos közéletben betöltött tisztségek : .....

Kitüntetések\*\* : .....

Tanulmányom közlését térítésmentesen biztosítom a Rendvédelem-történeti Füzetek számára. Engedélyem a magyar nyelvű kiadásra vonatkozik, amely a periodikában vagy az ahhoz kapcsolódó kiadványokban több ízben is megjelenhet, szerzői honoráriumról véglegesen és visszavonhatatlanul lemondok.

Kelt: ....., 20.....

.....  
aláírás

\* Több rendfokozatot, illetve tudományos és oktatói fokozatot abban az esetben közlünk, ha azok több tudományágban születtek, illetve több intézményhez kapcsolódnak.

\*\* A periodika fenntartója – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság – által a szerző számára adományozott kitüntetések a szerkesztőség automatikusan feltünteti, mivel azok a rendvédelem-történet műveléséhez kapcsolódóan kerültek adományozásra.



## SZERZŐI ADATLAP

Név : .....

Postacím : .....

Telefon : ..... Fax : .....

Mobil : .....

E-mail : .....

Szi. : .....

Iv. : .....

Nyt. : .....

Tf. : .....

Of. : .....

Tsz. : .....

Tkf. : .....

K. : .....

Ho. : .....

W. : .....

Hozzájárulok ahhoz, hogy az adatlapban szereplő adataim – az elérhetőségeim kivételével – publikálásra kerüljenek.

Kelt: ....., 20 .....

.....  
aláírás

**Jelmagyarázat:** **Szi.** = Születés ideje; **Iv.** = Iskolai végzettsége (legmagasabb); **Nyt.** = Nyelvtudása (elégséges a beszélt nyelv feltüntetésével); **Tf.** = Tudományos fokozata (Tudományáganként a legmagasabb fokozat a tudományág feltüntetésével. Függetlenül a jelenleg hatályos jogi szabályozástól, tudományos fokozatként kérünk feltüntetni minden tudományos rangot, amelyet nem diplomaszerezési eljárás keretében szereztek); **Of.** = Oktatási fokozat (A legmagasabbat kérjük feltüntetni); **Tsz.** = Tagságok szervezetekben; **Tkf.** = Tudományos közéleti tisztségek; **K.** = Kitüntetései; **Ho.** = Hobbijai; **W.** = saját, személyes weboldala.

Amennyiben az űrlapon szereplő egyes rovatok terjedelme szűkösnek bizonyulna tetszés szerinti pótlap csatolható.

## Összesített tartalom

<b>A rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században</b>	
I. évf. (1991) 1. sz.	
<b>URBÁN Aladár:</b> Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei. ....	7. p.
<b>ZACHAR József:</b> Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományinak rendvédelmi testületei. ....	17. p.
<b>PARÁDI József:</b> A dualista Magyarország rendvédelmi testületei és az önkormányzatok kapcsolata. ....	30. p.
<b>SZAKÁLY Sándor:</b> Néhány gondolat a volt Magyar Királyi Csendőrségről. ....	38. p.
<b>MOKÁNY József:</b> Elméleti és tudományos igényű tevékenység a magyar rendvédelmi szerveknél 1867–1945. ....	45. p.
<b>A rendvédelem-történet kutatásának, feldolgozásának és oktatásának időszerű kérdései</b>	
I. évf. (1991) 2. sz.	
<b>KIRÁLY Béla:</b> A hadtörténelmi oktatás bevezetése az Egyesült Államokban és az amerikai hadtörténelem néhány kiemelkedő eseménye. ....	7. p.
<b>SZABÓ Miklós:</b> A hadtörténelem oktatásának helyzete és feladatai a magyar honvédség katonai tanintézeteinél. ....	21. p.
<b>KESERŰ István:</b> A Szemere Bertalan Rendvédelem-történeti Társaság és a rendvédelem-történeti oktatás. ....	25. p.
<b>PARÁDI József:</b> A rendvédelem-történeti tantárgy a Rendőrtiszti Főiskola oktatási rendszerében és a rendvédelem-történeti kutatás jövőbeni feladatai. ....	29. p.
<b>ÓRY Károly:</b> A helyes magyarság- és nemzettudat kialakításának lehetőségei a rendőrtiszti képzésben. ....	37. p.
<b>TÓTH Tihamér:</b> A rendvédelem intézményrendszerének kialakulása és fejlődése. ....	41. p.
<b>Tradíció és korszerűség</b>	
II. évf. (1992) 3. sz.	
<b>URBÁN Aladár:</b> Tervek és eredmények az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején az önálló magyar rendvédelmi szervek létrehozására. ....	11. p.
<b>PARÁDI József:</b> A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai. ....	21. p.
<b>SZAKÁLY Sándor:</b> A két világháború közötti rendvédelmi szervek tevékenységének néhány jellemzője. ....	29. p.
<b>KESERŰ István:</b> A rendvédelmi szervek a második világháború idején és az azt követő években. ....	35. p.
<b>BOBÁK Artúr:</b> A rendőrség és a Határőrség testületi napjainak alternatívái. ....	43. p.
<b>KORINEK László:</b> A korszerűség kérdése rendvédelmi szerveink fejlesztésében. ....	49. p.
<b>CSEREI Attila:</b> Gondolatok a rendvédelmi testületek etikai hagyományairól (1867–1945). ....	57. p.
<b>ZACHAR József:</b> Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szerveknél. ....	65. p.
<b>HEGEDŰS Antal:</b> Dél-magyarországi falurendészet 1848 előtt. ....	75. p.
<b>ÓRY Károly:</b> Rendvédelem-történeti oktatás a Rendőrtiszti Főiskolán. ....	81. p.
<b>SÁNDOR Vilmos:</b> Történelmi szemlélet a jövőendő határőrtiszti nemzedék felsőfokú képzésében. ....	87. p.
<b>MOCSÁRI Sándor:</b> Hagyományok és tapasztalatok felhasználása a rendőrtiszthelyettes képzésben. ....	91. p.
<b>A dualista Magyarország rendvédelme</b>	
III. évf. (1993) 4. sz.	
<b>KESERŰ István:</b> Történelmi hűséggel. Társaságunk hároméves útja. ....	3. p.
<b>ZACHAR József:</b> A politikai irányzatok rendvédelmi koncepciói a dualizmus korában. ....	8. p.
<b>PARÁDI József:</b> A magyar királyi határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. ....	21. p.
<b>SZAKÁLY Sándor:</b> A magyar királyi csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület. ....	51. p.
<b>BOTOS János:</b> A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában. ....	59. p.
<b>MEZEY Barna:</b> A modern magyar polgári börtönügy alapjainak kialakítása a dualizmus első éveiben. ....	70. p.
<b>SUBA János:</b> A dualista Magyarország államhatárának változása 1868–1918 között. ....	87. p.
<b>BENCZE László:</b> Osztrák rendteremtés a forradalom leverése után. ....	102. p.
<b>KESERŰ István:</b> A rendvédelmi szervek tisztí utánpótlása és tisztképzése a dualizmus időszakában. ....	109. p.
<b>BORSI József:</b> „A közszolgálati ágak legterhebbike...” Rendőrségkép a századforduló magyar sajtójában. ....	126. p.
<b>FORRÓ János:</b> A csendőrség története. A csendőr őrs. ....	132. p.
<b>LUGOSI József:</b> A rendvédelmi testületek fegyverei 1868–1918. ....	152. p.
<b>SÁGVÁRI György:</b> Csendőr és rendőr egyenruhák a dualizmus-kori Magyarországon. ....	161. p.
<b>SALAMON Iván:</b> A pénzügyőri egyenruha történetéből 1868–1947. ....	170. p.
<b>SZIKINGER István:</b> A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmus korában. ....	187. p.
<b>Háború, forradalom, Trianon</b>	
IV. évf. (1994) 5. sz.	
<b>MEZEY Barna:</b> A kivételes hatalom. ....	4. p.
<b>ZACHAR József:</b> Az osztrák-magyar haderő rendfenntartó szerepe az első világháború idején. ....	7. p.
<b>PARÁDI József:</b> Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. ....	13. p.
<b>HESZTERA, Franz:</b> Die Kommandostrukturen der Gendarmerie von 1850 bis 1993. ....	18. p.
<b>HESZTERA, Franz:</b> A csendőrség parancsnoklási rendszere 1850 és 1993 között. ....	28. p.
<b>SUBA János:</b> A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései. ....	61. p.
<b>BACSA Gábor:</b> A magyar-jugoszláv (S.H.S.) határmegállapító bizottság működése 1921–1924. ....	65. p.
<b>ZSIGA Tibor:</b> A trianoni békeszerződés revíziója Nyugat-Magyarországon. ....	71. p.
<b>ERNYES Mihály:</b> A közbiztonság helyzete Baranya megyében a szerb megszállás idején. ....	74. p.
<b>HEGEDŰS Róbert:</b> A magyar biztonságpolitika 1912–1925. ....	76. p.
<b>BOTOS János:</b> A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912 és 1926 között. ....	80. p.
<b>KESERŰ István:</b> A rendvédelmi szervek újjászervezése és tevékenysége az első világháború és a forradalmak után (1919–1924). ....	83. p.
<b>KOMÁROMI Gábor:</b> A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti változásai 1919 és 1925 között. ....	90. p.
<b>SZAKÁLY Sándor:</b> Egy életút vázlata – Osváth László. ....	92. p.
<b>A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme</b>	
V. évf. (1995) 6. sz.	
<b>BACSA Gábor:</b> Határrend és határforgalom Magyarország déli határán (1921–1941). ....	5. p.
<b>BONHARDT Attila:</b> Egy rendvédelmi szerv mögé rejtett honvédségi alakulat rövid története (A M. Kir. Államrendőrség központi újonciskolája). ....	12. p.
<b>BOTOS János:</b> A Magyar Királyi Belügyminisztérium és egy klasszikus belügyminiszter a két világháború között. ....	16. p.
<b>FAZAKAS László:</b> A Magyar Királyi Testőrség, a Magyar Királyi Kormányőrség és a Képviselőházi Őrség a két világháború között. ....	27. p.
<b>JOÓ Gábor:</b> A vámhivatalok és a pénzügyőrség a két világháború között. ....	39. p.

**KEDVES Gyula:** Paraszti fegyverből díszjelvény (a testőr- illetve koronaőr-alabárd kialakulásának története). ..... 48. p.

**KISS István Géza:** A déli határőrizet kialakulása és sajátosságai Trianon után. .... 51. p.

**LUGOSI József:** A rendvédelmi testületek fegyverei 1868–1918. .... 56. p.

**MEZEY Barna:** Rendvédelmi jog a két világháború között. .... 61. p.

**PARÁDI József:** A magyar állam határőrizete a két világháború között. .... 64. p.

**RÁCZ Lajos:** A fővárosi rendőrség működése a két világháború között. .... 76. p.

**RAVASZ István:** A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai. .... 81. p.

**SÁGVÁRI György:** A rendvédelmi testületek egyenruházata a két világháború között Magyarországon. .... 89. p.

**SOMORJAI Béla:** A Magyar Királyi Koronőrőrség helytállása a korona és a koronázási ékszerek megőrzésében (1944–1945). .... 94. p.

**SUBA János:** A terület-visszacsatolásokat határcijelölő munkálatai 1938 és 1941 között. .... 98. p.

**SZAKÁCS Gábor:** A rendőrképzés helyzete a két világháború között. .... 104. p.

**SZAKÁLY Sándor:** A Magyar Királyi Csendőrség 1919–1941. .... 122. p.

#### Háborúból diktatúrába

VI. évf. (1996) 7. sz.

**BACSA Gábor:** Határőrizet a Dráva mentén a Muraköz megszállása után. .... 6. p.

**DETTNÉ LÉGRÁDY Iлона:** A Vám- és Pénzügyőrség 1940 és 45 között. .... 12. p.

**ERNYES Mihály:** A rendőrség újjászervezése Pécs-Baranyában 1944–1946. .... 17. p.

**FAZAKAS László:** A határőrizet szervezeti változásai 1945 és 1950 között. .... 24. p.

**GÁSPÁR László:** A határőrizet szervezeti változásai 1945 és 1950 között. .... 29. p.

**KESERŰ István:** Rendőrség és csendőrség Magyarország hadba lépésétől a hadműveletek befejezéséig. .... 35. p.

**KISS István Géza:** A magyar rendvédelem-történet hagyományai, muzeális emléktárgyainak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása egy leendő magyar rvt. Múzeumban. .... 46. p.

**LÓRINCZ József:** Büntetőpolitika és börtönügy a koalíciós korszakban (1945–1949). .... 52. p.

**MEZEY Barna:** Törvényesség és rendvédelem Magyarországon (1945–1949). .... 63. p.

**NAGY György:** A határforgalom és ellenőrzése 1945–1950 között. .... 68. p.

**PARÁDI József:** A magyar rendvédelem sajátosságai és fejlődési periódusai a második világháború előtt és után. .... 80. p.

**RAVASZ István:** A Kárpát-medence hadászati jelentősége a II. világháború végéig. .... 90. p.

**SUBA János:** Magyarország határainak kijelölése az 1947. évi párizsi békeszerződés alapján. .... 108. p.

#### A napóleoni közbiztonsági örtestület útja – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig

VII. évf. (1997) 8. sz.

**BACSA Gábor:** A csendőrség részvétele Zala megye határőri-zetében. .... 5. p.

**CSAPÓ Csaba:** A Magyar Királyi Csendőrség fegyverhasználati jogáról 1881–1914. .... 12. p.

**CSÓKA Ferenc:** Csendőrség és hírszerzés 1930–1945. .... 17. p.

**DOMOKOS Sándor:** A Kanadai Királyi Lovas Csendőrség ..... 21. p.

**ERNYES Mihály:** Pandúrság helyett csendőrség Baranyában. .... 27. p.

**FAZEKAS Csaba:** A csendőrség és a történelmi egyházak kapcsolatai a HORTHY-korszakban az el nem ismert felekezetek kezelése tükrében. .... 34. p.

**FORRÓ János:** A csendőrkerület rendvédelmi tevékenységének értékelése. .... 41. p.

**KAISER Ferenc:** Az őrs mindennapi élete. .... 46. p.

**KISS Gábor:** Csendőrök az emigrációban. .... 60. p.

**KISS István Géza:** A magyar királyi csendőrség hagyományai, muzeális emléktárgyainak őrzési helyei hazánkban és külföldön. .... 62. p.

**KOVÁCS Jenő:** Hadifogságom éveiről. .... 68. p.

**LUGOSI József:** A Wernld fegyverek. .... 73. p.

**ÓRY Károly:** Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig (A francia csendőrség történeti előzményei). .... 75. p.

**PARÁDI József:** A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881–1918. .... 78. p.

**RAVASZ István:** Csendőrpuccs vagy zászlószentelés? A budapesti deportálások leállítása. .... 84. p.

**SALLAI János:** A határszéli csendőrség fegyverhasználata. .... 88. p.

**SUBA János:** A Magyar Királyi Csendőrség szerepe az északi demarkációs vonalon 1919–1923. .... 91. p.

**SZAKÁLY Sándor:** A Magyar Királyi Csendőrség 1919–1941. .... 95. p.

**SZELEI József:** Katonából csendőr, csendőrből járőrvezető. .... 103. p.

**ZACHAR József:** Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből. .... 105. p.

**ZEIDLER Sándor:** A m. kir. Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei. .... 110. p.

#### Gazdasági rendvédelmünk a XIX–XX. században

VIII. évf. (1998) 9. sz.

**JOÓ Gábor:** Emlékezés gróf Lónyai Menyhért pénzügyminiszterre. .... 13. p.

**KISS István Géza:** A Magyar Királyi Pénzügyőrség feladatai a gazdasági rendvédelemben a két világháború közötti időszakban. .... 15. p.

**KÖVESI László:** Rendőri nyugdíjpénztárak tegnap és ma, szociális gondoskodás. .... 24. p.

**PARÁDI József:** A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák-Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban. .... 26. p.

**FORRÓ János:** A székesfehérvári csendőrkerület teendői a vagyon elleni bűncselekmények megelőzésében és felderítésében. .... 32. p.

**KAISER Ferenc:** A csendőrség gazdaságvédelemmel kapcsolatos feladatai a két világháború között. .... 39. p.

**SIMON Ferenc:** A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati teendői a vagyonbiztonság ellen irányuló bűncselekmények megelőzésében és felderítésében. .... 45. p.

**SUBA János:** A m. kir. Honvédség és az rv. szervek feladatai a Magyarországon átmenő német vasúti szállítmányok szabotázs elleni védelmében a II. vh. alatt. .... 49. p.

**SZABÓ József János:** Egy vádalku tanulságai a XIX. század magyar bűnüldözésében. .... 61. p.

**SZIKINGER István:** A gazdaság védelmének tapasztalatai Németországban. .... 64. p.

**KISS István Géza:** A Vámhivatalok a két világháború közötti Magyar Királyságban. .... 72. p.

**ÓRY Károly:** A Vörös Őrség gazdaságvédelmi feladatai. .... 78. p.

**PARÁDI József:** A dualizmus kori Magyar Pénzügyőrség és Vámhivatalok. .... 82. p.

**SALAMON Iván:** Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1868–1993. .... 86. p.

**BACSA Gábor:** Gazdaságvédelem az 1920-as években a déli határ mentén. .... 92. p.

**KESERŰ István:** A határőrség szerepe az ország gazdaságának védelmében. .... 100. p.

- KOVÁCS Gyula:** A magyar határőrség aktuális gazdaságvédelmi feladatai a határforgalom ellenőrzésében. .... 103. p.
- NAGY György:** A magyar határőrizet (kiemelten a hforg. ell.) szervek gazdasági rendvédelmi feladatainak jellemző sajátosságai a '40-es évek második felétől. .... 107. p.
- SALLAI János:** A Magyar Királyi Vámőrség gazdaságvédelmi feladatainak tükröződése a korabeli szabályzatokban. .... 111. p.

#### A nyugati rendvédelem hatása a XIX–XX. század magyar rendvédelmére

IX. évf. (1999) 10. sz.

- BACSA Gábor:** A tájékoztató ("T") szervek és a Magyar Királyi Vámőrség. .... 5. p.
- TAMÁSKA Endre:** Egy csendőrőrs országos tekintélye. .... 12. p.
- BOBÁK Artúr:** A magánnyomozás története. .... 19. p.
- BOTOS János:** Szemere Bertalan, az első felelős magyar kormány belügyminisztere. .... 33. p.
- CSAPÓ Csaba:** Gr. RÁDAY Gedeon és a szegedi királyi biztosság. .... 37. p.
- DAVOLA József:** A katonai rendőrség bemutatása. .... 40. p.
- DOMOKOS Sándor:** A polgári rendőrség korszerű alapelvei. .... 45. p.
- FAZAKAS László:** Szemere Bertalan ifjú éve. .... 48. p.
- GEBHARDT, Helmut:** Die Österreichische Gendarmerie in der XX. Jahrhundert. .... 53. p.
- KESERŰ István:** A rendvédelmi szervek újjászervezése 1919 és 1924 között. .... 59. p.
- KISS István Géza:** Szociális kérdések és azok megoldásai a Magyar Királyi Pénzügyőrségben. .... 66. p.
- KÓSA László:** Rendőrség Budán, Pesten és Budapesten 1849 és 1882 között. .... 71. p.
- KÓSA László:** A közúti közlekedés rendjének szabályozása 1872-től napjainkig, különös tekintettel Budapestre. .... 77. p.
- KÖVESI László:** Szociálpolitikai érzékenység a rendőri és a BM szerveknél 1990-től napjainkig. .... 88. p.
- LÓRINCZ József:** SZEMERE Bertalan és a börtönügy. .... 95. p.
- PARÁDI József:** A Magyar Királyság rendvédelme (1867–1919). .... 98. p.
- RAVASZ István:** A nyilas rendvédelmi testületek. .... 148. p.
- SALLAI János:** Francia, osztrák, magyar csendőrség fegyver-használata a XIX. században. .... 154. p.
- SIMON Ferenc:** Egy kiérdemelt emlékbélyeg és egy nem érdemelt megbélyegzés története. .... 160. p.
- SIMON Sándor:** Cegléd város rendvédelme a XVIII–XIX. században. .... 164. p.
- SUBA János:** A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX–XX. században. .... 167. p.
- SZIKINGER István:** Az angolszász rendvédelem fejlődésének tendenciái a XIX. századtól napjainkig. .... 174. p.
- SZŰCS János:** A francia csendőrség helye, feladatai napjainkban. .... 189. p.
- VASS Ferenc:** A magyar útlevélrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig. .... 192. p.
- ZACHAR József:** Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei. .... 202. p.

#### Szabad mozgás a Kárpát-medencében

X. évf. (2000) 11. sz.

- BACSA Gábor:** Magyar és jugoszláv optánsok határátlépése. .... 10. p.
- BENCsik Péter:** Az útlevélügyi jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra (1903–1941). .... 15. p.
- CSAPÓ Csaba:** Utazási okmányok az 1880-as években. .... 19. p.
- DAVOLA József:** A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1912-ben. .... 21. p.

- KISS István Géza:** A határszéli Magyar Királyi Pénzügyőr szakaszok áttelepítése a területi visszacsatolások után. .... 24. p.
- NAGY György:** A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig. A határforgalom. .... 35. p.
- PARÁDI József:** Határőrizet és kihatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. .... 42. p.
- RAVASZ Dezső:** A magyar-román határ hivatalos és nem hivatalos átjárhatósága. .... 54. p.
- SUBA János:** Utazási okmányok az I. és a II. világháborúban. .... 57. p.
- SUBA János:** A budapesti folyamat története. .... 68. p.
- ZINNER Tibor:** Az embertelen kollektivitás diadala: A magyarországi németek 1945 utáni kitelepítése. .... 72. p.

#### A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában

X. évf. (2000) 12. sz.

- DÁNOS Valér:** Rendőrség és szociológia avagy rendőrszociológia. .... 5. p.
- FINSZTER Géza:** Honvédelem – rendvédelem. .... 8. p.
- NAGY György:** Kapcsolatkeresés a rendészet, a rendvédelem és a határrendészet között. .... 15. p.
- PARÁDI József:** A rendvédelmi diszciplína Magyarországon. .... 23. p.
- SUBA JÁNOS:** A kartográfia és a rendvédelem. .... 26. p.
- ZACHAR József:** Rendvédelem és történelemtudomány. .... 34. p.
- BACSA Gábor:** A határőrizeti szervek együttműködése a lakossággal, a rendvédelmi szervekkel és a hatóságokkal 1920–1940 között (Szemelvények Zalából). .... 38. p.
- CSAPÓ Csaba:** A Csendőrség és a városok (1881–1914). .... 43. p.
- DAVOLA József:** A tábori csendőrség, mint a Katonai Rendőrség elődje. .... 49. p.
- ERNYÉSI Mihály:** A véderő alkalmazása rendvédelmi feladatokra a dualizmus időszakában Pécsen. .... 55. p.
- FORRÓ János:** A székesfehérvári csendőrkerület kapcsolata a közigazgatással. .... 58. p.
- GEBHARDT, Helmut:** Die militärische Organisation der österreichischen Gendarmerie von 1849 bis 1918. .... 62. p.
- KÁLMÁN Zsolt – KÓSA László:** A rendőrség és az önkormányzatok kapcsolata a rendszerváltás utáni években. .... 65. p.
- KESERŰ István:** Együttműködés a Határőrség és egyéb szervek között (1945–1949). .... 68. p.
- KISS István Géza:** A magyar királyi pénzügyőrség helye és szerepe a kikötői rendszabályok betartásában valamint a csempészet megakadályozásában. .... 73. p.
- PARÁDI József:** A rendvédelem, közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig. .... 79. p.
- RAVASZ István:** A német szövetségi rendszer a II. világháború időszakában. .... 88. p.
- SIMON Sándor:** Cegléd városában: a helyi közigazgatás és a rendvédelem kapcsolata a neoabszolutizmus és a dualizmus időszakában. .... 95. p.
- STEIB György:** Az 1956-os Nemzetőrség és a közhatalom kapcsolata Bonyhádon. .... 98. p.
- SUBA János:** A polgári Magyarország közigazgatási beosztásának alakulása, a határváltozások tükrében 1867 és 1941 között. .... 102. p.

#### A közbiztonság közös európai örökségünk

XI. évf. (2005) 13. sz.

- BEBESI Zoltán:** A kábítószer fogyasztás Magyarországon. .... 5. p.
- BENCsik Péter:** A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903–1941. .... 15. p.

<b>BODA József:</b> A magyar rendvédelmi erők szerepe a békefenntartásban. ....	27. p.
<b>BOTOS János:</b> A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában. ....	31. p.
<b>FAZAKAS László:</b> Testőrségek, koronaőrök, képviselőházi őrség 1867–1945. ....	36. p.
<b>GÁSPÁR László:</b> A határőrség szervezeti változásai 1945–1956 között. ....	50. p.
<b>KÓSA László – GOMBÁR Noémi:</b> A bűnözés területi megoszlása a Kaposvári Rendőrkapitányság területén. ....	55. p.
<b>NAGY György:</b> A határrendőrség újjászervezése 1945–46-ban. ....	64. p.
<b>NAGY József:</b> A BM Határőrség helye, szerepe, szervezeteinek változásai a szocialista államhatalomban 1957-től az 1980-as év végéig. ....	78. p.
<b>PARÁDI József:</b> A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái. ....	84. p.
<b>PARÁDI József:</b> Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867–1919. ....	97. p.
<b>PARÁDI József:</b> A Magyar Királyság rendőrségei 1920–1945. ....	105. p.
<b>SUBA János:</b> Felvidék határa 1938. ....	114. p.
<b>SUBA János:</b> Magyar-horvát határszéli forgalom 1941–1945 között. ....	127. p.
<b>SUBA János:</b> A szocialista határőrizet egyik eszköze, az aknazár. ....	139. p.
<b>TEKE András:</b> Őrzés mint tevékenység a rendszet, rendvédelem rendszerében. ....	144. p.

#### Az ezeréves magyar rendvédelem

XI. évf. (2005) 14. sz.

<b>BODA József:</b> Transformation-Coordination of Police In The Security Sector Reform Context. [A Rendőrség átalakításavezetése a biztonsági szektor reformjának tükrében]. ....	5. p.
<b>BOTOS János:</b> Szemere Bertalan az első felelős magyar kormány belügyminisztere. ....	15. p.
<b>CSAPÓ Csaba:</b> RÁDAY Gedeon és a szegedi várbörtön foglyai. ....	19. p.
<b>ERNYES Mihály:</b> Ezer éves rendvédelem a rendőrségek államosítása tükrében. ....	23. p.
<b>FORRÓ János:</b> A KADÁR rendszer Belügyminisztériuma. ....	47. p.
<b>GÁSPÁR László:</b> A magyar határőrizet fejlődési tendenciái 1945–1949 között. ....	50. p.
<b>Helmut GEBHARDT:</b> Die Sicherheitsorganisation von 1918 bis 1938. ....	54. p.
<b>LÓRINCZ József:</b> A hazai büntetés-végrehajtás fejlődése a kiegyezéstől napjainkig. ....	57. p.
<b>Maximilian EDELBACHER – Harald SEYRL:</b> Die Wiener Polizei von der Österreichisch-Ungarischen Monarchie zur Republik. ....	69. p.
<b>NAGY György:</b> Egy történelmi kuriózum, gróf SZÉCHENYI István 1834. évi egyik utazásának dokumentuma. ....	77. p.
<b>NAGY József:</b> A Magyar Határőrség tevékenysége a csehszlovákiai bevonulás időszakában. ....	79. p.
<b>PARÁDI József:</b> Az európai rendvédelem története. ....	85. p.
<b>PARÁDI József:</b> A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. ....	91. p.
<b>PARÁDI József:</b> A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák a német-osztrák modell kivételével. ....	95. p.
<b>SUBA János:</b> A történelmi Magyarország államhatáráról szóló törvények. ....	102. p.
<b>SUBA János:</b> Az államhatár és határjelei. ....	120. p.
<b>SUBA János:</b> Államhatár elméletek a XIX–XX. századi szakirodalomban. ....	127. p.

<b>SUBA János:</b> A honvédelmi határsáv Magyarországon 1939–1945 között. ....	133. p.
<b>SZABÓ József János:</b> Határvadász alakulatok szerepe az Árpád-vonal védelmében. ....	140. p.
<b>ZACHAR József:</b> A Habsburg-hatalom és a magyar rendvédelem. ....	146. p.

#### REPERTÓRIUM

1990–2000, 1–12. szám

XI. évf. (2006) 1. különszám

Előszó. ....	5. p.
Bemutakozik a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. ....	8. p.
A periodika szerkesztői. ....	13. p.
A repertórium felépítése. ....	15. p.
Tanulmányok megjelenés szerint. ....	18. p.
Tanulmányok szerzők szerint. ....	27. p.
Tanulmányok cím szerint. ....	41. p.
Tanulmányok kronológia szerint. ....	50. p.
Tanulmányok téma szerint. ....	60. p.
Recenziók. ....	79. p.

#### Az európai és a magyar rendvédelem a XIX–XX. században

XII. évf. (2007) 15. sz.

<b>BACSA Gábor:</b> Rendőrség Nagykanizsán 1920-ig, az államosításig. ....	6. p.
<b>BENCsik Péter:</b> A kivándorlás jogi szabályozása 1903 és 1914 között. ....	13. p.
<b>ERNYES Mihály:</b> A magyar rendőri szakirodalom kezdetei. ....	32. p.
<b>FAZAKAS László:</b> A magyar Szent Korona őrzésének története 1945-től 2000-ig. ....	45. p.
<b>HEGEDŰS Ernő:</b> A koronaőrzés történetének egyházi és bizalmi korszaka (1000–1464). ....	59. p.
<b>HUDRA László:</b> A budapesti Fiumei úti pénzügyőr laktanya. (Szemelvények az 1930-as és 1940-es évekből, különös tekintettel a Pénzügyőrségi Múzeum történetére). ....	67. p.
<b>LÓRINCZ József:</b> Harmonizációs törekvések és problémák a magyar büntetőügyben a rendszerváltozás időszakában. ....	75. p.
<b>NAGY György:</b> A határrendszet, mint szervezet helyének keresése az államszervezet rendszerében. ....	81. p.
<b>NAGY József:</b> Határőrizetünkkel szembeni kihívások az 1990-es években. ....	104. p.
<b>PARÁDI József:</b> A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a II. vh-ig. ....	125. p.
<b>PARÁDI József:</b> Magyar Királyi Határrendőrség. ....	139. p.
<b>PARÁDI József:</b> Az útlevélek és útlevél ellenőrző szervek a két világháború közötti Magyar Királyságban. ....	160. p.
<b>SIMON F. Nándor:</b> Villantás egy témára: séta egy útlevél körül. ....	170. p.
<b>SIMON Sándor:</b> Cegléd város rendvédelmi szerveinek dualizmus kori átalakítása és fejlesztése. ....	176. p.
<b>SUBA János:</b> Határőrség zászlóalj 1919–1921. Áttérés a katonai határőrizetre. ....	182. p.
<b>SUBA János:</b> A magyar-jugoszláv határszakasz redemarállása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-jugoszláv határszakaszon 1931-ben). ....	192. p.
<b>SUBA János:</b> A magyar-román határszakasz redemarállása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-román határszakaszon 1937-ben). ....	200. p.
<b>SUBA János:</b> Határőrségek és az „ezeréves határ” (A m. kir. határőrségek szerepe a magyar-román határvonal Kárpátokban lévő szakaszának felülvizsgálatában 1941-ben). ....	205. p.
<b>VARRÓ István:</b> Rádióközvetítés az ungvári csendőrszolgálatból: „Székely fiúkból nevelik a fiatal magyar csendőröket” – közvetítés az ungvári csendőrszolgálatból. ....	212. p.

**A rendvédelmi szakképzés története**

XIII. évf. (2007) 16. sz.

- BACSA Gábor:** A rendőrképzés 1945–1950. .... 7. p.  
**BENCsik Péter:** A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok közt, 1898–1941. .... 15. p.  
**BERKI Imre:** Az 1956-57 évi sortűzek rövid története. .... 25. p.  
**BODA József:** A nemzetközi oktatás és képzés története a magyar rendvédelmi szerveknél. .... 33. p.  
**BOTOS János:** A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912–1926 között. .... 52. p.  
**ERNYES Mihály:** A rendvédelmi szakkifejezések múltja. .... 56. p.  
**GÁSPÁR László:** A határőrség képzési rendszerének változásai 1945–1956. .... 65. p.  
**KISS István Géza:** A Magyar királyi Pénzügyőrség lőkiképzése. .... 71. p.  
**NAGY Ákos Péter:** A budapesti Rendőrtiszti Főiskola. .... 77. p.  
**NAGY György:** A rendvédelem és a tudomány. .... 85. p.  
**PARÁDI József:** Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867–1945. .... 90. p.  
**PARÁDI József:** A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867–1945. .... 94. p.  
**PARÁDI József:** A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere. .... 100. p.  
**ifj. PERJÉSI György:** A Magyar Királyi Csendőrség létszámalakulása 1938–1945. .... 105. p.  
**SÁGI Zoltán:** Egyenruha, mint tradíció a magyar rendőrségnél. .... 107. p.  
**SUBA János:** A Magyar Királyi Csendőrség létszámának tervezett felemelése 1918-ban. .... 113. p.  
**SUBA János:** A magyar katonai vezetés elképzelése a határbiztosító csapatok megszervezésére 1918-ban. .... 121. p.  
**SUBA János:** Honvédelmi határszolgálat. .... 128. p.  
**VARRÓ István Tamás:** Hatvan éves a Magyar Királyi Csendőrség. .... 140. p.

**A rendvédelem humán viszonyai**

XIV. évf. (2008) 17. sz.

- GÁSPÁR László:** A kommunista párt káderpolitikájának érvényesítése a határőrségnél 1945–1956. .... 13. p.  
**ILLÉSFALVI Péter:** A németek által megszállt Bácskai helyzete 1941-ben, a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának jelentései alapján. .... 19. p.  
**KÁLMÁN Zsolt:** A Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége Somogy vármegyében a megalakulástól 1903-ig. .... 26. p.  
**NAGY György:** A Határrendőrség humán viszonyai 1945–1946. .... 37. p.  
**PARÁDI József:** Visszontválasz FINSZTER Géza: „*Honvédelem – Rendvédelem*” válaszcikkére. .... 51. p.  
**PARÁDI József:** A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867–1945. .... 57. p.  
**SÁGI Zoltán:** A rendőrség egyenruházata a II. világháború befejezésétől a rendszerváltásig. .... 65. p.  
**SUBA János:** A határkijelölés humán faktora a XIX–XX. században. .... 74. p.  
**SUBA János:** A magyar katonai közigazgatás elvei és szervezete a visszatért területeken 1938–1941. .... 84. p.  
**TURCSÁNYI Károly – HEGEDŰS Ernő:** Légideszant alakulatok alkalmazásának történelmi előzményei a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban. .... 97. p.  
**VEDÓ Attila:** Magyarország államhatárának jelölése 1867–1918. .... 105. p.  
**ZEIDLER Sándor:** A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig. .... 116. p.